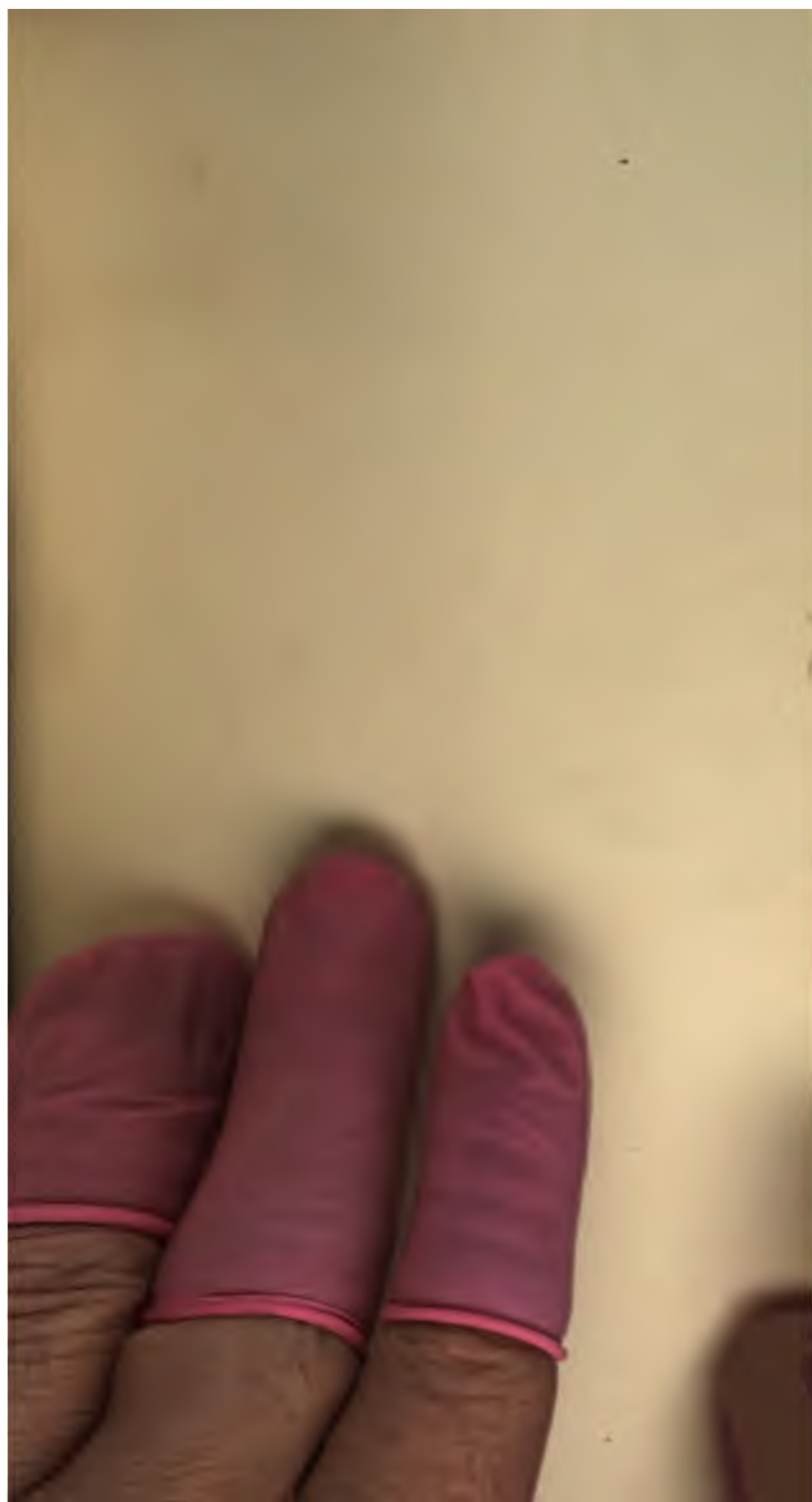

M. FABII QUINTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM

RECENSUIT

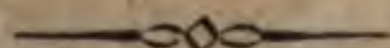
ET

ANNOTATIONE

EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.

GYMNASII BEROLINO-COLONIENSIS PROFESSOR.

VOLUMEN II.

CONTINENS LIBROS IV—VI.

LIPSIAE, 1803.

SUMTIBUS SIEGFRIED LEBRECHT CRUSII.

EDITOR

LECTURIS S.

Beneficio celeberrimi Heynii contigit mihi uſurpanda princeps editio ſcriptoris mei a Campano curata (anni 1470) de cujus deſiderio vanas egi tragoedias in prioris voluminis praefatione. Debebat ſperari liber, ubi et repertus eſt, in beatiſſima Georgiae Auguſtae copia. Contendi eum, quam quidem diligentiſſime potui, cum editione Geſneriana, nec vereor ne parum frequentem ejus mentionem feciſſe cenſear in notis. Quae inde praeſidia peti poſſunt prioribus libris Inſtitutionum, ea in fine totius operis maxima cum fide exhibebuntur.

Ioannenſis Codicis interiorem notitiam conciliavit mihi vir juvenis, eleganter doctus, Georgius Butlerus, Univerſitatis Cantabrigienſis alumnus et ſodalis. Impetravit mihi is manu doctiſſimi Porſoni perſcriptam codicis hujus collationem in iis quidem locis, quae a Gibſono negligenter eſſent tractata. Eodem

agnoſcent periti, quantum proſit hic liber reliquiis Quintilianeis, ſinceram ſcriptoris manum toties ſervans in prima ſua ſcriptura, cum reficta illa, quae ſaepe ibi legitur, ſoleat incidere in reliquorum librorum omnium fere ſordes. Haec primae Turicenſis manus praeſtantia mire tamen decoxit in loco Coeliano 4, 2 extr.

Quem ſuperiore volumine poſui meorum criminum libellum, eo ſane non breviorem poteram et hic ſubjicere, ſi praeſertim retractare libuiſſet, quae interjecto non exiguo tempore et aliis et me ipſo admonentibus didici. Cum tamen vix poſſit ſperari, nihil jam erroris in poſterum mihi compariturum, ſatius erit hanc emendationem perfecto operi coronidis loco imponere. Aliqua interim licebit delibare, quae praeſentem prae aliis medelam flagitare videantur. Et primi quidem voluminis maculam eluere cupio eam, quae ingenioſiſſima jam pridem conjectura abſterſa fuit, me quidem ignaro. Nempe paratior mihi, opinor, venia eſt quam Burmanno, ICto (qualem peritiam jactat aliquoties in ridendo adverſario ſuo, Theologo). Poſita eſt, in Schultingii Jurisprudentia Ante-Juſtinianea p. 748, emenda-

tio loci 1, 4, 9 „qua tamen — quaesissemus" eruta illa a Petri Pithoei sollertia, et quidem ejusmodi, ut commendare eam peritis sit eorundem judicio injuriam facere: „*qua tam* „*carere potuimus quam PSI non quaerimus.*" Unam literam *P* de suo addidit Pithoeus, cetera in scriptura Codd. reperies omnia. Ad 3, 6, 93 oblitus sum Asc. Pediani, qui memorat Bruti orationem pro Milone p. 193.

Jam ad loca quaedam hujus voluminis accedo, quae periculosius laborant. Reliqua tardiorem illam curationem, ut quidem spero, opperiri poterunt.

4, 2, 29. Debebat poni locus ex Declamm. ed. Bip. p. 304. Vol. 4. *Jure facimus illud — ut narremus in iisdem declamationibus et contradictiones ponamus etiam a petitore.* ubi haec est Aerodii nota: „Neque hic locus absque illo restitui in Institutio. „lib. 4. cap. 2. neque ille absque hoc facile intelligi „potest. Ait enim eum morem esse Declamatoribus, „ut statim post exordium narrationem subjungant. „*Inde his etiam alia libertas, ut in eadem declama-* „*tione primum suo, secundo quasi partis suae loco* „*narrare videantur. — Neque id fit non recte.* Ita enim „lego." Redit eodem duplex negatio et, quam nos in textu tenemus, simplex affirmatio.

4, 2, 63. e Codd. inseruimus *cum.* Habes idem laudato Declamm. loco: „illi *cum* prooemio commune „est" p. eadem.

5 extr. Sic debebat ordinari textus ex ipsis Codd. vestigiis ibi positis: „*Is* tamen habendus *istis* mo- „dus."

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI IV.

Novam diligenter praecipiendi caussam accessisse delegatam scriptori a Domitiano sororis suae nepotum curam. Prooem. — 6. Ipsum operis ordinem jam majora imponere; prooemii, narrationis, probationis, refutationis, perorationis praecepta, de quibus singulis quosdam complura volumina edidisse — Cap. 1. Prooemii etymon et finitio, cum notatione vitiosi scholarum moris — 4 hujus erroris origo et similitudo in foro — 5. Prooemio auditorem praeparari i. e, reddi benevolum, attentum, docilem, a persona — 7 agentis, tanquam viri boni, modesti timidique — 11 patroni partis adversae, in bonam malamve partem — 12. Celsi opinio refellitur — 13 a persona litigatoris, adversarii, judicis — 20. Domo allatam judicis opinionem tractandam, terrendo — 23 favorabilia ex caussa decerpendo, cum prudentia et modo — 25 quod utile in primis in caussa duriore — 28. Prooemii et epilogi differentia, in miseratione maxime movenda — 30. Praeparari judicem et ab iis, quae adjuncta sint personis et caussis, quorum utrorumque species — 32 an ab oratione? — 33. Solicitudine agentis judicem reddi benevolum, sed et attentum docilemque — 34 item brevitatem promittendo et rei summam indicando; facilius quidem a respondente quam a proponente — 37. Nunquam non attentum faciendum judicem; cujus rei varias quidem esse species, unam tamen et constantem naturam — 40. Genera caussarum a plurimis constituta quinque — 42. Prooemii species, principium et insinuationem, quarum alteram varie pro re nata tractandam — 45 facilius advocato quam litigatori — 47. Quid declamantibus faciendum — 49. Urbanitate, occupatione contrariorum argumentorum utendum — 50. Apollodoreos censere plus quam triplici modo judicem praeparari; frustra — 52. Se non solum quid, verum

etiam quomodo quidque, faciendum, ostensurum — 53. *Gratiam exordio contingere extemporalitatis specie, modestia, artificii dissimulatione* — 60. *Memoriam in eo posci firmissimam* — 61. *Modum esse pro causa* — 62. *Apostrophe, aliaeve figurae, an vitiosa* — 71. *Recte tradita prooemii vitia* — 72. *Prooemio utrum semper utendum* — 76. *Transeundi ad narrationem ratio* — C. 2. *Se subtiles narrationis divisiones transcursurum* — 4. *Non semper narrandum* — 9. *Nec tamen utique narrationem supprimendam a reo negante; quamquam nulla ipsius causae narratio contingat* — 20. *Interdum et rem, quam judex noverit, narrandum* — 24. *Non utique subjiciendam prooemio narrationem* — 28. *Morem scholarum male translatum in judicia* — 31. *Narrationem oportere esse lucidam, brevem, verisimilem* — 36. *Lucida quomodo fiat* — 40 *brevis* — 44 *non nimis corripiendam esse* — 48. *Longitudinis minuendae artificia* — 52. *Verisimilis* — 54. *Probationem narratione praeparandam esse* — 61. *Magnificentiam, quartam narrationis virtutem, falso addi* — 63 *item jucunditatem, evidentiam* — 65. *Ridicule praecipi, narrationem praetereundam in re, quae sit contra nos* — 67. *Res duras, pro generibus causarum, varie tractandas* — 75. *In causa conjecturali utique narrandum, sed cum arte* — 82. *Aliquando narrationem dividendam, singulisque partibus subjungendas probationes; ordinem factorum invertendum; plus semel narrandum* — 88. *Falsarum expositionum quae ratio* — 94. *Colores in narrando* — 101. *Quid faciendum si partim pro nobis partim contra nos sit narratio* — 103. *Non recte proscribi ab omni narratione excursionem* — 106 *apostrophen, prosopopoeiam* — 108 *argumenta* — 111 *affectus* — 116. *Omni gratia et venere exornandam narrationem; in parvis causis* — 120 *in majoribus* — 125. *Auctoritatem narrantis magis, quam nunc vulgo fiat, conservandam* — 128. *Repetita narratio* — 129. *Unde narrationis initium, ubi finis* — C. 3. *Excursiones post narrationem sine discrimine causarum vulgo fieri* — 4. *Nec tamen in universum importunas* — 9. *Praeparationem ante quaestio-*

nem frequenter utilem — 12. *Egressiones per totam caussam posse fieri, sed ex media breviores* — C. 4. *Propositionem non semper necessariam* — 3 *nonnunquam valde utilem* — 5. *Propositiones simplices et multiplices* — 8 *nudas, ratione subjecta, nostras, adversarii, conjunctas* — 9. *Finem narrationis locum propositionis interdum obtinere* — C. 5. *Partitionem utilissimam plerumque, nec tamen nimiam* — 4. *Quando sit omittenda* — 10. *Ciceronis exempla* — 13. *In qualitatis et conjecturae conjunctis statibus* — 18. *Promittendam meliorem probationem, dum minus grata judici utimur; simulandam, diversam a nostra, litigatoris voluntatem* — 22. *Quid utilitatis habeat partitio* — 24. *Hortensii exemplum; etiam nimii in partiendo* — 26. *Lucidam, brevem, integram esse oportere partitionem.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA

INSTITUTIONE

LIBER QUARTUS.

PROOEMIUM.

Perfecto, Marcelle Victori, operis tibi de- 29
dicati tertio libro, et jam quarta fere laboris
parte transacta, novae insuper mihi diligentiae

1. *Marcelle Vict.* Guelf. *Marci V.* cum Jens. (tac. Gesn.) nisi quod hic T pro C. Edd. ante Ald. meae *Marce V.* cum Goth. (tac. Gesn.) qui (ut et Camp.) *M.* literam praefert solam. Tarvis. tamen bonam habet scripturam. Jensonianae errorem natum suspicor ab eo qui *Marti victori* jungeret, qualis solet esse imperitia librariorum, universam orationem nequaquam attendentium. Inde propagata sunt Guelf., denique reliquorum vitia. Sed in primi quoque libri prooemio § 6. Goth. (tac. Gesn.) cum Camp. *M.* ubi tamen edd. verum nomen tuentur. In libri 6. initio edd. meae (praeter Camp. qui *M.*) ante Ald. omnes *Marce* (de Jens. tac. Gesn.) pro quo *Marcelle* legi debere monet in notis Badius. Nomen omittit Alm. In fine operis itidem *Marce* meae (praeter Camp. qui *mi*) ante Ald. (exc. Jens. et Tarv.) Cod. autem Guelf. *M.* repositum in membrana rasa, recentiore atramento. Goth. ibi majusculis literis manifeste *Marcelle.*

3. *novae — diligentiae.* Miror in nullo libro ostendi *nova — dil.* quod mollius videatur et sanius; nisi forte hoc jam est in *insuper*, ut elegantius fuerit ipsi *diligentiae* suum dari attributum.

causa, et altior solicitudo, quale judicium hominum emererer, accessit. Adhuc enim velut studia inter nos conferebamus: et, si parum nostra institutio probaretur a ceteris, contenti fore domestico usu videbamur, ut tui meique filii formare disciplinam satis putaremus. Cum vero mihi Domitianus Augustus sororis suae nepotum delegaverit

solicit. quale — emererer. Sic Codd. Camp. At ed. Jens. (tac. Gesn.) *s. quam quale — emeret.* cum Loc. Venet. (recedit Rusc. dans *s. quam male — emeret*) in quibus emendandis frustra laborat Regius, cum Badius Aldinam scripturam, quae est nostra, etiam Vallensi auctore, reponat. Hanc dat Tarv. quoque cf. 5, 11, 19. *nostra institutio.* Turic. *contra inst.* *contenti fore.* Guelf. c. *fere*, cum Voss. sec. (Goth. non addicit.) male, *formare disciplinam.* Guelf. *informari disciplina.* Edd. (de Jens. tac. Gesn.) meae ante Bas. omnes *disciplinam formari* (exc. Bad. qui Regium dare narrat *disc. formari satis putaremur*, quorum postremum equidem in solo Rusc. invenio sed in Vallae Cod. utrobique activum esse et Cerv.). Codd. reliqui *formare*, ut videntur, omnes. Sed transposuerunt haec duo vocabula a Stoerio inde recentiores, eum et edd. et Cod. Goth. deut.: *disc. form.*

2. *sororis — nepotum.* Sunt hi filii Flavii Clementis et Domitillae neptis Vespasiani, alterius Domitillae sororis Domitiani et ignoti mariti filiae: vid. Sueton. Domit. c. 15. item Dio Cass. p. 1112 ed. Reim. ejusque nott. cf. et praef. nostram p. 32. 33. Inanis est dubitatio Harduini, ullam Domitiani sororem fuisse vix credentis (vid. ejus Hist. Aug. ex nummis antt. Gr. et L. p. 740 in ejusdem Opp. Select. Amstelod. 1709. F.) cum diserte memoret eandem Suetonius Vespas. c. 3. Nempe hoc erat Pyrrhonem agere contra locupletissimos auctores, ecclesiae mancipium fieri, quae fuit vecordia, an malitia, hujus hominis. Revincit ejus commentum summus Spanhemius (De Us. et Pr. Num. Vol. 2. p. 285. 86. ed. Lond.) ex lapide literato ipsisque nummis, quanquam minus indubitatis iis. Nicolaus Antonius in Bibl. Hispana vetere idem, quod Spanhemius, jam docuerat.

curam, non ſatis honorem judiciorum coeleſtium intelligam, niſi ex hoc quoque oneris magnitudinem metiar. Quis enim mihi aut mores excolendi ſit modus, ut eos non immerito probaverit ſanctiſſimus cenſor? aut ſtudia, ne fefelliſſe in his videar principem, ut in omnibus, ita in eloquentia quoque, emi-

2. *judiciorum coeleſtium.* Eodem adulationis colore Vellejus Tiberium dicit „innutritum „*coeleſtium* praeceptorum diſ„ciplinis" 2, 94 item „*coe*„*leſtiſſima* ejus opera" 2, 104 et Auguſti „animam *coeleſtem* „coelo redditam" 2, 123 extr. Dominum et Deum appellatum a ſe ipſo Domitianum vide apud Suetonium, Dom. c. 13 ibique interpretes. Martialis quoque adeſt: „Edictum „*Domini Deique* noſtri" 5, 81 cujus eum poenituit poſtea 10, 72, 3. 12, 15, 9. 10. cf. Barth. ad Stat. Sylv. 1, 1, 62.

3. *ſanctiſſimus cenſor.* (Δομιτιανὸς) τιμητὴς — διὰ βίου πρῶτος δὴ καὶ μόνος (cf. Caſaub. ad Suet. Caeſ. 76. Aug. 27.) καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐχειροτονήθη. Dio Caſſ. l. 67 p. Reim. 1104. unde in plurimis ejusdem nummis *Cenſor perpetuus.* Hinc obnoxia ſcriptorum adulatio occaſionem captavit ejus hoc potiſſimum titulo demerendi. Vid. Spanhem. de U. et Pr. Num. Vol. 2. p. 478 ed. Lond. qui recte videtur eo reſpicientem agnoſcere Plinium in panegyr. 45, 6 „Nam vita „principis *cenſura* eſt, eaque „*perpetua.*" Sed bene notat *ſanctiſſimum cenſorem* Juvenalis Sat. 2. v. 29—33. In Quintiliano maxime diſplicet, quod vir graviſſimus etiam ſuos ipſius mores, ſuaque ſtudia impenſius quam adhuc factum ſit debere excoli dicit, ut Domitiani de ſe judicium comprobetur. Fruſtra enim hoc ad oratoris illius, quem in hoc opere inſtituit, mores retuleris, quoniam ſubjicitur „ut eos non immerito proba„verit" „ne fefelliſſe — vi„dear." De „*modo* excolen„di" vid. 3, 8, 67.

in omnibus — in eloquentia. De affectata a Domitiano laude poëtices cf. 10, 1, 91 et aliquot Statii loca. Dolendum eſt et ingemiſcendum, etiam Quintilianos potuiſſe eo delabi turpitudinis ut tanto ἀλάςορι palparentur. Neque enim per Suetonium, Tacitum, Dionem ignorare nobis licet, cujusmodi eſſet praeclarum iſtud poëtices ſtudium et Germanicus ille triumphus, unde cognomen aſcivit. Vid. Tac. Agric. c. 39. 2. Hiſt. 4. 86 extr. Suet. Domit. 2. 20. Dio Caſſ. p.

97 nentiſſimum? Quod ſi nemo miratur poëtas 4
maximos ſaepe feciſſe, ut non ſolum initiis operum ſuorum Muſas invocarent, ſed provecti quoque longius, cum ad aliquem graviorem veniſſent locum, repeterent vota et velut nova precatione uterentur: mihi quo- 5
que profecto poterit ignoſci, ſi, quod in initio, quo primum hanc materiam inchoavi,

5. *in initio.* Sic Turic. a ſec. manu (cum prima dediſſet *initium* cum Alm.) et Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Ruſc. Ald. utr. Ceteri omittunt *in.* Sed aptius videtur poni id, quoniam *initium* hic dicit pro *prooemio* ſui operis, non quovis initio. Ita ſatius fuerit etiam modo (§ 4.) ad „*initiis* operum" inſeri *in*, quanquam in libro nullo legitur. cf. 1. § 5. „quia *initiis*" ubi addunt *in* Jenſ. (tac. Geſn.) et omnes ante Gryph. meae. *Codex* quidem, quod ſciam, nullus. cf. tamen de *in initio* Drakenb. ad Liv. 4, 7, 11. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 4 qui *in* proſcribunt fere. *quo primum.* Ita Guelf. (niſi quod *q. primo*) Turic. (ex pr. coll.) Ioann. Bal. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Andr. et meis ante Gryph. exc. Venet. Bad. Cerv. Hae enim cum recentt. *cum primum*, quod corrigendo invexit Regius, obſequente prima Veneta (cf. not. crit. ad 1, 6, 26 *nulla — an praedura*). Equidem verius puto *quo*, ut minus jejunum quam ſi *initium* animadvertit eſſe tum, cum aliquis *inchoat.* Etiam hic robuſtior ſit ſententia ſi ad *initium* cogitamus de ipſo Quintiliani *prooemio*, ubi *quo* convenientius eſſe quam *cum* facile apparet: De *quo* et *cum* cf. 2, 15, 6. Fateor autem, ſi recte collatio Turic. poſterior

Reim. 1103. Vide tamen quae pro Domitiani facultate poëtica disputat ingenioſiſſimus ſenex Merianus ad Claudiani raptum Proſerpinae Francogallice verſum p. 36. An, cum Geſnero, excuſabimus Quintilianum eo, quod prodit Dio l. c. ὅτι — ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο Δομιτιανὸς, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μή. τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ, ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν? Sed *neceſſitatem* ipſe deliberationibus exemit 3, 8, 22. 23.

4. *repeterent vota.* cf. Iliad. 2, 485. 761. 11, 218. 14, 508. 16, 112. Aeneid. 6, 641. 9, 77. 10, 103.

quo primum. cf. not. crit. extr.

non feceram, nunc omnes in auxilium deos ipſumque in primis, quo neque praeſentius aliud, neque ſtudiis magis proprium numen eſt, invocem: ut, quantum nobis expectationis adjecit, tantum ingenii aſpiret, dexterque ac volens aſſit, et me qualem eſſe credi-
6 dit, faciat. Cujus mihi religionis non haec ſola ratio, quae maxima, eſt; ſed alioqui ſic

tacuerit varietatem Cod. ut credi poſſit is dare *cum pr.* (qualis et Alm. ſcriptura videtur) praeferre me primam illam Turic. manum *quod* (i. e. quale) *initium*, *cum pr.* *feceram.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. et edd. (praeter Camp.) ante Gryph. meae omnes. Probat Geſnerus, ſed ſervavit recentiorum *fecerim.* *proprium.* Ita Turic. (alt. coll.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Ald. omnibus meis, exc. Tarv. Badius in pr. ed. in margine ponit *propitium*, quod deinceps tuentur omnes. *credidit.* Una mearum Tarv. *credit.* cf. 3, 5. 8. *ſed alioqui.* Sic Turic. (a prima manu, a ſecunda *ſ. alia quia* vel *ſ. alia qua*, hoc enim in alt. coll.) Guelf. Goth. cum Alm. Bal. Voſſ. 2. Bern. Vallenſ. et edd. meis ante Gryph. Recentiores *ſed alia qua.* Ante Ald. ab edd. (praeter Camp.) aberat *ſed.* Badius in pr. ed. *alioqui: ſed ſic*, ſine auctore. Noſtrum probat ipſe,

5. *expectationis.* Aliorum, qui, poſt hunc ab Auguſto tributum mihi honorem, oculos in me convertunt.

dexter ac volens. Solennis formula in Deorum pace expoſcenda, quam hoc noſtri loco ut multis aliis illuſtrat Briſſonius de formulis l. 1, 117. Frequentius etiam junguntur *volens propitius* vid. eundem c. 114. Egit de eadem formula Burm. ad h. l. item ad Val. Flacc. 2, 324. qui ablegat ad Servium in Aeneid. 1, 737 repetentem hoc e diſciplina Etruſca. *Dexter* autem eſt propitius. vid. Serv. ad Aen. 8, 302. Virgil. Georg. 2, 41 Maecenatem ipſum quoque *volentem* expetit, quam ſcripturam recte tenet Voſſius in verſione et Commentario.

6. *Cujus — religionis* h. e. quarum precum, actus religioſi; ne forte quis h. l. interpretetur in genere *diligentiam*, ſine reſpectu ad deos.

alioqui, i. e. praeterea cf. 2, 15, 9. 5, 6, 4. 12, 10, 17. 65.

procedit ipſum opus, ut majora praeteritis ac
magis ardua ſint, quae ingredior. Sequitur
enim, ut *judicialium cauſarum*, quae ſunt
maxime variae ac multiplices, ordo explice-
tur: quod *prooemii* ſit officium; quae *ratio
narrandi*; quae *probationum* ſit *fides*, ſeu
propoſita confirmamus, ſeu *contra dicta* diſ-
ſolvimus; quanta vis in *perorando*, ſeu refi-
cienda brevi repetitione rerum memoria eſt
judicis, ſive affectus (quod eſt longe poten-
tiſſimum) commovendi. De quibus partibus 7
ſingulis quidam ſeparatim ſcribere maluerunt,
velut onus totius corporis veriti, et ſic quo-
que complures de unaquaque earum libros
ediderunt: quas ego omnes auſus contexere,
prope infinitum mihi laborem proſpicio, et
ipſa cogitatione ſuſcepti muneris fatigor.
Sed durandum eſt, quia coepimus: et, ſi
viribus deficiemur, animo tamen perſe-
verandum.

qui recentiores ſequitur, Geſnerus. cf. not. exeg. Obrechtus *ſ. alia quia*, fortaſſe ex Argent. quocum conſentiat Turic.

6. *procedit*. Turic. a prima manu *procredit*, in margine *progreditur*, quod ipſum dat Andr. *prooem. ſit off.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. omnes, exc. Ald. omittunt *ſit*, quod placet. Codd. tamen verbum dare videntur omnes. 7. *infinitum mihi*. Turic. Guelf. *finitimum* cum Voſſ. 3. Errore proclivi, qui tuetur *mihi*, quod cum aliquot codd. omiſit Obr. *deficiamur*. Bodl. *deficiemus* cum Tarv. Ald. (non Venet. ut narrat Gibſ.). Praefero tamen paſſivum in ſtructura adjecti ablativi cf. 5, 7, 23 *deficietur numero* (quanquam et illic Goth. et Turic. *deficiet* Voſſ. 1. 3.

propoſita. cf. 3, 9, 5 ubi *propoſitio*.

7. *et ſic quoque*. cf. 2, 10, 24. item 1, 5, 42.

I. Quod *principium* Latine vel *exordium* 25
dicitur, majore quadam ratione Graeci videntur προοίμιον nominasse: quia a nostris initium modo significatur; illi satis clare partem hanc esse ante ingressum rei, de qua di-
2 cendum sit, ostendunt. Nam, sive propterea, quod οἴμη *cantus* est, et citharoedi pauca illa, quae, antequam legitimum certamen inchoënt, emerendi favoris gratia canunt, *prooemium* cognominaverunt: oratores quoque ea, quae, priusquam causam exordiantur, ad conciliandos sibi judicum animos praeloquuntur, eadem appellatione signarunt:

deficit.) 3, 6, 83. 5, 8, 23. Alia ratio loci 11, 3, 173. „*deficientis dolore.*" vid. Drakenb. ad Liv. 22, 49, 1. Camp. *defecerimus.*

1. *quia a.* Displicet sonus cf. 1, 4, 12. 3, 6, 32. Turic. a sec. manu *quod a* et sic dedit Obr. Ex Argent. profecto. Guelf. *quo.* Andr. *quo a* cum Sich. Permutantur in MSS. *quo* et *quod* vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33, 3. item *quod* et *quia.* id. ad 38, 36, 4. (nos ad 6, 1, 32.) Expungas etiam *a*, vel pro *quia* scribas *quoniam*, nam et haec confusioni obnoxia id. ad 40, 13, 7. Camp. *quia nostris* ex errore puto pro *quod a nostris* nam *qui* saepissime hic ponit pro *quod* cf. 3, 6, 64.

2. *cognominaverunt.* Sic Codd. ut videtur, omnes, quod in Vallensi diserte memorat Badius. *Vocaverunt* pro eo dant edd. Jens. (tac. Gesn.) et meae ante Basil. omnes, exc. Camp. quo accedit Gryph. Item *carmen* in nullo est Codice, quod paulo ante pro *certamen* invexit Philander, foedissime compilatus et inquinatus a Turnebo vel potius eo qui magni viri nomen ementitus est. Rectissime *certamen* tuetur Gesnerus ex Graeco ἀγών. *Carmen* ex meis sola dat Basil. aliae tamen in margine.

signarunt. Turic. *signaturi* cum Alm. miro erroris consensu. cf. 3, 6, 68.

1. *quia a.* vid. not. crit. Recte ad Aristot. Rhet. 3, 14.
2. *citharoedi — prooemium.* 1. ablegat Philander.

ſive, quod οἶμον iidem Graeci *viam* appellant, 3
id quod ante ingreſſum rei ponitur ſic vocare eſt inſtitutum: certe *prooemium* eſt, quod apud judicem, priusquam cauſam cognoverit, proſit. vitioſeque in ſcholis facimus, quod exordio ſemper ſic utimur, quaſi cauſam judex jam noverit. Cujus rei licen- 4
tia ex hoc eſt, quod ante declamationem illa
99 velut imago litis exponitur. Sed in foro quoque contingere iſtud principiorum genus ſecundis actionibus poteſt; primis quidem raro unquam, niſi forte apud eum, cui res

3. *quod ap. jud. priusquam — proſit.* Sic Vallenſis referente Badio, et reliqui Codd. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. a. j. dici p. — poſſit* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. quo accedit Gryph. Bad. tamen pr. et Ald. *proſit* pro *poſſit*, Tarv. autem *poſcit*.

4. *decl. illa.* Turic. et Guelf. *d. illam* cum Alm. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et (exc. Camp.) meis ante Bad. qui e Vallenſi repoſuit nominativum. cf. 3, 8, 45 a quo loco ut vindicatur nominativus in pronomine, ita e noſtro auctoritatem illic habet *velut* pro *vel*. Etiam Bern. *illa*.

raro unquam. Sic Turic. et Alm. Sed Guelf. Goth. Voſſ. 2 *raro nunquam* cum edd. ante Stoerium meis omnibus, niſi quod Ald. et Baſil. dant *raro vel nunquam*, Cod. quidem auctore nullo. Noſtram defendere videntur Codd. Britt. et Arg. cf. 5, 7, 22 ubi omnes libri conſentiunt, quanquam in Baſil. margine [illegible]bi *raro aut ſere nunquam*. Geſnerus veterum edd.

4. *illa velut imago.* Significat *thema*, quod praemittitur declamationi, velut in Senecae et Quintilianeis, continens omnem cauſae expoſitionem. cf. 4, 2, 28. 7, 1, 4.

ſecundis actionibus. Ejusmodi ſunt libri ſecundae actionis contra Verrem, ubi, cum ſemel non potuiſſet ad finem perduci judicium, triduo poſt (unde *comperendinatio* dicta) interrogatis teſtibus et defenſo reo, iterum accuſationem intendit Cicero. Quanquam eorum nihil revera accidit, ſed ficta ſolum a Cicerone fuit haec ſecunda actio. *Primas actiones* habes 12, 9, 16. Alia ratio eſt 5, 10, 113.

5 aliunde jam nota sit, dicimus. Causa principii nulla est alia, quam ut auditorem, quo sit nobis in ceteris partibus accommodatior, praeparemus. Id fieri tribus maxime rebus, inter auctores plurimos constat, si *benevolum*, *attentum*, *docilem* fecerimus: non quia ista non per totam actionem sint custodienda, sed quia initiis praecipue necessaria, per quae in animum judicis, ut procedere ultra possi-
6 mus, admittimur. *Benevolentiam* aut a personis ducimus, aut a causis accipimus. Sed *personarum* non est (ut plerique crediderunt) triplex tantum ratio, *ex litigatore*, *et adver-*

scripturam revocavit; parum recte. Similis nostrae locutioni *nemo unus* vid. Drakenb. ad Liv. 3, 12, 4. et *raro alias* ad 5, 69, 1. 5. *non quia — non.* Sic. Codd., ut videntur, omnes, quod in Vall. memorat Bad., et ed. Camp. Ceterae ante Ald. *quin* pro *quia*, amandato *non* post *actionem*. Bad. sec. et Cerv. omittunt negationem, qui si cum vett. *quin* haberent pro *quia* existeret structura Ciceroni in primis familiaris. Sed et nostra non raro apud eundem legitur et ipsa est in Quintiliani 1, 6, 19. *Non* Camp. et Ald. nobiscum habent post *ista*, aptissimo loco; Reliqui ante Stoerium post *actionem*.

6. *tripl. tantum rat.* Omittunt *tantum* Tur. Guelf. Goth. Bern. et edd. meae ante Leid. omnes praeter duas Basill. Aegre tamen eo careas. Badius in notis: „subauditur *tantum* aut „*praecise*.“

6. *triplex — ratio.* Aristot. Rhet. 3, 14, 7. Λέγεται (τὰ προοίμια) ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ τοῦ ἀκροατοῦ — καὶ τοῦ ἐναντίου. Ad quem locum Victorius (p. 700) animadvertit aut non dirigi in Aristotelem Quintiliani reprehensionem aut sine causa improbeque invadi philosophum, qui *dicentis* nomine non *reum* tantum sed *actorem* etiam appel[illegible]erit, ut fortasse Cicero quoque intellexerit (de Or. 2, 79). Cf. Cic. De Or. 2, 43 unde itidem apparet quo significatu *reum* dixerit Victorius, videlicet pro *litigatore*. Ex superiore Ciceronis loco colligas, etiam ipsum potuisse respici a

sario, *et judice*. Nam exordium duci non- 7
nunquam etiam ab actore caufae folet. Quanquam enim pauciora de fe ipfo dicit et parcius, plurimum tamen ad omnia momenti eft in hoc pofitum, fi *vir bonus* creditur. Sic enim continget, ut non ftudium advocati videatur afferre, fed paene teftis fidem. Quare in primis exiftimetur veniffe ad agendum, ductus officio vel cognationis, vel amicitiae; maximeque fi fieri poterit, reipublicae, aut alicujus certe non mediocris exempli.

7. *etiam* — *enim pauc.* Interjecta τοῖς *etiam* et *pauc.* omittunt Alm. et Tur. cf. ad Praef. noftr. p. 45. *Etiam* cum Goth. et Voff. 2 omittit Camp. *Quanquam* — *dicit.* Guelf. *Q.* — *dicat.*, *continget.* Turic. *contingit* cum Alm. et edd. Camp. Obr. *exiftimetur* — *ductus.* Turic. *exiftimentur* (a fec. manu) — *ducti* cum Camp.

Qu. Expreffus enim fere ibi eft Ariftoteles.

7. *advocati* — *fidem.* 5, 13, 10. 6, 2, 4. *Advocatus* faepe apud noftrum eft is ipfe, qui caufam orat. cf. § 45. 46. 11, 1, 19. 12, 3, 6. 12, 7, 4. Diverfa eft fignificatio 12, 8, 5. Sententiam ipfam repetiit 10, 1, 111.

alicujus — *exempli.* *Exemplum* futurum intelligitur, non praeteritum. Sic Livius 2, 44, 2 „in *praefentia* re ipfa, *exem*„*plo* in perpetuum." Vellej. 2, 47. 25. *facto* et *rei* oppofuit *exemplum.* Et Plinius de ipfis, quas patronus fufcipere debeat, caufis Epiftol. 6, 29, 2 (ubi *refert* videtur mutandum in *referret*) *pertinentes* videlicet ad *exemplum* (it. Epift. 9, 13, 25 „intereft *exempli*"). App. Metam. 3 p. Pric. 44 „*exemplo* — profutura." Si minus igitur reipublicae officio ductus videri poffis in hac ipfa, quam agis, caufa, utpote ad rempub. non pertinente neque fatis momenti habente; reftat ut doceas ad exemplum caufam pertinere. Sic et nofter mox §. 33. „res — pertinens ad *exemplum*." Haec interpretatio fuit retinenda, quae a Turnebo illo affertur, cum Gefnerus cogitet de exemplo alicujus magni oratoris, qui olim fimilem caufam fufceperit, et quo fe tueatur is, qui nunc agit. Ei rationi magnopere repugnat *officii* vocabulum, cujus nulla vis eft in re

Quod ſine dubio multo magis ipſis litigatoribus faciendum eſt, ut ad agendum magna atque honeſta ratione, aut etiam neceſſitate,
8 acceſſiſſe videantur. Sed ut praecipua in hoc dicentis auctoritas, ſi omnis in ſubeundo negotio ſuſpicio ſordium, aut odiorum, aut ambitionis abfuerit: ita quaedam in his quoque commendatio tacita, ſi nos infirmos et impares agentium contra ingeniis dixerimus,
9 qualia ſunt pleraque Meſſalae prooemia. Eſt enim naturalis favor pro laborantibus: et judex religioſus libentiſſime patronum audit, quem juſtitiae ſuae minime timet. Inde illa

8. *auctoritas ſi.* Guelf. *a. ſit ſ.* Turic. ſuperſcriptum habet hoc *ſit*, quod eſt praeterea in omnibus edd. meis ante Bad. quo accedit Ald. ſec. Badius auctore Vallenſi omiſit, recte; omnibusque reliquis, ut videtur, Codd. aſtipulantibus; velut Goth. *ſub. negotio.* Guelf. *ſub. negotium.* Bad. et Cerv. *ſ. negotiis.* *abſuerit.* Turic. a prima manu *afuerit* cf. Drakenb. ad Liv. 24, 41, 11. et Oud. ad Suet. paſſim.

ag. contra ingeniis. Hunc ordinem, qui eſt in Codd. meis et edd. anteGryph. praetuli poſteriorum *ing. cont. ag.* Edd. Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *e contra* dant, quod recte improbat Regius. Bad. et Cerv. *e contrario.* Turic. et Alm. haec turbant (pro *imp. — ing.*): *in partes a. c. ingentes.* 9. *quem — minime timet.* Camp. *q. timere — minime videt.* Praepoſtere.

acta, quae nullo noſtro facto poſſit vel effici vel vitari. Sed ubi *exemplum* eſt utilitas, vel damnum, quae redundent hinc in poſterum, ferri poteſt. Nec eſt quod graveris uſum ejus, quod, etſi minus proprium *exemplo* quam *cogn. um. reip.*, tamen potuit ſubjici hiſce nominibus rerum, quibus impoſita quaſi eſt perſona. *Duci officio* dicitur orator etiam 12, 1, 12. 12, 7, 1. Similem de *exemplo* locum habes 6, 1, 22.

8. *Sed ut praecipua.* Immutavi diremtionem Geſneri, qui hanc § ab *Quod ſine dubio* ordiebatur. Sed referuntur illa ad praecedentia, hinc novum argumentationis momentum explicatur „*ſine dubio*" intellige *ſane* (cf. 1, 6, 12), neque tamen conjunge cum „*Sed*" hujus §.

veterum circa occultandam eloquentiam simulatio, multum ab hac nostrorum temporum jactatione diversa. Vitandum etiam, 10
ne *contumeliosi*, *maligni*, *superbi*, *maledici* in quenquam hominem ordinemve *videamur*, praecipue eorum, qui laedi, nisi adversa judicum voluntate, non possunt. Nam in 11
judicem ne quid dicatur, non modo palam, sed quod omnino intelligi possit, stultum erat monere, nisi fieret. Etiam partis adversae patronus dabit exordio materiam: interim cum honore, si eloquentiam ejus ac gratiam nos timere fingendo, ut ea suspecta sint judici, fecerimus: interim per

10. *praecipue.* Sic Turic. Goth. Voss. 2. cum edd. ante Gryph. omnibus exc. Ald. Ceteri *praecipueque* cf. 3, 1, 15.

adversa — voluntate. Sic Turic. et Guelf. cum Alm. Goth. Voss. 2 Bern. et edd. ante Gryph. omnibus. Basil. in margine ponit *aversa — v.* quam scripturam a Gryphio inde dant omnes edd. Malui veterum fidem sequi, cum *adversam voluntatem* etiam aliis locis severi critici defenderint. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 46, 2. ubi id maxime est documento, et *aversam* et *adversam* voluntatem pro re nata dictam esse a veteribus, quod in Livii lib. 6 c. 40, 14 oppositas videmus *adversas secundis* auribus. Neque enim illo loco quisquam malit *aversas*, quanquam et has alibi recte tuemur, velut Liv. 24, 26, 10. Ut *secunda* et *adversa fortuna*, sic etiam *voluntas*, *secunda* vel *propensa* opponitur *adversae*. Cf. Gronovii Observ. p. ed. Platn. 771. *Adv.* et *Av.* saepissime confundi exemplis probat inter multos alios Drakenb. ad Liv. 2, 31, 6.

non possunt. Turic. *n. possint* cum Bern. et Ald.

11. *Etiam part. adv.* Guelf. *Et enim p. a.* cum Voss. 1. 3. Bern. Ioann. Vall. et edd. meis ante Bad. sec. omnibus exc. Camp. et Ald.

9. *veterum.* Cujus potissimum aevi sint *veteres* h. l. apparet loco gemino 12, 9, 5.

contumeliam; ſed hoc perquam raro, ut Aſinius pro Urbiniae heredibus Labienum adverſarii patronum inter argumenta malae cauſae
12 poſuit. Negat haec eſſe prooemia Cornelius 30
Celſus, quia ſint extra litem. Sed ego cum auctoritate ſummorum oratorum magis ducor, tum pertinere ad cauſam puto, quidquid ad dicentem pertinet: cum ſit naturale, ut judices iis, quos libentius audiunt, etiam
15 facilius credant. Ipſius autem litigatoris perſona tractanda varie eſt. Nam tum dignitas

12. *etiam facilius.* Hoc ordine Turic. Goth. (tac. Geſn.) omnesque meae ante Gryph. quem revocavit Obr. accedit Guelf. per errorem dans *ea fac.* Recentiores *fac. etiam* in quo eſt affectatio ab hoc loco aliena.

11. *Aſinius pro Urbin. hered.* De Aſinii Pollionis et Labieni inimicitiis cf. 1, 5, 8. Cauſa haec Urbiniana, quantum cognoſci poteſt e duobus, quibus praeterea tangitur, locis (7, 2, 5. 26.) hujusmodi fere fuit. Iis, qui vel ex teſtamento, vel cognationis jure, cernere vellent hereditatem Urbiniae cujusdam, oppoſuit ſe Cluſinius Figulus, qui ſe mortuae filium dicebat, cum heredes eum ſervum eſſe contenderent, nomine Soſipatrum. Hunc igitur ſive Figulum ſive Soſipatrum eo ipſo in invidiam vocare ſtudet Pollio, quod cum tantae nequitiae homine, qualis eſſet Labienus, conſuetudinem contraxerit. cf. de re ipſa in univerſum 12, 1, 13. Si tertius ejusdem nominis Labienus intelligi poſſit, hiſtoricus (quod ob longam, quae Pollioni contigit, aetatem a veri ſimilitudine non abhorret, et haec ratio probatur a Bondamo ICto in Varr. Lect. (Zutph. 1759. 8.) p. 373.), habebimus hominem hac Pollionis aſperitate dignum, quoniam ejus, ut Seneca pater narrat (p. Bip. 360) „erat ſumma *infamia*, ſummum odium.“ Orationis hujus meminit Dialog. de oratt. c. 38. ubi nomen *Urbiniae* docte repoſuit Lipſius. Item Chariſius apud Putſch. p. 59 ubi Bondamus (l. l. p. 22.) pro *provinciae heredibus* egregie emendat *Urbiniae h.*

ejus allegatur, tum commendatur infirmitas. Nonnunquam contingit relatio meritorum, de quibus verecundius dicendum erit sua, quam aliena, laudanti. Multum agit sexus, aetas, conditio, in feminis, senibus, pupillis, liberos, parentes, conjuges allegantibus. Nam sola rectum quoque judicem inclinat 14
miseratio. Degustanda tamen haec prooemio, non consumenda. Adversarii vero persona prope iisdem omnibus, sed e contrario ductis, impugnari solet. Nam et potentes sequitur invidia, et humiles abjectosque contemtio, et turpes ac nocentes odium: quae tria sunt ad alienandos judicum animos potentissima. Neque haec dicere satis est, 15
quod datur etiam imperitis: pleraque augenda, aut minuenda, ut expediet. Hoc enim oratoris est, illud causae. Judicem con-

13. *in feminis.* Turic. *ut fem.* cum Alm. et Camp. Posteriores edd. meae ad Stoerium usque utrumque dant *ut in f.* cum Goth. et Voss. 2. Nostra scriptura sola vera, quam tuentur Guelf. et reliqui, ut credibile est, Codd.

14. *non consumenda.* Sic Codd. (quod in Vall. diserte memorat Bad.) item Camp. Ed. Tarv. *n. consumanda* cum Ald. Bas. Bad. Cerv. At Jens. (tac. Gesn.) Loc. Ven. Rusc. *consummanda* sine *non*, quod de conjectura inserit Regius. A Gryphio inde meae edd. nostrum dant.

15. *illud causae.* Turic. et Guelf. *illa causae.* cum Voss. 1. 3. Bern. Camp. Nostrum, quod in reliquis edd. et Codd.

13. *allegatur — commendatur.* Attende opposita. *Allegatur* enim id, quod sua gratia reliqua potest tueri, *commendatur* quod ipsum auxilio eget. cf. 3, 8, 46. *verecundius — sua*, cum litigator pro se ipse dicit.

15. *illud causae.* Cf. not. crit.

16 ciliabimus nobis, non tantum laudando eum, (quod et fieri cum modo debet, et eſt tamen parti utrique commune) ſed ſi laudem ejus ad utilitatem noſtrae cauſae conjunxerimus, ut allegemus *pro honeſtis* dignitatem illi ſuam, *pro humilibus* juſtitiam, *pro infelicibus* miſericordiam, *pro laeſis* ſeveritatem, et
17 ſimiliter cetera. Mores quoque, ſi fieri poteſt, judicis velim noſſe. Nam prout *aſperi*, *lenes*, *jucundi*, *graves*, *duri*, *remiſſi* erunt, aut aſſumere in cauſam naturas eorum, qua competent, aut mitigare, qua repugna-
18 bunt, oportebit. Accidit autem interim hoc quoque, ut aut nobis *inimicus*, aut adverſario ſit *amicus*, qui judicat: quae res utrique 301
parti tractanda eſt, ac neſcio an ei magis, in quam videtur propenſior. Eſt enim non-

Goth. Britannicis tribus et Voſſ. 2. ſi recte tacuerunt conferentes, habet aliquam diſſicultatem, cum non ſit manifeſtum prorſus, quo referas neutrum ſingulare; in plurali *illa* intelligas *potentiam*, *humilitatem*, *turpitudinem* adverſariorum. In Turic. a ſec. manu eſt: *illa cauſa*.

16. *ad utilitatem — conjunxerimus*. Voſſ. 1. 3. *a*. *n*. — *adjunxerimus*. Voſſiana ſcriptura emendantem librarium ſapit, neque rem conficit. Paulo inſolentior, quam hic animadvertimus, ſtructura iterum comparet 8, Prooem. 33 „laude *ad* „dignitatem *conjuncta*." *dign. illi ſuam*. Guelf. poſt *dign*. inſerit *illaeſam*, cum Camp. et marg. Baſ. praepoſtera ſimilium literarum repetitione.

18. *in quam*. Jenſ. Tarv. Loc. Ven. Ruſc. *in quem*, quod et conjecit Francius. Sed Badius diſerte monet, ſe reponere

16. *ad utilitatem — conjunxerimus*. vid. not. crit.

18. *an ei magis*. *Magis* h. l. valet cautius, circumſpectius. Ineſt ipſi *tractandi* verbo curae et ſolicitudinis ſignificatio, qualis ſolet eſſe medicorum aegra membra contrectantium. cf. 5, 12, 7. 5, 13, 24. 6, 1, 24.

nunquam pravis judicibus hic ambitus, adversus amicos, aut pro his, quibuscum simultates gerant, pronunçiandi, faciendique injuste, ne fecisse videantur. Fuerunt etiam quidam rerum suarum judices. Nam 19 et in libris observationum, a Septimio editis

quem, quod deinceps est in omnibus meis. Nec Cod. video qui recedat. Equidem pariter ac Gesn. *quem* non graver.

pravis judicibus. Alteram vocem omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Voss. 1. 2. 3. Bern. edd. ante Basil. meae omnes, ad quarum rationem redeunt Gryph. Stoer. Chouet. Solus quidem Aldus praeter omissum *jud.* scribit etiam *pravus*. Ea quae est Codd. septem multarumque edd. constitutio loci possit placere, modo constet *pravum*, masculino genere sic fuisse dictum, ut *malum*, quod ego nolim sane affirmare. *Aldina* ratio maxime blanditur in quam et conjectura incidi, conjuncta praesertim cum *judicibus*. Haec tamen vox an ullo vetere Codice nitatur, quaeri debet; quanquam si Gibsoni silentio standum est, habemus tres Britannicos Codd. cum Andreana auctores hujus scripturae, sed hic in tribus saltem edd. connivebat. Neque is, qui Alm. excussit, rectum vidisse putandus est. Interim fortasse scripturam Aldinam ipsam rectissime tenebimus. *Pravi judices* ut bene dicantur, magnopere vereor. In Aldina constitutione possit durum videri quod *gerant* et *videantur* non habent proprie, quo referantur. Sed hoc facile subaudias ex superioribus „*qui judicat*," ut leni correctione effingas *gerat*, *videatur*; quod tamen ne ipsum quidem necessarium. Sed pro *gerant* Camp. et Obr. dant *gerunt*; neque hoc displicet, si pluralis in hoc verbo retinetur. cf. de omisso *judicibus* 3, 7, 24.

pravis judicibus. vid. not. crit.

19. *libris observ. — Septimio*. De hoc Septimio, ejusque opere, hic memorato, nihil praeterea prodi videtur a scriptoribus, nec refert singulos, qui hoc nomine fuerunt, percensere, cum nota in nullo eorum certa possit inveniri, quare ei tribuantur libri observationum. *Causa talis*, cui affuerit Cicero, non poterit esse ex iis, quas ipsi novimus, velut Ligarii, Dejotari, Marcelli (eas enim orationes memorat Turnebus h. l.), ubi causa fuerit Caesaris ipsius,

affuisse Ciceronem tali causae invenio: et ego pro Regina Berenice apud ipsam causam

19. *Berenice.* Haec est scriptura Codd. et vetustissimarum itemque recentiorum edd. Sed Jens. (tac. Gesn.) et reliquae usque ad Bad. sec. dant *Beronice*, exc. Ald. pr. Hoc eitam Gryph. revocavit, et sic multi multorum scriptorum Codd. praeferunt nomen, sicuti receptum est etiam apud Plutarchum Quaest. Graec. p. 292 E. Hinc natum corrupte *Veronica.* Sed unice sanam nostram esse rationem apparet ex vocabulo graeco Φερένικος (apud Pindarum v. c.) quod, Macedonica dialecto prolatum, est nostrum ipsum. *apud ipsam causam.* Sic Goth. Voss. 2. et edd. meae ante Stoer. omnes. Recentiores *ap. eam ipsam.* Habent eae auctores Codd. Guelf. et Turic. qui dant haec *ap. ipsam eam.* Alm. *ap. eam* solum habere narratur. Ceterorum nulla mentio. In meorum Codd. scriptura *eam* per errorem scriptum esse pro *causam* (*cām*), ipsa collocatione verborum apparet; neque opus est *eam* si *ipsam* positum fuit; quae geminatio sapit recentioribus linguis assuetum apud quem orationes illae sunt habitae; quoniam Qu. ex solo Septimii opere hoc totum rescivit.

Regina Berenice. Haec est, quam Titus amatam a se, etiam nuptias pollicitus, ab urbe dimisit invitus invitam (Sueton. Tit. c. 7); Agrippae majoris, regis Judaeae, filia, Herodis, patrui sui, Chalcidis in Syria regis, vidua. Quae cum bis Romae sit commorata, primum regnante Vespasiano, deinde redierit Titi jam imperatoris amorem resuscitatura, potuit variis modis in litem incidere, de qua tamen ab aliis nihil proditum invenio. Id maxime advertit legentem, quod regina ipsa suae causae disceptatrix fuisse dicitur. Narrat Dio Cassius, sive Xiphilinus, vulgi rumoribus impetitos fuisse Titum et Berenicen, interalios que Diogenem et Heram, Cynicum utrumque, in theatro probris eos onerasse, quorum alter flagris caesus fuerit, alter etiam capite plexus (l. 66. p. Reim. 1089). An forte, hisce ut poenam statueret Regina ab iis laesa, Titus deperiens eam a patre impetravit? „Nam „Vespasiano quoque seni regi„na Berenice, florens aetate „formaque, magnificentia mu„nerum grata" erat. Taciti verbis utor Histor. 2, 81. *Causam dicere* tamen vulgo in *defendendo* usurpatur, ut rea fuerit regina. Racinii tragoedia nobilitatus est Berenices et Titi amor.

dixi. Similis hic quoque ſuperioribus ratio eſt. Adverſarius enim fiduciam partis ſuae jactat, patronus timet cognoſcentis verecundiam. Praeterea detrahenda vel confirmanda 20
opinio, ſi quam praecipue domo videbitur judex attuliſſe. Metus etiam nonnunquam
505 eſt amovendus, ut Cicero pro Milone, ne arma Pompeji contra ſe diſpoſita putarent, laboravit: nonnunquam adhibendus, ut idem in Verrem facit. Sed adhibendi modus alter 21
ille frequens eſt et favorabilis, *Ne male ſen-*

librarium. Gryph. *apud eam cauſam*, minus bene quam *ap. ipſam c. cauſam dicere* habes 5, 11, 39. 7, 4, 3. *cauſam* et *eam* millies confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 38, 58, 11.

ſuper. rat. eſt. Adverſarius enim. Miro conſenſu verba haec *rat. eſt. Adv.* omittunt Tur. Guelf. Alm. Voſſ. 1. 3. Pro *rat. eſt* Camp. *ratione*, frequenti errore, pro *enim* Guelf. *cum*.

20. *putarent*. Camp. *pugnarent* per errorem. Pluralem in verbo habent Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Stoer. omnes. Unus Obr. *putarentur*, perperam. Recentiores a Stoerio inde *putaret*, exc. Capp. et Geſn. Male.

20. *praecipue*, prae altera: cum tamen integer debuiſſet et medius utriusque partis in judicium venire.

Metus. Recte hic ad 6, 1, 13 ablegat Almelovenius.

putarent, judices.

idem in Verrem. Actione prima in Verrem, quae tota eſt prooemii loco, ſicuti appellatur etiam ab Aſconio Pediano; praemiſſa teſtium interrogationi. Hanc rectiſſime deſignat Geſnerus, quanquam vel in primo ſecundae actionis libro ſimile fere eſt prooemii argumentum. *Aſper et rarus* metus adhibetur Capite hujus orationis 12. 13. 17. *favorabilis* ſaepe apud noſtrum aliosque ſub Caeſaribus dicitur idem fere qui *gratioſus* apud priores. Sed eam ſignificationem vocabuli uſurpavit jam Vellejus, primus ni fallor 2, 34. 40. Livianum locum 22, 26, 4 vix defendas. Metus ille *favorabilis* eſt Cic. pro Quintio c. 1. extremo.

tiat populus Romanus, Ne judicia transferantur; alter autem aſper et rarus, quo minatur corruptis accuſationem, et id quidem in conſilio ampliore utcunque tutius; nam et mali inhibentur, et boni gaudent: apud ſingulos vero nunquam ſuaſerim, niſi defecerint
22 omnia. Quod ſi neceſſitas exigit, non erit jam ex arte oratoria: non magis quam appellare, etiamſi id quoque ſaepe utile eſt; aut, antequam pronunciet, reum facere. nam et minari et deferre etiam non orator poteſt.
23 Si cauſa conciliandi nobis judicis materiam dabit, ex hac potiſſimum aliqua in uſum principii, quae maxime favorabilia videbuntur, decerpi oportebit. quo in loco Virginius fallitur, qui Theodoro placere tradit, ut ex ſingulis quaeſtionibus ſinguli ſenſus
24 in prooemium conferantur. Nam ille non hoc dicit, ſed ad potentiſſimas quaeſtiones judicem praeparandum. in quo vitii nihil erat, niſi in univerſum id praeciperet,

populus Romanus. Guelf. *praetor* cum margine aliquot edd. Frequentiſſima confuſio, quae in hac ipſa re eſt apud Cic. Act. pr. in Verr. c. 3. extr. cf. Drakenb. ad Liv. 31, 10, 4. it. Ruhnk. ad Vell. 2, 61, 3.

21. *conſilio.* Sic Turic. Alm. Bern. Camp. Baſil. Reliqui omnes *concilio.* Sed quis de judicibus unquam uſurpavit *concilium?* cf. 11, 3, 127. it. 12, 10, 52.

utcunque. Goth. et Camp. *utrumque,* male.

23. *Virginius.* Turic. *Verginius* ut et ſupra 3, 1, 21.

21. *conſilio.* int. judicum. cf. not. ex. ad 3, 8, 2.

23. *Virginius.* vid. 3, 1, 21.

quod nec omnis actio patitur, nec omnis caufa defiderat. Nam protinus a petitore primo loco, dum ignota judici lis eft, quomodo ex quaeftionibus ducemus fententias? nimirum

24. *quod nec omn. act. pat. nec omn.* Tur. et Guelf. omittunt *nec — pat.* cum Alm. Male, et ex errore non nifi femel ponendi *nec omn.* Burm. etiam paulo fupra *nihil erat* omittere Alm. narrat; quod tamen in Turic. non defideratur. Camp. pro *omnis actio* dat *rationis.*

24. *nec — actio — nec — caufa.* Quare *actio* quaedam non patiatur hac ipfa § docet, quare *caufa* non defideret § 25. *non defiderat* h. l. cave interpreteris: *non neceffe habet, non indiget*, verum intellige: *reformidat, recufat*, ut Francogalli dicunt „elle ne f'en „foucie pas.“ Similis ad fententiam locus 4, 2, 61 „magni„ficentia neque in omnes cau„fas cadit — neque femper eft „utilis.“ cf. *defiderandi* verbum 4, 2, 86. 4, 3, 2. Hoc demum modo fi accipias, apta funt, quae fubjiciuntur, ubi, haec praeparandi ratio fi adhibeatur in duriore caufa, non fupervacua oftenditur, fed inutilis. Actio *non patitur*, quidquid pro ipfius conditione ne fieri quidem poteft; caufa *non defiderat*, quidquid nociturum eft. Exemplum nunc folum fuccurrit Columell. 12, 52, 13 „Minime defideratur vapor „ignis.“ i. noxius eft, quod oftendit Gefn. in Thef. qui et ad ipfum locum *non opus effe* pro *noxium effe* dici a Cicerone (ut pro Cluent. c. 50 extr.) et aliis docet. Quod ipfum quidem a Celeb. Schneidero eripitur nobis, eruente haec e fcriptura Cod. Sangerm: „ut — minime defide„retur.“ Licet tamen adhuc dubitare de veritate fcripturae. Minus fortaffe vicero, hanc fententiam ineffe verbis Ciceronianis de Orat. 2, 18 init. „neque — aetas *id* mea“ (Catuli fenis, praeceptis inftrui) „*defiderat.*“ Aptius tamen hoc interpretari videor: *refugit aetas mea*, quam *non requirit.* cf. § 39.

primo loco i. e. Si prius, quam adverfarius dicimus. Secundo enim loco (cf. §. 4) etiam *a petitore* (h. e. *pro actore; petitor* h. l. accufatorem quoque comprehendit vid. ad 3, 10, 4) fententias prooemii ducat aliquis ex quaeftionibus, quando ex oratione adverfarii judici jam nota lis eft cf. notam ad 4, 2, 28.

res erunt indicandae prius. Demus, aliquas (nam id exigit ratio nonnunquam), etiamne potentissimas omnes, id est totam causam?
25 sic erit in prooemio peracta narratio. Quid vero? si (ut frequenter accidit) paulo est durior causa; non benevolentia judicis petenda ex aliis partibus erit, sed non ante conciliato ejus animo nuda quaestionum committetur asperitas? Quae si recte semper initio dicendi tractarentur, nihil prooemio opus esset.
26 Aliqua ergo nonnunquam, quae erunt ad conciliandum nobis judicem potentissima, non inutiliter interim ex quaestionibus in exordio locabuntur. Quae sint porro in

indicandae. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Bodl. Bal. Camp. et aliquot praeterea edd. *judicandae*, male. *exigit.* Turic. a pr. manu *exigat*, cum Alm. non male.

25. *est durior causa.* Turic. et Guelf. omittunt *durior* cum Voss. 1. 3. Fons quidem erroris non apparet.

non ante. Guelf. *non nisi ante*, quod inseri volebat Regius, cum Bad. sec. (prior in marg.) Cerv. Basil. Gryph. Stoer. Chouet. et aliquot Burmanno memoratis; pessime. *Non* cave jungas verbo finito; pertinet ad participium, quod est casu tertio positum.

26. *Quae sint.* Turic. *Quod sint* a sec. manu *quot s.* cum Camp. Non male. Sed Alm. *quod.*

Demus aliquas. Cave accusativum ex *demus* pendere credas. *Potentissimae* quaestiones sunt in quibus maxime vertitur causa. cf. 3, 6, 21.

25. *paulo — durior causa.* Burmannus recte ad partes vocat Horat. Serm. 1, 10, 26 ubi *dura causa* itidem, quae difficile possit obtineri; cujusmodi fuisse causam illam Petilianam alio etiam loco ostendit Horatius Serm. 1, 4, 94, ubi vide Scholia. Sic noster 4, 5, 5 „*dura* propositio."

non ante conciliato. Vide not. Crit. si tanti.

26. *interim.* Ne intellige Quintilianeo more usurpatum adverbium. Is sensus est in „*nonnunquam.*" cf. 3, 8, 6.

caussis favorabilia, enumerare non est necesse, quoniam et manifesta erunt, cognita cujusque controversiae conditione, et omnia colligi in tanta litium varietate non possunt. Ut autem haec *invenire* et *augere*, ita quod 27
laedit, aut omnino *repellere*, aut certe *minuere*, ex caussa est. Miseratio quoque aliquando ex eadem venit, sive quid passi sumus grave, sive passuri. Neque enim sum in hac 28
opinione, qua quidam, ut eo distare prooemium ab epilogo credam, quod in hoc praeterita, in illo futura dicantur: sed quod in

26. *favorabilia.* Guelf. *favorabiles* cum Voss. 1. 3. Sine sensu, quoniam sequitur *manifesta omnia.*

quoniam. Guelf. *quae* cum Goth. Voss. 3. Bern. „Eleganter" ait Harles V. C. Sed tum opus est ut in initio hujus sensus legatur *Quot*, non *quae*. Turic. *quum.*

27. *quod laedit.* Turic. *q. legit* cum Alm. cf. ad § 7.

28. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec e.* cf. ad 3, 11, 20.

28. *in hoc — in illo.* Qui sint ii, quorum sententiam probare se negat, nondum reperio. Neque enim de hac maxime prooemii et epilogi differentia, quidquam proditum est ab Aristotele, Cicerone, aliisve vel aequalibus vel recentioribus. Aliam tangit Hermogenes p. 31 (Sturm. in Partitt.) qui cum prooemia pariter atque epilogos ad movendos auditorum animos induci dixerit (πάθους — ἕνεκα — οἷον φόβου ἢ ὀργῆς, ἢ ἐλέου ἢ φθόνου ἤ τινος τοιούτου) discrimen statuit inter ea hoc intercedere τὰ μὲν προοίμια παρασκευάζειν πρὸς τὸ δέξασθαι ἢ ἀποθέσθαι τόδε τι πάθος· τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἢ αὔξειν ἢ μειοῖν διὰ τῶν κεφαλαίων, τό (sic lego pro τῷ) τε ἤδη τέλεον ἐξαίρειν. In hac nostra auctorum hujus opinionis ignorantia, ipsa quoque qualis fuerit, potest dubitari. Si vulgarem usurpandi pronomina *hic* et *ille* regulam sequimur, voluerunt ii, quos improbat Qu., in epilogo *praeterita*, in prooemio *futura* dici; et ita accepit haec verba Pseudo-Turnebus. Neque ta-

ingressu parcius et modestius praetentanda est judicis misericordia; in epilogo vero liceat

praetentanda est. Turic. *pertemptanda est* cum Alm. et Camp. qui tamen *pertent.* Sed hic error est frequentior quam in quo haereas. Altera inest menda, qua nullus meorum liber caret, quod *est* legitur, pro quo ratio poscit *sit.* Quis enim ferat: „non sum in hac opinione, ut eo distare prooemium cre„dam, quod — *dicantur*: sed quod praetentanda *est* (?) — in „epilogo vero *liceat*?" Si forte, quod ipsum in oratione obliqua (*ut credam*) minus placet, post *sed*, quoniam suam ipsius sententiam promit, indicativo usus est Qu., cur protinus in conjunctivum relabitur: *liceat.* Malim igitur refingere *sit*, quam *licet.* Neque adeo inauditum est, confundi a librariis *est* et *sit.* Cf. 3, 8, 22, ubi *sit*, exquisitior scriptura, ab uno Guelferbytano est mutatum pinguiori illo *est.* 4, 6, 52 *dic. sit* Goth. *d. est* (tac. Gesn.) 4, 2, 27. *def. est.* Turic. *sit.* 4, 2, 46 Guelf. *etiamsi sit* rell. *e. est.* 6, 3, 37. *seu est*, editi *sit.* 7, 1, 9 *dictum sit.* Guelf. Goth. Camp. *d. est.* Reliqui veteres omittunt *sit*, a Badio inde recepta obtinet, quae sane placet, neque omni Cod. auctore caret. 7, 2, 18 *si — manifestum est.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *si — sit* (et sic necessario scribi docet, quod in eadem oratione sequitur, *neget*). Reliqui mei *est*, praeter Obr. omittentem *si* (minus bene) et dantem *sit*, quasi pendens ab *ut.* cf. Oudend. ad Suet. Cal. 50 not. 4 extr.

men sponte quis talem comminiscatur rationem. Si in prooemio movenda est miseratio, convenit profecto, ut haec petatur ab earum injuriarum significatione, quibus exagitatus in judicium venit litigator; quae vero manent eum, si causam non tenuerit, incommoda, ea, post expositam litem, judicibus longe clarius possunt ob oculos poni in epilogo et sic Cassiodorus apud Pith. p. 333. Neque obstant ea, de quibus dixi pronomina; *in hoc* ad prooemium, etsi remotius, optime refertur, quoniam id ipsum est, quod proprie nunc tractatur, *in illo* ad epilogum, qui foris arcessitur ad hanc disputationem, illustrandi causa. cf. ad 3, 10, 1. et mox § 36 *hic — illic*, manifestum in primis exemplum. vid. 6, 1, 9. Occurrit igitur Qu. ei, quicunque, quod *passuri* simus, in prooemio dici vetet, ex pervulgato illo praecepto. Sic et mox (§ 29) „miserabilem, si vincamur, exitum" qui est futurus, memorat. cf. 6, 1, 23.

praetentanda est. Vid not. crit.

totos effundere affectus, et fictam orationem
induere personis, et defunctos excitare, et
pignora eorum producere: quae minus exor-
diis sunt usitata. Sed haec, quae supra dixi, 29
non movere tantum, verum ex diverso amo-
liri quoque prooemio opus est. Ut autem
nostrum miserabilem, si vincamur, exitum:
ita adversariorum superbum, si vicerint,
utile est credi. Sed ex iis quoque, quae non 30
sunt personarum nec caussarum, verum ad-
305 juncta personis et caussis, duci prooemia
solent. Personis applicantur non *pignora*
modo, de quibus supra dixi, sed *propinqui-
tates*, *amicitiae;* interim *regiones* etiam,
civitatesque, et si quid aliud ejus, quem
defendimus, casu laedi potest. Ad caussam 31

minus exord. Turic. (a pr. m.) *m. in ex.* cum Alm. Camp.

30. *casu laedi potest.* Sic Guelf. nisi quod *ledi* dat. Accedit Bern. leviter discrepans *casu leni potest.* Longius absunt *pignora eorum.* Defunctorum igitur; sed quidni ipsorum potius, quorum res agitur? Malim igitur, quanquam invitis libris omnibus, reponi *reorum* pro *eorum*. Confusio ea non infrequens est apud librarios cf. Drakenb. ad Liv. 26, 3, 10. Sed ecce ipsum hoc, quod conjeci, dantem e Qu. Cassiodorum in rhetoribus Pithoeanis p. 333.

29. *quae supra dixi.* Suspicor respici ad § 27 ubi *favorabilia* tanguntur; nam proxima ad epilogum pertinent, non ad prooemium. Obversatur tamen maxime miseratio. *Movere* (pro quo est *commovere* 6, 4, 6 in loco gemino) cum sit in plurimis libris, nihil aliud nisi glossa est quod, hujus verbi loco, praeferunt quaedam editiones *tentare*, ex Regii nota arreptum.

30. *de quibus supra.* Haec, quoniam ipsum vocabulum ponit, *pignora*, ad § 28 referri credo, non ad § 13, quae est Gesneri ratio.

casu laedi potest. Casum h.

extra pertinet *Tempus*, unde principium pro Coelio; *Locus*, unde pro Dejotaro; *Habitus*, unde pro Milone; *Opinio*, unde in Verrem: deinceps, ne omnia enumerentur, *Fama judiciorum*, *Expectatio vulgi.* nihil enim horum in caufa eft, ad caufam tamen per-

Turic. *caufale dici p.* cum Bodl. (Sed Alm. *caufa indici p.* dare narratur) et Voff. 1. qui haec praefert *Tale dici p.* Prorfus confpirare cum noftro videtur Voff. 3 qui filetur. Nec aliter Ald. Baf. Stoer. Chouet. Leid. Contra Goth. et Voff. 2 *caufa dici p.* et haec plurimarum edd. eft fcriptura, ut ex meis Camp. Loc. Ven. Rufc. Bad. Cerv. Gryph. Gibf. Obr. Burm. Capp. Gefn. quo accedit Andr. cum aliquot ab aliis citatis. Confentiunt Jenf. et Tarv. nifi quod pro *dici* habent *duci*, quod in fuis exemplis inventum correxit Regius. Plurimarum, et ante nos receptam, fcripturam defendere poffunt videri Codd. Vall. Ioann. Bal. Arg. Sed fenfus magnopere friget, nec quisquam fyllabae *le* rationem reddidit, quae in tot bonos libros forte irrepere profecto non potuit, cum viciffim *ci*, poftquam *di* feorfim pofitum confpicebatur, a librariis ultro adjiceretur. *Caufale* autem, quod male jungebant pro *cafu lae*, placere debebat ejusmodi ingeniis, univerfae fententiae plerumque fecuris.

31. *enumerentur.* Turic. *enumerem* cum Alm. Camp. reliquisque ante Ald. Sed redeunt ad fing. pr. perf. Bad. (qui tamen Vall. *enumerentur* dare narrat) Cerv. Obr. Et fane placet magis.

l. accipe calamitatem, ut non raro dicitur a fcriptoribus v. c. 6. Prooem. 4. 6, 1, 19. Tac. Ann. 2, 26. Cic. ad Div. 4, 13 ubi vide Manut. ad Qu. Fr. 1, 4. Pro Coelio extr.

31. *extra pertinet.* Variata eft locutio pro eo, quod modo dicebatur *applicari*, quo cum confer Senec. Quaeft. Nat. 5, 16. „ceteri (venti) — his *applicantur*."

Coelio — Verrem. Pro Coel. c. 1. „miretur — quod *diebus* „feftis" cet. Pro Dejot. c. 2. „Moveor etiam *loci* ipfius in- „folentia." Pro Mil. c. 1. „haec novi judicii nova *for-* „*ma*." In Verr. Act. pr. c. 1. „Inveteravit enim jam *opi-* „*nio*."

tinet. Adjicit Theophraftus ab oratione 32
principium, quale videtur effe Demofthenis pro Ctefiphonte, ut fibi dicere fuo potius arbitrio liceat rogantis, quam eo modo, quem accufator actione praefcripferit. Fidu- 33
cia ipfa folet opinione arrogantiae laborare: faciunt favorem et illa paene communia, non tamen omittenda, vel ideo, ne occupentur, *optare*, *abominari*, *rogare*, *folicitum agere*: quia plerumque attentum quoque judicem facit, fi res agi videtur nova, magna, atrox, pertinens ad exemplum: praecipue tamen, fi judex aut fua vice, aut reipublicae commovetur, cujus animus fpe, metu, admo-

32. *Adjicit.* Goth. *abducit* cum Voff. 2 folo; perperam. cf. praef. noftr. p. 42. *oratione.* Sic Tur. Guelf. cum Codd. quotquot collati funt omnibus (nifi quod filetur Bern. quem tamen trahit Guelf.) et Camp. meisque ante Aldum omnibus, quo accedunt Bad. Cerv. Primus Aldus dat *actione*, effictum fane ex eo, quod mox hoc ipfum vocabulum fubjicitur. Ego tot auctoribus contra ire non fuftinui, neque video in recepta quidquam magnopere reprehendendum. Goth. 5, 7, 6 pro *actio* dat *oratio.* *praefcripferit.* Sic Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Voff. 1. 2. et edd. meae (exc. Camp.) ante Bad. omnes, quo accedunt Ald. fec. Gryph. Stoer. Chouet. Reliquae *praefcripferat*, quod quare de induftria pro noftro reponi voluerit Regius, non affequor. Tur. et Voff. 3 *praefcripferis* mira erroris communione.

32. *Theophraftus ab oratione.* cf. de Theophr. 3, 1, 15. *Principium ab oratione* videtur fieri tum, cum de ordine orationis fuae aliqua praefatur, qui caufam dicit. vid. not. Crit.

quale — Demofthenis. cf. 3, 6, 3. Contendit a judicibus orator μὴ τὸν ἀντίδικον σύμβουλον ποιήσασθαι περὶ τοῦ πῶς ἀκούειν ὑμᾶς ἐμοῦ δεῖ.

33. *paene communia.* cf. 3, 3, 5.

nitione, precibus, vanitate denique, si id
34 profuturum credemus, agitandus est. Sunt
et illa excitandis ad audiendum non inutilia,
si nos neque diu moraturos, neque extra cau-
sam dicturos existiment. Docilem sine dubio
et haec ipsa praestat attentio: sed et illud, si 3(
breviter et dilucide summam rei, de qua
cognoscere debeat, indicaverimus: quod Ho-
merus atque Virgilius operum suorum prin-
35 cipiis faciunt. Nam istius rei modus est, ut
propositioni similior sit, quam expositioni:
nec quomodo quidque sit actum, sed de qui-
bus dicturus sit orator, ostendat. Nec video,

33. *vanitate.* Sic mei libri omnes. Ioann. Voss. 1. 3. *novitate.* Sed saepe permutantur haec a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 5, 1, 7. Et poterat tali confusione, frequentissima, se defendere Almelov. conjectura *varietate*, nisi sensu excluderetur. *agitandus.* Guelf. *adhortandus*, solus, puto.

34. *indicaverimus.* Turic. *indicarimus* (a pr. manu) cum Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. quo acc. Ald. sec. Rectius puto. Guelf. et Voss. 3 *indicamus.*

vanitate h. e. mendacio, ut recte interpretatur Capper. cum Badius, Rollinus, Gedoynus, patrii sermonis intempestive memores, ambitionem judicis accipiant, quibus miror Gesnerum ipsum accedere. Si quis 11, 2, 23 *vanitatem* ita usurpatam crediderit, is illo quoque loco nostram significationem teneri posse admonitus facile sentiet. Hanc Nonius Marcellus (c. 4 voce *Vanum*) astruit locis e Cicerone productis, de Offic. 1, 42, 4 Tuscul. 3, 1. cf. *vana* 7, 1 11. 2, 34. 9, 2, 33. Potest autem haec *vanitas* non una ratione se ostendere, velut ostentando vid. Cic. Lael. c. 15. cf. et Vellej. 2, 60, 8. Quomodo oratorem suum in hac *vanitate* virum bonum possit tueri Qu., ipse viderit.

35. *Nam — modus.* Conjunctionem refer ad „brevi-„ter" et *modum* intellige mensuram. De *propositione* vide 3, 9, 5.

quod hujus rei poſſit apud oratores reperiri melius exemplum, quam Ciceronis pro A. Cluentio: *Animadverti, judices, omnem ac-* 36
cuſatoris orationem in duas diviſam eſſe partes: quarum altera mihi niti et magnopere confidere videbatur invidia jam inveterata judicii Juniani; altera tantummodo conſuetudinis cauſa timide et diffidenter attingere rationem veneficii criminum, qua de re lege eſt haec quaeſtio conſtituta. Id tamen totum reſpondenti facilius eſt, quam proponenti: quia hic admonendus judex, illic docendus eſt. Nec me, quanquam magni auctores, in 37
hoc duxerint, ut non ſemper facere attentum ac docilem judicem velim: non quia neſciam,

35. *pro A. Clu.* Omittunt *A* Guelf. Goth. et edd. meae ante Ald. omnes, quo acc. Bad. Cerv. Gryph.

36. *proponenti.* Turic. et Guelf. *ponenti* cum Alm. Camp. Nihil praeſidii eſt in hac ſcriptura, ſi quis haereat in *proponendo* quod proprie hujus loci non videtur. Nam et *ponere* dicitur pro *exponendo, narrando* velut 4, 2, 86 quod ipſum hinc eſt alienum.

36. *proponenti*, i. e. prius agenti. Hoc enim ſolet reſpondendo opponi velut 4, 2, 28. 6. 13, 2. Alioqui proponere eſt illius qui indicit quae jamjam ſit probaturus (vide modo *propoſitionem*). Sed hoc ipſum illius maxime eſt, qui prior dicit. Alter prioris argumenta convellit potius, quam ſua proponit.

37. *quanquam magni.* Deſcribitur Ariſtoteles, cujus auctoritate videntur multi Quintiliani aequales male uſi. Recurrit enim haec ſocordiae, pro prudentia venditae, objurgatio in narrationis praeceptis 4, 2, 64 ſqq. cf. et 5, 13, 9. Locus Ariſtotelis eſt Rhet. 3, 14, 7. (p. 373) οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν. Adverſus quem locum, ut ait ibi Victorius (p. 702) „Quintilianus *accu-„rate* diſputavit." De *id quod* cf. 3, 6, 1.

id quod ab illis dicitur, esse pro mala causa, qualis ea sit non intelligi: verum quia istud non negligentia judicis contingit, sed errore.
38 Dixit enim adversarius, et fortasse persuasit: nobis opus est ejus diversa opinione: quae mutari non potest, nisi illum fecerimus ad ea, quae dicemus, docilem et attentum. Quid ergo? Imminuenda quaedam et elevanda, et quasi contemnenda esse consentio, ad remittendam intentionem judicis, quam adversario praestat: ut fecit pro Ligario
39 Cicero. Quid enim agebat aliud ironia illa, quam ut Caesar minus se in rem, tanquam

38. *doc. et attentum.* Turic. et Guelf. *d. e. intentum* cum Alm. Bern. Camp. *Quid ergo? Imm.* Turic. et Guelf. *Q. e. est imm.* cum Alm. et Ald. Recte amandat Burm. ad 2, 8, 7 ubi designavit 2, 10, 5 aliaque aliorum loca, in quibus similis, rogandi forma, nec tamen negavit alicubi addi *est*. Mihi absque *est* ratio magis probatur. *elevanda.* Turic. et Guelf. *levianda* cum Alm. Edd. meae ante Bad. sec. omnes *levanda*, quo redit Basil. cum Cod. Ioann. Voss. Bern. et Goth. (tac. Gesn.) *lenienda* Voss. 1 quod est et in aliquot edd. margine. Neque tamen dubito quin verum sit nostrum.

39. *minus se in rem.* Turic. et Guelf. omittunt *se* cum Alm. Camp. Obr. cf. not. crit. ad 5, 6, 11.

38. *ejus — opinione.* Intellige „judicis" ἀπὸ κοινοῦ, quanquam intervenit „adversarius.

39. *ironia illa.* cf. § 70. Dubitatum fuit, verene inesset ironia initio Ligarianae, qua de re vide Voss. Institutt. Rhet. P. 2. p. 154 qui testem citat Aquilam Romanum, agnoscentem hanc figuram p. Ruhnk. 149. Nec quisquam, qui diligenter legat, ignoret illam accusatoris irrisionem, qui cum notissima quaeque et protrita objecerit reo, tamen velit capitale quid et singulare protulisse videri. Erat illud artificium Ciceronis, quo verum crimen diffingeret inverteretque, quod non in solo Pompejanarum partium studio arguisset Tubero.

non nóvam, intenderet? Quid pro Coelio, quam ut res expectatione minor videretur? Verum ex iis, quae propoſui, aliud in alio genere cauſae deſiderari palam eſt. Genera 40
porro cauſarum plurimi quinque fecerunt, *honeſtum*, *humile*, *dubium* vèl *anceps*, *admirabile*, *obſcurum:* id eſt, ἔνδοξον, ἄδοξον, ἀμ-

propoſui. Turic. et Guelf., *propoſuimus* cum Alm. Voſſ. 1. Camp. 40. ἔνδ. — δυσπαρακ. Guelf. ἔνδ. ἄδ. ἄπορον ἀμφ. π. δ. Qui ita ſcripſit librarius videtur Latino *dubium* graecam vocem reddere voluiſſe cum *anceps* eſſet ἀμφίδ. cf. 3, 6, 35 ubi perperam ἄπορον pro *dubium*. Goth. non ἔνδοξ. omittit (ut ait Geſn.) ſed ἄδοξ. cujus loco ponit παραδ. quod mox omittit.

pro Coelio. cf. § 51. Cum nulla in Coelianae prooemio ſit ironia, placet ſupra „*ironia illa*" accipere ſexto caſu, ut hic quoque *agebat* ſubaudiamus, cujus ſubjectum ſit ipſe Cicero.

quae propoſui. Quibus tanquam prooemii argumentis uti praecepi. Deſiderari pro „conducere, prodeſſe" dicitur. cf. § 24.

40. *Genera cauſarum.* Spectant haec ad *judiciale genus*, cujus haec ipſa quinque genera ſunt ſpecies, quas et Cicero agnoſcit de Inv. 1, 15. Fortunatianus p. Pith. 60. Sulpic. Victor p. ib. 243. quorum poſtremi iisdem graecis quoque utuntur appellationibus. Hermogenes ἄδοξον habet (p. 7. ed. Sturm.) cujus quod affert exemplum noſtro ſane loco conveniat, niſi quod annumerat τοῖς ἀσυστάτοις i. e. iis quae ne admittuntur quidem in judicium. Reliqua apud hunc quidem non invenio. Capperonnerius, ad locum Fortunatiani ſupra poſitum, ablegat ad Graecos Rhetores Aldi, quorum ſecundo, quod deſignatur, volumine caremus in hac urbe; nec quidquam de horum doctrina reperio in Lexico Erneſtino. Solet lis moveri Quintiliano, quod cum 3, 3, 15 *genera cauſarum* dixiſſet alio intellectu, hic in diſſimili loco eodem uſus ſit vocabulo. Sed non ejus haec eſt culpa verum ipſius antea Ciceronis, quem operoſe defendit Marius Victorinus p. Pith. 122, unde ſua hauſerunt Regius et Pſeudo-Turnebus. Sed revincit eum apud Badium Valla. vid. 5 Pr. 6.

φίδοξον, παράδοξον, δυσπαρακολούθητον. Sunt, quibus recte videatur adjici *turpe*, quod alii
41 *humili*, alii *admirabili* ſubjiciunt. *Admirabile* autem vocant, quod eſt praeter opinionem hominum conſtitutum. In *ancipiti* maxime benevolum judicem, in *obſcuro* docilem, in *humili* attentum parare debemus. Nam *honeſtum* quidem ad conciliationem ſatis per ſe valet: in *admirabili* et *turpi*, remediis opus
42 eſt. Et eo quidam exordium in duas dividunt partes, *principium*, et *inſinuationem*, ut ſit in principiis recta benevolentiae et attentionis poſtulatio: quae quia eſſe in turpi cauſae genere non poſſit, inſinuatio ſurrepat animis maxime ubi frons cauſae non ſatis

41. *in admirabili.* Turic. omittit *in* cum Alm. Camp. Obr. Placet.

42. *quidam exord.* Turic. et Guelf. *quidem e.* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Camp. et aliquot praeterea edd. In Guelf. hoc quoque animadvertendum, quod inter haec duo verba vacuae chartae ſpatium eſt relictum, ſufficiens verſibus, quales ſunt in iſto Codice, 24 et dimidio. *Exordium* orditur verſum integrum, et litera *E* minio eſt picta. Nihil tamen hinc excidiſſe exiſtimo. *in principiis.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *in principio.* Placet. *quae quia eſſe.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *quia* cum Voſſ. 2. 3. Camp. Gryph. (1536). Sed Turic. et Alm. *quae eſt.* Error negligendi *quia* poſt *quae* proclivis erat. *frons.* Turic. et Guelf. *fors*

41. *praeter op. hom. conſtitutum.* *Conſtitutum* dixiſſe videtur, dum menti obverſatur *judicium*, quod *conſtitui* dicitur proprie (velut § 36 et 4, 2, 10. *quaeſtio conſt.* et 3, 10, 8 *judicia conſt.*). *Genus cauſae* enim proprie non *conſtituitur* quanquam Cic. in Verr. 5, 1. *cauſa conſtituitur.* cf. 7, 1, 14. item 5, 13, 34.

42. *principium et inſinuationem.* Cf. ad Her. 1, 4 — 8. Cic. de Inv. 1, 15. ad eum Marius Vict. p. Pith. 124. Cur. Fortunat. p. 60. *frons — facie.* Non diffiteor moleſtam mihi videri

honesta est, vel quia res sit improba, vel quia hominibus parum probetur: aut si facie quoque ipsa premitur, vel invidiosa consistentis ex diverso patroni, aut

cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Loc. Ald. Sed Goth. et Vall. (ref. Badio) receptam, et sic Camp. quoque cum reliquis edd.

aut si facie. Turic. omittit *si* cum Camp. Placet.

invidiosa consistentis. Ita Guelf. cum Bodl. Ioann. Voss. 2. 3. Bern. Goth. Alm. Turic. (nisi quod postremorum uterque dat etiam *consistens*) et edd. meis ante Bad. sec. omnibus, quo acc. Ald. sec. Praeter recentiores edd. restant igitur vindices receptae scripturae quae sic habet, *invidia c.*, Codd. Bal. Voss. 1. Hos vel mutilos h. l. vel male collatos facile suspicaris. Sed ne stare quidem potest recepta. Quis enim ferat *vel* praemissum nunc substantivo *invidia*, nunc adjectivo *miserabilis* (eo enim casu scribitur hoc vocabulum in omnibus ante me libris)? Quod si *miserabilis* pendet ab *invidia*, debebat *vel* poni post eam vocem. Deinde quid est *invidia patroni*? Dure profecto dicta pro ea *invidia*, quem vel actori vel litigatori conflet patronus; nam proprie accipies talem, qua laboret ipse (ut 4, 2, 113 *invidia cadentis*). In nostra constitutione (quae est tota codicum, una abrasa litera S in *miserabili*, facile irrepente ob sequens *senis*) hanc *faciei* a *fronte* discernendae affectationem, cum in impropria qualis haec est, oratione fere soleat utraque significare externam rei speciem. Et *facies* succedit *fronti* in eadem locatione apud ipsum nostrum 9, 2, 25 (sed ex Calvo) „Per„frica *frontem*" tum 11, 3, 160 „Perfricare *faciem*." Etiam 11, 1, 61 ubi plane simililia his tractantur, *frontem* ponit noster. Cogimur tamen in *facie* h. l. agnoscere speciem paulo interiorem quam est *frons*, quanquam nec ipsam veritatis indicem certam. Badius „*Frons*," ait, „causae „est, qua ipsa primum appa„ret, *facies* qua agnoscitur." In Indicativo „hon. *est*" non est haerendum, etsi convenientior videbatur conjunctivus. Illum, cum tamen ferri posset, praetulit ob nimiam conjunctivorum frequentiam. Alia est conditio § 28.

vel invidiosa — vel miserabili. Patronum cave h. l. accipias causidicum. *Patroni* hujus *cliens* est vel actor, vel litigator cf. 11, 1, 66. „Ea„dem pro libertis adversus „*patronos* observantia." ubi modo dixerat *patronum* (§ 65) pro *advocato*.

patris, vel miserabili, senis, caeci, infan-
43 tis. Et quidem quibus adversus haec modis sit medendum, verbosius tradunt, materiasque ipsi sibi fingunt, et ad morem actionum persequuntur: sed hae, cum oriantur

invidiosa adjectivum, sexto casu, junges substantivo *facie*, unde deinceps pendebunt genitivi, et quo itidem referetur *miserabili*. Sic 2, 15, 6. *facies miserabilis*. Jam si contortam judicas locutionem: *premitur causa facie invidiosa patroni ex diverso consistentis*, reminiscere, quaeso, quoties, contra recentiorum linguarum usum, veteres *habere* usurpent, ubi dicunt rem aliquam habere id, quod circa eam versatur. (cf. v. c. 6, 2, 10. 7, Praef. 1.). Neque enim dure dicas „haec causa habet „patronum ex diverso consistentem," quorum loco hic paulo licentius est „hujus causae facies habet" cet. Quo in genere, verbo *habere*, in nominum structura, succedit genitivus ejus rei, quae habetur. Cetera, quibus offendaris in hoc loco, nata sunt ex studio brevitatis, quae cum *faciem* semel posuisset, mallet adjectivo ad nomen illud accommodando defungi apud intelligentes lectores, quam verbosius dicendo etiam tardis patere. Quod autem negavi *invidiam* dici id, quod invidiam *faciat*; hoc non eo pertinet, quasi adjectivum non significet eum, qui invidiam commoveat alii. Haec enim propria ejus est potestas. vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 9, 29, 7. Uno defungar exemplo in primis manifesto Ovid. Metam. 5, 513 (Ceres) Ante Jovem passis stetit *invidiosa* capillis. it. nostri 11, 1, 63.

43. *Et quidem*. Goth. Voss. 2. *E. quidam* quod suasit Regius. Meliores Codd. Alm. Turic. Guelf. nostram habent. Quibus accedere videntur reliqui. Ex vett. edd. Camp. Tarv. Rusc. Ald. *quidam*. Praestat *quidem*, ut difficilius et majori auctoritate firmatum. Similis usus est Sueton. Jul. c. 62. item infr. 6, 10, 95. 9, 4, 79. ubi nulla varietas, nisi quod priore loco Voss. 3. *quod quidem*, perverse. cf. 5 Pr. 1. 6, 1, 38. *ad morem*. Turic. *et amorem*. Camp. *et morem* sine praepos. Pristinum errorem *et ad mortem*, quem correxit Regius, ante Venet. omnes praeterea vett. meae.

persequuntur. Codd. praeter Goth. nullos video qui non dent *prosequuntur*. Sed nostram rationem et hic, cum edd.

43. *Et quidem*. vid. not. crit.

ex caufis, quarum fpecies confequi omnes non poffumus, nifi generaliter comprehendantur, in infinitum funt extrahendae. Quare 44
fingulis confilium ex propria ratione nafcetur. Illud in univerfum praeceptum fit, ut ab iis, quae laedunt, ad ea, quae profunt, refugiamus. Si caufa laborabimus, perfona fubveniat; fi perfona, caufa: fi nihil, quod nos adjuvet, erit, quaeramus, quid adverfarium laedat. nam ut optabile eft, plus favoris mereri: fic proximum, odii minus. In iis, quae 45
negari non poterunt, elaborandum, ut aut minora, quam dictum eft, aut alia mente facta, aut nihil ad praefentem quaeftionem pertinere, aut emendari poffe poenitentia, aut fatis jam punita, videantur. Ideoque agere advocato, quam litigatori, facilius: quia et laudat fine arrogantiae crimine, et aliquando utiliter etiam reprehendere poteft.

Camp. Jenf. (non enim illa *conf.*) Tarv. Ven. Rufc. aliisque recentioribus, et res ipfa commendat. Gefn. *prof.* cf. 1 Prooem. 25. item 6, 1, 5.

44. *Illud — praeceptum fit.* Turic. *Aliud — praeceperimus* cum Alm. Camp. Sed Guelf. Ald. Baf. *illud — praeceperim.* Voff. 1. 3. Bern. *i. — praeceperunt.* Nifi Codd. funt vindices receptae, malim Aldinam rationem, ex qua per errorem repetendi *ut* natum *praeceperimus.* Magis enim Quintiliani ipfius proprium eft praeceptum quam vulgo datum ab omnibus ut mox § 57. *refugiamus.* Camp. *conf.* male.

quid adverf. Turic. a prima manu *qui a.* Malim *quod* ex quo corrupta Turic. fcriptura (cf. 3, 7, 5.) et quod habet in marg. Vidov. et Bad. cf. 4, 2, 91.

44. *praeceptum fit.* vid. not. Crit.

quid adverfarium laedat. cf. not. Crit.

proximum. cf. 1, 1, 8.

46 Nam ſe quoque moveri interim finget, ut pro Rabirio Poſtumo Cicero, dum aditum ſibi ad aures faciat, et auctoritatem induat vera ſentientis, quo magis credatur vel defendenti eadem, vel neganti. Ideoque hoc primum intuemur, litigatoris an advocati perſona ſit utendum, quoties utrumque fieri poteſt. nam in ſchola liberum eſt: in foro rarum, ut ſit idoneus ſuae rei quisque defen-

46. *dum — induat.* Goth. *d. a. ſ. facit — induit.* (De *facit* tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. inde ad Gryph. qui primus conjunctivos dat. Camp. tamen cum Turic. et Guelf. et ipſe hos praefert. Hi manum mihi injecerunt, quo minus reponerem indicativos, quos praeſtare arbitror, quia *dum* h. l. neque *dummodo* ſignificat, neque *donec.* Vide Gronov. et Drakenb. ad Liv. 1, 40, 7 it. Gronov. ad 35. 8. 1.

aditum. Turic. *aditus.* cum Alm. Guelf. Bern. Voſſ. 3. Camp. Fortaſſe melius. Confer Gallorum vocem „les entrees" et Aeneid. 4, 423. Tibull. 2. 4, 19. *intuemur.* Sic Codd., ut quidem videntur, omnes; etiam Camp. Mox vett. edd. usque ad Stoerium *intueamur,* quod ſane aptius et repetiit Capp. Suſpicor Qu. ſcripſiſſe *intuebimur.* *nam in ſchola.* Sic Turic. cum Alm et Camp. it. Gryph. (1544) Obr. Inſerit Guelf. *id* cum reliquis fortaſſe plerisque. Goth. et vett. edd. usque ad Baſil. *illud.* Veterum morem magis ſapit omiſſio pronominis.

ſuae rei. Hoc ordine Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. omnibus. Deinceps *r. ſ.* Hoc inconſulto haud dubie, quod Guelf. *ſui rei.*

46. *moveri.* ſcil. iis, quae objiciantur ſuo clienti.

Pro Rab. Poſt. Rectiſſime Geſnerus deſignat hujus orationis locum prae aliis c. 1. mox ab initio.

dum — induat. cf. not. Crit.

intuemur. cf. not. Crit.

quisque. Non erat quod in hac voce haereret Geſn. qui malit *quisquam* quia *rarum* hoc dicatur. *Quisque* hic eſt quem Graece dicas τὸν ἀεὶ δικαζόμενον. cf. 2, 15, 6. 3, 8, 42 (in loco Cic.) 5, 12, 13. 14. bis 5, 13. 57. 58. ubi ſaepe cum *ſui* pronomine conjunctum videbis, ut hoc ipſo loco. cf. not. crit. ad § 53.

sor. Declamaturus autem maxime positas in 47
affectibus causas propriis personis debet induere. Hi sunt enim, qui mandari non possunt: nec eadem vi perfertur alieni animi, qua sui, motus. His etiam de causis insinua- 48
tione videtur opus esse, si adversarii actio judicum animos occupavit, si dicendum apud fatigatos est: quorum alterum promittendo nostras probationes, et adversas eludendo, vitabimus; alterum et spe brevitatis, et iis, quibus attentum fieri judicem docuimus. Et urbanitas opportuna reficit animos, 49
et undecunque petita judicis voluptas levat taedium. Non inutilis etiam est ratio occu-

47. *perfertur.* Sic. Tur. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Camp. nisi quod hic *fertur.* Reliqui *perferuntur.* Minus placet pluralis in *motus*, qui jam fuerat in *affectibus*, ut hic varietas aliqua magis deceret.

48. *occupavit, si.* Ita Tur. Guelf. Camp. Mox ad Obr. usque *occupaverit vel si*, quod repetierunt recentiores. Goth. (tac. Gesn.) non *vel* solum sed et *occ.* omittit. Conjunctivus in *occ.* ferri nequit. Nec vere videtur dici Alm. dare *occuparit*, et *vel* ipsum, etsi hoc, omissum ab Alm., servavit Obr., sapit correctorem. *eludendo.*. Sic Tur. Guelf. Camp. Edd. reliquae vett. praeter Ald. *eluendo* ut et Goth. et Voss. 2. (Quibus addunt Alm. in quo falli eos puto). Gryph. *elevando*, a correctore. Nostram veram esse docet, praeter multa Qu. loca, 5, 13, 27. ubi gemina fere nostris. Quanquam et isto loco idem Gothani error, ceteris non astipulantibus.

49. *judicis voluptas.* Guelf. *judici v.* Non male, ut pendeat dativus a *petita.*

48. *His etiam de causis.* Pronomen cave referas ad praecedentia. *Has causae* sunt, *si advers.* cet.

iis — docuimus. §. 33. 34. Valde geminum nostro habes locum Ciceronis de Inv. 1, 17. indicante Turnebo.

pandi, quae videntur obftare: ut Cicero dicit, *Scire fe mirari quosdam, quod is, qui per tot annos defenderit multos, laeferit neminem, ad accufandum Verrem defcenderit:* deinde oftendit, hanc ipfam fociorum defen-
50 fionem; quod fchema πρόληψις dicitur. Id cum fit utile aliquando, nunc a declamatoribus quibusdam paene femper affumitur, qui fas non putant, nifi a contrario, incipere. Negant Apollodorum fecuti, tres effe (de quibus diximus) praeparandi judicis partes: fed multas fpecies enumerant, ut *ex moribus judicis, ex opinionibus ad caufam extra pertinentibus, ex opinione de ipfa caufa,* quae funt prope infinitae: tum iis, ex quibus omnes controverfiae conftant, *perfonis, factis, dictis, caufis, temporibus, locis, occafioni-*
51 *bus, ceteris.* Quas veras effe fateor, fed in

πρόληψις. Codd. mei et vett. edd. omnes latt. litt. dant vocem. Nec male fortaffe cf. 3, 6, 97. nec obftat quod 9, 2, 16 et 9, 3, 99 Graece fere fcribitur.

50. *tres.* Goth. et Camp. *tris* quod erat in eo quoque Codice, unde defcriptus eft Turic. Hic enim pro *fecuti tres* dat *fecuturis*, mutatum a fec. manu in *fecuturum.* cf. 1, 7, 17.

caufam extra. Guelf. et Goth. (tac. Gefn.) inferunt et: male profecto.

49. *Cicero.* In divinatione in Q. Caecilium, ftatim ab initio.

defenfionem. Gefn. vult poft hanc vocem *effe* aut poni aut certe intelligi. Nullus liber habet infinitivum, qui, etfi facillime poterat inferi, nequaquam eft neceffarius.

50. *tres.* §. 5.

opinionibus — extra pertinentibus. cf. § 51. monente Capp.

quae — infinitae. Pronomen cave cum Capp. referas ad *opiniones*, intelliguntur enim *fpecies.*

perfonis — ceteris. cf. 5, 6, 25. it. 4, 2, 55.

haec tria genera recidere. Nam si *judicem benevolum*, *attentum*, *docilem* habeo, quid amplius debeam optare, non reperio: cum metus ipse, qui maxime videtur esse extra haec, et attentum judicem faciat, et ab adverso favore deterreat. Verum quoniam non 52
est satis demonstrare discentibus, quae sint in ratione prooemii, sed dicendum etiam, quomodo perfici facillime possint: hoc adjicio, ut dicturus intueatur, *Quid*, *apud quem*, *pro quo*, *contra quem*, *quo tempore*, *quo loco*, *quo rerum statu*, *qua vulgi fama* dicendum sit? *Quid judicem sentire credibile* sit, antequam incipiamus? tum, *Quid aut desideremus*, *aut deprecemur?* Ipsa illum natura eo ducet, ut sciat, quid primum dicendum sit. At nunc omne, quod coeperit, 53

51. *haec tria gen.* Turic. omittit *tria* cum Alm. et Camp. *reperio.* Turic. *reperiam* cum Alm. et Camp.

52. *perfici.* Turic. *perspici* cum Alm. Voss. 3. Bern. At Camp. *percipi.* *incipiamus.* Turic. *incipimus* cum Alm. Guelf. Voss. 2. (An 1. vel 3?) Camp. Obr. Fortasse melius ad vitandum concursum conjunctivorum. cf. 5, 6, 1. it. 5, 8, 4. *Quid aut desideremus.* Turic. omittit *aut* cum Alm.

53. *quod coeperit.* Guelf. *coeperunt* cum Bern. Voss. 3. et Camp. Reliqui fere *coeperint*, ut et Gesn. Sed Goth. (tac. Gesn.) et Voss. 2. nostram dant. Hanc ego rationem praestare arbitror, cum *coepisse* transitive cum accusativo strui vix credam, citra antiquiorem latinitatem.

51. *metus ipse.* §. 20. seqq.

52. *deprecemur.* cf. 3, 6, 13.

quid primum. h. e. prooemii loco.

53. *At nunc — exordium.* Est affectatio aliqua in variando *prooemium, exordium*; quae si quid habet in recessu, equidem non assequor, ut de ipsa scripturae veritate dubitare subeat. cf. not. cr.

prooemium putant, et, ut quidque ſuccurrit, utique ſi aliqua ſententia blandiatur, exordium. Multa autem ſine dubio ex aliis partibus ſunt, aut aliis partibus cauſae communia: nihil tamen in quaque melius dicitur, quam quod aeque bene dici alibi non
54 poſſit. Multum gratiae exordio eſt, quod ab actione diverſae partis materiam trahit; hoc ipſo, quod non compoſitum domi, ſed ibi atque e re natum, et facilitate famam ingenii auget, et facie ſimplicis ſumtique e proximo ſermonis fidem quoque acquirit: adeo ut, etiamſi reliqua ſcripta atque elaborata ſint, tamen plerumque videatur tota extemporalis oratio, cujus initium nihil praeparatum
55 habuiſſe manifeſtum eſt. Frequentiſſime vero prooemium decebit et ſententiarum, et compoſitionis, et vocis, et vultus modeſtia:

prooemium. Cum mox recurrat *exordium*, quaſi diverſum ab hoc *prooemio*, malim hic pro ea voce legi *primum*, hac ſententia: „omne quod coeperit primum putant" h. e. quidquid aliquis primum dicat, id natura quoque primum eſſe. Cf. 3, 11, 28 ubi contraria eſt confuſio.

ſuccurrit. Ita Turic. Guelf. Bern. Camp. Reliqui *ſuccurrerit*, parum idoneo conjunctivo.

blandiatur. Sic omnes mei, praeter Geſn. (imitantibus Bipp.) in quo videtur operarum vitium *blanditur.*

in quaque. Goth. (tac. Geſn.) *in quoque.* cum Voſſ. 2. et Jenſ. Ex hac ſcriptura Regius effecit *quoquam*, quem ſecuti ſunt Loc. et reliquae ante Leid. excepto Aldo. hic enim cum Camp. Tarv. et recc. noſtram dat, quam Codd. ipſi tuentur, veriſſimam. Intelligitur *parte*, et ratio eſt qualis in *quisque* § 46.

54. *actione.* Agendi formula. Cf. 3, 6, 69 ibique notam. it. hoc cap. § 52.

55. *compoſitionis.* ſcil. numerorum cf. not. ad Pro. 8.

adeo ut in genere causae etiam indubitabili, fiducia se ipsa nimium exerere non debeat. Odit enim judex fere litigantis securitatem:
11 cumque jus suum intelligat, tacitus reverentiam postulat. Nec minus diligenter, ne 56
suspecti simus illa parte, vitandum: propter quod minime ostentari debet in principiis cura, quia videtur ars omnis dicentis contra judicem adhiberi. Sed ipsum istud evitare, summae artis est. Nam id sine dubio ab 57
omnibus, et quidem optime, praeceptum est: verum aliquatenus temporum conditione mutatur: quia jam quibusdam judiciis, ma-

55. *exerere.* Turic. *exercere* cum meis aliisque, puto, item omnibus et Camp. et vett. ante Venet. Correxit Regius frequentissimum errorem. Ald. et Bas. retinuerunt.

56. *illa parte.* Tur. *ulla p.* cum Alm. Guelf. Camp. Tarv. et recentioribus fere ante Burm. Inserunt praep. *in u. p.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Loc. Rusc. Bad. Regii conjecturam *illa* cum praepositione dat Veneta (cf. not. ad 2, 21, 16), sine ea Bas., necessario, quidquid obloquitur Badius. *ulla p.* sphalma Bip.

ars omnis. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *a. omnino* cum Voss. 2. et edd. ante Bas. exceptis Camp. Ald.

57. *evitare.* Turic. et Camp. *curare.* Soli.

jam quibusdam jud. Sic Turic. cum Camp. Retinent *jam* Guelf. Goth. Bodl. (vel ut alibi prodit Gibs., Bal.) edd. Andr. et omnes meae ante Stoerium. Recte ex fuga retraxit Gibs. quem Obr. et Roll. sunt secuti. Nec quidquam facilius excidebat quam *jam* post *quia.* Non memoratur Alm. qui tamen profecto cum Turic. facit. Inter *quib.* et *jud.* plerique inserunt *in*, praeter Tur. Alm. Camp. quos sequor.

jus suum. Locum Ciceronis apte comparat Pithoeus. Pro Quinct. c. 9. „nisi tu „(Aquilli) quod esset *tuum* „*jus* — docuisses."

56. *illa parte.* i. e. in prooemio.

ximeque capitalibus, aut apud centumviros,
ipſi judices exigunt ſolicitas et accuratas
actiones, contemnique ſe, niſi in dicendo
etiam diligentia appareat, credunt: nec do-
58 ceri tantum, ſed etiam delectari volunt. Et
eſt difficilis hujus rei moderatio: quae tamen
ita temperari poteſt, ut videamur accurate,
non callide, dicere. Illud ex praeceptis ve-
teribus manet, ne quod inſolens verbum, ne
audacius tranſlatum, ne aut ab obſoleta ve-
tuſtate, aut poëtica licentia ſumtum, in prin- 31
59 cipio deprehendatur. Nondum enim recepti
ſumus, et cuſtodit nos recens audientium
intentio: magis conciliatis animis, et jam ca-
lentibus, haec libertas feretur, maximeque
cum in locos fuerimus ingreſſi, quorum na-

aut apud Centumv. Sic Turic. et Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. it. ed. Tarv. Reliqui omnes mei cum Guelf. *ut a. C.* quo errore liberavit locum Dan. Pareus, ſcribi jubens *et a. C.* ſequente primo Rollino, ſed ſine auctore; atque deinceps recentioribus. cf. c. 2, 5. Muretus de Origine Juris (Ev. Ottonis Theſ. T. 4. p. 16 ;) capitis judicia apud Centumviros exerceri ſolita credidit falſae ſcripturae *ut* pro *aut*. Sic et Pſeudo-Turn. hic et ad 5, 10, 115. *ipſi judices.* Guelf. i. *quidem.*

58. *temperari.* Turic. *temptari*, Camp. *tentari* errore nato e ſcriptura, qualis eſt in Turic. *aut poëtica.* Sic Turic. Voſſ. 2. Goth. (tac. Geſn.) Camp. et edd. meae ante Stoer. omnes. Guelf. et pleraeque recentt. inſerunt *a.* Ante *obſoleta* omittunt plerique *ab*, ſed retinent Turic. et Goth.

57. *apud Centumviros.* cf. 5, 10, 3. Judices diligentioris eloquentiae cupidos vid. et 4, 2, 122. 5, 10, 115.

58. *Difficilis hujus rei moderatio.* cf. 4, 1, 9. 12, 9, 6.

59. *cuſtodit nos — intentio.* cf. 4, 2, 58. et paulo alia ſtructura 126.

in locos. cf. 2, 1, 11. 2, 4, 22.

turalis ubertas licentiam verbi notari circumfuso nitore non patitur. Nec argumentis 60 autem, nec locis, nec narrationi similis esse in prooemio debet oratio, neque tamen deducta semper, atque circumlata, sed saepe simplici atque illaboratae similis, nec verbis vultuque nimia promittens. Dissimulata enim et, ut Graeci dicunt, ἀνεπίφατος actio,

59. *ubertas*. Jens. cum ceteris sic, non, ut refert Gesn., *libertas*. *notari*. Guelf. *notare* cum Goth. (tac. Gesn.)

60. *circumlata*. Voss. 2. dare fertur *circulata* (quod est in aliquot excusorum margine, et in Vallensi, correctione invectum, cum prius nostra esset) Gothano non astipulante. Badii sec. *circumlita* in textu, quod in margine habet Bas.

atque illaboratae. Turic. a. *inlaboratae* (qui sane voluit *inelab.*) Guelf. *ac illaborati*. Vett. edd. ante Bas. *ac inelab.* excepto Camp. et Aldo, quorum ille nostram, hic *atque inel.* De *ac* ante vocalem vide 5, 2, 3.

ἀνεπίφατος *actio*. Tarvis. Graecum omittit, nulla lacuna, ut possis suspicari ipsam vocem *actio* natam ex male intellecto Graeco extremo. (Recurrit tamen mox apud Tarv. ἀνεπίφατος,

notari — *non patitur*. cf. locum geminum 4, 2, 117. it. 9, 4, 29.

60. *deducta* — *circumlata*. Prius cf. ad 3, 6, 59. not. ex. Hoc loco artificium singulare significat, nec sufficit quod Badius interpretando affert *tenuata*, etsi haec vis inest voci. Opponitur *deducto* operi illud, quod est *crasso filo* Cic. ad Div. 9, 12. quo Burmannus quoque utitur, loco supra citato. Alterum recte hic scribi numerus testium persuadet, nec dubium quin pertineat ad scite structas oratorum περιόδους; nullo tamen gemino loco potestatem hanc astruere datur.

60. *vultuque*. Hic improprie dictum, aliter ac su[pra] § 55.

ἀνεπίφατος *actio*. Vox graeca non adeo pervulgata. Potestas hic facile apparet, de qua vide in primis Schneiderum in Lexico Graeco. Maxime conspirat cum usu qualis est adverbii ἀνεπιφάντως apud Antonin. de se ipso 1, 9. *Actio* de pronunciatione hic quidem non videtur intelligendum, sed de universa oratione, dicendi forma. cf. not. prox.

melius saepe surrepit. Sed haec, prout for-
61 mari animos judicum expediet. Turbari
memoria, vel continuandi verba facilitate
destitui, nusquam turpius: cum vitiosum
prooemium possit videri cicatricosa facies: et
pessimus certe gubernator, qui navem, dum
62 portum egreditur, impegit. Modus autem
principii, pro causa. Nam brevius simpli-
ces, longius perplexae suspectaeque et
infames desiderant. Ridendi vero, qui
velut leges prooemiis omnibus dederunt, 31

eo loco, ubi debebat scribi ἀποστροφή.) Nam si omittis *actio*, sensus sibi constat et adjectiva referuntur ad id, quod praecessit, *oratio*. Nimis tamen multa sine substantivo continuata. Etiam *oratio* aliquoties confunditur in Codd. nostri cum *actio* ut 4, 1, 32. 7, 10, 12. 11, 3, 96. Simplicissimum fuerit *actionem* hic dictam censere in genere pro *oratione*, tantum variandi causa. cf. not. cx. *animos*. Turic. Guelf. Camp. *animum* cum Alm. Voss. 2. (non astipulante Goth., nisi ego Guelf. notavi pro Goth.) et edd. ante Gryph. omnibus. An melius?

61. *facilitate*. Ita Turic. (a sec. manu cum prior dedisset *facultate destui*, pro *destitui* post reducto) et Camp. it. vetus codex in margine Basil. Acc. Goth. Voss. 2. Non memoratur Alm. Reliquae meae *facultate*, ut et Gesn. Si quid interest *facultatem* inter et *facilitatem*, quod est profecto, huic loco aptius *facil*. Cf. confusas aliquoties has voces in Codd. 2, 14, 37. 2, 15, 30, 7, 2, 55. 10, 7, 18. 19. Tarv. et Ald. *difficultate* soli, nec scio unde, sed non sine sensu, quoniam *destitui* hoc loco non sine gratia dicatur absolute cf. Ruhnk. ad Vell. 2, 69 et Dukerus ad Liv. 23, 10, 5.

62. *Ridendi — terminarentur*. Tale quid ab aequalibus in libris de arte proditum fuisse necesse est. Quod huc trahunt, quatuor partes prooemii ab Hermogene statui de Inv. l. 1. c. 5. alienum est. Item numerum partitionis praefiniri vetat. 4, 5, 3.

ut intra quatuor ſenſus terminarentur. Nec minus evitanda eſt immodica ejus longitudo, ne in caput excreviſſe videatur, et, quo praeparare debet, fatiget. Sermonem a per- 63
ſona judicis averſum, quae ἀποςροφὴ dicitur, quidam in totum a prooemio ſummovent; non nulla quidem in hanc perſuaſionem ratione ducti. Nam prorſus eſſe hoc magis ſecundum naturam confitendum eſt, ut eos alloquamur potiſſimum, quos conciliare nobis ſtudemus. Interim tamen 64

62. *ut — terminarentur.* Haec duo verba omiſſis interjectis, continuant Turic. Alm. Voſſ. 1, 3. Bern. A ſec. tamen manu Turic. inſerit *cito*, quod et ipſum habent Guelf. Camp. Paulo immutatum *ut intra quatuor terminos cito term.* Bodl. Bal. Andr. Orta profecto eſt praepoſtera ſcriptura ex omiſſione iſta male emendata. *quo — fatiget.* Guelf. *q. praeparari d. f.* cum edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et rell. ante Badium. Aldus praeterea *fatigetur* pro *fatiget.* Noſtram eſſe in Vallenſi diſerte monet Badius, quam alii quoque Codd. tuentur. Fluctuat ſententia, inopia ſubjecti. Badius pro *quo* conjicit *quos*, ut intelligantur judices. Equidem malim *quod* unde ipſum fiat ſubjectum. Nam *orationem* ſubaudire, ut modo ad *videatur* minus aptum fuerit.

63. *quae — dicitur.* Turic. ἀποςροφὴ *ut dicitur* quod vix potuit ita proficiſci a Qu. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Jenſ. cum edd. ante Stoerium *qui — dicitur.* Elegantior ſane noſtra ratio. cf. 2, 18, 1.

in caput excreviſſe. Capiti enim prooemium comparatur. 8, 8, 10. Sed ſubjectum ſententiae parum apparet, quod *prooemium* quidem eſſe nequit. *Oratio* potius intelligetur, quod vocabulum mallem expreſſum.

quo — fatiget. Cf. not. Crit.

63. *in totum.* Cf. not. Crit. ad 3, 8, 68.

64. *hoc prooemio.* In hoc ipſo, de quo jam agimus, prooemio. cf. not. Crit.

et eſt hoc prooemio neceſſarius ſenſus aliquis, et is acrior ſit atque vehementior ad perſonam directus alterius. Quod ſi accidat, quo jure, aut qua tanta ſuperſtitione prohibemur dare per hanc figuram ſententiae
65 vires? Neque enim iſtud ſcriptores Artium, quia non liceat, ſed quia non putant utile, vetant. Ita, ſi vincet utilitas, propter eandem cauſam facere debebimus, propter quam ve-
66 tamur. Et Demoſthenes autem ad Aeſchinem

64. *hoc prooemio.* Sic Turic. Guelf. Alm. Bodl. Bal. Camp. Andr. Jenſ. et edd. ante Stoerium omnes, niſi quod Aldus cum quibusdam *neceſſarium*, ut *hoc* nominativo caſu accipiatur. *hic* a Stoerio inde eſt in omnibus fere edd. auctore quidem nullo, praeter Gothanum, ex quo nihil varietatis notatur. *hic* ſine *prooemio* Burmannus in Vallenſi eſſe narrat. Ego nihil tale invenio apud Badium. Hanc ſcripturam, quae placet Geſnero, et ipſe probarem, ſi auctor oſtenderetur. Nunc in conſtanti vett. librorum ratione acquieſco, ſententia non incommoda. cf. *hoc* 8 Prooem. 15.

65. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec en.* cf. 4, 1, 28. *non putant.* Ita Camp. et edd. meae ante Baſil. omnes, reliquae *n. putent* quod Codd. videntur tueri. Conjunctivus alienus. cf. 1, 2, 2.

Ita, ſi vincet utilitas. Haec verba omittuntur a Turic. Alm. Camp. Peſſime.

66. *Demoſth. autem ad.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Omittunt *autem* Camp. Gryph. et recentt. niſi quod aſſumit rurſus Leid. et Gibſ. qui, dum tacet, Codd. ſuos ſecum ducit. Rectiſſime Badius monet non eſſe mutandum, quid-

ſenſus aliquis. Quod modo erat *aliqua ſententia* § 52. et mox § 77. Ita et 9, 3, 74 *acres ſenſus.* De ſententiis hiſce vel ſenſibus de induſtria agit l. 8. c. 5.

qua tanta ſuperſtitione. Similis locutio 4, 2, 85.

65. *vincet utilitas.* Cf. mox § 70. item 4, 5, 7.

66. *Demoſthenes — convertit.* Pro Cor. p. 228 (ed. Reisk.) extr. κακοήθης δ᾽ ὤν, Αἰσχίνη, τοῦτο παντελῶς εὐήθες ᾠήθης κ. τ. λ.

orationem in prooemio convertit, et Marcus Tullius, cum pro aliis quibusdam, ad quos ei viſum eſt, tum pro Ligario ad Tuberonem. nam erat multo futura languidior, ſi 67
eſſet aliter figurata. quod facilius cognoſcet,
14 ſi quis illam totam partem vehementiſſimam, cujus haec forma eſt, *Habes igitur, Tubero, quod eſt accuſatori maxime optandum*, et cetera, convertat ad judicem; tum enim vere averſa videatur oratio, et langueſcat vis omnis, dicentibus nobis, *Habet igitur Tubero, quod eſt accuſatori maxime optandum.*

quid non fit ad noſtrum captum, ut h. l. et cum *autem*. Eſſe tamen et dictum cum reſpectu ad alterum *et* ante M. Tull. Burmannus minus caute gravatur conjunctionem, cui ſuccedere malit *quidem*. Hoc Badius itidem jam propoſuerat, e noſtra mente ſcribendum. Sed omnia ſana, nec niſi per ἀσύνδετον autem omitti poteſt, quo ipſo jam a regula ad exemplum ſit tranſitus. cf. 6, 3, 31. *cum pro aliis*. Sic Codd. mei et Camp. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. *tum p. a.* excepto Badio, qui diſerte narrat, *cum* eſſe in Vall. cf. not. ex.

67. *averſa*. Guelf. *adverſa* cum Goth. et Camp. cf. 4, 1, 10. Male.

cum — tum. Attende *cum* et *tum*, quorum poſterius ad prioris latiorem intellectum proprium quid et mirabilius addit. cf. 4, 1, 12. 2, 114. 5, 10, 72. 106. 6, 1, 29. 9, 1, 20. 2, 5. 29. 59. 3, 71. 10, 1, 7. 65. 68. 84. 101. bis. 2, 13. 3, 26. 11, 1, 74. 11, 3, 40. 12, 1, 25. 2, 27. 3, 9. 7, 4. 9, 11. 10, 33. 45. 72. Accedere aliquem cumulum in ea parte cui *tum* praemittitur, apparet alia ſed ſimili forma 10, 2, 26. *praeter id quod — tum*. Vid. Drakenb. ad Liv. 6, 23, 3. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 75. Claud. c. 30. Heuſing. ad Cic. de offic. 1, 8, 1. it. not. Crit. Quod attinet ad alia ἀποστροφῆς exempla cf. monente Capper. pro Rabirio perduell. pro Murena. item pro P. Sulla.

67. *vere averſa*. Ludit in nomine ἀποστροφῆς. *Averſa* a recto et vero, *perverſa* ſit oratio.

68 Illo enim modo pressit atque institit; hoc tantum indicasset. Quod idem in Demosthene, si flexum illi mutaveris, accidet. Quid? non Sallustius directo ad Ciceronem, in quem ipsum dicebat, usus est principio, et quidem protinus, *Graviter et iniquo animo maledicta tua paterer, Marce Tulli?* sicut et Cicero fecerat in Catilinam, *Quousque tan-*
69 *dem abutere patientia nostra?* Ac, ne quis apostrophen miretur, idem Cicero pro Scauro ambitus reo, quae causa est in commentariis,

68. *Sallustius — Ciceronem.* Recte negat Gesnerus hoc loco itemque altero nostri 9, 3, 89 manifeste defendi γνησιότητα ejus, quam vulgo legimus ad calcem Sallustii, orationis, cum potuerit declamator, qui hanc nomini ejus supponeret, ipsis hisce fragmentis abuti, a Qu. servatis. Nam quod Cortius haec verba apud Qu. utroque loco interpolata credit a manu sedula glossatoris, id quidem specie omni caret. Sed altiorem haec poscere investigationem cognovimus, postquam Wolfius novavit status illam quaestionem quatuor orationibus Ciceronianis olim a Marclando motam. Hunc librum cum unumquemque legisse consentaneum sit, qui haec nostra curet, nolo jam longus esse in isto loco tractando. Habet quod offendat, tantam imputare Fabio et reliquis ἀκρισίαν, ut passi sint sibi falsis orationibus Ciceronianis et Sallustianis imponi; habet scrupulum et suspicio tantae astutiae in falsariis istis, ut haec velut frusta verarum orationum suis commentis inseruerint. Equidem non diffiteor hanc calliditatem mihi etiam minus probabilem fieri, quam illam securitatem. Qu. meum non adeo magnum criticum expertus mihi videor.

69. *pro Scauro — eundem defendit.* Commentarios (cf. 3, 8, 58) Ciceronis vel ab ipso editos, vel a notariis exceptos (cujusmodi quid memoratur ab Asconio Pediano in argumento Milonianae p. 194 ed. Lugd. B. 1675.) extitisse colligit ex h. l. Gesnerus, eosdemque a Diomede Grammatico laudari, dum dicat *Cicero causarum XIII* p. Putsch. 365. Sed ipsius Ciceronis manu factos commentarios agnoscimus ex nostro 10, 7, 30. et Asconio Pediano p. 147 „cum sint commenta-

(nam bis eundem defendit,) *proſopopeïa* loquentis pro reo utitur; pro Rabirio vero Poſtumo eodemque Scauro reo repetundarum, etiam *exemplis;* pro Cluentio (ut modo oſtendi) *partitione.* Non tamen haec, quia poſſunt bene aliquando fieri, paſſim facienda ſunt; ſed quoties praeceptum vicerit ratio: quomodo et ſimilitudine, dum brevi, et translatione, atque aliis tropis (quae omnia cauti illi ac diligentes prohibent) utemur interim: niſi ſi cui divina illa pro Ligario 70

70. *translatione.* Turic. *relatione* omiſſo *et* cum Camp. cf. 3, 6, 23. item 5, 13, 8. A pr. manu ille *relatione* cum Alm.

Interim niſi ſi cui. Turic. omittit *niſi* cum Goth. Guelf. Voſſ. Bern., Camp. origine erroris manifeſta. *Si* omittunt Jenſ. (tac. Geſn.) et multae edd. cf. 3, 10, 2.

„rii Ciceronis ſuarum etiam „defenſionum." Subjicit Qu. eam, de qua nunc agat, pro Scauro orationem non extare ſcriptam, ne forte quis confundat cum altera, notiore illa et edita, pro Scauro repetundarum reo. Hoc eſt quod dicit, *nam bis,* quoniam multi illam *pro ambitus reo* poterant ignorare, non editam. Eſt autem damnatus Scaurus, quamvis deprecante plebe. vid. Appian. B. Civ. 2, 24. Cic. de off. 1, 39, 3.

proſopopeïa loquentis. Inducit aliquem in prooemio loquentem pro reo, quae eſt figura etiam audacior, quam apoſtrophe. Commentarius hujus orationis totus intercidit.

reo repetundarum. Scaurus filius, ob praeturam Sardiniae, repetundarum accuſatus a Triario, defenſus eſt a Cicerone. Hujus orationis argumentum et fragmenta ſervavit Aſconius p. 168 — 178. Verbum ex ea promitur a noſtro 1, 5, 8.

exemplis. Videmus hoc ipſi in oratione pro Rab. Poſt. c. 1. extr. *Exemplorum* igitur hanc mentionem magis etiam recedere a communi prooemiorum more putat Qu. quam apoſtrophen.

ut modo oſtendi. § 36.

ironia, de qua paulo ante dixeram, displicet.
71 Alia exordiorum vitia verius tradiderunt.
Quod in plures causas accommodari potest,
vulgare dicitur. id, minus favorabile, ali-
quando tamen non inutiliter assumimus:
magnis saepe oratoribus non evitatum. quo 31
et adversarius uti potest, *commune* appella-
tur: quod adversarius in suam utilitatem
deflectere potest, *commutabile*: quod causae
non cohaeret, *separatum*: quod aliunde tra-
hitur, *translatum*: praeterea quod *longum*,
quod *contra praecepta* est: quorum pleraque
non principii modo sunt vitia, sed totius ora-
72 tionis. Haec de *prooemio*, quoties erit ejus
usus. non semper autem est. nam et superva-
cuum aliquando est, si sit praeparatus satis etiam

72. *est si sit.* Sic Turic. cum Alm. Camp. Guelf. Aliter Goth. inserit enim post *est* non quidem *et*, quod narrat Gesn. sed *ut*. Ita et Vallensis et a Badio inde edd. ante Obr. omnes, excepta Aldina sec. Sed jam antea Rusc. ex conjectura Regii profecto. Jens. (tac. Gesn.) *est ut sit*, quod inveniebat Regius. Tarv. Loc. Ven. *est ut si praep.*

70. *paulo ante.* § 39.

71. *vulgare.* vid. ad Herenn. 1, 7. extr. Cic. de Inv. 1, 18 item 5, 13, 34.

commune. cf. 3, 3, 5. 4, 33. 4, 2, 99. 5, 9, 11. 12, 5. 13, 29. 7, 3, 20. it. loca ad Her. et Cic. de Inv. modo citata. ubi et reliqua invenies, quae hic enumerantur, exordiorum vitia.

praeterea quod — est. Haec cum antecedentibus non prorsus coëunt. Expectabas enim, quo modo appellaretur quod *longum* esset, vel quod *contra praecepta*. Nec potest sanari locus, in quo nulla librorum varietas, omittendo *quod* priore loco. Vix enim potuit *longum* appellari a rhetoribus, quod contra praecepta esset. Cujus appellationis nullam video causam. Restat, ut reliquorum, quae vulgo recensebantur, vitiorum nomina subjecerit Qu. structuram praecedentiam nihil moratus.

ſine hoc judex, aut ſi res praeparatione non egeat. Ariſtoteles quidem in totum id neceſſarium apud bonos judices negat. Aliquando tamen uti, nec ſi velimus, eo licet, cum judex occupatus, cum anguſta ſunt tempora, cum major poteſtas ab ipſa re cogit incipere. Contraque eſt interim prooemii vis etiam 75 non exordio. Nam judices, et in narratione nonnunquam, et in argumentis, ut atten-

egeat. Turic. *eget* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. a Jenſ. (tac. Geſn.) ad Badium usque. Camp. *indiget*, mire. Cum modo conſtans vett. librorum ſcriptura fuerit *ſit*, conjunctivo modo, hic minus congruit indic. *eget*. Videtur tamen non niſi corrigendo invectus conjunctivus *egeat*.

75. *non exordio.* Sic Tur. Guelf. Edd. quidem ante Leidenſem meae omnes inſerunt *in*, quibus auctores ſunt plurimi iique praeſtantes Codd. *Alm.* inter hos recenſeri miror. Male legi praepoſitionem, ſponte apparet.

72. *Ariſtoteles.* Rhet. 3, 14, 8. p. Buhl. 374. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι — τὰ τοιαῦτα πρὸς φαῦλον ἀκροατήν· ἐπεὶ, ἂν μὴ τοιοῦτος ᾖ, οὐδὲν δεῖ προοιμίου. cf. 12, 10, 52.

major poteſtas. Si princeps v. c. quaeſitor fuerit. *Poteſtas* enim dicitur pro *magiſtratu*, hoc maxime aevo. cf. 4, 5, 10. 5, 2, 5. 7, 1, 32. Item apud alios multos, Plinium in primis in H. N. Sueton. Claud. c. 23.

75. *non exordio.* Junge hoc, tanquam unum vocabulum. Sic Ciceronem Academ. 1, 11. *non corpus* et ICtos in Digeſtis *non dominum*, *non poſſeſſorem* dixiſſe docent Lexica. Minus quidem aperte haec forma, ſed ineſt tamen locis hiſce noſtri 2, 15, 17. 4, 1, 22. 12, 10, 29. Ad ſententiam quod attinet Geſnerus recte ad partes vocat Ariſtotelem Rhet. 3, 14, 9. ubi etiam illud de Prodico tangitur, ut locum Quintiliano obverſatum appareat. Victorius ad eum ipſum Ariſtotelis locum animadvertit, non judices, ut attenderent ac faverent, excitaſſe Prodicum, ſed diſcipulos, cum otioſe oſcitanterque verba ipſius acciperent, vigilantiores reddidiſſe. Quare ſi illud ſignificare voluerit Qu., prorſus lapſum eſſe. p. 705. cf. not. ad 5, 6, 49.

dant, et ut faveant, rogamus: quo Prodicus velut dormitantes eos excitari putabat. quale
74 est, *Tum C. Varenus, is qui a familia Anchariana occisus est.* (*Hoc, quaeso, judices, diligenter attendite.*) Utique si multiplex 31
causa est, sua quibusque partibus danda praefatio est: ut, *Audite nunc reliqua;* et,
75 *Transeo nunc illuc.* Sed in ipsis etiam probationibus multa funguntur prooemii vice, ut facit Cicero pro Cluentio, dicturus contra censores; pro Murena, cum Servio se excusat. Verum id frequentius est, quam

74. *quale est: Tum.* Sic Tur. Guelf. Alm. Goth. Vall. Edd. meae ante Gryph. omnes *cum* pro *tum*, quibus accedit Guelf. Gryphius autem eoque posteriores inter *est* et *Tum* inferunt *Ciceronis*, quod ut per se minime est contemnendum, ita sine auctore inferciri non debet. Loco huic gemino 9, 2, 56 itidem sine auctoris mentione afferuntur haec verba.

Varen. is qui. Pronomen omittunt omnes mei et scripti et excusi ante Gryph. Cum tamen altero, quem indicavi, loco in omnibus compareat libris, vel hic retinere malui, quoniam facile sane excidebat.

75. *Murena.* Turic. *muna.* Per *E*, non *Ae*, vel contra libros scribendum docent Oudend. ad Suet. Tib. 8. Fulv. Ursi. Fam. Rom. p. 135. *Servio se.* Tur. *se Servio* cum Guelf.

74. *C. Varenus.* cf. 4, 2, 26 item 9, 2, 56. ubi idem locus ponitur. Quantum quidem ex paucissimis fragmentis deperditae hujus orationis Ciceronianae potest colligi, reus erat L. Varenus caedis in C. Vareno et Salario patratae, in Cn. Vareno tentatae. Cicero hoc crimen ab ipso in servos C. Ancharii Rufi (haec enim est familia Anchariana) avertit (7, 2, 10); nec tamen causam tenuit, sed damnatus est L. Varenus. 7, 2, 36. Fragmenta sunt apud Ern. p. 1040.

multiplex causa. cf. 3, 10, 1. 4, 2, 85.

75. *pro Cluentio.* c. 42. *pro Murena* c. 3. addit Gesn. c. 2. 29. ubi Catoni etiam se excusat: quorum locorum posteriorem hunc proprie pertinere, quoniam non est in initio orationis.

ut exemplis confirmandum sit. Quoties au- 76
tem prooemio fuerimus usi, tum, sive ad expositionem transibimus, sive protinus ad probationem, id debebit in principio postremum esse, cui commodissime jungi initium consequentium poterit. Illa vero frigida et 77
puerilis est in scholis affectatio, ut ipse transitus efficiat aliquam utique sententiam, et hujus velut praestigiae plausum petat: ut Ovidius lascivire in Metamorphosesi solet,

76. *debebit.* Turic. *docebit.* cum Camp. An *decebit?* cf. 5, 9, 8. *consequentium.* Turic. *sequentium* cum Guelf. Goth. et Bad. Reliquae edd. meae, inter quas Camp. *consequ.* quod facile poterat usitatiore mutari, et, praeterquam quod sono commendatur, Ciceronis quoque exemplum magis exprimit loco, quem dixi in not. cx. ubi est *consequens.*

poterit. Hoc a Regii Codice aberat, qui de suo addit *possit.* Omittunt Jens. (tac. Gesn.) Loc. Regianum *possit* habet Veneta (cf. 1, 2, 26.), Rusc. *posset.* (cf. 1. Pro. 4.)

77. *affectatio.* Turic. *adfectio* cum Guelf. Goth. (tac. Gesn.) et edd. ante Loc. nisi quod hi *aff.* Talia nullo negotio corriguntur cf. 3, 8, 62. *metamorphosesi.* Sic scripsi e Bernensi nisi quod ille male addit *n* in fine. Turic. Camp. *metamorphorsin.* Guelf. *Metamorphoseos,* quae scripturae ostendunt, aliquid superfuisse in antiquissimo Codice post syllabam *si.* Nostram formam ab Heinsio defendi in limine Commentarii Ovidiani recte monet Colomesius. cf. Seneca in Ludo de morte

76. *expositionem.* cf. 5, 9, 7.

id debebit — postremum esse. Locum Ciceronis huic nostro similem designat Pseudo-Turnebus: De Orat. 2, 80. Hunc ipsum obversatum esse Quintiliano vix dubitem.

77. *petat.* Hunc ego singularem confidenter contra omnes libros mutem in pluralem *petant,* ne cogar *praestigiae* accipere secundo casu singularis. *hujus* tunc recte retuleris ad transitum.

Ovidius lascivire — solet. Magnam igitur in hoc artificio virtutem non agnoscebat Qu.

quem tamen excusare necessitas potest, res diversissimas in speciem unius corporis colli-
78 gentem. Oratori vero quid est necesse surripere hanc transgressionem, et judicem fallere, qui, ut ordini rerum animum intendat, etiam commonendus est? Peribit enim prima pars expositionis, si judex narrari non- 51
79 dum sciet. Quapropter, ut non abrupte cadere in narrationem, ita non obscure transcendere, est optimum. Si vero longior sequitur ac perplexa magis expositio, ad eam ipsam praeparandus erit judex: ut Cicero saepi[illegible] sed et hoc loco fecit, *Paulo longius exordium rei demonstrandae repetam*, quod.

Cl. Caesaris. ed. Bip. 4, 385. „eamque rem ad μεταμορφώσεις „Ovidii adjiciendam.“ Jam vulgo Graeca usurpabantur hoc aevo. cf. 3, 1, 12. 4, 10. Reliqui *metamorphosi*. Apud Appul. de dogm. Plat. p. Elm. 7 *aplunesi* vid. Oud. ad Metam. p. 104.

excusare — potest res. Turic. *e. — post tres.* Camp. *excusat — tot res.* Hoc non omnino male.

79. *sequitur.* Guelf. *sequetur* cum Voss. 1. Bern. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Stoer. At Tur. et Camp. nostram tuentur. *sed et hoc loco.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. At Goth. Jens. (tac. Gesn.) *sed hoc loco* cum edd. ante Badium. Hic primus omisso *et* de suo inseruit *praecipue* cujusmodi aliquid addi debere jam dixerat.

demonstr. repetam. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *gratia* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. omnibus meis. Vide et hic sequioribus edd. obtemperantes Goth. et Voss. 2. cf. § 32. At Camp. caret hac pustula.

78. *surripere.* Burmannus recte comparat Graecorum κλέπτειν, pro eo quod latenter fiat. Similiter sed minori audacia *spiritus surripiendus est* 11, 3, 59. „*hanc* transgressionem“ dicit a prooemio ad narrationem, quoniam alio loco fortasse laudem mereatur tam latens transitus.

79. *hoc loco.* Pro Cluentio c. 4. extr.

quaeso, judices, ne moleste patiamini: principiis enim cognitis, multo facilius extrema intelligetis. Haec fere ſunt mihi de exordio comperta.

II. Maxime naturale eſt, et fieri frequentiſſime debet, ut, praeparato per haec, quae ſupra dicta ſunt, judice, res, de qua pronunciaturus eſt, indicetur. Ea eſt *narratio.* 2 In qua ſciens tranſcurram ſubtiles nimium diviſiones quorundam, plura ejus genera facientium. Non enim ſolam volunt eſſe illam *negotii*, de quo apud judices quaeritur, expoſitionem, ſed *perſonae*, ut, *M. Acilius Palicanus, humili loco, Picens, loquax*

1. *frequent. debet.* Sic Codd. mei tres et quotquot undecunque oſtenduntur, omnes, niſi quod Ioannenſis nulla mentio; item edd. ante Gryph. meae omnes, et ut quaeque antiquiſſima et praeſtantiſſima ab aliis inſpecta eſt. Gryph. eoque recentiores uno excepto Obrechto inſerunt *ſolet ac.* Res ipſa adverſatur huic emblemati, nec video quare diutius feratur, auctoritate nulla ſubnixum. Nam Burmanni ratio, qua ſolennem et frequentiſſimam eſſe formulam urget *ut ſolet*, quantum valeat, ſponte apparet.

2. *Ea eſt.* Turic. *at haec eſt.* Guelf. et Camp. *haec e.*

M. Acilius Palicanus. Turic. cum Alm. omittit praenomen et nomen, ceteri tamen Codd. dant omnes. Edd. poſt Camp. fere *Atilius P.* Sed noſtrum e Vallenſi quoque affert Badius; neque video quare *Lollium* malint pro *Acilio.* In locorum ſaltem eorum, ubi mentio ſit noſtri, nullo video ex-

2. *M. Acilius Palicanus — facundus.* Ex Gellio 1, 15. docetur, non ſine ſpecie, haec verba depromta eſſe ex hiſtoriis Salluſtii deperditis. Qui ſignificatur iis homo, idem profecto eſt, quem Cic. Brut. c. 62, 6. dicit *aptiorem auribus imperitorum.* cf. et Valer. Max. 3, 8 Rom. 5. Aſcon. Ped. p. 19. 61. ad Cic. Div. c. 5. et Act. in Verr. pr. c. 15. Cic. ad Att. 1, 1. 18.

magis, *quam facundus*; *Loci*, ut, *Oppidum est in Hellesponto Lampsacum*, *judices*; *Temporis*, *ut*,

' *Vere novo, gelidus canis cum montibus humor*
Liquitur; '

Causarum, quibus historici frequentissime utuntur, cum exponunt, unde bellum, sedi-
3 tio, pestilentia. Praeter haec, alias *perfectas*, alias *imperfectas* vocant: quod quis ignorat? Adjiciunt, expositionem et *praeteritorum* esse temporum, quae est frequentissima; et *praesentium*, qualis est Ciceronis de discursu amicorum, Chrysogonus postquam est nominatus; et *futurorum*, quae solis dari vaticinantibus potest. nam ὑποτύπω-
4 σις non est habenda narratio. Sed nos potioribus vacemus. Plerique semper narrandum putaverunt: quod falsum esse, pluribus coarguitur. Sunt enim ante omnia quaedam tam

pressum Lollii nomen. Nam quod Asc. Ped. p. 102 ad Verr. 1, 47. M. Lollium Palicanum designat, id alio pertinet. Praenomen sola litera M. scripsi ex usu legitimo, et MSS. meorum et excusorum auctoritate. cf. 5, 9, 13.

3. *vaticinantibus*. Goth. (tac. Gesn.) *vaticinationibus* cum Voss. 2.

Oppidum — judices. Cic. in Verr. 1, 24.

Vere novo. Georgic. 1, 43.

3. *perfectas — ignorat*. Manifestiora sunt haec nomina quam ut debeant explanari. *Quod* ad universum hoc discernendi negotium respicit. cf. 3, 10, 4.

Chrysogonus postquam. Cic. Pro Rosc. Am. c. 22.

ὑποτύπωσις. cf. 9, 2, 40. item Cic. de Orat. 3, 53.

4. *Plerique — putaverunt*. Litis hujus inter Rhetoras agitatae, utrum semper narrandum sit, mentionem habet Seneca

br[illegible]s caussae, ut propositionem potius habeant, quam narrationem. Id accidit aliquando utrique parti, cum vel nulla expositio est, vel de re constat, de jure quaeritur:
19 ut apud centumviros, *Filius an frater debeat esse intestatae heres? Pubertas annis, an*

5. *ut apud Cent.* Turic. *aut a. C.* male. cf. c. 1, 57.
intestatae. Turic. *inthestatae*, a sec. manu *intestati.* Et sic etiam Guelf. cum Camp. et edd. ante Bad. meis excepto Ald. qui habet *intestatae* cum Voss. 1. 3. Hi quidem *intestate* vitiosa scribendi ratione, unde nata fortasse, quae mox obtinuit, scriptura *intestati.* Femininum unice verum esse; facile intelligas; nec dubito quin plurimi Codd., diligentius inspecti, hoc ipsum sint daturi. A Badio inde edd. fere praeferunt *intestato*, quod Goth. quoque vindicat. Femininum tuetur Pithoeus ad Decl. Qu. 279 p. Leid. 405. ratione quidem adjecta nulla.

pater p. 149 ubi discimus Apollodorum semper narrare voluisse, Theodorum noluisse.

ante omnia. Haec forma frequens est in enumerandis argumentis vel capitibus, cum primum ponitur. cf. 1, 2, 8. 2, 15, 1. 4, 2, 40. 52. 9, 1, 23. 10, 2, 4. Non erat igitur quod haec verba proscriberet h. l. Francius.

propositionem. cf. hujus libri c. 4. item 5, 6, 76. et 4, 1, 35.

5. *apud Centumviros.* cf. c. 1, 57.

Filius — heres. Ulpiani fragm. 26, 7. apud Schult. p. 667. „Ad liberos matris „intestatae hereditas ex lege „duodecim Tabularum non „pertinebat: quia feminae „suos heredes non habent: „sed postea impp. Antonini „et Commodi oratione, in „senatu recitata, id actum est, „ut sine in manum conven„tione," (cujusmodi nuptiae his Quintiliani temporibus vix ullae fiebant) „matrum legiti„mae hereditates ad filios „pertineant, exclusis consan„guineis, et reliquis agnatis." Hic locus, quem indicavit mihi Hugo ICtus Gottingensis celeberrimus, satis docet quare de successione filii dubitatum sit; neque tamen vicissim a ratione abhorret, jam ipso Quintiliani aevo non paucos ICtos filiis vindicasse matrum hereditates, quorum sententia tandem sub Antonino consecuta est vim legis.

Pubertas — aestimetur.

habitu corporis, *aestimetur?* Aut cu[illegible] est quidem in re narrationi locus, sed an[illegible] aut judici nota sunt omnia, aut priore loco recte
6 exposita. Accidit aliquando alteri, et saepius ab actore: vel quia satis est proponere, vel quia sic magis expedit. Satis est dixisse, *Certam creditam pecuniam peto ex stipulatione: Legatum peto ex testamento.* Diver-

in re. Guelf. *jure* cum tot Codd. quos designant Burm. et Gesn. acc. Camp. et edd. ante Ald. omnes; it. Basil. Badius nostrum praefert, quod correctione in Vallens. invectum narrat. Ald. et reliqui ante Obr. omittunt haec; ad sensum quidem non male. Sed nostra scriptura est in Turic. cum Alm. Bad. et Obr. ex Argent. fortasse.

6. *alteri et.* Turic. a. *alter et.* a sec. mann a. *aliter et.* Camp. a. *alter et.* Guelf. *aliter et.* In Vallensi post *alteri* erasum aliquid esse narrat Badius, quod nunc legi nequeat. Alm. dare fertur *alter et.* Veram esse vulgatam censeo, nec in istis *alter* vel *aliter* nisi aberrantis librarii manum agnoscendam. *ab actore: vel.* Sic. Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Bodl. Ioann. Voss. tribus. Bern. Ex Alm. affertur *ab autore.* Edd. a Jens. usque ad Ald. *ad actorem causae vel.* Hoc correxit Regius *ab actore c. v.* Vox *causae* quae unde sit, non apparet, a Stoerio primo meorum omittitur. Sed ab Aldo inde pro *ab actore* dant *actori*, sine auctore.

Quaerebatur de hac re inter ICtos veteres, cum Cassiani habitu corporis, Proculejani (de his ICtorum sectis vid. Digest. 1, 2, 2, 47) annis finirent pubertatem. vid. Ulpiani fragm. Tit. XI. § 28. p. 604 Schulting. Iurispr. Ante-Justin. cf. et Pithoeus atque Aerodius ad Qu. Decl. 279 p. Leid. 405.

priore loco. cf. *primo loco* 4, 1, 24. idem enim hic significatur.

6. *alteri.* opponitur ei quod antecessit §. 5. *utrique.* cf. 1, 4, 24. 5, 10, 69 cf. var. lect. 5, 10, 81.

ab actore. i. e. pro actore. cf. 4, 1, 24. *actor* hic est qui petitor, vel accusator. cf. mox § 7. et 8. ubi *actor* et *reus* opponuntur. item 5, 7, 20.

sae partis expositio est, cur ea non debeantur. Et satis est actori et magis expedit, sic 7
indicare, *Dico ab Horatio sororem suam interfectam.* Namque et cum propositione judex crimen omne cognoscit, et ordo et causa facti pro adversario magis est. Reus 8
contra tunc narrationem subtrahet, cum id, quod objicitur, nec negari, nec excusari poterit, sed in sola juris quaestione consistet: ut in eo, qui, cum pecuniam privatam ex aede sacra surripuerit, sacrilegii reus est,

non deb. Sic omnes mei, nec nisi operarum vitium videtur *nondum deb.* apud Burm. quod propagarunt Capp. Gesn. Bip.

7. *et cum propos.* Sic Goth. et Jens. cum edd. meis ante Stoerium omnibus, qui primus omittit *cum* sequentibus recentioribus. Turic. *cum et prop.*, a sec. manu *tum ex prop.* quod et Guelf. et Camp. Priorem Turic. scripturam habet Alm. quoque, et hanc ortam puto e nostra quae unice vera videtur. Badius Vallensem *namque ex prop.* dare narrat, sed praefert et ipse nostram, quam elegantia repetendi *et* commendari dicit, et praepositionem esse comitis indicem. Solum casum sextum, sine praepositione, recte hic jungi cum *cognoscit* nemo facile dicat, qui totam locutionem diligenter attenderit.

8. *subtrahet — poterit — consistet.* Futura haec sunt in Turic. et Camp. Ald. omnia. Posteriora in Guelf. aliisque. Reliqui praesentia ponunt, minus bene.

ut in eo. Goth. (tac. Gesn.) *u. i. eum* cum Voss. 2. et Vall. itemque edd. a Jens. ad Rusc. quod male contra Regium defendit Badius, et ipse revocavit.

ex aede. Etiam Turic. et Camp. cum Alm. *ex sede.* De confusione hac Burm. ablegat ad Broukhusium in Tibull. 1, 11, 18. it. Heins. in Claud. Rapt. 1, 200.

7. *ab Horatio — interfectam.* cf. 3, 6, 76.

cum propositione, dum propositionem audit. Neque enim *cum* praepositio hic est supervacua.

8. *pecuniam privatam.* cf. 3, 6, 49.

confeſſio verecundior, quam expoſitio, *Non negamus, pecuniam de templo eſſe ſublatam; calumniatur tamen accuſator actione ſacrilegii, cum privata fuerit, non ſacra: vos autem de hoc cognoſcetis, An ſacrilegium ſit admiſſum.*

9 Sed ut has aliquando non narrandi cauſas puto, ſic ab aliis diſſentio, qui non exiſtiment eſſe narrationem, cum, reus, quod objicitur, tantum negat. in qua eſt opinione Cornelius Celſus, qui conditionis hujus eſſe arbitratur pleraſque caedis cauſas, et omnes

10 ambitus ac repetundarum. Non enim putat eſſe narrationes, niſi quae ſummam criminis, de quo judicium eſt, contineant: deinde

verec. quam. inſerunt *eſt* Guelf. (ſed hic et *verecundius*, male) Camp. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Stoerium. Neceſſarium non puto, neque elegans poſt pauca vocabula repetitum. Abeſt a Turic. *ſit adm.* Tranſponunt Turic. et Camp. quorum prior a prima manu omittit etiam *ſit.*

9. *aliq. non narrandi cauſ.* Turic. cum Alm. *a. non narrandi non mirandi c.* Guelf. et Camp. *a. narrandi non mirandi c.* Voſſ. 1. 3. *al. non mutandi cauſ.* Nihil ſub his monſtris latere niſi librarii oſcitantiam, mihi perſuadeo: aliisque forte locis, qui ſuſpectiores eſſe poſſint, hinc medelae exemplum peto. *non exiſt. eſſe narr.* Hic ordo eſt apud Turic. Guelf. Camp. Reliqui *exiſt.* tranſponunt poſt *narr.* Pro *narrationem* dant *narrandum* Goth. Voſſ. 2. cum edd. meis a Jenſ. ad Gryph. male, nec addicit Camp. cf. 4, 1, 79.

10. *narrationes — contineant: deinde.* Hic aliquid ſum auſus. Turic. Alm. Voſſ. 3. Camp. *narrationis* dant, Guelf. *narrationes*, quae vera eſſe ſcriptura prae vulgata *narrationem* docetur ipſo illorum vitio; quo acc. Voſſ. 1. *orationis.* Mox *continent* unus praefert Guelf. cum Baſil. in reliquis omnibus

9. *exiſtiment.* Hujus, quem in libris quidem omnibus reperio, conjunctivi idoneam cauſam video nullam. cf. not. crit. ad 4, 1, 65. An forte ſignificat: „negant ſe exiſtimare“ vel „nolunt exiſtimare“?

fatetur ipſe, pro Rabirio Poſtumo narraſſe Ciceronem: atqui ille et negavit perveniſſe ad Rabirium pecuniam, qua de re erat quaeſtio conſtituta: et in hac narratione nihil de crimine expoſuit. Ego autem, magnos 11
alioqui ſecutus auctores, duas eſſe in judiciis narrationum ſpecies exiſtimo; alteram ipſius cauſae, alteram rerum ad cauſam pertinentium, expoſitionem. *Non occidi hominem*, 12
nulla narratio eſt. convenit: ſed erit aliqua, et interim etiam longa, contra argumenta

continet. Turic. Alm. Guelf. c. *aut deinde.* Camp. c. *ut de.* Bern. c. *et de.* Goth. Jenſ. (contra quam narrat Geſn.) omittunt conjunctionem, cum Voſſ. 1. 2. et edd. meis ante Gryph. Hic *at* inſerit, alii plerique *ac.* Equidem propter pluralem in *narr.* ſatis ſirmatum, et neceſſitatem conjunctivi in oratione obliqua (cf. not. ex. 1, 2, 2.) ex vett. librorum *continet aut* exculpſi *contineant*, abjiciens conjunctionem ſupervacuam et inutilem. *atqui.* Scripſi hoc pro *atque* de conjectura Regii et Geſneri, quam multi jam editi praeferunt, Burmanno memorati, et mei a Baſil. ad Leid. cf. 4, 2, 80. 4, 3, 15. 6, 2, 4. 12, 11, 9. De confuſione hac agit Drakenb. ad Liv. 6, 4, 1. cf. nos ad § 80.

12. *eſt. convenit: ſed.* Geſn. omiſit *convenit*, ex errore operarum, quem propagarunt Bipontini.

contra arg. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal.

10. *nihil — expoſuit.* Narrat Cicero, quare et quo modo in aulam Ptolemaei pervenerit Rabirius, ſuae videlicet, quam regi ante crediderat, pecuniae recuperandae cauſa; non exponit, quare cogitari nequeat, ullam corruptionis illius, quae Gabinio objiciebatur, partem perveniſſe ad Rabirium.

11. *alioqui.* Vis particulae eſt illa, de qua egimus ad 4 Prooem. 6. cf. 2, 1, 4. 4, 2, 74. 12, 10, 17. 63. Praeter ſuae rationis evidentiam, eorum, quos ſequitur, auctoritatem allegat legenti. Refer igitur ad *ſecutus* particulam, non ad *magnos.* Similis fere forma in alia Celſi reprehenſione 4, 1, 12.

12. *contra argumenta.* Narratur aliquid quo argumenta

ejus criminis, de anteacta vita, de caussis, 32
propter quas innocens in periculum deducatur, aliis, quibus incredibile id, quod obji-
13 citur, fiat. Neque enim accusator hoc tantum dicit, *Occidisti;* sed, quibus id probet, narrat: ut in tragoediis, cum Teucer Ulixem reum facit Ajacis occisi, dicens, *Inventum eum in solitudine, juxta exanime corpus inimici, cum gladio cruento;* non id modo Ulixes respondet, non esse a se id facinus admissum, sed sibi nullas cum Ajace inimicitias fuisse: de laude inter ipsos certatum.

Voss. 3. Andr. Ald. aliisque apud Burm. Reliqui *circa arg.* male. Confundi vulgo has particulas docent Drakenb. ad Liv. 37, 15, 7. et Ruhnk. ad Vellej. 2, 76. Vide mox § 19, 106.

aliis quibus. Sic Turic. Alm. Guelf. Goth. et edd. meae ante Basil. nisi quod Ald. inserit *caussis*, cum recentiores de Regii conjectura dent *aliisque q.* quod recte improbat Badius, sicut et *caussis.*

13. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. alii. Vulgo *Nec e.* cf. 4, 1, 65. *reum facit.* Turic. *r. faciat* cum Camp. non quidem sine sensu.

esse a se id. Turic. Camp. *esse id* cum Alm. male.

inter ipsos. Mira est Turic. et Alm. scriptura *i. omnes.* Argumenti loco est, nihil inimicitiarum versatum inter eos, qui id fecerint, quod inter omnes vulgo factum sit. Nec tamen certo praetulerim hoc vulgatae, quoniam peculiare erat inter eos de Achillis armis certamen.

criminis, prolata ab actore, convellantur; vel ut ipse ait „incredibile — fiat." cf. mox § 14 „argumentis — resistendum."

13. *Teucer Ulixem.* Nos quidem nihil tale in iis, quas tractamus adhuc, tragoediis legimus; quarum Sophoclea, quae est hujus fabulae, amicum Teucro Ulixem ostendit. Eandem caussam tractat Cornif. ad Her. 2, 19.

inter ipsos. cf. not. crit.

deinde ſubjungit, quomodo in eam ſolitu-
dinem venerit, jacentem exanimem ſit con-
ſpicatus, gladium e vulnere extraxerit. His
ſubtexitur argumentatio. Sed ne illud 14
quidem ſine narratione eſt, dicente accuſa-
tore, *Fuiſti in eo loco, in quo tuus inimicus
occiſus eſt: Non ſui.* dicendum enim, ubi
fuerit. Quare ambitus quoque cauſae et
repetundarum hoc etiam plures hujusmodi
narrationes habere poterunt, quo plura cri-
mina; in quibus ipſa quidem neganda ſunt,
ſed argumentis expoſitione contraria reſiſten-
dum, interdum ſingulis, interdum univerſis.
An reus ambitus male narrabit, quos paren- 15
tes habuerit, quemadmodum ipſe vixerit,
quibus meritis fretus ad petitionem deſcen-
derit? Aut ſi quis repetundarum crimine
inſimulabitur, non et anteactam vitam, et
522 quibus de cauſſis provinciam univerſam, vel

14. *hujusmodi.* Sic ſcripſi pro *ejusmodi* cum Turic. Guelf. Camp. *reſiſt. interdum.* Inſerunt *et* Turic. Goth. Bern. Camp. cum edd. ante Gryph. meis. Hoc natum ex eo, quod debebat ſcribi, *eſt.* Hoc autem poſt *ſunt* fortaſſe melius exprimebatur quam intelligebatur.

15. *Aut ſi quis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. aliis. Reliqui *Aut qui.*

rep. crimine inſim. Inſerunt *crimine* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. aliquot edd. Ceteri omittunt.

non et. Sic Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. Addicunt Alm. *non eſt* et Goth. Voſſ. 2. *nonne* dantes (ſine *aut* quod ponit Geſn.) cum edd. ante Baſil. exceptis Camp. qui *nam et* et Ald. qui noſtram praefert. Reliqui *num et.*

quibus de cauſis prov. Sic Turic. Camp. Ald. Ceteri fere *q. d. c. per prov.* quod ex Alm. quoque afferri miror. A Badio inde pro *per* ante *prov.* immittunt *vel.* de Regii conjectura. Non eſt neceſſaria iteratio conjunctionis cf. 1, 6, 52. 3, 4, 15.

accusatorem aut testem offenderit, non inu-
16 tiliter exponet? Quae si narratio non est, ne illa quidem Ciceronis pro Cluentio prima, cujus est initium, *A. Cluentius Habitus.* Nihil enim hic de veneficio, sed de causis,
17 quibus ei mater inimica sit, dicit. Illae quoque sunt pertinentes ad causam, sed non ipsius causae, narrationes: vel exempli gratia, ut in Verrem de L. Domitio, qui pastorem, quod is aprum, quem ipsi muneri obtulerat, exceptum esse a se venabulo con-

5, 6, 33. 6, 3, 1. et *per* natum ex errrore bis ponentis primas in *prov.* literas. *De* post *quibus* mei habent omnes apte Stoerium. Hic et recentiores omittunt, sed revocavit Obr. cf. 4, 1, 48. *non inutiliter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. aliisque et edd. meis ante Gryph. Hinc *n, utiliter* ut et Camp. quae scriptura respondet ei quae supra dat *num* pro *non*, quare Camp. ibi *nam* operarum vitium credo pro *num.*

16. *Habitus.* Sic fere libri, nisi quod Camp. *Abitus* quod propius abest a scriptura in Ciceronis Codd. obtinente *Avitus.* Quintilianeos libros ad Ciceronianos immutari, in re incerta, non est necesse.

17. *Illae.* Guelf. cum solis Voss. 1. 3. Bern. (cf. ad praef. nostram p. 44) *Duae*, quod, retinens *Illae*, subjicit pronomini Aldus. male haud dubie. Nec opus Gesneri mutatione *Aliae.* *Sunt* accipe, non quidem solius copulae loco, sed pro eo, quod barbare hodie dicimus, *dantur.* Sic 5, 13, 51 *Esi et illud vitium.*

16. *A. Clu. Habitus.* vid. Cic. pro Clu. c. 5. De cognomine vid. not. crit.

17. *Illae quoque.* „Illae „quoque narrationes, quae „fiunt vel exempli gr. vel „disc., sunt pertinentes cet.“

de L. Domitio. Verr. 5, 3. *Obtulerat* mutandum censet Burm. in *obtulerant*, leni sane emendatione quia apud Ciceronem nulla sit mentio ipsius pastoris hoc munus offerentis.

fessus esset, in crucem sustulit: vel discu- 18
tiendi alicujus extrinsecus criminis, ut pro Rabirio Postumo, *Nam ut ventum Alexandriam est, judices, haec una ratio a rege proposita Postumo est servandae pecuniae, si curationem et quasi dispensationem regiam suscepisset:* vel augendi, ut describitur *iter Verris.* Ficta interim narratio introduci 19

18. *discutiendi.* Sic ex Alm. et Obr. (qui profecto hic sequebatur Argent. suum) Gesnerus. Accedit tertius testis locupletissimus Turic. Reliqui omnes *excutiendi.*

18. *pro Rab. Post.* C. illius orationis 10. Crimen extrinsecus objectum Rabirio versatur in vestitus mutatione, cum pallium pro toga sumsisset.

Alexandriam est. Apud Ciceronem inferuntur haec duo vocabula: *ad Auletem.* Absunt a Q. libris, et potuit memoriter, ut saepe, referre locum.

iter Verris. In Verr. 1, 16. extr. et 17.

19. *Ficta — narratio.* Qua ratione *fictae* potuerint appellari hae *narrationes,* de Chrysogoni amicis certe et de Cepasiis, nequaquam assequor. Altero quidem loco 6, 1, 41 „circa Cepasios *fabula*" dicitur, sed hoc ad vincendum, fictionem hic esse versatam, non sufficit. Neque „*fictas* „alienarum personarum ora„tiones" 6, 1, 25 huc traxeris. Ibi enim vere aliquid fingitur, in narratione non item. Est praeterea hujus ipsius capitis locus, *falsarum expositionum* mentionem habens, qui longe alia tractat, quam in quibus nunc versamur, quique etiam majorem de veritate nostrae scripturae dubitationem mihi injicit. § 88. Pendet nostri loci explanatio et ipsa quoque constitutio ab alterius scriptura quae parum est explorata: Lib. 6, 3, 39. utrum *salsa* legatur an *falsa* (cf. not. crit. 5, 10, 87). Obtinet quidem posterior ratio apud recentiores ante Burmannum, sed bonis auctoribus defenditur ea quam Burm. restituit. Quae si vera est, ut suo loco excutiemus, ne hic quidem *ficta* locum tueri potest. Subiit igitur reponere: *Faceta,* quod commendari eis, quae disputantur libro sexto l. c., mecum facile agnosces. (Lenitatem mutationis commendat *facti* pro *faceti* 6, 3, 20.) Vide mihi in primis

ſolet, vel ad concitandos judices, ut pro Roſcio circa Chryſogonum, cujus paulo ante habui mentionem: vel ad reſolvendos aliq[illegible] urbanitate, ut pro Cluentio circa fratres Cepaſios: interdum per digreſſionem decoris

19. *circa Chryſ.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Andr. Obr. Nulla mentio Alm. cf. § 12. item mox hac ipſa. Reliqui *contra.* *reſolvendos.* Sic Turic. quoque et Camp. cum iis quos habet Burm. *ſolvendos* habet Guelf. etſi Voſſ. 3. *reſolv.* cf. ad § 17. Rem dirimit 8 Prooem 12 ubi conſentiunt omnes in hanc ſcripturam. Harles V. C. per errorem optimos Codd. noſtrae ſcripturae ademit auctores.

circa fratres. Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Obr. Vall. Voſſ. 1. Camp. quorum extremus paulo ante cum vulgo *contra.* Reliqui *contra* cf. 5, 13, 28. 6, 1, 41.

interdum. Goth. cum Voſſ. 2. *interim.* Hoc loco vulgatam malim, ob rationem in not. ex. redditam. Neque raro noſter probo vocabulo utitur pro ſuo *interim* ut modo § 14. cf. 1, 1, 8.

§. 42 c. 3. Non me fugit, illam de Chryſogoni amicis diſcurſantibus narrationem minus recte *facetam* videri appellatam, cum praeſertim *concitandis* judicibus inſerviat. Si quis tamen per ſe ipſam conſiderare velit, aptum hoc ei vocabulum inveniet. Hoc quoque diſplicet, quod artis vocabulum h. l. requiritur, neque tamen alibi *facetam narrationem* ſic dictam invenio. Quidquid autem hujus difficultatis eſt, in eo magis acquieſcendum puto, quam in vulgata omnium librorum ſcriptura. vid mox ad hanc § not. 7mam.

paulo ante. § 3.

reſolvendos. cf. 8 Prooem. 12 ubi eadem locutio. *Reſolvi* dicuntur judices ſine reprehenſione, cum *ſolvere* in hominibus noſter fere uſurpet de luxu et mollitie.

circa fratres Cepaſios. Cic. pro Clu. c. 20. 21.

interdum. Adverbium non reſpicit ad ſuperius *interim,* ſed tertiam cauſam inducit narrationis adhibendae poſt *vel, vel.*

decoris gratia. Ad *decorem* conciliandum; ne forte quis corripiat penultimam, vel extremam literam abradendam cenſeat. cf. 1, 8. 17. ſed magis ad noſtrum locum 3, 8, 35. 5, 11, 16. 5, 12, 6. 6, 3, 20 multaque praeterea.

gratia, qualis rursus in Verrem de Proserpina, *In his quondam locis mater filiam quaesisse dicitur*. Quae omnia eo pertinent, ut appareat, non utique non narrare eum, qui negat, sed illud ipsum narrare, quod negat.
Ne hoc quidem simpliciter accipiendum, 20

illud ipsum — quod neg. Turic. i. i. — *q. quae neg.* (a sec. manu — *quodque neg.*) cum Alm. Haec unde turbata sint, apparet scriptura Campani: *illa ipsa narrare quae negat*. Hanc ego praestare credo, sed nusquam praeterea invenio. Nec opus est Turnebiana emendatione, quam satis leviter in textu posuit Capper. *non narrare*.

rursus — Proserpina. In Verr. 4, 48. *rursus* spectat eo, quod tertio nunc ad partes vocat libros Verrinos. cf. § 17. 18. Hanc quidem de errore Cereris, filiam quaerentis, narrationem recte dicat aliquis *fictam*, quo id quoque tendit quod 4, 3, 13 eadem memoratur, ubi agebatur modo de *expositione quarundam rerum gestarum vel etiam fabularum*. Ferri tamen potest et in hac *facetae* appellatio, quod vocabulum *decoris* esse ipse noster putat 6, 3, 20. Saltem quo modo fictio ulla potuerit versari in istis de Chrysogoni amicis et Cepasiis narrationibus nulla animi contentione exputo. Impudentissima profecto fuit vanitas ea mentiendi, quae ipsi judices vidisse et audisse dicuntur a Cicerone.

In his — dicitur. Nullus, quod sciam, interpres animadvertit, haec ipsa verba apud Ciceronem non inveniri. Nisi igitur sunt antiquitus ascripta ab aliquo qui tractaret Codicem Qu. (sunt autem in omnibus, quos vidi, libris), ipse noster ea, fallente memoria, pro Ciceronianis attulisse putandus est. cf. § 18. Attendenti apparet; structuram iis ita non indigere, ut etiam melius absint.

ilud ipsum — quod. vid. not. crit. Quo modo autem id ipsum, quod aliquis negat, possit narrari, hisce, quae adhuc tractavit, videmus exemplis: narrantur videlicet, unde falsa objici appareat. Est vero sententia, ex illis acribus et acutis (cf. 2, 4, 31), in hisce verbis Quintiliani *narrare quod negat*.

20. *simpliciter*. Ἁπλῶς, sine exceptione, ut recte Pithoeus. *positum* vero est § 6.

quod est a me positum, supervacuam esse narrationem rei, quam judex noverit. quod sic intelligi volo, si non modo, factum quid sit, sciet: sed ita factum etiam, ut nobis
21 expedit, opinabitur. Neque enim narratio 5
in hoc reperta est, ut tantum cognoscat judex, sed aliquanto magis, ut consentiat. Quare, etiamsi non erit docendus sed aliquo modo afficiendus, narrabimus cum praeparatione quadam, *Scire quidem eum in summam quid acti sit, tamen rationem quoque facti*
22 *cujusque cognoscere ne gravetur.* Interim propter aliquem in consilium adhibitum nos repetere illa simulemus; interim, ut rei, quae ex adverso proponatur, iniquitatem omnes etiam circumstantes intelligant. In quo genere plurimis figuris erit varianda expositio, ad effugiendum taedium nota

21. *summam quid acti.* Hoc ut exquisitius assumsi pro vulgato *summa quid actum* ex Turic. Guelf. Camp. Alm. Ad *quid acti* addicunt etiam Goth. et Obr. (cf. § 128. 7. 1, 50) ad *summam* Voss. 1. Bern. De genitvo vid. Oudend. ad Suet. Aug. 44. 65.

22. *quo genere plur.* Turic. Camp. omittunt *genere* cum Alm. male. *taedium nota audientis.* Omittunt *nota* Colbertinus Cod. Vall. Alm. Bad. aliique apud Burm. editi. Turic. non memoratur quidquam mutare a vulgata, quae a Gryphio inde obtinet. Jens. (tac. Gesn.) aliique ante Bad.

21. *aliquanto magis.* cf. 3. 8, 39.

22. *in consilium.* Judicum intellige. cf. 4, 1, 21. not. crit.

plurimis figuris. Ex hoc genere est Demosthenis locus quanquam in probando positus, non in narrando: δέδοικα μὴ σφόδρα ἀκριβῶς δεικνύναι πειρώμενος διενοχλῶ, πάλαι τοῦτο αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας. ὅμως δ᾽ οὖν ἔτι καὶ τόδε ἀκούσατε. De falsa le[illegible]. Rsk. 446 extr.

audientis: ſicut: *Meminiſti;* et, *Fortaſſe ſupervacuum fuerit hic commorari; Sed quid ego diutius, cum tu optime noris? Illud quale ſit, tu ſcias;* et his ſimilia. Alioqui, 23
ſi apud judicem, cui nota cauſa eſt, narratio ſemper videtur ſupervacua, poteſt videri non ſemper eſſe etiam ipſa actio neceſſaria.
Alterum eſt, de quo frequentius quaeritur, 24
An ſit utique narratio prooemio ſubjicienda. quod qui opinantur, non poſſunt videri nulla ratione ducti. Nam cum prooemium iccirco comparatum ſit, ut judex ad rem accipiendam fiat conciliatior, docilior, intentior; et probatio, niſi cauſa prius cognita, non poſſit adhiberi: protinus judex notitia rerum inſtruendus videtur. Sed hoc quoque 25
interim mutat conditio cauſarum. niſi forte

t. cum ſint nota audienti. male. Equidem *nota* reſidere ex illa gloſſa exiſtimo, quod fortaſſe ne in Turic. quidem ſit.

commorari. Camp. *commemorari* non quidem ſine ſenſu.

ſit tu ſcias; et. Camp. omittit *tu ſcias*, unde bona oritur ſtructura: *cum tu optime noris illud, quale ſit.*

23. *ipſa actio.* Turic. *ipſa acti* cum Alm. ſine ſenſu. Sed artae neceſſitudinis index error communis cf. 4, 1, 17.

24. *videri nulla.* Guelf. *vid. non nulla.* In hac ratione ſuperius *non* ante *poſſunt* omitti debet; et habet ſane majorem gratiam ejusmodi locutio, cui valde ſimilis 4, 1, 63.

docilior intentior. Inſerunt vulgo *et* quod omittunt Turic. Camp. cum Alm. et Obr. cf. ad 1, 11, 14 praef. noſtr. p. 79.

protinus judex notit. Inſerunt *judex* quod abeſt a vulgata, Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Baſil. optimisque apud Burm. Codd.

tu ſcias. Subjunctivus alienus, niſi forte dicas potentialem eſſe. cf. not. crit.

et his ſimilia. cf. ad 1, 7, 17 p. 78 praef. noſtrae. it. hob cap. § 52.

Marcus Tullius in oratione pulcherrima, quam pro Milone ſcriptam reliquit, male diſtuliſſe narrationem videtur tribus praepoſitis quaeſtionibus: aut profuiſſet exponere, quomodo inſidias Miloni feciſſet Clodius, ſi reum, qui a ſe hominem occiſum fateretur, defendi omnino fas non fuiſſet; aut ſi jam praejudicio ſenatus damnatus eſſet Milo; aut ſi Cn. Pompejus, qui propter aliquam gratiam judicium militibus armatis clauſerat,

25. *praepoſitis.* Guelf. *propoſitis.* non ſpernenda ſcriptura cf. 7, 10, 12. *praejudicio ſenatus.* Omittunt *ſenatus* Gibſ. et Obr. ex prioris ſphalmate niſi fallor.

propter aliquam gratiam. Turic. *p. aliam gr.* cum Alm. Bern. Addicit et Guelf. ſed et *praeter* dans pro *propter.* Camp. *p. alicujus gr.* In loci obſcuritate ſubiit *cauſam* ſcribere pro *gratiam*, quae vocabula ſolent confundi a librariis, quanquam hoc adhuc ibi tantum eſt animadverſum ubi praecedit genitivus et ſignificatio eſt utriusque eadem. vid. Drakenb. ad Liv. 36, 10, 13. Sic § 128 Voſſ. 3. *invid. cauſa* ubi reliqui *i. gratia. propter aliam cauſam* dictum pro eo: „non quod adverſus „eſſet Miloni." Niſi forte vetus eſt gloſſa omne hoc, quo facile carebamus.

25. *tribus — quaeſtionibus.* Recenſentur mox hae quaeſtiones, de defendendo eo, qui hominem a ſe occiſum fateatur; de praejudicio ſenatus; de Pompeji mente. Quas quidem tractat Cic. a tertio inde capite ad octavi finem. cf. 5, 6, 12.

propter aliquam gratiam. Quid hiſce verbis ſignificetur, fateor me latere. Novimus praeſidia armata in foro omnibusque fori templis collocata fuiſſe a Pompejo ad quietem judicio praeſtandam, nec a ſcriptoribus proditur in cujusquam hoc gratiam factum. Quanquam enim Vellejus, Aſconius, Plutarchus, Appianus, Dio Caſſius longe infenſiorem Miloni oſtendunt Pompejum, quam videri eum vult Cicero, tamen nullam diſponendorum militum cauſam memorant, niſi turbas datas in teſtium interrogatione, ob quas Domitius quaeſitor praeſidium a Pompejo popoſcerit. vide not. crit.

tanquam adversus ei timeretur. Ergo hae 26
quoque quaestiones vim prooemii obtinebant, cum omnes judicem praepararent. Sed pro Vareno quoque postea narravit, cum objecta

ei timeretur. Contorta et parum tersa oratio pro hisce in vulgata *existimaretur*, in quam vetustissimi quique consentiunt. Optime Ald. nostrum dat, quod recepit Bad. Prope accedunt Guelf. Voss. 1. 3. dantes *aestimaretur* (cf. § 17). Quoties enim pro hoc veteres libri: *extimaretur*! in quo latet vera scriptura.

26. *obtinebant — praepararent.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *obtinebunt — praeparaverint.*

Sed pro Vareno. Sic Codd. septem cum edd. Camp. Andr. aliisque apud Burm. Reliquis editis, qui pro *Vareno* habent *L. Murena*, addicere videntur quatuor: Alm. Ioann. Arg. Bern. Horum Alm. diserte hoc dare narratur, ceteri silentur. Quantopere abhorreat a reliqua Turic. et Alm. similitudine tam insignis diversitas scripturae, sponte apparet. Puto eum, qui aliam Alm. varietatem notare vellet, secure posuisse nomen *Murenae*. Versatur ea in hoc, quod *aliter* vulgo inseritur inter *Sed* et *pro*, quod abesse ab Alm. ostendi debebat. Neque est *aliter* in ullo MS. praeter Bal. et Voss. 2. unde excitant diserte, et Vall. quem dare narrat Bad. Sed loco motum: *quoque aliter postea.* Voss. 2. deserere suum Goth. vix est credibile. Ipsum autem quid sibi velit adverbium, non assequor. Jam *Murenam* pro *Vareno*, nonnisi a recenti manu inductum, ferri diutius nolui. Nihil est in oratione Murenana, quod tantam mutationem flagitet, et quidni acquiescimus in ejus orationis mentione, quae intercidit; cum praesertim alio transferendi criminis mox injiciatur mentio, quod ipsum pro Vareno factum est a Cicerone (cf. nos ad 4, 1, 74.)?

26. *vim prooemii.* Possunt hae quaestiones videri etiamnum pertinere ad prooemium, quoniam id praestant, quod est prooemii. Quod si tenes, jam vel in ipsa Miloniana prooemio protinus subjicitur expositio.

pro Vareno. Exemplo hoc destituimur cum interciderit oratio. cf. 4, 1, 74.

postea narravit, cum. Sponte succurrit, quod Capper. monet, legendum videri *postea quam.* Liber quidem vetus nullus ita. Etsi autem *postea* —

diluit. Quod fiet utiliter, quoties crimen non repellendum tantum, sed etiam transferendum erit, ut, his prius defensis, velut initium sit alium culpandi narratio: ut in armorum ratione antiquior cavendi, quam
27 ictum inferendi, cura est. Erunt quaedam causae (neque id raro) crimine quidem, de

Quod enim Voss. 1. 5. omne nomen proprium eximunt loco, haec dantes: *Sed reo quoque postea narrabit*, id ex errore natum arbitror, quamquam Pithoeus etiam non inspecto hoc MS. tale quid conjecit, ut fieret generale praeceptum pro exemplo. Eo traxeris Turic. quoque auctoritatem dantis item *narrabit* pro *narravit*, tralatitio librariorum vitio *b* pro *v*. Peccatum in Vossianis a conferente videri potest, cum Guelf., fere geminus illis, haec praeferat: *Sed pro Vareno reo quoque.* Hi autem tres si talem scripturam habent, trahunt ipsum quoque Bern. quartum pro *Vareno* testem. Supervacua vox *reo* in aliquot etiam edd. comparet. Ceterum *quoque* ante *postea* revocavi auctoribus Codd. meis Camp. aliisque m[illegible]s vett. libb. Vulgo enim *post qu.*

quoties — ut. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *qu. non repellendum* (sic Turic. ceteri etiam pejus *repetendum*) *ut*, cum plurimis apud Burm. MSS. Possunt tamen, quae sententia flagitat, satis firmata videri Codd. Britannicis et Arg. qui habent ea profecto.

alium culp. Accedit Alm. suo Turic. *alium* dans quod recentiorum primus Gesn. recepit pro *aliud* plerorumque. Sed *alium* et post Jens. edd. meae ante Basil. omnes. Camp. *aliud.*

ictum inferendi. Guelf. *feriendi ictum.*

27. *crimine.* Sic Turic. Camp. Goth. Voss. 2. Alm. Vall. nisi forte, ut suspicatur Bad., correctum ex *crimini.* Vulgo *crimini.*

cum non raro legitur apud scriptores, hinc alienum est, quia nihil antecedit quo referatur *postea;* qualis ratio est in praecepto Catonis, quod offert Tursell. p. 684 *Postea, ubi incipiet fervere. Posteaquam*, ita discerpi solitum ab optimis quibusque scriptoribus, poterat fraudi esse librario, ut saepe fuit profecto.

non repellendum — transferendum erit. Id factum est in causa Vareni cf. 7, 2, 10.

27. *neque id raro.* Neutrum pronominis genus ad

quo cognitio est, faciles ad diluendum, sed multis anteactae vitae flagitiis et gravibus
125 oneratae: quae prius amolienda sunt, ut propitius judex defensionem ipsius negotii, cujus propria quaestio est, audiat: ut, si defendendus sit M. Coelius, nonne optime patronus occurrat prius *conviciis luxuriae*,

cognitio est. Hoc e Codd. unus si rectum vidi Guelf. Nam Turic. et Alm. falsum vero admiscent, dantes haec: *de quo cognitio est cognitum est fac.* Reliqui quidem Codd. plerique (nam Britannici silentur) *cognitum est.* Camp. *est cognitum.* Nostrum reposuit conjectura Regius. A Gryphio inde in meis est.

fac. ad diluendum. Sic Turic. Guelf. Goth. Vall. Camp. cum meis ante Stoer. excepta Basil. Haec prima, quod Stoerius et posteriores retinuerunt *fac. diluendo.* Silentur quidem apud Burm. aliquot Codd. quos dicas habere *diluendo.* Equidem non credo. Habet sane speciem elegantiae *crimini — faciles diluendo.* Sed gemino alibi exemplo careo, neque ipsa logica magnopere probat hanc locutionem. Quam recepi optimorum certe librorum auctoritate se tuetur, et, quanquam contortam esse non diffiteor, sententia elicitur probabilis, non ringente logica.

gravibus oneratae. Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. et Voss. 1. 2. 3. Edd. fere inserunt *criminibus* quod, quam sit inelegans, sponte apparet.

amolienda. Turic. *amovenda* cum Guelf. Camp. Alm. Colb. Bern. et edd. ante Stoerium meis omnibus. Nisi tamen plane dormitavit Gibs., praeter Goth. Voss. 2. et 1 (hic dat *admolienda* 3. autem *ad movenda*) etiam Britannici et Andr., vindices sunt receptae, quam quidem Regius conjectura praetulit, ipsa exquisitioris vocabuli laude commendandam. Burm. recte confert 5, 13, 11.

defend. sit. Sic malui scribere cum Turic. Alm. Camp. Obr. quam quod reliqui dant: *def. est.* cf. 4, 1, 28. item 4, 5, 4.

rem spectat. Similis forma 6, 11, 3. Non igitur necessaria emendatio quae in Bas. margine proponitur: *neque hae rarae.* cf. 1, 10, 35. item hic § 3.

petulantiae, *impudicitiae*, quam *veneficii?* in quibus solis omnis Ciceronis versatur oratio: deinde tum narret *de bonis Pallae*, *totamque*

impud. quam venef. Goth. omittit *quam*, cum Voss. 1. 2. 3. Bern. Nisi tamen dormitavi, Gudf. tuetur *quam*, quod si abest, longe alia fit omnis Coelianae causae conditio; nec talis, cujusmodi eam cognovimus ex oratione Ciceronis. Reliqui mei omnes retinent *quam*. *veneficii*. Jens. (tac. Gesn.) *veneficiis* cum meis ab ipso inde ad Basil. excepto Aldo.

omnis. Turic. *omnibus* cum Camp. et Alm.

Pallae totamque de vi. Hanc quam primus Burm. dedit scripturam habes ipsam in Camp. nisi quod *dein* est pro *de vi*, inevitabili paene errore, qui, post modo positum *deinde*, diu debebat corrigi ab eo, qui aliquem nasum haberet. Turic. ipsum verum dat, sed a sec. manu pro *Pallae totamque* hoc:

quam veneficii. Regius in suo libro inveniebat *veneficiis*, pro quo conjecit *veneficii*, quod nunc legitur in plerisque libris et sane auctores videtur habere omnes Codd., cum edd. vett. multae retineant dativum pluralis. Sed alienum dicas *veneficii convicia* appellari, cum hoc „*ipsum sit* „*negotium*," in causa Coeliana, „cujus propria quaestio „est." Et ipse Cicero, in oratione, haec de pudicitia diserte „non crimina" appellat „sed voces maledictaque." c. 3. „aliud est maledicere, „aliud accusare." ibid. „maledictio — si petulantius „jactatur, *convicium*." ibid. „Adulter, impudicus — *con*„*vicium* est, non accusatio." c. 13. Neque tamen *veneficiis*, etsi defendere conatur Badius, aptum. Inconcinnum enim *conviciis luxuriae* occurrere, et *veneficiis* (ipsis) occurrere. Excidisse dicas *crimini* vel *accusationi*.

in quibus solis — oratio. *Solis* eo dicit, ut significet narratione omnem Ciceronis orationem caruisse. Et ita res se habet. *In quibus* autem tam ad *convicia* illa spectat, quam ad *veneficii* crimen. Neque enim negare voluit Qu. quidquam praeter *veneficium* a Cicerone tractatum esse; ut videbatur Capperonnerio.

deinde tum. Hanc particularum geminationem, non sane elegantem, si per se spectes, adhuc in uno praeterea Varronis exemplo cognovi, quod affert Tursell. p. 207.

de bonis Pallae. cf. Cic. pro Coel. c. 10. Nihil praeterea nobis cognitum de ista re.

de vi explicet *caussam*, quae est ipsius actione defensa? Sed nos ducit scholarum consue- 28 tudo, in quibus certa quaedam ponuntur, quae *themata* dicimus, praeter quae nihil est diluendum. Ideoque *narratio* prooemio semper subjungitur. Inde libertas declamatoribus, ut etiam secundo partis suae loco narrare videantur. Nam cum pro petitore di- 29 cunt, et expositione, tanquam priores agant, uti solent; et contradictione, tanquam respondeant: idque sit recte. Nam cum sit

paullatimque. Goth. plane conspirat cum Camp. *Pallae* habet Guelf. sed mox, pro *totamque*, *paulatimque.*

29. *priores.* Sic Turic et Camp. cum Colbert. Cod. (non Alm.) Goth. Voss. 2. et edd. meis ante Basil. Reliquae *prius.*

idque fit recte. Sic Turic. et Camp. cum Bodl. Alm. et edd. mearum solis Bad. et Capper. Reliqui libri *idque fit non*

de vi. In occidendo legato Alexandrinorum Dione. cf. l. c. et c. 21. 22.

ipsius actione. Nam se ipse quoque defendit Coelius in hac causa. cf. 11, 1, 51. item Suet. de clar. rhett. c. 2.

28. *certa — themata.* cf. 4, 1, 4.

secundo — narrare videantur. Dicendi locus, quem operosius et perperam interpretati sunt VV. DD., nihil aliud est, nisi ordo orandi, qui unicuique patrono assignatur. Neque enim certum erat et definitum in foro, ut accusator prius diceret, responderet defensor. cf. 7, 1, 37. Dicebat igitur secundo loco, cuicunque alterius orationi respondere mandatum erat, sive is petebat, sive defendebat. Jam in scholis quidem ejusmodi ordo erat nullus, ubi nunquam respondebatur. 5, 13, 50. 7, 1, 38. Hinc, ut et ex iis, quae mox subjiciuntur, intelligimus, quare *videuntur* modo *narrare*, non re vera *narrent*, *secundo loco* declamatores. De *priore* et *secundo* loco cf. § 5.

29. *contradictione.* Sua adversus ea, quae ab altera parte dicta sunt. *Respondeant* vides hic plane esse pro eo: secundo loco dicant. Aliter *contradictionem* vide 5, 8, 27.

idque fit — exerceat. cf. 5, 13, 45—50.

declamatio forensium actionum meditatio, cur non in utrumque protinus locum exerceat? Cujus rationis ignari, ex more, cui assuerunt, nihil in foro putant esse mu-
30 tandum. Sed in scholasticis quoque non- 31
nunquam evenit, ut pro narratione sit propositio. Nam quid exponet, quae zelotypum malae tractationis accusat? aut qui

recte Codd. et edd. ante Stoerium; ab hoc inde *id quod sit non recte*, pejus etiam propter *id quod*, et hoc retinuit Capper. cf. de hoc 3, 6, 1. Negationem rectissime proscripsit de conjectura Regius, quem sequendum esse recentiorum quidem solus vidit Capperonnerius. Rem dirimit locus geminus 5, 13, 50. *Non* insertum an omissum cum ingens faciat momentum, juvat apponere exempla aliquot hujus particulae in nostro scriptore a librariis turbatae: 1, 10, 14. 3, 4, 14, 3, 5, 10. 4, 2, 128. 5, 13, 36. 8, 2, 19. 10, 1, 96. 10, 7, 32. 11, 1, 53. 11, 3, 61. 76. 179. 12, 1, 40 bis 12, 10, 46. Prudentissimum est decretum Galeni (Commentar. II. in libr. sec. de morbis vulgg. p. 471. Tom. V.) εἰ δ' ἔξεστι προστιθέναι τοῖς καταφατικῶς εἰρημένοις ἀποφάσεις, ἅπαν οὕτω τις διαφθερεῖ δόγμα, καὶ γνώμην οὐδεμίαν φυλάξει τῶν παλαιῶν βεβαίαν. Hunc locum debeo Villoisono in Prolegg. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 10, 1. Interpp. ad Plin. Epist. 1, 8, 14. item nos ad 6, 2, 11. *non in utrumque*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. et Capper. solo. cf. 5, 13, 50. Reliqui om. *in*. *assuerunt*. Turic. *adsuerunt*. Camp. *assuerunt*. Alm. *assuerunt* et sic editi mei ante Ald. Reliqui *assueverunt*. cf. 5, 11, 22. et Oudendorp. ad Sueton. Caes. 75 extr. Aug. 98.

30. *quae zelot.* Sic Turic. Guelf. Bern. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et omnes meae ante Leid. Vulgo *qui zelot.* Turbatum est aliquid in Camp. quae pro hisce receptis *quid exponet qui*

30. *in scholasticis*. *Scholastica* substantive dicitur. vid. Senec. patr. p. 63. „Hoc „vero alterum nomen Graecum quidem est, sed in La„tinum ita translatum, ut pro „Latino sit, *Scholastica*. *Con„troversia* multo recentius, „sicut ipsa *declamatio*.“ Aliis nostri locis additur substantivum ut § 92. 97. 11, 1, 82. In loco 7, 1, 57 dubia scriptura.

propositio. § 4.

Cynicum apud censores reum de moribus facit? cum totum crimen uno verbo in qualibet actionis parte posito satis indicetur. Sed haec hactenus. Nunc, quae sit narrandi ratio, subjungam. *Narratio est rei factae, aut ut* 31
factae, utilis ad persuadendum expositio; vel (ut Apollodorus finit) *oratio docens auditorem, quid in controversia sit.* Eam plerique scriptores, maxime qui sunt ab Isocrate,

zelot. dat: *quae exponet zelot.* Uxorem, cujus nomine agitur, intelligi recte monet Gesn.

31. *aut ut factae.* Ita Turic. et Camp. cum Vall. Go[illegible] Voss. 2. Bad. Obr. Capper. Gesn. Reliqui, ut et Guel[illegible] *a. non f.* *maxime qui.* Turic. Guelf. Camp. *maxime-que qui.*

Cynicum — reum facit. Vide, inter Declamationes Quintilianeas a Pithoeo editas, 283 inscriptam: *Cynicus diserti filius.* Ad hanc Aerodius haec ipsa nostri verba affert. Huc in primis pertinent ex ista controversia: „Ceteros — quos abdicant „patres, *sine narratione* cul„pae abdicare non possunt: in „hoc filio" (Cynico, quem propterea quod hujus sectae est, abdicat pater) „satis est „ad odium, habitum osten„dere."

qualibet — parte. Non proprie in narratione.

31. *Narratio — expositio.* Pervulgata apud veteres definitio. cf. Cornif. ad Herenn. Cic. de Inv. Theonem in Progymn. Hermogen. in Progymn. Aphthon. in Prog. Ad Ciceronis Rhetoricos 1, 19 haec commentatur Marius Victorinus: „*Gestarum rerum* „expositio est, negotiorum „civilium, et historiarum. *Ut* „*gestarum rerum* expositio est, „comoediarum, fabularum et „thematum, quae in auditorio dicuntur." vid. Rhetoras Pithoeanos.

qui sunt ab Isocrate. Ab aliquo esse dicuntur, qui hunc ducem sectantur, qui ab eo praecepta accipiunt. Recte confert Burmannus Cic. pro Mur. c. 30. „Nostri illi a Platone „et Aristotele, moderati ho„mines et temperati." Id. Tuscul. disp. 2, 3. „qui sunt „ab ea disciplina." De Finibus 4, 3 „Zeno et ab eo qui „sunt" quem locum male

volunt esse *lucidam*, *brevem*, *verisimilem*. Neque enim refert, an pro *lucida* perspicuam, pro *verisimili* probabilem credibilemve dicamus. Eadem nobis placet divi-
32 sio; quanquam et Aristoteles ab Isocrate parte in una dissenserit, praeceptum brevitatis irridens, tanquam necesse sit, longam aut brevem esse expositionem, nec liceat ire per medium. Theodorei quoque solam relinquunt ultimam partem, quia nec breviter utique nec dilucide semper sit utile exponere.
33 Quo diligentius distinguenda sunt singula, ut, quid quoque loco prosit, ostendam. Narratio est aut tota pro nobis, aut tota pro adversariis, aut mixta ex utrisque. Si erit

Neque en. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 13.

32. *praecept. — tanq.* Turic. *praec. veritatis irr. inserens tanq.* cum Camp. et multis Codd. inserentibus praepostere illud *inserens*. *brevem esse exp.* Turic. omittit *esse* cum Guelf. Camp. et edd. meis ante Badium. Accedunt plurimi Codd. Inter *brevem* et *expos.* facillime excidebat *esse*, quod hoc loco est necessarium.

33. *adversariis.* Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum plerisque Codd. et edd. meis ante Gryph. Hic primus *adversario* ut reliqui.

solicitat Ernestus. Convenit Graecorum locutio οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου.

Aristoteles — parte in una. In una harum, quas modo proposuit, partium; ne forte quis putet, significari rarum Aristotelis ab Isocrate dissensum.

32. *praeceptum — irridens.* Aristot. Rhet. 3, 16, 4. Hic Isocratem irrideri ab Aristotele satis est probabile, quod quidem se didicisse e Quintiliano fatetur is, qui nostro non magnopere favet, Victorius in Rhet. Arist. p. 719. Negat Aristoteles τὸ εὖ fieri τῷ συντόμως, ἀλλὰ τῷ μετρίως. Hoc potuit sumere e Platonis loco Phaedr. p. 267. b.

tota pro nobis, contenti simus his tribus partibus, per quas efficitur, quo judex facilius *intelligat*, *meminerit*, *credat*. Nec quis- 34
quam reprehensione dignum putet, quod
27 proposuerim eam, quae sit tota pro nobis, debere esse verisimilem, cum vera sit. Sunt enim plurima vera quidem, sed parum credibilia, sicut falsa quoque frequenter verisimilia. Quare non minus laborandum est, ut judex, quae vere dicimus, quam quae fingimus, credat. Sunt quidem hae, quas 35
supra retuli, virtutes aliarum quoque partium. Nam et per totam actionem vitanda est obscuritas, et modus ubique custodiendus, et credibilia esse oportet omnia, quae dicuntur. Maxime tamen haec in ea parte custodienda sunt, quae prima judicem docet: in qua si acciderit, ut aut non intelligat, aut non meminerit, aut non credat, frustra in reliquis laborabimus. Erit autem *narratio* 36
aperta atque *dilucida*, si fuerit primum expo-

his tribus. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis tr.* cf. 3, 8. 32. item hic § 132.

34. *vere dic.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voss. 3. Bern. Reliqui *vera d.*

36. *narrat. aperta.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. qui primus *aperta narr.* in

34. *falsa — verisimilia.* cf. 1, 10, 39. Exemplum hujusmodi proponit Plato Phaedr. p. 273. b.

35. *custodiendus — custodienda.* Displicet tam exiguo intervallo repetitum verbum, in quo tamen nulla de veritate scripturae est dubitatio. cf. in eadem reprehensione mox § 37. *dispositus — compositi.*

ſita verbis propriis et ſignificantibus, et non ſordidis quidem, non tamen exquiſitis, et ab uſu remotis; tum diſtincta rebus, perſonis, temporibus, locis, cauſis, ipſa etiam pronunciatione in hoc accommodata, ut judex, quae dicuntur, quam facillime accipiat.
57 Quae quidem virtus negligitur a plurimis, qui ad clamorem diſpoſitae, vel etiam forte circumfuſae, multitudinis compoſiti, non ferunt illud intentionis ſilentium: nec ſibi diſerti videntur, niſi omnia tumultu ac vociferatione concuſſerint: rem indicare,

quo affectationis aliquid hic quidem ſupervacuae. Tur. et Camp. *ac* pro *atque*, quod ipſum malim. Sed non eſt tanti.

57. *ferunt*. Turic. *fecerunt* (pro quo noſtrum conjectura repoſuit Regius) cum Jenſ. (tac. Geſn.) aliisque ante Ald. Narrat Badius Vall. praeferre *ferunt*, et ſic mei duo.

36. *ſignificantibus*. cf. 5, 6, 65.

37. *ad clamorem diſpoſitae*. *Clamorem* eſſe plaudentium recte monet Geſnerus, et noſtri aliorumque locis convincit. cf. 2, 2, 12. (*fragorem* quoque appellat noſter 8, 3, 3.) item Plinii Epiſt. 2, 14, 6. 4, 5, 1. 4, 19, 3. 9, 13, 8. Tacit. Hiſt. 3, 83. Cicer. de Orat. 1, 33. Orat. c. 30. pro Sextio c. 56. ad Quint. fratr. 3, 1. p. Ern. 1103. Brut. c. 95. Appoſite ad noſtrum de *ſilentio*, quod non ferant, locum, Burmannus laudat Plin. Epiſt. 2, 10, 7. „quae „admiratio te, qui *clamor*, „quod etiam *ſilentium*, ma„neat. Quo ego, cum dico „vel recito, non minus quam „clamore delector; ſit modo „ſilentium acre et intentum et „cupidum ulteriora audiendi." cf. Cic. Brut. c. 22 „ſilentio" ſine plauſu. *Diſpoſitam multitudinem* intellige de ſubornatis et conductitiis laudatoribus orantium, quales perſtringit Plinius Ep. 2, 14 citante item Geſnero. Quod ſubjungitur *forte circumfuſae multitudinis* mentio, in eo eſt anticlimax, qua ſignificatur, ne ei quidem laudi, quae petatur a fortuitis plauſoribus, etſi minus turpi quam ſit illa pretio redemta, multum tribui debere ab oratore.

fermonis quotidiani, et in quemcunque etiam indoctorum cadentis, exiftimant: cum
µ8 interim, quod tanquam facile contemnunt, nefcias, praeftare minus velint, an poffint.
Neque enim aliud in eloquentia, cuncta 38
experti, difficilius reperient, quam id, quod fe dicturos fuiffe omnes putant, poftquam audierunt: quia non bona judicant effe illa, fed vera. Tum autem optime dicit orator, cum videtur vera dicere. At nunc, velut 39
campum nacti expofitionis, hic potiffimum et vocem flectunt, et cervicem reponunt, et brachium in latus jactant, totoque et rerum et verborum et compofitionis genere lafciviunt: deinde (quod fit monftro fimile) placet actio, caufa non intelligitur. Verum haec omittamus, ne minus gratiae, praeci-

indoctorum. Sic Turic. cum Alm. Jenf. (tac. Gefn.) et meis ante Gryph. Reliqui, ut et Camp. Vall. (ref. Badio), *indoctiorum.* Pofitivus hic comparativo robuftior videtur. Non qui inter doctos minus eft eruditus, fed qui plane rudis eft, videtur poffe fundere talem orationem.

38. *vera dicere.* Turic. *vere d.* cum Alm. folo. Alioqui vel hic praeferam, ob id quod antecedit *optime.* cf. 34.

39. *deinde (quod.* Guelf. *d, idque.* Edd. a Bafil. ante Obr. *d. id quod,* quae fcriptura latet in Guelf. Nec difpliceat cf. 5, 6, 1.

39. *cervicem reponunt.* Dum fibi placent. Sic Cic. Verr. 3, 19. „tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine *cerviculam* jactaturum „et populo fe ac coronae „daturum?"

minus gratiae — quam offenfae — mereamur. Videtur aequales defcribere, qui hoc genere peccarent. *Mereri* attende dictum pro *confequendo.* cf. § 77. 125. 5, 1, 1. 6, 1, 45. item Dial. de oratoribus c. 9 „indulgentiam — mereri." Plin. Epift. 1, 8. 14 et paffim.

piendo recta, quam offenſae, reprehendendo
40 prava, mereamur. *Brevis* erit *narratio* ante omnia, ſi inde coeperimus rem exponere, unde ad judicem pertinet; deinde, ſi nihil extra cauſam dixerimus; tum etiam, ſi reciderimus omnia, quibus ſublatis, nec cognitioni quidquam, nec utilitati, detrahatur.
41 Solet enim eſſe quaedam partium brevitas, quae longam tamen efficit ſummam. *In portum veni, navim proſpexi, quanti veheret interrogavi, de pretio convenit, conſcendi; ſublatae ſunt ancorae, ſolvimus oram, profecti ſumus.* Nihil horum dici celerius 31
poteſt, ſed ſufficit dicere, *E portu navigavi.* Et, quoties exitus rei ſatis oſtendit priora, debemus hoc eſſe contenti, quo reliqua intel-
42 liguntur. Quare, cum dicere liceat, *Eſt mihi filius juvenis*, omnia illa ſupervacua, *Cupidus ego liberorum uxorem duxi, natum ſuſtuli, filium educavi, in adoleſcentiam*

41. *convenit.* Sic et Turic. et Goth. cum Ioann. et Bodl. Reliqui fere *conveni* ut et Guelf. et Camp.

profecti. Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Badio e Vall. item Alm. Reliqui *provecti.* pro quo noſtrum confecit Regius. Fruſtra obloquitur Burm. Opus eſt pervulgato vocabulo, quo magis appareat rem quotidianam narrari. Exempla, quibus utitur Burm., aut ſunt poëtica, aut habent neceſſitatem aliquam verbi nautici uſurpandi. Hic ne exitum quidem habere videatur iſta tam verboſa brevitas, ſi *provecti* modo eſſent, non *profecti.* cf. 6, 3, 9. Neque mihi perſuadet Burm. hunc locum e ſcriptore aliquo deſumtum eſſe a Qu. Finxit haud dubie, ut mox de filio ſuſcipiendo.

40. *ante omnia.* cf. § 4. 41. *ſolvimus oram.* cf. Epiſtol. ad Tryph. § 3.

perduxi. Ideoque Graecorum aliqui aliud
circumcisam expositionem, id est σύντομον,
aliud brevem putaverunt: quod illa superva-
cuis careret, haec posset aliquid ex necessariis
desiderare. Nos autem brevitatem in hoc 43
ponimus, non ut minus, sed ne plus dicatur,
quam oporteat. Nam iterationes quidem, et
ταυτολογίας, et περισσολογίας, quas in narra-
tione vitandas quidam scriptores Artium
tradiderunt, transeo. sunt enim haec vitia
non tantum brevitatis gratia refugienda.
Non minus autem cavenda erit, quae ni- 44
mium corripientes omnia sequitur, obscuri-
tas: satiusque est aliquid narrationi superesse,
quam deesse. Nam supervacua cum taedio

43. *refugienda.* Camp. *fugienda* cum edd. meis ante Stoer. et Goth. Nostram tenent Turic. Guelf. cum Alm. Eadem structura 4, 5, 6 *refugienda* — *distinctio.* item Cic. pro Caecina c. 8.

42. *circumcisam* — *brevem.* Utramque Graeci isti in virtute posuerunt; *brevem* tamen illam solam appellarunt, quae aliquid cogitandum relinqueret auditori, necessarium quidem, sed facile ex reliquorum conjectura assequendum. Sic locutionis rationem reddere videor, per se quidem non satis apertae: „potest narratio brevis aliquid ex necessariis desiderare" h. e. sine vitio omittit aliquid ex necessariis. Miror in hoc loco ad latinam vocem *brevem*, nullam subjectam esse Graecam, ut modo in σύντομον factum; neque dicam tamen quo potissimum vocabulo usurus fuerit. Βραχυλογίαν obversatam ei putat Ernestus in Lex. Rhetorico Graeco p. 60. sed opus est adjectivo ad *narrationem* accommodato. βραχεῖαν, βραχυλόγον διήγησιν hac maxime potestate, quae συντόμῳ opponeretur, nondum inveni apud Rhetoras Graecos. Σύντομον plane cum Quintiliano eandem constituit Anaximenes in Rhet. ad Alex. loco ab Ernesto allato, qui est c. 30, § 6, p. 120 Buhl.

dicuntur, neceſſaria cum periculo ſubtrahun-
45 tur. Quare vitanda eſt etiam illa Salluſtiana (quanquam in ipſo virtutis locum obtinet) brevitas, et abruptum ſermonis genus: quod otioſum fortaſſe lectorem minus fallit, audientem transvolat, nec, dum repetatur, expectat: cum praeſertim lector non fere ſit, niſi eruditus; judicem rura plerumque in decurias mittant, de eo pronunciaturum, quod intellexerit: ut fortaſſe ubique, in narratione tamen praecipue, media haec tenenda ſit via dicendi, *quantum opus eſt*, *quantum*
46 *ſatis eſt*. *Quantum opus eſt* autem non ita ſolum accipi volo, quantum ad indicandum

45. *vitanda eſt etiam.* Sic Turic. et Camp. Reliqui *eſt* omittunt; quod contortum h. l. et a docendi ſimplicitate alienum videtur. *fallit.* Guelf. *fallat* cum Goth. et edd. meis ante Stoer. excepta tamen Camp. Receptam cum boni auctores vindicent acquieſcere in ea malui, quamvis blandiretur conjunctivus. *ubique.* Turic. *ubicunque* cum Alm. Goth. Camp. Hoc quare reſtituerit Obr. quaeri poteſt, niſi forte magis ex hujusce aevi latinitate eſſe credidit. *ſatis eſt.* Turic. et Camp. *ſat eſt.* Placet, in proverbiali locutione. cf. 5, 13, 14.

46. *indicandum.* Sic Turic. cum Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meis ante Badium. Reliqui *judicandum* excepto Capper. qui bene reſtituit vetuſtiſſimam ſcripturam.

45. *nec — expectat.* Similis Ciceronis locutio cf. 4, 14, 17.

eruditus. cf. dicta ad 1, 5, 25. opponuntur *eruditi* et *qui judicabant* § 86.

in decurias. Judicum decurias, quas quatuor conſtituit Auguſtus, quibusque quintam addidit Caligula. Singulae harum mille et pluribus conſtabant judicibus, qui cum agros quisque ſuos plerumque colerent, nec niſi ad judicandum in urbem commearent, horridiores et illiterati fere erant. Decuriae ſunt judiciorum publicorum, privatorum conſilia centumviralia.

fufficit: quia non inornata debet eſſe brevitas, alioqui ſit indocta. nam et fallit voluptas, et minus longa, quae delectant, videntur: ut amoenum ac molle iter, etiamſi eſt ſpatii amplioris, minus fatigat, quam durum aridumque compendium. Neque enim mihi 47
83 unquam tanta fuerit cura brevitatis, ut non ea, quae credibilem faciunt expoſitionem, inſeri velim. Simplex enim et undique praeciſa, non tam *narratio* vocari poteſt, quam *confeſſio*. Sunt porro multae conditione ipſa rei longae narrationes, quibus extrema (ut praecepi)

quia non inorn. Turic. et Camp. *qu. et n. i.* cum Alm. Non male. *aridumque.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bad. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Reliqui *arduumque.* Et auctoritas librorum et praeſtantia ſcripturae mutationem receptae imperarunt. *molle — durum, amoenum — aridum.*

47. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 31. *confeſſio.* Sic Turic. (a pr. manu, a ſec. *confuſio*) Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Reliqui *confuſio.* Videor juſtam rationem reddidiſſe ſcripturae quam praetuli. Recentiori librario oportebat illam diſplicere. *Confuſio*, ſic dictum pro concreto quod ajunt h. e. confuſa oratione, redolet novitium ſermonem.

47. *confeſſio.* Sicut ea, quae confitemur, coacti plerumque, quam pauciſſimis verbis efferimus, ut cito defungamur, ita omnis nimia brevitas poteſt videri oratio expreſſa invito. Quidquid dices, ſive accuſabis, ſive defendes, ſi narratio tua nimis erit correpta, videberis maluiſſe non loqui, et quae dixeris coactus quaſi et cum metu *confitentis* protuliſſe; habebis ſpeciem *confitentis* rei, vel etiam teſtis. cf. § 109. „Neque enim narrandum eſt „tanquam *teſti*, ſed tanquam „*patrono*."

ut praecepi. 4, 1, 79. *quibus* praeſtabit accipere caſu ſexto, ut *in* praepoſitio intelligatur; nam ſi *dativum* agnoſcas, ineſt ſcabrities, quod mox infertur *ad intentionem*, quo pertinet *praeparandus*, magis quam ad *quibus* tertio caſu.

53 et his similia. Est autem quidam et ductus rei credibilis, qualis in comoediis etiam, et in mimis. Aliqua enim naturaliter sequuntur et cohaerent, ut, si bene priora narraveris, judex ipse, quod postea sis narraturus, ex-
54 pectet. Ne illud quidem fuerit inutile, semina quaedam probationum spargere: verum sic, ut narrationem esse meminerimus, non probationem. Nonnunquam etiam tamen argumento aliquo confirmabimus, quod proposuerimus, sed simplici et brevi: ut in veneficiis, *Sanus bibit, statim concidit, livor*

et his similia. Sic Turic. et Camp. Reliqui omittunt *his.* cf. § 22.

53. *quidam et ductus.* Sic Turic. et Camp. Dicitur Alm. dare *quid. ductus.* Sic autem Guelf. Edd. meae a Jensonio inde *etiam.* Memorabile quod Menaechmi illi Goth. et Voss. 2. soli dant *quid. conductus* novitio vocabulo (cf. § 9.), quod respondet Francogallico *conduite.* Id quidem maxime convenit rei hic indicandae. *La conduite du récit, la manière d'amener les faits.* Ernestus in Lex. Rhet. Lat. reddit Graeco συνάφεια. *comoed. etiam et.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voss. 3. Bern. et edd. meis ante Basil. omnibus. Reliqui omittunt *etiam.*

54. *etiam tamen argum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Voss. 1. 2. 3. Reliqui omittunt *tamen.* Malim quidem transponi, ut factum est ab Obr., sed non sum ausus. *Tamen* non est supervacuum, quia modo probationem fieri vetuit.

53. *ductus.* cf. not. crit.

54. *semina — probationum.* „Probabilis erit (narratio) si „argumentorum et quaestio- „num *semina* quaedam fuerint „ubique *respersa.*" Sulpitius Victor ap. Pithoeum p. 248.

etiam tamen. cf. not. crit.

quod proposuerimus. cf. § 30.

ac tumor confestim est insecutus. Hoc faciunt 55
et illae praeparationes, cum *reus dicitur robustus, armatus, solicitus, contra infirmos, inermes, securos.* Omnia denique, quae probatione tractaturi sumus, *personam, causam,*
53 *locum, tempus, instrumentum, occasionem,* narratione delibabimus. Aliquando, si desti- 56
tuti fuerimus his, etiam fatebimur, *Vix esse credibile, sed verum, et hoc majus habendum scelus; nescire nos, quomodo factum sit, aut quare; mirari, sed probaturos.* Optimae 57
vero praeparationes erunt, quae latuerint, ut a Cicerone sunt quidem utilissime praedicta omnia, per quae *Miloni Clodius, non Clodio Milo insidiatus* esse videatur: plurimum tamen facit illa callidissima simplicitatis imitatio: *Milo autem, cum in senatu fuisset*

insecutus. Guelf. *consecutus* cum edd. meis ante Basil. exc. Camp. et Badio, qui e Vallensi dat nostrum.

55. *arm. solicitus contra.* Omittunt *sol.* Tur. Guelf. Camp. cum edd. meis ante Basil. et Codd. plurimis. Si silentio conferentium standum est, dant vocem hanc Bodl. (gravis profecto testis) Voss. 2. (sed Goth. desiderat) Bern. Neque tamen dubitari nequit, quin sit vera et necessaria. Velim nosse quis unde primus extuderit.

55. *Hoc faciunt.* Eleganter Gesnerus conjicit legendum *Hac faciunt.* cf. 6, 2, 11.

personam — occasionem. vid. 4, 1, 50. De *instrumento* quod hic primum connumeratur cf. § 88. 5, 6, 2, 5, 7, 56. 5, 9, 1. 5, 10, 23. 51. 94. 6, 4, 8. 17. 7, 1, 62, 7, 2, 25. 45. 12, 8, 14. Ex hisce fere locis efficies *instrumentum* dici quidquid pertinet ad probandum factum aliquod, de quo est lis; interdum quidem ipsum organon v. c. *spiculum.*

57. *praedicta.* ante, prius, quam cetera, dicta; non ante quam fierent. cf. 5, 6, 89.

Milo autem. Cic. Pro Milone c. 10.

53 et his ſimilia. Eſt autem quidam et ductus rei credibilis, qualis in comoediis etiam, et in mimis. Aliqua enim naturaliter ſequuntur et cohaerent, ut, ſi bene priora narraveris, judex ipſe, quod poſtea ſis narraturus, ex-
54 pectet. Ne illud quidem fuerit inutile, ſemina quaedam probationum ſpargere: verum ſic, ut narrationem eſſe meminerimus, non probationem. Nonnunquam etiam tamen argumento aliquo confirmabimus, quod propoſuerimus, ſed ſimplici et brevi: ut in veneficiis, *Sanus bibit, ſtatim concidit; livor*

et his ſimilia. Sic Turic. et Camp. Reliqui omittunt *his.* cf. § 22.

53. *quidam et ductus.* Sic Turic. et Camp. Dicitur Alm. dare *quid. ductus.* Sic autem Guelf. Edd. meae a Jenſonio inde *etiam.* Memorabile quod Menaechmi illi Goth. et Voſſ. 2. ſoli dant *quid. conductus* novitio vocabulo (cf. § 9.), quod reſpondet Francogallico *conduite.* Id quidem maxime convenit rei hic indicandae. *La conduite du récit, la maniere d'amener les faits.* Erneſtus in Lex. Rhet. Lat. reddit Graeco *συνάφεια.* *comoed. etiam et.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. et edd. meis ante Baſil. omnibus. Reliqui omittunt *etiam.*

54. *etiam tamen argum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui omittunt *tamen.* Malim quidem transponi, ut factum eſt ab Obr., ſed non ſum auſus. *Tamen* non eſt ſupervacuum, quia modo probationem fieri vetuit.

53. *ductus.* cf. not. crit.

54. *ſemina — probationum.* „Probabilis erit (narratio) ſi „argumentorum et quaeſtionum *ſemina* quaedam fuerint „ubique *reſperſa.*" Sulpitius Victor ap. Pithoeum p. 248.

etiam tamen. cf. not. crit.

quod propoſuerimus. cf. § 30.

ac tumor confeſtim eſt inſecutus. Hoc faciunt 55
et illae praeparationes, cum *reus dicitur robuſtus, armatus, ſolicitus, contra infirmos, inermes, ſecuros.* Omnia denique, quae probatione tractaturi ſumus, *perſonam, cauſam,*
35 *locum, tempus, inſtrumentum, occaſionem,* narratione delibabimus. Aliquando, ſi deſti- 56
tuti fuerimus his, etiam fatebimur, *Vix eſſe credibile, ſed verum, et hoc majus habendum ſcelus; neſcire nos, quomodo factum ſit, aut quare; mirari, ſed probaturos.* Optimae 57
vero praeparationes erunt, quae latuerint, ut a Cicerone ſunt quidem utiliſſime praedicta omnia, per quae *Miloni Clodius, non Clodio Milo inſidiatus* eſſe videatur: plurimum tamen facit illa callidiſſima ſimplicitatis imitatio: *Milo autem, cum in ſenatu fuiſſet*

inſecutus. Guelf. *conſecutus* cum edd. meis ante Baſil. exc. Camp. et Badio, qui e Vallenſi dat noſtrum.

55. *arm. ſolicitus contra.* Omittunt *ſol.* Tur. Guelf. Camp. cum edd. meis ante Baſil. et Codd. plurimis. Si ſilentio conferentium ſtandum eſt, dant vocem hanc Bodl. (gravis profecto teſtis) Voſſ. 2. (ſed Goth. deſiderat) Bern. Neque tamen dubitari nequit, quin ſit vera et neceſſaria. Velim noſſe quis unde primus extuderit.

55. *Hoc faciunt.* Eleganter Geſnerus conjicit legendum *Hac faciunt.* cf. 6, 2, 11.

perſonam — occaſionem. vid. 4, 1, 50. De *inſtrumento* quod hic primum connumeratur cf. § 88. 5, 6, 2, 5, 7, 56. 5, 9, 1. 5, 10, 23. 51. 94. 6, 4, 8. 17. 7, 1, 62, 7, 2, 25. 45. 12, 8, 14. Ex hiſce fere locis efficies *inſtrumentum* dici quidquid pertinet ad probandum factum aliquod, de quo eſt lis; interdum quidem ipſum organon v. c. *ſpiculum.*

57. *praedicta.* ante, prius, quam cetera, dicta; non ante quam fierent. cf. 5, 6, 89.

Milo autem. Cic. Pro Milone c. 10.

eo die, quoad senatus est dimissus, domum venit, calceos et vestimenta mutavit, paulisper, dum se uxor, ut fit, comparat, commoratus
58 *est.* Quam nihil praeparato nihil festinato fecisse videtur Milo! Quod non solum rebus ipsis vir eloquentissimus, quibus moras et lentum profectionis ordinem ducit, sed verbis etiam vulgaribus et quotidianis, et arte occulta consecutus est: quae si aliter dicta essent, strepitu ipsum judicem ad custodien-
59 dum patronum excitassent. Frigida videntur ista plerisque: sed hoc manifestum est, quomodo judicem fefellerit, quod vix a lectore deprehenditur. Haec sunt, quae credibilem
60 faciant expositionem. Nam ne contraria aut 59
sibi repugnantia in narratione dicamus, si

58. *ad custod. patron.* Ita Turic. et Camp. Sed Guelf. *deinde patron.* cum aliquot Codd. et edd. meis ante Obr. exc. Ald. qui *ad custod. deinde patron.* Quod Obr. ajunt dare *judicem dein patron.* manifestus error est. Is enim nostram ipsam praefert, nec Alm. a suo Turic. recedere credo, quem eandem Obrechto scripturam habere narrant. Apparet, quam obnoxium errori esset ignotius *custodiendum*, unde arripuerunt *deinde.*

59. *hoc manifestum.* Ita Turic. et Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *ipsum*, pro quo Obr. *ipso.*

faciant. Ita Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. meae ante Gryph. Item Alm. Colb. Voss. 2. 3. Reliqui, quibuscum et Camp. *faciunt.* cf. tamen 4, 3, 16.

60. *Nam ne contraria.* Turic. *Nam quod est neque contraria.* Alm. *Nam id quod est neque contraria.* Mire; et soli. An erat glossa in margine: *id quod est traditum?*

58. *ad custodiendum.* cf. 4, 2, 59. Malim tamen pro *ipsum judicem* legi *ipso* (ad *strepitu*) *judicem*, ut et Rollinus suadet.

59. *hoc — quod.* Prius accipe casu sexto et ante *quod* subaudi *id*, ut *quod* pronomen sit, non conjunctio.

cui praecipiendum eſt, is reliqua fruſtra docetur: etiamſi quidam ſcriptores Artium hoc quoque, tanquam occultum et a ſe prudenter erutum, tradunt. His tribus narrandi 61
virtutibus adjiciunt quidam *magnificentiam, quam* μεγαλοπρέπειαν vocant, quae neque in omnes cauſas cadit (nam quid, in plerisque judiciis privatis, de certa credita, locato et conducto, interdictis, habere loci poteſt ſupra modum ſe tollens oratio?), neque ſemper

reliqua. Turic. *re quae* a ſec. manu *neque.* Alm. *reque.* Guelf. *aeque* cum Camp. et edd. meis ante Ald.

61. *de certa credita.* Sic Turic. a pr. manu (a ſecunda *decerto cred.*, cetera a conferente non adduntur) cum Alm. qui conjunctim *decerta credita*, item Voſſ. 1. 3. (etſi transponendo peccant: *Decreta credita.*) Guelf. *de certo credito* cum Camp. Reliqui *de re certa credita.* *Re* vix credo in bonis MSS. inveniri, quanquam fere ſilentur a conferentibus et Goth. dat manifeſto. Geminus noſtro eſt locus 12, 10, 70. ubi Codd. Turic. Guelf. Goth. omittunt *re*, cum edd. meis ante Ald. niſi quod Campani nullam a Geſnero diverſitatem notavi, meo profecto errore. Sic adductus ſum, ut per ellipſin, cujus nullum praeterea exemplum in promptu habeo, ſcriberem *certam creditam* pro *pecuniam cert. cred.* quod ipſum habemus § 6 et 8, 3, 14; cf. 4, 4, 6. *mutuam.* quo minus ſuſpectum habere debebat Geſnerus *certa*, quod ſatis frequens in hac re apud ICtos. Neutro genere, *certo credito* quod oſtenditur in Guelf. et aliquot aliis, uti nolui, cum originem erroris apertam viderem in hac ratione, in altera, quam ſecutus ſum, nullam. Sed librarius imperitior, qui noſtram ſcripturam inveniret, paene neceſſario inferebat *re*, quod non vereor ut recte proſcripſerim. cf. errorem Camp. ad 5, 10, 66 oſtendentem, hanc formam librariis pervulgatam fuiſſe.

neque ſemper. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec. ſ.* Noſtrum concinnius.

61. *de certa credita.* Intellige *pecunia*, et cf. not. crit.

interdictis. cf. 2, 10, 5. 3, 6, 71.

semper est utilis, ut vel proximo exemplo
62 Miloniano patet. Et meminerimus, multas esse causas, in quibus confitendum, excusandum, summittendum sit, quod exponimus: quibus omnibus aliena est illa magnificentiae virtus. Quare non magis proprium narrationis est *magnifice dicere*, quam *miserabiliter*, *invidiose*, *graviter*, *dulciter*, *urbane:* quae, cum suo quaeque loco sint laudabilia, non sunt huic parti proprie assignata,
63 et velut dedita. Illa quoque, ut narrationi apta, ita cum ceteris partibus communis, est

ut vel. Turic. *velut* cum Alm. Sed Camp. *veluti.* Recepta robustior. cf. 5, 9, 16.

62. *summittendum.* Sic Goth. (tac. Gesn.) et Camp. cum plurimis recentt. Reliqui *subm.* Quare illos sequamur, in praef. nostra ratio redditur. vid. et 6, 1, 2.

cum suo quaeque loco. Turic. *cum suo loco* cum Alm. Guelf. Camp. et edd. meis ante Basil. exc. Aldo qui dat *c. quoque loco* cum Goth. et Voss. 3 (An 2?). Cod. Voss. 1. dare narratur *c. s. quoque l.* plerumque faciens cum Guelf. Sed his auctoribus, *quaeque*, quod profecto multam habet elegantiam, retinendum judico contra bonos libros.

dedita. Camp. *debita* cum Roignio (1541) et Gryph. (1544). Haec arridet scriptura. Centies permutata vocabula vid. Drakenb. ad Liv. 8, 12, 10.

63. *apta ita cum ceteris partibus.* Sic Goth. Ald. Gryph. Omittunt fere recentiores *cum*, quod vindicant tamen Jens. et reliquae edd. ante Stoer. exc. Basil. Turic., cum Alm., lacuna laborat dans *Illa quoque partibus.* Guelf. pro *ita* dat *itque.*

61. *Miloniano.* Duriusculum est, quod exemplum ipsum dicitur *Milonianum*, cum sit Ciceronianum. Malis *Milonianae.* Sic loquuntur veteres, cf. Ruhnkenium eleganter Eugraphii locum emendantem ad Aquilam Romanum in ed. Rutilii Lupi p. 144. dum pro *in Gallia a qua* reponit *in Galliana qui.* Cicero ipse Orat. c. 49. „nostra — — in Miloniana."

62. *dedita.* cf. not. crit.

virtus, quam Theodectes huic uni proprie dedit; non enim magnificam modo vult esse, verum etiam *jucundam* expositionem. Sunt, qui adjiciant his *evidentiam*, quae ἐνάργεια Graece vocatur. Neque ego quenquam de- 64
335 ceperim, ut dissimulem, Ciceroni quoque plures partes placere. Nam, praeterquam *planam* et *brevem* et *credibilem*, vult esse *evidentem*, *moratam*, *cum dignitate*. Sed in oratione morata debent esse omnia cum dignitate, quae poterunt. *Evidentia* in narratione, quantum ego intelligo, est quidem magna virtus, cum quid veri, non dicendum, sed quodammodo etiam ostendendum est: sed subjici perspicuitati potest. quam quidam etiam contrariam interim putaverunt, quia in quibusdam caussis obscuranda veritas esset, quod est ridiculum. Nam, qui obscu- 65

Voss. 3. *itaque*. Camp. omittens *quoque* post *illa*, idem inserit inter *cet.* et *part.* Equidem *cum*, quod unice convenit loco, latere puto in istis post *ita* adjectis literis in Guelf. et Voss. Vett. fere edd. *apta* omittunt, sine sensu. cf. structurae caussa 2, 21, 11.

64. *veritas esset*. Sic Turic. Camp. cum Alm. (etsi hic *essent* dare narratur) et Obr. Reliqui *est*. cf. 1, 8, 5.

63. *Theodectes*. cf. 3, 1, 14.

proprie dedit. Francius recte videtur reponere *propriam d.* Contrariam corruptelam vidimus 3, 7, 7. *Proprie* invectum fortasse primum ab eo, qui dativum vellet *uni* respondentem, *propriae*.

64. *Ciceroni — plures partes placere*. vid. de Orat. 2, 80. Topic. c. 26. ubi pro *moderatae* quod est in libris Cic. debet profecto ex Qu. reponi *moratae*. Partitt. Orr. c. 9.

subjici. cf. 3, 3, 6.

contrariam i. e. noxiam cf. 5, 11, 31, 6, 15, 30. 9, 2, 81.

rare vult, narrat falſa pro veris: et in iis quae narrat debet laborare, ut videantur quam
66 evidentiſſima. Et quatenus etiam forte quadam pervenimus ad difficilius narrationum genus, jam de his loquamur, in quibus res contra nos erit: quo loco nonnulli praetereundam narrationem putaverunt. Et ſane nihil eſt facilius, niſi prorſus totam cauſam omnino non agere. Sed ſi aliqua juſta ratione hujusmodi ſuſceperis litem; cujus artis eſt, malam eſſe cauſam, ſilentio confiteri? niſi forte tam hebes futurus eſt judex, ut ſecundum id pronunciet, quod ſciet narrare te
67 noluiſſe. Neque infitias eo, in narratione,

65. *veris: et in iis quae narrat debet.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum tot Codd. et edd. quos recenſet Burm. Meorum primus Stoerius *veris: in quo debet*, nullo, quantum video, auctore. Sunt tamen hunc deinceps omnes ſecuti.

Et quatenus. Sic Turic. et Alm. Reliqui quidem, quos vidi, omnes *Sed qu.* cf. 9, 2, 81.

65. *forte quadam.* Sic Vall. Voſſ. 1. 3. conjiciente etiam, vel ut ſui libri ſcripturam ponente Pithoeo, cum edd. plerisque vett. quarum tamen Camp. non poſui. Turic. omittit vocem *forte*, Alm. *forte* dare narratur, et haec plerorumque recentiorum eſt ſcriptura. *Sorti*, cum figurate dicitur, non ineſt ſignificatio fortuiti, ſed proprietatis. cf. Liv. Drakenb. 1, 4, 4. Florum Duk. 4, 10, 6. Noſtrum vide 7, 3. 36. Senec. Qu. Nat. 1, 15 *fors aliqua.* Appul. Met. p. Pric. 52 *Forte quadam.*

66. *te noluiſſe.* Turic. *teloninſe*, a ſec. manu *te voluiſſe*, et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliquae edd. noſtram dant. cf. 2, 12, 5.

65. *praetereundam narrationem.* cf. 5, 13, 9.

66. *quatenus* pro *quoniam* vid. apud Oudend. ad Suet. Claud. c. 26.

cujus artis eſt. cf. 5, 13, 16. „nullius eſt artis,“ tantundem enim eſt in interrogatione.

ſecundum. cf. 3, 8, 34.

virtus, quam Theodectes huic uni proprie dedit; non enim magnificam modo vult esse, verum etiam *jucundam* expositionem. Sunt, qui adjiciant his *evidentiam*, quae ἐνάργεια Graece vocatur. Neque ego quenquam de- 64
135 ceperim, ut dissimulem, Ciceroni quoque plures partes placere. Nam, praeterquam *planam* et *brevem* et *credibilem*, vult esse *evidentem*, *moratam*, *cum dignitate*. Sed in oratione morata debent esse omnia cum dignitate, quae poterunt. *Evidentia* in narratione, quantum ego intelligo, est quidem magna virtus, cum quid veri, non dicendum, sed quodammodo etiam ostendendum *est*: sed subjici perspicuitati potest. quam quidam etiam contrariam interim putaverunt, quia in quibusdam caussis obscuranda veritas esset, quod est ridiculum. Nam, qui obscu- 65

Voss. 3. *itaque*. Camp. omittens *quoque* post *illa*, idem inserit inter *cet.* et *part.* Equidem *cum*, quod unice convenit loco, latere puto in istis post *ita* adjectis literis in Guelf. et Voss. Vett. fere edd. *apta* omittunt, sine sensu. cf. structurae caussa 2, 21, 11.

64. *veritas esset*. Sic Turic. Camp. cum Alm. (etsi hic *essent* dare narratur) et Obr. Reliqui *est*. cf. 1, 8, 6.

63. *Theodectes*. cf. 3, 1, 14.

proprie dedit. Francius recte videtur reponere *propriam d.* Contrariam corruptelam vidimus 3, 7, 7. *Proprie* invectum fortasse primum ab eo, qui dativum vellet *uni* respondentem, *propriae*.

64. *Ciceroni — plures partes placere*. vid. de Orat. 2, 80. Topic. c. 26. ubi pro *moderatae* quod est in libris Cic. debet profecto ex Qu. reponi *moratae*. Partitt. Orr. c. 9.

subjici. cf. 3, 3, 6.

contrariam i. e. noxiam cf. 6, 11, 31, 6, 15, 30. 9, 2, 81.

pratori conſtituta eſt, dabit. Verum in his quoque confeſſionibus eſt aliquid, quod ex invidia, quam expoſitio adverſarii fecit, detrahi poſſit, cum etiam ſervi noſtri de
70 peccatis ſuis mollius loquantur. Quaedam enim quaſi non narrantes mitigabimus: *Non quidem (ut adverſarius dicit) conſilium furti in templum attulit, nec diu captavit ejus rei tempus: ſed occaſione et abſentia cuſtodum corruptus, et pecunia, quae nimium quam in*

70. *mitigabimus.* Goth. (tac. Geſn.) *negabimus* cum Voſſ. a ſolo. En par nobile fratrum cf. § 53.

in templum. Turic. i. *templo* cum Guelf. Camp. et Codd. fere quotquot oſtenduntur omnibus, item edd. ante Ald. Regius correxit. Britannici Codd. fortaſſe probam ſcripturam vindicant.

nimium quam. Turic. omittit *quam* cum plurimis Codd. et edd. ante Ald. meis. Guelf. *nimirum* ſine *quam.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Venet. Baſil. (quarum poſtrema mox, ut ſenſus conſtet, inter *hominum* et *poteſt* inſerit *plurimum*, nullo auctore). Hoc correxit Regius abradens *R*, quam ſcripturam praefert Ruſc. Camp. *nimis* ſine *quam*, vitioſe. Poteramus ſane acquieſcere veteri illa ratione *nimium in;* neque tamen dictu facile, unde ſe inſinuarit *quam*, quod ignarum quidem et oſcitantem librarium non ſapit. Debebat tamen ſcribi *quantum*, quod ipſum cum *quam* ſexcenties confunditur. Aldus, qui primus oſtendit *quam* poſt *nimium*, non ſine Codice hoc novaſſe eſt putandus. Locutio *nimium quantum* plurimos et graviſſimos habet auctores, et eſt huic ſententiae in primis apta. cf.

etiam ſervi — mollius. Exemplo oſtendit, quam facile fit, eadem quae adverſarius narrando, tamen elevare culpam factorum, quod vel rudes ſervi conſequantur.

70. *nimium quam.* Hanc locutionem, quae quidem, ut fert loci conditio, plane eſſet pro *nimium quantum*, adhuc in nullo ſcriptore inveni. Nam quod Plautum appellant Bacchid., 1, 2, 13 *nimium quam* apud eum eſt poteſtate adverbii, hic pronominis accuſativus deſideratur. cf. not. crit.

ut aliqua neganda, aliqua adjicienda, aliqua mutanda, sic aliqua etiam tacenda: sed ta-
36 cenda, quae tacere oportebit, et liberum erit. Quod fit nonnunquam brevitatis quoque gratia, quale illud est, *Respondit, quae ei visum est.* Distinguamus igitur genera 68
causarum. Namque, in quibus non *de culpa* quaeritur, sed *de actione*, etiamsi erunt contra nos themata, confiteri nobis licebit: *Pecuniam de templo sustulit, sed privatam: non ideo sacrilegus est. Virginem rapuit: non tamen optio patri dabitur. Ingenuum* 69
stupravit, et stupratus se suspendit: non tamen ideo stuprator capite, ut causa mortis, punietur; sed decem millia, quae poena stu-

67. *quae ei.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. meae ante Basil. acced. Obr. cum Codd. aliquot Burm. Reliqui *quod ei.* Obr. cum Camp. *ei* omittit.

67. *Respondit — est.* Dicas usitatam hanc fuisse, reticendi quae supervacua essent, formulam. Sic Caesar in epistola, quae inserta est Ciceronis ad Atticum tertiae decimae lib. 9. „*quae visa sunt, respondi.*"

68. *de actione.* In statu translativo cf. 3, 6, 11. Exemplum furti, non sacrilegii, ad jus i. e. ad actionem tractum vide et 5, 10, 38. cf. et hic § 8.

themata. In genere hic dictum pro *causis*, sive scholasticis, sive forensibus; quanquam nunc fere nonnisi scholastica proponuntur exempla. cf. 5, 10, 9 „*velut thema.*"

optio patri. „Stupratae datur optio eligendi mortem „raptoris aut nuptias. Sed „patri hic nihil tribuunt le„ges" Gesnerus. Huc pertinent, quas memorat Dialogus de oratt. *vitiatarum electiones* c. 35. cf. 7, 8, 4.

69. *stuprator — decem millia.* cf. 7, 4, 42. Scatinia, vel Scantinia haec lex fuit. Pugnare alia veterum loca, cum hoc Quintiliani in poena stupri definienda, ostendit Bachius in Hist. Jurispr. Rom. l. 2. c. 2 § 29. p. Stohm. 144. Eandem poenam in stuprata quoque faciunt Quintilianeae declamationes 252 et 370.

pratori constituta est, dabit. Verum in his quoque confessionibus est aliquid, quod ex invidia, quam expositio adversarii fecit, detrahi possit, cum etiam servi nostri de
70 peccatis suis mollius loquantur. Quaedam enim quasi non narrantes mitigabimus: *Non quidem (ut adversarius dicit) consilium furti in templum attulit, nec diu captavit ejus rei tempus: sed occasione et absentia custodum corruptus, et pecunia, quae nimium quam in*

70. *mitigabimus.* Goth. (tac. Gesn.) *negabimus* cum Voss. a solo. En par nobile fratrum cf. § 55.

in templum. Turic. i. *templo* cum Guelf. Camp. et Codd. fere quotquot ostenduntur omnibus, item edd. ante Ald. Regius correxit. Britannici Codd. fortasse probam scripturam vindicant.

nimium quam. Turic. omittit *quam* cum plurimis Codd. et edd. ante Ald. meis. Guelf. *nimirum* sine *quam.* cum Jens. (tac. Gesn.) Loc. Venet. Basil. (quarum postrema mox, ut sensus constet, inter *hominum* et *potest* inserit *plurimum*, nullo auctore). Hoc correxit Regius abradens *R*, quam scripturam praefert Rusc. Camp. *nimis* sine *quam*, vitiose. Poteramus sane acquiescere veteri illa ratione *nimium in*; neque tamen dictu facile, unde se insinuarit *quam*, quod ignarum quidem et oscitantem librarium non sapit. Debebat tamen scribi *quantum*, quod ipsum cum *quam* sexcenties confunditur. Aldus, qui primus ostendit *quam* post *nimium*, non sine Codice hoc novasse est putandus. Locutio *nimium quantum* plurimos et gravissimos habet auctores, et est huic sententiae in primis apta. cf.

etiam servi — mollius. Exemplo ostendit, quam facile sit, eadem quae adversarius narrando, tamen elevare culpam factorum, quod vel rudes servi consequantur.

70. *nimium quam.* Hanc locutionem, quae quidem, ut fert loci conditio, plane esset pro *nimium quantum*, adhuc in nullo scriptore inveni. Nam quod Plautum appellant Bacchid., 1, 2, 15 *nimium quam* apud eum est potestate adverbii, hic pronominis accusativus desideratur. cf. not. crit.

animis hominum potest, victus est. Sed quid refert? peccavit, et fur est. nihil attinet id defendere, cujus poenam non recusamus.
137 Interdum quasi damnemus ipsi: *Vis te dicam* 71
vino impulsum? errore lapsum? nocte deceptum? vera sunt ista fortasse: tu tamen ingenuum stuprasti, solve decem millia. Nonnunquam propositione praemuniri potest causa, et deinde exponi. Contraria sunt 72
omnia tribus filiis, qui in mortem patris conjurarant; sortiti nocte singuli per ordinem cum ferro cubiculum intrarunt, patre dormiente. cum occidere eum nemo potuisset, excitato omnia indicarunt. Si tamen pater, 73
qui divisit patrimonium, et reos parricidii

Cic. Orat. c. 26 „sales — in dicendo *nimium quantum* „valent." *Sed quid refert.* Turic. et Camp. omittunt *Sed* cum Alm. Non male. *et fur est. nihil.* Turic. *e. f. e. et n.* Camp. *e. f. e. sed n.* Neutrum placet. Malim autem abesse a vulgata *et.*

71. *Interdum.* Turic. et Camp. *Interim* cum Alm. et Obr.

71. *propositione.* cf. § 54. Est ea proprie „confirmatio„nis" sive probationis „ini„tium" (vid. cap. 4. libri hujus, initio) quo et hic pertinet. Debet enim causa, quae inter narrandum minus sit placitura, sic statim a limine defendi ut eam, quidquid factum fuerit, vincibilem ostendamus. Id a patre sit in exemplo. Praemittitur id argumentum, quod, quidquid acciderit, parricidii omne nomen amolitur a reis; deinde tuto narratur, cum excusationes illae, quae si solae debuissent reos defendere, minus fortasse validae essent visae, libentius admittantur ab iis, qui legem reo totam favere intellexerunt. Sic *proponere* § 78.

73. *qui divisit patrimonium.* Pater hic jam iis ipsis, qui insidiati ei erant, filiis patrimonium diviserat, cumque accusarentur parricidii ab agnatis patris (quae est scita Turnebiani interpretis conjectura) haereditatem adituris, si filii

defendit, sic agat: *Quod contra legem suffi-*
cit, parricidium objicitur juvenibus, quorum
pater vivit, atque etiam liberis suis adest. ordi-
nem rei narrare quidem nihil necesse est, cum
ad legem nihil pertineat: sed si confessionem
meae culpae exigitis, fui pater durus, et
patrimonii, quod jam melius ab his admi-
74 *nistrari poterat, tenax custos;* deinde subji-
citur, *Stimulatos ab iis, quorum indulgen-*
tiores parentes erant; semper tamen eum

73. *quidem nihil.* Turic. et Camp. *quid* solum. cum Alm. Proba scriptura. Pro *nihil* Jens. (tac. Gesn.) *mihi*, in qua constitutione Regius pro *quidem* verissima conjectura reposuit *quid.* Nostra ab Aldo inde est in editis, et auctores sunt Vallensis, Colbertinus, Guelf., Goth. cum iis qui silentur.

sed si. Turic. *s. qui* cum Camp. et Alm.

exigitis, fui. Sic Turic. Camp. His solis auctoribus malui omittere reliquorum omnium *ego* quod inferunt. Habet enim alienam ab hoc loco opponendi affectationem, quae si desideratur, abunde est in *meae culpae.*

administrari. Turic. et Camp. *ministrari.*

parricidae fuerint probati, ipse etiam filiis suis adest in judicio. Structura hujus loci non prorsus est expedita. Neque enim apparet, unde ordienda sit apodosis. Equidem in hac maxime ratione acquiesco, ut protasis pertingat ad verba *eximi voluerit* (§ 74), apodosin faciant: *Omnia haec* usque ad *mollita.* Ne sic quidem bene procedit, quod in protasi junguntur haec, *Si* — *agat* — *deinde subjicitur;* male coeuntibus conjunctivo cum indicativo, activo cum passivo. Obrechtus quidem *agit* dat pro *agat*, quo alter eximitur scrupulus; sed auctorem habere videtur nullum, nec distinctione sua ostendit, se ad meam rationem diremisse sententias. Possis etiam *subjicitur*, leni profecto mutatione, refingere in *subjicit*, vel *subjiciat* adeo. In longiore verborum comprehensione solent dormitare librarii; potuit tamen et ipse scriptor seriem orationis minus religiose tenere.

habuiſſe animum, qui ſit eventu deprehenſus, ut occidere patrem non poſſent. Neque enim jurejurando opus fuiſſe, ſi alioqui hoc mentis habuiſſent; nec ſorte, niſi quod ſe quisque eximi voluerit: omnia haec qualiacunque placidioribus animis accipientur, illa brevi primae propoſitionis defenſione mollita. At cum 75
quaeritur, *An factum ſit?* vel, *Quale factum ſit?* licet omnia contra nos ſint, quomodo tamen evitare expoſitionem ſalva cauſae ratione poſſumus? Narravit accuſator, neque ita, ut, quae eſſent acta, tantum indicaret; ſed adjecit invidiam, rem verbis exaſperavit. acceſſerunt probationes, peroratio incendit,
38 et plenos irae reliquit. Expectat naturaliter 76
judex, quid narretur a nobis. Si nihil exponimus, illa eſſe, quae adverſarius dixit, et talia, qualia dixit, credat neceſſe eſt. Quid ergo? eadem exponemus? Si de qualitate agetur, cujus tum demum quaeſtio eſt, cum de re conſtat, eadem, ſed non eodem modo: alias cauſas, aliam rationem dabo. Verbis 77
elevare quaedam licebit: *luxuria hilaritatis, avaritia parſimoniae, negligentia ſimplici-*

74. *neque enim.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec en.* cf. § 47.

75. *neque ita.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec ita.* cf. 3, 11, 24. item mox § 93.

75. *At cum quaeritur.* Reſpicit *At* ad § 67. 68. cf. § 49. *quomodo tamen.* Malim *tandem*, quae eſt frequens confuſio. vid. Drakenb. ad Liv. 22, 2, 11. Poteſt tamen ferri *tamen* ob id quod praeceſſit *licet.*

77. *luxuria* — *lenietur.* cf. 3, 7, 25.

tutis nomine lenietur. Vultu denique, voce, habitu, vel favoris aliquid, vel miserationis merebor. Solet nonnunquam movere lacrimas ipsa confessio. Atque ego libenter interrogem, Sint illa defensuri, quae non narra-
78 verint, necne? Nam si neque defenderint, neque narraverint, tota causa prodetur: at si defensuri sunt, proponere certe plerumque id, quod confirmaturi sumus, oportet. Cur ergo non exponamus, quod et dilui potest, et, ut
79 hoc contingat, utique indicandum est? Aut quid inter *probationem* et *narrationem* interest, nisi quod narratio est probationis continua propositio, rursus probatio narrationi congruens confirmatio? Videamus ergo, num expositio haec longior demum esse debeat, et paulo verbosior praeparatione, et quibusdam

77. *sint illa.* Sic Turic. cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *sintne* i. hoc etiam in Goth. et Voss. 2. Correctorem olet. Guelf. Camp. it. sec. manus in Turic. aliique apud Burm. *si sint illa*, ne ipsum quidem spernendum cf. 3, 1, 3.

79. *num.* Goth. Camp. margo Gryphii (1536) et Bas. *unde.* Mero errore, ut videtur.

merebor. cf. § 39.

79. *Videamus — esse debeat.* Hujusmodi, quae adversarii narrationi opponitur, expositio tantum abest, ut omitti possit ac debeat, ut longiorem etiam solitis narrationibus esse oporteat. Hanc augendi vim inesse adverbio *demum* recte monet Gesnerus. Sic supra quoque § 12. *longam narrationem* urget, ubi nullam volebat Celsus. *Videamus num* quod plerumque poni solet, cum, id quod quaerimus, eventurum non credimus (cf. Wolfius ad Ciceronem suppositum Pro Domo § 14.), hic vicissim usurpatur. Praevidet enim Qu., saepe *longam* desideratum iri narrationem.

argumentis (argumentis dico, non *argumen-*
59 *tatione*), cui tamen plurimum confert fre-
quens affirmatio, *Effecturos nos, quod dici-*
mus: non posse vim rerum ostendi prima expo-
sitione: expectent, et opiniones suas differant,
et bene sperent. Denique narrandum est uti- 80
que, quidquid aliter, quam adversarius ex-
posuit, narrari potest, aut eo etiam prooe-
mia sunt in his causis supervacua: quae quid
magis agunt, quam ut cognitioni rerum
accommodatiorem judicem faciant? Atqui
constat, nusquam eorum esse majorem usum,

argumentis (argumentis dico. Turic. Camp. Guelf. Goth. Alm. et edd. ante Basil. exc. Aldo non nisi semel ponunt *argumentis*, qui error si vel omnes occupasset Codd. tamen confidenter erat corrigendus. *et bene sperent.* Turic. omittit *bene* cum Alm.

80. *aut eo etiam.* Turic. omittit *eo* cum Alm.

Atqui. Turic. Guelf. Vall. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *atque.* Camp. *At quae*, quod est idem. Nec credo ullum Cod. aliud dare. Recte tamen secuti recentiores Regium de conjectura reponentem *atqui.* cf. § 10. 4, 3, 17.

constat. Turic. Camp. Guelf. Goth. et edd. ante Bad. *constabit* cum Alm. Vall. Voss. 1. 3. Nostra est ex Regii emendatione, quam velim confirmari Britannicis Codd. Et tacet sane Gibsonus, sed de Veneta quoque et Aldina. Neque fortasse erat mutanda antiqua scriptura. Futurum eo sensu potuit dici: *constabit, ubi quaesiverimus.* cf. 6, 3, 84. *Constare* tamen cum de iis dicatur, quae omnes simul agnoscunt, convenientius sane est praesens.

argumentis dico. cf. § 54. 108. Ablativum autem et hunc et alterum *praeparatione* cave pendere putes a comparativo, quod non male Capperonnerius monet.

80. *eo etiam.* Eandem ob causam. cf. 4, 1, 42. 4, 2, 119. 4, 3, 3.

quam ubi animus judicis ab aliqua contra
81 insita opinione flectendus est. *Conjectur*
autem causae, in quibus de facto quaeri
non tam saepe rei, de qua judicium
quam eorum, per quae res colligenda
expositionem habent. Quae, cum accus
suspiciose narret, reus levare suspicio
debeat, aliter ab hoc atque ab illo ad judi
82 perferri oportet. At enim quaedam a
menta turba valent, diducta leviora s
Id quidem non eo pertinet, ut quaera
An narrandum? sed, *Quomodo narran*
sit? Nam et congerere plurima expositi
quid prohibet, si id utile est causae, et
mittere? sed et dividere narrationem

82. *Nam et cong.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Codd. et edd. meis ante Leidens. Reliqui omittunt *et* spectat ad alterum: *et prom.* *plurima.* Ita T Camp. cum Alm. Reliqui *plura.* cf. 2, 13, 15. 3, 6, 20. hic § 83. 92. *quid proh.* Tur. Guelf. Camp. *proh.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Stoer. He (citante Burm.) ad Heroid. 10, 88 plurimis locis vindicat addicit frequentatissima Graecorum locutio τί κωλύει, ubi quam τίς.

82. *turba valent.* Hoc aliquoties recurrit apud nostrum. 4, 5, 7. 5, 13, 12. 6, 1, 1. Habet hic locus difficultatem intelligendi, quo modo possit haec sententia eo valere, ut in causa duriore non sit narrandum. Injicitur enim tanquam adversa iis, quae praecipit Qu., argumentatio, quod apparet particulis *At enim.* Nempe, qui hoc objiciunt, significant, narrationem bere diducta argumenta, possint nocere tali causae, conferta et cumulata in p tione fuerint abreptura cem.

promittere, probaturos vel etiam singulatim na ros, quoniam nunc co mus. cf. §. 128. 4, 5,

probationes ſubjungere partibus, atque ita
540 tranſire ad ſequentia? Nam ne iis quidem 83
accedo, qui ſemper eo putant ordine, quo
quid actum ſit, eſſe narrandum: ſed eo malo
narrare, quo expedit. Quod fieri plurimis
figuris licet. Nam et aliquando excidiſſe
ſimulamus, cum quid utiliore loco redu-
cimus: et interim nos reducturos reliquum

probationes. Sic Turic. Guelf. Camp. cum multis Codd. et edd. meis ante Gryph. Reliqui *probationem.*

83. *malo narrare quo.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *modo n. q.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Bad. ſec. Hic primus omittit *narrare*, quod deinceps omnibus abeſt. *Malo* reponit Obr. *Narrare* in Ioann. quoque eſſe doceor a Porſono. *plurimis.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pluribus* cum Colb. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. meis. Vides ex meis deteriores Codd. ſolos ſtare cum edd. cf. 82. 118.

figuris. Turic. Guelf. *ſignis;* per errorem vid. not. ex. Alm. *figuris* dare narratur.

83. *licet.* Si probe attendas hunc ſenſum, intelliges id quod fieri liceat eſſe hoc, ut „narret aliquis eo ordine, quo „expedit.“ In hac ratione *licet* cum paſſivo ſtructum (nam *facere* pro *fieri* malis profecto) non convenit magnopere, neque aptum eſt, quod ſubjunguntur mera praeſentia: *ſimulamus*, *reducimus*, *teſtamur* (quo magis quod ſit ſignificatur, quam quod poteſt fieri) ubi *futura* expectabas. Quanquam hoc levius. *Fieri* dicitur pro fieri poſſe, vulgo fieri, contingere. Jam, opinor, mecum cenſebis aptius futurum *liquet* pro *licet*. Libri quidem nulli hoc oſtendunt; ſed confuſio harum vocum ut ſponte credibilis ita nec inaudita cf. 5, 10, 14 not. crit., item Morel Elémens de Critique p. 87. et de permutatione literarum *qu* et *c*, in qua vertitur hic error, Drakenborch. ad Liv. 9, 2, 15. *Figurae* hic quidem non artis vocabulo uſurpantur, ſed generatim dicuntur pro omni flexu, ductu cf. § 53.

reducimus. Poſterius, quam debebat narrari, ponimus factum aliquod, et hoc *reducere* poteſt appellari, quia id, quod modo erat omiſſum, nunc quaſi repetitur.

reducturos reliquum ordinem. Iteratum tantulo intervallo

ordinem teſtamur, quia ſic futura ſit cauſa
84 lucidior: interim re expoſita, ſubjungimus
cauſas, quae anteceſſerunt. Neque enim eſt
una lex defenſionis, certumque praeſcriptum:
pro re, pro tempore intuenda, quae proſint,
atque ut erit vulnus, ita vel curandum protinus, vel, ſi curatio differri poteſt, interim
85 deligandum. Nec ſaepius narrare duxerim
nefas, quod Cicero pro Cluentio fecit: eſtque non conceſſum modo, ſed aliquando

84. *Neque enim.* Sic Turic. Camp. Omittit *enim* Guelf. dans *Neque eſt.* Reliqui *Nec. e.* cf. § 74.

85. *duxerim.* Turic. Camp. *dixerim* cum ſat multis Codd. et edd. ante Leid. Noſtram tamen tuetur Guelf.

reducendi verbum non placet. Sed haec videtur Quintiliani ipſius negligentia. cf. § 35. *Reliquum* ab ipſo poſitum ſit necne, major eſt dubitatio. Unus Aldus, in utraque ille quidem editione, *relictum* dat pro *reliquum*, ſenſu longe praeſtantiore. Is qui ſuae partis utilitati proſpiciens, aliqua prius narranda ſerius ponit, aut *ſimulat* ſibi antea excidiſſe, aut *teſtatur* (h. e. diſerte fatetur et indicit) ſe velle, perſpicuitatis cauſa, id quod jam narraverit (*relictum*, h. e. quem jam emenſus erat, ordinem. Ita *relicti curſus* apud Horatium) repetere, in qua retractatione mox ea inſerit, quae antea conſulto omiſerat; niſi forte *relictum* dicas eſſe omiſſum (quod ipſum frequentiſſimum) hac ſententia: velle ſe, quae modo omiſerit, nunc perſpicuitatis cauſa reducere h. e. ſerius narrare. *Reliquus* et *relictus* ſepe permutentur a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 21, 61, 4. In recepta, quae eſt omnium, ut videtur, Codicum, ſententiam non aſſequor; neque enim agitur de eo, cum aliquid *prius*, quam debebat, narratur, ſed omnes hae figurae (quae ſunt tres) ſunt narrandi ſerius.

84. *ſubjungimus cauſas.* Ne hic quidem ſiguras aliquas, quales deſignat Capperonn. apud Rutilium Lupum poſitas p. (Ruhnk.) 1 et 133. agnoſco, quoniam in narratione ſola verſamur, et cauſae, quae ſubjungi jubentur, non brevi quadam ſententia comprehenduntur, ſed et ipſae narrandae explicantur.

etiam necessarium; ut in causis repetundarum, omnibusque, quae simplices non sunt. Amentis est enim, superstitione praeceptorum contra rationem causae trahi. Narrationem 86
ideo ante probationes ponere est institutum, ne judex, qua de re quaeratur, ignoret. Cur igitur, si singula probanda aut refellenda erunt, non singula etiam narrentur? Me certe, quantacunque nostris experimentis habenda est fides, fecisse hoc in foro, quoties aliqua ita desiderabat utilitas, probantibus et eruditis, et iis, qui judicabant, scio: et (quod non arroganter dixerim, quia sunt plurimi, quibuscum egi, qui me refellere possint, si mentiar) fere ponendae a me cau-

86. *quaeratur.* Turic. et Camp. *dicatur.*

quot. aliqua ita des. Ita Turic. a secunda manu (a prima *q. at ita d.* cum Alm. (cf. § 23) nisi quod inde excitat *tru*, pro *ita*, Burm., se intelligere negans) et Camp. et Obr. Accedunt Goth. Voss. 1. 3. inserentes receptae *aliter.* Reliqui *q. ipsa des.* *mentiar.* Turic. Camp. *mentior* cum Alm.

85. *repetundarum — simplices non sunt.* cf. 4, 1, 74. 4, 4, 4.

Amentis — causae trahi. cf. 4, 1, 64. 65. 4, 5, 7.

86. *quantacunque.* cf. 2, 17, 12. Adde Cic. de Orat. 2, 28. Liv. 30, 10, 20. Quo minus Francio indigebamus reponente *quantulaecunque.* cf. et Wolfium ad Leptineam p. 258.

quod non arroganter dixerim. In antecessum deprecatur arrogantiae invidiam, eadem forma qua usurpatur: *praefiscine dixerim.* Quo minus est ferendus Obrechtus, expungens *non*, quasi *arroganter* cum laude dictum sit. cf. not. crit. ad § 29.

quibuscum egi. Ut Cicero cum Hortensio et Bruto vid. Cic. Brut. c. 51. 94. Huic autem, homini fervidiori, peroratio assignabatur, cum expositio Quintiliano.

ponendae — causae. i. e. narrandae, exponendae. Sic Seneca pater p. 149. „objecit

87 fae officium exigebatur. Neque ideo ta
non faepius facere oportebit, ut rerum o
nem fequamur. Quaedam vero etiam tu
ter convertuntur: ut fi *peperiffe* na
deinde concepiffe; apertum teftamen
deinde fignatum: in quibus fi id, q
pofterius eft, dixeris, de priore tacere c
88 mum. Sunt quaedam et falfae expofitio
quarum in foro duplex genus eft: alte
quod inftrumentis adjuvatur; ut Publius
dius fiducia teftium, qua nocte inceftum
mae commiferat, Interamnae fe fuiffe dice

87. *non faepius — oportebit.* Turic. *non ipfe prius*
at (a fec. manu *alia*) *re oportebit.* cum Alm. in quo nu
cundae manus, ut in Turic., emendatio, et pro *prius* p
apud Burm. *pius.* Guelf. fecundam Turic. manum dat,
Bafil. ed. fola quantum video. Camp. Voff. 2. Goth.
(tac. Gefn.) *n. f. f. alias o.* cum edd. ante Ald. quem I
expunxiffe ait *alias* quod redundet propter *faepius* ant
tum. Burmannus ulcus latere monet. Mihi fcriptur
prius (magis etiam Alm. illa *ipfe pius*) nata videtur ex
male dirimentis *fe pius* (pro *faepius*) et *alia re*, vel *at r*
fecta ex male repetitis literis verbi *facere*, quod
rudiori librario h. l. infolens videri debebat. cf. § 86
4, 5, 3. *optimum. Sunt.* Sic Turic. Guelf.
cum Voff. 3. Reliqui inferunt *eft.*

88. *genus eft.* Ita Codd. et editi mei (de Goth. Je
Gefn.) ante Gryph. Hic et reliqui *eft genus.* Ineft affe
quae ad neceffitatem et ornatum refervanda erat. cf. § 12

quod inftrumentis. Turic. *quod* (a fec. manu *quo*)
mentum. Alm. *quod inftrumentum.* Camp. *quo inftrum*
cum Bodl. Bal. Andr. In tot bonis libris nil nifi
cf. 5, 9, 13.

„Syriaco quod *caufam* non
„*pofuiffet.*" Simile quid apud
noftrum 7, 2, 55. cf. not. crit.
ad 4, 1, 36.

88. *falfae expofitione*
§ 19.
Interamnae. Cic. pro N
c. 17. „C. Caffinius —

alterum, quod eſt tuendum dicentis ingenio. Id interim ad ſolam verecundiam pertinet, unde etiam mihi videtur dici *Color*: interim ad quaeſtionem. Sed utrumcunque erit, 89
prima ſit curarum, ut id, quod fingemus, fieri poſſit: deinde, ut et perſonae, et loco, et tempori congruat; et credibilem rationem et ordinem habeat; ſi continget, etiam verae

mihi videtur. Prius omittunt Turic. Camp. Non male.

89. *utrumcunque.* Hoc quod in quibusdam exemplaribus legi narrat Regius pro *utrumque*, quod eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. etiam Codd. mei habent et Camp. item Vall. referente Bad. *curarum.* Nimia ineſſe videtur affectatio, et malim *cura.* cf. 1, 1, 8. *fingemus.* Ita Turic. cum Alm. et Obr. Reliqui *fingimus.* cf. § 8.

continget. Turic. Camp. *contigerit.* Alm. *continget gerit.* Non referre credo.

„jam pridem teſtimonio Clo-„dius eadem hora Interamnae „fuerat."

ad ſolam verecundiam — ad quaeſtionem. Cum dicat *inde*, quod ad *verecundiam* pertineat, dici *colorem*, videtur a rubore verecundi oris petiiſſe vocabuli etymon quod rectius tamen profecto agnoſcitur in pigmento, quo illinitur quidquid natura non ſatis eſt ſpecioſum. Non equidem cenſeo, operoſa explicatione indigere, qualis ſit hic, qui memoratur, *color*, cum noſter maxime locus vocabuli hujus, apud veteres rhetoras frequentatiſſimi, ſignificationem aperiat. Si quis tamen plura ſimul eo pertinentia ſcriptorum loca inſpicere cupit, eum ad doctiſſimas I. C. T. Erneſti diſputationes in utriusque rhetorices Lexicis propoſitas ablegabo, quas quidem excerpi hoc loco ſupervacuum duco. Noſtri exempla haec fere ſunt 3, 6, 92. 3, 8, 44. 4, 2, 90. 94. 95. 97. 100. 7, 1, 40. 53. 9, 1, 18. 11, 1, 81. 85. 12, 1, 33. 12, 8, 6. Reliqua loca, ubi *color* uſurpatur, non tam proprie videntur hujus eſſe poteſtatis. Quod autem dicit falſam expoſitionem, nunc ad *ſolam verec.* pertinere nunc ad *quaeſtionem*, id eo interpretor, ut partim omnis invidia aſperiorum et rerum et verborum amoveatur, partim ipſa cauſa melior fiat hoc, quod fingimus.

89. *curarum.* cf. not. crit.

alicui rei cohaereat; aut argumento, quod
ſit in cauſa, confirmetur. Nam quae tota
extra rem petita ſunt, mentiendi licentiam
90 produnt. Curandum praecipue, (quod fin- 34
gentibus frequenter accidit) ne qua inter ſe
pugnent. quaedam enim partibus blandiun-
tur, ſed in ſummam non conſentiunt. prae-
terea, ne iis, quae vera eſſe conſtabit, ad-
91 verſa ſint: in ſchola etiam, ne color extra
themata quaeratur. Utrobique autem orator
meminiſſe debebit actione tota, quid finxerit,
quoniam ſolent excidere, quae falſa ſunt:
verumque eſt illud, quod vulgo dicitur,
92 mendacem memorem eſſe oportere. Scia-
mus autem, ſi de noſtro facto quaeratur,
unum nobis aliquid eſſe dicendum: ſi de
alieno, mittere in plurimas ſuſpiciones licere.

quod ſit in cauſa. Turic. omittit *ſit* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3, Bern. Camp. qui pro *cauſa* dat *cauſis*. *confirmetur.* Turic. *confirmemur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *confirmatur.* Camp. *firmatur.*

90. *accidit.* Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. *excidit*, ſed a ſec. manu refictum ad noſtram in Turic.

quaedam enim part. Omittunt *enim* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Narrat Burm. et a Vallae Cod. abeſſe, quod unde reſcierit, neſcio: apud Badium enim nihil ejusmodi.

91. *quid finxerit.* Camp. *quod finx.* cf. 4, 1, 4 }.

92. *aliquid eſſe.* Turic. *aliquem e.* cum Alm. Vall. a prima manu (ne hoc quidem de Vall. referente Badio. cf. § 90.) Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. *mitt. in plurimas ſuſp.* Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. a Stoerio inde Guelf. omittit *in plu-*

92. *mittere in plurimas ſu-ſpiciones.* Elegans locutio. cf. 4, 5, 14. 7, 2, 12. 9, 2, 75.

Est tamen quibusdam scholasticis controversiis, in quibus ponitur, aliquem non respondere ad quae interrogatur, libertas omnia enumerandi, quae responderi potuissent. Fingenda vero meminerimus ea, 93
quae non cadant in testem. sunt autem, quae nostro dicuntur animo, cujus ipsi tantum conscii sumus: item quod a defunctis;

rimas. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *m. in plures s.* cum edd. ante Stoer. cf. §. 83. *Est tamen quibusdam schol.* Turic. omittit *quibusdam* cum Camp. et Obr. Inserit Guelf. *in* post *tamen*, quod placet. Camp. pro *Est* habet *Ft*, quasi dare voluerit *Fit*. *Quibusdam* proscribere non ausim; neque enim in genere hoc de omnibus controversiis scholasticis dici potest. *ad quae interrogatur.* Turic. *quae adinterrogatur.* Guelf. *qui interrogatur* cum Goth. (tac. Gesn., sed in hoc in margine repositum *ad quae i.*) et Voss. 1. 3. Bern. Mox edd. a Basil. ad Gibs. *quae int.* cum Vall. referente Badio.

93. *cadunt.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Voss. 1. et Obr. Reliqui *cadent.* cf. § 60. Guelf. omittit *non* ante *cad.* Male. cf. 6, 2, 11.

in quibus ponitur — non respondere. Thema tale est, ut contumaci silentio aliquis omnia, quae interrogantur, repellat vel alia causa respondendo excludatur. Quanquam enim in scholasticis nulla solet introduci responsio (cf. § 28), hoc tamen in universum de declamationibus dici nostro loco, non credo. cf. not. crit. De structura *ponitur aliquem* cf. 1, 10, 33.

93. *quae nostro dicuntur animo.* Desiderant hic Burm. et Gesn. praepositionem, quorum ille *ex*, hic *de* inseri malit. Burm. etiam *ducuntur* suadet pro *dicuntur*. Non videtur tuta emendatio. Solus ablativus sufficit ad sensum efficiendum, qui inesse potest unus, etiamsi addatur praepositio. Nam *de animo nostro* ut dicatur latine sicuti *de consilio* vel *super consilio* nostro, magnopere vereor. *dicuntur* interpreter *dicta promuntur*, et sic acquiescam in ablativo. cf. 5, 13, 5.

a defunctis. Haeret in hisce, quasi abrupte et parum concinne prolatis, Gesnerus quo addi debuerit *factum* aut simile parti-

nec hoc enim eſt, qui neget: itemque ab eo, cui idem expediet; is enim non negabit: ab adverſario quoque; quia non eſt habiturus in
94 negando fidem. Somniorum et ſuperſtitionum colores ipſa jam facilitate auctoritatem perdiderunt. Non eſt autem ſatis in narratione uti coloribus, niſi per totam actionem conſentiant: cum praeſertim quorundam probatio ſola ſit in *aſſeverutione* et *perſe-*
95 *verantia:* ut ille paraſitus (qui ter abdicatum a divite juvenem, et abſolutum, tanquam ſuum filium aſſerit) habebit quidem colorem, quo dicat, et paupertatem ſibi cauſam exponendi 54

93. *nec hoc enim eſt.* Guelf. *ne hoc eſt.* Camp. *nec enim eſt.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *nec enim hoc eſt* cum edd. ante Stoer. Malim noſtro loco *neque h. e. e.* cf. § 75. Mox tamen § 104 conſtanter omnes *nec unq.* it. § 111.

cipiam. Compara tamen locutionem *ſolvere ab aliquo* pro „ex ejus arca.“ Mihi ſufficit frequens noſtro forma: *ab actore, a defenſore*. ubi intelligitur non ſolum *pro eo*, ſed et in genere *reſpectu ejus.* cf. § 6. 7, 1, 38.

nec hoc enim. *Nec* h. l. valet *ne — quidem.* cf. 5, 10, 86. Malim *haec* ut et modo *quae* pro *quod.*

94. *Somniorum et ſuperſtitionum colores.* Cum quis nocturno viſo incitatus, vel aliqua religione conſtrictus aliquid feciſſe vult videri.

95. *abdicatum — eſt abſolutum.* cf. de *abdicatione* 3, 6.

96. Hoc loco fingitur totum negotium in judicio transactum, nec debet *ter abdicatus* aliter accipi, quam ut ter voluerit eum abdicare pater dives, quod per judices ei non licuit. Propterea filius dicitur *abſolutus* i. e. a judicibus in paterna domo remanere juſſus. Jam toties ſpe eluſus dives ſubjicit paraſitum quem domi habet, qui filium hunc, patri inviſum, ſibi aſſerat, ut hac tandem fraude domo exturbetur juvenis. Leges et judicia in cauſa abdicationis quanquam re vera ſunt nulla, tamen eſſe finguntur in ſchola.

fuisse; et ideo a se parasiti personam esse susceptam, quia in illa domo filium haberet; et ideo illum innocentem ter abdicatum, quia filius abdicantis non esset. Nisi tamen omni- 96
bus verbis et amorem patrium, atque hunc quidem ardentissimum ostenderit, et odium divitis, et metum pro juvene, quem periculose mansurum in illa domo, in qua tam invisus sit, sciat: suspicione subjecti petitoris non carebit. Evenit aliquando in scholasticis 97
controversiis, quod in foro an possit accidere dubito, ut eodem colore utraque pars utatur, deinde eum pro se quaeque defendat. ut in illa controversia: *Uxor marito dixit, ap-* 98
pellatam se de stupro a privigno, et sibi constitutum tempus, et locum: eadem contra filius detulit de noverca, edito tantum alio tempore, ac loco: pater in eo, quem uxor praedixerat, filium invenit; in eo, quem filius, uxorem: illam repudiavit: qua tacente, filium abdicat. Nihil dici potest pro juvene, quod non idem sit pro noverca. Ponentur tamen etiam com- 99
munia: deinde ex personarum comparatione, et indicii ordine, et silentio repudiatae, argu-

97. *quaeque.* Ita Turic. Camp. cum Goth. Voss. 2. Reliqui *quisque.*

99. *indicii ordine.* Guelf. Camp. *judicii o.* cum Bodl. Ioann. Alm. Andr. Voss. 3. Basil. Gryph. (1544) et marg.

96. *subjecti petitoris.* cf. 5, 7, 12.

97. *an possit — dubito.* Hic quidem non facile dicas, utrum posse hoc accidere in foro credat Qu. necne. cf. 2, 17, 5.

99. *communia.* cf. 4, 2, 71.

100 menta ducentur. Ne illud quidem ignorare
oportet, quaedam esse, quae *colorem* non re-
cipiant, sed tantum defendenda sint. qualis
est ille dives, qui statuam pauperis inimici
flagellis cecidit et reus est injuriarum. nam
factum ejus modestum esse nemo dixerit:
101 fortasse, ut sit tutum, obtinebit. Quod si
pars expositionis pro nobis, pars contra nos
erit; miscenda sit an separanda narratio, cum
ipsa causae conditione deliberandum est.
Nam si plura sunt, quae nocent; quae pro- 34
sunt, obruentur. Itaque tunc dividere opti-

Steph. Lubrica sane disputatio critica de talibus, nec valde miror nullam hic positam Turicensis varietatem. Cum tamen repudium hoc non fiat in judicio, etiamsi abdicatio fieri fingitur, nullus judiciorum ordo hic cogitari potest, ut prius de repudio, deinde de abdicatione judicatum fuerit, quo fortasse defendat aliquis Codd. scripturam. cf. 7, 4, 38.

100. *tantum defendenda.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et aliquot edd. Reliqui *tamen d.* cf. 5, 13, 10. *cecidit, et.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Obr. Capp. Reliqui omittunt *et.*

101. *tunc.* Guelf. *nunc* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. (praeter Camp.) ante Ald. quo acc. Bad. pr. Male.

100. *tantum defendenda.* Fit tum ἄχρωμος declamatio, ubi sola v. c. lege aliquis se tuetur, vel deprecatione, in qua tamen ipsa poenitentia aliquem *colorem* habet cf. 11, 1, 81.

statuam pauperis. Bene hoc illustrat Badius afferendo loco Pauli Digest. 47, 10, 27. „Si „*statua* patris tui in monu„mento posita saxis caesa est, „sepulchri violati agi non „posse, *injuriarum* posse, La„beo scribit." Simile quid in statua Theagenis athletae, narrat Pausanias 6, 11 extr. p. 166 Vol. 2. ed. Facii V. C. qui non debebat in oraculo mendum metricum reducere ex Codd. Θεαγ. pro Θεαγ.

modestum. cf. 1, 2, 4.

101. *cum ipsa — deliberandum est.* Elegans forma cf. 3, 7, 16.

mum erit, et iis, quae partem noſtram adju-
vabunt, expoſitis et confirmatis, adverſus
reliqua uti remediis, de quibus ſupra dictum
eſt. Si plura proderunt; etiam conjungere 102
licebit, ut, quae obſtant, in mediis velut
auxiliis noſtris poſita, minus habeant virium.
quae tamen non erunt nuda ponenda, ſed,
ut et noſtra aliqua argumentatione firmemus,
et diverſa cur credibilia non ſint, adjiciamus:
quia, niſi diſtinxerimus, verendum eſt, ne
bona noſtra permixtis malis inquinentur.
Illa quoque de narratione praecipi ſolent, ne 103
qua ex ea fiat *excurſio*; ne *avertatur* a judice
ſermo; ne *alienae perſonae* vocem demus;
ne *argumentemur*: adjiciunt quidam etiam,
ne utamur *affectibus*: quorum pleraque ſunt
frequentiſſime cuſtodienda: immo nunquam,
niſi ratio coëgerit, mutanda. Ut ſit expoſi- 104

102. *[illegible]diis velut.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Turbant hic mult[illegible] Goth. (tac. Geſn.) *licebit q. o. ut i. medio.* cum Voſſ. 2. At Guelf. *licebit q. o. ſint i. medio.* Edd. quidem omnes meae *medio*, praeter Camp. et Capp. Peſſime. Hic tamen male *ut* poſt *obſtant* amandavit. Regius *mediis* conjectura eſt aſſecutus.

remediis — ſupra. Omni hac, de cauſa difficili, diſputatione a § 65 inde. *Remedia* ſic dicuntur et 4, 1, 41. 5, 2, 5.

102. *etiam conjungere.* Non ſatis apparet, quo *etiam* ſpectet h. l. Malim *jam*, ut *et* male repetitum ſit ex poſtremis praecedentis verbi literis. cf. 2, 7, 3. *Jam* reſpicit ad *tunc* (§ 101).

quae tamen. Cave *quae* referas ad ea ſola quae obſtant; ad utraque pertinet.

ne bona noſtra — inquinentur. cf. 2, 5, 24.

103. *ne avertatur — ſermo.* cf. 4, 1, 63.

tio perſpicua et brevis, nihil quidem tam raro poterit habere rationem, quam *excurſio:* nec unquam debebit eſſe, niſi brevis, et talis, ut vi quadam videamur affectus velut recto
105 itinere depulſi: qualis eſt Ciceronis circa nuptias Saſſiae, *O mulieris ſcelus incredibile, et praeter hanc unam in omni vita inauditum! O libidinem effrenatam et indomitam! O audaciam ſingularem! non timuiſſe, ſi minus vim deorum, hominumque famam, at illam ipſam noctem, faceſque illas nuptiales? non limen cubiculi? non cubile filiae? non parietes denique ipſos, ſuperiorum teſtes nuptiarum?*
106 *Sermo* vero *averſus* a judice et brevius indi- 34
cat interim, et coarguit magis. qua de re idem, quod de prooemio dixeram, ſentio, ſicut de *proſopopeïa* quoque: qua tamen non Servius modo Sulpicius utitur pro Auſidia,

105. *Saſſiae.* Turic. Guelf. *Soſiae* cum B[illegible] Camp. *Saſiae* cum omnibus ante Gryph.

non timuiſſe. Turic. Guelf. Camp. *Nonne t.* cum pleriſque Codd. quorum aliquot videntur neglecti a conferentibus, et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr.

106. *Sermo vero averſus.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum multis optimisque Codd. et edd. Alii ut Geſn., omittunt *vero.* Jenſ. (tac. Geſn.) *Sermo verſus* cum edd. ante Bad. ſec.

106. *Servius — pro Auſidia.* Ser. Sulpicius Ciceronis amicus, celeberrimus ICtus, qui Murenam ambitus accuſavit et ad M. Antonium legatus in bello Mutinenſi obiit, pro Auſidia dixiſſe non hic ſolum narratur verum et 10, 1, 22. Quo vexatior eſt locus alius 6, 1, 20 ubi ejus *contra* Auſidiam oratio memoratur. Cognoſcimus item ex noſtro 10, 1, 116. 10, 7, 50. tres modo ejus extare orationes, quarum duas in una cauſa contrarias fuiſſe non eſt credi-

Somnone te languidum, an gravi lethargo putem oppressum? sed M. quoque Tullius circa nauarchos (nam ea quoque rei expositio est), *Ut adeas, tantum dabis*, et reliqua. Quid? pro Cluentio, Staleni Bulbique collo- 107
quium nonne ad celeritatem plurimum et ad fidem confert? Quae ne fecisse inobservantia quadam videatur, quanquam hoc in illo credibile non est, in Partitionibus praecipit, ut

circa. Guelf. *contra* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. quod Regius jam correxit. cf. § 19.

107. *celeritatem.* Sic et Codd. mei et Camp. cum edd. ante Bad. qui ex praepostera nec latina Regii mutatione *credulitatem* edidit, quod revocavit Capper. (cum ejecisset Obr.) merito irrisus a Burmanno in Epistola p. 90.

ad fidem. Praepositionem *ad* iterum ponunt Turic. et Camp. cum Alm. Omittere videntur reliqui omnes libri, ut et Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Restituit primus ex recentt. Burm. quem deinceps sunt secuti. cf. 2, 21, 22. item 2, 1, 2. mox §. 122. vid. et Oudend. ad Suet. Caes. c. 80. Tib. c. 5. *inobservantia.* Sic Turic. cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui omnes *sine observantia*, nisi quod aliquot *s. observatione.* Vocem praeter hunc nostri locum vide apud solum Sueton. Aug. c. 76. in quo ipso prope erat, ut obliteraretur. Est similis Francogallorum *inadvertence.* cf. *inconsiderantiam* Suet. Claud. c. 39 ibique Oudend.

praecipit. Turic. Camp. *praecepit* cum Alm. cf. 3, 6, 38.

bile. Ipsam caussam Aufidiae nullo alio vetere auctore novimus.

circa nauarchos. In Verr. 5, 45.

nam ea — expositio est. h. e. Nam is quoque locus orationis Ciceronianae ad narrationem pertinet.

107. *pro Cluentio.* c. 26.

celeritatem h. e. brevitatem Sic Arist. 3, 16, 4. ταχεῖαν διήγησιν dicit pro βραχεῖα. Eupolis in notissimo fragmento Pericli tribuit orationis τάχος Plin. Epist. 1, 20, 17. *celeritas* et *fides* respiciunt ad § 106 *brevius indicat, coarguit magis.* cf. 10, 1, 102 *velocitatem.* item 3, 4, 16.

Partitionibus. c. 9.

habeat narratio *ſuavitatem*, *admirationes*,
expectationes, *exitus inopinatos*, *colloquia*
108 *perſonarum*, *omnes affectus*. *Argumentabi-*
mur, ut dixi, nunquam: argumentum pone-
mus aliquando; quod facit pro Ligario
Cicero, cum dicit, ſic eum provinciae prae-
fuiſſe, ut illi pacem eſſe expediret. Infere-
mus expoſitioni et brevem, cum res poſcet,
109 defenſionem, et rationem factorum. Neque
enim narrandum eſt tanquam teſti, ſed tan-
quam patrono. Rei ordo per ſe talis eſt,
Q. Ligarius legatus in Africam cum C. Con- 54
ſidio profectus eſt. Quid ergo Marcus Tul-
lius? *Q. enim*, inquit, *Ligarius*, *cum eſſet*
nulla belli ſuſpicio, *legatus in Africam cum*

108. *Argumentabimur ut.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. Reliqui inferunt *in narratione*. Poteſt abeſſe, nec temere fides habenda eſt conferentium ſilentio quaſi in multis bonis ſit Codd. Quod Alm. Turic. dant *argumentavimus* ad ipſorum facit conſenſum cf. § 86 ad rem nihil.

109. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Baſil. *Non en.* Voſſ. 1. 3. Reliqui *Nec en.* cf. § 84.

legatus — prof. Turic. Guelf. *legatus c. conſidio prof.*, omittentes *in Africam cum*, cum Voſſ. 1. 3. Bern. praeter alias horum in ſingulis verbis varietates. Ex reliquis nihil memoratur. *eſſet nulla.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Reliqui inſerunt *adhuc*, quod a Ciceronis quoque loco abeſſe docent meliores libri vid. Ern. p. 1418 Nota 5. Pro *enim* dant *igitur* edd. a Jenſ. (tac. Geſn.) ad Burm. Sed et hic et 11, 3, 162 *enim* mei dant et omittunt *adhuc*. *Afric. cum C.* Etiam hic Turic. omittit *cum* ut et Bern. Praeter hoc et C. Guelf.

108. *ut dixi.* § 79. 105. *pro Ligario.* c. 2.

109. *Q. enim — Ligarius.* c. 1. *Alibi.* mox c. 2.

C. Confidio profectus eft. Alibi, *Non modo* 110
nullum ad bellum, fed ne ad minimam quidem fufpicionem belli. Et cum effet indicaturo fatis, *Q. Ligarius nullo fe implicari negotio paffus eft*, adjecit, *Domum fpectans, et ad fuos redire cupiens.* Ita, quod èxponebat, et ratione fecit credibile, et *affectus* quoque implevit. Quo magis miror eos, qui non 111
putant utendum in narratione affectibus. Qui fi hoc dicunt: non diu, neque ut in epilogo, mecum fentiunt. effugiendae funt enim morae. Ceterum cur ego judicem nolim, dum

110. *modo nullum ad.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *nullum* cum Alm. Voff. 3. Faeit hoc ad ftructuram *non modo.* vid. Turfell. p. 579. § 63. In Ciceronis libris eft *nullum.*

fpectans et ad. Turic. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *et* omittunt cum edd. ante Bafil. Apud Cic. quidem eft.

111. *putant — affectibus.* Sic Codd. mei. et edd. omnes ante Gryph. Hic primus *put. in narratione effe utendum aff.*

neque ut. Sic Turic Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 93. 5, 7, 28. *dum eum.* Turic. Guelf. Camp. *dum ego.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *cum ego* cum edd. ante Bad. *Eum* conjectura repofuit Regius, neceffaria illa. *Ego* et *eo* permutantur cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 6 et poft *cum*, quod perperam accipiebat librarius, pro *eum* emendare fibi vifus eft *eo.* Etiam carere poffis pronomine objecti. *Dum* primus repofuit Obr. Narratur Alm. dare *eum.*

110. *affectus.* Nihil varietatis hic invenio in ullo libro meo; nec tamen facile acquiefcam in hac fcriptura. Genitivus (qui folus debet agnofci in hac voce; nam de accufativo cogitare inelegans fuerit) alias cum verbo *implendi* non ftruitur a Qu. neque aliis aequalibus, quanquam § 75 *plenos irae.* cf. 9, 3, 1. Mox § 114 *lacrimis.* Delendam igitur cenfeo literam *s.* *Affectum* quo hoc, quod exponebat, impleffe dicitur Tullius, recte Gefn. monet mifericordiam effe judicum, fortem Ligarii dolentium. Fortaffe tamen et pietas Ligarii demonftratur.

111. *non putant — affectibus.* cf. § 103. item 4. 1, 28.

112 eum doceo, etiam movere? Cur, quod in ſumma parte ſum actionis petiturus, non in primo ſtatim rerum ingreſſu, ſi fieri poteſt, conſequar? cum praeſertim etiam in probationibus faciliore ſim animo ejus abuſurus, 113 occupato vel ira, vel miſeratione. An non Marcus Tullius circa verbera civis Romani omnes breviſſime movet affectus, non ſolum conditione ipſius, loco injuriae, genere

movere. Sic Turic. Bad. ſec. (fortaſſe ex typographi errore) Obr. Reliqui *moveri.* Genera verbi in infinitivis frequentiſſime permutantur (cf. § 115.), nec video, cur ad ipſum, qui agat, *movere* minus pertineat quam *docere.* Mentio hic nulla Alm., negligentia conferentis, opinor.

112. *animo — occupato.* Turic. *animum — occupatum* cum Alm.

112. *petiturus — conſequar.* Attende eleganter oppoſita *petendi* et *conſequendi* verba. *ſumma pars* et alibi pro *peroratione* 10, 1, 21. *ingreſſus* alias quidem pro *exordio* ut 4, 1, 28 ſed hic addendo *rerum* ſignificatur initium *narrationis.* In omnibus quidem meis libris reperio contortam hanc nec Quintiliani ſimplicitate dignam ſtructuram *parte ſum actionis* pro *parte actionis ſum.* Aliquoties tali ſtribligini, affectationem prae ſe ferenti, licuit per Codd. mederi ut § 88 (vid. not. Crit.) quae tamen longe tolerabilior noſtra. Similis et pejor etiam trajectio eſt apud Plinium H. N. 19, 48 „Grato menta menſas „odore percurrit.“ 16, 1. „dubium terrae ſit an parte „in maris.“

abuſurus. Significationis hujusmodi in hoc verbo fons eſt, quod alio deflectitur ejus rei uſus, qua *abutimur* quod nequaquam ſemper cum reprehenſione dicitur. cf. 3, 3, 9. 5, 10, 6. Noſtro quidem loco id maxime ſpectatur, quod paratam jam antea rem in uſus noſtros convertimus, proviſas opes aliquo conferimus, quo primum non quaerebantur eae. cf. Vellej. Pat. 2, 105, 2.

113. *civis Romani.* vid. Cic. in Verr. 5, 62. ſeq.

verberum, sed animi quoque commendatione? Summum enim virum ostendit, qui, *cum virgis caederetur, non ingemuerit, non rogaverit; sed tantum civem se Romanum esse*, cum invidia caedentis, et fiducia juris clamaverit. Quid? Philodami casum nonne 114
cum per totam expositionem incendit invidia,
147 tum in supplicio ipso lacrimis implevit, cum flentes non tam narraret, quam ostenderet, *patrem de morte filii, filium de patris?* Quid ulli epilogi possunt magis habere miserabile? Serum est enim, advocare iis rebus affectum 115
in peroratione, quas securus narraveris. assuevit illis judex, jamque eas sine motu

113. *verberum.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *verborum* cum edd. ante Aldum. Badius narrat in Vallensi *verberum* esse et citari in Verr. l. 3. (falso igitur), quorum utrumque sibi Regium sumere cf. ad praef. nostr. p. 67. Veram vocem dat Turic. et ut videtur Alm. neque tamen omnes credo quos tacent Gibs. et Burm. *se.* Omittunt Turic. et Camp.

115. *magis hab. mis.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Gryph. Hic primus *hab. mis. magis.* Contorte cf. not. ex. 1 ad § 112. *advocare.* Turic. Camp. *advocari* cum Alm. et Jens. (tac. Gesn.) item edd. ante Bad. Hic narrat Vall. dare nostram, quocum faciunt Guelf. Goth. cf. § 111. 5, 5, 4. *narraveris.* Turic. Guelf. Camp. *narraverit* cum Vall. Voss. 1. 3. (Goth. *narravit*) et edd. ante Gryph. Regius de conjectura reposuit nostrum. Necessarium credo, neque enim procedere videtur Badii ratio, qui jubet intelligere *quemque.* Alia est conditio 2, 15, 12.

114. *Philodami casum.* In Verr. 1, 30.

cum — tum. cf. 4, 1, 66.

non tam — ostenderet. Sic ἐνάργειαν finierat § 64.

115. *serum.* Manifesta in primis significatio nimii. cf. 2, 17, 7 (ubi in nota pro 3, 5, 3 leg. 2, 5, 3.) item 2, 17, 12.

mentis accipit, quibus commotus novis non ést: et difficile est nobis mutare habitum
116 animi semel constitutum. Ego vero (neque enim dissimulabo judicium meum, quanquam id, quod sum dicturus, exemplis magis, quam praeceptis ullis, continetur) narrationem, ut si ullam partem orationis, omni, qua potest, grátia et venere exornandam puto. Sed plurimum refert, quae sit natura
117 ejus rei, quam exponimus. In parvis ergo, quales sunt fere privatae, sit ille pressus, et velut applicitus rei cultus: in verbis summa

commotus novis. Turic. *c. nobis* a. sec. manu *c. a nobis* et sic Camp. Sed Goth. *c. novus* cum Vall. et Jens. (tac. Gesn.) et odd. ante Gryph. Hoc recepta mutaverat conjiciendo Regius, male reprehensus a Badio. cf. 8, 5, 12. Guelf. hanc tuetur.

est nobis mutare. Sic Turic. Camp. cum plurimis apud Burm. Codd. et edd. ante Gryph. Hio primus omisit *nobis*, neque habet Guelf. Inest oppositio ejus cui assueverit *judex*, et quod sit *nobis* difficile.

116. *ut si ullam.* Ald. omittit *ut*, Camp. pro eo *ac*.

venere. Turic. *vere* cum Alm. cf. § 108.

117. *fere privatae.* Turic. (a sec. manu, nam a prima etiam corruptius *ferrei priv.*) Guelf. Camp. *f. rei p.* nonnisi per errorem.

116. *ut si ullam.* Quam Regius expungendam, ut supervacuam, putat particulam, parum apte defendit Burmannus exemplo 3, 8, 12 ubi est *ut quae*. Neque enim in illa forma redundat *ut*. Veram tamen credo structuram, (etsi exemplo alio adhuc destituor) propter constantiam librorum, quorum nullus, praeter Aldum, omittit.

117. *privatae.* cf. 61, 5.

ille — pressus. *ille* dicitur, quem nostis cf. § 17. *pressa* autem oratio saepe apud Ciceronem opponitur luxuriosae. Sic et noster 4, 3, 2. 8, 3, 15. 9, 4, 134. item Seneca pater p. 131. *pressam et civilem* (cf. Qu. 3, 8, 59.) *orationem* opponit *elatiori*.

applicitus rei cultus. A vestibus petita translatio, quae

diligentia, quae in locis impetu feruntur, et circumjectae orationis copia latent; hic expressa, et, ut vult Zeno, *sensu tincta esse* debebunt: compositio dissimulata quidem,

tincta. Turic. lacunam praeferre videtur pro hoc vocabulo. Ex Alm. afferunt *ancta* pro quo bene Capper. reponit *uncta.*

non fluant, nec sinu et rugis turgescant, verum singulis corporis membris applicentur.

in locis. cf. 4, 1, 59. *Loci* autem hic non quidem toti narrationi opponuntur ut quod mox occurrit *hic* sit in ipsa narratione, sed magis *parvarum rerum* intelligenda expositio, quae locos nullos admittit, cum in majoribus sane vel eorum sit occasio. Usum vocabuli sine adjectivo *communis* vide praeterea 5, 13, 27. 42. 59. 8, 4, 14. 9, 4, 83. 138.

expressa. cf. 2, 4, 6. 9, 4, 138. Elegantem locutionem *circumjectae — latent* cf. cum 9, 4, 29.

Zeno. Significatur haud dubie Citiensis. Hunc scripsisse περὶ λέξεων, περὶ λόγου refert Diog. Laërt. 7, 4. 39. 40. Recte Turnebus vel quisquis tandem est ad partes vocat Sulpicium Victorem, Rhetorem ex Pithoeanis, qui se Zenonis maxime praecepta persecutum ait p. 240. Quod vero idem narrat Ciceronem de Finibus l. 4. (c. 3. neque enim alium locum invenio hujus libri) aride et exiliter scriptos de rhetorica libros ejus memorare, falso dicit, cum Zenonis scribentis ibi nulla sit mentio. Nostro sane loco ne hoc quidem apparet, utrum in narratione proprie *sensu tincta* verba desiderarit Zeno, an in universum, ita ut, vel extra artis rhetoricae tractationem, hoc poneret. Bene comparant dictum vulgo de Aristotele, apud Suidam T. I. p. 328 τῆς Φύσεως γραμματεὺς ἦν τὸν κάλαμον ἀποβρέχων εἰς νοῦν, et Isidorum Orig. l. 2. c. 27. p. (Gothofr. anni 1585) 878 „Aristoteles, quando perihermenias scriptitabat, calamum „*in mente tingebat.*" Manifestum est designari verba, quae nihil habeant, quod non significet.

compositio — dissimulata. cf. 2, 5, 9. *Dissimulatur* ea quidem, ne nimis manifesta arte, quae maxime cernitur in compositione, suspecta fiat narratio, in parvis utique caussis. 9, 4, 134.

118 sed tamen quam jucundissima: figurae, non illae poëticae, et contra fidem loquendi auctoritate veterum receptae (nam debet

118. *fidem.* Sic Goth. Ioann. Voss. 1. 2. 3. Camp. Andr. Rollin. Mox edd. Jens. (neque enim ea *fidem*, ut narrat Gesn.) et reliquae ante Rollinum *rationem;* unde, ignoro. Hoc ipsum revocavit Capper. frustra loquax in probando. *Fidem* Andres et Blassius reposuerunt, secuti profecto Gesneri rationes, quae non sunt rectae quanquam in bona causa. *Finem* dant Turic. Alm. Bal. Guelf. (nisi quod *finen* per err.) Obr. Burm. Gesn. (hic tamen praeterens *fidem*). De confusione τῶν *fidem* et *finem* vid. 2, 18, 2. mox § 119. pro *fidem* edd. Jens. et ante Ald. *finem*. *Finem* nihili esse hoc loco, vel eo apparet, quod parum latina, in hac potestate vocabuli, foret oratio. cf. not. ex. ad 2, 15, 6.

118. *figurae;* grammaticae magis quam rhetoricae. Versantur enim in immutatione vocabulorum. 9, 1, 12. 9, 3, 2. 3. 22. 9, 4, 117. Sic apparet, quare mox *puritas sermonis* hisce figuris corrumpi significetur. Ejusmodi figura est *merere* pro *mereris* vid. 1, 5, 42.

contra fidem loquendi. Quid sit *loqui* h. l. cognosce ex locis geminis 12, 6, 5. 2, 3, 6. 11, 3, 45. In rerum parvarum expositione non *magna flare*, sed *loqui* debet orator; quod facere ne credetur quidem si insolitis vocabulorum flexibus (*poëticis* figuris, quae a *loquendo* abhorrent) stipet orationem: perdet igitur *fidem loquendi*. cf. 9, 4, 17. „neque illud in Lysia dicendi „textum tenue atque rarum „laetioribus numeris corrumpendum erat. Perdidisset „enim *gratiam* — perdidisset „*fidem* quoque." item 9, 4, 143 „amittit — *fidem*." 8, 3, 18 *sermonem* opponit *orationi*. Suet. Claud. c. 4 *loquatur* — *dicere*, ubi malim abesse *quae dicenda sunt*.

auctoritate veterum. Hic quidem cum de figuris vocabulorum parum usitatis agatur, *veteres*, qui appellantur, facile intelligas Catones, Gracchos, Ennios, Lucilios, quales recensuimus ad 1, 5, 21. 1, 8, 8. Alias lubrica est disputatio et impedita, quibus maxime terminis contineatur ea, quam noster usurpat aliquoties, scriptorum et oratorum *vetustas*. Nam ut rudes illi ante Ciceronem audiunt ei *veteres*, velut 4, 1, 9. 12, 9, 5 ita et ipse Ciceronem cum *veteribus* conjungit 9, 3, 1 „omnes veteres et *Cicero* „*praecipue*." Simile quid

esse quam purissimus sermo), sed quae varietate taedium effugiant, et mutationibus animum levent: ne in eundem casum, similem compositionem, pares elocutionum tractus

sed quae — effugiant — levent. Ita Turic. Camp. cum Alm. quod post Regii conjecturam primus reposuit Obr. Nam edd. Jens. (tac. Gesn.) et reliquae ante Bad. *et qui a — effugiat — levet.* Bad. cum reliquis ante Obr. *et qui — effugiat — levet*, quod et Guelf. praefert. Bern. dare narratur: *sed qui.* *compositionem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Mox edd. ante Ald. et ipsi Codd. ut Goth. Vall. Colb. (hic videtur interdum cum deterioribus facere cf. § 83.) *expositionem.*

habes 8 Prooem. 26. cf. et not. ad 1, 6, 42. Item 11, 3, 137. hanc Ciceronis aetatem agnoscam cum Aldo nepote (in Graevii Thesauro Vol. 8. p. 1197.) etsi 11, 3, 143 huic numero assignatur Plotius (cf. 2, 4, 42.) nam et ipse Cicero. Alio loco 11, 3, 183 nihil certi definias. Ordinem aetatum oratoriarum habes 12, 10, 10 unde tamen nihil proficias ad constituendam vocabulorum potestatem. Ciceronis in hac re usum ad Quintilianum tuto non potes transferre. vid. Orat. c. 50. de Orat. 3, 10. De rudibus enim hic agit. De industria hunc locum tractat Aper apud scriptorem de caussis corr. el. c. 17 et 18. qui dum queritur male veteribus accenseri Ciceronem, ostendit, quid tum fieri solitum sit. Cassium Severum (c. 19.) primum faciebant novorum. Sed et mox noster Ciceronis tempora inter vetera censere videtur, a recentiore luxuria aliena § 122. cf. Wolfius in qraef. ad Marcellanam p. 22. not. l.

eundem — tractus incidamus. Similitudinem casuum variari figuris aliquoties ingerit Qu. Vide loca designata ad primam hujus § notam. Haec varietas igitur grammaticam spectat, altera numeros, postrema orationem. Nec est opus mutando, ut vitia existant haec tria ὁμοιόπτωτον (*in eundem casum*) ὁμοιοτέλευτον (similem *positionem*; ita enim vocem mutare velit Regius, ut *positio* significet *desinendi modum*, quae ipsa vocis potestas probari nequit; *positio* enim nihil aliud nisi casus vid. 1, 5, 65.) ἰσόκωλον (*pares eloc. tractus*). Nunquam inter vitia haec ponuntur a rhetoribus, nisi quod Gorgiae in hisce adhibendis intemperantiam improbat Cicero in Oratore c. 52.

incidamus. Caret enim ceteris lenociniis expoſitio, et, niſi commendetur hac venu-
119 ſtate, jaceat neceſſe eſt. Nec in ulla parte intentior eſt judex: eoque nihil recte dictum perit. Praeterea, neſcio quomodo etiam credit facilius, quae audienti jucunda ſunt,
120 et voluptate ad fidem ducitur. Ubi vero major res erit, et atrocia invidioſe, et triſtia miſerabiliter dicere decebit: non, ut conſumantur affectus, ſed tamen velut primis lineis deſignentur: ut plane, qualis fu-
121 tura ſit imago rei, ſtatim appareat. Ne ſententia quidem velut fatigatum intentione

ceteris lenociniis. Turic. *cet. cujus* cum Alm. (vid. § 108). Guelf. *et ejus lenoc.* cum Voſſ. 3. Bern. (vid. § 25).

119. *recte dictum.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) *rectum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. male.

120. *decebit.* Guelf. Ioann. *licebit* cum Ald. et edd. meis deinceps ante Obr. exc. Bad. ſec. Hoc cum Regius inveniret, noſtrum conjiciendo repoſuit; non utique neceſſario. Sed optimi ſane libri defendunt.

ſed tamen. Ita Camp. et Turic. a ſec. manu, a prima enim *ut tamen* cum Alm. Reliqui fere *ſed ut tamen.* Malui expungere *ut*, alioqui nimis geminatum in hoc loco.

121. *quidem — quidem br.* Poſterius *quidem*, cum iis quae praecedunt, omittunt Turic. Camp.

119. *voluptate ad fidem ducitur.* Hoc aliquoties recurrit. 4, 1, 12. 6, 14, 35. 6, 2, 5. 8, 3, 5.

120. *major res.* Reſpice § 117. Hic quidem effuſiorem ornatum permittat modo, an exigat etiam, ex ipſo orationis tenore parum apparet; quamobrem, ſitne mox legendum *decebit* an *licebit*, vix affirmes cf. not crit. Gedoynus expreſſit poſterius.

invidioſe. Vim hujus formae vide in not. crit. ad 4, 1, 42. Sic modo § 81. *ſuſpicioſe* erat, *movendo ſuſpicionem.*

121. *ſententia.* cf. 4, 1, 64.

stomachum judicis reficere dissuaserim, maxime quidem breviter injecta, qualis est illa,
9 *Fecerunt servi Milonis, quod suos quisque servos in re tali facere voluisset:* interim paulo liberiore, qualis est illa, *Nubit genero socrus, nullis auspicibus, nullis auctoribus, funestis*

breviter injecta. Sic Ioann. (tac. Gibs.) Vall. Bern. Ald. Adverbium habent et Guelf. Goth. Voss. 2. sed in participio *interjecta.* Turic. et Camp. *brevi interjectione.* cum Alm. Bodl. sed Jens. *brevi injectione* (non *interj.* ut Gesn.) cum Loc. et Venet. Correxit Regius *brevi interjectione* et hoc recepit Rusc. (cf. § 70) cum Bad. sec. Basil. et aliquot. Bad. pr. voluit quidem dare nostram sed operae dederunt *breviter interjecta.* A Gryphio inde omnes deinceps *brevi interjecta.* Hanc ego structuram non credo latinam, ut participium continuetur adjectivo (quanquam vide Cic. de Or. 2, 60 init. sed ibi continuo praecedit *imitatione*); adverbium contra rectissime asciscit. *interjecta* autem minus placuit ob sonum insuavem „breviter „interjecta." Neque est quod dubites *injicere* dici in hac forma eodem significatu quo *interjicere.* Voss. 1. dans *videtur injecta* nostram firmat; *videtur* corruptum est ex *breviter.* Non totum me permisi optimorum librorum auctoritati in hoc loco, quia facillimus erat error *breviter in* mutandi in *brevi inter.* *Fecerunt servi.* Recte monet Burm. apud Cic. inseri *id*, quod equidem in nullo Qu. libro reperio. Apud Ciceronem sane non spernenda est Ernesti κρίσις *servi Milonis* tanquam glossam proscribentis. In illa enim structura locum vix tueatur; quanquam, si ejiciuntur verba haec, decedit aliquid sententiae acumini, jam minus coartatis iis, quae sibi invicem opponuntur: „*servi Milonis — suos quisque servos.*" Quintiliano saltem necessarium erat, sic, ut fecit, excitare locum; et potuit, cum memoriter referret (cf. §. 51. not. ex. it. § 132.), aliquantum concedere et consilio suo, et ipsi quoque aetatis suae studio ejusmodi acumina captanti. Mox Quintiliani hic error fortasse offecit libris Ciceronianis. Cic. porro *in tali re* pro *in re tali.* *est illa Nubit.* Guelf. omittit *illa.* *auspicibus.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bern. et Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Addi-

Fecerunt. Cic. pro Mil. c. 10. extr. cf. not. crit.

Nubit. Cic. pro Cluent. c. 5. cf. not. crit.

122 *ominibus omnium.* Quod cum ſit factum iis quoque temporibus, quibus omnis ad utilitatem potius, quam ad oſtentationem, componebatur oratio, et erant adhuc ſeveriora judicia: quanto nunc faciendum magis, cum in ipſa capitis aut fortunarum pericula irrupit, voluptas? Cui hominum deſiderio quantum dari debeat, alio loco dicam. Interim ali-
123 quid indulgendum eſſe confiteor. Multum confert adjecta veris credibilis rerum imago, quae velut in rem praeſentem perducere audientes videtur: qualis eſt illa M. Coelii in Antonium descriptio, *Namque ipſum offendunt temulento ſopore profligatum,*

eunt Ciceronis ipſius libri, ad quem vide Ern. Reliqui *auſpiciis.* *ominibus omnium.* Turic. Guelf. *hominibus o.* ſed prior a ſec. manu noſtram dat. *omnibus o.* praeter Jenſ. etiam Venet. Ruſc. fortaſſe ex ſphalmate, ſed Loc. rectam praefert. Erneſtus in Cicerone e vett. edd. dedit *ominibus omnium omnibus*, quae ſane, ut ipſe ait, efficaciſſima eſt ſcriptura. Graevii quoque ratio, *omnium* abjicientis, (quam Capper. et hic, obſtantibus libris omnibus, eſt ſecutus) habet quo ſe commendet. Fateor, aut addi *omnibus*, aut omitti *omnium* quoque, ſatius mihi videri. cf. not. crit. ad 5, 12, 16.

122. *quam ad oſtent.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. cum Alm. Voſſ. 3. omittunt *ad.* cf. § 107. 6, 1, 25.

faciendum. Ioann. (tac. Gibſ.) *faciundum.* cf. 5, 7, 8. item hic § 128.

123. *offendunt.* Camp. *offenderunt.*

122. *irrupit voluptas.* Similes temporum ſuorum notationes a noſtro factas indicat Geſnerus 4, 1, 57. 4, 3, 2.

alio loco. Rollinus et Geſnerus putant reſpici Prooem. l. 8. item 8, 3, 6 ſeqq. Fortaſſe et huc traxeris 12, 9, 5.

123. *M. Coelii.* vid. 1, 6, 29. it. Valer. Max. 4, 2, R. 7.

offendunt — geminare. *Offendunt* Antonium centuriones, hoſtium ei adventum in-

totis praecordiis stertentem, ructuosos spiritus geminare, praeclarasque contubernales

stertentem ructuosos sp. Turic. *sternentem ructuosus sp.* sed a sec. manu repositum nostrum. Casp. Barthii codex Basileae tractatus inter *ruct.* et' *sp.* lacunam habet manifestam sufficientem voci alicui inserendae. Voss. 1. 3. *flectentem s.* Bern. *sternentem s.*

dicaturi. Non erat quod contra omnes libros Gallaeus vellet reponi *geminantem* et nihil agit, reliquis praeterea duobus infinitivis. Neque enim structura infinitivi post verba videndi, reperiendi, ignota est veteribus. vid. Terent. Heautontimorumen. 1, 1, 16. *conspicer fodere.* Ovid. Metam. 8, 714. 15. *frondere — conspexit.* Plin. H. N. 21, 105 *furere — aspici se volunt.* Fortasse talia etiam affectavit Coelius, cujus sermonem a puritate Ciceroniana alienum, et Catoniani horroris aemulum plus semel notare accidit Manutio in Commentario libri octavi Epist. Cic. ad Div. Eodem *offendendi* significatu utitur Coelius Epist. ad Div. 8, 1.

contubernales. Dicuntur cum irrisione *imperatoris* Antonii. Nec dubito quin hic sit C. Antonius, Ciceronis in consulatu collega (cf. ad 3, 7, 2. it. 9, 3, 94.), Antonii triumviri patruus, cujus nummus est apud Valentem Famm. Romm. T. 1. Tab. 13 Antoniae gentis 5. Hunc enim a Coelio adolescentulo accusatum fuisse, multis et bonis novimus auctoribus. vid. in primis Cic. pro Coelio c. 7. et 31. Memorat idem Cic. tres Coelii accusationes (Brut. c. 79.), quarum cum singularum satis exploratae sint causae nulla in M. Antonium, triumvirum cadit. Illa autem C. Antonii causa, qua ipso Cicerone defendente damnatus est, cum crimen haberet Catilinariae conjurationis, exasperata suis male in Macedonia gestarum rerum infamia. vid. Dion. Cass. 38, 10. p. Reim. 156. Haec igitur ejus ignavia potuit tanta Coelii asperitate (cf. 10, 2, 25.) perstringi. *Imperator* immerito est appellatus C. Antonius cum ipse morbum causatus per M. Petrejum legatum Catilinam fudisset. Dio Cass. 37, 40 p. 157. Perditae fuisse luxuriae hominem Antonium, eo quoque apparet quod Catilinariis favisse dicitur propter vim aeris alieni. Plutarch. in Cic. p. 866. E. Gulae et penis foeditatem videmus hereditarium in ista gente malum. Quivis enim, nisi alia

ab omnibus spondis transversas incubare, et re-
124 *liquas circumjacere passim: quae tamen exani-*
matae terrore, hostium adventu percepto, exci-
tare Antonium conabantur, nomen inclamabant,
frustra cervicibus tollebant, blandius alia ad-

spondis transv. Barthianus Cod. inserit *versas*, nullo sententiae vel acuminis emolumento.

et reliquas circ. Barth. Cod. *e. reliquias temulentiae circ.* Barthius ablegat ad Rutil. Lup. ubi simile quid p. Ruhnk. 112. Addere licet nostr. 8, 3, 66 coll. Aquil. Rom. p. 145 in Ruhnk. ed. Rut. Lup. it. Senec. pat. p. 276. *temulentas reliquias sumtuosissimae coenae.* p. 284 *temulentas ebriorum reliquias.* Neque tamen quidquam agitur omnibus hisce exemplis ad solicitandam receptam.

124. *quae tamen.* Goth. (tac. Gesn.) *q. tum* cum Vall. Voss. 2. et ed. Steph nec male. Barth. Cod. *hae tamen.*

Antonium. Barth. Cod. *hominem.*

conab. nomen inclamabant. Barth. Cod. *c. haec n. inclamabat.* Gebh. Cod. Pal. item *inclamabat.* Ioann. (tac. Gibs.) *c. et n. i.* *frustra.* Turic. *frusta*, a sec. manu nostrum. Barth. Cod. ante nostram vocem inserit *haec.*

tollebant. Barth. Cod. *tollebat*, cum Gebh. Pal. Cod.

obstarent, id quod fecit Casp. Barthius et reliqui, ut videntur, VV. DD. nostrum eundem agnovisset in hac descriptione, quem in publico vomentem nobis exhibet Cicero in secunda Philippica. cf. ipsius imaginis causa 8, 3, 66.

ab omnibus — incubare. Concubinae suum quaeque in illo triclinio lectum relinquentes accurrunt ad imperatoris, eique transversae incubant; quem tamen mox, ipsae lascivia sua per timorem excussae, ne expergefacere quidem possunt, dum, quidquid agunt puellae, excitamenta nequitiae interpretatur praeclarus dux, neque aperit oculos, sed auditu et maxime tactu rem gerit. Hac totius loci sententia plane est acquiescendum, neque in singulis varietatibus scripturae haerendum, quae ex uno quidem codice afferuntur plurimae vid. not. crit. Transversarum illam incubationem nequiore significatu accipere alienum fuerit. cf. Brunk. ad Aristophan. Lysistr. v. 60. Ruhnken. ed. Rutil. Lup. p. 260.

iurem invocabat, vehementius etiam nonnulla feriebat. quarum cum omnium vocem tactumque noſcitaret, proximae cujusque collum amplexu petebat; neque dormire excitatus, neque vigilare ebrius poterat; ſed ſemiſomno ſopore
351 *inter manus centurionum concubinarumque*

invocabat. Turic. *invocabant.* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Alm. Bern. Ioann. (tac. Gibſ.). *nonnulla.* Turic. *non ulla.* cf. 3, 6, 98. *feriebat.* Goth. (tac. Geſn.) *ferebat.* Voſſ. 1. Ioann. (tac. Gibſ.) *feriebant.*

cum — noſcitaret. Turic. (a ſec. manu, a prima enim noſtrum) *c. o. voce tactuque oſcitaret.* cum Obr. Sed Camp. *o. cum voce tactuque oſcitaret* cum Andr. Cod. Bodl. etiam ante *oſcitaret.* Barth. Cod. *c. o. v. t. dignoſcitaret* quod malebat Gallaeus, neſcio an inſpecto jam hoc Cod. Jenſ. (tac. Geſn.) *c. o. v. tractumque n.* cum edd. ante Ald. Nihil agunt, etſi inter eos eſt P. Victorius Varr. Lect. 22, 5, qui commendant ſcripturam *voce tactuque oſcitaret.* Eſt ſane *oſcitare* temulentorum cf. 8, 3, 66. Cic. pro Milone c. 21. Sed longe acrior eſt ſecuritatis ebrioſae notatio, ſi clauſis oculis ſingulas contubernales ſuas agnoſcere dicitur Antonius, prout quaeque notam vel vocem vel manum ei accommodat. Et *agnoſcere* ipſum eſt *noſcitare* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 23, 4. *Dignoſcitare* utrum legatur in ullo ſcriptore, non ego dixerim. Attende receptam eamque bonam ſcripturam prima manu poſitam eſſe in Turic. cum in reliquis varietatibus ſecunda ejus manus ſoleat meliora dare. *petebat.* Gebh. Cod. Pal. *appetebat*, quod itidem ſuadebat Gallaeus; improbante Burmanno, qui appellat Nic. Heinſium Ovidio (Heroid. 14, 69) reddentem *petis amplexu* et (Metamorph. 6, 605) *Amplexuque petit.*

vigilare. Camp. *evigilare.* *centurionum.* Gebh. Cod. Pal. *cenurionum* qui calami error portentoſa Gebhardi loquacitate non indigebat, quam vide, ſi tanti, in ejus Crepundiis 2, 15. repetitam a Pareo, et in Burm. et Capper. edd. ad nauſeam lectorum recoctam. In toto hoc Coelii loco, qui plurimos a literis renatis VV. DD. exercuit non ſane immerito, videtur animadvertendum, quam exigua ſit noſtrorum, et quidem optimorum, Codd. varietas, cum Barthianus ille Baſiloenſis, hic repente prolatus, cum aliqua mentione ad 1 Prooem. 16. 20. 1, 1, 20. 1, 2, 3. 6, nec deinceps usquam recurrens, miram oſtendat ſcripturae diſcrepantiam. Subit

jactabatur. Nihil his neque credibilius fingi, neque vehementius exprobrari, neque mani-
125 festius ostendi potest. Ne illud quidem praeteribo, quantam afferat fidem expositioni narrantis auctoritas: quam mereri debemus ante omnia quidem vita, sed et ipso genere orationis; quod quo fuerit gravius, sanctius, hoc plus habeat necesse est in affirmando
126 quoque ponderis. Effugienda igitur in hac praecipue parte omnis calliditatis suspicio (neque enim se usquam custodit magis judex); nihil videatur fictum, nihil solicitum. omnia potius a causa, quam ab oratore,
127 profecta credantur. Sed hoc pati non possumus, et perire artem putamus, nisi appareat: cum desinat ars esse, si apparet. Pendemus ex laude, atque hanc laboris nostri ducimus summam. Ita, quae circumstantibus ostentare volumus, judicibus pro-
128 dimus. Est et quaedam *repetita narratio*,

profecto succensere homini alioqui doctissimo, qui neque diligentiam probat, tantulam impertiens vetusti, quod vocat, exemplaris notitiam, neque judicium, scripturas receptis fere deteriores in coelum ferens.

125. *Ne illud.* Turic. Camp. *neque illud* cum Alm. Sed Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. (exc. Aldo) *Ne id.*

127. *nisi appareat.* Turic. Ioann. (tac. Gibs.) Guelf. Camp. *n. apparet* cum Alm. Vall. Voss. 3.

128. *Est et quaed. rep.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Est q. r.* cum Alm. Mox Jens. (tac. Gesn.) *Est q. et r.* cum edd. ante Bas.

125. *mereri.* cf. § 77.

127. *circumstantibus — prodimus.* Lepidissime opposita membra. *Ostentandi* verbum hoc modo usurpatum, cum aliqua etiam sententiae similitudine, vide 12, 9, 6.

quae ἐπιδιήγησις dicitur, ſane res *declamatoria* magis, quam *forenſis;* ideo autem reperta, ut, quia narratio brevis eſſe debet, fuſius et ornatius res poſſet exponi: quod fit vel invidiae gratia, vel miſerationis. Id eſſe raro faciendum judico, neque ſic unquam, ut totus ordo repetatur. licet enim per partes idem conſequi. Ceterum, qui uti ἐπιδιηγήσει volet, narrationis loco rem ſtringat, et contentus indicare, *quid facti ſit; quo ſit modo factum*, plenius ſe loco ſuo expoſiturum eſſe promittat. Initium narrationis quidam uti- 129

ἐπιδιήγησις. Turic. ἐπιθεσις cum Alm. Sed Bern. ἐπιδεσις. Ioann. (tac. Gibſ.) ἐπιοθησις. *poſſet.* Turic. Camp. *poſſit* cum Alm. ſequente male Obr. cf. 6, 3, 12.

Id eſſe raro. Sic Turic. a ſec. manu; nam a pr. *I. eſt r.* et mox *judicio*, pro quo item reponitur verum. Sed plane ut prima Turic. manus etiam Alm. Accedit proxime Camp. *I. eſſe faciundum* (cf. § 122) *raro jud.* Guelf. *I. enim raro.* Ald. Baſil. *Idem raro.* Goth. (tac. Geſn.) *I. eſt raro* omiſſo mox *judico* cum Ioann. (tac. Gibſ.) Vall. et Voſſ. 2. etſi omſſio in hoc non memoratur. Voſſ. 1. *I. raro fac. eſt.* Bern. *Id eſt non* (cf. § 29.) *raro faciendum.* Reliqui *Id raro* quod a Gryphio inde eſt in omnibus. Tot ſupra poſitis documentis apparet aliquid interfuiſſe vocabulis *id* et *raro*; neque tamen diſpliceat, ſi pro *eſſe* repoſueris *ego.*

ἐπιδιηγήσει. Turic. ἐπιλιγσει a ſec. manu *epitheſi.* Ioann. (tac. Gibſ.) ἐπιδιητεσει. *loco rem.* Neceſſaria videtur Francii emendatio quam expreſſit Geſn. transponendi haec vocabula, quae in meis quidem omnibus libris leguntur *rem loco;* excepta Gryphii ed. ubi omittitur *loco.* An hoc ex ſequentibus invectum, ut ſic conſtitui debeat ſcriptura: *narratione rem?* Sed ſaepiſſime transponendo peccatum eſt a librariis. cf. § 88. it. 5, 8, 2. *facti ſit.* Sic Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Omittit Guelf., et ipſe genitivum dans, praeterea *ſit.* Modo pro *quid* Turic. Alm. cum iisque Obr. dant *quod;* minus bene. Reliqui *factum ſ.* De genitivo cf. § 21.

que faciendum a perſona putant: eamque, ſi noſtra ſit, ornandam; ſi aliena, infaman-
130 dam ſtatim. Hoc ſane frequentiſſimum eſt, quia perſonae ſunt, inter quas litigatur. Sed hae quoque interim cum ſuis accidentibus ponendae, cum id profuturum eſt, ut, *A. Cluentius Habitus fuit pater hujuſce, Judices, homo non ſolum municipii Larinatis, ex quo erat, ſed regionis illius et vicinitatis, virtute, exiſtimatione, nobilitate princeps:* interim ſine his; ut, *Q. Ligarius cum eſſet:*
131 frequenter vero et a re; ſicut pro Tullio

129. *orn. ſi al.* Geſneri operae per errorem omiſerunt *ſi*, quem repetierunt Bipontini. Eſt conjunctio in omnibus libris.

130. *Habitus.* Turic. omittit cum Alm. cf. § 16.

ſed. reg. Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. (exc. Aldo) ante Baſil. et Codd. Voſſ. 2. 3. (miror in Goth. nihil notatum) Reliqui e Cicerone inſerunt *etiam.* cf. 6, 3, 7.

nobil. princeps. Sic Turic. Guelf. Vall. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) reliquisque ante Aldum. Regius e Cicerone inſeri juſſit *facile*, quod habent reliqui libri. cf. prox. not. Nec neceſſario, quoniam memoriter fere Qu. laudat. cf. § 121. et mox in loco Ligarianae. Camp., niſi forte neglexi varietatem, habet *facile.*

130. *cum ſuis accidentibus.* cf. 3, 6, 36. 56.

A. Cl. Habitus. Cic. pro Cluent. c. 5.

131. *Q. Ligarius.* Cic. pro Ligar. c. 1. Nemo hic *enim* intulit e Cicerone cf. not. crit. ad *nobil. princ.*

pro Tullio Cicero. Fragmentum eſt orationis deperditae, cujus pauciſſima ſuperſunt. Alterum vide 5, 13, 21. Tullium hunc paſſum eſſe damnum a familia Fabiana, et rem geſtam hominibus armatis, diſcimus ex aliquot praeterea fragmentis ap. Erneſt. Vol. 4. P. 2. p. 1039. Corradus in *Quaeſitura* ex Io. Ger. Voſſius (De Analog. 2, 3 p. 667.) cur Tullium

Cicero, *Fundum habet in agro Thurino M. Tullius paternum:* Demosthenes pro Ctesiphonte, Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου.
53 De fine narrationis cum iis contentio est, qui 132
perduci expositionem volunt eo, unde quaestio oritur: *His rebus ita gestis, P. Dolabella praetor interdixit, ut est consuetudo, de vi, hominibus armatis, sine ulla exceptione: tantum ut, unde dejecisset, restitueret. restituisse*

131. *Thurino.* Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *turino* cum Alm. et edd. ante Gryph. exc. Camp. quae dat nostrum; id quod ab Obr. inde recentiores. Reliqui, inter quos Ioann., *Tigarino*, quod ipsum in fragmentis legitur, sed ex hoc solo Quintiliani loco petitum. Φωκικοῦ. Sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Bern. (quanquam ex hoc Burm. Φοσικοῦ) et Ald. Bad. pr. At Loc. cum edd. ante Ald. Φωκαϊκοῦ quod mox Bad. sec. et a Gryphio inde recentiores omnes receperunt contra historiam et fidem librorum Demosthenis. Turic. et Camp. ipsi videntur dare pravam scripturam. Poterat admonere Aquila Rom. p. Ruhnk. ed. Lup. 155. *Phocense* reddens, non *Phocaeense*.

132. *iis.* Sic Turic. Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. exc. Rusc. Reliqui *his* (cf. § 32. 4, 3, 3.). Camp. *illis*.

contentio est qui. Turic. Camp. omittunt *est* cum Alm.

Dolabella. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Bad. sec. *Dolobella.* cf. Ruhnk. ad Vellej. 2, 43, 3. *restit. restit. se dixit.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Ioann. (tac. Gibs.) cum Voss. tribus et huuc interpretentur M. Tullium Decular, Cn. Cornelii Dolabellae in consulatu collegam anno U. C. 673. in neutram partem ullum video idoneum argumentum. Mentionem hujus orationis habet Dialogus de Oratt. sive de causs. corr. el. c. 20 ubi *immensi voluminis* dicitur, et conjungitur cum illa pro Caecina.

Demosthenes. Orat. pro Corona p. Reisk. 230 extr. ubi Taylorus ponit rhetoras, qui eodem exemplo Demosthenico utantur.

132. *eo unde quaestio oritur.* cf. 4, 4, 2.

His rebus. Cic. pro Caecina c. 8.

se dixit. sponsio facta est. hac de sponsione vobis judicandum est. Id a petitore semper fieri potest, a defensore non semper.

III. Ordine ipso narrationem sequitur *confirmatio.* Probanda sunt enim, quae propter hoc exposuimus. Sed priusquam ingrediar hanc partem, pauca mihi de quorundam opinione dicenda sunt. Plerisque moris est, prolato rerum ordine, protinus utique in aliquem laetum ac plausibilem locum, quam maxime possint favorabiliter,
2 excurrere. Quod quidem natum ab ostentatione declamatoria, jam in forum venit, postquam agere causas non ad utilitatem litigatorum, sed ad patronorum jactationem repertum est: ne, si pressae illi (qualis saepius desideratur) narrationis gracilitati conjuncta argumentorum pugnacitas fuerit, dilatis diu- 35
tius dicendi voluptatibus oratio refrigescat.

edd. ante Gryph. exc. Aldo *restit. deinde restituisse dixit.* cf. § 121. Potuit enim et hic memoriter citare Qu. postea a VV. DD. e Cicerone correctus.

2. *declamatoria — ad util.* Quae his inseruntur, desiderata et suppleta jam a Regio, absunt a Jens. (tac. Gesn.)

a petitore — a defensore. cf. § 6. ne forte quis praepositionem conjungat cum verbo passivo.

1. *plausibilem.* Potestas vocabuli fere quae in *favorabili.* cf. 4, 1, 20 sed hic usus jam Ciceroni notus vid. v. c. Divin. in Caecil. c. 3 ubi *populare atque plausibile* plane sic junguntur ut a nostro 12, 10, 73.

2. *pressae — gracilitati* cf. 4, 2, 117.

refrigescat. cf. 2, 12, 6. item 5, 7, 26. 31. 6, 1, 37. 59. In his locis ea *frigoris* apparet potestas, ut non

In quo vitium illud eſt, quod, ſine dis- 3
crimine cauſarum atque utilitatis, hoc, tanquam ſemper expediat, aut etiam neceſſe ſit, faciunt: eoque ſumtas ex iis partibus, quarum alius erat locus, ſententias in hanc congeruut, ut plurima aut iterum dicenda ſint, aut quia alieno loco dicta ſunt, dici ſuo non poſſint.
Ego autem confiteor, hoc expatiandi genus 4
non modo narrationi, ſed etiam quaeſtionibus, vel univerſis vel interim ſingulis, opportune poſſe ſubjungi, cum res poſtulat, aut certe permittit; atque eo vel maxime illuſtrari ornarique orationem: ſed, ſi cohaeret

3. *eoque ſumtas.* Sic Turic. Alm. Camp. Goth. (tac. Geſn.) prius vocabulum cum Colb., non autem Loc. Ald. ut refert Burmannus qui compendium τῆς *quod* male accepit pro *que.* Noſtram et Obr. Reliqui *eo quod deſumtas.* Malui ſimplex verbum, cum *d* videretur natum ex male accepto *que* (pro *quod*) quod reduxit Obr. *iis.* Sic Camp. cum edd. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. 4, 2, 132. 4, 5, 20.

quia alieno. Turic. Guelf. Goth. Camp. inſerunt *alia* cum Alm. Bal. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Aldum. mero errore.

loco. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *modo* cum Vall. ſed Turic. Alm. Bal. veram dant ſcripturam.

4. *Ego.* Turic. omittit cum Alm. Pro eo *Et* dat Obr. ſed omiſſo *autem.* mox pro *confiteor* Guelf. *fateor.*

narrat. ſed. Sic Turic. (quanquam a ſec. manu, nam a prima *narrationis ſ.* quod ſic dat Alm.) Guelf. Ioann. (tac. Gibſ. quanquam *quod* pro *ſed* cum Voſſ. 1. quem eo quoque refert, quod modo § 3 *aut quia — poſſint* omittit uterque) Obr. Reliqui inſerunt *quidem;* nullo, quantum video, ſenſu.

ſolum riſum ſignificat, quem audientem imbuit quidquid debent ineptiae, ſed etiam caret ſale.
languorem et oſcitationem quo

et ſequitur; non, ſi per vim cuneatur, et,
5 quae natura juncta erant, diſtrahit. Nihil
enim tam eſt conſequens, quam narrationi
probatio: niſi ſi excurſus ille vel quaſi finis
narrationis, vel quaſi initium probationis eſt.
Erit ergo illi nonnunquam locus: ut, ſi ex-
poſitio circa finem atrox fuerit, proſequamur
eam, velut ſpiritu erumpente protinus in- 35
6 dignatione. Quod tamen ita fieri oportebit,
ſi res dubitationem non habebit: alioqui
prius eſt, quod objicias, verum efficere,
quam magnum: quia criminis invidia pro

cuneatur. Sic plane Turic. (a ſec. quidem manu *conetur;* quocum facere putandus eſt Alm. quanquam afferunt ex eo *uneatur*) Vallenſ. (reſ. Badio) Ioann. Quod habet Guelf. *caveatur* in eo noſtra latet. Bad. prior noſtram habet, quae a Gryphio inde obtinet in omnibus edd. quod narrare neglexit Burm. ut Geſn. crederet ab Obr. demum reſtitutam bonam ſcripturam. Camp. *conetur*, cum Bodl. Bal. et plerisque edd. niſi quod aliquot e Regii conjectura *conatus*, Ald. *continetur*, Goth. *contineat*. Non paucorum Codd. diverſitas male tacetur.

5. *ſpiritu.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt cum Goth. et Camp. ſi recte nunc interpretor quod ex hoc notavi. Turic., omiſſo antea *velut*, *ſp̄m erumpentem* (et ſic profecto Alm. ex quo afferunt *ſpin orumpente*) ſed a ſecunda manu repoſita noſtra ſcriptura.

4. *cuneatur.* Primus fortaſſe hoc improprio ſignificatu dixit Qu. (nam et apud Senecam proprie „Unus lapis — „qui latera inclinata *cuneavit.*" Epiſt. 18 extr.), at quam praeclare! *ſequi* dicitur quidquid facile ſit cf. 2, 14, 1. 8 Prooem 18. 10, 2, 27.

5. *velut ſpiritu.* Poſitus horum verborum poteſt minus attentum morari. Clarius quidem erat *indignatione, velut ſpiritu*, ſed parum habebat roboris; ineſt tamen hic ſenſus ſolus. *Spiritus* intelligitur, ut monet Geſnerus, retentus antea.

6. *invidia.* Quam plane hoc opponatur *gratiae* vel maxime apparet hoc loco Frugi eſt

reo est, priusquam probatur. difficillima est enim gravissimi cujusque sceleris fides. Idem 7
fieri non inutiliter potest, *ut, si merita in adversarium aliqua exposueris, in ingratum inveharis: aut, si varietatem criminum narratione demonstraveris, quantum ob ea periculum intentetur, ostendas. Verum haec 8
breviter omnia. Judex enim, ordine audito, festinat ad probationem, et quamprimum certus esse sententiae cupit. Praeterea cavendum est, ne ipsa expositio vanescat, aversis in aliud animis, et inani mora fatigatis.
Sed ut non semper est necessaria post narra- 9
tionem illa procursio, ita frequenter utilis ante quaestionem praeparatio: utique, si

7. *ob ea.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Obr. Reliqui *ab ea.* cf. Drakenb. ad Liv. 26, 1, 3.

8. *expositio.* Goth. (tac. Gesn.) *positio* cum Voss. 2. 3. At Ioann. (tac. Gibs.) *po.* ex Voss. 1. affertur *ipo.* cf. § 4 (2). Hoc ipsum est *positio.* Quod alicubi legi et Schrevelius narrat. Male.

9. *Sed ut.* Turic. *Et ut* cum Alm.

utique — fav. Turic. u. *primam speciem jusserit* (a sec. manu *inserit*) *fav.* Apparet *specie minus erit* quam facile potuerit corrumpi in *speciem jusserit* vel *inserit.* Et Guelf. pro *minus erit* dat *inusserit* ubi literae *u* imponuntur hae minusculae

Gesneri admonitio, Ciceronem pro Roscio Amerino augentem parricidii invidiam laudantis, et haec ejus verba ponentis c. 24: „Paene dicam, respersas manus sanguine paterno „judices videant oportet, si „tantum facinus, tam immane, tam acerbum credituri „sint."

8. *ordine;* rerum gestarum i. e. narratione. Ita saepius Vellejus et noster mox § 8. 14. item 4, 2, 49. 51. 75. 128. 4, 4, 9. 5, 13, 28. 10, 6, 2. 10, 7, 9.

prima ſpecie minus erit favorabilis; ſi legem aſperam tuebimur; aut poenarias actiones inferemus: eſt hic locus velut ſequentis exordii, ad conciliandum probationibus noſtris judicem; mitigandum, concitandum.

in. Ioann. (tac. Gibſ.) *u.* *ſi primam ſpeciem iniuſſerit favorabit*, cum compendio in ultima litera. Hunc in modum igitur mutanda quae ex Alm. affertur ſcriptura: *u. p. ſ. juſſerit erit fav.* Neque enim credo *erit* ſeorſim poſitum. *Si* tamen et poſt *utique* et ante *legem* omittit uterque, poſteriore loco cum Guelf. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. 3. Etiam in Jenſ. mea punctis debuit tolli poſterius *ſi*. Pravae omnes profecto hae omiſſiones.

inferemus. Turic. *tuebimur* cum Alm. Supra *tuebimur* et ipſi dare videntur, ſed Camp. eo loco omittit vocem et hoc noſtro ponit *tuebimur* pro *inf.* quaſi ſufficiens unum verbum et *legi aſperae* et *poenariis actt.*

ſequentis exordii. Turic. *ſ. exordia* (a ſec. manu *ſ. exordium*) cum Alm. Sed ſec. Turic. manum Goth. quoque dat, cum Bad. utraque ed. Steph. quam ſcripturam quare revocarit Obr. equidem non dicam. Camp. *ſequens exordium* cum Bodl. et Andr. malum et ipſum.

mitigandum, concitandum. Haec verba dant Turic. Guelf. Goth. Camp. et edd. meae ante Gryph. et plurimi apud Burm. ſcripti et excuſi. Omittuntur in edd. a Gryphio et recentioribus. Abeſſe videntur ab Ioann. bis collato, aliisque fortaſſe

9. *poenarias actiones inferemus.* cf. 7, 4, 20. Non delictum ipſum eruitur, ſed poenae exiguntur ab eo, quem impune tuliſſe, quod deliquerit, querimur. Dicuntur alias *poenales* qua voce vide Briſſonium de verbb. ſignif.

eſt — exordii. Velim verbo *eſt* praemitti *Et*, quod facile excidebat, ſine quo autem durior eſt continuatio ſententiarum. *Sequens exordium* eſt alterum, ſecundum cf. 1, 5, 25.

mitigandum, concitandum. Haec non ſunt otioſa. *Conciliatur noſtris probationibus* judex, cum vel *mitigatur* dicenti, quem male accipiebat ob cauſae invidiam, vel *concitatur* in reum, cui ne faveret verendum erat. Quo minus de *mitigando* erga reum judice accipiam, obſtant exempla, quorum utrumque eſt ejus-

Quod liberius hic et vehementius fieri potest, quia judici nota jam causa est. His igitur 10
velut fomentis, si quid erit asperum, praemolliemus, quo facilius aures judicum, quae post dicturi erimus, admittant, ne jus nostrum oderint. Nihil enim facile persuadetur invi-
156 tis. Quo loco tamen judicis quoque noscenda 11
natura est, juri magis, an aequo, sit appositus? proinde enim magis aut minus erit hoc necessarium. Ceterum res eadem et post

etsi nec omnibus quorum nulla mentio. Voss. 1. iis carere suspicor cf. § 8. Videor debuisse restituere; neque enim sapiunt glossatorem.

Quod lib. hic et veh. Sic Guelf. cum Ioann. Colbert. Bern. (nisi quod hic *est* pro *et.*) Jens. (tac. Gesn.) et edd. meis ante Obr. omnibus exc. Camp. nisi quod Rusc. omittit *et.* Turic. *quod* (a sec. manu *quod quo*) *liberius hoc veh.* Alm. et Andr. hoc ipsum dare narrantur sed non omittere *et.* Bodl. *quod quo l. hoc veh.* Goth. omissis, ut testatur Gesn. *et vehementius*, retinet tamen *hic*, quod ille non memorat. Camp. *quod quo l. hoc et veh.* et hoc primus revocavit Obr. non omittens *et*, ut refert Burm. Haec jam est vulgata scriptura, habens inanem opponendi *liberius* et *vehementius* affectationem. Nostra bonis nititur auctoribus, neque vetustissimorum librorum ratio magnopere abludit.

10. *His igitur.* Turic. *Hic i.* Contrarium errorem vide 5, 6, 16. item 5, 10, 80. Camp. *hic* pro *his.* item 5, 14, 28.

11. *juri magis an.* Camp. et Goth. (tac. Gesn.) omittunt *magis* cum Voss. 2. Sed Turic. post *magis* usque ad *aut* omittit cuncta haec, quo ipso apparet in vetere exemplo bis fuisse *magis.* Camp. *aut* inter *mag. min.* omittit.

modi ut iratum oratori, facilem puniendis reis, judicem intelligas. Sic 12, 1, 14 „magna responsi invidia subcunda est, *mitigandae* sunt „prius aures.“ Mitigando autem opponitur *concitare* 6, 2, 12. Ceterum quod mox *fomenta* dicuntur, ipsum quoque facit ad commendandum mitigandi verbum, quocum fere solent conjungi *fomenta.*

12 quaestionem perorationis vice fungitur. Hanc partem παρέκβασιν vocant Graeci, Latini *egressum*, vel *egressionem*. Sed hae sunt plures, ut dixi, quae per totam causam varios habent excursus: ut *laus hominum locorumque*, ut *descriptio regionum*, *expositio quarundam*
15 *rerum gestarum*, *vel etiam fabularum*. Quo ex genere est in orationibus contra Verrem

vice. Turic. *vicem* quod dat Obr. cf. Oudend. ad Sueton. Aug. c. 36.

12. *voc. Graeci.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *Gr. voc.*

rerum gestarum vel etiam fabularum. Hanc ego scripturam e Turicensi et Alm. recte eruisse videor; quorum ille dat *r. g. ut laetitia fabularum* hic *r. g. ut liticia* fabulosarum. Summae diversitatis est quod, pro Turic. *fabularum*, Alm. praefert *fabulosarum*. Substantivum praeterea comparet in Guelf., nec diffiteor, me parum acquiescere in Burmanniana illa Almeloveniani notatione. Adjectivum vulgo dant omnes et mei et aliorum. cf. 5, 10, 10. Recepta adhuc scriptura haec est: *r. non solum g. sed e. fabulosarum. Non solum*, tanquam necessarium inseri jussit Regius, obsequente diu solo Aldo, nisi forte hic e Codice, quod non credo: Absunt quidem particulae ab omnibus meis (etiam Ioann. [tac. Gibs.]) libris ante Basil. exc. Ald. Badius Vall. eas habere negans „nec necesse „est" ait „praeponere particulas." In Turicensi monstro *ut laetitia* cum manifesto contineatur (vid. *vel* confusum cum *ut* Drak. ad Liv. 36, 41, 2. item infra nost. 5, 9, 16. hic praesertim sequente *l;* ex ipso autem *ut* fiebat *et*, *sed) etiam*, satis intelligere videor, unde natum *sed etiam* quod ante se flagitare credebatur *non solum*. Substantivum *fabularum* malui, ut difficilius et minorem glossematis speciem habens.

12. *παρέκβασιν.* Etiam διέξοδον appellari hunc post narrationem excessum monet Curius Fortunatianus p. Pithoei 62.

per totam causam. Non solum post narrationem. ad *ut dixi* cf. § 4.

vel etiam fabularum. cf. 4, 2, 19.

compositis *Siciliae laus*, *Proserpinae raptus*; pro C. Cornelio *popularis illa virtutum*

13. *C. Corn.* Sic Turic. Camp. Guelf. et edd. meae ante Gryph. omnes cum tot Burmannianis. Hinc *L. Corn.* usque ad Gesn. In Asconii argumento (p. 122.) rescribe ocyus *C. Corn.*

13. *Sicil. laus — rapt.* cf. §. 7. 27. not. ex. sed et locum modo citatum.

pro C. Cornelio. Hujus caussae non nisi fragmenta supersunt, cum Asconii Ped. commentario servata. C. Cornelius trib. pl., legibus aliquot ferendis alienatus a Senatu, „promulgavit legem" (C. Calpurn. Pisone, M. Acilio Glabrione Coss. A. V. C. 687.) „qua auctoritatem senatus minuebat, ne quis, nisi per populum, legibus solveretur; quod olim in omnibus S. C. quibus tum aliquem legibus solvi placebat, adjici erat solitum, ut de ea re ad populum ferretur; sed paulatim ferri erat desitum, resque jam in eam consuetudinem venerat, ut postremo ne adjiceretur quidem in S. C. de rogatione ad populum ferenda; eaque ipsa S. C. per pauculos admodum fiebant." Asc. Ped. in argum. Cornelianarum. (Cum enim quatriduo Cornelium defendisset Cicero, eas actiones contulit in duas orationes.) Hanc Cornelii rogationem cum omnibus modis oppugnare laborarent potentissimi, quique ex Senatoribus, collega ejus P. Servilius Globulus trib. pl. inventus est, qui intercederet nec pateretur verba legis populo recitari a praecone, subjiciente scriba. „Tum Cornelius ipse codicem recitavit, „quod cum improbe fieri C. „Piso Consul vehementer quereretur, tollique ea re tribuniciam intercessionem diceret, gravi convicio a populo „exceptus est; et cum ille „eos, qui sibi intentabant manus, prendi a lictore jussisset, fracti ejus fasces cuncti" (An *sunt?*) „lapidesque etiam „ex ultima concione in consulem jacti." Idem. Postquam tribunatus Cornelii prope totus exactus est per contentiones natas ob leges complures ab eo promulgatas, quibus plerique collegae intercederent, sequente anno reus majestatis est factus. Qua accusatione per foedas operarum forensium turbas intercidente, mox altero anno (L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss. A. V. C. 689) defensus est Cornelius a Cicerone. Reus cum quaestor fuisset Cn. Pompeji, contingebat patrono occasio ornandae et commendan-

Cn. Pompeji commemoratio: in quam ille divinus orator, velut nomine ipso ducis cursus dicendi teneretur, abrupto, quem inchoaverat, sermone devertit actutum.
14 Παρέκβασις est (ut mea quidem fert opinio) *alicujus rei, sed ad utilitatem causae perti-*

Cn. Ioann. (tac. Gibs.) Camp. *Cn.* male. cf. 1, 7, 29.

actutum. Turic. Camp. *ac tantum*, cum Alm., et quidem interpungentes ante. Badius se alicubi impressum vidisse *actutum* narrat, quod placeat; deinde recenset, satis lepide, in quibus hoc libris non legerit. Meorum oculorum acies si quid pollet est hoc ipsum in Rusc. ubi et recte diremtum; sed id in Locat. quoque.. Guelf. habet veram vocem, Ioann. proxime accedit: *ac tatum*, continuans tamen sequentibus. Cetera varietas et nota est et sine fructu cognoscitur.

14. *alicujus.* Sic Turic. Guelf. Alm. Voss. 1. 3. Bern. Vall. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. His primus expressit Regianam conjecturam *alienae*, quam propter *sed*, quod sequitur, necessariam putavit auctor. Ioann. his collatus potest videri cum his consentire. Reliqui Codd. vereor ut diligenter sint excussi. Nimium vocabulum est *alienae*; neque enim concedat Qu. *alienam* in ulla causa rem debere tractari.

dae per hujus laudes orationis. Aliud tribuni pl. Q. Caecilii Metelli Nepotis, suam legem recitantis ipsius, exemplum tradunt Plutarchus in Catone minore p. 772 D. E. citante Gesn. ad 10, 5, 13. item Dio Cassius 37 p. 138. Ex his, quae adhuc exposui, satis accipient lucis loca non pauca e Cornelianis allata a nostro. veluti 4. 4. 8. 5, 13. 18. 26. 6, 5. 10. 7, 3. 35. 36. 10, 5, 13. Conferendus de hac causa Corneliana est insignis locus Ciceronis ipsius in Vatinium c. 2.

14. *alicujus.* Intellige *alius cujus*, quae potestas saepe inest voci. cf. 2, 13, 2. Ernest. in clave Cic. et ad Herenn. 1, 4. 2, 17. 4, 50. de Inv. 2, 13. in nota. Hinc fortasse expunxeris *alia* apud. Cic. de Or. 2, 9 „cum aliqua *alia* arte.“ it. de Inv. 2, 19 „assumta *alia* aliqua constitutione.“ 1, 11. „cum *aliud* aliquod alicujus „factum.“ Paucis vocabulis ante *aliqu's* dici pro *alius* etiam Ernestus monet. Pro Sextio c. 24 „non *alio* aliquo, „sed eo ipso crimine.“ Mutationem tamen non admittit

nentis, *extra ordinem excurrens tractatio.* Quapropter non video, cur hunc ei potissimum locum assignent, qui rerum ordinem sequitur; non magis quam illud, cur hoc nomen ita demum proprium putent, si aliquid in digressu sit exponendum, cum tot modis a recto itinere declinet oratio. Nam 13
quidquid dicitur praeter illas quinque, quas fecimus, partes, egressio est, *indignatio*, *mi-*
157 *seratio*, *invidia*, *convicium*, *excusatio*, *conciliatio*, *maledictorum refutatio.* Similia his,

excurrens. Ita libri quidem omnes mei praeter Ioann. (tac. Gibs.) Gryph. Roll. Capp. dantes *procurrens.* Hoc esse in Alm. Voss. 1. (cf. § 9.) 3. refert Burm. et probat scripturam; voce, ut putat, ab usu militari repetita. Hujus similitudinis levem colorem cum et ipse agnoscam credamque vel auribus blandiri *procurrens* prae illo „*excurrens extra*;" miror tamen Turic. nullam referri varietatem.

hoc nomen ita. Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Bodl. Voss. 2. et edd. ante Gryph. quo accedit Capp. Reliqui omittunt *nomen*, quod sponte desiderabam, quanquam carere eo potest locus. Omitti non dubito in Guelf. Ioann. Voss. 1. 3. Bern.

Cic. de Inv. 2, 26. „Sin *aliud* „quoque aliquod genus." Columellae (2, 9, 9) pro *aliqua* reddere *alia quae pestis*, non quidem erat necesse vid. Drakenb. ad Liv. 5, 15, 4. item 6, 3, 8. cui non accedit Schneiderus. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 47.

excurrens. vid. not. crit.

si — exponendum. Ultima vox est proferenda. Neque enim apparet quare in *narrando* solum sit παρέκβασις.

15. *illas quinque — partes.* cf. 3, 9, 1. 4 Prooem. 6. 5, pr. 5.

maledictorum refutatio. Quoniam *maledicta* sunt extra negotium cujus propria quaestio est. Sic Cic. pro Cluent. c. 25. „doce, in illorum judiciis, „quid, praeter hoc venenum „Oppianici, non modo in „*criminis*, sed in *maledicti* „loco sit objectum." cf. 4, 2, 27.

quae non sunt in quaestione, omnis *amplificatio*, *minutio*, omne *affectus genus:* atque ea maxime jucundam et ornatam faciunt orationem: *de luxuria*, *de avaritia*, *de religione*, *de officiis;* quae cum sint argumentis subjecta similium rerum, quia cohaerent,
16 egredi non videntur. Sed plurima sunt, quae rebus nihil secum cohaerentibus

15. *minutio.* Guelf. *in initio.* Turic. omittit cum Alm. *omne.* Turic. *omnis.* *de officiis.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) omittunt *de* cum Alm. male. cf. 4, 2, 122. item mox § 16. *cum sint.* Sic Turic. (a sec. manu, a pr. *sunt*) Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Leid. Omittere *sunt* dicitur Voss. 3. Reliqui *cum sunt.* male; cf. not. ex. *quia coh.* Camp. *quae coh.*

16. *Sed plur.* Turic. *et plur.* *nihil secum.* Guelf. *non secundum.* Ioann. (tac. Gibs.) *non s.* cum Voss. 3. Per errorem Rusc. et Bad. *n. se.*

in quaestione, vel summa, quae statum facit, vel secundaria. cf. 3, 6, 7.

atque ea maxime. Ipsos locos communes egressioni accensendos significat (cf. 4, 2, 117.). Sed scabritiem orationi inesse sensit recte, etsi solus, Rollinus. Neque enim possunt intelligi *loci communes*, de quibus nunc primum facit mentionem in hac disputatione, nisi diserte memorati, quod non sit, dum ponitur *ea*, quod unusquisque referet ad praecedentia. Abrupta quoque est structura: „ea — faciunt orationem: *de luxuria*" cet. Rollinus malit: „atque ea maxime *quae* jucundam" cet. Equidem lenius emendem: *et quae maxime*, ut *et* abierit in *at*, quod fit sexcenties, *quae* autem discerptum fuerit in *que ea;* nisi forte malis *et quae etiam maxime*. Codices nulli adjuvant.

quae cum — videntur. Affert caussam, quare loci communes vulgo non soleant annumerari egressionibus. Sunt enim, inquit, ex eo genere argumentorum, quae petuntur a rebus similibus, eaque ratione fallunt apte *cohaerendo*. In hoc enim verbo laus est cf. § 4. 4, 2, 53. *Subjecta* accipio ea potestate, de qua egi ad 3, 5, 6.

inferuntur, quibus judex reficitur, admonetur, placatur, rogatur, laudatur. Innumerabilia funt haec, quorum alia fic praeparata afferimus: quaedam ex occafione vel ex neceffitate dicimus, fi quid nobis agentibus novi accidit, interpellatio, interventus alicujus, tumultus. Unde Ciceroni quoque in prooemio, 17
cum diceret pro Milone, digredi fuit neceffe,

inferuntur. Goth. Jenf. *inferantur* cum Voff. 2. et edd. ante Ald. nifi quod illae per errorem *miferantur*, quod correxit Regius. Vallenf. cum reliquis meis *inferuntur* cf. 4, 2, 60. Habes in tali ftructura indicativum 5, 13, 9. 10, 1, 43. 11, 1, 82 confentientibus libris. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 73. *fic praep.* Turic. *fit praep.* (fed a fec. manu *fic*) cum Alm. Ante Stoer. edd. (de Jenf. tac. Gefn.) *ficut pr.* quod repetierunt Roll, Capper. male. Ioann. (tac. Gibf.) *fi pr.* cum Voff. 1. 3. *vel ex neceffitate.* Sic Goth. cum Voff. 2. Camp. et edd. (de Jenf. tac. Gefn.) ante Bafil. exc. Aldo. Reliqui omittunt *ex.* cf. § 15 not. 3.

16. *inferuntur.* cf. not. crit. *Innum. — haec.* Minime placet haec eorundem, cum affectatione, iteratio. Eximi faltem poffunt haec verba, fine ulla fententiae injuria. Sed libri confpirant.

alia — quaedam. Vide et confer oppofita fibi *aliae* et *aut* 3, 6, 41. fi, 13, 28.

dicimus. Malis fane *ducimus*, quod unus meorum Gothanus dat (tac. Gefn.), nullo aftipulante libro, nifi quod Ioann. (tac. Gibf.) compendium habet, unde aeque *ducimus* eruas, ac *dicimus.* Defendi tamen vel recepta poteft fcriptura, fi *ex* fignificat *pro, fecundum.*

17. *pro Milone — ipfa oratiuncula.* „Cicero cum inciperet dicere, exceptus eft acclamatione Clodianorum, qui fe continere ne metu quidem circumftantium militum potuerunt: itaque non ea, qua folitus erat, conftantia dixit. Manet autem illa quoque excepta ejus oratio. fcripfit vero hanc, quam legimus, ita perfecte, ut jure prima haberi poffit." Afc. Pedianus in argumento Milonianae. Quod in hac oratiuncula, quam, ut Afconius, ita Quintilianus etiam tractavit, coactus fecerat, ejus veftigium in fcripta quoque habemus, initio. cf. 2, 20, 8.

ut ipſa oratiuncula, qua uſus eſt, patet. Poterit autem paulo longius exire, qui praeparat aliquid ante quaeſtionem, et qui finitae probationi velut commendationem adjicit. At, qui ex media erumpit, cito ad id redire debet, unde devertit.

IV. Sunt, qui narrationi *propoſitionem* ſubjungant, tanquam partem judicialis materiae: cui opinioni reſpondimus. Mihi au- 35
tem *propoſitio* videtur omnis confirmationis initium: quod non modo in oſtendenda quaeſtione principali, ſed nonnunquam etiam in ſingulis argumentis poni ſolet, maximeque in his, quae ἐπιχειρήματα vocantur. Sed
2 nunc de priore loquimur. Ea non ſemper uti neceſſe eſt. Aliquando enim ſine propo-

17. *Poterit.* Turic. Guelf. Camp. *Poteſt* cum Alm. Obr. *velut commend.* Turic. Guelf. Camp. *vel c.* cum Vall. Voſſ. 3. Bern. cf. 3, 8, 45. Omittunt *velut* Jenſ. (cujus varietatem perperam reddidit Geſn.) et edd. ante Ald.

At, qui. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Ioann. (tac. Gibſ.) *atque* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Hujusmodi exemplis diſcas tanto confidentius *atqui* reponere pro *atque*, ubi opus eſt. cf. 4, 2, 80. 6, 29, 4. *erumpit.* Turic. Guelf. Camp. *rumpit* cum Alm. ſed hic et Turic. erroris fontem demonſtrant *mediae* dantes pro *media*.

1. *poni.* Jenſ. (tac. Geſn.) *proponi* cum rell. ante Gryph. Idem Ioann. dare narrat Gibſ., falſo ille.

2. *non ſemper.* Turic. Camp. *ne ſ.* cum Alm. An fuit *nec ſ.?* *ſemp. uti neceſſe.* Guelf. omittit *uti* cum

1. *propoſitionem.* cf. de hac vocc. 3, 9, 5. 3, 11, 27. 4, 2, 4. 6. 7. 71. 78. 5, 10, 70. 5, 13, 13. 14. 20. 35. 46. 49. 6, 14, 1. 4. 32.

reſpondimus. vid. 3, 9, 2. ſq. ἐπιχειρήματα. cf. 5, 14, 14. *de priore.* quod verſatur in quaeſtione principali, vel ſtatu cauſae.

ſitione aliqua quoque ſatis manifeſtum eſt, quid in quaeſtione verſetur: utique, ſi narratio ibi finem habet, ubi initium quaeſtio; adeo, ut aliquando ſubjungatur expoſitioni, quae ſolet in argumentis eſſe ſumma collectio: *Haec, ſicut expoſui, ita geſta ſunt, Judices: inſidiator ſuperatus, vi victa vis, vel potius oppreſſa virtute audacia eſt.* Sed nonnunquam valdé utilis eſt; praecipue, ubi res defendi non poteſt, de fine quaeritur:

Voſſ. 1. 3. Bern. Noſtram dant omnes mei ante Stoer. Hic cum reliquis ante Obr. *ſemp. neceſſaria.* Quod dicas eſſe in Britt. ex Gibſ. ſilentio. Sed moneor omitti *uti* in Ioann. ad Geſn. collato, ut Guelferb. ſcriptura vel in hoc eſſe videatur. Cum Voſſ. 1. conſentientem aliquoties vidimus Ioann. cf. 4, 3, 14.

aliqua quoque ſatis. Sic Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Haec *a. ſ. q.* Gryph. omittit *aliqua* cum Turic. Capp. Roll. Sic legi volebat Regius, praeter neceſſitatem. Bern. *alio q. ſ.* Reliqui *q. a. ſ.*

3. *eſt. Sed non.* Diffido huic *ſed*, quod abeſt a Turic. et Camp., in reliquis tamen omnibus videtur legi. cf. 6, 3, 7.

praecipue. Omittitur a Turic. Camp. Nec diſplicet quod abeſt. *fine.* Sic Turic. Camp. et edd. ante Ald. cum Bodl. Alm. Andr. Bad. Gryph. Obr. Roll. Capp. Geſn. Reliqui, inter quos Vall. referente Badio, *jure.* Probat noſtrum Gronovius, vir ſummus, ad Decl. p. (ed. Leid.) 588. Aliquoties hoc *privatae pecuniae* exemplo utitur Qu. in tractatione ſtatus finitivi, ut 3, 6, 38. 49. (ubi vide et Ariſtotelem) 7, 3. 10. 21. 22. Sed ne altera quidem ſcriptura, *jure*, caret ſpecie. cf. enim 3, 6, 33. 4. 2, 8. 5, 10, 39. ubi in eodem exemplo juris mentio. Cum *jus* appellatur in hiſce, intelligitur ſtatus *translationis.* vid. 3, 6, 83. 84. ita tamen ut *jus* illud

2. *finem — initium.* cf. 4, 2, 132.

expoſitioni, quae. Cave relativum jungas proximo vocabulo, ſed intelligo *ea res quae.* Idem in argumentis cum ſit, eſt ἀνακεφαλαίωσις.

Haec ſicut. Cic. pro Milone c. 11.

3. *de fine.* vid. not. erit.

rit, pro eo, qui pecuniam privatam de templo ſuſtulit, *Sacrilegii agitur*, *de ſacrilegio cognoſcitis:* ut judex intelligat, id unum eſſe officii ſui, quaerere, *An id*, *quod objicitur*,
4 *ſacrilegium ſit?* Item in cauſis obſcuris, aut multiplicibus. nec ſemper propter hoc ſolum, ut ſit cauſa lucidior, ſed aliquando etiam, ut magis moveat. Movet autem, ſi protinus ſub- 35
texantur aliqua, quae proſint. *Lex aperte ſcripta eſt*, *ut peregrinus*, *qui murum aſcenderit*, *morte multetur. peregrinum te eſſe certum eſt: quin aſcenderis murum*, *non quaeritur: quid ſupereſt*, *niſi*, *ut te puniri oporteat?* Haec enim propoſitio confeſſionem adverſarii premit, et quodammodo judicandi moram tollit, nec indicat quaeſtionem, ſed

magnam habeat cum *qualitate* cognationem. In neutram igitur partem quidquam affirmem de hujus noſtri loci ſcriptura *fine* an *jure*.

4. *aut multipl.* Goth. (tac. Geſn.) *et m.* cum Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) *ac m.* edd. ante Stoer. exc. Aldo.

multetur. Omnes quidem libri mei praeter Ald. *mulctetur.* cf. 5, 11, 7. 7, 4, 43. Sed conſtantiam ſcribendi ſequor. cf. 4, 2, 62. vide et Cellar. in orthogr. in hac voce.

quin. Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. *qui ſi.* Narrat Bad. Vall. dare *quin* et Ioann. ipſe videtur.

ſed adjuvat. Turic. *judici* cum Alm. peſſimo conſenſu. cf. ad praef. noſtr. p. 45.

4. *obſcuris — multiplicibus.* cf. 4, 1, 4. 4, 2, 85. 6, 1, 8.

Lex — ſcripta eſt. Indicat Almeloveniue leg. ult. Dig. 1, 8. „Si quis violaverit muros, capite punitur." cet. cf. 7, 6, 6.

non quaeritur. i. e. non eſt dubium.

confeſſionem premit. cf. 5, 7, 1 in voce *premere.*

adjuvat. Sunt autem *propoſitiones* et *ſimplices*, et *duplices* vel *multiplices*. quod accidit 5
non uno modo. Nam et plura crimina junguntur; ut, *cum Socrates accuſatus eſt, quod corrumperet juventutem, et novas ſuperſtitiones introduceret:* et ſingula ex pluribus colliguntur; ut, *cum legatio male geſta objicitur Aeſchini, quod mentitus ſit, quod nihil ex mandatis fecerit, quod moratus ſit, quod munera acceperit.* *Recuſatio* quoque 6
plures interim propoſitiones habet: ut contra petitionem pecuniae, *Male petis, procuratori enim tibi eſſe non licuit: ſed neque illi, cujus nomine litigas, habere procuratorem: ſed neque es heres ejus, a quo accepiſſe*

6. *petitionem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *petitorem* cum Voſſ. 2. Steph. Roign. Gryph. (1544) Capp. Malim hoc profecto. *procuratori enim.* Sic Guelf. Sed Turic. *procuratore e.* ubi omiſſus profecto apex in *e* finali. Goth. *procuratorem* cum Camp. qui *enim* omittit. cf. 7, 1, 19 ubi in eadem ſtructura *procuratorem* dant omnes libri. Utitur ſeptimi libri loco Dukerus ad Liv. 42, 36, 6. quocum cf. Erneſtium in Clave Cic. voce *licet.* Voſſ. 1. et Ioann. dativum retinent, ſed *enim* omittunt. cf. § 2. not. 2. Ut ad Livium Dukerus, ita hic ego *procuratorem* natum ſuſpicor ex *procuratori enim*, male contractis.

5. *Socrates.* Xenoph. Memorabb. 1, 1. ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεούς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων. ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

objicitur Aeſchini. Dem. de falſa leg. p. (Rsk.) 343 media. μηδὲν ἀληθὲς ἀπήγγελκε — μηδὲν ὧν προσετάξατε ἐν τῇ πρεσβείᾳ πεποίηκεν — ἀνήλωκε τοὺς χρόνους — πάντων τούτων δῶρα καὶ μισθοὺς εἴληφε. Ex pluribus hiſce unum aliquod crimen collectum eſt a Demoſthene, cui nomen legationis male geſtae impoſuit.

6. *procuratori — licuit.* cf. 7, 1, 19.

7 *mutuam dicor: nec ipsi debui* Multiplicari haec, in quantum libet, possunt, sed rem ostendisse satis est. Hae si ponantur singulae subjectis probationibus, plures sunt propositiones; si conjungantur, in partitionem
8 cadunt. Est et nuda propositio, qualis fere in conjecturalibus, *Caedis ago, furtum obji-* 56
cio: est ratione subjecta: ut, *Majestatem minuit C. Cornelius: nam codicem tribunus plebis ipse pro concione legit.* Praeter haec utimur propositione, aut nostra; ut, *Adulterium objicio:* aut adversarii; ut, *Adulterii mecum agitur:* aut communi; ut, *Inter me et adversarium quaestio est, uter sit intestato propior.* Nonnunquam diversas quoque conjungimus, *Ego hoc dico, adversa-*
9 *rius hoc.* Habet interim vim propositionis, etiamsi per se non est propositio, cum exposito rerum ordine subjicimus, *De his cogno-*

mutuam. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *mutuum* cum edd. ante Leid. cf. 4, 2, 61. Codd. femininum videntur dare omnes.

8. *C.* Sic Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *Cajus.* cf. 3, 8, 47. 5, 11, 15. Haec ratio, diversa a reliquorum praenominum, etiam certior. *aut advers. — mecum agitur.* Haec verba absunt a Turic. et Alm. cf. § 4.

conjungimus. Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibs.) *jungimus* cum Goth. et edd. Stoer. Chon. Leid.

9. *propositio, cum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. edd. ante Basil. exc. Aldo. Hic, ut reliqui, inserit *ut*, quo perit structura; neque enim sic apparet sententiae subjectum, quod nunc est in eo ipso: *cum subjicimus*, hoc modo: *Habet ea res, cum subjic. — vim* cet.

8. *C. Cornelius.* cf. 4, 3, 13. 9. *propositio, cum.* vide not. crit.

ſcitis; ut ſit haec commonitio judicis, quo ſe ad quaeſtionem acrius intendat, et, quodam velut tactu excitatus, finem eſſe narrationis, et initium probationis intelligat: et, nobis confirmationem ingredientibus, ipſe quoque novum quodammodo audiendi ſumat exordium.

V. *Partitio* eſt noſtrarum aut adverſarii propoſitionum, aut utrarumque ordine col-
161 lata enumeratio. Hac quidam utendum ſemper putant, quod ea et fiat cauſa lucidior, et

judicis. Abeſt hoc a Turic. et Alm. ſolis, opinor. cf. § 8. not. 2. Hic quidem aegre careas genitivo nominis tanquam ἀπὸ κοινοῦ intelligendo. cf. 4, 1, 18.

quod velut. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. *velut qu.* ordine minus elegante. cf. not. crit. ad 4, 3, 17. 1, 3, 8. Guelf. *vel quodam ut.* cum Bern. *velut quodam ut.* Ioann. (tac. Gibſ.).

tactu. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (male referente Geſn. *jactu*) cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Gryph. Roll. hisque recentiores. Reliquae *jactu* cum Ioann. (tac. vel potius negante Gibſ.) etiam Bodl. et Bal. dare noſtrum ex Gibſ. verbis conjicias. In voce *tactu* cf. 6, 5, 7.

nov. quodammodo. Elegantior hic ordo, quam qui eſt in Turic. Ioann. Camp. Jenſ. et edd. ante Stoer. *quodammodo n.* Melius tamen Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. accedente Badio, omittunt *quoque*, inſuave in hac compoſitione.

1. *aut utrarumque.* Inter haec vocabula lacunam oſtendit Guelf. in fine verſus, ſufficientem aliquot verbis. cf. 4, 1, 42.

quod ea et fiat. Turic. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. de. e. f.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. qui Regio, conjicienti hoc, concedit ut *et* ponat pro *de*.

velut tactu. i. e. quaſi ejus humerum ferias ad excitandam animi intentionem.

1. *ordine collata.* i. e. conjuncta, non ſeorſim poſita, ut ſingulis propoſitionibus ſuae ſubjiciantur probationes. cf. 4, 4, 7.

sionis diligentia eo tempore, quo cognoscenti
7 judicium conamur auferre. Quid? quod interim, quae per se levia sunt et infirma, turba valent? Ideoque congerenda sunt potius, et velut eruptione pugnandum: quod tamen rarum esse debet, et ex necessitate demum, cum hoc ipsum, quod dissimile
8 rationi est, coëgerit ratio. Praeter haec in omni partitione est utique aliquid potentissimum, quod cum audivit judex, cetera tanquam supervacua gravari solet. Itaque, si plura vel objicienda sunt vel diluenda, et

vel participii, quem conjungas cum *tenuis?* nisi forte et hunc interpretaris genitivum, quod fieri vetat positus vocis. *Divisionis diligentia* junctim plane et unius vocabuli instar comprehenditur, ut, quidquid *divisioni*, etiam *diligentiae* tribui posse videatur. *cognoscenti.* Hoc ex sola Regii conjectura scribi videtur, verissima illa. cf. 5, 2, 2. Codd. quidem omnes, opinor, *cognoscendi* ut Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) cum Alm. Vall. Voss. 1. 2. 3. Qui non memorantur ut Bodl. Bal. a Gibs., a Gesnero nobisque etiam ipsis Goth., per errorem omissi videntur. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. (exc. Badio) *cognoscendi*, quorum primus transponit etiam *jud. cogn.*

7. *hoc ipsum.* Hoc ordine Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) Camp. Obr. Reliqui *ips. h.*

6. *cognoscenti — auferre.* *Auferre* eadem hic fere dicitur potestate, qua modo *auferendus auditor.* Surripere conamur judici (is enim est *cognoscens* cf. 5, 10, 1.) suffragium. vid. 2, 17, 28. 5, 14, 29. 6, 1, 7. 6, 2, 5. 12, 1, 36. 12, 10, 52.

7. *turba valent.* cf. 4, 2, 82.

velut eruptione. Confer aliam similitudinem militarem, explicatiorem illam 12, 9, 2. 3.

hoc ipsum — coëgerit ratio. cf. 4, 2, 85.

8. *potentissimum.* cf. 3, 6, 8. 12. 5, 10, 103. 118. 5, 11, 6. 37. 5, 12, 8. 9. 14.

63 utilis et jucunda partitio eſt, ut, quod quaque de re dicturi ſumus, ordine appareat: at ſi unum crimen varie defendemus, ſupervacua. Ut, ſi ita partiamur: *Dicam, non ta-* 9
lem eſſe hunc, quem tueor, reum ut in eo credibile videri poſſit homicidium: dicam, occidendi cauſam huic non fuiſſe: dicam, hunc eo tempore, quo homo occiſus eſt, trans mare fuiſſe: omnia, quae ante id, quod ultimum eſt, exequeris, inania videri neceſſe eſt. Feſtinat enim judex ad id, quod potentiſſi- 10
mum eſt, et velut obligatum promiſſo patronum, ſi eſt patientior, tacitus appellat; ſi vel occupatus, vel in aliqua poteſtate, vel etiam ſi moribus incompoſitus, cum convicio efflagitat. Itaque non defuerunt, qui Cice- 11

8. *quod quaque.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Badio, qui e Vallenſi *quid* repoſuit, male defendens in nota. Hunc reliqui exprimunt, retinentes indicativum in *ſumus.*

9. *tueor reum ut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. et aliquot edd. Reliqui omittunt *reum.*

ut in eo cred. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt *in eo* cum Voſſ. 1. 3. Bern.

10. *ſi — incompoſitus.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) *ſic — compoſitus* cum Bern. et edd. a Gryphio ad Obr. Male, ut docet Burm.

varie. vario probandi genere.

10. *promiſſo.* cf. 4, 2, 82. 4, 5, 5.

poteſtate. cf. 4, 1, 72. Dial. de oratt. c. 19. „Vi aut „*poteſtate*, non jure et *legibus.*“ item 3, 10, 1. „*certa* „*lege — principum.*

cum convicio efflagitat. cf. Epiſt. ad Tryph. I.

ronis illam pro Cluentio partitionem improbarent, qua se dicturum esse promisit primum, *neminem majoribus criminibus, gravioribus testibus, in judicium vocatum, quam Oppianicum;* deinde, *praejudicia esse facta ab iis ipsis judicibus, a quibus condemnatus sit;* postremo, *judicium pecunia tentatum non a Cluentio, sed contra Cluentium:* quia, si probari posset, quod est tertium, nihil ne-
12 cesse fuerit dicere priora. Rursus, nemo tam erit aut injustus, aut stultus, quin eum fateatur optime pro Murena esse partitum, *Intelligo, Judices, tres totius accusationis partes fuisse, et earum unam in reprehensione vitae, alteram in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus esse versatam.*

ab iis ipsis. Turic. Camp. omittunt *iis* cum Alm. ipsoque Cicerone. *posset.* Guelf. *potest* cum Goth. et marg. Vidov.

11. *pro Cluentio.* capite 4. Recte Gesnerus ad vindicandum ab hac reprehensione Ciceronem monet, tertio probando inservire priora apud eum, id quod apparet in primis c. 25. „verisimilius tamen esset, eum potius corrupisse, qui metuisset, ne ipse condemnaretur, quam illum, qui veritus esset, ne alter absolveretur: deinde cum esset nemini dubium, quid judicari necesse esset, eum certe potius, qui sibi aliqua ratione diffideret, quam eum qui omni ratione confideret: postremo certe potius illum, qui bis apud eos judices offendisset, quam eum, qui bis caussam iis probasset.“ Quod tamen negat Gesnerus Quintilianum sentire cum iis, qui vituperent Ciceronem, obstat quodammodo, quod mox legitur *Rursus*, in quo est illius notationis tacita quaedam confirmatio.

12. *pro Murena.* c. 5. *Contentio*, seu comparatio, *dignitatis* locum dat pulcherrimae illi jureconsulti et ducis comparationi c. 9. 10.

365 Graeci praecipiunt, *Non tentanda, quae effici omnino non possunt.* Sed, quoties hac, de qua loquor, duplici defensione utemur, id laborandum est, ut in illam partem sequentem fides ex priore ducatur. Potest enim videri, qui tuto etiam confessurus fuit, mentiendi causam in negando non habere. Et illud utique faciendum est, ut, quoties 18
suspicabimur a judice aliam probationem desiderari, quam de qua loquimur, promittamus nos plene et statim de eo satis esse facturos: praecipueque, si de pudore agitur. Frequenter autem accidit, ut causa parum 19
verecunda, jure tuta sit: de quo ne inviti judices audiant et adversi, frequentius sunt admonendi, *secuturam defensionem probitatis ac dignitatis: expectent paulum, et agi*

non possunt. Turic. Guelf. *n. possint* cum Alm.

id laborandum. Camp. *id elaborandum.* cf. 2, 3, 6.

18. *susp. a judice.* Turic. *susp. judici* cum Alm. solo cf. § 13.

adversi. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Stoer. cum Alm. Voss. 2. 3. Reliqui *aversi.* cf. 4, 1, 10. 5, 12, 19.

17. *Graeci praecipiunt.* Adest proverbium ἀδύνατα θηρᾷς apud Zenobium et Suidam, et Chiloni a Diogene Laërtio 1, 70 tribuitur: Μὴ ἐπιθυμεῖν ἀδυνάτων.

18. *praecipueque.* Malis sane abesse *que* cf. 3, 1, 15. 4, 1, 10. item 9, 4, 35. 10, 1, 20. Retinendum tamen 10, 1, 27. Codd. nostro quidem loco non variant.

de pudore. Pudor, ut saepissime apud veteres, est religio, innocentia, probitas: Gewissenhaftigkeit. cf. § 20. it. *verecundiae* 21. *modestiae ib.* item 1, 2, 4. Similia praecepta habes in narratione 4, 2, 79.

20 *ordine ſinant.* Quaedam interim nos et invitis litigatoribus ſimulandum eſt dicere; quod Cicero pro Cluentio facit circa judiciariam legem: nonnunquam, quaſi interpellemur ab iis, ſubſiſtere: ſaepe avertenda ad ipſos oratio; hortandi, ut ſinant nos uti noſtro conſilio. Ita ſurrepetur animo judicis, et, dum ſperat probationem pudoris, aſperioribus illis mi-
21 nus repugnabit. Quae cum receperit, etiam verecundiae defenſioni facilior erit. Sic utraque res invicem juvabit, eritque judex circa jus noſtrum ſpe modeſtiae attentior, circa
22 modeſtiam juris probatione proclivior. Sed, ut non ſemper neceſſaria, aut utilis etiam partitio eſt, ita opportune adhibita plurimum orationi lucis et gratiae confert. Neque

20. *ab iis.* Sic Camp. cum Obr. Reliqui *a. his.* cf. 4, 3, 3. 5, 7, 8. *avertenda.* Turic. *aconvertenda* (a ſec. manu *ac convertenda*) cum Alm. cf. § 18. Camp. *convertendà* cum Bodl. Andr. Obr. *adverta* per errorem dat Guelf. pro *advertenda* quod eſt in Goth. et edd. ante Stoer. *avertenda* verbum eſt legitimum cf. 4, 2, 103.

22. *aut utilis etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *a. e. ſupervacua.* Noſtrum quanto praeſtet, ſponte apparet. In vulgata debebat ſaltem eſſe prius: *aliquando non neceſſaria.*

20. *pro Cluentio.* c. 52. ſq. „Poterat Cluentius corrupti „judicii accuſatus, tueri ſe „lege, quod ſenator non eſ- „ſet; lex autem de corruptis „judiciis ad ſenatores pertine- „ret.“ Geſnerus.

quaſi interpellemur. Ablegat Geſn. ad 6, 4, 9 ubi vera tangitur interpellatio litigatoris, quam hic ſimulare ſuadet.

ad ipſos. i. e. litigatores.

21. *jus — juris.* Jus hoc non eſt naturale, ſed legitimum cf. not. crit. ad 4, 4, 5. n. 3.

22. *non — utilis.* i. e. noxia.

enim solum id efficit, ut clariora fiant, quae dicuntur, rebus velut ex turba extractis, et in conspectu judicum positis: sed reficit quoque audientem certo singularum partium fine: non aliter, quam facientibus iter,
166 multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia. Nam et exhausti 23
laboris nosse mensuram voluptati est, et hortatur ad reliqua fortius exequenda, scire quantum supersit. Nihil enim longum videri necesse est, in quo, quid ultimum sit, certum est. Nec immerito multum ex dili- 24
gentia partiendi tulit laudis Q. Hortensius:

solum id. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ioann, (tac. Gibs.). Reliqui *id sol.* Non videtur *solum* a suo *non* tanto intervallo distinendum; neque nomen adjectivum est *solum* sed adverbium.

23. *voluptati est et.* Turic. *voluptatem et,* a sec. autem manu *voluptas est et,* quod ipsum dat Camp.

*. *inscriptis lapidibus.* Eleganter huc advocat Colomesius Rutilii Numatiani in Itinerarii L. 2. versus 7. 8. quos ipsos e Quintiliano adumbratos censet Wernsdorfius.

Intervalla viae fessis praestare videtur
Qui notat inscriptus millia crebra lapis.

24. *Q. Hortensius — eludit.* vid. Cic. Brut. c. 88 ubi Corradus haec elusionis hujus vestigia indicat: Cic. pro Quintio c. 10. „Faciam quod „te saepe animadverti facere, „Hortensi: totam causae meae „dictionem in certas partes dividam. *Tu id semper facis,* „*quia semper potes. ego in hac* „*causa faciam, propterea quod* „*in hac videor posse facere.* „*Quod tibi natura dat, ut* „*semper possis, id mihi causa* „*concedit, ut hodie possim.*" Divinat. in Caecil. c. 14 „Quid? cum accusationis tuae „membra dividere coeperit" (Hortensius) „et *in digitis*

cujus tamen divisionem, in digitos diductam, nonnunquam Cicero leviter eludit. Nam est suus et in gestu modus, et vitanda ut quae maxime concisa nimium et velut articulosa partitio. Nam et auctoritati plurimum detrahunt minuta illa, nec jam membra, sed frusta: et hujus gloriae cupidi, quo subtilius et copiosius divisisse videantur, et supervacua assumunt, et, quae natura singularia sunt, secant: nec tam plura faciunt,

24. *suus et in gestu.* Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) *suus certus* cum Palat. Gebh. Voss. 1. 3. Bern. et edd. ante Gryph. nisi quod pleraeque harum *certus suus* quod revocavit Capper. A Gryph. inde *certus ejus*, ex conjectura Regii. Nostram dant Turic. (quanquam per errorem *s. et ingesta*) Camp. Goth. Voss. 2. (hic bene conspirantes cf. 4, 2, 9.) Alm. Obr. Burm. Gesn.

vit. ut quae max. Sic Turic. Stephan. Gryph. (1544) Obr. nisi quod Gr. *ev.* Camp. *v. quae m.* Jens. (tac. Gesn.) *e. vit. utique m.* cum edd. ante Gryph. Mox Stoer. *ev. max.* cum Vall. et recentt. cf. 3, 8, 12.

„*suis singulas partes causae* „*constituere?*" Fragmentum operis Ciceroniani, cui titulus: *De Philosophia, sive Hortensius* apud Nonium c. 4. voce *pressum*: „Quis te autem „est aut fuit unquam in partiundis rebus, in definiendis, „in explanandis pressior?"

suus — modus. Quod *gestum* tangit, id respicit ad „divisionem *in digitos* diductam" quibus verbis maxime locum Caecilianae (c. 14.) supra positum designasse mihi videtur. *Et*, quod additur, significat, vel ipso gestu, citra reliquam rei evidentiam, apparere, quam facile displiceat nimia partiendi diligentia, cum et gestus ejus index saepius recurrens dedecere soleat. Hunc gestum habes etiam 11, 1, 5. 11, 3, 14 quanquam ibi *argumenta*, non *singulas partes causae*, in digitos diducuntur et digeruntur. Alius est gestus summarum index 1, 10, 35.

quam minora. deinde cum fecerunt mille particulas, in eandem incidunt obſcuritatem, contra quam partitio inventa eſt. Et diviſa 26
67 et ſimplex propoſitio, quoties utiliter adhiberi poteſt, primum debet eſſe aperta atque lucida (nam quid ſit turpius, quam id eſſe obſcurum ipſum, quod in eum ſolum adhibetur uſum, ne ſint cetera obſcura?), tum brevis, nec ullo ſupervacuo onerata verbo. Non enim, quid dicamus, ſed, de quo dicturi ſumus, oſtendimus. Obtinendum etiam, ne 27
quid in ea deſit, ne quid ſuperſit. Supereſt autem ſic fere, cum aut in ſpecies partimur,

26. *Et diviſa.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *Et.* *adhiberi.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Bip. cum edd. ante Burm. qui quare *haberi* ſcripſerit obſecundantibus recentioribus, non aſſequor.

deb. eſſe. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *e. d.*

27. *quid dicamus.* Sic Camp. cum Bodl. Alm. Andr. aliisque non paucis ante Stoer. Prope accedit Turic. *quod dicamus.* Jenſ. et edd. ante Ald. *de quo dicimus* cum Guelf. Sed a Stoerio fere *de quo dicamus* quod eſt in Goth. et Vallenſi, ref. Badio. *dict. ſumus* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui fere *d. ſimus.*

26. *Et diviſa — propoſitio* i. e. ſive partitionem adhibes, ſive ſimplici propoſitione uteris.

27. *quid dicamus — de quo dicturi ſumus.* Priore loco conjunctivus proprie uſurpatur, altero indicativus. Aliud enim eſt *oſtendere quid dicas* i. e. rem, quam cummaxime tractas, qualis ſit, explicare, aliud *oſtendere id, de quo dicturus es* i. e. indicere ea, quae mox tractabuntur. Illud probationis eſt, hoc propoſitionis.

ut ſi dicam. vid. not. crit.

quod in genera partiri ſit ſatis; aut, genere poſito, ſubjicitur ſpecies: ut ſi dicam de virtute, juſtitia, continentia: cum juſtitia atque continentia virtutis ſint ſpecies.
28 Partitio prima eſt, quid ſit, de quo conveniat; quid, de quo ambigatur. In eo, quod convenit,

ut ſi dicam. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. ſed redit ad veterem ſcripturam Gibſ. quocum facit Ioann. Alm. item Obr. Reliqui *ut: Dicam* e conjectura Regii, nullo, ut praeſtare auſim, MS. aſtipulante, quanquam multi ſilentur. In tanto Codd. conſenſu *ſi* omittere religio fuit. Ad ipſam quidem *partitionem* convenientius eſſe videtur ſi promittens inducatur orator: *Dicam* cet. Poteſt tamen non ſolum in proponenda partitione, ſed in ipſa quoque partium tractatione reprehendi is, qui hoc vitio laboret. Nec latine ſatis, ad Quintiliani in primis ſobrietatem, ſtruitur hoc *ut: Dicam* i. e. *ut ſi quis ita partiatur: Dicam.*

28. *ambigitur, quae.* Libri et ſcripti et excuſi mei ad unum omnes inſerunt *quae dicturi ſumus*, recentiores fere *ſimus*. Hoc alienum eſſe ſolus ſenſit Geſn. qui uncis incluſit. Unde natum, non adeo facile oſtendatur. Nam quod ſupra § 26. paucis ante verſibus legitur *quod dicturi ſumus*, id poterat quidem repeti calamo oſcitantis librarii, nec tamen plane idem eſt. Geſn. verba noſtra gloſſam putat eorum quae ſequuntur: *quae noſtrae propoſitiones.* In Turic. pro *ambigitur* a prima manu ſcriptum eſt *ambigituri.* Poterat aliquis iſtis: *q. n. p.* ſuperſcribere *i* (ſcil. *id eſt*) *quae dicturi ſumus*, quae mox ab ignaro librario praemitterentur iis quibus interpretamenti cauſa erant ſuperſcripta. Nolui locum diutius turbari hiſce ſordibus, quae nullis machinis in ordinem redigi poſſunt.

28. *Partitio prima.* Recte Pſeudo-Turnebus ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 22. *Prima* hic quidem nihil aliud, niſi quid primum diſtinguendum ſit in oratione, deſignat; quo minus mutatione indigebat locus, quam Regius ſuaſit, ut legeretur *promit* vel *proponit* pro: *prima eſt.* Poſterius aliquot edd. expreſſerunt, ut Aldus.

quid adverſarius fateatur, quid nos: in eo, de quo ambigitur, quae noſtrae propoſitiones, quae partis adverſae. Turpiſſimum vero, non eodem ordine exequi, quo quidque propoſueris.

vero non. Sic Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Obr. Voſſ. 1. 2. *vero* etiam omittit Guelf. Reliqui inſerunt *eſt*.

eodem. Sic Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Obr. Reliqui *eo*.

ARGUMENTUM LIBRI V.

Aliquot praeceptores solum oratoris officium tradidisse DOCERE. Prooem. — 2. Plures praecipuum — 3. Unde hunc librum maxime necessarium — C. 1. Probationes inartificiales — C. 2. Praejudicia — 2. auctoritas pronunciantium, similitudo rerum, quomodo refellantur — C. 3. Fama quomodo tractetur in utramque partem — C. 4. De tormentis generalia — 2. Propria cujusque litis — C. 5. Tabulas non refelli solum, sed et accusari, tractis ex causa argumentis, aut aliis probationibus aeque inartificialibus — C. 6. Jusjurandum offerentibus quid obstet, quid prosit — 3. argumenta pro non recipientibus, deferentibus — 5. pro recusantibus — 6. Seniorum praecepta — C. 7. Testimonia per tabulas data quomodo refellantur — 3. Et pro praesentibus et contra eosdem aut actione aut interrogatione confligi — 4. Loco communi contra genera, contra singulos — 7. Domitium Afrum rectissime postulasse interiorem causae notitiam — 9. Quomodo producendi testes voluntarii — 12. Vitandas eorum insidias — 15. Ejus testis, cui denunciatum est, animum in reum si norit accusator, iniquum — 17. propensum — 20. Si ignoret — 22. Patronum erutam antea testis mentem et conditionem quomodo tractare oporteat oratione continua — 24. causas laedendi rei exponendas, in generibus testium, in singulis — 26. Patrono interroganti testem, primum esse nosse — 28. Tractandi singulos ratio unde maxime sumatur — 29. Fortuna scite utendum in interrogando, et caute; nec unquam fraude — 33. Diversa testimoniorum genera

inter se contendenda — 37. *Si qua deficerint, requirenda* — C. 8. *Artificiales probationes vulgo negligi* — 4. *Communia in omni argumentorum genere* — C. 9. *Signa differre ab argumentis* — 5. *Signa ad praecepta artis an pertineant* — 8. *non necessaria, ceteris adjuncta, valere* — 12. *Aliquam speciem signis propriis non subjectam, ut signa tractandam* — 15. *Prognostica* — C. 10. *Graecorum et Latinorum ratio in denominandis argumentis* — 9. *Vocabuli varii significatus* — 11. *Oportere esse aliquid in causa quod probatione non egeat* — 15. *Credibilium genera* — 20. *Argumentorum loci* — 23. *A persona, per certas species* — 32. *A rebus* — 33. *Quare aliquid factum sit* — 37. *Ubi* — 42. *Quando* — 49. *Facultates faciendi* — 52. *Modus, triplici quaestione* — 54. *Duci argumenta ex finitione, per genera, species, differentia, propria* — 62. *Ciceronis dissensus* — 65. *Divisione adjuvari finitionem* — 71. *Argumenta ex initio, incremento, summa* — 73. *Ex dissimilibus, contrariis, pugnantibus consequentibus* — 75. *Consequentia et sequentia* — 80. *Argumentatio a causis* — 86. *majora ex minoribus et vicissim* — 90. *nimis hoc secari in species* — 92. *Exempla, cum enumeratione locorum argumentationis* — 95. *A fictione quoque duci argumenta* — 100. *Nec sufficere et nocere nimiam praeceptorum superstitionem* — 104. *exemplis probatur* — 109. *Caute versandum in proponendo* — 119. *Et praeceptorum et oratorum propria utilitas* — 122. *Exercitatione plurimum profici* — C. 11. *Exemplorum extrinsecus adductorum varia appellatio et finitio* — 6. *Exemplum proprie vocatum, simile, dissimile, contrarium, ex majoribus ad minora et vicissim* — 17. *Ratio eorum, quae ex poëticis fabulis ducuntur* — 19. *Fabellae Aesopiae* — 22. *Similitudo* — 26. *Caute in ea versandum* — 30. *Nimia harum rerum partitio* — 32. *Juris similitudo* — 34. *Analogia* — 36. *Auctoritas* — 42. *Deorum* — 43. *Judicis, adversarii, agentis ex diverso. Male haec inartificialibus*

accenſeri — C. 12. *Dubiis quatenus uti poſſimus* — 4. *Quae ſingula ſint urgenda, quae univerſa* — 6. *Quaedam argumenta eſſe adjuvanda et per partes ducenda* — 8. *Parcendum argumentorum numero* — 9. *Probationes ductae ex affectibus* — 14. *Quo loco potentiſſima quaeque ponenda* — 15. *Se breviter demonſtraſſe quae fruſtra alii verboſius* — 17. *Vulgo nunc negligi probationem* — C. 13. *Refutatio duplex* — 2. *Quare difficilius defendere quam accuſare* — 4. *Deprecationem ſine ulla ſpecie defenſionis vix eſſe tentandam* — 7. *Silentio vix quidquam profici in rebus quae defendi nequeant* — 11. *Nunc plura ſimul, nunc ſingula invadenda* — 15. *Qualia facile refellantur* — 17. *Talia efficere adverſarii argumenta, eſſe oratoris* — 19. *Reliqua per conjecturam, finitionem, qualitatem, tractanda* — 22. *Diſſimilitudinem eorum, quae aſſumuntur ab adverſariis, ſedulo ſcrutandam; aut illa quoque ipſa reprehendenda* — 25. *Quam minime efficaciter referenda eſſe adverſarii dicta, nec unquam cum ſua confirmatione* — 28. *Interim totum crimen exponi, interim per partes* — 29. *Communia quomodo fiant contraria; quomodo inveniantur inter ſe pugnantia in actione adverſarii* — 34. *Vitioſe ab adverſario dicta facile reprehendi* — 36. *In contradictionibus nobis oppoſitis utrumque vitium fugiendum et praetereundi et ſuperſtitioſe refutandi* 37. *Agenti ex diverſo plerumque parcendum* — 42. *Non eſſe ſtultum adverſarium fingendum* — 45. *Contradictiones praeſumentem interdum dare de ſe reſpondentibus venuſtiſſimos luſus* — 49. *Poſſe tamen nonnunquam poni aliquid ſimile contradictioni* — 51. *Fiduciam prae ſe ferre debere oratorem* — 53. *Quo ordine confirmanda noſtra, refutanda aliena* — 56. *Adjuvandam probandi refutandique rationem viribus dicentis* — 59. *Inanem Theodorum inter et Apollodorum contentionem agitatam* — C. 14. *Enthymema et argumentum ſignificare et ejusdem elocutionem, eamque duplicem, ex conſequentibus, ex pugnantibus* — 5. *Epichirematis partium aliis alium numerum placere, ſibi ternarium*

— 10. *In his tribus non semper eandem formam esse* — 14. *Epichirema oratorum, syllogismum philosophorum esse* — 17. *Nec omnes semper hasce partes poni, nec eodem ordine* — 20. *Quomodo occurratur his tribus* — 24. *Enthymematis et syllogismi differentia* — 27. *Non esse stipandam orationem hisce dialecticis* — 33. *Ne ipsa quidem argumenta semper ornatu esse spolianda.*

M. FABII QUINTILIANI 56

DE

ORATORIA

INSTITUTIONE

LIBER QUINTUS.

PROOEMIUM.

Fuerunt, et clari quidem auctores, quibus ſolum videretur óratoris officium docere. Namque et affectus duplici ratione excludendos putabant: primum, quia vitium eſſet omnis animi perturbatio; deinde, quia judicem a veritate depelli miſericordia, vel

1. *quidem.* Turic. Guelf. Camp. *quidam* (quorum noviſſimus tranſponit etiam *quid. clari*) cum Alm. Voſſ. 3. et aliquot edd. ut Obr. Male profecto. cf. 4, 1, 43.

depelli. Turic. Camp. *pelli* cum Alm. Andr.

miſeric. — ſimilibusque non. Turic. *m. gratia ſ. n.* Camp. *m. gratia v. i. ſ. n.* cum Andr. Sed Bodl. *m. gratia ſ. rebus n.* Guelf. *m. v. i. aut ſimilibus n.* Equidem *gratiam* loco ſupereſſe cenſeo, quippe ſubjectam miſericordiae; unde tamen advenerit, adhuc requiro.

1. *clari — auctores.* Recte ad partes vocant Ariſtotelem Rhet. 1, 1, 4.

ſolum — docere. cf. 4, 5, 6.

a veritate depelli. Et falli, et injuſtum reddi. Ineſt enim *veritatis* vocabulo, etiam juſtitiae ſignificatio.

, ſimilibusque, non oporteret: et volupta-
a audientium petere, cum vincendi tan-
n gratia diceretur, non modo agenti ſu-
:vacuum, ſed vix etiam viro dignum, ar-
rabantur. Plures vero, qui nec ab illis 2
e dubio partibus rationem orandi ſummo-
:ent, hoc tamen proprium atque praeci-
um crederent opus, ſua confirmare, et,
ae ex adverſo proponerentur, refutare.
:umcunque eſt (neque enim hoc loco 3
am interpono ſententiam), hic erit liber
rum opinione maxime neceſſarius, quo
o haec ſola tractantur: quibus ſane et ea,
ae de judicialibus cauſis jam dicta ſunt,
viunt. Nam neque *prooemii*, neque *nar-* 4
ionis eſt alius uſus, quam ut judicem

et volupt. Turic. *nec v.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante
. Hoc in ſuis libris omnibus inventum correxit Regius.
a ſcriptura eſt in Vall. ref. Badio, item in Guelf. Camp.
h. aliisque fortaſſe qui tacentur.

ſed — dignum. Abſunt haec a Turic. et Alm. cf. 4, 5,
not. 1.

2. *ex adverſo.* Turic. om. *ex* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ.
que enim hic e *diverſo* ut refert Geſn.) et edd. ante Ald.
Ven. quae ſic: *adverſario* itidem ſine *ex*. Turic. tamen
c. manu *ab adverſo* pro quo Andr. *ab adverſario*. Goth.
verſo. Noſtrum quod repoſuit Regius eſt in Guelf. Camp.
que fortaſſe multis ante Reg. *refutare*. Guelf. *in-*
are, ſolus. Mire! cf. Cic. de Or. 2, 27. *confirmare —*
mare.

3. *Utrumcunque.* Turic. Camp. *Utrumque* cum Voſſ. 3.
a. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern.
qui *nec e.* cf. 4, 2, 109. 5, 9, 6. *quo toto.* Turic.
ıp. *quia t.* cum Alm.

. *quae — jam dicta ſunt.* Libro tertio a nono inde capite.

praeparent: et ſtatus noſſe, atque ea, de quibus ſupra ſcripſimus, intueri, ſupervacuum foret, niſi ad hanc perveniremus. Denique ex quinque, quas judicialis materiae fecimus, partibus, quaecunque alia poteſt aliquando neceſſaria cauſae non eſſe: lis nulla eſt, cui probatione opus non ſit. Ejus praecepta ſic optime diviſuri videmur, ut prius quae in commune ad omnes quaeſtiones pertinent, oſtendamus: deinde, quae in quoque cauſae genere propria ſunt, exequamur.

I. Ac prima quidem illa partitio, ab Ariſtotele tradita, conſenſum fere omnium

4. *praeparent.* Turic. *praeparentis* (a ſec. manu *praeparantis*) cum Alm. cf. § 1. not. 5. Sed haec varietas nihil adjuvat vid. not. ex. *ad hanc.*

5. *videmur.* Turic. Camp. *videamur* cum Alm.

quae in commune. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. edd. ante Gryph. et pluribus profecto quam memorantur Codd. Recentiores *in commune quae.*

4. *ea — ſupra ſcripſimus.* Reſpici maxime puto 3, 11 integrum,

intueri. Hoc verbo in primis delectatur Qu. ſignificatu improprio et ad animi curam translato, cujus formae exempla plurima miniſtrabit index. cf. 3, 11, 1 ubi idem in eodem loco.

ad hanc. Facile eſt, quid voluerit Qu., conjicere et ſubaudire vel, quod ſuadet Capper., *orationis partem,* vel *probationem.* Neque tamen orationis Quintilianeae integritatem et diligentiam hic quisquam agnoſcat. Quare excidiſſe arbitror vel ante vel poſt *praeparent* vocem hanc: *probationi,* quo deinde reſpiciet pronomen *hanc.* cf. 5, 7, 37. not. crit.

5. *quinque — partibus.* cf. 3, 9, 1. 4, pr. 6. 4, 3, 15.

in quoque cauſae genere. Cave hic de iis cogites cauſarum generibus quae habes 3, 3, 15. item 3, 4, 15. Significatur unum genus judiciale, cujus ſingulae cauſae in ſua genera digeruntur. cf. not. ad 4, 1, 40.

1. *Ariſtotele.* Rhetor. 1, 2, 2.

meruit, alias esse *probationes*, quas extra dicendi rationem acciperet orator; alias, quas ex causa traheret ipse, et quodam modo gigneret. Ideoque illas ἀτέχνους, id est *inartificiales*; has ἐντέχνους, id est *artificiales*, vocaverunt. Ex illo priore genere sunt 2
praejudicia, *rumores*, *tormenta*, *tabulae*, *jusjurandum*, *testes*, in quibus pars maxima contentionum forensium consistit. Sed, ut ipsa per se carent arte, ita summis eloquentiae viribus et allevanda sunt plerumque, et refellenda. Quare mihi videntur magnopere damnandi, qui totum hoc genus a praeceptis removerunt. Nec tamen in animo est, 3
omnia, quae aut pro his aut contra dici solent, complecti. Non enim communes

1. *probationes.* Turic. Camp. *propositiones* cum Bodl. Bal. Bern. Audr. Male. *has — artificiales.* Haec verba, a Regio rectissime suffecta, absunt a libris meis et scriptis et excusis ante Ald. nec profecto in ullo eorum, qui collati sunt, Codd. inveniuntur. Recte tamen recipiuntur, quia falsae in hisce conjecturae ne locus quidem est. cf. 5, 10, 14.

2. *vir. et all.* Turic. Camp. Guelf. omittunt *et* cum edd. a Stoerio inde usque ad Gesn. qui recte reposuit ex Goth. aliisque apud Burm. Habent *et* Jens. (tac. Gesn.) cum reliquis ante Stoer.

3. *quae aut pro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *aut* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Aldo. Male.

meruit. cf. 4, 2, 125.

2. *praejudicia — testes.* cf. Arist. l. c. et Cic. de Or. 2, 27. A Cicerone eleganter significari argumenta inartificialia, observat Ernestus ad or. pro Flacco c. 11. extr.

allevanda. „i. e. adjuvanda." Badius, rectissime.

3. *communes locos.* cf. 2, 1, 11. 2, 4, 27. Cic. de Inv. 2, 16. ad Herenn. 2, 6. 7. 8.

locos tradere deſtinamus, quod eſſet operis infiniti, ſed viam quandam atque rationem. Quibus demonſtratis, non modo in exequendo ſuas quisque vires debet adhibere, ſed etiam inveniendo ſimilia, ut quaeque conditio litium poſcet. Neque enim de omnibus cauſis dicere quisquam poteſt ſaltem praeteritis, ut taceam de futuris.

II. Jam *praejudiciorum* vis omnis tribus 37
in generibus verſatur: *Rebus*, quae aliquando *ex paribus cauſis* ſunt *judicatae*, quae *exempla* rectius dicuntur; ut *de reſciſſis patrum teſtamentis*, vel *contra filios confirmatis*: *Judiciis ad ipſam cauſam* pertinentibus, unde etiam nomen ductum eſt; qualia *in Oppianicum* facta dicuntur, et a ſenatu *adverſus Milonem*: aut, cum *de eadem cauſa*

viam. Turic. Guelf. Camp. *vim.* cum Alm. Bodl. Voſſ. 3. Bern. Andr. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. Male cf. 2, 17, 41. 7 Praef. 4. 7, 2, 56. it. Cic. Brut. c. 12. de Divin. 2, 1. de Orat. 1, 19. de Finib. 2. 1.

1. *Jam.* Turic. *tam.* Guelf. *Tamen* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Jenſ. pro quo Regius conjectura repoſuit *Nam* et hoc deinceps eſt in edd. ante Bad. qui noſtrum dedit primus, ex ingenio ut videtur; rectiſſime, et praeivit Camp. Nec obſcurum verae ſcripturae veſtigium in Turic. Reliqui ſilentur.

vis — generibus. Turic. *de his omnibus in generibus* cum Alm. ſolo. cf. 6 Pr. 4.

quod eſſet. An *q. eſt?* cf. 1, 8, 5. Codd. non variant.

3. *inveniendo.* Non dubito quin ante hanc vocem exciderit *in.* cf. 4, 2, 122.

ſaltem. cf. 1, 1, 24. 6, 2, 19.

1. *in Oppianicum.* Cic. pro Cluent. c. 17. ſq. vid. et 4, 5, 11.

adv. Milonem. pro Mil. c. 5.

pronunciatum eſt, ut *in reis deportatis*, et *aſſertione ſecunda*, et *partibus centumviralium*, quae in duas haſtas diviſae ſunt.
Confirmantur praecipue duobus: *auctoritate* 2
372 eorum, qui pronunciaverunt, et *ſimilitudine* rerum, de quibus quaeritur: refelluntur autem raro per contumeliam judicum, niſi forte manifeſta in his culpa erit. Vult enim cognoſcentium quisque firmam eſſe alterius ſententiam, et ipſe pronunciaturus; nec libenter exemplum, quod in ſe fortaſſe reci-

2. *nec lib. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. Levi diſcrimine Goth. (tac. Geſn.) *non lib. ex.* Reliqui *ex. non lib.* ſublata poſt *pronunc.* diſtinctione. Ita *et non* dicitur pro *nec*,

in reis deportatis. Recte poſt Regium Geſnerus ablegat ad digeſt. 48, 22 titulum *de interdictis et relegatis et deportatis*, item 25 *de ſententiam paſſis et reſtitutis.*

aſſertione ſecunda. Qui in injuſta ſervitute ſe teneri crederet; circumſpiciebat aſſertorem, in libertatem ſe vindicaturum in judicio; neque enim ipſe videbatur poſſe cauſam orare. Haec eſt cauſa liberalis. Qua ſi cecidiſſet aſſertor, poterat eadem iterum ac tertium agi. cf. 11, 1, 78. Hoc a Juſtiniano ſublatum vid. Codic. 7, 17, 1, 1. „illis „legibus quae dudum et ſe„cunda et tertia vice aſſer„torias lites examinari praeci„piebant, in poſterum con„quieſcentibus."

partibus centumviralium. Ad genitivum intellige *cauſarum*, eoque refer quod ſequitur *quae;* quanquam vel *partes* potuerunt dici diviſae in *haſtas*, ſi mavis *centumvir. judiciorum.* Haſta, auctoritatis ſignum, judicium hic ſignificat. *Duplicia centumviralia* memorat noſter 11, 1, 78. item Plinius *quadruplicia* Epiſt. 1, 18, 3. 6, 33, 2. Diviſum hoc modo in plures haſtas centumvirale judicium de eadem judicabat re. De *centumviris* vide 4, 2, 5.

2. *et ipſe pronunc.* Cum ipſe quoque ſit pronunciaturus, ſuae mox ſententiae timet, ſi prioris judicis rata non fuerit.

exemplum. cf. 4, 1, 7.

3 dat, facit. Confugiendum ergo est in duobus superioribus, si res feret, ad aliquam dissimilitudinem causae. (Vix autem ulla est per omnia alteri similis.) Si id non continget, aut eadem causa erit, actionum incu-

parum quidem nostro usitatę. In nostra ratione *et ipse* est *ipse quoque*. vid. not. ex.

3. *aut — actionum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (turbante aliquid Gesn.) cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. In suis Codd. dormitatum a Gibs. qui *aut* affert ex Bodl. Bal. de reliqua varietate tacet. Aldus ex Regii conjectura — *actorum*; a Badio inde jam omnes exprimunt Regii constitutionem, ex ingenio factam: *ac eadem causa erit, aut actorum. Ac* ante vocalem diu est cum suspectum fuit VV. DD. ut Drakenb. ad Liv. 10, 36, 17. Ernesto in Clave Cic. item saepe in notis, ut Philipp. 11, 3 not. 14. Oudendorpio ad Sueton. Caes. c. 26. not. 4. et saepissime tam ad Suet. quam ad Appul. velut p. 47. 79. 87. 98 cett. Burmanno Secundo Anthol. Vol. 1. p. 437. Ruhnkenio ad Vellej. 2, 105, 2. 2, 125, 5. Luculentum evitatae cacophoniae exemplum habes Cic. pro Balbo c. 3. „non contra *ac* liceret — sed contra *atque* „oporteret." Goth. (tac. Gesn.) apud nostrum 4, 5, 22 pro aliorum *aut etiam* vitiose *ac etiam.* vid. et 6, 2, 7. Item 11, 2, 41 Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. *ac infinitum* pro *ad inf.* Aliquot ejusmodi errores, adhuc obsidentes Quintilianum, nobis erunt emendandi (cf. 5, 14, 17). Alterum *aut* ante *act.* quod omnibus, ut dixi, abest Codd. tanto facilius invehebat Regius, qui suo loco prius deturbasset.

3. *aut eadem causa erit.* His verbis tertium praejudiciorum genus designat, quod majore etiam arte indiget ad refellendum; „*duo superiora*" modo memorata sunt „res ex „paribus causis judicatae" et „judicia ad ipsam causam per„tinentia."

actionum — personarum. De *actione* cf. 4, 1, 32. 6, 4, 4. 3, 6, 69 not. ex. *cecidisse — formula.* Est enim idem ac formula. Bona causa litigator cecidisse potest dici propterea quod prava actionis formula comprehensa fuerit ejus causa a patrono. Huic subjungitur *persona*, ipsa etiam abstracti (ut cum schola loquar) significatu pro conditione, statu, si mulier, pupillus fuerit, qui causa cecidit. Neque enim cogimur recentiorem illam

ſanda negligentia, aut de infirmitate perſo-
narum querendum, contra quas erit judica-
tum: aut de gratia, quae teſtes corruperit,
aut de invidia, aut de ignorantia: aut inve-
niendum, quod cauſae poſtea acceſſerit.
Quorum ſi nihil erit, licet tamen dicere 4
multas judiciorum cauſas ad inique pro-
nunciandum valere: ideoque *damnatum
Rutilium, abſolutos Clodium atque Catilinam.*

4. *ad inique.* Turic. *ad initium.* Alm. *adiniçum.* cf. § 1 not. 2.

perſonae poteſtatem h. l. accipero, qua concrete ei opponitur *res* a ICtis in primis. Sic optime *negl. actionum, infirmitati perſonarum* adjungitur.

4. *judiciorum cauſas.* Cave forenſi ſignificatione accipias *cauſas*, ſed interpretare: „multas in judiciis accidere cauſas, ob quas inique pronuncietur." Eſt ſane infrequens hic genitivi uſus.

Rutilium. cf. 11, 1, 12. P. Rutilius Rufus A. U. C. 662 C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. repetundarum condemnatus fuit, per ſummam injuriam, conſpiratione publicanorum, a quorum injuriis Aſiam defenderat. Cujus cum bona publicarentur, apparuit minora eſſe ea, quam lis aeſtimata eſſet; honeſtiſſimisque artibus parta. Voluntario exilio ſeceſſit Mitylenen, mox Smyrnam, ubi ab omnibus Aſianis impenſe colebatur, opibusque longe, quam ipſius fuerant, majoribus eſt auctus. vid. Dio Caſſ. p. Reim. 44. Hunc, Panaetii auditorem, Stoïcum Socrati plerumque adjungit Seneca, exemplar ſapientiae et fortitudinis in ferendis adverſis v. c. de Provid. c. 3. Vol. 1. (Bip.) p. 226. de tranquill. animi c. 15. Vol. 1. p. 272. de vita beata c. 18. V. 2. p. 97. De Benef. 5, 17. (2, p. 260) 6, 37. (2, 301 ſq.) Epiſtol. 24. p. 3, 75. 67. p. 3, 212. 79. p. 3, 281. cf. Dukeri Florum 3, 17, 5. item interpp. ad Vellej. 2, 13, 2. Ciceronis loca vid. in Clave Erneſtiana h. v. it. Schneider. ad Cic. Brut. C. 30, 3.

Clodium — Catilinam. Conjungit eosdem tres Cicero in Piſon. c. 39. Rutilium, Catilinam, „auctorem Piſonianae „provinciae, cum ſtuprum „Bonae deae pulvinaribus

Rogandi etiam judices, ut rem potius intueantur ipſam, quam jurijurando alieno ſuum donent. Adverſus conſulta autem ſenatus, et decreta principum vel magiſtratuum, remedium nullum eſt, niſi aut inventa quantulacunque cauſae differentia, aut aliqua vel eorundem, vel ejusdem poteſtatis hominum, poſterior conſtitutio, quae ſit priori contraria: quae ſi deerunt, lis non erit.

III. *Famam* atque *rumores* pars altera 37 conſenſum civitatis, et velut publicum teſtimonium vocat: altera ſermonem, ſine ullo certo auctore diſperſum, cui malignitas initium dederit, incrementum credulitas: quod

5. *inventa quantulacunque.* Turic. Camp. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) i. *quantulumcunque* cum Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. niſi quod Ald. etiam *inventae* pro *inventa*, in utraque. Ferri nequit quamvis trahas ad *remedium*.

eorund. vel ejusdem pot. Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *eorund. pot.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Ald. Refert Geſn. omittere Goth. *vel eorundem*, ſed ſuſpicor et ipſum et me dormitaſſe, cum abeſſet quod a reliquis: *vel ejusdem.*

„intuliſſet" i. e. Clodium. cf. 4. 2. 88. Catilina et inceſti reus fuit A. U. C. 682 L. Gellio Poplicola et Cn. Cornelio Lentulo coſſ., et repetundarum A. U. C. 688 M' Aemilio Lepido et L. Volcatio Tullo coſſ. Prius periculum evaſit propter Terentiae, Ciceronis uxoris, gratiam, cujus ſorori Fabiae Veſtali Catilina objiciebatur; alterum praevaricante accuſatore Clodio. vid. Cic. in fragm. apud Aſc. Pedianum in Orat. Cic. contra C. Antonium p. 145. 151. item Cic. de Haruſp. reſp. c. 20. quanquam ſpuriae orationis ſolius nulla auctoritas.

5. *poteſtatis.* cf. 4. 5. 10.

c. III. *quod.* referendum hoc non quidem ad *ſermonem*,

nulli non, etiam innocentissimo, possit accidere fraude inimicorum, falsa vulgantium. Exempla utrinque non deerunt.

IV. Sicut *in tormentis* quoque, qui est locus frequentissimus: cum pars altera quaestionem, vera fatendi necessitatem, vocet, altera saepe etiam caussam falsa dicendi, quod aliis patientia facile mendacium faciat, aliis infirmitas necessarium. Quid attinet de his plura? Plenae sunt orationes veterum ac

c. III. *vulgantium.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *vulgarium* cum edd. ante Ald. Nostrum rectissime reposuit Regius, cui obloqui Badium non attinebat, qui hoc ipsum in margine Vallensis ascriptum narrat.

1. *plura? Plenae.* Turic. Camp. inserunt *quibus* quanquam ille a prima manu pro eo *quid.* Non prorsus sobrietatem Quintilianeam sapere mihi videtur abrupta reliquorum oratio sine *quibus.*

sed ad omne hoc *famam atque rumores.* cf. 4, 2, 3. 5, 14, 1. 6, 2, 30.

1. *caussam falsa dicendi.* Ad convellendam tormentorum auctoritatem egregie facit locus, quem apposuit Gesnerus Cic. pro Sulla. c. 28. „Quae„stiones nobis servorum ac „tormenta minitatur: in qui„bus quanquam nihil periculi „suspicamur; tamen illa tor„menta gubernat dolor, mo„deratur natura cujusque „tum animi, tum corporis, „regit quaesitor, flectit libido, „corrumpit spes, infirmat me„tus, ut in tot rerum angu„stiis nihil veritati loci relin„quatur. Vita P. Sullae tor„queatur: ex ea quaeratur" cet. cf. Ulpian. Digest. 48, 18, 1, 23 indicante Pseudo-Turnebo, sed ex Regio. Ad Digestorum locum Gothofredus praeter nostrum citat Cornif. ad Herenn. 2, 7. Cic. Partitt. 14. Valer. Max. 8, 4. Aelian. Var. hist. 7, 18. item nostrum 5, 10, 70. Quod autem ponit ex Ciceronis de inventione lib. 2. „Ex quae„stione suspiciosior veritas" adhuc frustra quaerebam. Adde Aristot. Rhet. 1, 15, 26.

Plenae — novorum. Exempla dat Gesnerus pro Rosc. Am. c. 41. 42. pro Milone

novorum. Quaedam tamen in hac parte erunt propria cujusque litis. Nam, ſive de habenda quaeſtione agetur, plurimum intererit, *quis*, et *quem poſtulet*, aut *offerat?* 37
et *in quem*, et *ex qua cauſa?* ſive jam erit habita, *quis ei praeſuerit? quis*, et *quomodo ſit tortus? incredibilia dixerit, an inter ſe conſtantia? perſeveraverit in eo, quod coeperat, an aliquid dolore mutarit? prima parte quaeſtionis, an procedente cruciatu?* Quae utrinque tam infinita ſunt, quam ipſa rerum varietas.

V. Contra *tabulas* quoque ſaepe dictum, ſaepe dicendum eſt, cum eas non ſolum refelli, ſed etiam accuſari, ſciamus eſſe uſi-

2. *incredibilia.* Turic. Camp. *an incredibilia*, ex Alm. *an incredibile.* Reliqui *an credibilia.* Apparet *incr.* recte ſcribi, ſed ſequente mox altero *an* prius hic debebat omitti. Sic Senec. Quaeſt. Nat. 2, 14. „an aër an hic jam" expunge prius *an.* Alibi quoque *an* et *in* ſibi officiunt invicem. cf. 2, 4, 37. Apud Senecam Quaeſt. Nat. l. 3. praef. (p. Bip. 229) pro *an ſuperabile* lege *an inſuperabile*, item l. 3. c. 26. (p. 253.) *an idem* pro *an in idem.* cf. 5, 13, 11.

1. *ſaepe dictum.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Sed Guelf. *ſaepe dicendum* non habet. Poteras ſane in doctrinali opere carere iſtis hiſtoricis *ſaepe dictum*, ſed numerus libb. perſuadet. *eſt, cum.* Turic. inſerit *quod*, Alm. *quid.* Camp. pro *cum* dat *quod*, nec ullius eorum rationem aſſequor.

accuſari. Camp. *recuſari.* Male.

c. 21. 22. De *veteribus* et *novis* cf. 4, 2, 118. adde Ariſtot. Rhet. 1, 15. 20 — 25.

1. *Contra tabulas.* Contra tabulas locus eſt Cic. pro Arch. c. 4. 5. pro tabulis in Verr. 2, 76. 77. citante Geſn.

refelli accuſari. Non tantum amoliri ſolent tabulas ſed ultro in criminis loco habere, ut ſuppoſitas.

tatum. Cum ſit autem in his aut *ſcelus* ſignatorum, aut *ignorantia:* tutius ac facilius id, quod ſecundo loco diximus, tractatur, quo pauciores rei fiunt. Sed hoc ipſum argumenta ex cauſa trahit, ſi forte aut incredibile eſt, id actum eſſe, quod tabulae continent; aut (quod frequentius evenit) aliis probationibus aeque inartificialibus ſolvitur; ſi aut is, in quem ſignatum eſt, aut aliquis ſignator dicitur abfuiſſe, vel prius eſſe defunctus; ſi tempora non congruunt; ſi vel antecedentia vel inſequentia tabulis repugnant. *Inſpectio* ipſa ſaepe etiam falſum deprehendit.

175 VI. *Jusjurandum* litigatores aut *offerunt* ſuum, aut *non recipiunt* oblatum: aut ab adverſario *exigunt*, aut *recuſant*, cum ab ipſis exigatur. *Offerre* ſuum ſine illa condi-

quo pauciores. Sic Camp. et a ſecunda manu Turic. a priore enim *quod*, et hoc eſt in omnibus reliquis. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. praeterea inſerunt *ſcilicet*. Male.

2. *aut (quod.* Sic Camp. et Turic. a ſec. manu. Nam hic a priore *aut freq.* inde natum arbitror quod reliqui dant omnes *aut ut fr.* cf. 5, 12, 14.

1. *recipiunt.* Jenſ. (tac. Geſn.) *reſpuunt* poſterioresque edd. ante Bad. Male. *ſine illa.* Turic. Guelf. Camp. *ſ. ulla* cum edd. ante Ald. Recepta ex ſola Regii conjectura.

2. *hoc ipſum — trahit.* *Hoc ipſum* eſt omne refellendi et accuſandi tabulas negotium; *ex cauſa habere argumenta* dicitur ne quis generalia hic expectet praecepta.

1. *Jusjurandum.* cf. Ariſtot. Rhet. 1, 15, 27 ad fin. item, monente Philandro, Rhet. ad Alex. p. Buhl. 85. De jurejurando vid. Digeſt. 12, 2.

tione, ut vel adversarius juret, fere impro-
2 bum est. Qui tamen id faciet, aut vita se
tuebitur, ut eum non sit credibile pejeratu-
rum; aut ipsa vi religionis (in qua plus fidei
consequetur, si id egerit, ut non cupide ad
hoc descendere, sed ne hoc quidem recusare
videatur); aut, si causa patietur, modo litis,
propter quam devoturus se ipse non fuerit:
aut praeter alia causae instrumenta adjicit
ex abundanti hanc quoque conscientiae suae
3 fiduciam. Qui *non recipiet*, et iniquam con-
ditionem, et a multis contemni jurisjurandi

2. *pejeraturum*. Turic. Jens. (tac. Gesn.) ab eoque edd. ante Ald. quo acc. Bad. *pejerare* cum Alm. *consequetur*. Turic. Camp. Guelf. *consequitur* cum Goth. aliquot Codd. et edd. ante Bad. *patietur*, *modo*. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) edd. ante Gryph. Reliqui *modo patietur*. Unus Basil *modo* bis ponit et ante et post *patietur*. Male. *aut praeter*. Sic Turic. cum Alm. cf. 5, 2, 4. Reliqui inserunt *si*. Hoc omnem orationem turbat; refertur enim hoc *aut* ad priora illa „aut vita se tuebitur — aut — „modo litis — aut — adjicit." ubi vides nullum τῷ *si* esse locum. Fateor pro *adjicit* in hac structura melius videri *adjiciet*, sed hoc nusquam reperio. *instrumenta*. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) edd. ante Ald. *instrumentum* cum Alm. Vall. Voss. 1. 3. et multis profecto qui tacentur; nullo, quantum quidem video, sensu.

suae. Turic. Camp. *nostrae*. Ex compendio *nrae*. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. acc. Bad. omittunt pronomen.

2. *modo litis* h. e. tuebitur se tenuitate et levitate litis, propter quam in deorum iram incurrere nemo voluerit.

instrumenta. cf. 4, 2, 55.

ex abundanti. cf. 4, 5, 15.

3. *iniquam conditionem*. Si ipse argumentis plurimis et probationibus operose rem gerat, alter jurando defungatur. Mox idem fere est quod dicitur „velle de causa sua pronunciare."

metum dicet: cum etiam philoſophi quidam ſint reperti, qui deos agere rerum humanarum curam negarent: eum vero: qui nullo
176 deferente jurare ſit paratus, et ipſum velle de cauſa ſua pronunciare, et, quam id, quod offert, leve ac facile credat, oſtendere. At is, *qui deſert*, alioqui agere modeſte 4
videtur, cum litis adverſarium judicem fa-

3. *agere.* Sic ſcripſi ex conjectura Burmanni, cum Turic. Guelf. Camp. dent *ac* cum Palatino Gebhardi, Voſſ. 2. Goth. et plerisque profecto qui ſilentur, 'nullo diſerte aliud dare perhibito. Edd. quidem omnes praeterea meae *habere*, quod unde profectum ſit, nemo oſtendit. *Curam habere* dicunt ſane veteres velut, praeter memoratos Burmanno, noſter 1, 1, 7 Plin. H. N. 12, 31. 26, 9. Sed frequentiſſimum *agere curam* multis ad noſtrum locum exemplis docet Burm. inter haec noſtri 8 Prooem. 18; quo in genere hoc praecipuum eſt, quod e Plin. H. N. 2, 7 apparet ſolennem fuiſſe formulam: „deos „rerum humanarum agere curam" quod et Petronius uſurpat. vid. et 5, 10, 89. Volebat ſane Gebhardus acquieſci in illa Codd. ſcriptura „deos ac — curam negarent" ſed hoc jejunum nec pro conſilio Quintiliani. *Habere* et *agere* ſaepiſſime confundi a librariis docent Burm. ad Vellej. 2, 31, 1. 109, 2. Drakenb. ad Liv. 30, 45, 2. cf. noſtr. 10, 3, 5.

deferente. Sic Turic. (niſi quod *differente*, a ſec. manu *defferente*, quo acc. Voſſ. 1. 3. dantes *offerente*) Camp. cum Vall. Steph. Obr. Geſn. Bip. Reliqui *offerente*.

4. *defert alioqui agere.* Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *alioqui*, inter quos Vall. memorat Badius.

philoſophi — negarent. cf. Plin. H. N. 2, 7. qui ipſe eſt Epicureus.

4. *alioqui — liberat.* Praeter id, quod modeſte agere videtur, etiam onere liberat cognoſcentem. Neque enim ad deferentis modeſtiam pertinet, quod liberat onere pronunciandi judicem, qualis eſt ſententia apud eos, qui malunt conjunctivum *liberet*. cf. not crit. Haec de jusjurandum deferente hauſiſſe ex Ariſtot. Rhet. 1, 15, 31 videtur Victorio p. 268. ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν

ciat, et eum, cujus cognitio eſt, onere liberat, qui profecto alieno jurejurando ſtari,
5 quam ſuo, mavult. Quo difficilior *recuſatio* eſt, niſi forte res eſt ea, quam credibile ſit notam ipſi non eſſe. Quae excuſatio ſi deerit, hoc unum relinquetur, ut invidiam ſibi quaeri ab adverſario dicat, atque id agi, ut in cauſa, in qua vincere non poſſit, queri poſſit. Itaque hominem quidem malum occupaturum hanc conditionem fuiſſe, ſe autem probare malle, quae affirmet, quam dubium cuiquam relinquere, an pejerarit.

liberat. Sic Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Alm. hoc ipſum volente Turic. ſed per errorem dante *laborat.* Reliqui *liberet.*

ſtari. Turic. *ſtare* cum Alm. aliisque et edd. ante Baſil. praeter Camp. Sunt tamen et Codd. qui noſtram dent, et eſt exigua differentia ad literas (cf. 4, 2, 115. item 5, 7, 37), ad ſenſum ſatis magna. *mavult.* Sic Guelf. Camp. et edd. ante Gryph. cum Goth. Reliqui *malit.* Turic. *mavolit.* Alm. *mavelit* in quibus noſtrum ipſum latere cenſeo. Neque enim locus conjunctivo.

5. *hoc unum.* Turic. omittit *hoc* cum Alm. Non quidem ineleganter. *probare malle.* Turic. *probarē alio.* et ſic Alm. niſi quod abeſt apex in *e.* Recepta ipſa eſt in iſtis.

an pejerarit. Turic. inſerit *ſe* cum Alm. neque tamen Locat. et Ald. ut refert Burm. Mirum pronomen, et dicas habere aliquid Francogallici coloris: *ſe parjurer*, quod tamen vix cadit in horum Codd. vetuſtatem. Suſpicor *ſe* natum ex *ne* in *anne.* Sic addes hunc locum Bentlejanis ad Horat. Carm. 1, 12, 35.

ἄλλων κριτῶν δεῖσθαι· αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν. Ad *alioqui* cf. 4 Prooem. 6.

alieno — quam ſuo. Jurati enim in conſilium mittuntur judices, et quidquid de ſua ſententia pronunciarunt, id ipſorum jurejurando nititur.

5. *dubium — an.* cf. 1, 5, 46. 9, 2, 107. 9, 8, 65. 95.

Sed nobis adolescentibus seniores in agendo 6
facti praecipere solebant, *ne unquam jusjurandum deferremus:* sicut neque optio judicis adversario esset permittenda; nec ex advocatis partis adversae judex eligendus. nam, si dicere contraria turpe advocato videretur, certe turpius habendum, facere, quod noceat.

577 VII. Maximus tamen patronis circa *testimonia* sudor est. Ea dicuntur aut per *tabulas*, aut *a praesentibus.* Simplicior *contra tabulas* pugna. Nam et minus obstitisse videtur pudor inter paucos signatores, et pro diffidentia premitur absentia. Si reprehensionem non capit ipsa persona, infamare signa-

1. *aut a praesentibus.* Turic. *aut praes.* cum Alm. sed a sec. manu ille *a. pr. testibus.* Camp. *a. a pr. testibus* cum Bodl. Andr. Ald. *testibus* natum profecto ex postremis prioris vocabuli literis.

6. *seniores facti in agendo.* qui ergo pravitatem litigatorum experimento, per longum judiciorum usum, cognovissent; neque tam bene de genere humano sperarent et sentirent, quam solent juniores et malos experti pauciores.

ex advocatis. Hic quidem de patrono et causidico ne cogita (ut alias saepe apud nostrum cf. 4, 1, 7. item mox hac ipsa §); intelliguntur quos Asconius in Divinationem p. 20 ait aut jus suggessisse litigantibus amicis aut suam modo praesentiam in judiciis commodasse. Seneca pater p. 301 Bip. *patrono* opponit *advocatum* hac profecto potestate.

1. *testimonia.* Ablegat Philander ad Arist. 1, 15, 13 — 19. Cic. Partitt. c. 14. Valer. Max. 8, 5. (Poterat adjicere Cornif. ad Herenn. 2, 7. de Inv. 2, 16.) Almelovenius ad Dig. 22, 5.

inter paucos signatores, quam in frequentia judicii.

ipsa persona. Si dignitas et conditio testis est talis, ut ea

2 tores licet. Tacita praeterea quaedam cogitatio refragatur his omnibus, quod nemo *per tabulas* dat testimonium, nisi sua voluntate: quo ipso non esse amicum ei se, contra quem dicit, fatetur. Neque tamen protinus cesserit orator, quo minus et amicus pro amico, et inimicus contra inimicum possit verum (si integra sit ei fides) dicere. Sed late locus

quaedam cogitatio. Sic Turic. a pr. manu (a sec. enim *quadam cogitatione*) cum Alm. (cf. 5, 6, 2 not. 4) Sed Jens. (tac. Gesn.) *quadam significatio.* Loc. *quaedam significatio* cum edd. ante Badium, qui dat *quadam significatione* obtemperantibus reliquis. Apparet ablativum male scribi qui tamen in Codd. videtur esse plerisque. Etiam Camp. habet *significatione* sed omittit *quadam.* Sed et in mutanda voce duorum Codd. auctoritatem solam recte videor secutus. Unde enim hoc nisi in vetustissimo libro inventum? Et est longe convenientius altero. *significatio* debebat esse ipsorum per tabulas testium. At satius erat designare, quid in judicum animis fieret per omne hoc negotium, quam quid testes illi taciti h. e. inviti significarent (quae ne significatio quidem potest dici). *His omnibus* (qui testimonia faciunt per tabulas) *refragatur tacita* (non quidem *ipsorum significatio*, sed judicum, patronorum, omnium praesentium) *cogitatio*, '*quod nemo — dat.* Haec enim est ista cogitatio. Neque pro vulgata potest urgeri *fatetur* in fine sententiae. Non enim quodcunque aliquis *fatetur*, id etiam *tacite significat.* *Cogitatio* autem illa *tacita* appellatur, quia in uniuscujusque animo sponte nata ostenditur. cf. 6, 1, 45.

ipsa, nullis praeterea adminiculis subnixa, omnem excludat reprehensionem. Aliud est *ipsa persona* quam si dixisset *ipsius persona.*

2. *Tacita — cogitatio.* vid. not. crit.

cesserit — quo minus. Et usus verbi *cedendi* qui hic est quodammodo transitivus pro *concedendo*, et structura τῶν *quo minus*, ubi nulla praecessit prohibitionis significatio, debet attendi. Hujus simile quid habes apud Sallust. Bell. Cat. p. Telleri 44 „Hanc ego „causam — quo minus novum „consilium capiamus, in pri„mis magnam puto.

uterque tractatur. Cum praesentibus vero 5
ingens dimicatio est, ideoque velut duplici contra eos, proque iis acie confligitur, *actionum*, et *interrogationum*. In *actionibus* primum generaliter *pro testibus*, atque *in testes* dici solet. Est hic communis locus, cum 4
pars altera nullam firmiorem probationem esse contendit, quam quae sit hominum scientia nixa; altera, ad detrahendam illis fidem, omnia, per quae fieri soleant falsa testimonia, enumerat. Sequens ratio est, 6
cum specialiter quidem, sed tamen multos
178 pariter invadere patroni solent. Nam et gentium simul universarum elevata testimonia ab oratoribus scimus, et tota genera testimoniorum: ut *de auditionibus*; non enim

3. *proque iis*. Sic Goth. (tac. Gesn.) item Turic. quanquam *pro quae in* Reliqui *p. his*. Concinnitati hoc concessi. cf. 4, 5, 20. 5, 10, 20.

4. *scientia*. Sic Turic. Camp. et Codd. ut quidem videntur omnes, cum Jens. (tac. Gesn.) det *sententia* cum edd. ante Ald. pro quo nostrum conjecit Regius, nisi forte, id quod imputat ei Badius, dissimulavit auctoritatem exempli Vallensis.

3. *actionum — interrogationum*. vide § 8 ubi pro *actione* etiam *oratio perpetua*. Latius quam *interrogatio*, quae testium est solorum, patet *altercatio*. cf. 2, 4, 28.

4. *locus communis*. cf. 5, 1, 3.

6. *specialiter*. cf. modo § 4 *generaliter*.

gentium — universarum. Cic. pro Flacco c. 4. Graecorum omnium c. 27. Asiaticorum. pro Fontejo c. 9 extr. 10. Gallorum.

de auditionibus. Cum aliquis testatur se certos sermones audisse.

ipſos eſſe teſtes, ſed injuratorum afferre voces: ut in cauſis repetundarum, qui ſe reo numeraſſe pecunias jurant, litigatorum, non
6 teſtium, habendos loco. Interim adverſus ſingulos dirigitur actio: quod inſectationis genus et permixtum defenſioni legimus in orationibus plurimis, et ſeparatim editum, ſicut *in Vatinium teſtem.* Totum igitur excutiamus locum, quando univerſam inſtitutio-
7 nem aggreſſi ſumus. Sufficiebant alioqui libri duo a Domitio Afro in hanc rem compoſiti, quem adoleſcentulus ſenem colui: ut non lecta mihi tantum ea, ſed pleraque ex ipſo ſint cognita. Is veriſſime praecepit, primum eſſe in hac parte officium oratoris, ut

5. *injuratorum.* Camp. cum edd. ante Ald. *injuriatorum.* Habent probam ſcripturam Turic. Guelf. quam ſumtam e Vallenſi pro ſua emendatione venditaſſe Regium criminatur Badius. Goth. *injuriatorum.*

qui ſe — jurant. Ejusmodi teſtis apud Cic. pro Flacco Falcidius c. 36 extr. ad fin. 37. ſed hic ne juratus quidem teſtabatur, verum per epiſtolam.

6. *in Vatinium teſtem.* „Qui „P. Sextium a Cicerone defen„ſum teſtimonio ſuo oppugna„verat, quem per eam occa„ſionem vehementer a ſe exa„gitatum ipſe memorat ad „Lentulum 1, 9.“ (item ad Qu. fratr. 2, 4.) „Sed extat „ipſa quoque oratio.“ Geſnerus.

7. *a Domitio Afro.* cf. 1, 5, 24 not. ex. Celeberrimus hujus aetatis rhetor qui, cum ſub Tiberio inclaruiſſet A. U. C. 779. C. Calviſio Sabino, Cn. Cornelio Lentulo Gaetulico Coſſ., mortuus eſt ſub Nerone A. U. C. 812 C. Vipſanio, C. Fontejo Capitone Coſſ. Praeter noſtri loca plurima de hoc ſunt conſulendi Plin. Epiſt. 2, 14, 10. 8, 18, 5. Tacit. Annal. 4, 52, 66. 14, 19. Scriptor Dialogi de Oratt. c. 13. 15. Dio Caſſius p. Reim. 922. 23. 24. 972.

totam caufam familiariter norit: quod fine dubio ad omnia pertinet. Id quomodo con- 8
tingat, explicabimus, cum ad deftinatum huic parti locum venerimus. Ea res fuggeret materiam interrogationi, et veluti tela ad manum fumminiftrabit: eadem docebit, ad quae judicis animus actione fit praeparandus. Debet enim vel fieri, vel detrahi teftibus fides oratione perpetua: quia fic
379 quisque dictis movetur, ut eft ad credendum vel non credendum ante formatus. Et, quo- 9
niam duo genera funt teftium, aut *voluntariorum*, aut *eorum*, *quibus judex in judiciis publicis lege denunciare folet*; quorum altero

8. *pertinet. Id quom.* Turic. Camp. *p. et q.* cum Aldo. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et rell. edd. ante Bad. omittunt *id*, quod de conjectura inferuit Regius. In veterum *et* latet *Id.* cf. 6, 3, 81. Oudend. Suet. Oth. 3.

fumminiftrabit. Sic Goth. (tac. Gefn.) Guelf. *adminiftrabit* reliqui *fubminiftrabit.* cf. 4, 4, 4.

9. *quibus — folet.* Sic Camp. nifi quod omittit *in.* Guelf. Goth. Bern. Jenf. Leid. Burm. *denunciari.* Turic. *q. judiciis publicis legem nuntiatur et.* Alm. *q. in judiciis publicis lege denunciatur* cum Obr. Reliqui mei noftram dant nifi quod ante Ald. fere omittunt *in*, plerique autem tranfponunt *publ. jud.* quod ego fecundum vetuftiffimos auctores dedi, eo quoque ut appareret omittendi *in* occafio. Obrechti ratio blanditur et bono nititur auctore, cui tamen cum hic non examuffim refpondeat Turic. (cf. § 2.) malui cum plurimis ftare, hoc praefertim et Alm. dantibus *et* in quo latere puto *folet.* cf. § 15 ubi eft *denunciatur.*

familiariter norit. Eadem locutio 6, 4, 8 unde minus fidas conjecturae noftrae ad 2, 7, 3.

ad omnia opponitur hoc ei quod modo *in hac parte.*

8. *deftinatum — locum.* l. 12. c. 8.

movetur. vid. 4, 5, 14.

9. *lege denunciare.* Denunciat teftimonium judex ea lege, qua in fingulis judiciis

pars utraque utitur, alterum accuſatoribus tantum conceſſum eſt: ſeparemus officium
10 dantis teſtes, et refellentis. Qui *voluntarium* producit, ſcire, quid is dicturus ſit, poteſt: ideoque faciliorem videtur in rogando habere rationem. Sed haec quoque pars acumen ac vigilantiam poſcit: providendumque, ne *timidus*, ne *inconſtans*, ne
11 *imprudens teſtis* ſit. turbantur enim, et a patronis diverſae partis induuntur in laqueum,

pars utraque. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Obr. Reliqui *u. p.* *accuſatoribus.* Jenſ. (tac. Geſn.) *excuſatoribus* cum edd. ante Ald. corrigente Regio.

10. *volunt. producit.* Turic. inſerit *cum* quod Alm. antevertit τῷ *vol.* (cf. § 2). Si modo pro *teſtes dantis* fuiſſet *teſtem d.* interpreter *cum*, *eum.* *ac vigil.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Reliqui *et v.*

11. *induuntur.* Turic. *indicuntur* a ſec. manu *inducuntur*, et ſic mei quidem et ſcripti et excuſi (de Goth. Jenſ. tac. Geſn.) ante Obr. omnes. Gebhardus e Cod. Palatino produxit *induentur* quod et ipſo et ad Senec. Hercul. furentem v. 1312. Gronovius mutare ſuadet in *induuntur.* Hoc vel in Turic. prima manu latet. cf. 3, 8, 50. item Drakenborch. ad Liv. 30, 13, 12. *in laqueum.* Turic. *in latus* cum Pal. quod publicis ſortitur praetor. cf. 5, 10, 1.

alterum — conceſſum eſt. Appoſite Turnebus, cujus nomine quis hic quidem lateat ignoro, profert locum Plinii Epiſtol. 6, 5. quo debebat adjicere 5, 20. ubi in cauſa repetundarum, i. e. in judicio publico, pro Vareno reo dicitur impetratum („res nec lege „comprehenſa, nec ſatis uſitata, juſta tamen") ut ei defenſionis cauſa evocare teſtes liceret, quod mox ſequenti ſenatu, cum de rebus aliis referretur, ſera et intempeſtiva oratione improbavit Licinius Nepos. Vide et Aſcon. Ped. in Orat. Cic. in Verr. de Praetura Urb. p. 78 ubi docet nullos fuiſſe defenſoris teſtes, neque eſſe potuiſſe.

et plus deprehensi nocent, quam firmi et
80 interriti profuissent. Multum igitur domi
ante versandi; variis percontationibus, quales haberi ab adversario possint, explorandi sunt. Sic fit, ut aut constent sibi, aut,
si quid titubaverint, opportuna rursus ejus,
a quo producti sunt, interrogatione velut in
gradum reponantur. In his quoque adhuc, 12
qui constiterint sibi, vitandae sunt insidiae.
nam frequenter subjici ab adversario solent,
et, omnia profutura polliciti, diversa respondent, et auctoritatem habent non arguentium illa, sed confitentium. Explo- 13
randum igitur, quas causas laedendi adversarium afferant: nec id sat est, inimicos

frustra tuetur Gebhardus. Ex Alm. affertur *in catus*, per errorem sano conferentis. *et plus.* Turic. *sed et p.* cum Goth. Voss. 2. et plerisque meis ante Stoer. Guelf. *sed p.* cum Voss. 3. Basil. Per errorem alieno loco ponendae vocis quae mox suo deest Camp. *domi sed et p.*

deprehensi. Turic. *deprensi.* Jens (tac. Gesn.) *deprehendi*, quod correxit Regius. Sed reliqui dant bonam scripturam.

versandi; variis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 1. 3. Jens. (tac. Gesn.). Reliqui inserunt *ac* Ald. *et.*

hab. — possint. Sic Turic. Camp. et correctione ab antiqua manu facta Jens. Reliqui *h. — possunt.*

titubaverint. Camp. *turbaverint.* solus, non contemnenda, nisi melior assit, scriptura.

12. *qui — ins.* Turic. *qui constiterunt* (quod placet) *sibi vit. insidiae.* et sic, praeter indicativum, Guelf. Voss. 3. edd. ante Bad. Sed Camp. *q. c. sunt v. i.* quod in Jens. invexit manus antiqua, cum Vall. Paulo aliter Goth. Voss. 2. *q. c. v. sunt ins.*

11. *si quid titubaverint.* ipso in testibus vocabulo uten-
C mmodum ad partes vocant tem.
Cic. pro Flacco c. 10. hos

fuisse, sed an desierint, an per hoc ipsum reconciliari velint, ne corrupti sint, ne poenitentia propositum mutaverint. quod cum in iis quoque, qui ea, quae dicturi videntur, re vera sciunt, necessarium est praecavere; tum multo magis in iis, qui se

13. *tum multo.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *tum.* Male.

15. *ne — ne.* Usus conjunctionis hujus post *explorandum* mirus potest videri. Gesnerus pro *an* illud dici putans ablegat nos ad ea, quae dixerit ad 1, 5, 38. Quae ut parum firma videntur, ita ne hic quidem *ne* dubitandi vel interrogandi potestate usurpatum ducam. Locus, quo utitur, Plinii Epist. 10, 119. „haereo ne cujusquam — habeatur ratio," aliam quoque patitur interpretationem. Equidem prohibendi vim etiam hic agnoscam, e verbo *explorandi* comprehensam profecto significationem eliciens, *videndi, cavendi,* quod ipsum mox ponitur *praecavere.* Nec alia est ratio locorum, quibus nititur in Indice scriptorum Rusticorum Gesnerus, praeterquam quod ea sunt pleraque horridoris aetatis. cf. 4, 3, 14. Tale loquendi schema ubi, quod proprie verbo alicui non inest, cum tamen cognatum sit solitae significationi, ipsi per structuram tribuitur, plus semel in utriusque linguae scriptoribus inveniri, docent quos testes producit Brunckius ad Soph. Electr. v. 435. μὴ quoque Graecorum saepissime in talibus habet levem quendam dubitationis colorem.

re vera. In hac scriptura, etsi constans est omnium librorum, non equidem acquiesco. Malim abesse *re;* sic *vera* erit accusativus, quod quanto praestet vulgato quivis admonitus sentiat. *Res* ut saepe obliteratum vidimus ad 3, 11, 1 ita abundare solet vitiose allitum vid. Drakenb. et Gron. ad Liv. 26, 31, 4. Hic vel casus poterat aspergere ex voce *videntur* extrema, vel prava librarii sedulitas infercire, quale est quod Sueton. Caes. c. 9. bonae notae codex, Vindobonensis pr., pro „De „hac significare videtur et „Cicero" dat. „De hac re" cet. ubi librarius, oblitus respici ad „conjurationem," de suo aliquid addidit.

qui se — pollicentur. Vereor ut recte hoc loco Rollinus defendat Quintilianum a crimine

dicturos, quae falsa sunt, pollicentur. Nam 14
et frequentior eorum poenitentia est, et promissum suspectius; et, si perseveraverint, responsio facilior. Eorum vero, quibus 15
denunciatur, pars testium est, quae reum *laedere velit*, pars, quae *nolit*; idque interim *scit accusator*, interim *nescit*. fingamus in praesentia *scire*. in utroque tamen genere summis artibus interrogantis opus est. Nam, 16
181 si habet testem *cupidum laedendi*, cavere debet hoc ipsum, ne cupiditas ejus appareat; nec statim de eo, quod in judicium venit, rogare, sed aliquo circuitu ad id pervenire,

14. *responsio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Steph. et Basil. margine. Reliqui *reprehensio.* cf. 3, 5, 15. 5, 13, 38.

15. *tamen.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Alm. Voss. 1. 2. 3. et aliquot edd. Reliqui mei *enim.*

16. *aliquo — ad id.* Turic. Camp. *ab eo circuitu quodam ad id.* cum Alm. non quidem inconsulto ut apparet; quo tamen sensu, non dicam.

toleratae, imo laudatae, improbitatis et fraudis; quod et Badius agnoscit in nota. Quanquam cf. § 32 quo Rollinus ablegat. In omni, quam patrono suadet, testium tractatione § 26 probitatis non multa vestigia. cf. nos in Epistola operi praemissa.

14. *responsio* i. e. confutatio, quae fit ab alterius partis patrono. vid. si tanti not. crit. item cf. 11, 1, 18. Illud levius quod modo pro *perseveraverint* Turic. dat *perseverarint*, sed verum credo.

15. *Eorum — pars testium.* Malim sane postremas voces transpositas. Distorta enim est et affectata oratio in hoc ordine. cf. 4, 2, 112. Transpositionis exemplum vid. 4, 2, 28 not. crit. 6. Libri quidem consentiunt.

in utroque — genere: sive testis vult reum laedere, sive non vult. Ad alteram enim divisionem, scientis nescientisve accusatoris hoc non pertinet. cf. § 20.

ut illi, quod maxime dicere voluit, videatur expreſſum; nec nimium inſtare interrogationi, ne ad omnia reſpondendo teſtis fidem ſuam minuat; ſed in tantum evocare eum,
17 quantum ſumere ex uno ſatis ſit. At in eo, qui verum *invitus* dicturus eſt, prima felicitas interrogantis eſt, extorquere, quod is noluerit. Hoc non alio modo fieri poteſt, quam longius interrogatione repetita. Reſpondebit enim, quae nocere cauſae non arbitrabitur: ex pluribus deinde, quae confeſſus erit, eo perducetur, ut, quod dicere
18 non vult, negare non poſſit. Nam, ut in oratione ſparſa plerumque colligimus argu-

16. 17. *ſit. At in eo.* Turic. *ſita idoneo.* cum Alm. cf. § 10. 25. *interr. eſt extorq.* Turic. omittit *eſt* cum Alm. et Voſſ. 3. Fortaſſe nec male.

Hoc non alio. Turic. *haec ratio.* Alm. *hoc ratio.* cf. § 16. 17. Nihil eſt quod eruit inde Burm. *hoc raro alio. Ratio* ortum ex *non alio*, quod obſervatum in tempore magnam fortaſſe lucem inferat deſperato alicubi loco.

18. *ſparſa.* Turic. *ſar proſa* (a ſec. manu *vel ſabuloſa*, priore vocabulo a librario haud dubie adjecto) Guelf. *proſa* cum Voſſ. 1. 3. Sed Goth. *peroſa* cum Vall. *plura* eſt in Camp. Ceteri vulgatam dant quam nonniſi invitus ſervavi, cum conferentium ſilentio in reliquis MSS. nequaquam ſit fidendum. Ne Alm. quidem memoratur, e quo diſcere libeat, quid ſit illud monſtri in Turic. *ſar.* Nimius alioqui conſenſus eſt librorum *proſa* dantium, quin commovearis. Mihi quidem in mentem venit *proſam orationem* hic quidem non *verſibus* oppoſitam interpretari, verum *ſciſſae*, *interpellatae* h. e. altercationi vel interrogationi. cf. not. ex. ad § 3. *Sparſa* ut nunc eſt ad *argumenta* debet trahi, parum ſane commoda ſententia.

17. *prima felicitas.* vid. 1, 1, 8 collata mox § 19.

18. *ſparſa — argumenta.* cf. not. crit.

enta, quae per se nihil reum aggravare deantur, congregatione deinde eorum ctum convincimus: ita hujusmodi testis ulta de *anteactis*, multa de *insecutis*, *loco*, *mpore*, *persona*, ceteris est interrogandus, in aliquod responsum incidat, post quod i vel fateri, quae volumus, necesse sit, vel , quae jam dixerit, repugnare. Id si non 19
ntingit, reliquum erit, ut eum nolle dicere anifestum sit: protrahendusque, ut in alio, quod vel extra causam sit, deprehenitur: tenendus etiam diutius, ut, omnia plura, quam res desiderat, pro reo dicendo, spectus judici fiat: quo non minus nocebit, aam si vera in reum dixisset. At, si (quod 20
cundo loco diximus) *nesciet* actor, quid ropositi testis attulerit: paulatim, et (ut icitur) pedetentim interrogando experietur imum ejus, et ad id responsum, quod iciendum erit, per gradus ducet. Sed, 21
nia nonnunquam sunt hae quoque testium tes, ut primo ad voluntatem respondeant,

i malis Campani scripturam *plura*, quanquam et ipsam a corctore profectam. *ceteris*. Sic Turic. Guelf. cum lm. Obr. Reliqui *ceterisque* ut et Turic. a sec. manu.

20. *nesciet*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voss. 1. et ld. ante Leid. nisi quod post Camp. ante Bad. sec. (exc. ldo) per errorem dant *nesciret*. Goth. *nesciat* cum Obr. eliqui *nescit*.

19. *protrahendusque*. Subest i militaris imago. cf. 6, 17 „ut — adversarium trahas et ire quam longis„me cogas." vide et mox § 26.

20. *actor* plane quod modo § 16 *accusator* cf. 4, 2, 6.

quo majore ſide diverſa poſtea dicant: eſt oratoris, ſuſpectum teſtem, dum prodeſt,
22 dimittere. Patronorum in parte *expeditior*, in parte *difficilior* interrogatio eſt. *Difficilior* hoc, quod raro unquam poſſunt ante judicium ſcire, quid teſtis dicturus ſit; *expeditior*, quod, cum interrogandus eſt,
23 ſciunt, quid dixerit. Itaque quod in eo incertum eſt, cura et inquiſitione opus eſt, quis reum premat? quas, et quibus ex cauſis inimicitias habeat? eaque in oratione praedicenda atque amolienda ſunt, ſive odio conflatos teſtes, ſive invidia, ſive gratia, ſive

21. *oratoris.* Sic omnes mei praeter Ald. Bad. Gryph. qui receperunt Regii correctionem *accuſatoris.*

23. *quod in eo — cura.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Sed Goth. (tac. Geſn.) *inc. eſt quod in eo cura*, perturbate. Regius de conjectura tranſpoſuit: *in eo quod incertum eſt, cura* et ſic reliqui. Non attinebat proletariam formam pro exquiſita obtrudere. *eſt, cura et inq.* ſic mutabis, ſi me audias: *et cura et inq.*

21. *oratoris* h. e. perfecti in hoc genere artificis.

22. *Patronorum.* Intelliguntur defenſores. A § 9 enim accuſatoris in interrogando teſte provinciam tractavit.

raro unquam. cf. 4, 1, 4.

23. *quod in eo — cura. In eo* non tam ad *teſtem* referes, quam interpretaberis: *in hoc negotio.* Totam locutionem intellige: quod attinet ad partem negotii incertam. Pro *eſt tamen* ante *cura* malim *et.* Eſt enim inſuavis iteratio mox *opus eſt.* cf. not. crit.

quis reum premat. Hoc, antequam in judicium venerit patronus, et cura et inquiſitione eruendum eſt; ut oratione perpetua, ante interrogationem, talibus teſtibus poſſit contra iri Apparet, quam bene careamus Geſneriana mutatione: *qui reum premat quas* cet. Cogitabat Geſnerus de tempore, quo jam interrogatus fuerit teſtis; fruſtra ille. *a qua rea premebatur* Suet. Ner. 7.

pecunia, videri volumus. Et, ſi deficietur numero pars diverſa, *paucitatem;* ſi abundabit, *conſpirationem;* ſi humiles producet, *vilitatem;* ſi potentes, *gratiam* oportebit inceſſere. Plus tamen proderit cauſas, propter 24
quas reum laedant, exponere: quae ſunt variae, et pro conditione cujusque litis aut litigatoris. Nam contra illa, quae ſupra
183 diximus, ſimili ratione reſponderi locis communibus ſolet: quia et in paucis atque humilibus accuſator *ſimplicitate* gloriari poteſt, quod neminem praeter eos, qui poſſint ſcire, quaeſierit: et multos atque honeſtos commendare aliquanto eſt facilius. Verum interim 25
et ſingulos, ut exornare, ita deſtruere con-

deficietur. Turic. Camp. *deficiet.* cum Goth. Sed Voſſ. 1. 3. *deficit.* cf. 4 Prooem. extr. *vilitatem.* Guelf. Camp. *utilitatem* cum aliquot Codd. et edd. vulgari errore. cf. § 32. Sed Turic. recte.

24. *et in paucis.* Turic. Guelf. *ut i. p.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. et edd. (quarum hic eſt et Tarv. cujus in meo exemplo ſatis multae plagulae exciderant a 4, 2, 6 ad 5, 7, 16.) ante Ruſc. qui omittit *et in.* Ab Aldo inde obtinet *et* quod conjecerat Regius, ſed eſt in Camp. ſi recte tacui. Equidem longe magis probem: *ut in p. — ita multos*, pro *et mult.* Praecedente *quaeſierit* facillimus erat error.

poſſint. Sic Turic. a ſec. manu (a pr. *poſſunt*) et Camp. Codd. fere *poſſunt* quod a Stoerio inde eſt in edd. contra grammaticam. Jeuſ. *putent.* Tarv. *putant* cum edd. ante Ald. qui Regianam conjecturam recepit *quos putarit*, bonam ſane; accedd. ante Stoer. *eſt fac.* Turic. Camp. *ſit fac.* cf. ad 4, 5, 4. Poſſis intelligere potentiali modo.

24. *locis communibus.* cf. § 4. *et in paucis — et multos.* cf. not. crit.

tingit, aut recitatis in actione, aut nominatis teſtibus. Quod iis temporibus, quibus teſtis non poſt finitas actiones rogabatur,

25. *non poſt fin.* Sic Guelf. Goth. cum Alm. Voff. 5. Bern. Vall. ed. Ald. Recedit Turic. ab Alm. (cf. § 17. 5. 8. 1) dans haec: *non opus fin.* et a ſec. manu *non ob fin.*, quorum hoc etiam in Camp. Priorem ſcripturam corruptam eſſe e noſtra facile credo, inde autem corrigendo effictam alteram, ſenſu et ipſam carentem. Jenſ. cum reliquis ante Ald. *non poteſt infin.* Quod cum inveniret Regius, correxit

25. *aut recitatis — teſtibus.* In hoc loco certiſſime corrupto, nihil praeſidii eſt in MSS. Ipſi nos expedire cogimur. Turnebus (quisquis tandem hic loquitur) et Geſnerus ſoli haerere ſe confeſſi ſunt; quorum hic ſibi non ſatis facit dum ſtudet dirimere ſignificationem *recitandi* et *nominandi.* Equidem *recitare teſtes* pro *recitando teſtimonia eorum* dici poſſe non credo, quo Geſneri redit interpretatio. Aliquid excidiſſe cenſeo. Levis fluctuatio eſt in libris quorum antiquiſſimi plerique ordinem dant, quem exhibui. Alii (et horum eſt Guelf. cum ſat multis excuſis neque ſpernendis iis) ſic ordinant poſtrema duo vocabula: *teſtibus nominatis.* Apparet, in hoc ordine participium utrumque ad *teſtes* referri plane non poſſe. Quapropter poſt *actione* inſeram *teſtationibus* (cf. § 33. 5. 13. 49.) quod optimum facit χιασμὸν ſi ſequimur ordinem Cod. Guelferbytani et tot edd., poterat autem facillime omitti ab oculo aberrante. Aut *recitantur in actione* (i. e. oratione perpetua, ante interrogationem teſtium cf. § 23) *teſtationes, aut nominantur teſtes.* Si nihil hinc excidiſſet, quidni, quaeſo, poſt *ſingulos* accuſativum, pro iſtis ablativis *recitatis*, *nominatis teſtibus*, poſuiſſet accuſativos in iisdem vocabulis omiſſo *teſtium* nomine, quod ſic non attinebat repeti? *Singulos* autem generibus teſtium opponit, quae locis communibus peti docuerat.

iis temporibus — rogabatur. Quae fuerint ea tempora, non quidem facile dictu. Ciceronis enim aetate ante actionem vel inter eam interrogari ſolitos eſſe teſtes, nullis vel ipſius orationum locis, vel aliorum ſcriptorum teſtimoniis, apparet. Hoc tamen manifeſtum, talem teſtium vel commendationem vel invidiam, iſta judiciorum conditione longe fuiſſe faciliorem, quippe cognitis jam interrogatione teſtibus et teſtationibus.

et facilius et frequentius fuit. Quid autem in quemque teſtium dicendum ſit, ſumi niſi ex ipſorum perſonis non poteſt. Reliquae 26
interrogandi ſunt partes. Qua in re primum eſt, *noſſe teſtem.* nam timidus terreri, ſtultus decipi, iracundus concitari, ambitioſus
184 inflari, longus protrahi poteſt: prudens vero et conſtans, vel tanquam inimicus et pervicax dimittendus ſtatim, vel non interrogatione, ſed brevi interlocutione patroni refutandus eſt; aut aliquo, ſi continget, urbane dicto refrigerandus; aut, ſi quid in ejus vitam dici poterit, infamia criminum deſtruendus.

hunc in modum: *niſi poſt fin.* Badius *modo* ponens pro *non* dat *modo poſt fin.* Mox emendando Reginam correctionem ſcripſerunt *non niſi poſt fin.* quod inde a Bad. ſecund. eſt in meis omnibus. Audaciſſima profecto conjectura, qua plane contraria obtruditur ſententia, nequaquam neceſſario, cum antiqua ſcriptura etiam longe magis ſit conſentanea. cf. de *niſi* 5, 9, 4. *et facil.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. *ut f.* Guelf. Voſſ. 3. cf. § 24 *et in paucis.*

26. *longus protrahi.* Turic. *longum p.* ſed a ſec. manu noſtrum. Jenſ. (tac. Geſn.) *in longum p.* cum edd. ante Ald. Hic noſtras voces omittit cum Stoerio Chouet. Leid. Noſtram ſcripturam dant reliqui Codd. ut et Vall.

tanquam. Turic. Camp. *quaſi jam* cum Alm.

vel non. Turic. Camp. *et non* cum Alm. et Obr. male.

26. *Reliquae — partes.* In *defenſore;* neque enim adhuc de oratione perpetua ſolum egerat, ſed multa de interrogando expoſuerat, verum in *accuſatore.*

longus i. e. verboſus et a propoſito aberrans. De *protrahendo* cf. § 19.

refrigerandus; in riſum dandus. Locus huic illuſtrando egregie faciens eſt Velleji 2, 83 ubi Plancus Antonio et Cleopatrae ſaltans Glaucum dicitur *refrigeratus*, quod Ruhnkenius noſtri loci non immemor interpretatur „frigide exceptus, ut ſaltationem

27 Probos quosdam et verecundos non aſpere inceſſere profuit. nam ſaepe, qui adverſus inſectantem pugnaſſent, modeſtia mitigantur. Omnis autem interrogatio *aut in cauſa* eſt, *aut extra cauſam*. *In cauſa*, ſicut accuſatori praecepimus, patronus quoque altius, et unde nihil ſuſpecti ſit, repetita percontatione, priora ſequentibus applicando, ſaepe eo perducit homines, ut invitis, quod proſit, ex-
28 torqueat. Ejus rei ſine dubio neque diſciplina ulla in ſcholis, neque exercitatio traditur: et naturali magis acumine, aut uſu contingit haec virtus. Si quod tamen exemplum ad imitationem demonſtrandum ſit, ſolum eſt, quod *ex dialogis Socraticorum*, maximeque *Platonis*, duci poteſt: in quibus adeo ſcitae ſunt interrogationes, ut, cum plerisque bene reſpondeatur, res tamen ad id,
29 quod volunt efficere, perveniat. Illud fortuna interim praeſtat, ut aliquid, quod inter ſe parum conſentiat, a teſte dicatur: interim (quod ſaepius evenit) ut teſtis teſti diverſa dicat. Acuta autem interrogatio ad hoc,

27. *aut in cauſa.* Turic. Guelf. Camp. *a. ex c.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. Mox tamen omnes *In cauſa.*

28. *neque diſc. — neque exerc.* Sic Turic. Reliqui fere *nec d. — nec e.* cf. 4, 2, 111. 5, 8, 4.

„ſuam parum placere ſenti„ret." Suet. vita Luc. „*re„frigerandi* ſui cauſa." Mox § 31 „interrogantis non leve „frigus eſt." i. e. interrogans magnopere refrigeratur.

27. *accuſatori praecepimus.* cf. § 17. 18.

28. *bene reſpondeatur* i. e. recte, ſine errore reſpondentis.

29. *Acuta interrogatio.* Appoſite locum Ciceronis hic ponit Geſnerus, habentem lau-

quod casu fieri solet, etiam ratione perducet.
Extra caussam quoque multa, quae prosint, 30
rogari solent, de vita testium aliorum, de
sua quisque, si turpitudo, si humilitas, si
amicitia accusatoris, si inimicitiae cum reo, in
quibus aut dicant aliquid, quod prosit, aut
in mendacio vel cupiditate laedendi deprehendantur. Sed in primis *interrogatio debet* 31
esse circumspecta, quia multa contra patronos venuste testis saepe respondet, eique
praecipue vulgo favetur; tum verbis quam
maxime ex medio sumtis, ut, qui rogatur
(is autem saepius imperitus), intelligat, aut
ne intelligere se neget, quod interrogantis
non leve frigus est. Illae vero pessimae artes, 32
testem subornatum in subsellia adversarii mittere, ut inde excitatus plus noceat, vel

31. *aut saep. imp.* Sic Turic. Paulo aliter Camp. *est aut saep. imp.* Obr. *a. est s. i.* Reliqui *a. est s. et imp.* ubi *et* alienum.

des talis acuminis: pro Flacco c. 10. „Illa laus oratoris, „quae vel in accusatore antea, „vel in patrono spectari sole„bat? Bene testem interroga„vit: callide accessit: repre„hendit: quo voluit, addu„xit: convicit et elinguem „reddidit."

30. *multa — rogari solent.* Praestat *multa* accusativum accipere et subjectum facere *testes*, qui *rogari soleant.* Ita mox bene coit: *de sua quisque.* *si turpitudo — cum reo.* Abruptior forma, ubi subaudias: *sit in teste.* Philander Castilioneus ablegat ad Paulum Receptt. Sententt. 1, 5. tit. 15 *de testibus* qui „in testibus" ait „et vitae qualitas spectari „debet et dignitas." Idem Paulus ibidem „testes — quos „— vitae *humilitas* infamave„rit." p. Schulting. Jurispr. Antejust. 488.

31. *verbis — ex medio sumtis.* „Tantum *de medio sum„tis* accedit honoris." Hor. ad Pis. 243.

dicendo contra reum, cum quo federit; vel, cum adjuviſſe teſtimonio videbitur, faciendo ex induſtria multa immodeſte atque intemperanter, per quae non a ſe tantum dictis detrahat fidem, ſed ceteris quoque, qui profuerant, auferat auctoritatem. quorum mentionem habui, non ut fierent, ſed ut vitarentur. Saepe inter ſe collidi ſolent, inde teſtatio, hinc teſtes: locus utrinque: haec enim, ſe pars jurejurando, illa conſenſu
33 ſignantium tuetur. Saepe inter teſtes et argumenta quaeſitum eſt. inde, ſcientiam in teſtibus et religionem; ingenia eſſe in argumentis dicitur: hinc, teſtem gratia, metu, pècunia, ira, odio, amicitia, ambitu fieri; argumenta ex natura duci: in his judicem 34

32. *auferat auctoritatem.* Turic. *a. vilitatem* cum Alm. et Palat. Gebh. Sed Guelf. *a. utilitatem* cum Voſſ. 1. Bodl. Ioann. Obr. Tacuit Geſn. Goth. dantem *afferat auct.* Gebhardus, quem non cepit Burm., ex ſuo Cod. volebat ſcribi *afferat* (hoc quidem per conjecturam) *vilitatem*, etſi in ipſis ejus Crepundiis non minus quam apud Burm. expreſſum eſt: *aff. utilitatem*, ſed manifeſto operarum vitio. Hoc ipſum deinde conjecit Burm., ſcripturam elegantem profecto, et recepta meliorem. Jacet enim hoc ταυτολόγως dictum *detrahat fidem — auferat auctoritatem.* cf. § 23.

33. *fieri.* Camp. *ferri* et hoc manus antiqua corrigendo invexit in meum Jenſ. exemplum. Habet quod blandiatur, ſed caſurum ſi excuſſeris.

32. *auferat auctoritatem.* cf. not. crit.

33. *teſtatio.* Scriptum in tabulis teſtimonium. cf. § 25. item Salmaſ. Obſervv. ad Jus Atticum et Rom. c. 30. Regius et poſt eum Pithoeus ablegant nos ad Digeſt. 22, 5, 3 § 3. 4. ubi Hadriani eſt reſcriptum, teſtes teſtimoniis h. e. teſtationibus praeferentis.

ſibi; in illis alii credere. Communia haec 34
pluribus cauſis, multumque jactata ſunt,
ſemper tamen jactabuntur. Aliquando utrin-
que ſunt teſtes, et quaeſtio ſequitur, ex ipſis,
Utri meliores viri? ex cauſis, *Utri magis
credibilia dixerint?* ex litigatoribus, *Utri
gratia magis valuerint?* His adjicere ſi quis 35
volet ea, quae *divina teſtimonia* vocantur,
ex reſponſis, *oraculis*, *ominibus:* duplicem
ſciat eorum eſſe tractatum, *generalem* alterum,
in quo inter Stoïcos et Epicuri ſectam ſecutos
pugna perpetua eſt, *Regaturne providentia
mundus?* *ſpecialem* alterum, contra partem
divinationis, ut quaeque in quaeſtionem

34. *ſemper tamen jact.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bodl. Ioann. Andr. Levi diſcrimine Goth. *ſemperque t. j.* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Hic cum reliquis *ſemperque j.* Bern. Obr. *ſemper, tum j.* Alieno loco eſt *ſemper* in hac ratione. cf. 5, 5, 1.

35. *partem divinationis.* Turic. Guelf. Camp. *partis divinationem* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic primus noſtram recepit, conjecturam Regianam, quam mox Gryph. paulum immutavit *parteis divi-*

34. *Utri — valuerint.* Malis ſane *uter — valuerit.* Sed nec libri variant, et pluralis ſeqnioribus in hac forma uſitatus. cf. 5, 10, 45.

35. *Regaturne — mundus.* cf. 3, 5, 6. Stoïcos divinationem probare, notum. Copioſa hujus loci, ſed nulla divinationis ratione habita, tractatio eſt apud Theonem Sophiſten p. Camerar. 100 — 102. unde colligas, frequenter et de induſtria agitari hoc ſolitum in rhetorum ſcholis.

contra partem divinationis. Cum non magis impugnandi quam defendendi hic praecepta expectentur et mox (§ 36.) ponatur utrumque et *confirmari* et *refelli*, apparet nullum locum eſſe τῷ *contra.* Invitis igitur libris omnibus legendum *circa.* cf. 4, 2, 19. not. crit.

36 cadit. Aliter enim *oraculorum*, aliter *aruſpicum*, *augurum*, *conjectorum*, *mathematicorum* fides confirmari, aut refelli poteſt, cum ſit rerum ipſarum ratio diverſa. Circa ejusmodi quoque inſtrumenta firmanda, vel deſtruenda, multum habet operis oratio: ſi quae ſint voces per vinum, ſomnum, dementiam emiſſae, vel excepta parvulorum indicia, quos pars altera nihil fingere, altera nihil
37 judicare dictura eſt. Nec tantum praeſtari

nationis ſequentibus reliquis, niſi quod ab Obr. inde minus affectate *partes d.* Fortaſſe nec opus erat Regii correctione et *partis divinatio* poterat intelligi *divinatio de parte aliqua*, ut aruſpicum de extis, augurum de avibus cet. Goth. ſilemus et Geſn. et ego; neque tamen credo eum deſerere omnium Codd. inter hos Voſſ. 2. ſui ſcripturam.

36. *conject. mathem.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 1. Reliqui inſerunt *et.*

ipſarum. Sic Turic. Camp. Reliqui *earum.*

quae ſint. Turic. Guelf. Camp. *q. ſunt* cum Voſſ. 3.

indicia. Turic. *indicta* (a ſec. manu *dicta*, quod ipſum dat Obr. non male profecto, et facili errore primae manus) cum Alm.

37. *praeſtari.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *praeſtare* cum Alm. Voſſ. 1. Bern. edd. ante Ald. Facilis emendatio et neceſſaria (cf. 5, 6, 4.) et jam habet Camp.

36. *conjectorum.* Recte Capperonnerius ablegat ad 3, 6, 30.

inſtrumenta. cf. 5, 6, 2.

indicia. cf. not. crit.

quos — judicare. Relativum non ad *parvulos* ſpectat ſolos, ſed ad ebrios quoque, dormientes cet. *judicare*, etſi lubrica ſemper eſt hujus vocis ſcriptura (nam et hic aliquot libri *indicare*), optime videtur opponi *fingendo*. Judicio enim opus eſt vel in recte referendo, quae videris et audieris.

37. *Nec tantum — deſiderari ſolet.* *Hoc genus* cave referas ad proxima de divinatione; ſignificatur omne hoc genus probandi, quod verſatur in teſtibus producendis. *Potenter* autem utrique junge et *praeſtando* et *deſiderando.* Non ſolum producti teſtes vi-

hoc genus potenter, ſed etiam, ubi non eſt, deſiderari ſolet: *Pecuniam dediſti: quis numeravit? ubi? unde? Venenum arguis: ubi*
37 *emi? a quo? quanti? per quem dedi? quo conſcio?* Quae fere omnia pro Cluentio Cicero in crimine veneficii excutit. Haec *de inartificialibus*, quam breviſſime potui.

VIII. Pars altera probationum, quae eſt tota *in arte*, conſtatque rebus ad faciendam fidem appoſitis, plerumque aut omnino negli-

potenter. Sic Turic. Guelf. cum Vallae Codice (cujus ſcriptura unde Burm. innotuerit ignoro, in Badii editione ſaltem non relata) Alm. (quanquam per compendium *potent'*) Voſſ. 3. A ſecunda quidem manu Turic. *poterit* et mox a Camp. inde editi omnes multique profecto Codd. *poteſt*. Noſtrum quanto praeſtet, apparet eo maxime quod ad *praeſtari* longe melius *ſolet* intelligitur, quam *poteſt*, cujus verbi ſummus in hoc loco eſt languor.

inartif. quam. Turic. a ſec. manu *inartif. probationibus q.* Camp. *artificialibus probationibus q.* Sed prima Turic. manus cum Alm. reliquisque omittunt *probationibus* quod per ſe quidem non diſpliceret. cf. 5 Prooem. 4.

1. *faciendam.* Camp. et Ald. *faciendum*, cum Goth. a pr. manu (tac. Geſn.). *fidem appoſitis.* Stoer. Chouet. lere ſolent ad efficiendum quod intenditur, ſed et, ſicubi accuſator nullos habuerit, deſideratio eorum dexterrime refellit ejus criminationes. Noſter etiam 12, 10, 72 „dicat — ad efficiendum quod „intendit, *potenter*.“ Item Decl. Quintil. 274 (p. Bip. 114. Vol. 4.) „in compara„tione legum illud *potentiſ„ſime* dicamus, eam legem „magis eſſe ſervandam, quae „Deorum gratia ſcripta ſit, „quam quae hominum.“ Apparet *potenter* dici cum vi perſuadendi.

pro Cluentio — excutit. Huc maxime aut unice pertinet caput ejus orationis 60 extremum, ubi de veneno, quo perierit Balbutius; etſi ne ibi quidem omnia haec excutiuntur. Nam in reliquo veneficiorum tractatu nihil tale.

gitur, aut leviſſime attingitur ab iis, qui argumenta, velut horrida et confragoſa, vitantes, amoenioribus locis deſident: neque aliter quam qui traduntur a poëtis guſtu cujusdam apud Lotophagos graminis, et Sirenum cantu 38

Leid. *fidem poſitis*, neſcio cujus mutandi prurigine. cf. 2, 15, 3. 5. *quam qui.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 5, 7, 25. § 2.) et expreſſit Obr. Elegantius profecto quam reliquorum *q. ii q.* *et Sirenum.* Omittunt haec Turic. Camp. cum Alm. ſine ſenſu.

1. *apud Lotophagos graminis.* Nihil hic mutandum eſſe in omnium librorum ſilentio, fortiter aſſeverarim. Suadent enim VV. DD. reponere *germinis* pro *graminis*, leniſſima ſane mutatione, quaeque ſexcenties locum habeat in MSS. Hoc ipſum autem pro arbore ejusve fructu dici, durum eſt profecto. Utrum Quintilianus, *gramen* uſurpans de Lotophagorum cibo, in errore verſatus ſit, id quidem difficilius eſt ad dirimendum. Cum enim hiſtoriae naturalis periti fructum quo veſcerentur Lotophagi apud Homerum, aſſignent fere arbori, eamque diligenter ſecernant ab herba, quae apud eundem pabulo eſt equis, nullam adhuc certam in poëta quidem notam deprehendi, quae equorum hominumque cibum ſegregare cogeret. Sunt ibi et equi λωτὸν ἐρεπτόμενοι (Iliad. 2, 776) ſunt et homines (Odyſſ. 9, 97.). Et recte Geſnerus ut ἄνθινον εἶδαρ (Odyſſ. 9, 84) ad herbam vergere monet, ita καρπὸν (94) eandem excludere negat. De loto accurate agit Curtius Sprengel in Antiquitatibus botanicis §§ 62 — 95. Cui accedit I. H. Voſſius ad Georg. 2, 84. Quorum ut optimis auctoribus firmata mihi videtur et omnibus numeris abſoluta doctrina, a qua nec Schneiderus recedat in Lex. Gr. voce λωτός, ita, Homerum rectene ceperint recentiores eo inter veteres, adhuc haereo. Geſnerus ad hunc locum, Dammius in Lexico Homerico Euſtathium ſecutus (in hoc quidem loco; alibi enim alia de loto dat Euſtathius, diverſos profecto ſcriptores exprimens), Quintilianus ipſe nihil praeter herbam agnoverunt in poëta, qui ſane potuerunt deſtitui ab accurata naturae peritia. Cum loto herba ab Homero jungitur cyperum Iliad. 21, 351. Odyſſ. 4, 603. item Hymn. in Merc. 107. Hujus quidem ſpecies (Linnaeo *cype-*

deliniti, voluptatem saluti praetulisse, dum laudis falsam imaginem persequuntur, ipsa, propter quam dicitur, victoria cedunt. Atqui 2 cetera, quae continuo magis orationis tractu
189 decurrunt, in auxilium atque ornamentum argumentorum comparantur, nervisque illis, quibus causa continetur, adjiciunt superinducti corporis speciem: ut, si forte quid factum *ira*, vel *metu*, vel *cupiditate* dicatur, latius, quae cujusque affectus natura sit,

persequuntur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. edd. ante Gryph. accedentibus Gibs. Obr. *proseq.* Cod. Goth.. Reliqui *sequuntur.*

2. *orn. argumentorum comp.* Turic. mediam vocem omittit. Solus quantum video (cf. § 1. item mox). Male.

superinducti. Turic. Guelf. *inductis super.* cum Voss. 1. 3. Sed Camp. *inducti super* cum Alm. et edd. ante Gryph. Auctorem scripturae nostrae veterem desidero; nec videtur abhorrere a latinitate haec praepositionis anastrophe. Exemplo tamen destituor; et tutior ceteris est transpositionum correctio cf. 4. 2, 128. Similis error in Turic. 4, 2, 92.

rus esculentus) a Sestinio V. C. in Epistolis e Sicilia et Turcia scriptis (T. 5. Epist. 3.) etiam hominum cibo inservire narratur; quam cum a Saracenis ex Africa in Siciliam translatam censeat, ne ipsam quidem a loto Homerica plane alienam sibi videri coram mihi affirmavit vir eruditissimus, qui et indicavit locum Herodoti, in hac disputatione fere neglectum l. 2. c. 92. ubi memorantur κρίνεα — τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. Si enim maxime alter ille hujus scriptoris locus (4, 177), id quod periti viderint, arborem designat; nihil tamen hic ejusmodi. Nec quisquam in longinquarum regionum opibus memorandis summam Homeri expectet diligentiam. Quin rhamni loti Linnaeanae fructum vere ederint Lotophagi, nequaquam dubito in tanto eorum consensu, qui recentiore tempore iter fecerunt per istas regiones, quibus accedit Mungo Parcus p. 99. editionis Londinensis anni 1799. 4.

2. *adjiciunt — speciem.* cf. Procem. tot. op. 24. item 5, 12, 6. 18.

prosequamur. Iisdem *laudamus*, *incusamus*, *augemus*, *minuimus*, *describimus*, *deterre-*
3 *mus*, *querimur*, *consolamur*, *hortamur*. Sed horum esse opera in rebus aut certis, aut de quibus tanquam certis loquimur, potest. Nec abnuerim esse aliquid in *delectatione*, multum vero in *commovendis affectibus*. sed haec ipsa plus valent, cum se didicisse judex putat: quod consequi nisi argumentatione, aliaque omni fide rerum, non possumus.
4 Quorum priusquam partiamur species, indicandum reor, esse quaedam in omni probationum genere communia. Nam neque ulla quaestio est quae non sit aut *in re*, aut *in per-*

prosequamur. Alm. *sequamur*, solus (cf. modo et § 5.).

3. *omni*. Turic. omittit cum Alm. et Obr. Non male.

4. *partiamur*. Sic Turic. Camp. cum Alm. Goth. Ceteri etiam Jens. (contra quam narrat Gesn.) *partior*. Convenientior huic loco pluralis habens gravitatem praecipientis, suamque rationem (quae mox est in istis: „indicandum *reor*") a communi reliquorum rhetorum segregantis. cf. 6, 2, 30. De indicativo an conjunctivo post *priusquam* cf. 4, 1, 52.

reor esse. Turic. omittit *reor* cum Alm. Voss. 1. 3. At Guelf. pro *reor esse* dat *erit* cum Basil. marg. Omittunt *esse* Goth. (tac. Gesn.) Bad. Edd. ante Gryph. transponunt *esse reor*, unde impedita efficitur structura (cf. modo § 2.). Procedit quidem oratio sine *reor*; hoc tamen verum censeo.

neque ulla. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec u.* cf. 5, 7, 28 item mox hac §. *quaest. est quae*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Hic cum recentioribus omittit *est*.

Iisdem. scil. *ceteris istis* bene monente Capper. ne quis de *argumentis* cogitet.

describimus. cf. 3, 4, 3.

3. *aliaque* — *fide*. i. e. probationibus inartificialibus.

sona; neque esse argumentorum loci possunt,
nisi in iis, quae *rebus* aut *personis* accidunt:
eaque aut per se inspici solent, aut ad aliud 5
referri; nec ulla confirmatio, nisi aut *ex*
consequentibus, aut *ex repugnantibus*: et haec
necesse est aut *ex praeterito tempore*, aut *ex*
conjuncto, aut *ex sequenti* petere: nec ulla

neque esse. Sic Turic. Guelf. Camp. Ald. *non esse* dant edd. ante Ald. *nec* reliqui cf. modo hac §. it. mox § 5.

loci. Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 3. Bern. *loco.* Male.

5. *nec ulla confirmatio.* Turic. Camp. *neque u. confirmari* cum Alm. nisi quod ex hoc affertur *nec.* Malui hic cum reliquis omnibus *nec*, ob id quod sequitur *nec ulla res*, in quo nulla varietas. cf. modo § 4. item 5, 9, 7.

aut ex conseq. Sic Turic. Camp. cum Alm. Vall. Voss. 1. 3. Bern. Goth. (Voss. 2. siletur, ut et Britannici) edd. ante Ald. In Guelf. post *nisi* (prius § 4) ad *aut ex conf.* omittuntur omnia. Reliqui ex Regii conjectura *aut ex antecedentibus aut ex conseq.*

sequenti. Turic. *consequentibus* cum Alm. Bern. *sequentibus.* Guelf. Voss. 1. *consequenti.* Camp.

petere. Turic. *perte*, a sec. manu *petat;* nec male, referendo ad *confirmatio.*

5. *aut ex consequentibus — repugnantibus.* Regius hoc loco inserendum putabat: *aut ex antecedentibus*, quod Quintilianus ponere debuerit ex Aristotelis ratione. Hic enim Analyt. prior. l. 1. c. 27. (p. Buhl. 251. 52.). Δεῖ δὲ ait τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον οὕτως ἐκλαμβάνειν ὑποτιθέμενον — ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. Noster et ipse 6, 3, 66 dum recenset unde risus possit duci, jungit eodem modo *conf. antec. rep.* Sic et Cic. Top. c. 4. c. 12. extr. item De Orat. 2, 39 extr. ubi *praecurrentia* idem esse videntur quod hic *antecedentia*, quanquam additur *quasi.* Sed cum nostro loco faciunt alii duo in hoc Qu. opere 5, 10, 2. 5, 14, 1. 25. ubi nulla *antecedentium* mentio. Ac satis ostendit scriptor, comprehendere se ipsa *antecedentia* in *consequentibus* 5, 10, 76. quae ipsius quoque Regii suspicio fuit, et in hac erat acquiescendum.

res probari nisi ex alia potest: eaque sit opor-
6 tet aut *major*, aut *par*, aut *minor*. *Argumenta* vero reperiuntur aut in *quaestionibus*, quae etiam separatae a complexu rerum personarumque spectari per se possint: aut *in ipsa causa*, cum invenitur aliquid in ea, non ex communi ratione ductum, sed ejus judicii, de quo cognoscitur, proprium. *Probationum* praeterea omnium aliae sunt *necessariae*, aliae *credibiles*, aliae *non repugnantes*.
7 Et adhuc, omnium probationum quadruplex ratio est, ut vel, quia est aliquid, aliud non sit, ut, *Dies est*, *nox non est:* vel, quia est aliquid, et aliud sit; *Sol est super terram*, *dies est:* vel, quia aliquid non est, aliud sit,

ex alia. Turic. *ex illa* cum Alm. (cf. § 2. 5, 9. 4.)

6. *possint.* Turic. Camp. cum Goth. Loc. Ven. Rasc. *possunt.* Haud facile decernas. *ea non ex comm.* Guelf. omittit *non ex* cum Voss. 1. 3. Sed Bern. *non* solum et mox *comm.* De *non* omisso cf. 4, 2, 29. *alia cred.* Guelf. omittit haec cum Voss. 1. 3.

7. *Et adhuc.* Sic Turic. Guelf. cum Voss. 1. 3. Ald. Reliqui omittunt *Et.* Lenior tamen eo fit oratio, referendo *adhuc* ad id quod praecesserat *praeterea.*

est aliquid aliud non. Sic Turic. Camp. Reliqui *al. est a. n.*

aliquid et aliud. Sic Turic. Guelf. cum edd. ante Burm. exc. Camp. qui hic multa turbat. Recentiores exc. Bip. male omittunt *et.* *sit Sol.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *ut*, quorum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. etiam magis praepostere *ut quia.*

aliquid non. Turic. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. *aliud non.* *sit Nox.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *ut.* Omisi, ut supra.

6. *separatae — personarumque.* vid. 2, 1, 9. it. 5, 10, 53.

7. *Dies est.* Hoc exemplum frequentatur apud Sext. Emp. 2, 109. 8, 113 et passim.

Nox non eſt, *dies eſt:* vel, quia aliquid non eſt, nec aliud ſit, *Non eſt rationalis*, *nec homo eſt*. His in univerſum praedictis partes ſubjiciam.

IX. Omnis igitur probatio artificialis conſtat aut *ſignis*, aut *argumentis*, aut *exemplis*.
9 1 Nec ignoro plerisque videri *ſigna* partem argumentorum: quae mihi ſeparandi ratio haec fuit prima, quod ſunt paene ex illis inartificialibus: *cruenta* enim *veſtis*, et *clamor*, et *livor*, et talia, ſunt *inſtrumenta*, qualia *tabulae*, *rumores*, *teſtes;* nec inveniuntur ab oratore, ſed ad eum cum ipſa cauſa deferuntur: altera, quod *ſigna*, ſive 2
indubitata ſunt, non ſunt argumenta; quia, ubi illa ſunt, quaeſtio non eſt; argumento autem, niſi in re controverſa, locus eſſe non poteſt: ſive dubia, non ſunt argumenta, ſed

aliquid non. Guelf. *aliud non* cum Jenſ. et edd. ante Bad. *ſit Non eſt.* Turic. *ſ. Nox.* (a ſec. manu *ſ. nox nec*) Alm. *ſ. ut nox eſt* (male excerptus profecto) Camp. *ſ. nec.* Omittunt plerumque *ut* Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. Aliquot etiam hic *ut quia.* *rationalis.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. Reliqui neutrum, quorum Vall. Goth. Camp. Vidov. marg. *rationabile.* cf. 2, 16, 16. Neutrum genus placere poteſt ut reſpondens *Porphyriano* λογικὸν (cf. nos ad 2, 16, 12) et poſitum a noſtro 5, 10, 57. Sed apud Graecum et Qu. *animal* additur, quod hic difficilius intelligitur.

2. *ſive indub.* Turic. Camp. *ſi ind.* cum Alm. *ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſint.*

1. *plerisque.* Horum eſt Cicero, qui in Topic. *argumentis* ſubjicit *adjuncta* c. 4. *adjunctis* autem *ſigna* c. 12.

quae — ſeparandi. Cave *quae* accipias femininum.

inſtrumenta. cf. 5, 7, 36.

ipſa argumentis egent. Dividuntur autem in has primas duas ſpecies, quod eorum alia ſunt, ut dixi, quae *neceſſaria* ſunt, alia quae *non neceſſaria*. Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae Graeci vocant *τεκμήρια*, *ἄλυτα σημεῖα*, quae mihi vix pertinere ad praecepta artis videntur: nam, ubi eſt

5. *neceſſaria — quae mihi.* Aliquid hic conceſſum eſt conjecturae Geſnerianae, in ceteris fere expreſſa Codd. optimorum ſcriptura. Turic. *nec. ſ. quaeque a. h. ſ. n. p. q. G. tecmeria vocant alia ſimilia q. m.* Camp. plane ſic usque ad *vocant.* deinceps: *quae ſunt α αυτα σημεια q. m.* Guelf. *nec. priora illa ſunt q. a. ſe habere n. p. q. graeci tecmeria v. quae ſunt alita ſemina q. m.* Goth. plane ſic, niſi quod poſt *nec.* habet *ſunt*, et expreſſa dat Graeca *ἄλυτα σημεῖα.* Jenſ. *nec. ſ. p. i. ſ. q. a. h. ſ. n. p. q. g. v.* (lacuna) *alia quae* (lacuna) *q. m.* cum edd. ante Ald. niſi quod illac lacunarum locis ponunt: *τεκμήρια, σημεῖα.* Haec eadem praeferre narratur Alm., ſed pro *alia quae σημεῖα* cum Turic.: *alia ſimilia.* Apparet ab antiquiſſimis (Turic. Camp. profecto et Alm.) abeſſe *priora illa ſunt*, ab omnibus autem *alia quae non neceſſaria*, quae de conjectura inſerere ſuaſit Geſnerus; rectiſſime ille. Hujus eſt conſtitutio, in nota tantum propoſita: *n. a. q. n. n. ſ. P. i. ſ. q. a. h. n. p. q. G. τ. v. quae ſunt* (haec duo vocabula dant Guelf. Goth. Camp.) *ἄ. σ. q. m.* Hanc, lectore non monito, dedit Andres, repetiitque Blaſſius. Quid in ea et quare ego mutarim, facile apparebit. Poteſt diſplicere quod *τεκμήρια vocant*, ut eſt in antiquis, transponere malui, ad excuſorum modum; item quod continuantur Graeca iſta *τεκμήρια, ἄλυτα σημεῖα* ſine copula interjecta. Sed integrum ſenſum quaeſivi cum minima veſtigiorum veterum deſertione. Ab Aldo inde omnes dederunt Regianam conjecturam, ab ipſo non ſine dubitatione propoſitam: *nec ſ. quae Graeci vocant τεκμήρια: alia non neceſſaria, quae σημεῖα. Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae mihi.* Quae autem eſt illa tanta, malum, Gibſoni oſcitantia, nihil de ſuis Codd. monentis! cf. not. ex. item not. crit. 5, 10, 64.

3. *ut dixi.* Modo (§ 2) *ſive indubitata — ſive dubia.*

ſignum inſolubile, ibi ne lis quidem eſt.
192 Id autem accidit, cum quid aut neceſſe eſt 4
fieri, factumve eſſe; aut omnino non poteſt
fieri, vel eſſe factum: quo in cauſis poſito,
non eſt lis facti. Hoc genus per omnia tem- 5

ſignum inſolubile. Turic. *ſ. at* (cf. 4, 5, 3. 5, 10, 9.) *inviolabile.* (a pr. manu, a ſec. *ſ. aliquod inviol.*) Alm. *ſ. at* (litera t prominere non narratur) *inviolabile.* Camp. *ſ. aliquod inviolabile.* Bodl. *ſ. alias aliquod inviolabile.* Andr. *ſ. aliquid inviolabile.* *Inſolubile* contra praeſtantiſſimos libros tenendum eſt, ob ἄλυτον. Ne *aliquod* quidem inſeri placet.

ne lis quidem. Turic. *neceſſitas quaedam* cum Alm. Camp. (Vett. edd. ut Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. *nec l. q.* cf. 1, 5, 38). Merum errorem interpretor pro vulgata.

4. *aut omnino.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *certe*, ſine ſenſu.

quo — poſito. Turic. *quo* (ſed a ſec. manu: *quod*) — *poſitum* cum Alm. (cf. 5, 8, 5. item mox.)

non eſt lis facti. Turic. *n. e. aliis* (a ſec. manu *alius*) *niſi ſ.* cum Alm. (cf. modo, item 13.) Camp. *n. e. l. niſi ſ.* cum Goth. Ald. Obr. Levi diſcrimine Guelf. *n. e. his* (ut et modo § 3) *niſi ſ.* Reliqui *lis n. e. niſi ſ.* De Pſeudo-Turnebi et

inſolubile. cf. 5, 10, 74. *ſign. immutabile.* Noſtro vocabulo redditur Graecum ἄλυτον, quod eſt apud Ariſtotelem ipſum Rhet. 1, 2, 18. item 2, 25, 14 et Analyt. pr. 2, 29, 8 quo in utroque Rhetoricorum loco ipſe ablegat. Capperonnerius Maximum memorat rhetorem, cujus opus extet in bibliotheca Pariſina MS. περὶ ἀλύτων, δυσλύτων καὶ εὐλύτων. Ariſtoteles loco primum poſito τεκμήριον ait eſſe σημεῖον ἄλυτον, ut ejus maxime doctrinam et hic ſequi videatur Qu. Praeterea eodem *pariendi* (cf. § 5) utitur exemplo, quanquam paulo aliter ac noſter, et magis ad noſtri formam Cicero de Invent. 1, 29 ad quem locum Marii Victorini (p. Pithoei 161) annotationem, negantis hoc eſſe neceſſarium argumentum ſecundum Chriſtianorum opinionem, probat Capperonnerius.

4. *non eſt lis facti.* Non eſt ſtatus conjecturalis cauſa.

pora perpendi ſolet. Nam et *coiſſe eam cum viro, quae peperit* (quod eſt praeteriti) et *fluctus eſſe, cum magna vis venti in mare incubuit* (quod conjuncti) et *eum mori, cujus cor eſt vulneratum* (quod futuri) neceſſe eſt. Nec fieri poteſt, ut *ibi meſſis ſit, ubi ſatum non eſt*; ut *quis Romae ſit, cum eſt Athenis*; ut *ſit ferro vulneratus, qui ſine cicatrice eſt.*
6 Sed quaedam et retrorſum idem valent, ut, *vivere hominem, qui ſpirat*; et *ſpirare, qui vivit*: quaedam in contrarium non recurrunt. neque enim, *quia movetur, qui ingreditur,*
7 *iccirco qui movetur ingreditur.* Quare poteſt

Geſneri conjectura contra libros omnes expunxi *niſi.* Repetit Geſn. errorem ex caſu iterante *lis.* Equidem conſulto hoc peccatum eſſe arbitror ab eo, qui, *aliis* vel *alius* (cf. 5, 10, 103 ubi idem in *lite* error) inveniens in vetuſto libro, aliquid otioſe hariolaretur. Nihil agit Capper. defendens *niſi*, et *facti* interpretans *facti illius prioris*, quod ſi probatum fuerit, id ipſum, de quo agetur, manifeſtum eſſe. Quis enim omittat *prioris* vel *alterius*, qui hoc velit ſignificare? cf. male inſertum *niſi* 5, 7, 25.

5. *meſſ. ſit.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *ſ. m.*

6. *retrorſum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. Ald. Baſil. Reliqui *retrorſus.* *neque en.* Sic ſcripſi ex analogia. Libri quidem mei omnes *nec e.* cf. 5 Prooem. 5. 5, 10, 26. *iccirco — ingreditur.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *etiam ingreditur qui movetur* cum Voſſ. 1. 3. Ald. Baſ. Paulo aliter Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *icc. ingr. q. mov.* cum edd. reliquis ante Gryph. qui primus conjungit *icc.* et *etiam* ſic: *icc. etiam ingr. q. mov.* cum reliquis. Alterutrum proſcribi debebat, et noſter ordo elegantem habet χιασμόν. In ſcriptura *iccirco* pro *idcirco* hic quidem auctores habeo MSS. nullos, editos ſolum a Jenſ. ad Gryph. usque; ſed ſequor Cellarium et analogiam.

6. *retrorſum — valent.* cf. 5, 10, 49.

et *coisse cum viro, quae non peperit;* et *non esse ventus in mari, cum esset fluctus; neque utique cor ejus vulneratum esse, qui perit:* ac similiter *satum fuisse* potest, *ubi non fuit messis; nec fuisse Romae, qui non fuit Athenis; nec fuisse ferro vulneratus, qui habet cicatricem.* Alia sunt signa non ne- 8 cessaria, quae εἰκότα Graeci vocant: quae,

7. *neque utique.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 5, 8, 5. 5, 10, 81. *cor ejus vuln.* Turic. Camp. *eum vuln.* cum Alm. ex mero errore. *perit.* Camp. *periit.*, solus; male, ni fallor. *nec fuisse — Ath.* Sic Turic. Camp. Alm. (nisi quod hi tres *fuisset* pro *fuit*) cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. (quanquam *non* ex iis non memoratur) et edd. ante Gryph. Hic omittit *non* cum Guelf. (et fortasse Voss. 1. 3. Bern.) Mox Stoer. et *nec* desiderat, cum reliquis ante Gesn. *Non* omissum cf. ad 4, 2, 29.

vulneratus. Sic Turic. Camp. Obr. Capper. Bip. cum Alm. Voss. 1. 3. Ald. Reliqui *vulneratum*, sine sensu.

8. εἰκότα. Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. εικοια. Guelf. εἰκία. Vall. et Colb. ιχνεια, ιχνεα. Alm. εἰκαῖα cum edd. ante Stoer. (exc. Basil.) quo acc. Roll. Levis discrepantia, α dantium an ο, non videtur observata in Alm. Ipsa, quam cum recentioribus posui, vox, legitur 5, 10, 15. ubi fere in vetustis libris latinae litt. ut Turic. *eicota* Camp. Goth. (tac. Gesn.) *icota.* Sed Guelf. expresse ibi εικοτα. Quaerat sane aliquis, cur hic tantum in hoc vocabulo fuerit peccatum. Nihil tamen agunt qui defendunt εἰκαῖα, quod in rhetoribus Graecis nemo usquam legit.

7. *cum esset fluctus.* An: *e. est f.?*

8. εἰκότα. Cum haec sit probatissima scriptura, agnoscenda quidem est in Quintiliano Aristoteléae doctrinae quaedam incuria. Neque enim Aristoteles εἰκὸς et σημεῖον unius generis facit species Analyt. pr. 2, 29. Εἰκὸς — καὶ σημεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν. cf. Rhet. 1, 2, 15. 16. Nec profecto nihil habet difficultatis quod noster mox in *argumentorum* tractatione (quam quidem hic se inchoare negat) ponit εἰκότα, 5, 10, 15. cum praesertim dicat in iis partem

etiamsi ad tollendam dubitationem sola non
sufficiunt, tamen adjuncta ceteris, plurimum 35
9 valent. *Signum* vocant (ut dixi) σημεῖον,
quanquam id quidam *indicium*, quidam
vestigium nominaverunt, per quod alia res
intelligitur, ut *per sanguinem caedes*. At,
quia sanguis vel ex hostia respersisse vestem
potest, vel e naribus profluxisse: non uti-
que, qui vestem cruentam habuerit, homi-
10 cidium fecerit. Sed, ut per se non sufficit,
ita ceteris adjunctum, testimonii loco duci-
tur, *si inimicus*, *si minatus ante*, *si eodem*

9. *adjuncta.* Turic. *adjuta* (sed a sec. manu nostrum) cum Goth. Voss. 2. 3. Bern. et aliquot edd. Appellat Gesn. § 11. *extrinsecus adjuvantur.* σημεῖον. Guelf. τεκμήριον. Solus, nata, ut suspicor, varietate ex lacuna postmodum memoriter expleta. *quid.* — *vestig.* Omittit *ind. quid.* Guelf. cum Voss. 2. 3. Goth. (tac. Gesn.) sed hic *quidem* pro *quidam.* *At quia sang.* Turic. Guelf. *ac s.* cum Alm. *at s.* Camp. cum Goth. Voss. 3. et edd. ante Bad. Unde ascitum sit *quia*, necessarium profecto, non liquet. Damnum quidem sententiae resarciunt Turic. et Camp. ante *non utique* inserentes *ac*, soli; nec tantundem elegantiae in structura.

10. *adjunctum.* Turic. a pr. manu *ad* cum lacuna pro *junctum*, a sec. nostrum. Goth. *adjutum* cum Voss. 2. et Vall. a sec. manu, cum prima dedisset nostrum, quod recte hic defendit Badius. *ducitur.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Voss. 1. 3. et edd. Ald. Basil. ceterisque ante Leid.

maximam argumentationis consistere (§ 19. c. 10.). An censebimus εἰκότα σημεῖα longe differre ab εἰκόσι sic, nullo additamento, dictis? Hoc nonnisi manifesto Graecorum rhetorum usu poterit declarari. Interim tenendum, scripturam librorum hic non usquequaque esse expeditam.

9. *ut dixi.* Locus, quo remittimur, nullus esse potest nisi § 3. Sed quid hoc est sententiae, hoc maxime loco interpositae? De iis qui *indicium* nominarint cf. §. 10, 11.

loco fuit: quibus signum cum accessit, efficit, ut, quae suspecta erant, certa videantur. Alioqui sunt quaedam signa utrique 11 parti communia, ut *livores tumores* (nam videri possunt et *veneficii* et *cruditatis*), et *vulnus in pectore*, sua manu, et aliena perisse dicentibus, in quo est. Haec perinde firma habentur, atque extrinsecus adjuvantur. Eorum autem, quae *signa* sunt quidem, sed 12 *non necessaria*, genus Hermagoras putat, *non esse virginem Atalantam, quia cum juvenibus per silvas vagetur*. Quod si receperimus, vereor, ne omnia, quae ex facto ducuntur, signa faciamus. Eadem tamen ra-

accedant Gibs. Obr. Roll. Capp. Bip. Reliqui *dicitur* quod bene revincit Gibs.

11. *in quo.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Codd. (praeter Voss. 2. qui siletur) omnibus et edd. ante Leidensem. Reliqui *in aequo.* Schrevelius unde arripuerit mutationem, per se quidem ingeniosam, hinc tamen alienam, ignoro. Nam Gronovium suasisse vix credo. Fraudi fuit quod parenthesin neglexerunt, quam primus uncis demonstravi. In recentiorum constitutione deficit subjectum *ad perisse*, quod antiqua habet in relativo *in quo*.

perinde. Turic. *proinde* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Nostrum dant Guelf. Goth. Camp.

11. *sua manu — in quo est.* „Dum dicunt eum, *in quo* „*est* vulnus in pectore, sua „manu perisse, et, vicissim „aliena." Malo enim absolutum accipere ablativum in *dicentibus*, quam dativum referre ad praecedens ante parenthesin *communia*, quod tamen nec ipsum sit absurdum. cf. not. crit.

12. *Atalantam.* Victorius ad Arist. Rhet. lib. I. p. 56. (ed. Flor.) reprehendit Quintilianum, quod signum hoc dixerit, cum sit εἰκός. Sed Hermagorae haec est ratio, a Quintiliano improbata.

13 tione, qua ſigna, tractantur. Nec mihi vi-
dentur Areopagitae, cum damnaverunt pue-
rum coturnicum oculos eruentem, aliud ju-
dicaſſe, quam id ſignum eſſe pernicioſiſſimae
mentis, multisque malo futurae, ſi adole-
viſſet. Unde Spurii Maelii, Marcique Man-
lii popularitas, ſignum affectati regni eſt 39
14 exiſtimatum. Sed vereor, ne longe nimium
nos ducat haec via. Nam, ſi eſt ſignum
adulterae, lavari cum viris; erit et convi-
vere cum adoleſcentibus, deinde etiam fami-

13. *Maelii.* Libri quidem *Melii* niſi quod Voſſ. 1. 3. *Emilii* ſed cf. 3, 7, 20. *Marcique.* Guelf. *M. Q.* Goth. (tac. Geſn.) *M. que.* Camp. *Q.* Jenſ. (tac. Geſn.) *M.* cum edd. ante Ald. qui facit cum Goth. ut et Bad. Sed Tarv. cum Guelf. In genitivo non ſum auſus unam literam ponere, non praeeunte Turic. nec quoquam modo *Sp.* dante. cf. 4, 2, 2. 5, 11, 39. *regni.* Turic. *regnum* cum Alm. (cf. § 4. 14.). Nihil niſi error proxima continuantis librarii, dum refert ad *exiſtimatum.* vid. I. H. Voſſ. ad Virgil. Ecl. 8. 74. Sic Turic. Alm. *heredis* pro *heres* 3, 6, 102. cf. 4, 2, 88. Item Turic. *juſtitiorum* pro *juſtiora* 3, 7, 18. mox § 16 pro *majora minorum.* Guelf. *m. minora.* Burm. pro *affectati* in hac ratione mallit *affectationis;* fruſtra. cf. 5, 11, 12.

eſt exiſt. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Aldo *fuit ex.* Nec diſplicet.

13. *Areopagitae.* Hiſtoria mihi quidem aliunde non nota. Potuit puer ille coturnices alere ad ludum Graecis valde uſurpatum ὀρτυγοκοπίαν de qua conferre Geſnerus jubet Pollucem, in onomaſtico 7, 136. 9, 108.

Maelii — Manlii. cf. 3, 7, 20. it. 5, 13, 24.

exiſtimatum. Nihil eſt quod Francius malit *exiſtimata.* Sic enim veteres, reſpiciendo ad poſtremam vocem magis quam pro ſevera logica. cf. dicta ad 2, 18, 1.

14. *convivere.* In hac voce cf. 1, 6, 44. 7, 3, 31.

liariter alicujus amicitia uti: ut fortaſſe corpus vulſum, fractum inceſſum, veſtem muliebrem, dixerit mollis et parum viri ſigna, ſi cui (cum ſignum id proprie ſit, quod ex eo, de quo quaeritur, natum ſub oculos venit), ut ſanguis e caede, ita illa ex impudicitia, ſluere videantur. Ea quoque 15
quae, quia plerumque obſervata ſunt, vulgo ſigna creduntur; ut prognoſtica,

—— vento — rubet aurea Phoebe;

Et,

— cornix plena pluviam vocat improba voce;

ſi cauſas ex qualitate coeli trahunt, ſane ita appellentur. Nam, ſi vento rubet Luna, 16

14. *am. uti: ut. ſort.* Turic. *am. aut fort.* cum Alm. cf. § 13. item hac §. Sed ille a ſec. manu *aut. am. aut fort.* cum Camp. Sed Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *am. uti fort.* cum Voſſ. 3. *am. uti aut fort.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. qui tranſpoſuit *am. uti famil. ut fort.* Mox Stoer primus noſtram, quae profecto vera; et quomodo in corruptis iſtis lateat, facile apparet. Jam Regius pro *aut* conjecit *ut.*

dixerit. Camp. *dixerim* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. quod bene revincit Badius. vid. not. ex. Propoſuerat jam Regius.

et parum. Turic. inſerit *aut* cum Alm. (cf. modo hac ipſa § item mox eadem). Pro *et* Camp. *aut.*

e caede, ita. Turic. *caedis lita.* Alm. *caedis ita.* (cf. modo hac §. item 5, 10, 6.) Ante Stoer. fere *ex c.* Sed Camp. et Guelf. nobiscum faciunt. Omittunt praepoſitionem Voſſ. 1. 3.

15. *appellentur.* Jenſ. (tac. Geſn.) *appellantur* cum edd. ante Ald. Jam Regius correxit, cui addicere videntur Codd. omnes.

14. *corpus vulſum.* vid. 2, 5, 12. Suet. Oth. 12.

dixerit. Hujus verbi ſubjectum eſt in pronomine *ſi cui.*

15. *ita appellentur.* Non quidem *prognoſtica* appellentur, ſed *ſigna.* Loca Virgiliana ſunt e Georgicis 1, 431. 388. 422.

ſignum venti eſt rubor. Et ſi, ut idem poëta colligit, denſatus et laxatus aër facit, ut ſit inde *ille avium concentus*, idem ſentiemus. Sunt autem ſigna etiam parva magnorum, ut vel haec ipſa cornix: nam, majora minorum eſſe, nemo miratur.

X. Nunc *de argumentis*. Hoc enim no- 39
mine complectimur omnia, quae Graeci ἐνθυμήματα, ἐπιχειρήματα, ἀποδείξεις vocant, quanquam apud illos eſt aliqua horum nominum differentia, etiamſi vis eodem fere tendit. Nam *enthymema* (quod nos *commentum* ſane, aut *commentationem* interpretemur, quia aliter non poſſumus, Graeco melius uſuri) unum intellectum habet, quo omnia mente concepta ſignificat; ſed nunc de eo non loquimur: alterum, quo ſententiam cum

16. *ſi, ut.* Turic. Camp. *ſicut* cum Alm. Male.
ut vel. Camp. *velut.* (cf. 4, 2, 61.) Guelf. om. *ut.* Contra Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vel* omittunt cum Voſſ. 3. et edd. ante Leid. exc. Aldo. De confuſis *ut* et *vel* cf. 4, 3, 12. Turic. tuetur noſtram.

1. *interpretemur.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Bad. Steph. (hic bene commemorato a Capper.) Gryph. Reliqui *interpretamur* cf. 3, 5, 18. item praef. noſtr. p. 85. quo adde 6, 2, 29. *ſane* alienum eſt ab indicativo.

uſuri. Turic. Camp. *uti* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Ad ſenſum ferri poteſt, ſed ſtructura eſt abrupta, nec pro Quintiliani elegantia. Noſtrae vindex eſt Guelf. cum multis profecto aliis.

1. *omnia mente concepta.* cf. Cic. Topica c. 13. „non „quod non omnis ſententia „proprio nomine enthymema „dicatur."

ſententiam cum ratione. Ariſt. Rhet. 2, 21, 2. τοῦτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας, καὶ τοῦ διὰ τί, ἐνθύμημα ἔσται τὸ ἅπαν. Figuram

ratione: tertium, quo certam quandam argu- 2
menti conclusionem, vel ex consequentibus, vel ex repugnantibus. quanquam de hoc parum convenit. Sunt enim, qui illud prius *epichirema* dicant: pluresque invenies in ea opinione, ut id demum, quod pugna constat, *enthymema* accipi velint. et ideo illud Cornificius *contrarium* appellat. Hunc alii 3

2. *epichirema.* Sic ubique scribo, quoties latinis literis utor, ducibus plerumque Guelf. Camp. interdum et Turic. aliquotque editis. Horum plurimi *epicherema.*

invenies. Ita Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *invenias.*

quod pugna. Ita Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Capper. Reliqui *quo p.* Obtemperandum erat vel levi librorum auctoritati, in frequenti praesertim confusione vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33, 3. cf. not. ex.

3. *Hunc.* Turic. Camp. *hinc.* cum Andr. Par. Vasc. Steph. Gryph. Stoer. Chouet. suos Codd. male tacente Burmanno. Aldus quidem solus, sed in utraque ed., *nunc.*

facit Julius Rufinianus p. 217. in Ruhnk. ed. Lupi.

2. *ex conseq. — ex repugn.* cf. 5, 8, 5.

illud prius, quod ex consequentibus concluditur.

quod pugna constat. cf. 5, 14, 2. „Ex pugnantibus, „quod etiam *solum* enthyme„ma quidam vocant.“ Cic. Top. l. c. „illa rhetorum — ex „contrariis conclusa, quae ipsi „enthymemata appellant. — „cum omnis sententia enthy„mema dicatur, quia videtur „ea, quae ex contrariis con„ficiatur, acutissima, *sola* „proprie nomen commune „possidet.“ Quem Ciceronis locum exprimit noster 8, 5, 9. Julius Rufinianus p. 217. (ed. Ruhnk. Rutilii Lupi) „Enthymema fit cum periodos „orationis *ex contrariis* senten„tiis astringitur.“

Cornificius. vid. 3, 1, 21. Locum ipsum habes apud Script. ad Herenn. 4, 18.

3. *Hunc — vocaverunt.* Aristot. Anal. pr. 2, 29 ἐνθύμημα — ἐστὶ συλλογισμὸς ἀτελής. idem Rhet. 1, 2, 8. καλῶ — ἐνθύμημα — ῥητορικὸν συλλογισμόν. cf. nostr. 1, 10, 38. 5, 14, 24. item 5, 14, 1. Ad secundum horum locorum non immerito reprehendit Quintilianum Victorius

rhetoricum syllogismum, alii *imperfectum syllogismum* vocaverunt, quia nec distinctis, nec totidem partibus concluderetur: quod 59 sane non utique ab oratore desideratur.
4 *Epichirema* Valgius *aggressionem* vocat; Celsus autem judicat, non nostram administra-

quia nec. Turic. Guelf. Camp. omittunt *nec* cum Alm. Voss. 1. 3. et edd. ante Ald. qui haec dat *q. non d. t. p.* *Nec* de conjectura inseruit Regius; necessario profecto. Sed cf. ad 4, 2, 29. Vindices negationis manifesti adhuc quidem soli Vall. (ref. Badio) et Goth.

4. *Celsus — judicat.* Guelf. *Verius — judico* cum Voss. 1. 3. Bern. item edd. aliquot in marg. Sed Basil. (quod ipsum (p. 39) quod parum accurate dixerit et hic et illic ab „*aliis* „rhet. syll. ab *aliis* imperf. „vel partem syllogismi voca- „tum enthymema" cum ipse Aristoteles utroque modo appellet. Deinceps his appellationibus usi sunt *Artigraphi* quales vocat Cassiodorus in Rhett. Pithoeanis p. 340. quorum aliquot recenset Ernestus sub hac voce in utroque Lexico. Distinctionem plerarumque editionum deserui. Neque enim ferri poterat, id quod faciebant illae, ut *illud* et *hunc* ad diversa redderentur; prius ad *enthymema*, posterius ad *epichirema*. Utrumque necessario spectat ad *enthymema*. Hoc de Cornificio, pro interjecta sententia accipiendum, structuram non mutante.

4. *Epichirema Valgius.* De *Valgio* cf. 3, 1, 18. *Epichirematis* etymon, quod exprimere conatus est Valgius, non satis expeditum inveni a rhetoribus antiquis. Aristoteles Topic. 8, 3, 1 (p. Buhl. 379) ἐπιχειρεῖν opponit et ὑπέχειν i. e. *defendere.* Idem Topic. 8, 9, 16. (p. 402) ἐπιχείρημα ait (ἐστὶ) συλλογισμὸς διαλεκτικός. Argumentationes a Graecis ἐπιχειρήματα appellatas etiam Cornificius commemorat ad Herenn. 2, 2. Alia loca, sed in etymo nequaquam occupata, plena manu ministrat Ernestus in utroque Lexico h. v. Non quidem liquet *aggressio* designata sit a Valgio *rei quam tractamus*, an *adversarii;* prius tamen praefero. cf. 5, 14, 27.

nostram administrationem. Capperonnerius recte remittit nos ad 2, 18, 5. unde intelligamus *administrationem* dici pro πράξει quatenus opponitur θεωρίᾳ.

tionem, ſed ipſam rem, quam aggredimur, id eſt argumentum, quo aliquid probaturi ſumus, etiamſi nondum verbis explanatum, jam tamen mente conceptum, *epichirema* dici. Aliis videtur, non deſtinatam, vel inchoatam, ſed perfectam probationem hoc nomen accipere, et ultimam ſpeciem: ideo-

in marg. habent complures) *Verrius* pro *Celſus*, non mutata perſona verbi. Mire profecto, cum ceteroqui nulla *Verrii Flacci* apud Qu. mentio fiat.

5. *deſtinatam — inchoatam — perfectam probationem.* Guelf. *deſtinata — inchoata — perfecta oratio.* cum Bern. et odd. a Gryphio inde ad Obr. Ante Gryph. ed. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ſic; ſed *orationem* pro *probationem*, cum Codd. Goth. Voſſ. 2. Integram noſtram primus repraeſentavit Obr. obſequentibus recentioribus, et eſt in Turic. Camp. Alm. item in Bodl. Andr., ut ſuſpicor, quanquam Gibſ. refert *deſtinatam et inchoatam probationem* (non *orationem*, ut ex eo Burm.) velut mutilam ſcripturam. Nominativus invectus eſt in Codd. ab argutantibus librariis. cf. not. ex.

et ultimam ſpeciem. Guelf. *ultima ſpecie.* cum Baſil. (niſi quod hic addit *et*) Gryph. et rell. ante Obr. Noſtra in Turic. Camp. Alm. Bodl. Voſſ. 2. Goth. Andr.

Aliis videtur — ultimam ſpeciem. Hi contra ac Celſus de re judicaſſe dicuntur. Neque aliud quidquam hac definitione ſatis verboſa ſignificare voluit Qu. Quod autem *ultimam ſpeciem hoc nomen accipere* ait, eſt ea *ultima ſpecies* argumentorum, ſic conformata, ut jam *epichirema* recte dicatur, neque ullam aliam ſibi ſubjectam habeat; τὸ εἰδικώτατον εἶδος ex Porphyrii appellatione (vid. Ariſt. ed. Buhl. Vol. 1. p. 377). Eodem vocabulo utitur mox § 56. 7, 1, 23. Structuram τοῦ *videtur* cum accuſativo ſequente attende. Ne recte quidem poterat hic poni nominativus, quia in *videtur* eſt *placet*, et oratio redit eodem ac ſi ſcripſiſſet: „Alii jubent hoc „nomen dare probationi cet." Ea quidem vis plerumque eſt verbo *videndi*, cum ita accuſativo jungitur, quod ex plurimis Livii locis apparet. Quanquam nec in ſolita ſignificatione a ponendo accuſativo

que propria ejus appellatio, et maxime in uſu poſita eſt, qua ſignificatur certa quaedam ſententiae comprehenſio, quae ex tribus
6 minimum partibus conſtat. Quidam *epichirema rationem* appellarunt; Cicero melius, *ratiocinationem:* quanquam et ille nomen hoc

comprehenſio. Turic. Guelf. Camp. *compreſſio* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Goth. et edd. ante Ald. quod pro tempore ingenioſe profecto correxit Regius. Vallam ſcribere *compraenſio* narrat Badius. cf. 8, 3, 57. *minimum.* Turic. *minime.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt vocem cum Bern. et edd. ante Obr. Narratur Alm. dare *minime in* (cf. 5, 9, 14. item mox § 7.). Burm. Obrechtum primum repraeſentantem *minimum* recte probat (cf. 5, 14, 6.). Poterat et *minime* ferri hac poteſtate vid. Turſell. p. 470.

6. *ratiocinationem.* Turic. Guelf. Camp. *ratiocinativam* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Bad. ſec. Noſtram repo- abhorrent Romani, quod dudum docuerunt in primis Dukerus ad Florum 2, 6, 45. et Oudendorpius ad Sueton. Otho. c. 7. cf. 6, 1, 31.

5. *ex tribus minimum partibus.* Burmannus recte ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 34. „partim *quinque* ejus partes „eſſe dixerunt, partim non „plus quam in *tres* partes „poſſe diſtribui putaverunt." cf. et noſtr. 5, 14, 6.

6. *ratio[illegible]m.* Qui hoc nomine appellarint epichirema, hodie ignoramus.

Cicero. de Inv. 1, 31. 34. Recte autem Qu. ſubjicit, Ciceronis vocem latinam reddere magis συλλογισμὸν quam ἐπιχείρημα. Ciceronis quidem definitio (c. 34. init.) non prorſus abhorret ab Ariſtotelis Topic. 1, 1, 3. Ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Hujus autem ipſa verba poſuit Alcinous de doctrina Platonis fol. 5. ed. graecae Vaſcoſani 1532. [illegible] quod poſtrema ſic: δι' αὐτῶν τῶν τεθέντων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει. Eadem Ariſtotelis latine repetiit A. Gellius 15, 26. Latine retulit Alcinoi verba Almelovenius ad h. l. quaſi juſtam epichirematis definitionem dantia, quod ſecus eſt, cum et hic συλλογισμὸν memoret, non ἐπιχείρημα. Redit ſane eodem res, et ex hodierna ratione ſyllogiſmus id ipſum eſt, quod Quintiliano aliisque epichirema.

duxisse magis a syllogismo videtur. Nam et statum syllogisticum, *ratiocinativum* appellat,
597 exemplisque utitur philosophorum. Et, quoniam est quaedam inter *syllogismum* et *epichirema* vicinitas, potest videri hoc nomine recte abusus. Ἀπόδειξις est *evidens probatio*, 7
ideoque apud Geometras γραμμικαὶ ἀποδείξεις dicuntur. Hanc et ab *epichiremate* Caecilius putat differre solo genere conclusionis, et esse *apodixin imperfectum epichirema*, eadem

fuit conjiciendo Philander, cum locum Ciceronis Regius designasset. Necessaria fuit mutatio invitis, ut suspicor, MSS. omnibus. *exemplisque.* Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) omittunt copulam; non male fortasse.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. Camp. γραμματικὴ ἀπόδειξις. cf. not. crit. ad 1, 10, 38. Alm. hic quoque γραμματικαὶ dare narratur. In Turic. nihil ejusmodi (cf. § 6. 8.).

Caecil. put. diff. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *diff. Caec. put.* cf. de transpositionibus librariorum 5, 8, 2. item mox § 9.

ratiocinativum. cf. 3, 6, 15.

exemplisque — philosophorum. Hoc a Cicerone fit ubi argumentationem tractat de Inv. 1, 34. Apparet autem epichirema proprium esse oratorum, syllogismum philosophorum.

abusus. cf. 4, 2, 112.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. cf. 1, 10, 38. 49. Definitionem ἀποδείξεως habes apud Aristot. Top. 1, 1, 4. Ἀπόδειξις — ἐστὶν ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾖ κ. τ. λ. item Analyt. post. 1, 2, 4 ubi Ἀπόδειξιν δὲ ait λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν.

Caecilius. cf. 3, 1, 16.

apodixin imperfectum epichirema. Si eadem causa qua enthymema syllogismo, apodixi epichirema diversum esse dicitur, potest videri, ut enthymema imperfectus syllogismus, sic epichirema imperfecta esse apodixis. Haec ratio Gesnerum movit, ut pro *imperfectum* legendum conjiceret *imperfectam* trahendo adjectivum ad *apodixin*, non, ut nunc est, ad *epichirema.* Sed

causa, qua diximus *enthymema syllogismo* distare. Nam et *enthymema* syllogismi pars est. Quidam inesse epichirematî apodixin putant, et esse partem ejus confirmantem.
8 Utrumque autem, quanquam diversi auctores, eodem modo finiunt, ut sit ratio per ea, quae certa sunt, incertis fidem non dubiam afferens: quae natura est omnium argumen-

enthym. syllog. Sic sine praepositione *a* omnes mei et scripti et excusi ante Gryph. quos non attinebat deserere Capperonnerium, quem non solum poëticam hanc esse scripturam recte docet Burm. in Epistola p. 50. Vel soni causa debebat omitti *a*.

8. *ut sit — afforens.* Turic. *scilicet rationem — afferentem* cum Alm. Andr. Goth. quo acc. Camp. nisi quod *incerta* per errorem dat pro *certa*. Hoc quo minus reponerem, bonis auctoribus stabilitum, obstitit usus parum probatus vocis obstat Rhetorum Pithoeanorum auctoritas, qui, cum sua e prioribus hausisse videantur, epichirema latiorem probationem definiunt vid. p. 67. 341. Est igitur, in hoc diversitatis modo, inversa ratio tenenda, ut, quanto perfectior enthymemate rhetorico est dialecticus syllogismus, tanto epichirema rhetoricum plenius sit apodixi dialectica. Mox cum *inesse* epichirematî dicitur apodixis, latius apodixi epichirema ostenditur.

et enthymema. Pro hac voce libri quidem omnes veteres dant *epichirema*; duram sane scripturam. Hanc Vascosanus primus deseruit, obsecundantibus aliquot ejus civibus, quos tandem Gesnerus est secutus. Cogere videtur profecto res ipsa. Quanquam non omnino procedit ratio, si, ut enthymema syllogismi, ita apodixis epichirematis pars est. Poterat carere his verbis, quae fortasse sunt allita ab eo, cui nimis obscure videretur significatum hoc ipsum in praecedentibus: *eadem — distare*.

8. *ratio — afferens.* vid. Cic. Acad. 2, 8. „ἀπόδειξις ita „definitur: Ratio, quae ex rebus perceptis ad id, quod „non percipiebatur, adducit." vid et Diog. Laert. 7, 45. cf. § 6 *Cicero*. Suidas in voce ἀπόδειξις sua sumsit ex Philopono ad Aristot. de Anima.

torum. neque enim certa incertis declarantur. Haec omnia generaliter πίστεις appellant: quod etiamsi propria interpretatione
198 dicere *fidem* possumus, apertius tamen *probationem* interpretabimur. Sed *argumentum* quoque plura significat. Nam et fabulae ad actum 9
scenarum compositae, *argumenta* dicuntur: et orationum Ciceronis velut thema ipse expo-

scilicet, Valla (Eleg. lat. serm. 2; 60) recte negante „apud „doctissimos reperiri vulgo usitatissimum modum, cum ea quae „confuse dicta sunt per singula postea exponimus: quale esset, „Quatuor sunt virtutes, *scilicet*, Prudentia cet." Bodl. *u. s. r. p. e. q. c. s. i. f. u. d. afferentem*, in qua scriptura nihil a nostra diversi vides praeter accusativum in participio, errore nato ut 5, 9, 13 *regni*. Ex simili Codicis scriptura suam eruisse videtur Obr. et haec ipsa nostra est. Guelf. *u. s. r. p. e. q. c. s. fidem dubiis afferens* cum Vall. (ref. Badio) et edd. a Badio inde exc. Obr. Nostra etiam Jens. (tac. Gesn.) et rell. est ante Bad. nisi quod *oratio* dant pro *ratio*. Guelferbytani aliorumque constitutionem, elegantem sane, praetulissem nisi tot veteres libri plura haberent, quae facilius quidem excidebant quam addebantur. *etiamsi*. Sic Vall. (ref. Badio) Camp. Turic. (a sec. manu, nam a pr. cum Alm. *etiam sit* cf. § 7. 10.) Ante Ald. edd. et Goth. *etium* sine *si* quod Regius explevit. Sed ab Aldo inde *etsi* (exc. Bad. pr.) Guelf. *Quid enim sit*. cum Bern.

9. *actum*. Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. cum Voss. 1. 2. Goth. Reliqui *actus*. *ipse exponens*. Turic. Guelf. Camp. i. *exponit* cum Goth. Voss. 1. Bern. nec dubito quin omnibus, modo oculati iis contigissent collatores; it. edd. ante Ald. a quo jam nostra obtinet, nisi quod Bad. utraque ed. *exponat*, quod alios dare narrat idem in notis, nec tamen quos. Haec profecto lenior mutatio quam illa ponendi participium. Restat difficultas in τῷ *ipse*, alieno, quoque te verte-

9. *fabulae* — *compositae*. vid. 2, 4, 2.
velut thema. Addidit *velut* quia thema scholae est proprie, non fori. cf. 4, 2, 28.
ipse exponens. cf. not. erit.

nens Pedianus, *Argumentum*, inquit, *tale est:* et ipse Cicero ad Brutum ita scribit, *Veritus fortasse, ne nos in Catonem nostrum transferremus illinc mali quid, etsi argu-*

ris. Optime mox in Cicerone dicitur, opposito illo ad nostrum Pedianum; quod tamen ipsum facit ad proscribendam vocem nostro loco. Nihil magnopere desideres, si, expuncto *ipse*, legas *exponat*.

Arg. inqu. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *inq. arg.* cum edd. ante Bad. sec. quod primus transposuit Regius, in nota quae non debebat omitti a Schrevelio et Burm. Recte ex conferentium silentio videor colligere nostrum ordinem esse in Turic. cf. § 7. 19.

ita scr. Turic. *ita scr.* a sec. autem manu *inter alia scr.* quod profecto non displiceat. cf. 5, 9, 3. Solus memoratur hujus scripturae vindex. *ita* omitti a Goth. et Jens. narrat Gesn., in posteriore quidem lapsus.

transferremus. Sic Turic. a sec. manu (a pr. cum Alm. Camp. Voss. 3. *transferemus*) Guelf. Goth. Ald. Bad. pr. Reliqui *transferamus* ut et fragmentorum Cic. editores.

illinc — quid, etsi. Turic. Camp. *illi — quidem, etsi.* Guelf. *illi — quid etsi* cum Alm. Voss. Jens. et edd. ante Bad. sec. *illi* omnes videntur dare libri, pro quo *illinc* de conjectura reposuit Regius. Ald. mox: *quid est, etsi.* Nihil sane statui potest in tam laceris fragmentis. Facilius tamen erat corrigere: *illius mali aliquid*, vel *illius aliquid*. *Aliquid* etiam vulgo in fragmentis Ciceronianis. Sed inter *quid* et *etsi* fuisse aliquid, argumento sunt Turic. Camp.

Pedianus. vid. 1, 7, 24. Verba quidem ista: *Arg. tale est,* in reliquiis Pediani frustra quaeras, etsi in omnibus Oratt. superscriptum est *Arg.* Legimus tamen initio Expositionis in Orat. contra Pis. „*Argumentum* hujus orationis „breve admodum est.“ p. 154.

Cic. ad Brut. vid. 2, 20, 10.

ita scribit. cf. not. crit. Locum Ciceronianum nexu exemtum extricare non possumus. cf. not. crit. ad *illinc — etsi.*

mentum ſimile non erat. Quo apparet, omnem ad ſcribendum deſtinatam materiam ita appellari. Nec mirum, cum id inter 10
opifices quoque vulgatum ſit. unde Virgilius, *Argumentum ingens:* vulgoque paulo numeroſius opus dicitur *argumentoſum.* Sed nunc de eo dicendum *argumento* eſt, quod *probationem*, *indicium*, *ſidem*, *aggreſſionem*, ejusdem rei nomina, facit; parum diſtincte, ut

10. *vulg. ſit.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *ſit* cum Alm. Voſſ. 3. *argumentoſum.* Turic. Camp. *argumentum* cum Alm. Habent tamen Guelf. et Goth. et vetuſtiſſimus quisque excuſorum vocem noſtram; nec expleat ſenſum ſubſtantivum. Alioqui cf. 4, 3, 12. ſed et 5, 12, 21.

indicium. Turic. *radicium* cum Alm. (cf. § 8. 22.) Sed a ſec. manu ille *rationum* et hoc ipſum, non quidem pro *indicium* ponit, ſed ſuperaddit ſequenti *ſidem* Obr.

10. *Virgilius.* Aen. 7, 791. vid. et. Cic. in Verr. 4, 56. Similem uſum habet Ovid. Metam. 6, 69.

argumentoſum. Videtur hoc uno loco transmiſſum nobis adjectivum, vid. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 8 item cf. not. erit. *numeroſius opus* cf. ad 2, 12, 3.

quod probationem — facit. Deeſſe hic nomen ejus, quem mox reprehendat Fabius, rectiſſime vidit Regius, idemque ingenioſe, *Celſum* fortaſſe hic alicubi reponendum, conjecit. Obtemperaverunt ei aliquot recentiorum editorum, quorum exempla primus deſeruit Burm. cum Obrechtus ipſe ſecutus eſſet. Veteres quidem libri vel ſcripti vel excuſi nihil tale oſtendunt. Neque prorſus expeditur locus, nomine aliquo inſerendo. Quis enim dixit: „Sempronius argumentum facit probationem — ejusdem rei nomina?“ Sic tamen ſtruere cogimur orationem ut *facit* dictum ſit pro *appellat*, *denominat*, quia mox (§ 11 *quod ille indicium vocat*) apparet, eum qui notetur a Qu. hoc nominis dediſſe rei, ſimulque Romanum, non Graecum, fuiſſe. Is quin omnium aptiſſime Celſus intelligatur, nequaquam dubito.

11 arbitror. Nam *probatio* et *fides* efficitur non tantum per haec, quae ſunt rationis, ſed etiam per inartificialia. *Signum* autem, quod ille *indicium* vocat, ab argumentis jam ſeparavi. Ergo, cum ſit *argumentum*, *ratio probationem praeſtans*, *qua colligitur aliquid per aliud*, *et quae*, *quod eſt dubium*, *per id*, *quod dubium non eſt*, *confirmat:* neceſſe eſt eſſe aliquid in cauſa, quod probatione non
12 egeat. Alioqui nihil erit, quo probemus, 59
niſi fuerit, quod aut ſit verum, aut videatur, ex quo dubiis fides fiat. Pro certis autem habemus primum, quae ſenſibus percipiuntur, ut, quae videmus, audimus; qualia ſunt *ſigna:* deinde ea, in quae communi
13 opinione conſenſum eſt, *Deos eſſe*, *Praeſtandam pietatem parentibus:* praeterea, quae legibus cauta ſunt: quae perſuaſione, etiamſi non omnium hominum, ejus tamen civitatis aut gentis, in qua res agitur, in mores recepta ſunt; ut pleraque in jure, non legi-

11. *efficitur.* Turic. Guelf. *effici* cum Voſſ. 3. quo pertinere videtur quod mox pro *ſunt* Turic. *ſint.* Sed ferri nequit.

aliquid per. Sic ſcripſi contra MSS. et Camp. ducibus Jenſ. et edd. ante Gryph. Reliqui *aliud p.* cf. 5, 8, 7.

12. *quo prob.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quod pr.* cum edd. ante Bad. ſec. exc. Aldo. correxit Regius, probante Badio Aſcenſio, cujus notam, alia docentem, in Burm. ed. poſitam, equidem deſidero. Turic. veram ſcripturam habere videtur. *ea in quae.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ea quae*, cum Alm. Voſſ. 1. 3. edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit.

11. *ſeparavi.* vid. 5, 9, 2.

bus, sed moribus constant: si quid inter utramque partem convenit: si quid probatum est: denique, cuicunque adversarius non contradicit. Sic enim fiet argumentum, *Cum providentia mundus regatur; admini-* 14
stranda est respublica: ut administranda respublica sit, si liquebit mundum providentia regi. Debet etiam nota esse recte argu- 15
menta tractaturo, vis et natura omnium rerum, et quid quaeque earum plerumque efficiat. hinc enim sunt, quae εἰκότα dicuntur. *Credibilium* autem genera sunt tria: 16
100 unum firmissimum, quia fere accidit, ut, *Liberos a parentibus amari:* alterum velut propensius, *Eum, qui recte valeat, in cra-*

14. *administranda — administranda.* Quae hisce interjiciuntur absunt a meis omnibus ante Ald. qui ex palmaria Regii conjectura recepit. Quorum librorum defectus non notatur a conferentibus, ii negligenter sunt excussi. cf. 5, 1, 1.
liquebit. Turic. *licebit.* cf. ad 4, 2, 83.
15. *hinc.* Pro hoc *nihil* est in omnibus meis ante Ald. qui Regii etiam hic praestantem emendationem expressit. Turic. pro *efficiat* habet *efficit.*
16. *quia.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 1. 2. Bern. et edd. ante Bad. sec. exc. Aldo Reliqui *quod* ex conjectura Regii, quam recte improbat Badius. Additur enim causa, quare firmissimum sit.

14. *cum providentia.* vide 6, 7, 35.
15. *εἰκότα.* cf. 5, 9, 8. Dicas autem h. l. excidisse *credibilia* ante *quae,* cum vix videatur latino vocabulo mox usurus fuisse, nisi hoc jam posuisset. vide exempla sic ponendi graeca post versionem ad 3, 6, 4 proposita in not. crit.
16. *propensius.* Hoc vocabulo noster videtur usus primus et solus, ita ut nihil adderet. Nam Cicero De Nat. D. 3, 40 extr. *ad veritatis similitudinem — propensior,* dixit et de Divin. 1, 6 *ad ve-*

ſtinum perventurum: tertium tantum non repugnans, *In domo furtum factum ab eo,*
17 *qui domi fuit.* Ideoque Ariſtoteles in ſecundo de Arte Rhetorica libro diligentiſſime eſt executus, quid cuique rei, et quid cuique homini ſoleat accidere; et quas res, quosque homines, quibus rebus, aut hominibus, vel conciliaſſet, vel alienaſſet ipſa natura: ut, *divitias quid ſequatur*, aut *ambitum*, aut

17. *ſoleat.* Turic. Guelf. Camp. *ſolet* cum Goth. Voſſ. 3. et edd. ante Loc. Correxit Regius; poterat et *quod* ſcribere pro *quid.* Sed maxime conveniat *ſoleret*, ob *executus*, et id quod ſequitur *conciliaſſet*, *alienaſſet*, non *conciliarit*, *alienarit.*

quid ſeq. Turic. Guelf. Camp. *qui ſ.* cum Goth. et edd. ante Ald. et poſt Baſil. ad Burm. usque, et profecto MSS. omnibus. Regius correxit; veriſſime cf. Ariſtot. Rhet. 2, 16, 1. τῷ δὲ πλούτῳ ἃ ἕπεται.

ritatem — propenſior, obſervante Burmanno. Sed mitigavit addendo *velut.*

17. *Ariſtoteles.* Fit hoc ſeptemdecim primis ejus libri capitibus.

ſoleat. cf. not. crit.

divitias quid ſeq. — ſoleat. vid. Ariſtot. Rhet. 2, 16. In hoc loco, quem ſecuri tranſierunt interpretes, me diu fruſtra occupatum magnopere conſolatus eſt Victorius, eadem, qua et ego, difficultate preſſus. Sic enim ille ad Ariſtot. Rhet. l. 2. p. 419. „Exponendum videtur“ inquit „quod mihi ſaepe in mentem „venit, ac non parum moleſtum fuit: Quintilianus enim „in V libro ubi de argumentis diſputat, oſtendit Ariſtotelem plenius uberiusque „hunc locum tractaſſe, ac „multa ad naturam, moresque „hominum pertinentia expoſuiſſe, quae nunc hic nullo „modo leguntur. Verba ejus „haec ſunt:“ Ideoque — appeti ſoleat: „et quae ſequuntur: ubi enim hic agitur de „ambitu, aut ſuperſtitione? „Quod verbum ab Ariſtotele „factum eſt de militibus aut „ruſticis? Quid igitur dicemus? Hanc hujus libri partem laceram ac fractam eſſe? „eaque omnia deſiderari, quae „a Quintiliano ſignificantur, „an magnum illum rhetorem „lapſum eſſe? et quae tractari „hic credebat, cum in mani-

superstitionem; quid boni probent, quid mali petant, quid milites, quid rustici; quo quaeque modo res vitari vel appeti soleat. Verum 18
hoc exequi mitto: non enim longum tantum, sed etiam impossibile, aut potius infinitum est: praeterea positum in communi omnium intellectu. Si quis tamen desideraverit, a quo peteret, ostendi. Omnia autem 19
credibilia, in quibus pars maxima consistit argumentationis, ex hujusmodi fontibus fluunt, *An credibile sit, a filio patrem occi-*

18. *aut potius.* Sic dedi ex Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. rell. ante Gryph. exc. Aldo. Reliqui *ac*, quod sensum impedit.

19. *fluunt.* Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *fiant* cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Nostrum ex Regii' conjectura; sin minus necessaria, eleganti tamen et leni. Camp. tamen jam dare nostrum videtur. cf. mox § 24.

„bus librum non haberet, non „quae vere traderentur, nominasse? Omnino res dura: „neque enim in hoc libro hiatus ullus apparet, sed contra continuata rerum series „admirabilis. nec temere debemus, non omnino contemnendum scriptorem" (paulo ante: *magnum rhetorem*, sed cum irrisione) „tantae negligentiae condemnare, quamvis quaedam hic a philosopho tradantur, quae in ea „re explicanda omittere ipse „non debuit. quare ut illa „imprudenter praeteriit, ita „potuit alia, quae minime hic „tractata unquam fuerunt, „nominare, et quasi pro ipsis „supponere." Non uno quidem loco vidimus videbimusque Quintilianum memoriae vitio e libris afferentem, quae in iis non plane eadem legerentur. cf. 4, 2, 132.

18. *Verum — mitto.* Victorius ad Aristot. Rhet. l. 2. p. 390 satis aspere „Ne" ait „quod ipse simulque omnes rhetores praestare non potuissent, „ab eruditissimo viro eximie „factum, laudem haberet." Etiam Gesnerus malit sibi notationes morum tales dari a Qu. quam haec technica spinis oppleta.

impossibile. cf. 3, 8, 15. 5, 13, 34.

sum, incestum cum filia commissum? et contra, *veneficium in noverca, adulterium in luxurioso?* illa quoque, *An scelus palam factum? An falsum propter exiguam summam?* quia suos quidque horum velut mores 401
habet: plerumque tamen, non semper: alio-
20 qui indubitata essent, non argumenta. Excutiamus nunc argumentorum locos: quanquam quibusdam hi quoque, de quibus

Illa quoque. Turic. *quoque illa.* Solus, ut suspicor. cf. pravam transpositionem ad § 9. 27.

falsum propter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic primus inserit *dixerit* obsecundantibus posterioribus, sed Cod. profecto nullo auctore. Et debebat saltem scribi *dixisse.* cf. not. ex. Vall. (Bad. ref.) *factum* pro *falsum* quod illi placet. Male.

quidque. Hoc dedi (mirum) ex conjectura Francii (cf. § 122. not. ex.), quam praesumserant tamen ii, quos Badius ait dubitare, an *quicque* (i. e. *quidque*) legendum sit. Reliqui *quisque.* Hoc nisi mutatur, interjecta ea „*Illa* — „*summam*" proscribi debent, quoniam inanima tanguntur, ad quae *quisque* referri nequeat. Sunt tamen proba ea et nequaquam eximi merentia. cf. § 40.

20. *hi quoque.* Sic Turic. Guelf. Camp. Basil. Reliqui ii. *q.* cf. 5, 7, 3. item hic § 121.

19. *et contra.* Intellige: „an incredibile." Nam ut parum credibilia priora, sic verisimilia haec.

falsum. Intellige „factum „esse." Agitur de falsa testatione, testamento, tabula, quam non est credibile factam propter exiguam summam. vid. Digest. 48, 10 de lege Cornelia de falsis.

quidque horum. Varia haec, quae proposuit, debent singula ex sua natura judicari, et hoc dixit *mores ea suos habere;* sed mitigavit audaciorem formam addendo *velut.*

indubitata — non argumenta. cf. 5, 9, 2.

20. *hi quoque — dixi.* De quibus supra dixerit Qu., Gesnerus recte videtur designasse ea, quae prioribus capitibus (malim priore solo) tractarit. Si enim *signa* pars sunt argumentorum (vid. 5.

ſupra dixi, videntur. *Locos* appello, non, ut vulgo nunc intelliguntur, *in luxuriam*, et *adulterium*, et ſimilia; ſed *ſedes argumentorum*, *in quibus latent*, *ex quibus ſunt petenda*. Nam, ut in terra non omni gene- 21
rantur omnia, nec avem aut feram reperias, ubi quaeque naſci aut morari ſoleat, ignarus; et piſcium quoque genera alia planis gaudent, alia ſaxoſis, regionibus etiam litoribusque diſcreta ſunt, nec helopem noſtro mari, aut
22 ſcarum ducas: ita non omne argumentum

intell. in luxuriam. Turic. Guelf. Camp. *i. ut lux.* cum edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit *in* pro *ut*. Mox multi male ſimul utrumque *ut' in.* E meis MSS. et Camp. Bip. dedi *luxuriam* pro aliorum *luxuriem.*

latent, ex. Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Obr. Reliqui inſerunt *et*, quod tamen, niſi caecutii, eſt in Camp. *petenda.* Turic. Guelf. Camp. *petendi* cum Alm. ad *locos* retulerunt; male. cf. 5, 10, 8. not. 1.

21. *helopem.* Guelf. *ellopem.* Camp. *elopem.* Geminant fere Graeci L, ſed hoc vetat fieri verſus Ovidianus. Secutus ſum Turic. et plerorumque ſcripturam. *ſcarum.* Turic. Guelf. Camp. *ſcaurum* cum Goth. Voſſ. 3. Jenſ. Quantitas penultimae apud Ovidium, Martialem, Petronium brevis; apud Ennium in Phageticis p. Columa. 158 longa: „Scarum „praeterii cerebrum Jovi' paene ſupremei."

9, 1) etiam horum tractatio poteſt videri locus aliquis argumentorum, quoniam inter ſigna tum petentur argumenta. Quod maſculinum (*hi*) ponit, pro neutro, quod expectes, ſit e natura veteris ſermonis, de quo egi ad 2, 18, 1.

in luxuriam. vid. 2, 4, 22. 5, 12, 16. 5, 13, 57.

21. *helopem* — *ſcarum.* vid. Ovid. in fragm. Halieut. v. 96. „Et pretioſus helops „noſtris incognitus undis." quo cf. Plin. H. N. 32, 10 extr. Colum. 8, 16, 9. „Helops — Pamphilio profundo „nec alio paſcitur" (cf. Aelian. de animall. 8, 28.) „— ſcarus qui totius Aſiae „Graeciaeque litoribus, Sicilia

undique venit; ideoque non paſſim quaerendum eſt.
22 Multus alioqui error, et exhauſto labore, quod non ratione ſcrutabimur, non poterimus invenire niſi caſu. At ſi ſcierimus, ubi quodque naſcatur: cum ad locum ventum erit, facile, quod in eo eſt, pervidebimus.
23 In primis igitur argumenta *a perſona* ducenda ſunt: cum ſit, ut dixi, diviſio, ut omnia in haec duo partiamur, *res* atque *perſonas*: ut *cauſa*, *tempus*, *locus*, *occaſio*, *inſtrumentum*, *modus*, et cetera, rerum ſint accidentia. *Perſonis* autem non,

22. *error, et exh.* Turic. Guelf. *e. eſt e.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic pro noſtro *et* habet *in* et Turic. a ſec. manu *e. eſt in e.* Reliqui fere *e. eſt et e.* Goth. Voſſ. 2. noſtram dant. Ea in illis etiam latet, ubi pro noſtro *et* legitur *eſt*.

quodque. Sic Guelf. Goth. cum Alm. Bern. Ald. *quaeque naſcuntur* Camp. cum Bodl. Andr. Obr. niſi quod hi *naſcantur.* Turic. *quoque naſcantur.* (cf. § 10. 24.) Reliqui fere editi *quidque.*

23. *argumenta a.* Sic Turic. Camp. Reliqui inſerunt *ſaepe,* quod, ex *a* et *pe* natum, ut ſuſpicor, alienum eſt in praecipiendo et dividendo poſt *In primis.*

„tenus, frequentiſſimus exit, „nunquam in Liguſticum, nec „per Gallias enavit ad Hiberi„cum mare.“ Hunc et noſtrum quomodo latere potuerit res a Plinio relata, cujus locum mox ponam, eruditi quaerunt: H. N. 9, 17. „Advectos (ſcaros) Tiberio Claudio prin„cipe, Optatius Elipertius „praefectus claſſis, inter „Oſtienſem et Campaniae „oram ſparſos diſſeminavit. „Quinquennio fere cura eſt „adhibita, ut capti redderen„tur mari. Poſtea frequentes „inveniuntur Italiae in litore, „non antea ibi capti.“ Schneiderus ad Colum. nihil de hac re.

22. *error.* Eleganter dictum de inconſiderata quaerentis vagatione.

23. *ut dixi.* vid. 5, 8, 4.

cauſa — modus. cf. 5, 9, 1.

quidquid accidit, exequendum mihi est, ut
plerique fecerunt, sed, unde argumenta sumi
possunt. Ea porro sunt, *Genus;* nam simi- 24
les parentibus ac majoribus suis plerumque
creduntur; et nonnunquam ad honeste tur-
piterque vivendum inde causae sunt: *Natio;*
nam et gentibus proprii mores sunt, nec
103 idem in Barbaro, Romano, Graeco, proba-
bile est: *Patria;* quia similiter etiam civita- 25
tum leges, instituta, opiniones habent diffe-
rentiam: *Sexus;* ut latrocinium facilius in
viro, veneficium in femina credas: *Aetas;*
quia aliud aliis annis magis convenit:

est — fec. Turic. *est pl. fec.* cum Alm. Sed ille a sec. manu *e. pl. hoc. fec.* et sic Camp. Obr. Nec male.

24. *suis pler.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Reliqui inserunt *filii.* *sunt.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *fluunt.* cf. § 19. *idem in.* Turic. inserit *qui sunt* cum Alm. (cf. § 22. 26) *iidem sint in.* Camp. Videtur error librarii male interpretantis *idem* (*mores*) pluralem, et aliquid de suo addentis, cum praesertim in *prob. est* nihil varietur.

25. *op. habent.* Turic. *op. sunt h.* Camp. *op. sunt sed h.* An forte antiquitus: *op. suam h.?*

24. *Genus.* Ad singula haec Rollinus, ad aliquot autem Turnebus, exempla ponunt Ciceroniana, quae repetere juvat. Verrin. 5, 12. de filio Verris. 5, 52 de ejusdem patre, sed non sentiente cum ipso utroque. Pro Sextio c. 3. Pro Murena c. 31. extr. Philipp. 2, 18.

Natio — Patria. Pro Cluent. c. 26. Verrin. 5, 64. Pro Archia c. 3. init. Pro Flacco. c. 4 — 8. cf. loca citata ad 5. 7, 5.

25. *Sexus.* Pro Sextio c. 21. quanquam brevis et obiter instituta viri consularis et virginum Atheniensium comparatio.

Aetas. Pro Rosc. Am. c. 14. Pro Lege Manil. c. 21.

Educatio et disciplina; quoniam refert, a quibus, et quo quisque modo sit institutus:
26 *Habitus corporis;* ducitur enim frequenter in argumentum, species libidinis, robur petulantiae; his contraria in diversum: *Fortuna;* neque enim idem credibile est in divite, ac paupere; propinquis, amicis, clientibus abundante, et his omnibus destituto: *Conditionis* etiam distantia est; nam clarus an obscurus, magistratus an privatus, pater an filius, civis an peregrinus, liber an servus, maritus an coelebs, parens liberorum an

quib. — sit. Turic. *quib. et quo quisque sit* cum Alm. Sed Camp. *quib. quisque sit.* Jens. (tac. Gesn.) *quib. et quo quisque modus sit* cum Tarv. pro quo *modo* legendum esse qui non videat, eum Regius frustra Quintiliani praeceptis operam dare ait. cf. § 20 *petenda.*

26. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec en.* cf. 5, 9, 6. item mox § 31. *id. cred.* Sic Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Sed Turic. *incred.* Alm. *cred.* (cf. § 24. 29) Jens. (tac. Gesn.) *tamen id. cred.* cum Tarv. Regius *tamen* mutavit in *tam,* quod retinent fere reliqui. Malui abjicere. cf. § 24 *nec idem — probabile.*

serv. mar. Jens. inserit *incestus* cum Voss. 1. 3. edd. ante Ald. qui et ipse et hoc et insuper *an castus* sequente Basil.; pessime. Habet et Ioann. (tac. Gibs.) *incestus* additum inter lineas sed manu, ut videtur, paulo recentiore. MSS. mei et Camp. nihil tale, quod et a Vall. abesse narrat Bad. iis tribuens hoc emblema, qui „*coelibem* castum et coelitum vitam „ducentem definiant." (cf. 1, 6, 36) An igitur a Monachis hoc? Regius *incestus* rectissime sustulit.

Educatio — disciplina. Pro Quint. c. 11. extr. Philipp. 2, 7 extr.

26. *Habitus corporis.* Pro Rosc. Am. c. 47. Pro Rosc. Com. c. 7. In Pison. c. 1. Cf. de *robore* argumento *petulantiae* exemplum Platonicum citatum 4, 2, 34.

Fortuna — conditionis. Pro Quint. c. 30. Pro Rosc. Am. c. 46.

orbus ſit, plurimum diſtat; *Animi natura*; 27
etenim avaritia, iracundia, miſericordia, crudelitas, ſeveritas, aliaque his ſimilia afferunt frequenter fidem, aut detrahunt: ſicut *Victus*, luxurioſus, an frugi, an ſordidus, quaeri-
404 tur: *Studia* quoque; nam ruſticus, forenſis, negotiator, miles, navigator, medicus, aliud atque aliud efficiunt. Intuendum etiam, *quid* 28
affectet quisque; locuples videri an diſertus, juſtus an potens? Spectantur *ante acta dictaque*. Ex praeteritis enim aeſtimari ſolent praeſentia. His adjiciunt quidam *Commotionem*; hanc accipi volunt temporarium animi motum, ſicut *iram*, *pavorem*: *Conſi-* 29
lia autem et praeſentis et praeteriti et futuri temporis: quae mihi, etiamſi perſonis accidunt, per ſe referenda tamen ad illam partem argumentorum videntur, quam *ex cauſis* ducimus: ſicut *habitus* quidam animi, quo tractatur, *amicus*, *an inimicus*. Ponunt in 30

27. *avar. irac.* Jenſ. inſerit *ira* cum edd. ante Ald. accedente Badio utroque. Male. *freq. fid.* Hoc ordine Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui transponunt, quibuscum aliquot MSS. videntur facere. (cf. § 19. 36.)

29. *acc. per ſe ref.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Andr. Reliqui omittunt *per ſe*. *tract. am. an inim.* Turic. *t. animus amici* cum Alm. (cf. 26. 33.) Sed Guelf.

27. *Animi natura.* Pro Lege Manil. c. 23. init. In Piſ. c. 17 extr. 18 ineunte. Pro Coelio c. 5. extr. de Catil.

victus — ſtudia. Pro Roſc. Am. c. 27. extr. Pro Muraena c. 29. 30. 31. Pro Coelio c. 19.

29. *per ſe.* Seorſim tractata. cf. 5, 10 1.

ex cauſis. vid. mox § 33.

perſona et *nomen:* quod quidem ei accidere
neceſſe eſt, ſed in argumentum raro cadit:
niſi cum aut ex cauſa datum eſt, ut, *Sapiens,* 405
Magnus, Plenus; aut et ipſum alicujus cogitationis attulit cauſam, ut Lentulo conjurationis, quod libris Sibyllinis aruſpicumque reſponſis *dominatio dari tribus Corneliis* dicebatur, ſeque eum tertium eſſe credebat poſt Sullam Cinnamque, quia et ipſe Cornelius

t. am. inim. cum Goth. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui dant noſtram. Regius *an* inſeruit. Malim *in* addi inter *animi* et *quo.* cf. praef. p. 76.

30. *Plenus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Bodl. Ioann. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *Planus* nullo, ut ſuſpicor, MS. auctore. Alm. tacetur.

aruſp. Turic. Guelf. *haruſp.* *credebat.* Turic. Camp. *dicebat* cum Alm. Obr. Placeat, niſi quod modo *dicebatur.* *Sullam.* Libri quidem mei omnes *Syllam,* ubicunque nomen hoc comparet, praeter unum, ni fallor, Bip. Sigonius noſtram rationem lapidum et nummorum auctoritate defendens doctiſſimum quemque in ſua caſtra pertraxit. Cedo et ipſe, quanquam ſunt et marmora cum MSS. facientia. Etymon a Sura rectius quam a Sibylla repeti (ut prodit Macrobius) facile agnoſco; ſed hoc pronunciationem et ſcripturam definiri, non item. cf. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 1.

ipſe. Turic. Camp. *ille.*

30. *nomen.* Cic. pro Roſc. Am. c. 43. „Venio nunc ad „illud nomen *aureum* Chryſo„goni." Sed argumentum ne hic quidem ſuppeditat.

Plenus. Sic dedi, auctoribus libris bonis quidem omnibus. Quid tamen hoc eſſet nominis adhuc nemo dixit, neque in ullis veterum monumentis cognominis loco invenit quisquam. Gallaeus et Obrechtus conjicientes *Plancus,* Geſnerus recentiorum ſcripturam *Planus* referens ad Graecam originem πλάνος, Burmannus *divitem* interpretans, Craſſi cognomen, cujus ipſius haec ſit gloſſa, nihil magnopere proficiunt. *Sapiens* et *Magnus,* prius Catonis et Laelii, poſterius Pompeji, cognomina in vulgus nota.

libris Sibyllinis — dicebatur. vid. Cicer. Catilin. 3. 4.

erat. Nam et illud apud Euripidem frigi- 31
dum ſane, quod nomen *Polynicis*, ut argumentum morum, frater inceſſit. Jocorum tamen ex eo frequens materia, qua Cicero in Verrem non ſemel uſus eſt. Haec fere circa perſonas ſunt, aut his ſimilia. Neque enim complecti omnia vel hac in parte, vel in ceteris poſſumus, contenti, rationem plura quaeſituris oſtendere. Nunc ad res tranſeo, 32
in quibus maxime ſunt perſonis juncta, quae agimus, ideoque prima tractanda. In omnibus porro, quae fiunt, quaeritur aut *Quare?* aut *Ubi?* aut *Quando?* aut *Quomodo?* aut *Per quae* facta ſunt. Ducuntur igitur argu- 33
menta *ex cauſis factorum*, vel *futurorum:*

31. *Jocorum.* Turic. *ilocorum* (a ſec. manu *locorum*). Guelf. *locorum* cum Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bern. Loc. et edd. ante Ald. Noſtram habent Goth. Camp. Jenſ. Tarv.
Neque en. Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 26. 120.
plura. Turic. Camp. omittunt cum Alm.
32. *Quare.* Turic. Camp. *qua de re* cum Alm. Obr.
33. *factorum.* Sic omnes praeter Geſn. quem dantem *actorum* imitati ſunt Bipont. et Andres. cf. 7, 4, 2. Quanquam Cic. ad Div. 12, 22 *acta* opponuntur *futuris.* Frequentiſſima confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 6, 28, 2. item noſtr. 5, 14, 4.

31. *apud Euripidem.* Phoeniſſ. v. 639. 40. ubi Valckenaerius obſervat, Euripidem in tali etymorum uſu Aeſchylo et Sophocle, qui tamen nec ipſi fugiant, eſſe immoderatiorem. Livii locum e Barneſio ad Eurip. apte profert. Geſn. 28, 28. ubi *Atrium Umbrium, nominis etiam abominandi ducem* dicit Scipio Africanus, in egregia oratione. (nec debebat Livium reprehendere Valck. ad Herod. 6, 50.) Burmannus ad Columnam ablegat in Ennium p. 240. ubi multa etymorum exempla ex utriusque linguae poëtis. Locum hunc tractat et Ariſtot. Rhet. 2, 23, 29.
Jocorum — materia. vid. 6, 3, 53 ſqq.

quarum materiam, quam ὕλην alii, δύναμιν
alii nominaverunt, in duo genera, ſed qua- 40(
ternas utriusque dividunt ſpecies. Nam fere verſatur *ratio faciendi* circa *bonorum adeptionem*, *incrementum*, *conſervationem*, *uſum*: aut *malorum evitationem*, *liberationem*, *imminutionem*, *tolerantiam* quae et in deli-
34 berando plurimum valent. Sed has cauſas habent recta: prava contra ex falſis opinionibus veniunt. Nam eſt his initium ex iis, quae credunt bona aut mala, inde errores exiſtunt, et peſſimi affectus: in quibus ſunt *ira*, *odium*, *invidia*, *cupiditas*, *ſpes*, *ambitus*, *audacia*, *metus*, cetera generis ejusdem.

quarum. Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *quorum.* Sed refertur ad *cauſas.* *imminin. tolerantiam, quae et in.* Turic. *imm. tulerant neque et in.* Alm. *imm. contulerat namque et in.* (cf. § 29 34) Guelf. *imminut. namque et in.* cum Voſſ. 1. 3. Sed Bern. *imm. tolerantiam et quae alia.* *Namque.* Obr. *imm. tolerantiam. namque et haec in.* Reliqui *imm.* (niſi quod Camp. *minut.*) *converſionem namque et in* ad Ald. usque. Hic Regio auctore *namque* omiſit cum Badio. Mox revocato hoc pro *et* poſuerunt *haec*, ante Stoer. Hic junxit utrumque, obſecundantibus ceteris. *converſionem* interpretabantur *mali majoris in minus.* Quo autem auctore, et nonne ſubjecta haec imminutioni?

34. *has.* Turic. Camp. *haec.* *eſt his init.* Turic. *eſſe his in.* Alm. *eſſe in.* (cf. § 33. 39.). *credunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. duobus et edd. ante Ald. Reliqui *creduntur.* Regius mutavit. Male.

cetera. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ceteraque.*

33. ὕλην — δύναμιν Ariſtot. de *Anima* 2, 1. ἔστι — ἡ μὲν ὕλη δύναμις· τὸ δὲ εἶδος ἐντελέχεια. (p. Sylb. 22.) Plutarch. de virtute morali (Vol. 2. p. 443 D) ἡ δύναμις — ἀρχὴ καὶ ὕλη τοῦ πάθους. Apparet quomodo haec vocabula potuerint reciprocari.

Accedunt aliquando fortuita, *ebrietas*, *ignorantia:* quae interim ad veniam valent, interim ad probationem criminis: ut, *ſi quis, dum alii inſidiatur, alium dicatur interemiſſe.*
Cauſae porro non ad convincendum modo, 35
quod objicitur, ſed ad defendendum quoque
excuti ſolent, cum quis ſe recte feciſſe, id
eſt honeſta cauſa, contendit, qua de re latius
in tertio libro dictum eſt. *Finitionis* quoque 36
quaeſtiones ex cauſis interim pendent, *An*
107 *tyrannicida, qui tyrannum, a quo deprehenſus in adulterio fuerat, occidit? An ſacrilegus, qui, ut hoſtes urbe expelleret, arma*
templo affixa detraxit? Ducuntur argumenta 37
et *ex loco*. Spectatur enim ad fidem probationis, *Montanus an planus, maritimus an mediterraneus, conſitus an incultus, frequens an deſertus, propinquus an remotus, opportunus conſiliis an adverſus?* quam partem

35. *defendendum.* Turic. Camp. *deferendum.*

36. *Finitionis — quaeſt. ex.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Obr. Reliqui *Finitiones ex.* Bal. *quoque quaeſtiones finitionis ex* in quo vide mihi indoctam transpoſitionem (cf. ad § 27. 40).

35. *in tertio libro.* c. 11. § 4—9.

36. *Finitionis — pendent.* *Finitiones* ſunt controverſiae ſtatus finitivi. Jam quali mente aliquid ſit, tale facto nomen eſt ponendum. *De tyrannicida* cf. § 59.

arma templo — detraxit. Burmannus exemplum ponit Romanorum in bello Punico ſecundo hoc facientium. Florus 2, 6, 23 ubi vid. Salm.

37. *ex loco.* Rollinus ponit haec Ciceronis exempla. Contra Rullum 2, 34 extr. c. 41 init.

Spectatur. Malis fere *Spectat.* Quanquam *Spectantur* et ſupra § 28.

videmus vehementissime pro Milone tractasse
38 Ciceronem. Et haec quidem ac similia ad conjecturam frequentius pertinent: sed interim ad jus quoque, *Privatus an publicus*, *sacer an profanus*, *noster an alienus?* ut in per-
39 sona, *magistratus*, *pater*, *peregrinus*. Hinc enim quaestiones oriuntur. *Privatam pecuniam sustulisti: verum, quia de templo, non furtum, sed sacrilegium est. Occidisti adulterum, quod lex permittit: sed, quia in lupanari, caedes est. Injuriam fecisti: sed, quia*
40 *magistratui, majestatis actio est.* Vel contra, *Licuit, quia pater eram, quia magistratus.* Sed circa facti controversiam argumenta praestant, circa juris lites, materiam quae-

37. *vehementissime.* Guelf. *evidentissime* (sed a sec. manu nostrum). Voss. 1. *frequentissime.*

38. *ad jus.* Turic. *a. locus* (a sec. manu *an locus* cum Camp.) ut et Alm. *aditus.* Guelf. et unus e Voss. Sed Jens. (tac. Gesn.) *locus*, solum, cum edd. ante Ald. qui primus nostrum, quod et in Vall.

39. *majestatis.* Turic. *magistratus* cum Alm. cf. § 34. 44.

pro Milone — Ciceronem. c. 20.

38. *ad jus.* vid. 4, 2, 68 item not. crit. ad 4, 4, 3. Masculina illa *privatus* cet. referenda sunt ἀπὸ κοινοῦ ad *locus.*

peregrinus. Hujus exemplum nullum mox ponitur.

39. *in lupanari.* vid. 7, 5, 6. et similes quaestiones 3, 6, 27.

40. *praestant.* Refer hoc ad § 38 „haec quidem ac similia" quae solius sunt *loci*, non *personae*, cujus obiter injiciebatur mentio. *Locus* autem, in conjecturalibus quidem caussis, facto alicui aut probando aut revincendo potest inservire, in translativis (quales sunt *juris lites*) occasionem facit ultro citroque disputandi.

ſtionum. Ad qualitatem quoque frequenter pertinet *locus:* neque enim idem ubique aut licet, aut decorum eſt; quin etiam, in qua quidque civitate quaeratur, intereſt. moribus enim et legibus diſtant. Ad commenda- 41
tionem quoque et invidiam valet. Nam et Ajax apud Ovidium, *Agimus*, inquit, *Ante*
08 *rates cauſam, et mecum confertur Ulixes?* Et Miloni inter cetera objectum eſt, *quod Clodius in monumentis ab eo majorum ſuorum eſſet occiſus.* Ad ſuadendi momenta idem va- 42
let, ſicut *tempus*, cujus tractatum ſubjungam. Ejus autem (ut alio loco jam dixi) duplex ſignificatio eſt. *Generaliter* enim et *ſpecia-*

40. *en. idem ub. aut.* Turic. Camp. *en. ub. aut.* Tranſpoſui autem ducibus Jenſ. et edd. ante Stoer. Reliqui *en. ub. idem aut.* Noſtrum ordinem commendat et omiſſio Turic. et Camp. (cf. § 36. 41). *quidque.* Camp. *quisque.* cf. § 19.

41. *Ag. inq, Ante rates cauſ.* Hoc ordine Goth. (tac. Geſn.) Sed Camp. et edd. ante Gryph. *inq. ante rat. cauſ. ag.* niſi quod a Jenſ. inde melius *ag. cauſ.* Recentiores *ante rat. inq. ag. cauſ.* et videntur addicere MSS. Fit autem his modis omnibus heptameter. (cf. § 40. 64.)

42. *ſicut.* Turic. omittit. Male.

ſignif. eſt. Gen. Turic. Camp. omittunt *eſt.* An *ſignificatio. Et gener.?*

qualitatem. Quid ſit vid. 3, 6, 10.

41. *ap. Ovidium.* Metam. 13, 5.

Miloni objectum. Cic. Pro Milon. c. 7.

42. *Tempus.* Rollinus haec citat: Pro Lege Manil. c. 12. extr. Pro Coel. c. 1. init. (cf. 4, 1, 31.) Pro Milone c. 19.

ut — dixi. Lib. 3, 6, 25. 26.

liter accipitur. Prius illud est, *nunc*, *olim*, *sub Alexandro*, *cum apud Ilium pugnatum est;* denique *praeteritum*, *instans*, *futurum*. Hoc sequens habet et *constituta* discrimina, *aestate*, *hieme*, *noctu*, *interdiu;* et *fortuita*,
43 *in pestilentia*, *in bello*, *in convivio*. Latinorum quidam satis significari putaverunt, si illud *generale*, *tempus;* hoc *speciale*, *tempora* vocarent. quorum utrorumque ratio et in consiliis quidem, et in illo demonstrativo genere versatur; sed in judiciis frequentissima
44 est. Nam et juris quaestiones facit, et qualitatem distinguit, et ad conjecturam plurimum confert: ut cum interim probationes 40 inexpugnabiles afferat, quales sunt, si dicatur (ut supra posui) signator, qui ante diem tabularum decessit: aut commisisse aliquid,

Ilium. Turic. Guelf. *illum* cum Alm. Sed Turic. a sec. manu *ilium*, ut et Camp. Reliqui *Ilion*. Poëticum videtur. cf. Suet. Jul. c. 79. ibique Oud. et Drakenb. ad Epitom. Liv. 83.

43. *tempora.* Hoc, quod recentiorum aliquot omittunt, habent autem optimi, dant etiam Turic. Guelf. Camp.

44. *aut.* Turic. Guelf. Camp. *an*. Correxit Regius omnium, ut videtur, librorum errorem cf. § 69.

Prius illud — Hoc sequens. cf. ad 1, 8, 12. convellit hoc exemplum nostram conjecturam.

43. *Quorum utrorumque.* Malis sane *Qu. utriusque*, ut nata sit scriptura nostra ex pervulgato errore de quo vide not. crit. ad 5, 9, 13. *regni.* Sed cf. 5, 7, 34 item hic § 69. 77. 11, 3, 106.

44. *ut cum — afferat.* Redundat *ut*, pro *utpote* positum. cf. 6, 1, 51, ubi nostro loco post Rollinum utitur Capper. *ut* ita usurpatum Quintiliano plurimis locis docet Vall. Eleg. 2, 28 etsi sequente tantum relativo, sed cum eodem redit.

supra posui. 5, 5, 2.

ſpecioſam adulterii damnatam quandam emerit; aut parricidii reo luxurioſo, quod dixerit patri, *Non amplius me objurgabis:* nam et ille, non quia emit, leno eſt; ſed, quia leno erat, emit: nec hic, quia ſic erat locutus, occidit; ſed, quia erat occiſurus, ſic locutus eſt. *Caſus* autem, qui et ipſe 48

barbara advecta eſt, ut prius domi damnata fuerit? An, fama ob adulterium perdita, ſua ſponte in ſervitutem venit? Variae enim ſubnaſci poſſunt ſuſpiciones. Quod unum hujus generis maxime tractatur in jure Romano, „adulterii damnatam ſi quis „duxerit uxorem" (Dig. 48, 5, 29, 1.) non poteſt inveniri in noſtro loco. Quis enim dicat *emit* hic eſſe accipiendum pro ritu nuptiali coëmtionis? Quare miror Gedoynum reddentem „il a épouſé cette „femme quoiqu' elle eût été „convaincue d'adultère." Reſtat ut *emit* (in quo mutando nihil tentandum, cum ter poſita vox, non potuerit ter corrumpi) interpretemur *conduxit* (ſcil. ad quaeſtum faciendum corpore). Neque enim hoc qui faceret in femina quae materfamilias non eſſet (qualis honeſtatem amiſit adulterii damnata), lenocinii reus agi poterat. In hac ſane ratione plenior illa ſcriptura, quam vide in not. crit., aptiſſima fuerit, ut, qui adulterii damnatam conduxerit, lenocinii ſuſpectus ſit in ſpecioſa ſua uxore. Hanc loci difficillimi medelam propoſuit conſultus a me Hugo, ICtus celeberrimus. Si qua cujuscunque gentis lex fuiſſet, ut, quae adulterii damnata eſſet, ea poenae cauſae veniret, rem haberemus confectam. Sed equidem in Schultingii auctoritate acquieſco, negantis ullum in tota, quae ſuperſit, antiquitate locum reperiri praeter Pauli Sententt. Receptt. 2, 26, 14 (p. 321 Jurispr. Ante-Juſt.) „qui exacte poe„nam adulterii nobis reprae„ſentet, ita ut fruſtra de illa „ulterior inſtituatur inquiſi„tio." Nihil autem ibi ejusmodi. Quanquam totum hoc thema ſcholaſticum credo, quod in jure Romano nullam propriam habeat explanationem. Quae verba in aliis libris adjiciuntur in h. l. de iis vide not. crit. Ipſa varietas ſcripturae videtur oſtendere librarios jam olim haeſiſſe in hiſce.

quandam. Burmannus conjecit *quondam*, eleganter.

praeſtat argumentis locum, ſine dubio eſt ex inſequentibus; ſed quadam proprietate diſtinguitur. ut, ſi dicam, *Melior dux Scipio, quam Annibal: vicit Annibalem. Bonus gubernator: nunquam ſecit nauſragium. Bonus agricola: magnos ſuſtulit ſructus.* Et contra *Sumtuoſus ſuit; patrimonium exhauſit. Tur-*
49 *piter vixit; omnibus inviſus eſt.* Intuendae ſunt, praecipue in conjecturis, et *Facultates.* credibilius eſt enim occiſos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dormientes, a praeparatis inopinantes. Quorum contraria in diverſum valent.
50 Haec et in deliberando intuemur, et in judiciis ad duas res ſolemus referre, *An voluerit*

48. *vix. omnibus.* Turic. Guelf. inſerunt *vel* cum omnibus, quantum video, libris, exceptis Goth. et Vall. hisque auctoribus Geſn. Bip. Paulo diverſa Ald. ſcriptura *vix. quod vel omn.* et Camp. *vix. et omn.* Sententia noſtram fert ſolam.

49. *praecipue.* Sic Guelf. Camp. Ald. Reliqui *praecipueque.* cf. 3, 1, 15. 5, 11, 22. 9, 4, 35. 10, 1, 20. 27.

inopinantes. Guelf. Camp. *inopinatos* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 52, 10.

50. *An voluerit — potuerit.* Turic. *a. v. q. p.* ſed a ſec. manu: *a. v. q. ſi p.* et hoc item in Camp. Sed Guelf. *a. v. q. aut p.* Facile acquieſcas in recepta, nullis libris admonitus. Nunc fateor, alienum mihi videri, ſi facultatum conſideratio refertur ad quaeſtionem de *voluntate* ſeorſim inſtituendam; convenientius dicas ſi junctim ſiat idem: *An voluerit ſi potuerit* i. e. an talis ſit is, de quo quaerimus, ut, ſuppeditante facultate, animum faciendi habiturus fuerit. Nec puto *duarum* rerum mentionem obliterari hac ſtructura probanda. E prima Turic. manu eruas etiam: *A. v. qui p.*

49. *Facultates.* Rollinus haec exempla ponit: Cic. pro Mil. c. 20. Pro Roſc. Am. c. 33. ubi *ſacultatis* nomen quoque.

50. *An voluerit — potuerit.* vide not. crit.

speciosam adulterii damnatam quandam emerit; aut parricidii reo luxurioso, quod dixerit patri, *Non amplius me objurgabis*: nam et ille, non quia emit, leno est; sed, quia leno erat, emit: nec hic, quia sic erat locutus, occidit; sed, quia erat occisurus, sic locutus est. *Casus* autem, qui et ipse 48

barbara advecta est, ut prius domi damnata fuerit? An, fama ob adulterium perdita, sua sponte in servitutem venit? Variae enim subnasci possunt suspiciones. Quod unum hujus generis maxime tractatur in jure Romano, „adulterii damnatam si quis „duxerit uxorem" (Dig. 48, 5, 29, 1.) non potest inveniri in nostro loco. Quis enim dicat *emit* hic esse accipiendum pro ritu nuptiali coëmtionis? Quare miror Gedoynum reddentem „il a épousé cette „femme quoiqu' elle eût été „convaincue d'adultère." Restat ut *emit* (in quo mutando nihil tentandum, cum ter posita vox, non potuerit ter corrumpi) interpretemur *conduxit* (scil. ad quaestum faciendum corpore). Neque enim hoc qui faceret in femina quae materfamilias non esset (qualis honestatem amisit adulterii damnata), lenocinii reus agi poterat. In hac sane ratione plenior illa scriptura, quam vide in not. crit., aptissima fuerit, ut, qui adulterii damnatam conduxerit, lenocinii suspectus sit in speciosa sua uxore. Hanc loci difficillimi medelam proposuit consultus a me Hugo, ICtus celeberrimus. Si qua cujuscunque gentis lex fuisset, ut, quae adulterii damnata esset, ea poenae causae veniret, rem haberemus confectam. Sed equidem in Schultingii auctoritate acquiesco, negantis ullum in tota, quae supersit, antiquitate locum reperiri praeter Pauli Sententt. Receptt. 2, 26, 14 (p. 321 Jurispr. Ante-Just.) „qui exacte poe„nam adulterii nobis reprae„sentet, ita ut frustra de illa „ulterior instituatur inquisi„tio." Nihil autem ibi ejusmodi. Quanquam totum hoc thema scholasticum credo, quod in jure Romano nullam propriam habeat explanationem. Quae verba in aliis libris adjiciuntur in h. l. de iis vide not. crit. Ipsa varietas scripturae videtur ostendere librarios jam olim haesisse in hisce.

quandam. Burmannus conjecit *quondam*, eleganter.

praeſtat argumentis locum, ſine dubio eſt ex inſequentibus; ſed quadam proprietate diſtinguitur. ut, ſi dicam, *Melior dux Scipio, quam Annibal: vicit Annibalem. Bonus gubernator: nunquam fecit naufragium. Bonus agricola magnos ſuſtulit fructus.* Et contra *Sumtuoſus fuit; patrimonium exhauſit. Tur-*
49 *piter vixit; omnibus inviſus eſt.* Intuendae ſunt, praecipue in conjecturis, et *Facultates.* credibilius eſt enim occiſos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dormientes, a praeparatis inopinantes. Quorum contraria in diverſum valent.
50 Haec et in deliberando intuemur, et in judiciis ad duas res ſolemus referre, *An voluerit*

48. *vix. omnibus.* Turic. Guelf. inſerunt *vel* cum omnibus, quantum video, libris, exceptis Goth. et Vall. hisque auctoribus Geſn. Bip. Paulo diverſa Ald. ſcriptura *vix. quod vel omn.* et Camp. *vix. et omn.* Sententia noſtram fert ſolam.

49. *praecipue.* Sic Guelf. Camp. Ald. Reliqui *praecipueque.* cf. 3, 1, 15. 5, 11, 22. 9, 4, 35. 10, 1, 20. 27.

inopinantes. Guelf. Camp. *inopinatos* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 52, 10.

50. *An voluerit — potuerit.* Turic. *a. v. q. p.* ſed a ſec. manu: *a. v. q. ſi p.* et hoc item in Camp. Sed Guelf. *a. v. q. aut p.* Facile acquieſcas in recepta, nullis libris admonitus. Nunc fateor, alienum mihi videri, ſi facultatum conſideratio refertur ad quaeſtionem de *voluntate* ſeorſim inſtituendam; convenientius dicas ſi junctim fiat idem: *An voluerit ſi potuerit* i. e. an talis ſit is, de quo quaerimus, ut, ſuppeditante facultate, animum faciendi habiturus fuerit. Nec puto *duarum* rerum mentionem obliterari hac ſtructura probanda. E prima Tur. manu eruas etiam: *A. v. qui p,*

49. *Facultates.* Rollinus haec exempla ponit: Cic. pro Mil. c. 20. Pro Roſc. Am. c. 33. ubi *facultatis* nomen quoque.

50. *An voluerit — potuerit.* vide not. crit.

quis? An potuerit? nam et voluntatem ſpes facit. Hinc illa apud Ciceronem conjectura, *Inſidiatus eſt Clodius Miloni, non Milo Clodio: ille cum ſervis robuſtis, hic cum mulierum comitatu; ille in equo, hic in rheda; ille expeditus, hic penula irretitus.* Facultati au- 51
tem licet *Inſtrumentum* conjungere. ſunt enim in parte facultatis et copiae. Sed ex inſtrumento aliquando etiam ſigna naſcuntur,
411 ut *ſpiculum in corpore inventum.* His adji- 52
citur *Modus*, quem τρόπον dicunt, quo quaeritur, *Quemadmodum quid ſit factum?* idque tum ad qualitatem ſcriptumque perti-

50. *in equo.* Guelf. *equis* cum aliquot libris, editis quidem ante Gryph. pro quo ſcribi volebat Francius *eques*, quod ipſum eſt in Camp. In Turic. videtur eſſe recepta, cum ex Alm. referatur *in equis.* cf. § 47. 52.

52. *Idque.* Sic. Turic. Guelf. Camp. cum plurimis MSS. et edd. ante Baſil. Reliqui *id quod.* cf. 4, 2, 29.

ſcriptumque. Turic. Camp. *ſcripti* cum Alm. Bodl. Andr. Bal. Male.

apud Ciceronem. Pro Milone c. 10.

51. *Inſtrumentum.* Sic quidem omnes libri. Cenſeo tamen mutandum in pluralem *inſtrumenta*, ut mox *ſunt* habeat quo referatur. Cave enim hoc verbum jungas cum *copiae*, quaſi hic ſit pluralis. Eſt genitivus ſing. et plane συνωνύμως poſitum vocabulum pro *facultatis.* Nec puto recte potuiſſe poni pluralem *ſunt* praecedente *inſtrumentum*, ut ex ſingulari eliceretur pluralis, quod ſane in quibusdam collectivis frequentiſſimum. Eandem in verbo mutationem vide 4, 1, 77.

52. *quo quaeritur.* Malim *cum q.* cf. 2, 15, 6. et in hac ipſa diviſione 3, 6, 27. Contrariam mutationem ſuadeam 11, 3, 83.

qualitatem ſcriptumque. Significantur ſtatus rhetorici de quibus vide § 40. 3, 5, 4. 3, 6, 55. 66. Ita mox et *conjecturae* ſignificatione rhetorica et *finitio.* quo cf. 2, 15, 5.

net, ut, *ſi negemus adulterum veneno licuiſſe occidere, ſed ferro oportuiſſe:* tum ad conjecturas quoque, ut, *ſi dicam, bona mente factum, ideo palam; mala, ideo ex inſidiis,*
53 *noctu, in ſolitudine.* In rebus autem omnibus, de quarum vi aut natura quaeritur, quasque etiam citra complexum perſonarum, ceterorumque, ex quibus fit cauſa, per ſe intueri poſſumus, tria ſine dubio rurſus ſpectanda ſunt, *An ſit? Quid ſit? Quale ſit?* ſed, quia ſunt quidam loci argumentorum his omnibus communes, dividi haec tria genera non poſſunt, ideoque locis potius, ut

ſed — oport. Turic. omittit haec, cum Alm. (qui tamen in proximis alia ac Turic. dare narratur *adulterio eum* pro *adulterum.* cf. § 50 item mox hac §). Guelf. Camp. *ſ. vel o.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. Bern. Pro *vel* Voſſ. 2. *ut.* Multa turbantur hic in Jenſ. aliisque ante Bad. qui in prima ed. noſtram dat e Vall., ubi repoſita ſit. Mox recurrunt vitia, ſed a Stoerio inde bona ſcriptura obtinet. In *vel* latere *telo*, equidem Burmanno non credo cum Geſnero. *Ferro* cum in iſtis veterum edd. vitiis paſſim alieno loco ponatur, a Qu. profectum cenſeo. *conjecturas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Stoer. Reliqui *conjecturam.* *ideo — ideo.* Sic Guelf. Poſteriore loco et Goth. (tac. Geſn.) Camp. Priore Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Poſt hunc poſteriore loco ante Gryph. qui cum Ald. et reliquis *ideoque* utroque loco. Alm. cum Voſſ. 2. 3. poſteriore ſine *que.* Turic. utrobique adjicit *que* cf. hanc ipſam § item § 57.

noctu. Turic. Guelf. *nocte* cum Voſſ. 3. Omittit vocem Goth. mire et ſolus.

53. *citra.* Turic. Camp. *circa* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. cf. 4, 2, 106. item 2, 1, 9. Guelf. *cura.*

adulterum — oportuiſſe. vide 3, 6, 27. item hic § 88.

53. *citra complexum — cauſa.* vide 5, 8, 6.

in quosque incurrent, ſubjicienda ſunt.
12 Ducuntur ergo argumenta *ex finitione*, ſeu 54
fine: nam utroque modo traditur. Ejus duplex ratio eſt: aut enim ſimpliciter quaeritur, *ſitne hoc virtus?* aut praecedente finitione, *Quid ſit virtus.* Id aut univerſum

ut in quosque incurrent. Turic. om. *in* cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. (neque enim Ald. habet *in* ut narrat Gibſ.). Sed Guelf. *ut quisque incurrerent.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *u. quosque incurrerit.* Bene ad partes vocat Burm. 1, 5, 54. Minus, ſed tamen huc facit 9, 1, 11. Ciceronis ea ſtructura frequentiſſima. item Plin. H. N. 27, 12. „die incur„rente in Auguſtum menſem."

54. *ergo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *igitur.* Vulgaris confuſio, ſicut τῶν *cauſa* et *gratia*, *fertur* et *dicitur*, *vero* et *autem.* Inſuavis in *igitur* et hic ſonus et 5, 14, 31. Sed vide hic § 33 ubi conſpirant libri. *traditur.* Voſſ. 1. 3. praemittunt *dicitur vel*, ſed iidem mox *modus* pro *ratio* ut ſubito gloſſatores facti videantur librarii. Diſplicet tamen *traditur*, pro quo expectabas ſane *dicitur.*

virtus. Turic. Camp. *dictum* cum Alm.

praecedente. Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. ante Bad. qui, obſecundantibus reliquis, e Vall. dedit *anteced.* „non „quod referat, ſed quia in ceteris hic ſit verior." Ego viciſſim eadem cauſa *praec.* Guelf. *cedente* cum Voſſ. 1. 3. Bern.

Id — verbis. Turic. Camp. *Ita aut univerſam vim verbi* cum Alm. Bodl. Andr. Loc. et edd. ante Ald. Hic *Ita aut in univerſum vim verbi* ad mentem Regii. Sed Baſil. cum ſequen-

54. *traditur.* Vide not. crit. De *finis* appellatione cf. 2, 15, 3. In ſtatu quidem adhuc ſolam uſurpavit *finitionem*, non *finem.* veluti per integrum c. 6. libri 3.

Quid ſit virtus. Cave hoc referas ad *quaeritur;* pendet a *finitione.* Quapropter ſuſtuli ſignum interrogandi poſt *virtus.*

Id. Hoc pronomen poteſt videri licentius uſurpatum. Spectat autem ad omne illud negotium finiendi; ne quis miretur, cum *id* proxime referri videatur ad finitionem *quid ſit virtus*, quomodo mox ſubjiciatur exemplum *rhetorices.*

est; quod non est justitia, potest esse virtus, si est fortitudo, constantia, continentia. Nunquam itaque tolletur a specie genus, nisi omnes species, quae sunt generi subjectae, removeantur: hoc modo, *Quod neque immortale*
58 *est, neque mortale, animal non est.* His adjiciunt *propria*, et *differentia.* Propriis confirmatur finitio, differentibus solvitur. *Proprium* autem est, aut quod soli accidit, ut homini *sermo, risus:* aut quod utique accidit, sed non soli, ut igni *calefacere.* Et sunt ejusdem rei plura propria, ut ipsius ignis *lucere, calere.* Itaque, quodcunque proprium deerit, solvet finitionem: non utique, 41
59 quodcunque erit, confirmabit. Saepissime autem, quid sit proprium cujusque, quaeritur: ut, si per ἐτυμολογίαν dicatur, *Tyrannicidae proprium est tyrannum occidere*, negemus. non enim, si traditum sibi eum car-

57. *virtus si.* Jens. inserit *ut* cum edd. ante Gryph. Hic pro *si* dat *ut* cum Goth. Voss. 3. Vetustissimi habent nostram, quae ferri potest. Expeditior tamen si *ut* asciscitur, quod facile excidebat post *virtus.* *nisi omnes.* Turic. *n. ut o.* (a pr. manu, sec. sustulit *ut*) cum Guelf. Bern. Stoer. Chouet. Leid. Eleganter inseri videtur. *removeantur.* Camp. *praemoveantur* cum Alm. miro consensu. cf. § 52. 58.

58. *calefacere.* Goth. (tac. Gesn.) *calfacere.* Solus. cf. 1, 6, 21. *solvet — confirmabit.* Turic. *solvit — confirmat* cum Alm. nec male. cf. § 57. 65.

59. *cujusque quaeritur.* Turic. Camp. *hujusce quaeretur.*

58. *homini — risus.* Hoc veteribus pervulgatum videtur fuisse proprii exemplum. Est apud Porphyrium quoque l. c. p. 394 ed. Buhl. τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν.

59. *propium est.* Malim *p. esse.* cf. not. crit. ad 3, 8, 51.

nifex occiderit, tyrannicida vocetur; nec, si imprudens vel invitus. Quod autem pro- 60 prium non erit, differens erit, ut, *Aliud est servum esse, aliud servire:* qualis esse in addictis quaestio solet, *Qui servus est, si manumittatur, fit libertinus, non itidem addictus:* et plura, de quibus alio loco. Illud 61 quoque *differens* vocant, cum, genere in species diducto, species ipsa discernitur. *Animal*, genus; *Mortale*, species; *Terrenum* vel *Bipes*, differens: nondum enim proprium est, sed jam differt a marino vel quadrupede: quod non tam ad argumentum pertinet, quam ad diligentem finitionis comprehensionem. Cicero *genus et speciem*, 62 quam eandem *formam* vocat, *a finitione* diducit, et iis, quae ad aliquid sunt, subjicit:

vocetur. Turic. *dicatur* cum Goth. Ald. Gryph. *vocatur.* Guelf. cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Camp. Hic *dicetur.* unde sit *vocetur*, quod primus habet Stoer., ignoro.

60. *libertinus.* Sic omnes. Gesn. ex sphalmate *libertus*, quod repetierunt Bip. Andr. Blaff. Nec opus erat nota Capperonnerii, qui postquam callide conjecit *libertus* ipse tamen saniora regerit. *itidem.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *idem* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo reversi Stoer. Chouet. Leid. Nostrum a Regio. Lenius sane cum Francio corrigebatur *item.* cf. 3, 8, 33. 3, 6, 36. 3, 3, 7. Drakenb. ad Liv. Epit. 69. Oudend. ad Suet. Domit. 17. item mox § 74.

60. *alio loco.* vid. 7, 3, 26. item supra 3, 6, 25.

61. *comprehensionem.* Hodie dicerent: *enunciationem.* cf. 2, 15, 4. 35. item hic § 5.

62. *Cicero.* l. c. *ad aliquid.* cf. 1, 6, 13. 3, 6, 23. 51.

ut, *ſi is, cui argentum omne legatum eſt, petat ſignatum quoque*, utatur genere: at, *ſi quis, cum legatum ſit ei, quae viro materfamilias eſſet, neget deberi ei, quae in manum non convenerit:* ſpecie: quoniam duae
63 formae ſint matrimoniorum. *Diviſione* autem adjuvari finitionem docet, eamque dif- 41
ferre a *partitione*: quod haec ſit totius in partes, illa generis in formas. Partes incertas eſſe, ut, *Quibus conſtet reſpublica;* formas certas, ut, *Quot ſint ſpecies rerumpublicarum*, quas tres accepimus, quae populi, quae paucorum, quae unius poteſtate regerentur.
64 Et ille quidem non his exemplis utitur, quia ſcribens ad Trebatium, ex jure ea ducere

62. *deberi.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *debere*. Noſtrum conjecit Geſn.

63. *quas tres.* Turic. *quaeſtris*, a ſec. manu *equeſtris*.

accepimus. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Obr. Reliqui *accipimus*, ne latine quidem ob *regerentur*.

ſi is — ſignatum quoque. vid. Cic. Top. c. 3 ubi hoc ipſum exemplum, item Dig. 34, 2, 19, „Cum aurum vel „argentum legatum eſt, quid„quid auri argentique relictum „ſit, legato continetur, ſive „factum ſive infectum: pecu„niam autem ſignatam placet „eo legato non contineri." cf. 5, 14, 26.

ſi quis — non convenerit. vid. Cic. l. c.

quoniam — matrimoniorum. Haec paene ipſa Ciceronis ſunt verba l. c. „Genus enim eſt, „uxor: ejus duae formae." Malim *ſunt* h. l. pro *ſint*, propter *quoniam*. Si enim litigatoris intelligerentur verba, in oratione obliqua, *quia* poſiturus erat. Eſt autem indicativus in uno Campani libro. De conventione in manum cf. Schultingium in Jurispr. Ante-Juſt. item nos ad 4, 2, 5.

63. *Diviſione — docet.* Omnia haec apud Ciceronem leguntur in Topicis. c. 5, 7.

ad Trebatium. vid. 3, 11, 18.

maluit: ego apertiora poſui. *Propria* vero ad conjecturae quoque pertinent partem: ut, quia proprium eſt boni *recte facere;* iracundi *verbis excandeſcere*, eſſe credantur, aut contra. Nam ut quaedam in quibusdam

64. *ut quia propr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui, auctore Regio, omittunt *quia.* Gibſonus pro nota ſua proletaria, debebat MSS. ſuorum ſcripturas ponere. cf. 5, 9, 3.

verbis excandeſcere, eſſe credantur. Turic. Guelf. omittunt *excandeſcere* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Viciſſim *eſſe credantur* abſunt a Camp. reliquisque poſt Ald. qui ſecuti ſunt Regium, *excandeſcere* pro *eſſe credantur* (an *credatur*) in quibusdam exemplaribus a ſe inventum narrantem. Equidem, adhuc ſine auctore, utramque ſcripturam conjunxi. *aut contra.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic *ac c.* cum Vall. et edd. ante Stoer. *Aut* an *ac* non refert (cf. tamen 5, 13, 57). Reliqui, Regio auctore, *At c.*

contra. Nam ut qu. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *N. u.*

64. *ut, quia proprium — eadem eſt.* Quidquid hinc eruitur ſententiae (nam ne nunc quidem ſatis aperta eſt ea) non paucis mutationibus conſtitit, de quibus vide not. crit. Ad *eſſe credantur* intellige *tales* (h. e. boni, iracundi) ii, quorum res agitur. Sic mox (§ 65) *ut ſit civis* ſcil. is, cui adeſt patronus. Nam *ea* ſubaudire, vel ipſum inferere poſt *eſſe*, unde facile excidebat, minus placet. In altera parte ſenſus noſtri: *Nam ut*, vereor ut integra ſint omnia. Cum enim manifeſta appareat oppoſitio τῶν *ut* et *ita*, nihil magnopere dignum hac dividendi ſubtilitate exit. Ut nunc eſt, omne illud *Nam* ſpectat ad id quod praecedentibus ſubjiciebatur: *aut contra*, ne quis forte miretur ex *proprio* etiam *contra* animatos homines poſſe credi. Expeditius ſane et terſius erat ſic legi: *Nam ut quaedam in quibusdam ſunt utique, ita et non ſunt, et ratio, quamvis ex diverſo illa, eadem eſt.* Rectene *ita*, in hujusmodi ſtructura, poſtponi poſſit, ſicuti a me hic eſt factum: „*ut* quaedam — et „ratio *ita*," non equidem certo dixerim. Id ſaltem ex

utique non ſunt, et ratio ita, quamvis ex
65 diverſo, eadem eſt. *Diviſio* et ad probandum
ſimili via valet, et ad refellendum. Probationi interim ſatis eſt unum habere, hoc modo, *Ut ſit civis, aut natus ſit oportet,*

rat. ita qu. Turic. Guelf. *rat. qu. ita* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui cum Regio *ita* ejecit, obſecundantibus reliquis. Camp. pro *quamvis* dat *ita*. Hinc tantum mihi ſumſi, ut transponerem voces haſce. cf. § 41. 82. *div. ead.* Guelf. inſerit *ita*. Solus. Ald. pro eo *tamen*. Si plures haberet auctores, poterat mutari in *illa*. In totius hujus §phi conſtitutione nemo vidit acutius Badio, qui ſic: „Aldus Raphaëlem (Reg.) ſequitur. „Verum neque ſi *quia* expungatur et pro *verbis eſſe credatur* „reponatur *excandeſcere*, ſenſus adhuc plenus erit. Nam con„jecturae ex *proprio* vult ponere exemplum, ut fortaſſe re„ponendum ſit hoc modo: ut, quia proprium eſt boni recte „facere, iracundi ex animo fari; illius factis, hujus verbis „credatur. Sed non ſum tam vecordi animo, ut id ſine „auctore faciam." Etiam Regius aliquid deeſſe ſenſit; cum deinceps Gibſonus mira voluptate acquieſceret in vulgata ſcriptura.

65. *refellendum.* Turic. Camp. *rep.* cum Alm. Bodl. Andr. de hac varietate egit Burm. ad Ovid. Metam. 1, 759.

Probationi. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Camp. *probationem* cum Bodl. Andr. et Turic. a ſec. manu, quae et hoc novat quod dat: *repellendam probationem.* Ald. et recentiores e conjectura Regii *Probanti.*

ſit civis aut. Turic. *ſit quis a.* cum Alm. (cf. § 58. 68.) ſed illa a ſec. manu *ſi quis a.* Guelf. noſtram dat cum Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. ſec. Sed Camp. *ſi civis ſit*

noſtra conſtitutione ſatis apertum, quomodo *proprium* poſſit ad ſtatum *conjecturalem* traduci, ſi, quod *proprium* eſt alicui, id, hoc ipſo argumento, eſſe in eo creditur, quamvis nullis ſignis deprehenſum. Ratio *eadem* in iis, quae *contra* haec ſunt, iterum eſt § 90.

65. *Probationi — tollendum.* Haec ita inter ſe opponuntur, ut grata exiſtat ſtructurae varietas pro ſimpliciori forma: *ad probandum ſufficit unum — ad refellendum utroque opus eſt.*

aut factus: utrumque tollendum est, *Nec*
16 *natus, nec factus est.* Fit hoc et multiplex, 66
idque est argumentorum genus ex remotione, quo modo efficitur totum falsum, modo id, quod relinquitur, verum. Totum falsum est hoc modo, *Pecuniam credidisse te dicis: aut habuisti ipse, aut ab aliquo accepisti, aut invenisti, aut surripuisti. Si neque domi habuisti, neque ab aliquo accepisti, nec cetera, non credidisti.* Reliquum fit verum sic, *Hic* 67
servus, quem tibi vindicas, aut verna tuus est, aut emtus, aut donatus, aut testamento relictus, aut ex hoste captus, aut alienus. deinde remotis prioribus, supererit *alienus.* Periculosum, et cum cura intuendum genus; quia, si in proponendo unum quodlibet omi-

quis a. Goth. (tac. Gesn.) *si c. quis a.* cum Voss. 2. Recentiores *quis* post *civis*, non quidem necessario.

factus: utrumque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui e conjectura Regii inseruit *neganti* obsecundantibus rell.

66. *idque.* Guelf. Camp. *ideoque* cum Goth. Voss. 2. (quorum uterque post *est* inserit *contra*) et edd. ante Ald. Sed Turic. nobiscum facit. *quo modo.* Sic omnes mei exc. Goth. Voss. 2. Gesn. recentioribus. Hi enim *qua*, quod ne Burm. quidem displicebat. Sed referes pronomen ad *genus argg.* potius quam ad *remotionem.* *nec cetera.* Ita Turic. cum plerisque nisi quod Vall. Ald. Leid. eoque recentiores ante Gesn. *et c.* Camp. *nec certam* omisso mox *non.* cf. ad 4, 2, 61.

66. *ex remotione.* Cic. de Inv. 1, 29. *ennumerationem* appellat: „Enumeratio est in „qua, pluribus rebus exposi„tis, et ceteris infirmatis, una „reliqua necessario confirmatur." ubi cf. Mar. Victorin. apud Pithoe. p. 161. Longe diversa *remotio criminis* Cic. de Inv. 2, 29. ad Herenn. 1, 15.

ferimus, cum risu quoque tota res solvitur.
68 Tutius, quod Cicero pro Cecinna facit, cum interrogat, *si haec actio non sit, quae sit?* simul enim removentur omnia. Vel, cum duo ponentur inter se contraria, quorum tenuisse utrumlibet sufficiat: quale Ciceronis est, *Unum quidem certe, nemo erit tam iniquus Cluentio, qui mihi non concedat: si constet corruptum illud esse judicium, aut ab Habito, aut ab Oppianico esse corruptum. si doceo non ab Habito, vinco ab Oppianico; si ostendo ab Oppianico, purgo Habitum.* 41
69 Fit etiam ex duobus (quorum necesse est alterum verum) eligendi adversario potestas,

68. *iniquus.* Turic. Guelf. Camp. *inimicus* cum Ioann. Voss. 2. 3. Goth. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. item ap. Cic. Cod. S. Victoris.

69. *necesse est alterum verum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 3. Bern. Colin. (qui et parenthesin habet, quam pri-

67. *solvitur.* cf. 5, 5, 2. Etiam *dissolvitur* 5, 13, 2. 29. 6, 3, 10. 8 Pro. 11. *resolvere* 5, 13, 12. Aliud erat 4, 2, 19. Non debebat Burm. huc conferre versum Horatianum Satt. 2, 1, 86 „Solventur risu „tabulae." Aliud enim est *cum* risu solvi, aliud *risu;* nec *solvi* ibi nostra potestate. De re ipsa cf. Cic. de Inv. 1, 45.

68. *Cicero — Ciceronis.* Pro Caecina (sic enim fere scribitur nomen ap. Cic. v. Oudend. ad Suet. Caes. 75. Tit. 6.) c. 13. „alia si qua" (actio) „forte „est, quae nos fugerit, dic, „quae sit. cupio discere. „Haec si est, qua nos usi su„mus; te judice vincamus, „necesse est." Pro Cluentio c. 23.

69. *quorum — verum.* Subaudies ad *necesse est* infinitivum *esse* (nisi forte malis hoc ipsum legere pro *est*); *alterum* accipies *alterutrum.* cf. 7, 4, 24. 9, 3, 6. Cicero de Inv. 1, 29. 45. *complexionem* appellat hanc argumentationem, qui et utroque loco *utrum* sic posuit, ut hic noster „*utrum* „elegerit" pro *utrumcunque, utrumlibet.*

efficiturque, ut, utrum elegerit, noceat. Facit hoc Cicero pro Oppio, *Utrum, cum Cottam appetisset, aut cum ipse sese conaretur occidere, telum ei e manibus ereptum est?* Et pro Vareno, *Optio vobis datur, utrum velitis casu illo itinere Varenum usum esse, an hujus persuasu et inductu.* Deinde utraque facit accu- 70
satori contraria. Interim duo ita proponuntur, ut utrumlibet electum idem efficiat;

mus repetii) et edd. ante Bad. Ex Alm. refertur *necessaria e. a. v.* (cf. § 65. 72.) Voss. 2. cum Goth. *n. e. alterutrum*, quae videtur et Vall. scriptura, referente Badio. Durius est in hac, quod *necesse* scribitur, non *necessarium*. Reliqui, partim ex Regii conjectura (ab hoc enim *alterutrum*) *necessaria e. alterutrum.* In hac constitutione *necessaria potestas* nemini debebat placere. *aut.* Sic omnes praeter Goth. Voss. 2. et Capp. Hi enim *an*, quod recepere editores fragmm. Cic. In Leid. margine quoque: „Alii *an*." Nolui exemplo fraudare eos, qui contra Qu. disputant ad 1, 5, 50. cf. tamen § 44. *ereptum.* Turic. *eruptum.* cum Alm. Bern. *erutum.* Voss. 1. 3. Palat. Gebhardi, qui rectene hoc commendet, tanquam aptissimum ad festinationem trepidationemque cum violentia conjunctam exprimendam, equidem magnopere ambigo.

Cic. pro Oppio. M. Aurelius Cotta, proconsul Bithyniae, quaestorem suum P. Oppium dimiserat et peculatus et insidiarum sibi structarum suspectum, quo crimine mox est accusatus, a Cicerone autem defensus. Dio Cass. 36. p. Reim. 100. Orationis Ciceronianae deperditae hoc quidem fragmentum apud unum Quintilianum adhuc est inventum. vid. fragm. Cic. apud Ern. p. 1040.

aut. cf. not. crit. Capperonnerius commodum huc contulit fragmentum lib. 3. Historiarum Sallustii: „Oppius postquam orans nihil proficiebat, „timide veste tectum pugionem expedire conatus, a Cotta Vulscioque impeditur." p. 978 apud Cortium.

pro Vareno. vid. 4, 2, 26. Fragmentum apud Ernest. p. 1040.

quale est, *Philosophandum est, etiamsi non est philosophandum.* Et illud vulgatum, *Quo schema, si intelligitur? quo, si non intelligitur?* Et, *Mentietur in tormentis, qui dolorem pati potest: mentietur, qui non*
71 *potest.* Ut sunt autem tria tempora; ita ordo rerum tribus momentis consertus est. habent enim omnia *initium*, *incrementum*, *summam*; ut, *jurgium*, *deinde caedes*, *et strages*. Est ergo hic quoque argumento- 41

70. *est*, *Philos.* Turic. inserit *illud*. Non male.

71. *initium.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voss. 1. 3. *exordium* Jens. et edd. ante Badium, qui narrat Vallam ascripsisse *initium*, quod confirmetur eo, quod mox legitur *ex initiis*. Hinc suspiceris Vallensem codicem omisisse et ipsum hanc vocem; et fortasse Codex ille nihil aliud fuit nisi editio aliqua aut Camp. aut Andr. ab Laurentio Valla emendata.' (cf. ad praef. nostr. p. 55. 62. sed et 5, 15, 41 not. crit.) Ipsum nostrum est in Goth. et multis aliis, si recte tacuerunt conferentes. *hic quoque arg.* Turic. Camp. *hinc arg. quoque.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *hic arg. quoque.* Qui transponunt *quoque*, iidem defendunt *hinc*. Sed vulgata melius habere videtur et est in Jens. et rell.

70. *Philosophandum — philosophandum.* Haec ipsa verba ponit Asconius Pedianus ad Divinat. in Caecil. p. 23 ad c. 6 „etiamsi tacent, satis di-„cunt" quem locum a Valla indicatum, docet Badius. Facilis dicti est interpretatio; cujus autem sit, an in proverbium abierit, ignoro.

schema. Neque λέξεως neque διανοίας schema hic significatur (cf. 2, 13, 11) verum tertium illud quod noster memorat 9, 1, 14; tractat autem de industria 9, 2, 65 „unde „controversiae *figuratae* di-„cuntur." vid. et 7, 4, 28. *Vulgatum* quare dixerit hoc, apparet loco gemino 9, 2, 69 „A quibusdam tota res repu-„diatur, sive intelligatur, sive „non intelligatur." Est autem hujusmodi *schema*, sive *figura*, rei, quam indicare palam non audeas, ex obliquo facta significatio.

Mentietur — qui non potest. cf. 5, 4, 1.

rum locus invicem probantium. Nam et ex initiis ſumma colligitur: quale eſt, *Non poſſum togam praetextam ſperare, cum exordium pullum videam:* et contra, *Non dominationis cauſa Sullam arma ſumſiſſe*, argumentum eſt *dictatura depoſita.* Similiter ex 72
incremento in utramque partem ducitur ratio rei cum in conjectura, tum etiam in tractatu aequitatis, *An ad initium ſumma referenda ſit?* id eſt *An ei caedes imputanda ſit, a quo jurgium coepit?* Eſt argumentorum locus 73
ex *ſimilibus*, *Si continentia virtus, utique et*
419 *abſtinentia: Si fidem debet tutor*, et *procurator.* Hoc eſt ex eo genere, quod ἐπαγωγὴν Graeci vocant, Cicero *inductionem.* Ex *diſſimilibus*, *Non, ſi laetitia bonum, et voluptas:*

72. *Simil. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *et.* *rat. rei cum.* Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. niſi quod excuſi transponunt *rat. rei.* Alm. *res rat. cum.* cf. § 69. 73. Reliqui omittunt *rei.*

cum in. Guelf. *tum in.* cf. ad 4, 1, 66.

ei. Turic. Camp. omittunt cum Alm.

71. *Non poſſum — pullum videam.* Verbum *exordiendi* cum de tela ſaepe uſurpetur, non eſt quod miremur nomen ejusdem eſſe uſus. Sic et Apulejus Metam. l. 5. p. (Pricaei) 99 „*exordio* ſermonis „hujus quam concolores fallacias *attexamus.*" De *pullo* vide 2, 12, 10. Eſt enim pauperum. Moſellanus recte ſuſpicatur „hoc exemplum proverbii loco olim jactatum „eſſe vulgo." •

Sullam — dictatura depoſita. cf. 3, 8, 53.

73. *ſi fidem — procurator.* Haec ſunt Ciceronis Top. c. 10. qui et ibidem *inductionis* vocabulo utitur; item de Inv. 1, 31. Recte autem Burmannus ſuadet geminare *debet* ex ipſo Cicerone. cf. mox § 88.

ſerimus, cum riſu quoque tota res ſolvitur.
68 Tutius, quod Cicero pro Cecinna facit, cum interrogat, *ſi haec actio non ſit, quae ſit?* ſimul enim removentur omnia. Vel, cum duo ponentur inter ſe contraria, quorum tenuiſſe utrumlibet ſufficiat: quale Ciceronis eſt, *Unum quidem certe, nemo erit tam iniquus Cluentio, qui mihi non concedat: ſi conſtet corruptum illud eſſe judicium, aut ab Habito, aut ab Oppianico eſſe corruptum. ſi doceo non ab Habito, vinco ab Oppianico; ſi oſtendo ab Oppianico, purgo Habitum.* 41
69 Fit etiam ex duobus (quorum neceſſe eſt alterum verum) eligendi adverſario poteſtas,

68. *iniquus.* Turic. Guelf. Camp. *inimicus* cum Ioann. Voſſ. 2. 3. Goth. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. item ap. Cic. Cod. S. Victoris.

69. *neceſſe eſt alterum verum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Colin. (qui et parentheſin habet, quam pri-

67. *ſolvitur.* cf. 5, 5, 2. Etiam *diſſolvitur* 5, 13, 2. 29. 6, 3, 10. 8 Pro. 11. *reſolvere* 5, 13, 12. Aliud erat 4, 2, 19. Non debebat Burm. huc conferre verſum Horatianum Satt. 2, 1, 86 „Solventur riſu „tabulae.“ Aliud enim eſt *cum* riſu ſolvi, aliud *riſu;* nec *ſolvi* ibi noſtra poteſtate. De re ipſa cf. Cic. de Inv. 1, 45.

68. *Cicero — Ciceronis.* Pro Caecina (ſic enim fere ſcribitur nomen ap. Cic. v. Oudend. ad Suet. Caeſ. 75. Tit. 6.) c. 13. „alia ſi qua“ (actio) „forte „eſt, quae nos fugerit, dic, „quae ſit. cupio diſcere. „Haec ſi eſt, qua nos uſi ſu„mus; te judice vincamus, „neceſſe eſt.“ Pro Cluentio c. 23.

69. *quorum — verum.* Subaudies ad *neceſſe eſt* infinitivum *eſſe* (niſi forte malis hoc ipſum legere pro *eſt*); *alterum* accipies *alterutrum.* cf. 7, 4, 24. 9, 3, 6. Cicero de Inv. 1, 29. 45. *complexionem* appellat hanc argumentationem, qui et utroque loco *utrum* ſic poſuit, ut hic noſter „*utrum* „elegerit“ pro *utrumcunque, utrumlibet.*

efficiturque, ut, utrum elegerit, noceat. Facit
hoc Cicero pro Oppio, *Utrum, cum Cottam
appetisset, aut cum ipse sese conaretur occi-
dere, telum ei e manibus ereptum est?* Et pro
Vareno, *Optio vobis datur, utrum velitis casu
illo itinere Varenum usum esse, an hujus per-
suasu et inductu.* Deinde utraque facit accu- 70
satori contraria. Interim duo ita proponun-
tur, ut utrumlibet electum idem efficiat;

mus repetii) et edd. ante Bad. Ex Alm. refertur *necessaria e. a. v.* (cf. § 65. 72.) Voss. 2. cum Goth. *n. e. alterutrum*, quae videtur et Vall. scriptura, referente Badio. Durius est in hac, quod *necesse* scribitur, non *necessarium*. Reliqui, partim ex Regii conjectura (ab hoc enim *alterutrum*) *necessaria e. alterutrum*. In hac constitutione *necessaria potestas* nemini debebat placere. *aut.* Sic omnes praeter Goth. Voss. 2. et Capp. Hi enim *an*, quod recepere editores fragmm. Cic. In Leid. margine quoque: „Alii *an*." Nolui exemplo fraudare eos, qui contra Qu. disputant ad 1, 5, 50. cf. tamen § 44. *ereptum.* Turic. *eruptum.* cum Alm. Bern. *erutum.* Voss. 1. 3. Palat. Gebhardi, qui rectene hoc commendet, tanquam aptissimum ad festinationem trepidationemque cum violentia conjunctam exprimendam, equidem magnopere ambigo.

Cic. pro Oppio. M. Aurelius Cotta, proconsul Bithyniae, quaestorem suum P. Oppium dimiserat et peculatus et insidiarum sibi structarum suspectum, quo crimine mox est accusatus, a Cicerone autem defensus. Dio Cass. 36. p. Reim. 100. Orationis Ciceronianae deperditae hoc quidem fragmentum apud unum Quintilianum adhuc est inventum. vid. fragm. Cic. apud Ern. p. 1040.

aut. cf. not. crit. Capperonnerius commodum huc contulit fragmentum lib. 3. Historiarum Sallustii: „Oppius post„quam orans nihil proficiebat, „timide veste tectum pugio„nem expedire conatus, a Cot„ta Vulscioque impeditur." p. 978 apud Cortium.

pro Vareno. vid. 4, 2, 26. Fragmentum apud Ernest. p. 1040.

quale est, *Philosophandum est, etiamsi non est philosophandum.* Et illud vulgatum, *Quo schema, si intelligitur? quo, si non intelligitur?* Et, *Mentietur in tormentis, qui dolorem pati potest: mentietur, qui non*
71 *potest.* Ut sunt autem tria tempora; ita ordo rerum tribus momentis consertus est. habent enim omnia *initium*, *incrementum*, *summam;* ut, *jurgium*, *deinde caedes*, *et strages.* Est ergo hic quoque argumento- 41

70. *est, Philos.* Turic. inserit *illud.* Non male.

71. *initium.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voss. 1. 3. *exordium* Jens. et edd. ante Badium, qui narrat Vallam ascripsisse *initium*, quod confirmetur eo, quod mox legitur *ex initiis.* Hinc suspiceris Vallensem codicem omisisse et ipsum hanc vocem; et fortasse Codex ille nihil aliud fuit nisi editio aliqua aut Camp. aut Andr. ab Laurentio Valla emendata.' (cf. ad praef. nostr. p. 55. 62. sed et 5, 15, 41 not. crit.) Ipsum nostrum est in Goth. et multis aliis, si recte tacuerunt conferentes. *hic quoque arg.* Turic. Camp. *hinc arg. quoque.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *hic arg. quoque.* Qui transponunt *quoque*, iidem defendunt *hinc.* Sed vulgata melius habere videtur et est in Jens. et rell.

70. *Philosophandum — philosophandum.* Haec ipsa verba ponit Asconius Pedianus ad Divinat. in Caecil. p. 23 ad c. 6 „etiamsi tacent, satis dicunt" quem locum a Valla indicatum, docet Badius. Facilis dicti est interpretatio; cujus autem sit, an in proverbium abierit, ignoro.

schema. Neque λέξεως neque διανοίας schema hic significatur (cf. 2, 13, 11) verum tertium illud quod noster memorat 9, 1, 14; tractat autem de industria 9, 2, 65 „unde „controversiae *figuratae* di„cuntur." vid. et 7, 4, 28. *Vulgatum* quare dixerit hoc, apparet loco gemino 9, 2, 69 „A quibusdam tota res repu„diatur, sive intelligatur, sive „non intelligatur." Est autem hujusmodi *schema*, sive *figura*, rei, quam indicare palam non audeas, ex obliquo facta significatio.

Mentietur — qui non potest. cf. 5, 4, 1.

non potuit, *eos invitos retinere qui potuit?* *Temporis*, in Verrem, *Si ſinem Praetoris edicto afferunt Kalendae Januarii*, *cur non initium quoque edicti naſcatur a Kalendis Januarii?* Quod utrumque exemplum tale 77
eſt, ut idem in diverſum, ſi retro agas, valeat. Conſequens enim eſt, eos, qui inviti duci non potuerint, invitos non potuiſſe retineri. Illa quoque, quae *ex rebus mutuam* 78
confirmationem praeſtantibus ducuntur (quae proprii generis videri quidam volunt, et vocant ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, Cicero *ex rebus*, *ſub eandem rationem venientibus*) fortiter con-

76. *Januarii — Januarii.* Camp. *Januarie — Januariis.* Apud Cic. noſtra ſcriptura. cf. Oud. ad Suet. Oth. 2. Dom. 15. Drakenb. ad Liv. 41, 16, 1. Guelf. pro *Kal. Jan.* utroque loco habet haec male Graeca κιαν ανιαν.

77. *potuerint.* Camp. *potuerunt* cum edd. ante Gryph. Sed noſtrum Turic. et Guelf.

78. *quae proprii.* Turic. Camp. *quia p.*

ἄλληλα. Guelf. ἀλλήκους. Goth. ἀλλήλας cum Tarv. Sed Camp. αλλιλας. — *fortiter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Bern. *forte* Camp. cum Bodl. et edd. ante Ald. aliquotque recentioribus. Male. cf. 1, 5, 72.

in Verrem. lib. 1. c. 42. Eſt apud Ciceronem *naſcitur* pro *naſcatur.*

77. *eos — retineri.* Quia retro agendi exemplum quaeratur, debuiſſe transponi infinitivos *duci* et *retineri*, recte obſervat Geſnerus; qui ipſum putat Quintilianum potuiſſe memoria labi.

78. ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα. vid. Ariſtot. Rhet. 2, 23, 3.

Cicero. de Inv. 1, 20. „in „iis rebus, quae ſub eandem „*cadunt* rationem" (attende et hic memoriter citantem Qu. cf. 5, 10, 17.) ubi exemplum Hermocreontis Rhodiorum portorium redimentis pro quo apud Ariſtotelem l. c. „ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν „τελωνιῶν, Εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν „αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ' ἡμῖν „τὸ ὠνεῖσθαι."

fortiter — junxerim. cf. 1, 5, 72.

Non, quod mulieri, idem pupillo. Ex contrariis, *Frugalitas bonum, luxuria enim malum: Si malorum causa bellum est, erit emendatio pax: Si veniam meretur, qui imprudens nocuit, non meretur praemium, qui impru-*
74 *dens profuit.* Ex *pugnantibus*, *Qui est sapiens, stultus non est.* Ex *consequentibus*, sive *adjunctis*, *Si est bonum justitia, recte judicandum: Si malum perfidia, non est*

73. *pupillo.* Guelf. Camp. *populo* cum Goth. Voss. 2. Sed Alm. *Popilic* (cf. § 72. 74) cum Voss. 1. 3. Bern. Basil. margo. *popillo* Jens. per errorem. vid. et 6, 3, 75. *pugnantibus.* Ita Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voss. 1. Bern. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Gesn. eoque recentioribus. Sed Camp. cum rell. meis excusis *repugnantibus* quod concinit locis supra positis 5, 8, 5. 5, 10, 2. item 6, 3, 66 in quorum primo Guelf. Goth. et Turic. (a pr. manu) *pugn.*, secundo autem solus Goth. *pugn.* Verum 5, 14, 1. omnes *pugn.* Idem 5, 10, 94 omnes praeter Camp. et Capper. cf. et 5, 14, 31.

consequentibus. Sic mei quidem libri omnes, praeter Gesnerum cum recentioribus, qui ex illius, puto, sphalmate: *sequentibus.*

non quod — pupillo. Cic. Top. c. 11. ubi etiam „locus — „qui a contrario dicitur."

Frugalitas — imprudens profuit. „Petita sunt exempla „haec ex Aristotele. l. 2. Rhet. „c. 23, 1. Τὸ σωφρονεῖν ἀγα„θόν· τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν „βλαβερόν — Εἰ γὰρ ὁ πόλε„μος αἴτιος τῶν παρόντων „κακῶν, μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ „ἐπανορθώσασθαι. — Εἴπερ „γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρα„κόσιν Ἀκουσίως, δίκαιον εἰς „ὀργὴν πεσεῖν, Οὐδ' ἄν γ' ἀναγ„κασθεὶς τις εὖ δράσει τινὰ „Προσῆκόν ἐστι τῷδ' ὀφείλε„σθαι χάριν." — Capperonnerius.

74. *pugnantibus — consequentibus.* cf. 5, 8, 5. Animadvertit autem Regius, contra Ciceronis rationem (Top. c. 12.) confundi hic *adjuncta* et *consequentia.* Cicero enim adjuncta „inquit" non semper eveniunt: „consequentia autem semper." Similis a nostro facta mox § 75. divisio *consequentium* et *sequentium.*

fallendum. Idem retro. Nec sunt his dissimilia, ideoque huic loco subjicienda, cum et ipsa naturaliter congruant: *Quod quis non habuit, non perdidit: Quem quis amat, sciens non laedit: Quem quis heredem suum esse voluit, carum habuit, habet, habebit.* Sed, cum sint indubitata, vim habent paene signorum immutabilium. Sed haec *consequentia* 75
dico, ἀκόλουθα; est enim *consequens sapientiae bonitas:* illa *sequentia*, παρεπόμενα, quae

Idem. Turic. (a sec. manu) Guelf. *Idemque* Camp. Goth. (tac. Gesn.) *Item* cum Voss. 2. cf. § 60.

retro. Turic. *recte* cum Alm. (cf. § 73. 75). Sed ille a sec. manu *recta.* *Nec.* Guelf. *haec.* Camp. *quae* cum Goth. Voss. 2. Andr. *dissimilia.* Turic. Guelf. *similia* cum Alm. Goth. Voss. 1. 2. Dicas *his* quod praecedit, errori locum dedisse; nec sane eo egebamus. Sed in excusis meis est *his dissim.* *indubitata.* Turic. Camp. *dubitata.*

immutabilium. Libri mei et scripti et excusi ante Ald. *innumerabilium.* Hic nostrum de conjectura reposuit, quam Regianae *insolubilium* recte praefert Badius. Multi Codd. pravam scripturam dare narrantur, neque in ullo esse nostram credo.

75. ***haec consequentia.*** Turic. *haec* (a sec. manu *hoc*) *consequens.* Camp. *hoc consequens.* Omittunt *haec* Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. item Bad. utraque.

παρεπόμενα. Turic. cum Voss. 1. 3. *paregomena.* Camp. παριγ μενα. Goth. cum Voss. 2. παριγομενα. Guelf. *paragomena* cum edd. ante Ald., nisi quod Tarv. graecc. litt. Alm.

Idem. Nisi forte malis *Item*, referes pronomen ad vocem *locus* § 73.

habuit, habet, habebit. Postrema duo sane ad rem facere non magnopere videntur. Qua causa omisisse ea videtur Aldus, sed libri addicunt nulli.

signorum immutabilium. cf. c. hujus libri 9.

75. ***ἀκόλουθα — παρεπόμενα.*** Est in Graecis hisce aliquantum difficultatis. Primum abrupte sunt et sine ulla commissura latinis subjuncta, cui quidem vitio mederi possis interponendo utrobique *id est,*

poſtea facta ſunt, aut futura. Nec ſum de nominibus anxius. vocet enim, ut voluerit 42
quiſque, dum vis rerum ipſa manifeſta ſit; appareatque, hoc temporis, illud eſſe natu-
76 rae. Itaque non dubito haec quoque *conſequentia* (quamvis ex prioribus dent argumentum ad ea, quae ſequuntur) quorum quidam duas ſpecies eſſe voluerunt: *Actionis*, ut pro Oppio, *Quos educere invitos in provinciam*

ἐπαγόμενα (ref. Burmanno. ſed cf. § 74. 84. Viciſſim 8, 6, 32 feitur Turic. ubi Alm. cum Regius in quibusdam, ut ait, attende differentem a Turic. et vulgatam παραγόμενα retinere multis πεποιημένα) quod cum exemplaribus inventum comprobaſſet, ab Aldo inde receptum eſt ab omnibus exc. Capp.

quod, una litera ſcriptum, facile intercidebat. cf. 3, 5, 4. Deinde παρεπόμενα ex ſola Petri Victorii conjectura repoſitum eſt (ad Ariſtot. Rhet. 1, 6, 3. p. 105.); fluctuante Codd. ſcriptura. Utitur hoc vocabulo Ariſtoteles in Topicis 3, 2, 1. quanquam non tanta, quanta hic eſt in eo, ſubtilitate. (Eſt etiam apud ſcriptorem de Elocutione, vulgo Demetr. Phaler. § 217. p. 87. Schn.) Sed cum etymon ad amuſſim reſpondeat ſententiae Quintilianeae, non dubitavi Capperonnerium ſequi in adoptanda doctiſſima emendatione. „*Illa*“ autem cave in praecedentibus quaeras; ſpectat ad relativum „*quae* — futura.“

76. *non dubito* — *conſequentia*. *Haec* ad ſequentia ſpectare dirimendo demonſtravi. Duriſſimum autem eſt, quod ſine infinitivo ponitur accuſativus *haec*, poſt *dubito*. Verbum deſiderabat jam Regius, nec ullo adhuc exemplo tantae ſtruendi licentiae conciliatus ſum. Quod autem ajunt *eſſe* ſubaudiendum, id ne ſufficit quidem; *vocare*, *appellare* ſatius ſit, quod ſane difficilius intelligitur, quanquam prius *ex vocet* elici poſſe ſtatuit Capper. Exempla ſtruendi verbum *dubitandi* cum accuſativo nominis aliquot ponit Burm. ad 12, 1, 42. ſed noſtrum non mollientia illa. Cujuſmodi et Scioppius dedit in Sanctii Minerva 3, 3 p. mihi 293. Sententiam mox repetit longe clarius § 78.

pro Oppio. Fragm. Cic. Ern. p. 1041.

non potuit, eos invitos retinere qui potuit? *Temporis*, in Verrem, *Si finem Praetoris edicto afferunt Kalendae Januarii, cur non initium quoque edicti nafcatur a Kalendis Januarii?* Quod utrumque exemplum tale 77
eft, ut idem in diverfum, fi retro agas, valeat. Confequens enim eft, eos, qui inviti duci non potuerint, invitos non potuiffe retineri. Illa quoque, quae *ex rebus mutuam* 78
confirmationem praeftantibus ducuntur (quae proprii generis videri quidam volunt, et vocant ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, Cicero *ex rebus sub eandem rationem venientibus*) fortiter con-

76. *Januarii — Januarii.* Camp. *Januarie — Jdnuariis.* Apud Cic. noftra fcriptura. cf. Oud. ad Suet. Oth. 2. Dom. 13. Drakenb. ad Liv. 41, 16, 1. Guelf. pro *Kal. Jan.* utroque loco habet haec male Graeca κιαν ακιαν.

77. *potuerint.* Camp. *potuerunt* cum edd. ante Gryph. Sed noftrum Turic. et Guelf.

78. *quae proprii.* Turic. Camp. *quia p.*

ἄλληλα. Guelf. ἀλλήκους. Goth. ἀλλήλας cum Tarv. Sed Camp. αλλιλας. *fortiter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Bern. *forte* Camp. cum Bodl. et edd. ante Ald. aliquotque recentioribus. Male. cf. 1, 5, 72.

in Verrem. lib. 1. c. 42. Eft apud Ciceronem *nafcitur* pro *nafcatur.*

77. *eos — retineri.* Quia retro agendi exemplum quaeratur, debuiffe transponi infinitivos *duci* et *retineri*, recte obfervat Gefnerus; qui ipfum putat Quintilianum potuiffe memoria labi.

78. ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα. vid. Ariftot. Rhet. 2, 23, 3.

Cicero. de Inv. 1, 20. „in „iis rebus, quae fub eandem „*cadunt* rationem" (attende et hic memoriter citantem Qu. cf. 5, 10, 17.) ubi exemplum Hermocreontis Rhodiorum portorium redimentis pro quo apud Ariftotelem l. c. „ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν „τελωνιῶν, Εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν „αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ' ἡμῖν „τὸ ὠνεῖσθαι."

fortiter — junxerim. cf. 1, 5, 72.

majora ex minoribus, minora ex majoribus,
87 paria ex paribus probant. Confirmatur *conjectura* ex majore, *Si quis ſacrilegium ſacit, faciet et furtum:* ex minore, *Qui facile ac palam mentitur, pejerabit:* ex pari, *Qui ob rem judicandam pecuniam accepit, et ob*
88 *dicendum falſum teſtimonium accipiet.* *Juris* confirmatio eſt ejusmodi: ex majore, *Si* 4
adulterum occidere licet, et loris caedere: ex minore, *Si furem nocturnum occidere licet, quid latronem?* ex pari, *Quae poena adverſus interfectorem patris juſta eſt, eadem adverſus matris.* quorum omnium tractatus
89 verſatur in ſyllogiſmis. Illa magis finitioni-

paribus probant. Confirmatur. Guelf. *paribus confirmantur.* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. qui noſtram recepit e Vall. Sed eſt ea jam in Turic. Camp. aliisque apud Burm. Pravam revocarunt Stoer. Chouet. Leid. Illud levius quod Turic. Camp. *minora ex majoribus, majora ex minoribus,* quod iidem tres reſtituerunt. cf. § 85. 89.

87. *ſacril. facit.* Poſterius omittit Turic.

falſum. Camp. *ſalſum* cf. not. ex. ad 4, 2, 19. item 6, 3, 6.

87. *accepit.* Propter reliquorum membrorum ſimilitudinem malis fere aliquot exeuſorum ſcripturam: *accipit.* Ita Loc. Venet. Ruſc. aliique.

88. *Juris confirmatio.* *Jus* opponitur *conjecturae*, diciturque pro *qualitate.* cf. § 38. Magna autem eſt fluctuatio apud ipſum noſtrum in *juris* vocabulo, nunc ad *qualitatis* ſtatum accommodato, nunc ad *translationis*, qua de re vide loca poſita in not. crit. ad 4, 4, 3.

adulterum — lòris caedere. cf. § 52. De altero *licet* inferendo vid. § 73. Rectiſſime enim hoc ſuadere videtur Burmannus, praeeunte Bellio de ratione emend. leg. c. 14.

quid latronem. Malit Capperonnerius *quidni l.* non quidem neceſſaria emendatione, neque tamen abſurda.

in ſyllogiſmis. vid. not. ad 5, 6, 15.

stat, ne mortem timeamus, quisquis mortem non timuerit, vir fortis erit existimandus: Nec, si capitis dolorem facit, inutilis hominibus Sol est. Et haec ad hortativum maxime 83 genus pertinent, *Virtus facit laudem, sequenda igitur: at voluptas infamiam, fugienda igitur.* Recte autem monemur, causas non utique ab ultimo esse repetendas: ut Medea, 84 *Utinam ne in nemore Pelio.* quasi vero id

83. *est. Et haec.* Guelf. cum Voss. 1. 3. omittit *est*, Camp. vicissim *haec.* Si recepta est a Qu., mirum videtur quod „haec *etiam* ad hortativum genus pertinere" dicuntur, eademque „maxime" eo pertinere. An igitur praecedentia quoque ad hortativum genus? Sed fortasse *ad hort. max. gen.* pro parenthesi accipiendum, ut ea, quae sequuntur, oratoris interesse ponantur, sed maxime in hortativo genere. Si *et* abjicis, minus impedita videtur sententia, sed fortasse salebrosior oratio. *Haec* omnino ad sequentia spectat. cf. 4, 1, 48 exeg. *repetendas.* Turic. Camp. *retinendas* cum Alm. Voss. 1. et edd. ante Rusc. Correxit Regius, sed est nostrum in Vall. (ref. Badio) Guelf. Goth. *petendas.* Bern.

inutilis. Cave aliter interpreteris quam *noxium.* vid. 3, 5. 12. 4, 5, 22. 5, 13, 42.

83. *Et haec — pertinent.* Difficillimum est in tenuibus hisce disputandi commissuris, quales sunt *et*, *maxime*, certam videre, ad constituendam scripturam. Quare conferas velim not. crit. *Hortativum genus* nove et semel, puto, dicitur pro *deliberativo*, *suasorio.*

monemur. Hoc ipsum exemplum longius repetitarum causarum cum reprehensione ponunt Cornificius ad Herenn. 2, 22. Cic. de Inv. 1, 49. Top. c. 16. de Fato c. 15. Utuntur eodem ad varias sententias, quos recenset Columna p. 197. Sunt enim versus Ennii ex Medea Euripidea ab ipso versa. vid. Eurip. Med. v. 3 seqq. Pervulgatum igitur fuit hoc apud rhetoras hujus vitii exemplum. Docte Gesnerus designat Phaedrum 4, 6, 6. qui eodem respiciat. Eundem in notis ad Eurip. ponit Beckius V. C. Locus Cic. de Nat. Deor. est l. 3 (non 2, ut Gesn.) c. 30.

majora ex minoribus, minora ex majoribus,
87 paria ex paribus probant. Confirmatur *conjectura* ex majore, *Si quis ſacrilegium facit, faciet et furtum:* ex minore, *Qui facile ac palam mentitur, pejerabit:* ex pari, *Qui ob rem judicandam pecuniam accepit, et ob*
88 *dicendum falſum teſtimonium accipiet. Juris* confirmatio eſt ejusmodi: ex majore, *Si* 41
adulterum occidere licet, et loris caedere: ex minore, *Si furem nocturnum occidere licet, quid latronem?* ex pari, *Quae poena adverſus interſectorem patris juſta eſt, eadem adverſus matris.* quorum omnium tractatus
89 verſatur in ſyllogiſmis. Illa magis finitioni-

paribus probant. Confirmatur. Guelf. *paribus confirmantur.* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. qui noſtram recepit e Vall. Sed eſt ea jam in Turic. Camp. aliisque apud Burm. Pravam revocarunt Stoer. Chouet. Leid. Illud levius quod Turic. Camp. *minora ex majoribus, majora ex minoribus,* quod iidem tres reſtituerunt. cf. § 85. 89.

87. *ſacril. facit.* Poſterius omittit Turic.

falſum. Camp. *ſalſum* cf. not. ex. ad 4, 2, 19. item 6, 3, 6.

87. *accepit.* Propter reliquorum membrorum ſimilitudinem malis fere aliquot excuſorum ſcripturam: *accipit.* Ita Loc. Venet. Ruſc. aliique.

88. *Juris confirmatio. Jus* opponitur *conjecturae*, diciturque pro *qualitate.* cf. § 38. Magna autem eſt fluctuatio apud ipſum noſtrum in *juris* vocabulo, nunc ad *qualitatis* ſtatum accommodato, nunc ad *translationis*, qua de re vide loca poſita in not. crit. ad 4, 4, 3.

adulterum — lòris caedere. cf. § 52. De altero *licet* inferendo vid. § 73. Rectiſſime enim hoc ſuadere videtur Burmannus, praeeunte Beltio de ratione emend. leg. c. 14.

quid latronem. Malit Capperonnerius *quidni l.* non quidem neceſſaria emendatione, neque tamen abſurda.

in ſyllogiſmis. vid. not. ad 3, 6, 15.

bus aut qualitatibus prosunt, *Si robur corporibus bonum non est, minus sanitas: Si furtum scelus, magis sacrilegium: Si abstinentia virtus, et continentia: Si mundus providentia regitur, administranda est respublica: Si domus aedificari sine ratione non potest, quid si agenda navalium cura, et armorum?* Ac mihi quidem sufficeret hoc genus, sed in 90

89. *bonum non est.* Guelf. omittit *non* cum Voss. 1. 3. cf. ad 4. 29. *admin. est.* Turic. Guelf. omittunt *est.* Ille autem a sec. manu pro eo *ea* cum Camp.

quid si agenda nav. Turic. *quid agenda nav.* Alm. (ref. Burm.) *quid agenda in nav.* (cf. § 84. 90) cum Voss. 1. *quid agenda? Si nav.* Guelf. *q. agendum si nav.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. quod inventum in suis libris Regius mutavit in receptam a reliquis *quid agendum in nav.* Sed hoc ipsum, si recte tacui, habet Camp. Ego posui Burmanni conjecturam, in qua nihil aliud est nisi transpositio Guelferbytanae scripturae. (cf. § 86. 91.) de *agendo curam* vide 5, 6, 3. Pro *aedificari*, modo posito, alias esse *gubernari* narrat Philander. Id ego nusquam reperi, nec opus est.

89. *Si robur — sanitas.* Miror neminem de hoc dicto anquisivisse. Medicorum, vel etiam philosophorum videtur fuisse. Equidem nusquam praeterea inveni. Et quid tandem illud est, quod *sanitas* dicitur minus etiam, quam robur, esse bonum corporibus? Suspicor *inanitas*, quae hic quidem physico significatu opponatur robori. Certis hanc potestatem exemplis ostendere, non datur. Sed ipsum etymon commendat, et *exinanitionis* significatio. Apud Plautum Casin. 4, 3, 5 „*inanitate* „intestina murmurant;" quanquam isto quidem loco unusquisque intelligat, nostro non item, nisi frequentatum fuerit vocabulum de macie inedia contracta. Quid autem proclivius quam ex *minusinanitas* ut fiat *minussanitas?* Nisi forte mavis transponere *non est*, quod fecit Gedoynus.

Si mundus — resp. cf. § 14.

90. *sufficeret.* An *suffecerit?* Jejuna enim videtur sententia si mox *sed* interpretaris hoc modo: „mihi sufficeret nisi secaretur." Quidni vel nunc *Quintiliano* sufficiat

ſpecies ſecatur. Nam *ex pluribus ad unum*, et *ex uno ad plura*, (unde eſt, *Quod ſemel, et ſaepius*) et *ex parte ad totum*, et *ex genere ad ſpeciem*, et *ex eo quod continet*, *ad id quod continetur*, aut *ex difficilioribus ad faciliora*, et *ex longe poſitis ad propiora*, et ad omnia, quae contra haec ſunt, eadem
91 ratione argumenta ducuntur. Sunt enim et haec majora et minora, aut certe vim ſimilem obtinent: quae ſi perſequamur, nullus erit ea concidendi modus. Infinita eſt enim rerum comparatio, *jucundiora*, *gratiora*, *ma-*

90. *Nam ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *et*. Mox inter *tot.* *ex gen.* omittit idem Guelf. cum Baſil., inter *ſpec.* *ex eo* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Nec male. *aut ex diff.* Sic Turic. Camp. cum Ald. *et aut diff.* Alm. (cf. § 89. 93.) Sed Goth. *ut ex diff.* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bad. Baſ. *aut diff.* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod correxit Regius reponendo *ex* pro *aut*. Omittit vocem ante *ex* Guelf. Reliqui *et ex diff.*

91. *enim et.* Turic. *et enim.* Camp. *etenim.* cf. § 89. 94. *perſequamur.* Ita hic omnes excepto Voſſ. 2. (ſine Goth.) qui *proſequamur.* cf. 4, 1, 43. *concidendi.* Turic. *concedendi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Sed primus a ſec. manu noſtrum, et hoc apud Vall. Guelf. *conciliandi* Goth. *gratiora.* Turic. Guelf. Camp. *graviora*

genus, etiamſi *alii* ſecant in ſpecies. Illud etiam argutius et minus ferendum: „Solum „genus ego hic commemorarem, niſi ſecaretur in ſpe„cies.“ cf. 1, 1, 22. Sententia quidem talis et § 85.

ſecatur. cf. 4, 5, 6. Faciunt hoc Ariſtoteles Topic. 5, 4. 5. et Cicero Topic. c. 18.

unde eſt. cf. § 79. 5, 6, 37. 6, 1, 42. 12, 10, 10.

aut ex difficil. Hic *aut* poſuit, non *et*, quoniam praecedentia verſantur omnia in ratione *partis* et *totius*, haec non item.

91. *gratiora.* Burmannus animadvertit, dudum a VV. DD. agnitam eſſe differentiam

gis necessaria, *honestiora*, *utiliora*. Sed mittamus plura, ne in eam ipsam, quam vito, loquacitatem incidam. Exemplorum quoque 92

cum Goth. Bern. Vall. et edd. Bad. Basil. Reliqui etiam veterrimi excusi nostrum, quod dum commendat Gibsonus, ex editis, MSS. suorum nullam facit mentionem, quos et Burm. negligit fere. Equidem *gratiora* ut sit in scripto ullo, magnopere vereor. Praefero tamen, etsi ne ipsum quidem valde congruum. Confusio τῶν *gravis* et *gratus* non infrequens vid Drakenb. ad Liv. 30, 10, 20. Nominativos hosce in genitivos facile convertas, si memineris *rum* veteri compendio sic scribi solitum ℞. Nec violenta mutatio ex *necessaria* faciendi *necessariarum*, unde exciderat ipsum illud ℞.

mittamus. Jens. *omittamus* cum edd. ante Gryph. Male. cf. 1, 10, 9. 1, 2, 20. item hic § 18.

grati et *jucundi*, cum *gratum* i. e. acceptum esse possit v. c. remedium, quod minime sit *jucundum*, ablegans ad Manut. notam ad locum Ciceronis ad Div. 4, 6. „cujus officia *jucundiora* scilicet saepe mihi „fuerint, nunquam tamen *gratiora*.“ Ipsa tamen haec vocis potestas huic loco non magnopere convenit, quae levi discrimine a *jucundioribus* distans ne commemorari quidem indigebat. An, sicut alia ejusdem potestatis vocabula (cf. not. crit. ad § 54), *gratum* quoque et *jucundum* permutata sunt a librariis, ut aliud in alio hic primum Codice scriberetur, et mox ab hebetiore scriba utrumque jungeretur? Ipsarum quidem harum vocum adhuc desidero exemplum. Sed in quatuor istis, omisso vel *gratiora* vel *jucundiora*, ambitus quidam est intra se finitus, qui efficiat infinitae illius comparationis certam speciem. Inest autem scabrities cumulatis hisce nominativis, nulla structura junctis cum reliqua oratione. Malis fere *jucundiorum* — *necessariarum*. rel. ut referantur haec ad *rerum*. Nihil tamen ejusmodi in libris. vid. not. crit.

mittamus — *ne* — *incidam*. De variando numero cf. 3, 6, 21. Sed hic in *mittamus* magis lectorem complectitur, quam se solum ipse significat. cf. 3, 9, 9.

ad haec infinitus est numerus, sed paucissima attingam. Ex majore, pro Cecinna, *Quod exercitus armatos movet, id advocationem non videbitur movisse?* Ex faciliore, in Clodium et Curionem, *Ac vide, an facile fieri tu potueris, cum is factus non sit, cui*
93 *tu concessisti.* Ex difficiliore, *Vide quaeso,*

92. *ad haec.* Goth. (tac. Gesn.) *ad hoc.* An significatione qua 3, 6, 83? Sed languet hoc post *quoque.* Camp. *ab hoc.* cf. eundem loc. *Ex majore.* Turic. *et majora.* Jens. et edd. ante Bad. *ex majori.* Voss. 1. 3. *Ex minore.*

Cecinna. Sic libri mei ubique omnes. Male ut videtur pro *Caecina* cf. Gesn. in praef. § 21 vide et hic § 68.

Quod — id. Camp. *qui — is* cum Goth. Andr. et edd. ante Gryph.

advoc. non. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui inserunt *togatorum.* MSS. silentur.

is factus. Turic. *his factis.* *tu conc.* Turic. *non conc.* mire, et cf. ad 4, 2, 29. Voss. 1. omittit *tu.*

92. *ad haec.* Puto dictum pro *pertinentium ad haec*, ut vitaretur insuavis compositio *exemplorum horum*, altero genitivo pendente ex priore.

pro Cecinna. (cf. § 68) c. 15. Locus memoriter positus. Omisit enim inter *advoc. non* vocem *togatorum*, quae est apud Ciceronem et facit sane ad concinnitatem. vid. § 78.

in Clodium et Curionem. vid. 3, 7, 2. *fieri* et *factus* de magistratu creando usurpari, et hic et ad Vellej. 2, 17 ubi *nactus* obtrudebant VV. DD., docet Burmanns, satis magna exemplorum copia.

93. *Vide quaeso.* Cic. pro Ligar. c. 3. Insignis est diversitas eorum quae legimus apud Ciceronem ipsum. Sic enim habent ista: „Vide quaeso, „Tubero, ut, qui de meo „facto non dubitem *dicere*, de „Ligarii *non* audeam *confi-* „*teri.*" Apparet in his quoque probatio ex *difficiliore*, sed simplicior est ea, qualem memoria tenebat Qu. Neque enim *non* interposuit, nec variavit *dicere* et *confiteri.* cf. locum pro Caecina § 92. et mox hac §.

Tubero, ut, qui de meo facto non dubitem, de Ligarii audeam, dicere. Et ibi, *An sperandi Ligario causa non sit, cum mihi apud te locus sit etiam pro altero deprecandi?* Ex minore, pro Cecinna, *Itane scire esse*
26 *armatos sat est, ut vim factam probes; in manus eorum incidere non est satis?* Ergo, 94
ut breviter contraham summam, ducuntur argumenta a *personis*, *causis*, *locis*, *tempore* (cujus tres partes diximus, *praecedens*, *conjunctum*, *insequens*), *facultatibus* (quibus *instrumentum* subjecimus), *modo* (id est,

93. *dicere. Et ibi.* Turic. *d. tibi* cum Alm. nisi quod ex hoc assertur *decere* (cf. § 90. item mox hac §). Guelf. nostram ipsam dat cum Bern. Omittunt *dicere* Voss. 1. 3. Ceteri MSS silentur, inter quos Goth. profecto dat *confiteri. Et ibi;* haec enim est editorum omnium scriptura. Equidem dedi quod MSS. antiquissimi mihi ostenderent. Plane ut apud Cic. ne in ulla quidem editione est locus. *An sperandi.* Turic. *superandi*, omisso *an.* Camp. *An parandi.*

Ligario. Turic., sed a sec. manu, *Ligarium.*

apud te. Turic. *aperte.* *Itane scire.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Reliqui inserunt *vero* ex Cicerone. Alm. etiam *Itane* dicitur omittere (cf. modo hac § item mox eadem). *incidere.* Turic. *cecidere* cum Alm. (cf. not. prox. item § 94) sed ille a sec. manu *cecidisse* et hoc apud Camp.

94. *causis.* Turic. Camp. omittunt cum Alm.

praec. conj. Hoc ordine omnes, praeter Leid. Gibs. Obr. Burm. qui transponunt (cf. § 91. 104). Male.

Et ibi. c. 10. extr.

pro Cecinna. c. 16. Ne hoc quidem ad amussim respondet Ciceroniano.

94. *id est — factum.* Hoc adjicit ne quis *modum* accipiat *quantitatem* (cf. § 52). Saepe enim ita usurpat noster ut § 91. vide in primis 5. 6. 2.

ut quidque ſit factum), *ſinitione*, *genere*, *ſpecie*, *differentibus*, *propriis*, *remotione*, *diviſione*, *initio*, *incrementis*, *ſumma*, *ſimilibus*, *diſſimilibus*, *pugnantibus*, *conſequentibus*, *efficientibus*, *effectis*, *eventis*, *jugatis*, *comparatione*, quae in plures diducitur ſpecies.
95 Illud adjiciendum videtur, duci argumenta, non a confeſſis tantum, ſed etiam a fictione, quod Graeci καθ' ὑπόθεσιν vocant. Et quidem

ut quidque — ſpecie. Guelf. *u. quique* (a ſec. manu allitum *c* ante *q*) *re ſp.* cum Voſſ. 3. 1. niſi quod hic *quisque*. Bern. *u. q. ſ. ſ. re ſp.* Goth. (tac. Geſn.) *quicquẻ* (ſine *ut*) *ſ. ſ. f. g. ſp.* cum Voſſ. 2.

ſimil. — conſeq. Turic. *ſimil. pugn. conſ.* cum Alm. Sed Camp. *ſ. repugnantibus* (cf. § 74) *conſ.* Capper. quoque *rep.* pro *pugn.* *jugatis.* Turic. *fugatis* cum Alm. (cf. 93. 95). Omittunt vocem Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. Pro noſtro *conjugatis* ut ſupra eſt § 85 ſcripſit Capper.

diducitur. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *deducitur* cum Alm. Sed Guelf. *ſeducitur.* Blandiri poſſit.

95. *non a conf.* Turic. Guelf. omittunt *a* cum Alm. Voſſ. 1. 3. *quod.* Goth. Colb. cum edd. ante Stoer. exc. Camp. *quam*, quibuscum facere dicitur Alm. ſed Turic. nihil tale (cf. § 94. 96) nec Guelf.

diſſimil. pugnantibus. Hiſce Rollinus inſeruit *contrariis* ex § 73. quod recepit Capper. ſine auctore uterque.

95. καθ' ὑπόθεσιν. Sic libri, quos quidem conſului, omnes, praeter unum Guelferbytanum MS. offerentem κατὰ ὑπόκρισιν. Haec me ſcriptura vehementer advertit et commovit. Neque enim tam facile acquieſcas in vulgata, ſi memineris alia omnia de ὑποθέσει doceri a noſtro, Cicerone, aliis. Non opponitur ea *veritati*, diciturve pro *declamatione*, ſed pro *cauſa*, *controverſia* ſive *vera* ſive *ficta* vid. 2, 1, 9. Dicas igitur plane ex hodierno philoſophantium uſu eſſe, quod *a fictione ductum argumentum* appellatur καθ' ὑπόθεσιν. Unum quidem locum deſignat Erneſtus V. C. in Lexico rhet. graeco, qui poſſit conciliare nos huic τοῦ καθ' ὑπόθεσιν ſignificationi. Is eſt Anonymi rhetoris, quam

ex omnibus iisdem locis, quibus ſuperiora, quia totidem ſpecies eſſe poſſunt fictae, quot verae. Nam *fingere* hoc loco eſt proponere 96
aliquid, quod, ſi verum ſit, aut ſolvat quaeſtionem, aut adjuvet: deinde id, de quo quaeritur, facere illi ſimile. Id quo facilius accipiant juvenes nondum ſcholam egreſſi, primo familiaribus magis ei aetati exemplis

96. *loco eſt.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *id* cum edd. ante Gryph. et Alm. Sed Turic. nihil tale (cf. § 95 item mox). *l. hoc e.* Guelf. neque idem ante *l.* omittit *hoc.*

id de. Turic. *id* omittit cum Alm. cf. not. prox. item mox hac §. *Id quo.* Turic. Camp. *I. quod* cum Goth. et edd. ante Ald. Sed Guelf. et Vall. *quo,* ut conjecerat Regius. *egreſſi.* Goth. (tac. Geſn.) *aggreſſi.* Camp. *ingreſſi.* Capper. tuetur receptam exemplo Liviano, *urbem egredi,* de quo vide Drakenborch. ad Liv. 9, 6, 4. *magis — oſtend.* Turic. *m. et a. e. o.* cum

poſt Aldum et Galeum edidit Fiſcherus Lipſiae 1773. 8. Habet autem ita p. 200. τὰ — ἐκ τῶν παραδειγμάτων λαμβανόμενα (ἐπιχειρήματα) θεωρεῖται ἀπὸ τριῶν χρόνων. ἢ γὰρ γεγενημένου τοῦ (An του?) πράγματος μνημονεύομεν, καὶ τοῦτο καλεῖται παράδειγμα· ἢ γινομένου καὶ συμβαίνοντος, καὶ τοῦτο καλεῖται παραβολή· ἢ οὔτε γεγενημένου οὔτε γινομένου, ἀλλ' ὑποτιθεμένου τοῦ ῥήτορος, εἰ τὸ καὶ τὸ γένηται (l. γένοιτο) τί ἂν συμβαίη, καὶ καλεῖται καθ' ὑπόθεσιν. Modo conſtaret aliunde, hunc etiam Quintiliani aetate uſum fuiſſe, nihil impediente altero illo longe conſuetiore. Schneiderus in Lexico Graeco ὑπόθεσιν (no. 7) interpretans *quaeſtionem fictam* apud rhetoras, utrum alio quam noſtro loco nitatur, velim diſcere. Illud quidem, quod ſolus oſtendit Guelferbytanus, ne ipſum quidem exemplis commendare datur, cum ὑπόκρισις etiam in rhetoricis fere ad *pronunciationem* referatur, et ea oratoris commenta, quae huic maxime ſunt accommodata. Etymon tamen blanditur, quoniam *veritati* opponitur.

96. *ſcholam egreſſi,* vid. not. crit.

familiaribus — exemplis. i. e. qualibus in ſcholis rhetorum aſſueverunt.

97 oſtendam. Lex: *Qui parentes non aluerit,* 491
vinciatur. Non alit aliquis, et vincula nihilominus recuſat. Utitur fictione, *ſi miles, ſi infans ſit, ſi reipublicae cauſa abſit.* Et illa contra optionem fortium, *ſi tyrannidem petas, ſi templorum everſionem.*
98 Plurimum ea res virium habet contra ſcriptum. Utitur his Cicero pro Cecinna,

Alm. (cf. hac §. item § 97). Camp. *m. aetati e. quam uſitatis o.* Goth. *m. quam uſitatis e. o.* cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. qui recepit emendationem Regii *quo* ſcribentis pro *quam.* Et hoc eſt in Guelf. (fortaſſe tamen a ſec. manu) et Vall. Sed revocavit ſuperiorum ſcripturam Geſn. *uſitata* exempla interpretans ea, quae uſu venerint in foro; *familiaria,* quibus ſcholaſtici aſſueverint. Noſtra eſt ex Burmanni conjectura, *et* mutantis in *ei;* egregie.

97. *Lex: Qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *eſt.*

aliquis. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 96. 103). Reliqui *quis.* *ſi miles ſi.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſimile ſi* cum edd. ante Bad. Noſtrum de conjectura repoſuit Regius; egregia illa. *petas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui *petat.* cf. § 45. 6, 1, 14.

98. *Plurimum.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *Plurimumque.*

97. *Qui parentes — vinciatur.* Nota lex Solonis, in ſcholas rhetorum admiſſa. cf. Digeſt. 25, 3, 5, 1 ibique Gothofr. item Seneca pater p. 75 ad eumque locum Nicolaus Faber.

optionem fortium. Qui fortiter fecerant in bello, iis, ut praemium optarent, copia fiebat. Hinc plurima declamationibus materia, quod eſt videre evolventi Senecam patrem et declamationes Quintilianeas. cf. 7, 5, 4.

ſi — petas. Opponitur hoc forti nimia potenti, ut oſtendatur, aliqua ſaltem eſſe, quae impetrare non debeat.

98. *pro Cecinna.* c. 19. De interdicto *Unde — tuus* confer Dig. 43, 16, 1.

UNDE TU, AUT FAMILIA, AUT PROCURATOR TUUS. Si me villicus tuus solus dejecisset. Si vero ne habeas quidem servum praeter eum, qui me dejecerit, et alia in eodem libro plurima. Verum eadem fictio valet et 99
ad qualitates, *Si Catilina cum suo concilio nefariorum hominum, quos secum eduxit, hac*

sol. dejec. Si vero. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Bodl. Alm. Bal. Ioann. Voss. 1. 2. 3. Andr. et edd. ante Basil. Philander primus post *dejec.* interjecit haec e Cicerone: *non familia dejecisset, ut opinor, sed aliquis de familia.* praeter necessitatem. Neque enim voluit omnia ponere Qu., ut in loco noto; nec post *familia* apud. Cic. sequuntur continuo *Si vero*, sed alia plurima inferuntur, quae non attinebat repetere; igitur ne haec quidem. Neque sunt haec iisdem vocabulis inclusa, ut critica ratio esset, quare intercidisse judicarentur.

99. *nefariorum.* Goth. (tac. Gesn.) *nefandorum* cum Voss. 2. Vall. cf. 5, 11, 12.

ne habeas — praeter eum. Paul. rec. sent. 5, 6, 3. „Familiae autem nomine etiam „duo servi continentur." (Schulting. Jurispr. Ante-Just. p. 456) Dig. 43, 16, 1, 17. „verius est in hoc interdicto, „etiam si unus servus vi deje„cerit, familiam videri deje„cisse." Dig. 50, 16, 40, 3. „Unicus servus familiae appel„latione non continetur. Ne „duo quidem familiam fa„ciunt." Locus autem Ciceronianus a Qu. indicatur magis quam ponitur, plurimis ejus partibus omissis.

eodem libro. Editam orationem intelligit, *librum* appellans. cf. 5, 11, 42. item Dialog. de Oratt. c. 38. „ne„que ullius magni oratoris „*liber* — legatur" c. 39. extr. Neque enim attinet, id quod succurrat alicui, pro *libro* substituere *loco*, quoniam per totam orationem passim haec verborum calumnia tractatur. Alioqui cf. 3, 6, 59.

99. *ad qualitates.* Malim legi *qualitatem.* cf. § 52, Quanquam § 89 etiam pluralis, sed ibi et *finitiones*, hic quidem meri singulares. Pertinet autem hoc e Murenana (c. 39) ad *qualitatem*, quatenus id justum esse nequit, quod Catilina sit facturus.

cum suo consilio. Dicitur *consilium* quasi *judicium*, ne quis malit *concilium* cum aliquot edd. cf. 4, 2, 21.

de re possset judicare, *condemnaret L. Murenam.* Et ad amplificationem, *Si hoc tibi inter coenam in illis immanibus poculis tuis accidisset.* Sic et, *Si respublica vocem haberet.*

100 Has fere sedes accepimus probationum in uni- 41
versum, quas neque generatim tradere sat est, cum ex qualibet earum innumerabilis argumentorum copia oriatur; neque per singulas species exequi patitur natura rerum, quod qui sunt facere conati, duo pariter subierunt incommoda, ut et nimium dicerent,
101 nec tamen totum. Unde plurimi, cum in hos inexplicabiles laqueos inciderunt, omnem,

100. *patitur.* Turic. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *patiatur* cum Voss. 2. Male hoc ad *cum* referente librario.

101. *Unde.* Turic. *inde*, solus; fortasse nec male, ad nimiam sententiarum consertionem vitandam.

Si hoc — accidisset. Cic. Philipp. 2, 25 extr.

Si resp. — haberet. Vox data reipublicae est quidem apud Cic. Catilin. 1, 7. Sed ipsa haec verba nequaquam inveniuntur. Neque alius locus succurrit, quam hic, quem indicavit Gesnerus. Quod enim Pseudo-Turnebus Milonianam designat, id nihili est. Modo positus locus Ciceronis e Philipp. ne ipse quidem fideliter redditus erat; sed hoc foret insigne fluctuantis memoriae exemplum. cf. § 93.

100. *neque generatim — neque per singulas species.* Se neque sola genera probationum tradidisse, neque tamen summam divisionis diligentiam secutum testatur.

101. *plurimi.* Hoc oratores significantur, cum adhuc praeceptores artis memorarentur. *Inexplicabiles* autem illi *laquei* sunt ejusmodi praecepta, nimia dividendi affectatione obscurata.

omnem — conatum. *Conatus* hic proprio significatu ponitur, ut supra 2, 12, 6. „*conatur* „perdite.“ item 8, 5, 51 „planum et humile et sine *co-* „*natu.*“ Est ergo vis et spiritus dicendi. *etiam* ne junge cum *omnem* sed meum com-

etiam quem ex ingenio ſuo poterant habere, conatum, velut aſtricti certis legum vinculis, perdiderunt: et, magiſtrum reſpicientes, naturam ducem ſequi deſierunt. Nam, ut 102
per ſe non ſufficiet ſcire, omnes probationes *aut a perſonis*, *aut a rebus peti*, quia utrumque in plura dividitur: ita ex *antecedentibus*, et *junctis* et *ſequentibus* trahenda eſſe argumenta qui acceperit, num protinus in hoc ſit inſtructus, ut, quid in quaque cauſa ducendum ſit ex his, ſciat? praeſertim, cum 103
plurimae probationes in ipſo cauſarum complexu reperiantur, ita ut ſint cum alia lite

poterant. Sic ſcripſi e ſolo Turic. Reliqui *potuerant.*

deſierunt. Goth. *deficiunt* (non *deſicierunt* ut Geſn.) cum Voſſ. 2.

102. *ſufficiet.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Reliqui *ſufficit.*

aut a reb. Praepoſitionem omittunt Turic. Guelf. Sed hic et prius eandem. *acc. num prot.* Sic Obr. Capper. Sed Turic. Camp. *a. unum p.* cum Alm. Reliqui *a. p.* Apparet Obrechti acumen haud dubie ex Argentoratenſis *unum* efficientis *num*, veriſſime. Itidem egregie *num* reſtituit ex V. C. Regelsbergerus Horatio Epiſt. ad Piſ. 416 pro *nunc.*

quid. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. quem recte deſeruit Capper. ſolus. Reliqui *quod.*

ducendum ſit. Sic Turic. a ſec. manu (cum prius eſſet *ducenda ſ.*) cum Alm. Obr. Sed Guelf. *ducenda ſint.* Voſſ. 1. *ducenda ſit.* (Error eſt, de quo vide § 25. *quib. — ſit.* item § 113.) Reliqui *dicendum ſit.*

103. *ita — nulla.* Turic. *i. cum ſ. alii aliae n.* (cf. 5, 9, 4 *non eſt lis facti*) cum Alm. (cf. § 97. item mox). *i. u. ſ. c. aliis nulla l. nulla.* Voſſ. 3.

mate dirime. „Vel illum co„natum, quem ingenium iis „permittebat, perdunt.“

102. *protinus.* Hoc eleganter in hac forma dicitur. cf. § 119.

nulla communes, eaeque ſint et potentiſſimae, et minime obviae, quia communia ex praeceptis accepimus, propria invenienda ſunt.
104 Hoc genus argumentorum ſane dicamus *ex* 429
circumſtantia, quia περίστασιν dicere aliter non poſſumus, vel ex iis, quae cujusque cauſae propria ſunt: ut in illo adultero ſacer-

eaeque ſint. Turic. *ea quae ſunt* cum Alm. niſi quod *que* ex hoc, mox autem, ubi ipſa haec verba ponuntur, *eaeque* Alm. dare narratur (cf. not. prox. item § 104). Guelf. *ea quae ſint.* Goth. *Hae ſint* (non *haeque* ut Geſn.). Voſſ. 2. *Haec ſunt.* Voſſ. 3. *Haec ſint.* Camp. *eae ſint.* Jenſ. *eaque ſunt* cum edd. ante Ruſc. qui e Regii conjectura *Eoque ſunt.* Mox Aldus noſtram cum reliquis, niſi quod Bad. pr. ex Vall. *haeque ſint* et poſter. *eoque ſunt.*

obviae. Guelf. *obnixe.* Jenſ. omittit vocem cum edd. ante Ald. ipſaque Ruſc. hic Regium non ſequente (cf. modo). Cod. Vall. habet eandem, quam, profecto non ex ingenio ſolo, inſeruit jam Regius, itemque mei et alii omnes, etiam Camp.

communia — ſunt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *communibus ex praec. propria inv. ſunt* cum Voſſ. 1. (niſi quod hic omittit *ex*) 2. 3. Bern. Ald. (niſi quod hic ante *ſunt* inſerit *non*, male cf. ad 4, 2, 29) et edd. ante Obr. Hic primus noſtram protraxit ex Arg. profecto, et eſt ea in Turic. Alm. Sed Jenſ. *communibus ex praeceptis invenienda ſunt* cum edd. ante Ald. niſi quod Ruſc. *inveniendae*, ex Regii conjectura. cf. 4, 1, 76. In Ruſc. ed. verius igitur, quod in Veneta 94 narrat Erneſtus. vid. ad 1, 6, 26.

103. *accepimus.* An forte *accipimus?*

104. περίστασιν. vide 3, 5, 18 ubi tamen *negotium* vertebat. cf. Erneſt. in Lexico Technologico Graeco h. v. item Latino voce *Circumſtantia.*

in illo — ſacerdote. Haec ipſa vel potius huic valde ſimilis controverſia eſt inter Quintilianeas 284 p. Bip. 138. Ejus haec eſt inſcriptio: „*Sacerdos unius ſupplicio liberandi habeat poteſtatem.* „*Adulteros liceat occidere.* „Quidam ſacerdotem deprehendit in adulterio: et eum „ſibi ex lege impunitatem petentem occidit. Reus eſt „caedis."

dote, qui lege, qua unius servandi potestatem habebat, se ipse servare voluit, proprium controversiae est dicere, *Non unum nocentem servabas, quia, te dimisso, adulterum occidere non licebat.* Hoc enim argumentum lex facit, quae prohibet adulteram sine adultero occidere. Et illa, in qua lex est, 105

104. *contr. est.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *est contr.* cf. § 94. 106.

servabas. Sic Turic. (a sec. manu, a priore *servabat*) Guelf. Camp. cum Voss. 1. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus, qui e Vallensi Cod. *servabis* et sic reliqui.

te dimisso. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Obr. *ante adultero d.* Jens. cum edd. ante Bad. *te adultero d.* Vall. Goth. Colb. Voss. 2. Alm. (sed attende hunc a Turic. descisscentem cf. § 103 item mox.) cum edd. a Bad. ad Stoer. item Gibs. qui reduxit *ad.* et recentioribus. *ante dimissa* Voss. 1. 3. *licebat.* Sic Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus. qui e Vall. *licebit* et sic reliqui. Hic siletur Turic., ad *servabas* modo Alm. cf. not. prox. item §, 105. *occidere.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern. Ald. Reliqui *occidi.*

105. *qua lex.* Sic Guelf. Goth. cum edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *q. lata l.* Sunt sane praestantissimi libri, qui *lata* defendunt, sed videtur errore librarii oscitantia facile potuisse irrepere; caret autem sana mente.

adulteram — non licebat. cf. Decl. p. 139. „Quid quod „ille pro duobus petebat? „nam adultera sine adultero „non poterat occidi." Dig. 48, 5, 32. „dum utrumque „occidat; nam si alterum oc- „cidit, Lege Cornelia" (de sicariis) „reus erit." Mosaïcarum et Romanarum legg. Collatio. Tit. 4. § 2. „Si „filiam non interfecerit, sed „solum adulterum, homicidii „reus est." Schulting. Jurispr. Ante-Just. p. 746.

105. *Et illa.* Deficit sane nomen, quod obversabatur scriptori, sive *controversia,* sive *causa,* sive *scholastica* (vid. 4, 2, 30), sed facile aberrabat, quod modo, pro „illa sacerdotis controversia," dixerat „illo sacerdote."

ut argentarii dimidium ex eo, quod debebant, ſolverent: creditum ſuum totum exigerent. Argentarius ab argentario ſolidum petit. Proprium ex materia eſt argumentum creditoris, iccirco adjectum eſſe in lege, *ut argentarius totum exigeret.* adverſus alios enim non opus fuiſſe lege: cum omnes praeterquam ab argentariis totum exigendi jus
106 haberent. Cum multa autem novantur in omni genere materiae, tum praecipue in iis quaeſtionibus, quae ſcripto conſtant, quia vocum et in ſingulis ambiguitas frequens et
107 adhuc in conjunctis magis. Et haec ipſa plu-

debebant. Turic. *dicebant.* Alm. *debent.* cf. § 104. item mox. *Argentarius.* Abeſt Guelf. et Goth. item Voſſ. 1. 2. 3. *petit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *peti.* Dicesne hunc infinitivum ſupereſſe ex pluribus, quae interciderint, quorumque lacunam obruerint recentiores allinendo literam T.? *Proprium.* Camp. *totum.*

eſſe in lege. Turic. *e. ut i. l.* (a pr. manu, a ſec. expunctum *ut*) cum Alm. cf. modo hac §. item § 108.

106. *et in ſing.* Sic Turic. (a ſec. manu *eſt i. ſ.*) Guelf. cum Alm. Reliqui *eſt i. ſ.* *et adhuc.* Voſſ. 1. *adhuc et.* Transpoſui (cf. § 104. 110). Reliqui omittunt *et.* Levi-

ut argentarii — exigerent. Hanc legem neque ex foro neque ex ſchola illuſtrare contingit. Argumentum creditoris mancum videtur utcunque. Neque enim ſufficit eam legis partem expendere, quod *argentarius* petit; ſed oportet alteram quoque, quod *ab argentario*, quae hic negligitur. Poſſunt ultro citroque niti lege, malisque etiam contrariam argumentationem, propriam et ipſam materiae, a Qu. propoſitam, ne videretur judicaſſe hanc litem hoc argumento diremtam. An forte horum aliquid a librariis turbatum et mutilatum, ut nunc minus intelligamus? Fluctuationem, levem tamen, vide in not. crit.

106. *quae ſcripto conſtant.* vide 5, 5, 4. 5, 6, 55.

rium legum aliorumve ſcriptorum, vel congruentium, vel repugnantium complexu varientur neceſſe eſt: cum res rei, aut jus juris quaſi ſignum eſt. *Non debui tibi pecuniam; nunquam me appellaſti, uſuram non accepiſti, ultro a me mutuatus es.* Lex eſt, *Qui patri proditionis reo non affuerit, exheres ſit.* Negat: *niſi ſi pater abſolutus ſit.* Quid ſigni? Lex altera, *Proditionis damnatus cum advocato exulet.* Cicero pro Cluen- 108
tio Publium Popilium et Tiberium Guttam

gare orationem ſum conatus, quae duriſſima eſt in vulgata ſcriptura: „vocum eſt in ſingulis ambiguitas frequens, adhuc „in conjunctis magis." Fortaſſe huic noſtro *et*, recte praemittas *eſt*.

107. *non acc.* Negationem omittunt Jenſ. et edd. ante Ald. Regius e libris inſeruit, et eſt in omnibus peaeterea noſtris, ut Camp. cf. ad 4, 2, 29. *Negat: niſi.* Turic. cum Bodl. Alm. Voſſ. 1. 3. Andr. *n. ſit n.* Camp. *n. ſic n.* Goth. Guelf. *n. ſit n.* Burmannus ſuſpicatur: *Negabit niſi.* Equidem in *ſit*, *ſit*, *ſic* latere puto compendium vocabuli: *filius*, quod hinc abeſſe vix poterat. *niſi ſi p.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *niſi p.* cum Voſſ. 2. edd. ante Ald. item Gryph. Stoer. Chouet. cf. 4, 1, 70. 6, 1, 34. De Voſſ. 2. et Goth. cf 4, 5, 24. Totum hoc *Negat* — *abſ. ſit* omittit Tarv. cf. 5, 9, 5.

108. *Publium.* Camp. *P.* cum edd. ante Gryph. qui *Pub.* Reliqui noſtram formam exhibent, quae et in MSS. Illa ſane verior. *Tiberium.* Camp. *T.* cum Gryph. Capper. et aliquot edd. *Titum* Baſil. ex Philandri correctione, et ſane *T.* apud Ciceronem. Nolui tamen expreſſam MSS. ſcripturam deſerere. *Titus* ſignatur *T.*, *Tiberius* autem *Ti.*

107. *Qui patri — exheres ſit.* vid. 7, 1, 42.

Negat. intellige: *filius.* cf. not. crit.

108. *Cic. pro Cluentio.* c. 36. vide et Dig. 48, 14 leg. unica § 2. „Qua lege „damnatus, ſi alium convi„cerit, in integrum reſtitui„tur."

dicit, *non judicii corrupti, sed ambitus esse damnatos.* Quid signi? *quod accusatores eorum, qui erant ipsi ambitus damnati, e lege sint post hanc victoriam restituti.*
109 Nec minus in hoc curae debet adhiberi, quid proponendum; quam, quomodo sit, quod proposueris, probandum. Hic omnino vis inventionis, si non major, certe prior. Nam ut tela supervacua sunt nescienti, quid petat: sic argumenta, nisi praevideris, cui rei adhibenda sint. Hoc est, quod compre-
110 hendi arte non possit. Ideoque, cum plures eadem didicerint, generibus argumentorum similibus utentur; alius alio plura, quibus 451
utatur, inveniet. Sit exempli gratia proposita controversia, quae communes minime

108. *sint post hanc.* Turic. *s. in h.* Alm. *s. h.* cf. § 105. 109.

109. *omnino — major.* Turic. *o. v. juventionis et sint m.* a sec. manu idem *o. v. inventionis et si sit m.* Guelf. *immo jus i. m.* Goth. *si non vis inventionis m.* cum Voss. 2. Vall. et eodem redit Guelf. scriptura leviter reposita. Voss. 1. 3. *o. v. i. m.* Ald. *o. v. i. etsi n. m.* Camp. *o. v. i. s. n. sit m.* Aldinam latere suspicor in prima Turic. manu ut *et sint* debeant dissolvi in *et si non.* Possis tamen pro *et* scribere *est.* Pro *Hic* malim paene *Haec.* *sunt nesc.* Guelf. Turic. *sint n.* (hic a sec. manu *sunt*). *nisi praevideris.* Turic. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *n. provideris* cum Voss. 1. 2. Bern. Sed Alm. *n. videris.* cf. § 108. 112.

110. *gener. arg.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. accedente Basil. Reliqui inserunt *quidem*, ex sola Regii conjectura. *alius alio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Reliqui inserunt *tamen.*

comm. min. Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *min. comm.* cf. § 106. 113.

109. *omnino — major.* cf. not. crit.

cum aliis quaestiones habet: *Cum Thebas* 111 *evertisset Alexander, invenit tabulas, quibus, centum talenta mutua Thessalis dedisse Thebanos, continebatur. Has, quia erat usus commilitio Thessalorum, donavit his ultro. postea restituti a Cassandro Thebani reposcunt Thessalos.* Apud Amphictyonas agitur. *Centum talenta et credidisse eos constat, et non recepisse.* Lis omnis ex eo, quod Alexander 112 ea Thessalis donasse dicitur, pendet. Constat illud quoque, *non esse his ab Alexandro*

111. *Amphictyonas.* Guelf. ἀμφικτίονας. Turic. *amphiconas* (a sec. manu *amphictriones*). Camp. *amphitricionas.* Mox § 115. Guelf. *Amphictiones.* Goth. (tac. Gesn.) *Amphyctiones.* Camp. *amphyctiones.* Deinde § 118 Guelf. ἀμφικτύονας, et hanc esse receptam Graecis scripturam diu ostenderunt VV. DD.

recepisse. Turic. Camp. addunt *ea* cum Ald.

112. *Thess. don.* Turic. Camp. inserunt *se* cum Alm. Sed hic et mox *dicit* dare narratur pro *dicitur.* cf. § 109. item mox.

111. *Thebas evertisset — restituti a Cassandro.* vid. historiam apud Diod. Bibl. l. 17, 8 — 14. l. 19, 53. 54.

reposcunt Thessalos. Structuram hanc exemplis defendit Burmannus et hic et ad Ovid. Amor. 1, 4, 30.

112. *non esse — datam.* Lenissima mutatione locum emendasse sibi visus est Gesnerus. Transponere suasit *his ab Alexandro* sic: *ab his Al.*, et mox *dederint* pro *dederit.* Negat enim ad rem facere quidquam, si Alexander dederit Thessalis summam istam: Sed, cogitasse Quintilianum de Alexandro dante Thessalis, non vicissim, illud est documento: quod mox subjicit *quod datum est.* Atqui, si Thessali sunt ii, qui summam Alexandro non dederunt, nihil omnino datum est, in quo quaeri possit, sitne perinde, ac si pecuniam dederint. Contra, si Alexander dedit, donavit, non quidem summam ipsam centum talentorum, sed tabulas debitum continentes, tum profecto recte instituetur illa quaestio. Neque alienum a

pecuniam datam. quaeritur ergo, *an perinde sit, quod datum est, ac si pecuniam dederit?*
113 Quid proderunt argumentorum loci, nisi haec prius videro, *nihil eum egisse donando, non potuisse donare, non donasse?* Et prima quidem actio facilis ac favorabilis repetentium jure, quod vi sit ablatum: sed hinc vehemens quaestio et aspera exoritur de jure belli, dicentibus Thessalis, hoc regna, populos, fines gentium atque urbium contineri.
114 Inveniendum contra est, quo distet haec

perinde sit. Turic. *proderit.* Alm. *perderet* (cf. modo item § 115.) Voss. 1. lacunam habet pro *perinde.* Guelf. *pro inde s.*

115. *Sed hinc.* Guelf. *Quod h.* cum Voss. 1. 3. Bern. cf. ad praef. nostr. p. 44. *veh. qu. et asp.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *asp. et veh. qu.* cf. § 110. 118.

hoc regna. Camp. *haec r.* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Sed MSS. omnes recte. cf. § 102. 5. 12. 14.

materia est, dederitne pecuniam Alexander, an tabulas. Si enim, mutuo nullo ante dato, ipsa centum talenta de Thebanorum aerario numerasset Thessalis, possent ii jure belli concessam sibi pecuniam, quamvis injuste ademtam Thebanis, retinere sine injuria; nunc cum Thebanorum quidem pecuniam, sed tabulis significatam, non numeratam, donaverit iis Alexander, nihil egit ille donando, nec quidquam ullo jure adepti possunt videri Thessali. Quo apparet, nihil esse hic mutandum.

115. *prima — actio.* Nihil hic argutandum in *primae actionis* appellatione, quasi sit ex usu fori Romani interpretanda. Mox § 116. *secundo gradu*, et § 118 *Tertii loci.* Sic intelligimus, *actionem, gradum* (cf. 5, 11, 7.), *locum* variari pro eadem re, nec designari quidquam nisi tria illa probandi momenta 1) *nihil egisse donando* 2) *non potuisse donare* 3) *non donasse.* Ne igitur confer *actionem primam* ad 4, 1, 4.

favorabilis — aspera. cf. vocabula eadem itidem opposita 4, 1, 21.

causa a ceteris, quae in potestatem victoris venirent: nec circa probationem res haeret, sed circa propositionem. Dicamus in primis, *In eo, quod in judicium deduci potest,*
32 *nihil valere jus belli: nec armis erepta, nisi armis posse retineri. Itaque, ubi illa valeant, non esse judicem: ubi judex sit, illa nihil valere.* Hoc inveniendum est, ut adhiberi 115
possit argumentum, *Ideo captivos, si in patriam suam redierint, liberos esse, quia bello parta non nisi eadem vi possideantur.* Proprium est et illud causae, quod Amphictyones judicant (ut alia apud centumviros, alia apud privatum judicem in iisdem quaestionibus ratio). Tum secundo gradu, 116
non potuisse donari a victore jus, *quia id*

115. *ratio T.* Turic. *rationum* (a sec. manu *ratio sit*) cum Alm. (cf. § 112. 116.) *ratio sit Tum.* Camp. cum edd. ante Gesn. exc. Obr. qui omittit *Tum.* Nostram dant Guelf. Voss. 1. 3. Utrum Goth., certo non dicam. Esse eam in ipso Turicensis a prima manu vitio, liquet.

115. *centumviros — privatum judicem.* Cave *judicem privatum* interpreteris judicem *causae privatae.* Neque enim de aliis quam privatis causis judicabant Centumviri, quo minus possent opponi privatarum causarum judicibus. vid. 4, 2, 5. Sed *privati judices* ii sunt, qui „in arbitriis, „et judiciis plerisque, dati „videntur a Praetore, privati „homines singuli fere, qui in „consilio habere consueverant „aliquos e ICtis, uti Aquil„lius in causa Quinctiana „apud Ciceronem: quorum „quidem judicum nullum cer„tum corpus aut ordinem „fuisse, e quo a Praetore le„gerentur, probabile est." Posui verba Bachii in Hist. Juris. 2, 1, 28. p. (Stolm.) 105. Centumviros majorem patroni diligentiam postulasse supra quoque prodit 4, 1, 57.

denuum ſit ejus, quod teneat: jus, quod ſit incorporale, apprehendi manu non poſſe. Hoc reperire difficilius, quam, cum inveneris, argumentis adjuvare, *ut alia ſit conditio heredis, alia victoris, quia ad illum jus, ad*
117 *hunc res tranſeat.* Proprium deinde materiae, *jus publici crediti tranſire ad victorem non potuiſſe, quia, quod populus crediderit, omnibus debeatur: et, quamdiu quilibet unus ſuperſuerit, eſſe eum totius ſummae creditorem: Thebanos autem non omnes in Alexan-*
118 *dri manu ſuiſſe.* Hoc non extrinſecus probatur, quae vis eſt argumenti, ſed ipſum per ſe valet. Tertii loci pars prior magis vulgaris, *non in tabulis eſſe jus:* itaque multis argumentis defendi poteſt. Mens quoque Alexandri duci debet in dubium, *honorarit eos, an deceperit.* Illud jam rurſus pro- 43
prium materiae, et velut novae contro-

116. *quod teneat.* Sic Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. a. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ipſe.*

apprehendi. Turic. *reprendi* cum Alm. cf. 115. 119.

adj. ut al. ſit. Turic. *adj. ſit.* a ſec. manu *adj. al. ſit.* et ſic Camp.

117. *jus publici crediti.* Turic. Camp. *juris publici creditum* cum Bodl. Andr. *manu ſuiſſe.* Turic. Camp. *manus ſ.* cum Alm. et edd. ante Baſil. exc. Aldo qui *manus veniſſe*, ſolus.

118. *proprium mat.* Hoc ordine Turic. Camp. cum Obr. Reliqui transponunt cf. § 113. 20.

116. *incorporale.* ICtorum enim eſt res *incorporalis.* vide vocabulum. cf. Inſtitutt. 2, 2. Dig. 8, 1, 1.

alia — heredis. Hereditas loca juris modo poſita.

118. *extrinſecus — vis argumenti.* cf. § 12.

versiae, *quod restitutione recepisse jus, etiamsi quod amiserint, Thebani videntur.* Hic et, quid Cassander velit, quaeritur: sed vel potentissima apud Amphictyonas aequi tractatio est. Haec non iccirco dico, quod inu- 119
tilem horum locorum, ex quibus argumenta ducuntur, cognitionem putem, alioqui nec tradidissem; sed ne se, qui cognoverint ista, si cetera negligant, perfectos protinus atque consummatos putent: et, nisi in ceteris, quae mox praecipienda sunt, elaboraverint, mutam quandam scientiam consecutos intelligant. Neque enim artibus editis factum est, 120
ut argumenta inveniremus: sed dicta sunt omnia, antequam praeciperentur: mox ea

quod rest. Turic.-Camp. *quia r.* cum Alm.

119. *alioqui — trad.* Turic. Camp. *alioquin inter cetera non addidissem* cum Bodl. Andr. Sed Alm. *alio num i. c. n. a.* (cf. § 116. § 124). In istis *alioquin inter cetera add.* nihil aliud nisi recepta latet, cui mox, sententiae causa, aliquis de suo interposuit *non* post *cetera.* *ne se — perf. prot.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Regius correxit *ne si quid* cet. (quod est in Jens. (tac. Gesn.) et Tarv.) in *ne si qui.* et sic mox omnes, etiam MSS., ita ut post *perfectos* inserant *se*, quod abest ab iis, quos designavi. Quis ferat „*si* qui — *si* — negligant?"

120. *Neque en.* Sic Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec e.* cf. § 31.

apud Amphic aequi. Neque enim singularum civitatum juri astricti, propriis legibus Amphictyonicis judicabant, quae profecto aequitatis potissimum sequendae copiam facerent. vid. Dionys. Halic. R. Ant. 4. Vol. 2. p. 702 Rsk.

119. *inutiles.* cf. § 83. *mutam — scientiam.* An *mutilam?* Quanquam *muta* esse pote., quae, multis praeceptis loquendi onusta, *loqui* nesciat, nec *loquentem facere.*

120. *Neque enim artibus.* cf. 2, 5, 14.

ſcriptores obſervata et collecta ediderunt. Cujus rei probatio eſt, quod exemplis eorum veteribus utuntur, et ab oratoribus illa repetunt, ipſi nullum novum, et, quod non ſit
121 dictum, inveniunt. Artifices ergo illi, qui dixerunt: ſed habenda his quoque gratia eſt, per quos labor nobis eſt detractus. Nam, quae priores beneficio ingenii ſingula invenerunt, nobis et non ſunt requirenda, et nota omnia. Sed non magis hoc ſat eſt, quam palaeſtram didiciſſe, niſi corpus exercitatione, continentia, cibis, ante omnia natura juvatur; ſicut contra ne illa quidem 43
122 ſatis ſine arte profuerint. Illud quoque ſtudioſi eloquentiae cogitent, neque omnibus

Cujus. Turic. Camp. omittunt. Non male, ſed magis pro Quintiliani candore, addi pronomen.

utuntur. Turic. Camp. *utantur* cum Alm. Male, mox omnes *repetunt*. *quod non ſit dict.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *q. d. n. ſ.* cf. § 118. item mox.

121. *ergo.* Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *quoque.* Sed Tarv. cum MSS. *ergo.* Regius malit utrumque poni, refragante recte Badio. *his.* Sic Turic. Camp. Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. quo acc. Baſil. Reliqui *iis.* cf. § 20. 6, 14, 34. *eſt detr.* Hoc ordine Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *d. e.* cf. § 120. 5, 11, 3.

nota. Guelf. *notata.* Solus, quantum video. Sed digna, quae expendatur ſcriptura. Neſcio quid jejuni in recepta.

juvatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. Neque tamen mei mox *profuerunt*, quod dare illi narrantur a Burm. Reliqui *juvetur.*

121. *et non — requirenda* libris, et *univerſitatem* com- nt *nota omnia.* Et *copiam* exemplorum in rhetorum mendat. vid. not. crit.

in cauſis, quae demonſtravimus, cuncta
poſſe reperiri: neque, cum propoſita fuerit
materia dicendi, ſcrutanda ſingula, et velut
oſtiatim pulſanda, ut ſciant, an ad proban-
dum id, quod intendimus, forte reſpon-
deant: niſi cum diſcunt, et adhuc uſu
carent. Infinitam enim faciat ipſa res dicendi 123
tarditatem, ſi ſemper neceſſe ſit, ut, tentan-
tes unumquodque eorum, quod ſit aptum
atque conveniens, experiendo noſcamus:
neſcio, an etiam impedimento futura ſint,
niſi et animi quaedam ingenita natura, et
ſtudio exercitata velocitas, recta nos ad ea,
quae conveniunt cauſae, ferant. Nam, ut 124
cantus vocis plurimum juvat ſociata nervo-

122. *cauſ. quae.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ea.*

123. *faciat.* Sic Turic. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. Sed Guelf. Camp. *facit.* Reliqui *faciet.* *dicendi.* Turic. *diſcendi* cum Bern. Jenſ. Tarv. Regius correxit. Sed jam Camp. noſtrum.

122. *pulſanda.* Hic quidem bona et, ſi quid video, neceſſaria Francii emendatio (cf. § 19 not. crit.), optantis *pulſandum.* Error eſt vulgaris, de quo egi ad § 102 not. crit. Elegantiſſima imago in iſtis: „*oſtiatim* pulſan„dum — an — forte *reſpon„deant.*"

123. *ipſa res.* i. e. Haec loeorum ſingulorum excuſſio. Sed diſplicet hoc parum deſinite poſitum *ipſa res.* Malim *haec ipſa res.*

futura ſint. Quod ſit ſubjectum; quaeri poteſt. Subeat *ſit* ſcribere, ut intelligatur *ipſa res.* Sed jejunum videtur, opponi: *infinitam dicendi tarditatem facere,* et *impedimento eſſe.* Nunc malo *argumenta* intelligere, quae latent in „unumquodque *eorum.*" Aptiſſime *praecepta* dicantur *eſſe impedimento,* ſed eorum diſerta nulla mentio in prioribus. Mox § 124 extr. nominantur ipſa.

rum concordia, si tamen tardior manus, nisi
inspectis demensisque singulis, quibus quae-
que vox fidibus jungenda sit, dubitet, potius
fuerit esse contentum eo, quod simplex
canendi natura tulerit: ita hujusmodi prae-
ceptis debet quidem aptata esse, et citharae
125 modo intenta ratio doctrinae: sed hoc exer-
citatione multa consequendum, ut, quemad-
modum illorum artificum, etiamsi alio spe-
ctent, manus tamen ipsa consuetudine ad

124. *nisi insp.* Guelf. *non i.* cum Voss. 1.

demensisque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *dimens.* *potius fuerit — praec. debet.* Turic. omittit *fuerit — praec.* Alm. haec habere videtur, cum memoretur mox in *quod.* cf. § 119. 125.

quod. Guelf. Camp. *quo* cum Goth. Alm. Voss. 1. 3. Mihi quidem nullus ostenditur Cod. *quod* exhibens (nisi forte Turic. qui siletur), et potest defendi *quo;* sed praestat profecto recepta. cf. § 2. 5, 13, 42.

125. *manus — fertur.* Confer 1, 12, 3.

Sed quasi — sequantur. Haec ut nunc leguntur, non plaue expedita sunt et emendata. Primum displicet quod *copia et varietas argumentorum*, dicitur *offerre se et occurrere.* Hoc facile in ordinem redigetur, legendo *offerant* et *occurrant*, ut verba referantur ad *argumenta.* Deinde *rationes* (de qua voce vid. not. crit.) interpretantur hic *argumenta*, auctore Regio, ablegante ad § 8 ubi sane *rationis* vocabulum est in definitione *argumenti.* Poterat et § 6 designare, ubi aliorum commemoratur usus. Neque tamen per totum hoc caput vocabulo isto utitur Qu. simpliciter hac potestate; sed frequentissime pro forma disciplinae usurpat ut modo § 124, quanquam singulari numero. *Probationes* dicturus fuisse videtur, si hoc voluisset. Etiam respectu aliquo ad id quod praecedit, *scribentium*, indigere credo concinnitatem. Malim igitur pro *rationes* legi *orationem.* Sic in *sequantur* idem erit subjectum, quod in *offerant*, *occurrant* i. e. argumenta; et sine offensione

graves, acutos, mediosque horum ſonos fertur, ſic oratoris cognitionem nihil more-
135 tur haec varietas argumentorum et copia, ſed quaſi offerat ſe, et occurrat: et, ut literae ſyllabaeque ſcribentium cogitationem non exigunt, ſic rationes ſponte quadam ſequantur.

XI. Tertium genus ex iis, quae extrinſecus adducuntur in cauſam, Graeci vocant παράδειγμα: quo nomine et generaliter uſi ſunt in omni ſimilium appoſitione, et ſpecialiter in iis, quae rerum geſtarum auctoritate nituntur. Noſtri fere *ſimilitudinem* vocare maluerunt, quod ab illis παραβολὴ dicitur;

125. *copia occurrat.* Turic. c. *quae ſe offert ſe et occurrat* (a ſec. *occurrit*). Ex Alm. affertur *quae ſe offerat* (cf. § 124. 5, 11, 1). *Sed*, quod inſerit poſt *cop.* Regius, non habent, praeter hos, Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Bod. uterque. Habent Vall. (ſi recte interpretor Badii notam) Guelf. Goth. Camp. Tarv. Ald. et reliqui recentiores. *rationes.* Guelf. *oratione.* Turic. Camp. *rationem* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. (cf. 5, 11, 5 *oratione*). Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *ratione* cum edd. ante Ruſc. Haec *rationes* (cf. § 103.) cum Vall. Ald. et hoc recentioribus; quod repoſuit Regius. *quadam.* Omittunt hoc Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ante Ald exc. Camp. et Tarv. Habent etiam Vall. et MSS. mei.

1. *vocare mal.* Turic. *vocari vol.* cum Alm. (niſi quod hic *val.* cf. 5, 10, 125 item hic § 4). Pallivum et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. exc. Camp.

decurret ſententia, modo levius diſtinguatur poſt *occurrant*, quam nunc ſit colo.

1. παραβολή. De hac voce conſule Erneſti Lex. rhet. Graec. ubi multis exemplis aſtruitur haec ſignificatio. Diverſa quidem Anonymi definitio, quam vidimus ad 5. 10, 95.

hoc alterum, *exemplum:* quanquam et hoc,
2 simile est; et illud, exemplum. Nos, quo facilius propositum explicemus, utrumque παράδειγμα esse credamus, et ipsi appellemus *exemplum.* Nec vereor, ne videar repugnare Ciceroni, quanquam *collationem* separet ab 43
exemplo. Nam idem omnem argumentationem dividit in duas partes, *inductionem* et *ratiocinationem*, ut plerique Graecorum in παραδείγματα et ἐπιχειρήματα: dixeruntque
3 παράδειγμα, ῥητορικὴν ἐπαγωγήν. Nam illa, qua

hoc. alt. Turic. omittit *hoc* cum Alm. et Obr.

2. *quanquam coll.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Bern. Vall. et edd. ante Bad. Reliqui *qui c.* quod Regius reposuit; frustra. Sed esse narratur in Voss. 1. 3. Non credo. *separet.* Sic Turic. a sec. manu (a pr. *separat* cum Alm.) Voss. 1. Goth. Jens. et edd. ante Stoer. Sed Camp. *separaret.* Guelf. *separat* et sic reliqui. Conjunctivum praetuli cf. 1, Prooem. 18.

ratiocinationem. Turic. Guelf. *rationem.* cum Stoer. et edd. ante Burm. Sed Goth. *rationationem.* Camp. *probationem.* Nostrum Jens. et edd. ante Stoer. quod repetiit Burm. et recentiores. cf. 5, 10, 6. ἐπαγωγήν. Turic. Camp. ἀναγωγην cum Alm.

2. *Ciceroni.* vid. de Inv. 1, 30.

Nam idem. ibidem c. 31. cf. 5, 10, 73.

plerique Graecorum — ἐπαγωγήν. Hisce Graecis viam munivit Aristoteles Rhet. 1, 2, 8. καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. Idem Analyt. post. 1, 1. (p. Buhl. 433.) ὡσαύτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν ἐπαγωγή· ἢ δι' ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. Haec Aristotelica jam Regius partim designavit, partim apposuit. Vides ἐνθυμήματα dici apud Aristotelem, quod apud nostrum est ἐπιχειρήματα. cf. 5, 10, 3. 4. vide et Arist. Rhet. 2, 20, 3.

plurimum eſt Socrates uſus, hanc habuit viam: cum plura interrogaſſet, quae fateri adverſario neceſſe eſſet, noviſſime id, de quo quaerebatur, inferebat, cui ſimile conceſſiſſet. Id eſt *inductio.* Hoc in oratione fieri non poteſt: ſed, quod illic interrogatur, hic fere ſumitur. Illa interrogatio talis, *Quod* 4

3. *eſt Socr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *S. e.* cf. 5, 10, 121 item hic § 11. *noviſſime.* Turic. Camp. *veriſſime.* Peſſime. *inferebat.* Guelf. *inferret* cum Vall. Leviter recedit Goth. *inſereret.* Stoer. et edd. ante Obr. *inferret.* Qui ſilentur poſſunt credi conjunctivum dare.

cui — conceſſiſſet. Turic. Guelf. *ut — conceſſiſſe.* cum Alm. Vall. Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bad. pr. Pro *cui* dant *ut* et Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. ſec. Regius *cui* de conjectura addidit τῷ *ut.* Mox pro hac voce poſuerunt; recte, opinor. Sed tota haec ſtructura: *cum — conceſſiſſet*, abruptior fere quam pro Quintiliano videtur, ut Stoerii et edd. ante Obr. ratio non diſpliceat: *ut cum — inferret cui — conceſſiſſet.* in hac forma etiam Geſneriana conjectura magis commendatur, *vim* pro *viam.* *Ut* quidem ante *cum* nullus habet vetus liber; ſed conjecit jam Badius. Obſtat tamen, quod vetuſtiſſimi libri *inferebat* praeferunt; nec per ſe dura eſt ratio receptae, modo colon ponatur ante *cum.*

oratione. Turic. Camp. *ratione* cum Alm. (cf. ad 5, 10, 125 *rationes.*) ſed Jenſ. cum edd. ante Stoer. *ratiocinatione.* Male.

4. *ſumitur. Illa.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *Sit igitur.*

3. *cum — conceſſiſſet.* vide, ſis, not. crit. Addam *ille* poſt *ſimile*, quoniam aliud eſt ſubjectum. cf. 1, 2, 31.

Id eſt inductio. Structura pronominis neutrius diſplicet. cf. 1, 10, 35. Sed et 7, 8, 2. Magis tamen ipſa ſententia. Nihil enim opus eo. In „*Illa*, „qua — eſt Socr. uſus" quid aliud intelligitur niſi *inductio?* Suſpicor haec verba eſſe gloſſam, allitam ad id, quod ſequitur, pronomen *Hoc*, ne quis haereret, quid in oratione fieri poſſe negatur. Eſt tamen in omnibus libris.

eſt pomum generoſiſſimum? nonne, quod optimum? concedetur. *Quid equus? qui generoſiſſimus? nonne, qui optimus?* et plura in eundem modum. Deinde, cujus rei gratia rogatum eſt, *Quid homo? nonne is genero-*
6 *ſiſſimus, qui optimus?* fatendum erit. Hoc in teſtium interrogatione valet plurimum, in oratione perpetua diſſimile eſt. etenim ſibi ipſe reſpondet orator. *Quod pomum gene-* 41
roſiſſimum? puto, quod optimum; et equus? qui velociſſimus: ita hominum, non qui claritate naſcendi, ſed qui virtute maxime excellet. Omnia igitur ex hoc genere ſumta, neceſſe eſt aut ſimilia eſſe, aut diſſimilia, aut contraria. Similitudo aſſumitur interim et

4. *Quid — generoſiſſimus.* Sic Turic. cum plurimis. Sed Alm. *Quis equus generoſiſſimus.* cf. § 1. 5.

5. *etenim.* Sic Regius. Sed Turic. Guelf. Camp. *aut enim* cum Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit cum reliquis. Niſi forte in ſequentibus interciderint plura, acquieſcendum ſane in ea. *et equus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Gibſ. exc. Badii utraque. Reliqui inſerunt *quis.* Omiſit etiam Obr.

Similitudo. Guelf. Camp. *diſſimilitudo* cum Goth. Ioann. Voſſ. 1. 2. Bern. et edd. ante Ald. Etiam Alm. *diſſim.* dare narratur (cf. § 4. 7.), ſed Turic. variantis a Burm. nulla men-

4. *concedetur.* Sic ſcripſi contra libros omnes, qui dant *concederetur*, nulla nec temporis, nec modi, proprietate. Quod mox infertur: *fatendum erit*, cogit noſtram ſcripturam reponere. Sic 5, 12, 8 *videretur* Camp. pro *videtur.* idem Turic. Alm. 3, 1, 16. Et 6 Pro. 7 *meretur* Guelf. pro *mereretur.* Regius pro Jenſ. aliorumque *uteretur* repoſuit *utatur* 2, 17, 20 ubi nunc MSS. *utitur.*

5. *ex hoc genere.* i. e. exemplorum. Debebat autem hic novum inchoari tmema. Sed nolui turbare numeros.

ad orationis ornatum: ſed illa, cum res exi-
get, nunc ea, quae ad probationem pertinent,
exequar. Potentiſſimum autem eſt inter ea, 6
quae ſunt hujus generis, quod proprie voca-
mus *Exemplum*, id eſt rei geſtae, aut ut ge-
ſtae, utilis ad perſuadendum id, quod inten-
deris, commemoratio. Intuendum igitur,
totum ſimile ſit, an ex parte: ut aut omnia
ex eo ſumamus, aut quae utilia erunt.
Simile eſt, *Jure occiſus eſt Saturninus, ſicut
Gracchi.* Diſſimile, *Brutus occidit liberos* 7
*proditionem molientes; Manlius virtutem filii
morte multavit.* Contrarium, *Marcellus or-
namenta Syracuſanis hoſtibus reſtituit; Ver-
res eadem ſociis abſtulit.* Et probandorum
et culpandorum ex his confirmatio eosdem

tie, ut videantur tres optimi Turic. Alm. Bodl. noſtrum defendere, quod prudentiſſime repoſuit Regius, indicans locum in not. ex. poſitum.

6. *ut aut.* Turic. *ut* omittit cum Alm. Voſſ. 1. 3. Transponit *aut ut* Guelf. *an ut* Camp.

7. *multavit.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Aldo *mulctavit.* Sed Camp. et Turic. noſtram dant. cf. 4, 4, 4. *eosdem.* Turic. *collem* cum Alm. attende gemellos (cf. § 5. 12). Nihil latet niſi recepta, ut fruſtra anquireret Burm. Sed Camp. omittit vocem.

illa — exiget. Fit hoc 8, 3, 72 ſeqq. Sed levi mutatione locus indigere videtur. *illam — eam — pertinet*, ut pronomina referantur ad *ſimilitudinem*, nec neutro genere accipiantur, quod minus clarum et elegans.

6. *aut ut geſtae.* Simile additamentum definitionis in narratione 4, 2, 31.

Saturninus — Gracchi. vide 2, 16, 5.

7. *Brutus — Manlius.* Liv. 2, 5. 8, 7.

Marcellus — Verres. Cic. in Verr. 4, 55.

8 gradus habet. Etiam in iis, quae futura 458 dicemus, utilis similium admonitio est: ut, si quis dicens, *Dionysium iccirco petere custodes salutis suae, ut, eorum adjutus armis, tyrannidem occupet*, hoc referat exemplum, *eadem ratione Pisistratum ad domi-*
9 *nationem pervenisse.* Sed, ut sunt exempla interim tota similia, ut hoc proximum: sic interim ex majoribus ad minora, ex minoribus ad majora ducuntur. *Propter matrimonia violata urbes eversae sunt: quid fieri adultero par est? Tibicines, cum ab urbe discessissent, publice revocati sunt: quanto magis principes civitatis viri, et bene de republica meriti, cum invidiae cesserint, ab exilio*
10 *reducendi?* Ad exhortationem vero praecipue valent imparia. Admirabilior in femina,

9. *duc. Propter.* Sic Turic. et Obr. Reliqui inserunt *Si.* Alterum exemplum similem et hic structuram exigebat.

gradus i. e. momenta; ita, ut simile, dissimile, contrarium, spectetur in iis. Sic modo 5, 10, 116 *gradus.*

8. *Dionysium — occupet.* Hoc sumsit ex Aristotele Rhet. 1, 2, 19. οἷον, ὅτι ἐπεβούλευε τυραννίδι Διονύσιος, αἰτῶν τὴν φυλακήν· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων, ᾔτει τὴν φυλακὴν, καὶ λαβὼν ἐτυράννησε. κ. τ. λ.

9. *Propter matrimonia.* Ad bellum Trojanum respicitur.

Tibicines — revocati sunt. vide Liv. 9, 30. „Tibicines, „quia prohibiti a proximis „censoribus erant in aede „Jovis vesci, quod traditum „antiquitus erat, aegre passi, „Tibur uno agmine abierunt: „adeo ut nemo in urbe esset, „qui sacrificiis praecineret. „Ejus rei religio tenuit sena„tum; legatosque Tibur mi„serunt, ut darent operam, „ut hi homines Romanis resti„tuerentur." cet. cf. et Valer. Max. 2, 5, 4.

ab exilio reducendi. Recte animadvertit Gesn. hoc in Ciceronem optime convenire.

quam in viro, virtus. Quare, si ad fortiter faciendum accendatur aliquis, non tantum afferent momenti Horatius et Torquatus, quantum illa mulier, cujus manu Pyrrhus est interfectus: et ad moriendum non tam Cato et Scipio, quam Lucretia: quod ipsum est ex majoribus ad minora. Singula igitur 11

10. *majoribus ad minora.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Vall. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. quo accedunt Bad. pr. (quanquam fluctuans male in nota) Obr. Regius mutavit *minoribus ad majora*. praeter necessitatem et veritatem. vide not. ex.

10. *Horatius et Torquatus.* Liv. 1, 24. 25. (nisi forte significatur Horatius Cocles Liv. 2, 10.) 7, 10.

cujus manu — interfectus. Plutarch. Pyrrh. T. 1. p. 405 D. E. (Πύῤῥος) δόρατι πληγεὶς διὰ τοῦ θώρακος οὐ καιρίαν πληγὴν οὐδὲ μεγάλην, ἐπέστρεψε κατὰ τοῦ πατάξαντος, ὃς ἦν Ἀργεῖος, οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ πενιχρᾶς καὶ πρεσβυτέρας υἱὸς γυναικός. αὕτη τότε θεωμένη τὴν μάχην, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ τέγους, ὡς ἐπέγνω συνεστῶτα τῷ Πύῤῥῳ τὸν υἱὸν, ἐκπαθὴς γενομένη πρὸς τὸν κίνδυνον, ἄρασα κεραμίδα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἀφῆκεν ἐπὶ τὸν Πύῤῥον. ἐμπεσούσης δὲ τῇ κεφαλῇ κατὰ τοῦ κράνους, καὶ τῶν σφονδύλων πρὸς τὴν βάσιν τοῦ τραχήλου συντριβέντων, αἵ τε ὄψεις συνεχύθησαν αὐτοῦ καὶ προήκαντο τὰς ἡνίας αἱ χεῖρες· αὐτὸς δὲ κατενεχθεὶς παρὰ τὸν τοῦ Λικυμνίου σηκὸν ἔπεσεν, ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγνοούμενος. cf. VV. DD. ad Corn. Nep. 21, 2, 2.

Cato et Scipio. Alter Uticensis, earundem partium alter, Q. Caecilius Metellus Scipio, Pompeji socer, qui in navi, tendens in Hispanias, cum vento coactus in Africam redüsset, gladio se transfodit, requirenti imperatorem militi respondens ipse adhuc: *Imperator bene se habet.* vide Flor. 4, 2, 68 ubi reliqui hujus facti auctores memorantur apud Dukerum, quibus adde Dionem Cass. l. 43 p. Reim. 346.

ex majoribus ad minora. Si Lucretiam ostendo viro, exemplum mortis contemnendae, major illa mulieris fortitudo pudorem incutiet huic, qui etiamsi se ipse interimat, tamen, cum vir sit, minus fortiter facere est putandus.

horum generum ex Cicerone (nam unde potius?) exempla ponamus. Simile est hoc pro Murena, *Etenim mihi ipsi accidit, ut* 43
cum duobus patriciis, altero improbissimo, altero modestissimo atque optimo viro, peterem: superavi tamen dignitate Catilinam,
12 *gratia Galbam:* Majus minoris, pro Milone, *Negant, intueri lucem esse fas ei, qui a se hominem occisum esse fateatur. In qua tandem urbe hoc homines stultissimi disputant? nempe in ea, quae primum judicium de capite vidit M. Horatii fortissimi viri, qui, nondum libera civitate, tamen populi Romani comitiis liberatus est, cum sua manu sororem esse interfectam fateretur:* Minus majoris, *Occidi, non Spurium Maelium, qui annona levanda, jacturisque rei familiaris, quia nimis*

11. *impr. alt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *atque audacissimo* e Cicerone.

atque optimo viro. Turic. *atquiro puto.* An fuit *atque viro optimo?* (cf. § 3. 23.) Camp. hic mira post *viro*: *equestrem ro. peterem.* Inerat profecto aliqua mentio *equestris Romani* ordinis; sed unde arrepta, plane non liquet.

12. *disputant.* Turic. *putant* cum Alm. cf. 7. 20.

Maelium. Libri mei *Melium* sed cf. 5, 9, 13.

jacturisque. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. et libris Ciceronianis. Reliqui *jacturaque.*

11. *pro Muraena.* c. 8. Ne hoc quidem ad verbum e Cicerone. cf. 5, 10, 93.

12. *Majus minoris.* Subaudiendum *exemplum*, quod tanquam substantivum referatur ad *majus*, regat autem genitivum *minoris*; sic mox (hoc §.) *minus majoris.*

pro Milone. c. 3. item mox c. 27. Priorem locum in figura *prupergasia* excitat Julius Rufinianus p. 219 in Ruhnk. ed. Lupi.

amplecti plebem videbatur, in suspicionem incidit regni affectandi, etc. deinde, *Sed eum (auderet enim dicere, cum patriam periculo liberasset) cujus nefandum adulterium in pulvinaribus*, et totus in Clodium locus. *Dissi-* 15
mile plures causas habet. fit enim *genere, modo, tempore, loco*, ceterisque, per quae

videbatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Colb. Voss. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Sed Voss. 1. 3. *videatur.* Reliqui *putabatur* e Cicerone.

affectandi. Sic Turic. cum Bodl. Alm. Palat. Gebhardi. Sed Camp. *affectati.* Reliqui *appetendi* cum libris Ciceronianis. cf. 5, 9, 13. 5, 13, 24.

etc. deinde, Sed. Guelf. *et caetera. sed* item Goth. nisi quod hic notam ꝛc̄. Plene *et caetera* dant edd. ante Gryph. exc. Camp. Etiam Turic. notam, ut videtur cf. 4, 2, 51. 6, 3, 24. *nefandum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. item libris Ciceronianis. Reliqui *nefarium.* Hoc magis hominum esse videtur, illud rerum; neque tamen ubique ad hanc normam correxerim. Contra est 1, 3, 17 ubi omnes *nefandi.* et 3, 8, 47. vicissim. cf. 5, 10, 99. *Nefarius* a *fas*; *nefandus* a *fando* repetitur. Hinc improprie possunt ista vocabula reciprocari.

13. *D. plures causas.* Turic. Camp. *p. ex se casus* cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Voss. 2. Andr. *Dissimiles ex se p. casus.* Tarv. *Dissimile ex se p. causas.* Jens. Loc. et edd. ante Gryph. *D. p. casus.* Guelf. cum Voss. 1. Obr. *D. plerisque causas.* Voss. 3. In magno illo optimorum librorum consensu, tamen vulgatam retinere licuit. *ex se* natum ex *plures* extremo, sicut in Tarv. ex *dissimiles*; et nihil est per se. Pro *causas* dari *casus* non infrequens in MSS. cf. Drakenb. ad Liv. 37, 17, 7. item nostr. 4, 1, 30. Nullam ex *casus* comminiscor idoneam sententiam.

15. *Dissimile — causas.* Pro *fontibus* hic fere *causae* dicuntur, qualis usus est in istis judicialium controversiarum vocabulis 3, 11, 5. 6. seqq.

λόγους et λιβυκοὺς, nostrorum quidam, non sane recepto in usum nomine, *apolo-*
21 *gationem*. Cui confine est παροιμίας genus illud, quod est velut fabella brevior, et per allegoriam accipitur, *Non nostrum*, 44

λογ. *et*. Sic Turic. λ. καὶ. Camp. cum Goth. 2. item Ioann. (tac. Gibs.) habet notam, nihil profecto significantem nisi *et*. Reliqui omittunt *et*, vel ponunt ante *ut dixi* velut Loc. Ven. Rusc. Bad. ad Gryph. usque.

λιβυκούς. Sic Turic. Camp. cum Goth. Vall. Bern. Pro vocibus Graecis Guelf. lacunam. Reliqui μυθικούς, sed ii sunt editi; nam de MSS. turpe silentium. Ioann. (tac. Gibs.) λιβικους, quanquam obscurioribus notis.

21. παροιμίας. Goth. (non ut Gesn. narrat παροιμιων) παροικόια, quod subterpuncto ο nihil est nisi π α ρ ο ι κ ι α, aberratione facili pro παροιμία. Camp. παριμιαι. Guelf. lacunam et hic, Tarv. et Ald. cum Vall. παροιμία, nominativum dant.

fabella. Sic omnes mei praeter Goth. *fabula* cum Leid. Gibs. Sed hic quoque plurimos optimosque auctores pro nostra dat. cf. 19.

agologationem. Nusquam praeterea legimus hoc vocabulum.

21. *Non nostrum — clitellas*. Paroemia et velut *fabella brevior* est in vocabulis: *bos clitellas*. Sic enim, Burmanno laudante, Schefferus de re Vehiculari 2, 2 p. 7. „Quibus „verbis innuit" (Quintilianus) „— fuisse — ejus fabu„lae initium: *Bos clitellas* —. „Nempe sic solebant in isto „paroemias genere. — Ita „namque" (apud Petronium c. 63. p. Burm. 315.) „Tri„malcio: *Et ipse vobis rem* „*horribilem narrabo. Asinus in* „*tegulis. Cum adhuc capilla-* „*tus essem*. — Omnium vero „optime clarissimeque hoc „cognoscitur ex Terentio, qui „sic loquentem facit Lachetem „A. 4. Hecyrae sc. 3. (extr.) „*jam nos fabula Sumus Pam-* „*phile: Senex atque anus*. „Donatus eo loco: *Senex at-* „*que anus: Haec duo nomina*, „*ut posita sunt, caput indi-* „*cant et inceptionem hujusmodi* „*fabularum*. Idem paulo post: „*Pronuncia: Senex atque anus*, „*quasi initium fabulae*. Dicit „in comoedia, cum ad ea „verba ventum erit, *senex* „*atque anus*, non ut cetera „proferenda voce tali, quasi „pertinerent ad comoediam et

inquit, *onus: bos clitellas.* Proximas exem- 22 plo vires habet *similitudo*, praecipue illa, quae ducitur citra ullam translationum mixturam ex rebus paene paribus. *Ut, qui accipere in Campo consuerunt, iis candidatis, quo-*

inquit onus. Turic. *in quo domus.* Alm. *inquit domus* (cf. § 20. 28) *inque ydoneus.* Goth. 2.

bos. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *vos* cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. *bos* dare narratur Voss. 1. Modo pro *non* ex Regii conjectura *nos* dant Rusc. (cf. 5, 10, 103) Ald. Bad. uterque, Bas.

22. *exemplo.* Turic. Guelf. Camp. *exempli* cum Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Rusc. qui recepit nostrum ex Regii conjectura. Sed a Gryphio inde revocarunt alterum ante Burm. Nostrum solo Regii ingenio niti credo. Sed error ille primitus fluxit ex mala diremtione, cum *proximas* fere referretur ad *clitellas*. Possis et *exemplis* scribere. *praecipue.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *praesertim.* Voss. 1. 3. Reliqui *praecipueque.* cf. 5, 10, 49. *consuerunt.* Sic Guelf. *consueverit* Camp. *consuevet.* Goth. 2. Reliqui *consueverunt.* Nostrum apud Cic. cf. 4, 2, 29.

„ipsa, verum alia pronunciatione, quasi enarranda esset „aliqua fabella." Consilium autem paroemiae intelligitur ex Ciceronis Epistt. ad Att. 5, 15, quo respicere nostrum, agnoverunt post Erasmum in Adagiis (2, 9, 84) omnes. Ibi enim haec: „Clitellae bovi „sunt impositae, plane non „est nostrum onus." Mulo aut asino, non bovi, conveniunt clitellae. Quare hoc dicitur in mandato inepto. vid. et Ammian. Marcell. 16, 5. Ad accusativum *clitellas* Burmannus recte subaudit *portabat*, quod positum fuerit in ipsa fabula. Est autem *inquit* ab ipso Qu., eo usu, cum intelligitur *aliquis*. cf. 2, 15, 12. item Ernesti Clav. Cic. in *inquit*. Numerus locorum Senecae, a Gronovio citati, in immensum potest augeri. Delectatur enim hac forma mirum in modum. v. c. Nat. quaest. 7, 28. p. 369. „Tarditas, *inquit*, illorum." 7, 26. p. 367. „Per stellas, *inquit*." ib. „Stellae *inquit*." 7, 12. p. 356. „Stellarum *inquit*." 6, 24. p. 335. „Immo, *in-* „*quit*" et si quis retro legere voluerit exempla per ejus libros a calce ad caput.

22. *Ut qui accipere.* Cic. pro Cluentio. c. 27. extr.

rum nummos suppressos esse putant, inimicissimi solent esse: sic ejusmodi judices infesti 23 *tum reo venerant.* Nam παραβολὴ, quam Cicero *collationem* vocat, longius res, quae comparentur, repetere solet. Neque hominum modo inter se opera similia spectantur, ut Cicero pro Murena facit, *Quod si e portu solventibus ii, qui jam in portum ex alto invehuntur, praedicere summo studio solent et tempestatum rationem, et praedonum, et locorum: quod natura fert, ut iis faveamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur: quo tandem me animo esse oportet, prope jam ex magna jactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas tempestates esse subeundas?* Sed et a mutis

23. *Neque hom.* Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec h.* cf. 5, 10, 81. *ii.* Turic. Camp. omittunt cum Voss. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Stoer.

praedicere. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Bern. Vall. Ald. *praecipere* et ita Cicero.

fert. Turic. *adfert.* Guelf. Camp. Tarv. *affert* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Bern. Vall. Jens. cf. Ern. ad loc. Cic. Regius correxit. *tandem me.* Sic Turic. Camp. cum Voss. et Cicer. Reliqui *m. t.* cf. § 11. 43.

max. temp. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. meis omnibus exc. Ald. Bas. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Capp. Gesn. Bip. qui e Cicerone inserunt *rei p.* *sed et a.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Goth. Habet copulam Guelf. Ejus loco Jens. (tac. Gesn.) ostendit lacunam sat magnam, pro qua Tarv. dat παραβολὴ cum edd. ante Gryph. Hic primus nostram cum reliquis.

23. *collationem.* Cic. de Inv. 1, 30. item hic § 2. *pro Mur.* c. 2.

sed et — ducitur. cf. not. crit. *Muta* vide ad 1, 10, 7. item hic § 24. 34. 35.

etiam inanimis interim hujusmodi
ır. Et, quoniam similium alia facies 24
. ratione, admonendum est, rarius esse
.tione illud genus, quod *εἰκόνα* Graeci
t (quo exprimitur rerum aut persona-
mago: ut Cassius: *Quis istam faciem*

'aeterea nulla mentio. Deest sane subjectum, et vole-
eius post *hujusmodi* interponere *comparatio.* In MSS.,
idem vidi, consensu, vocabulum graecum ab aliquo
tatis erudito interpolatum censeo, nec repetere au-
um praesertim, in illo subjecti positu, *hujusmodi* nihil
re habeat, quo referatur. Satius puto *aliquid* adjicere
ismodi. *ducitur.* Turic. Camp. *dicitur* cum
houet. Leid.

rarius. Turic. *parius.* Volebat profecto *parcius.*

quo. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *in* cum
te Gryph. Sed Turic. Guelf. non habent praeposi-
Quis istam. Guelf. *Qui sistam* nihil hic
ta varietate. Sed edd. multi *Qui* pro *Quis.*

n tali ratione. Haec
non intelligo. Flu-
itio, nec video, quae
dis ratio. Subit rescri-
alia ratione. Erit
acies in alia ratione,"
similium species, pro
adhibendi occasione.
iid Gedoynus quoque

— *Graeci.* vid. Ari-
it. 3, 4. qui fere nostri
um habet § 2. *χρήσι-*
ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ·
δὲ· ποιητικὸν γάρ.
Lex. rhet. utrumque
in *εἰκὼν* et *imago.*
alios, qui *εἰκόνα* di-
:hneiderus ad Demetr.
158.

Cassius. Hic quis sit, non
utique est in comperto. Sal-
tem non erant confundendi
Cassius Parmensis, unus ex
Julii Caesaris interfectoribus,
interfectus et ipse post pugnam
Actiacam, et Cassius Severus
(de quo vide 6, 1, 43.) sub
Augusto et Tiberio vivens;
quem errorem cavet Ruhn-
kenius ad Vellej. 2, 88, 1.
Parmensis ille, auctore Acrone
ad Horat. Epist. 1, 4, 3., epi-
grammata scripsit. Ex quo
genere facetiarum potuit esse
hic versus, cum et Horatius
opuscula ejusdem laudet. De
tragoediis quidem, quales
scripsisse Cassius Parmensis
proditur, hic non erat cogi-

lanipedis senis torquens?), quam id, quo
probabilius fit, quod intendimus: ut, si animum dicas excolendum, similitudine utaris
terrae, quae neglecta sentes ac dumos, culta
fructus creat: aut, si ad curam reipublicae
horteris, ostendas, apes etiam formicasque, 41
non modo muta, sed etiam parva animalia,

lanipedis. Turic. *lanipedi* cum Bodl. Alm. Goth. Andr. Jens. et edd. ante Ald. praeter Camp. qui *limpedi.* Guelf. *lampendi.* Similiter alii apud Burm. aberrant. Nullus tamen MS. *planipedis* quod reposuit Regius, obsecundantibus ab Aldo inde omnibus. Vocem vide in Lexicis. Gebhardus se nostrum legere ait e MS. Quod autem pro dativo in isto *Lanip.* meliores edd. dederunt genitivum, sequente *senis*, lenissima est emendatio, cui similis locum habuit 5, 10, 84.

ac. Sic Turic. Guelf. Camp. *et.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. *aut.* Voss. 3. Reliqui *atque.* cf. 6 Pro. 9.

tandum. Versus est Scazon, nec tamen usquequaque emendatus. Burmannus, metro consulens, *iste* legi suadet pro *istam*, quod Gesnero placet; non immerito. Sed restat anapaestus in quarta sede, alienus et ipse, quem non tam facile compendifacias. Possis tamen et imperfectum tetrametrum agnoscere, cui bini pedes desint in fine. Tum ne *istam* quidem mutatione indigeat. Sed Comoedias Cassii quidem Parmensis veteres non memorant, cujusmodi operis hunc versum esse maxime conjicias, si sit tetrameter iambicus. *Lanipedem senem,* quem veteres quidem, levi fluctuatione, omnes hic ostendunt libri, alibi frustra quaeras apud scriptores. Satis tamen aperta per se sententia vocabuli. Significantur vel lana obvoluti pedes, vel lanae instar molles et debiles. Ad hanc potestatem similibus commendandam aliquot scriptorum loca affert Gebhardus in Crepundiis 2, 15 p. 95. veluti Plaut. Epidic. 5, 1, 21 *pulmonei pedes* tribuuntur delicato et debili; Macrob. Saturn. 1, 8 memoratur proverbium: „*Deos laneos* pedes habere." *Faciem torquere* Burmannus illustrat versu Terentiano Eun. 4, 4, 3 „Illud vide, os ut sibi *distorsit* carnifex." *ut Cassius* fateor abruptius mihi dictum videri quam pro Quintiliano. An *ut ait Cass.?* cf. 1, 6, 36.

in commune tamen laborare. Ex hoc genere 25
dictum illud est Ciceronis, *Ut corpora nostra sine mente, ita civitas sine lege, suis partibus, ut nervis ac sanguine et membris, uti non potest.* Sed, ut hac corporis humani pro Cluentio, ita pro Cornelio, *equorum;* pro Archia, *saxorum* quoque usus est similitudine. Illa (ut dixi) 26
propiora, *ut remiges sine gubernatore, sic milites sine imperatore nihil valere.* Solent tamen fallere similitudinum species: ideoque adhibendum est his judicium. Neque enim *ut navis utilior nova, quam vetus, sic amicitia:* vel, *ut laudanda, quae pecuniam suam pluribus largitur, ita, quae formam.* Verba sunt in his similia, *vetustatis* et *largi-*

25. *dictum.* Substantivi loco usurpatum. cf. 6, 3, 2. Locus est pro Cluent. c. 53.

hac — similitudine. Ferri sane potest pronomen feminini generis, etiam elegans videri et ex interiore latinitate. Mihi tamen displicet, ut contortum. Veteres mei excusi ante Gryph. dant *hoc,* quibuscum facit Turic., sententia quidem nulla. Binae edd. apud Burm. *hic* et hanc ego scripturam censeo veram, nisi forte *loco* exciderit post *hoc.*

pro Cornelio. vid. 4, 4, 8. *pro Archia.* c. 8.

26. *ut dixi.* Ut aliquoties negotium facessit haec interjectio in Qu., ita hic quoque. Refero tamen ad § 23 *hominum — inter se opera similia.*

fallere. cf. 2, 12, 3. 5, 13, 43.

formam. Recte Gesnerus ad partes vocat Graecorum ὥραν quae cum pulchritudine, aetatis juvenilis significationem conjungit, quomodo et Latini usurpent *aetatem.*

Verba — pudicitiae. *Vim* et *etymologiam* ita sibi invicem oppositas vidimus 5, 10, 55. Sed sunt haec brevius comprehensa quam pro summa accuratione. cf. dicta ad 1, 10, 29. Sic enim interpretare genitivos illos *pecuniae, pudicitiae:* „Vis largitionis longe „diversa est, sive dicitur largitio *pecuniae,* sive *pudici-* „*tiae.*" Si ad *vis* referas genitivos hosce, omnia obscurantur. Deesse hic aliquid, ultro

tionis: vis quidem longe diverſa, *pecuniae* et
27 *pudicitiae.* Itaque in hoc genere maxime quaeritur, an ſimile ſit, quod infertur. Etiam in illis interrogationibus Socraticis, quarum paulo ante feci mentionem, cavendum, ne incaute reſpondeas: ut apud Aeſchinem Socraticum male reſpondit Aſpaſiae Xenophontis uxor; quod Cicero his
28 verbis transfert, *Dic mihi, quaeſo, Xenophontis uxor, ſi vicina tua melius habeat*

26. *pudicitiae.* Turic. *amicitiae* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Noſtrum tamen Guelf. Goth. Camp. et reliqui edd. mei. Geſnerus primus ſentiens lacunam conjiciebat: „*pecuniae* „*et formae, navis* et amicitiae." In ſententia unice accedo, ſed libros praeſtantes ſequens, in quibus eſt *pudicitiae*, malim: „pecuniae et pudicitiae, *navis et amicitiae.*"

27. *maxime.* Turic. Camp. omittunt.

Socraticis. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Socratis* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Andr. (etſi hujus mox ad *Socraticum* haec varietas affertur; perperam haud dubie) et edd. ante Stoer. Diſplicet tamen vetus illa ſcriptura ob *reſpondeas* quo indicatur ſententia in univerſum propoſita. Et proclivis erat error. *quarum.* Turic. Guelf. *quorum* cum Voſſ. 3. cf. 1, 10, 6. *Aſpaſiae.* Turic. Camp. *Aſphaſia.* Guelf. *Aſpaſia* cum Goth. et edd. ante Burm. MSS. ſilentur, niſi quod refert Bad. Vallenſem dare *Aſpaſie.*

apparet, de qua re vide not. erit.

27. *infertur* i. e. colligitur, cogitur; ſignificatu dialectico. cf. 5, 14, 9. 8, 4, 20. Minus aperte hoc cap. § 3. Apud Cic. Inv. 1, 47. *illatum.* Apulej. de doctr. Plat. 3 p. Elmenh. 34. „Dico autem Illa„tionem vel Illativum Roga„mentum, quod acceptioni„bus colligitur et *infertur.*" *Francogalli* etiamnum *inférer*, hac ſignificatione.

paulo ante. § 3.

Aeſchinem — Cicero. Dialogus fuit Aeſchinis Socratici, inſcriptus: *Aſpaſia*, qui intercidit. vid. Fabr. B. G. Harl. Vol. 2. p. 692. Hujus locum hic poſitum Cicero recitat in libris de Inv. 1, 31.

445 *aurum, quam tu habes, utrumne illius, an tuum malis? Illius, inquit. Quid si vestem et ceterum ornatum muliebrem pretii majoris habeat, quam tu habes, tuumne an illius malis? Illius vero, respondit. Age sis, inquit, si virum illa meliorem habeat, quam tu habes, utrumne tuum virum malis, an illius?* Hic mulier erubuit, merito. male enim 29
respondérat, *se malle alienum aurum, quam suum:* nam est id improbum. At, si re-

28. *utrumne.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *utrum.* Apud Cic. de Inv. 2, 39 pro *utram copia* aliquot libri dant *utrumne c.* Sic et Dialog. de Oratt. c. 37. *utrumne — an.* cf. 3, 3, 13.

habes. Turic. Camp. omittunt cum Alm. *habeas* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Noftrum et Cicero.

tuumne. Sic Turic. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. item Ciceronis libris. Reliqui *tuum.*

malis. Turic. *velis* cum Alm. (cf. modo hac §. item mox ead.). *Illius — resp.* Turic. omittit cum Alm. *respondit illius* fine *vero.* Camp. cum Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Ald. *mal. ill. vero resp.* omittit Guelf. *resp. ill. vero* Bad. uterque. *respondit* omittit Goth. cum Voff. 2. 3.

Age sis — virum. Turic. *accedo isti quid si v.* Alm. *accede si quid si v.* (cf. modo hac §. item § 31). Guelf. *ages vero is inquit si v.* Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *age is i. si v.* Rufc. Goth. *age si i. si v.* et hoc inveniebat Regius, qui repofuit noftrum (cf. § 21.) (huc enim refero Gefneri notationem) Camp. Loc. et edd. ante Gryph. exc. Aldo dant noftram ipfam, ut et plurimi apud Ciceronem libri (vid. Oudendorpii not.) quorum aliqui *sil* per errorem pro *sis.* Reliqui omittunt *sis.*

utrumne — illius. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui omittit *virum* et tranfponit *a. i. m.* Reliqui *virumne t. a. i. m.* Ciceronis libri nobifcum faciunt, nifi quod pro *m. a i.* tranfponunt *a. i. m.* quanquam aliter Ernefti, fed cf. not. Oudendorp.

nam est id imp. Turic. Guelf. *n. e. i. hoc i.* cum Alm. Voff. 3. Jenf. Tarv. Regius eradendum vidit alterum pro

ſpondiſſet, *malle ſe aurum ſuum tale eſſe, quale illud eſſet*, potuiſſet pudice reſpondere, *malle ſe virum ſuum talem eſſe*, *qualis melior*
30 *eſſet*. Scio quosdam inani diligentia per minutiſſimas iſta partes ſecuiſſe, et eſſe aliquid minus ſimile, ut *ſimia homini*, et marmora deformata prima manu: aliquid plus, ut illud, *Non ovum tam ſimile ovo:* et diſſimilibus ineſſe ſimile, ut *formicae* et *elephanto* genus, quia ſunt animalia: et ſimilibus diſſimile, ut,

— — *Canibus catulos*, *et matribus hoedos;*

31 differunt enim aetate: contrariorum quoque aliter accipi oppoſita, ut *noctem luci;* aliter

nomen et abeſt *id* a Loc. (errante Burm.) usque ad Ald. qui omittit *hoc*. Et ſic eſt in Vall. Sed Camp. *n. e. in id hoc i.* An erat *eſt enim hoc improbum?* ut *nam* naſceretur ex *ſuum* extremo.

30. *ſimia*. Turic. Camp. *ſimilia* cum Alm.

et marm. MSS. et editi fere inferunt *ut*, quod ejecit Regius, obſecundantibus Aldo et edd. ante Stoer.

Non ovum tam. Turic. *novum jam.* Guelf. *noumia.* Camp. *ne o. t.* *ut form.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *eſt*.

30. *deformata.* Hac poteſtate errori obnoxium vocabulum. Burmannus Plauti locum ponit Pſeud. 2, 3, 11 „certa „*deformata*.“ cf. 6 Prooem. 9. (ubi vide not. crit.) item Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 90. qui et in Elogio Hemſterhuſiano ſic uſurpavit. Adde Cic. pro Sylla c. 26. Poſtremo loco *deformata* dicuntur ea, quorum forma ad finem perducta eſt, cum opponantur *inchoata*. Hic quidem apud noſtrum *deformando* indicatur forma inchoata. vid. et Parei Lex. Crit. h. v.

Non ovum — ovo. vide Eraſm. in Adag. 1, 5, 10.

Canibus — hoedos. Virgil. Ecl. 1, 23.

31 noxia, ut *frigidam febri;* aliter repugnantia, ut *verum falso;* aliter disparata, ut *dura non duris:* sed, quid haec ad praesens propositum magnopere pertineant, non reperio. Illud est annotandum magis, argumenta 32
duci ex jure simili: ut Cicero in Topicis, *Ei, cui domus usus fructus relictus sit, non restituturum heredem, si corruerit, quia non*

31. *noxia.* Turic. *non* cum Alm. cf. § 28. 32.

ut frig. Turic. Camp. inserunt *aquam* cum Alm. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Aldo. Nobiscum omittunt Guelf. Bern. et alii fortasse MSS. ut reliquae edd. Facile quidem addebatur substantivum ab librario usus Romani ignaro, neque tamen ubique omittiur a scriptoribus, ut nihil certi statuere audeam, contra Turicensis praesertim auctoritatem. vide Oudendorp. ad Appul. Metam. 2 p. 127.

disparata. Turic. Guelf. Camp. *separata* cum Alm. Bodl. Ioann. Voss 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Nihil agunt vel gravissimae auctoritates in errore proclivi.

32. *Ei — heredem.* Turic. *cum evidemus usus relictus s. n. refutuat heredi.* (a sec. manu: *cum evidens* rel.) Alm. *Ei* (cf. § 31. 35.) *cui domus usus rel. s. n. restituat heredi.* Guelf. Camp. *cum — heredi* cum Voss. 2. 3. Ioann. Bern. Andr. (etsi ex his *heredi* non diserte memoratur) et edd. ante Rusc. qui primus reposuit Regii emendationem (cf. § 28). Nititur quidem ea Ciceronis loco, sed poterat Qu. memoria fallente (cf. § 20 not. ex.) ponere contrariam rationem in qua tamen

31. *ut frigidam.* cf. not. crit.

disparata. Cic. de Inv. 1, 28. „Disparatum — est id „quod ab aliqua re per oppo„sitionem negationis separa„tur, hoc modo: sapere et „non sapere." cf. Marius Victorin. p. Pithoei 157.

32. *Illud — magis.* i. e. Hoc potius, quam subtiles illae partitiones, notari meretur. Vides incidendum esse post, non ante, *magis*, quod recentiorum primus feci. Ante Leidensem enim multi recte; item Obrechtus. cf. 4. 5. 4.

Cicero in Top. c. 3. Non ipsa sunt Ciceronis verba. cf. not. crit.

restituat servum, si is decesserit: ex contrario, *Nihil obstat, quo minus justum matrimonium sit mente coëuntium, etiamsi tabulae signatae non fuerint. Nihil enim proderit signasse tabulas, si mentem matrimonii non fuisse con-*
33. *stabit:* ex dissimili, quale est Ciceronis pro Cecinna, *Ut, si quis me exire domo coëgisset armis, haberem actionem; si quis introire prohibuisset, non haberem.* Dissimilia sic deprehenduntur, *Non, si, qui argentum omne legavit, videri potest signatam quoque pecuniam reliquisse; ideo etiam, quod est in*

et ipsa procedit argumentum, si usufructuarius heredi restituere non cogitur aedes, uti nec servum. *mente.* Guelf. *juste,* quod etiam in Basil. margine. Male.

33. *introire.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. et edd. ante Burm. exc. Leid. Cicero ipse nostrum. Reliqui *intrare.* *Non si.* Turic. Camp. *n. nisi* cum Alm.

ex contrario. Subaudi ad hunc ablativum adjectivi *jure,* ut et mox ad *dissimili.* Ne *Dissimilia* (§ 33.) quidem universe intelligenda sunt, sed addendum: *jura.*

mente. Huc vocandum id, quod mox ponitur *matrimonii* i. e. ea mente ut matrimonium contrahant.

33. *pro Cecinna.* c. 12. Leviter aberrant verba a Ciceronianis.

Non, si — creditur. Hoc exemplum de suo proposuit Qu. ut non attineat ad locum Ciceronis exigere illud, quo sane respexit noster, sed quem ipsum afferre noluit; alioqui Ciceronem nominasset ut in praecedentibus. cf. Cic. Top. c. 3. unde conflatum hoc est e duobus, quod recte monet Gesnerus. „A genere sic du„citur: Quoniam argentum „omne mulieri legatum est, „non potest ea pecunia, quae „numerata domi relicta est, „non esse legata.“ Paulo inferius: „Non, si uxori vir „legavit omne argentum, „quod suum esset, iccirco, „quae in nominibus fuerunt, „legata sunt.“ cf. 6, 10, 62.

nominibus, *dari voluisse creditur.* Ἀναλογίαν 34
quidam a simili separaverunt; nos eam sub-
jectam huic generi putamus. Nam, *ut unum*
447 *ad decem*, *sic decem ad centum*, simile certe
est: et, *ut hostis*, *sic malus civis.* Quan-
quam haec ulterius quoque procedere solent.
Si turpis dominae consuetudo cum servo, *tur-*
pis domino cum ancilla; Si mutis ainmalibus
finis voluptas, *idem homini.* Cui rei facil- 35
lime occurrit ex dissimilibus argumentatio.
Non idem est dominum cum ancilla coïsse,
quod dominam cum servo: Nec, *si mutis finis*
voluptas, *rationalibus quoque:* quin immo
ex contrario, *Quia mutis*, *ideo non rationali-*
bus. Adhibetur extrinsecus in caussam et 36
auctoritas. Haec secuti Graecos, a quibus

34. Ἀναλογίαν. Guelf. *αποχπιαν.* Camp. *αποαπιαν* Goth. ἀποσπίαν cum Vall. Sed Turic. nostrum.

sic dec. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (taç. Gesn.) *et d.* cum Alm. Voss. 2. 3. Vall. et edd. ante Bad. Correxit Regius, necessario; quanquam poterat et *ita.*

domino. Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voss. 2. 3. Ioann. et edd. ante Ald. Reliqui *domini* ex Regii mutatione, cui addicunt Vall. et Camp.

35. *quin.* Sic Turic. Camp. cum Obr. Reliqui omittunt, inter quos recensetur Alm. (cf. § 32. 42). Sic et 5, 12, 1.

contr. — *rationalibus.* Turic. *e. in rationalibus.* Alm. Camp. *c. irrationalibus.*

34. Ἀναλογίαν. cf. 1, 6, 3.

ut hostis — *civis.* Gesnerus, in proportione quatuor membra desiderari monens, suadet: *ut hostis ad hostem*, *sic malus civis ad bonum.* Tot verba periisse non credo. Nec diligentia mathematicorum opus in definienda proportione. Similis ostenditur ratio mali civis et hostis ad civitatem quamcunque.

36. *Haec.* i. e. quaecunque *auctoritate* continentur. Facile quidem fuerit *Haec* mutare in *Hanc.* Sed satius duco, ne-

κρίσεις dicuntur, *judicia* aut *judicationes* vocant, non, de quibus ex causa dicta sententia est (nam ea quidem in exemplorum locum cedunt); sed, si quid ita visum gentibus, populis, sapientibus viris, claris civi-
37 bus, illustribus poëtis, referri potest. Ne haec quidem vulgo dicta, et recepta persuasione populari, sine usu fuerint. Testimo-

36. *voc. non de.* Turic. Guelf. omittunt *non* cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. Etiam Camp. sed pro *vocant* das *vocantur.* Hoc inveniebat Regius, qui activum reposuit cum negatione, tanto faciliore mutatione, quoniam supererat aliquid isti *vocant.* cf. ad 4, 2, 29.

37. *Ne haec.* Turic. *Nec h.* miro casu incidens in sphalma Gesneri, quod repetierunt Bipontini. Reliqui omnes nobiscum faciunt. *fuerint. Testimonia.* Ita distinxi cum Regio et Aldo solis. Reliqui *test.* ad praecedentem sententiam referentes, novam ordiuntur ab *Sunt,* quod poscere ait Badius gligi summam structurae accurationem in numero pronominis, quia mox pluralem est subjecturus in *judd. judicationes.* Nec ullus liber variat.

κρίσεις. vid. Lex. Rhet. Graec. Ernesti h. v. qui docet hoc maxime significatu frequentatam rhetoribus vocem vix inveniri hodie. Usurpat tamen sic fere Aristot. Rhet. 1, 15, 12.

non — sententia est. i. e. remotae illae a judicum in vera causa sedentium pronunciata sententia. „Judicationes, „de quibus dicta sententia „est" potest sane contorta videri oratio, sed *judicationes* magis intelliguntur res, de quibus aliquid statuitur. Apparet autem attendenti, ad vocem *Adhibetur* debuisse a librariis inchoari novum caput. Adhuc enim de exemplis egerat, quae nunc omitti manifestum est iis, quae interjiciuntur *nam ea — cedunt.* cf. initium capitis, ubi similis huic nostrae locutio „quae ex„trinsecus adducuntur in cau„sam." item § 43 ubi *exempla* et *auctoritates* dispescuntur.

37. *haec quidem.* *Haec* dicitur quasi cum contemtu „quae quotidie tractata et „ubivis obvia vix ullum mo„mentum facere posse vide„bantur."

nia ſunt enim quodam modo, vel potentiora etiam, quod non cauſis accommodata, ſed liberis odio et gratia mentibus ideo tantum dicta factaque, quia aut honeſtiſſima, aut veriſſima videbantur. An vero me de incom- 38
modis vitae differentem non adjuvabit earum perſuaſio nationum, *quae fletibus natos, laetitia defunctos proſequuntur?* Aut, ſi miſericordiam commendabo judici, nihil proderit, quod prudentiſſima civitas Athenienſium, *non eam pro affectu, ſed pro numine*

poſitum τοῦ *enim.* Falſo ille. Solet enim ſecundam quoque vocem ſequi particula. cf. Drakenb. ad Liv. 3, 50, 7.

vel. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Reliqui omittunt, confirmato ex prava diſtinctione errore.

38. *numine.* Turic. Guelf. Camp. *animo* cum Bodl. Ioann. Bal. Alm. Voſſ. 3. Bern. Andr. et edd. ante Bad. qui repente noſtrum dat, non monito lectore. Goth. tamen et ipſe noſtrum,

accommodata, ſed. Suſpicor ante *ſed* excidiſſe *ſunt.* Si enim eo refers quod eſt in initio ſententiae *ſunt*, contorta ſit ſtructura, propterea quod illic verbum ſubſtantivum proprie uſurpatur, hic eſt auxiliare.

38. *nationum — proſequuntur.* Herodot. 5, 4 Τραυσοὶ — τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταυτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρηΐξι ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον, ποιεῦσι τάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακά· ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθεα. τὸν δ' ἀπογινόμενον, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῇ καλύπτουσι ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς ἐστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Geſnerus recte ablegat ad Fabric. in Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. 3, 232. item Pſeudo-Turnebus ad epigramma Archiae Anal. Brunck. 2, 100. De Eſſedonibus idem narrat Pompon. Mela 2, 1.

ſed pro numine. Celeberrimus apud ſcriptores ἐλέου βωμὸς in foro Athenarum. cf. Apollod. Bibl. 2, 8, 1 ibique Heynium, qui ad reli-

39 *accepit?* Jam illa ſeptem praecepta ſapien- 44 tum, nonne quasdam vitae leges exiſtimamus? Si cauſam veneficii dicat adultera, non M. Catonis judicio damnata videatur, *qui nullam adulteram non eandem eſſe veneficam dixit?* Jam ſententiis quidem poëtarum

cui cum multis locis conſententiens inveniatur Vall. (cf. 6, 1, 29.) poteſt ex eo ſumſiſſe videri Badius. Voſſianum 2. ultro trahit Goth. qui ſiletur in varietatibus, ut et Voſſ. 1. ſed hic falſo, ut ſuſpicor. Burmannus ex *animo* malit excul- pere *aſylo*, quale fuiſſe ad aram miſericordiae teſtentur plurimi ſcriptores. Huic nequaquam accedo; ſed ipſum noſtrum corruptum cenſeo in illud *animo*, fallente ignarum librarium etiam illo, qui antecedit, *affectu*. *nomini*, *numine*; *nomine* per compendium ſcripta facile abeunt in *animo*, quocum confundi putant et *omnino* vid. Lipſ. ad Vellej. 2, 33. et Heuſing. Emend. p. 119.

39. *dicat adultera, non M. C.* Turic. *d. in adulteram C.* Tarv. *d. in adulteram non Marci C.* Jenſ. *d. in adultera non Marci C.* cum edd. ante Ruſc. qui expunxit *in* ad mentem Regii (cf. § 32). Rectiſſime, nam *cauſam dicit* rea. cf. 4, 1, 19. Guelf. a *non* ad alterum *non* ante *eandem* omittit. *M.* ſcripſi pro *Marci*, quia *adulteram C.* eſt in Turic. cf. 5, 9, 13. 5, 13. 18. *Jam ſent.* Camp. *Nam ſ.* cum Obr. Recte, ut opinor. Burm. refert ad *Jam* in ſententiae

quos ablegat plurimos. Aliquot oratores, ſive rhetores, hoc argumento utentes, etiamnum verſamus ut Libanium, et Eumenium. Debebat autem admonere amicorum aliquis Salim, poëtam noſtratem dulciſſimum, ne *Hyllium* pro *Hyllo* faceret hujus arae ſtatuendae auctorem.

39. *M. Catonis.* Nusquam praeterea hanc Catonis Cenſorii profecto, ſententiam relatam reperi. Sed eo magnopere facit, quem locum indicat Pſeudo-Turnebus, Cornificius ad Herenn. 4, 16. „Majores noſtri ſi quam unius „peccati mulierem damnabant, ſimplici judicio mul„torum maleficiorum con„victam putabant; quo pacto? „quoniam, quam impudicam „judicarant eam veneficii quo„que damnatam exiſtimabant." et reliqua in eandem ſententiam.

Jam ſententiis. cf. not. crit.

m orationes modo sunt refertae, sed libri am philosophorum: qui quanquam infe- ra omnia praeceptis suis ac literis credunt, petere tamen auctoritatem a plurimis versi- s non fastidierunt. Neque est ignobile 40 emplum, *Megareos ab Atheniensibus, cum Salamine contenderent, victos Homeri rsu,* qui tamen ipse non in omni edi- ne reperitur, significans *Ajacem naves as Atheniensibus junxisse.* Ea quoque, 41 ae vulgo recepta sunt, hoc ipso, quod certum auctorem habent, velut omnium nt: quale est, *Ubi amici, ibi opes:* et,

jus initio, ubi *Nam* edd. ante Obr. exc. Camp. et Aldo, c quidem mei MSS. *Jam*, quod valet *porro*. Hic autem, i nulla quaestio, *nam* aptius, relate ad sententiam suppres- ı. cf. 2, 11, 7. Sed MSS. et hic *jam* cum plerisque edd.

40. *Megareos.* Turic. Guelf. *megarius* cum Voss. 1. 3. rn. Jens. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui *Megarios* n Bad. pr. Nostrum in Vall. Dicas graece scriptum fuisse γαρείους, sed hoc analogia caret, cum μεγαρεῖς dicantur, convenit graecus accusativus inter Latina. Forma est in- ns, pro qua *Megarenses* malis; sed apud Ciceronem quo- *Megareus*, brevi penultima ut *Phalereus*.

qui quanquam — fastidie- it. Male dissimulatur in- natio, et contemtus philoso- orum. cf. Prooem. 9 — 17.

40. *Megareos.* cf. not. crit. rsus est Il. 2, 558. de quo in primis Villoisonum in oll. Homerr. ejusque κριτὴν A. L. 2, 91. 1, 250. vide Aristot. Rhet. 1, 15, 13. ηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ήσαντο περὶ Σαλαμῖνος. item Plutarch Solon. p. 83. C. D. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῷ Σόλωνι συναγωνίσασθαι λέγουσι τὴν Ὁμήρου δόξαν. ἐμβαλόντα γὰρ αὐτὸν ἔπος εἰς νεῶν κατάλογον ἐπὶ τῆς δίκης ἀναγνῶναι κ. τ. λ. cf. Strabon. p. 394.

41. *Ubi — opes.* cf. Erasm. Adag. 1, 3, 24. Locus est apud Plautum Trucul. 4, 4, 32. ubi hoc ipsum proverbium legitur in aliquot libris, sed ita, ut cogamur praeferre

Conſcientia mille teſtes: et apud Ciceronem, 41
Pares autem (ut eſt in vetere proverbio) cum paribus maxime congregantur. neque enim duraſſent haec in aeternum, niſi vera omni-
42 bus viderentur. Ponitur a quibusdam, et quidem in parte prima, Deorum auctoritas, quae eſt ex reſponſis, ut, *Socratem eſſe ſapientiſſimum.* Id rarum eſt: tamen utitur eo Cicero in libro de aruſpicum reſponſis, et in concione contra Catilinam, cum *ſignum*

41. *ut eſt in.* Haec omittunt libri Ciceroniani. Quintilianei quidem omnes dare videntur. Et reponenda cenſeo apud Ciceronem, cujus ſine iis eſt abrupta oratio.

maxime. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Goth. Reliqui *facillime* cum Cicerone.

42. *Id — tamen.* Turic. *idearum eſt non ſine uſu tamen* cum Alm. (cf. § 35. 5, 12, 6). Sed et Camp. *I. r. eſt non ſine uſu t.* Additamentum illud, etſi per ſe non diſplicet, cum praeſertim *tamen* facilius et conſuetius ſtruatur cum eo, tamen ob id quod mox eſt *utitur*, minus elegantem habet *utendi* iterationem. Neque Turic. caret gloſſematis cf. praef. noſtr. p. 47. *cum — C.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *cauſam* cum Voſſ. 3. proclivi errore poſt *cum* ante *C. Caeſ.* plerorumque MSS. ſcripturam „ubi amici ibidem opus" quoniam orationis occaſio eo magis ducit.

conſcientia — teſtes Hoc uno loco legi videtur hoc proverbium apud antiquos.

apud Ciceronem. De Senectute c. 3. Non prorſus eadem, quae in libris Ciceronianis, hic leguntur. cf. § 52.

42. *in libro — reſponſis.* Ita enim fert omne hujus orationis conſilium, ex ipſa inſcriptione manifeſtum. De *libro* cf. 5, 10, 98. An hic ἀκρισία Quintiliani deprehendatur cf. ad 4, 1, 68. Poteſt ſane in hac quidem oratione ſic defendi noſter, ut verum ipſe tractaverit Ciceronis opus, ſuppoſitium ne viderit quidem, quoniam nullum inde locum excitat.

contra Catilinam. 3, 8. 9. *Concio* haec eſt et ſecunda, reliquae *ſententiae* cf. 3, 8. 65.

ovis columnae impositum populo ostendit: t pro Ligario, *cum caussam C. Caesaris me-* *iorem, quia hoc Dii judicaverint, confitetur.*)uae cum propria caussae sunt, *divina testi-* *ionia* vocantur: cum aliunde arcessuntur, *rgumenta.* Nonnunquam contingit judicis 43
uoque, aut adversarii, aut ejus, qui ex iverso agit, dictum aliquod aut factum ssumere ad eorum, quae intendimus, fidem. 'ropter quod fuerunt, qui exempla et has uctoritates inartificialium probationum esse rbitrarentur, quod ea non inveniret orator, ed acciperet. Plurimum autem refert. Nam *testis*, et *quaestio*, et his similia, de 44
psa re, quae in judicio est, pronunciant: xtra petita, nisi ad aliquam praesentis isceptationis utilitatem ingenio applicantur, ihil per se valent.

ed Camp. resarcit peccatum inserens *partem* post *meliorem*; llus quantum video. Scripsi *C.* pro reliquorum *Caji* auctobus Guelf. et Camp. cf. § 15. 6, 1, 31.

43. *cont. jud.* Turic. Camp. inserunt *ut* cum Alm. Sed iox pro *assumere* Camp. solus *assumant*, male utrumque.

inart. prob. Sic Turic. Camp. Reliqui *prob. inart.* . § 23. 5, 12, 5.

44. *Nam test.* Turic. Camp. inserunt *et.* Errorem interretor, natum ex similibus, quae sequuntur, literis.

sim. de ipsa. Sic Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesu.) cum edd. ite Stoer. Sed Turic. *s. et ips.*, a sec. manu *s. et ex i.* amp. *s. ex ipsa.* Reliqui *s. et d. i.*

applicantur. Camp. *applicentur* cum Obr. Sed ille mox tiam *valeant* pro *valent.*

pro Ligario. c. 6. „causa — nunc melior certe ea judicanda est, quam etiam dii adjuverunt."

44. *applicantur.* cf. idem verbum 4, 1, 30. Sed ibi natura, hic consulto; ut 5, 7, 27.

XII. Haec fere de *probatione*, vel ab aliis 45 tradita, vel usu percepta, in hoc tempus sciebam. Nec mihi fiducia est, ut ea sola esse contendam: quin immo hortor ad quaerendum, et inveniri posse fateor: quae tamen adjecta fuerint, non multum ab his abhorrebunt. Nunc breviter, quemadmodum sit utendum his, subjungam. Traditum fere est, *Argumentum oportere esse confessum. dubiis enim probari dubia qui possunt?* Quaedam tamen, quae in alterius rei probationem ducimus, ipsa probanda sunt. *Occidisti virum, eras enim adultera.* Prius de adulterio convincendum est, ut, cum id coeperit esse pro certo, fiat incerti argumentum. *Spiculum tuum in corpore occisi inventum est:* negat *suum:* ut probationi prosit, probandum est. Illud hoc loco monere inter necessaria est, nulla esse firmiora, quam quae ex dubiis facta sunt certa. *Caedes a te commissa est, cruentam enim vestem habuisti.* non est tam grave argumentum, si fatetur, quam si convincitur. Nam si fatetur, multis ex causis potuit cruenta esse vestis; si negat, hic causae cardinem ponit, in quo si victus fuerit, etiam in sequentibus ruit. Non

3. *cru. enim.* Guelf. Camp. omittunt *enim* cum multis apud Burm. et edd. ante Bad. qui recepit ex conjectura Regii. Sed Turic. habere videtur.

cardinem. Guelf. Camp. *ordinem.*

2. *qui possunt.* Malis *posse.* 49 *necessarie* pro *necesse* Jens. et edd. ante Ald. cf. et not. crit. ad 5, 10, 69.

3. *inter necessaria.* Malim *interim, necesse.* Sic 5, 13,

enim videtur in negando mentiturus fuiſſe, niſi deſperaſſet, id poſſe defendi, ſi confiteretur. Firmiſſimis argumentorum ſingulis 4
inſtandum, infirmiora congreganda ſunt: quia illa, per ſe fortia, non oportet circum-
51 ſtantibus obſcurare, ut, qualia ſunt, appareant: haec, imbecilla natura, mutuo auxilio ſuſtinentur. Itaque, ſi non poſſunt 5
valere, quia magna ſunt; valebunt, quia multa ſunt, quae ad ejusdem rei probationem omnia ſpectant. Ut, ſi quis hereditatis gratia hominem occidiſſe dicatur, *Hereditatem ſperabas, et magnam hereditatem, et pauper eras, et tum maxime a creditoribus appellabaris: et offenderas eum, cujus eras heres, et mutaturum tabulas ſciebas.* Singula levia ſunt, et communia: univerſa vero nocent, etiamſi non ut fulmine, tamen ut grandine. Quaedam argumenta ponere ſatis 6

5. *Itaque ſi non.* Guelf. *Itaque non* cum Goth. quanquam hic expreſſe *Ita quae non.* Et hoc blanditur; ſed vetuſtiſſimi quique vulgatam. *magna ſunt.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. item a Leidenſi inde ad Burm. Reliqui *non* inſerunt, quod conjecit Regius. cf. ad 4, 2, 29. Nequaquam neceſſario.

er. her. Sic Turic. Camp. Reliqui *her. er.* cf. 5, 11 43 item hic § 14. *nocent.* Turic. Camp. *valent* cum Alm. Obr. Equidem varietatem oſtendi vellem in *vero*, quod dici non poteſt quantum jaceat. Scribam *reo*.

4. *Firmiſſimis — ſuſtinentur.* Haec ipſa, at quam eleganti elocutione comprehenſa, cf. ad 4, 2, 82.

5. *communia* i. e. non hujus propria. vid. 4, 1, 71. *vero nocent.* cf. not. crit. *etiamſi — grandine.* Elegantiſſima ſimilitudo, quam eſſe Lyſiae, referente Demetrio Phalereo, ſi modo is eſt auctor, in libello de elocu-

non eſt, adjuvanda ſunt, ut: *cupiditas cauſa ſceleris fuit; quae ſit vis ejus: ira; quantum efficiat in animis hominum talis affectio.* ita et firmiora erunt ipſa, et plus habebunt decoris, ſi non nudos et velut carne ſpoliatos artus
7 oſtenderint. Multum etiam refert, ſi argumento nitemur odii, *utrum* hoc *ex invidia* ſit, *an ex injuria, an ex ambitu? vetus, an novum? adverſus inferiorem, parem, ſuperiorem? alienum, propinquum?* Suos habent omnia iſta tractatus, et ad utilitatem

6. *ut: cup.* Sic Camp. cum Goth. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Omittunt *ut* Turic. et Alm. (cf. 5, 11, 42 item hic § 12). Reliqui inſerunt *ſi* ex Regii conjectura; ſupervacua illa. Nam poſt *ut* ſequitur continuo ipſa argumentatio patroni. Capper. et Geſn. mox etiam ante *ira* poſcunt *ſi*, ſpecie quidem majori: quod Capp. recepit etiam. Male. In Turic. autem *ut* excidit poſt *ſunt* compendio ſcriptum. Guelf. hic videor neglexiſſe, nulla ejus varietate poſita.

anim. hom. Turic. inſerit *tamen*, ſolus; neque exputo, quid ibi lateat.

7. *nitemur.* Camp. *utemur.* cum Goth. probante Geſnero, me quidem non item. *par. ſup. al. prop.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui poſt *par.* et *al.* bis inſerunt *an.* Hoc natum ex prava Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. ſcriptura *partem* pro *parem*, quam bene correxit Regius. In ea, quae nunc eſt, conſtitutione aut ante *par.* quoque debebat eſſe *an*, aut nusquam.

tione, narrat margo Baſileenſis. Equidem nihil ejusmodi reperi apud Demetrium.

6. *cupiditas.* Hic ubi abſolute ponitur vocabulum, pro *avaritia* dici tenendum eſt. vid. Oudendorp. ad Suet. Veſp. c. 1. cf. noſtr. 12, 1, 6 ubi *cupiditas* et *avaritia* junguntur, non magno vitiorum ſignificatorum diſcrimine, plane ut apud eundem Suet. Domit. c. 9. item noſt. 3, 5, 10. 5, 10, 34. Et hic Gallicismum agnoſco. vid. 1, 2, 20.

non — artus oſtenderint. Decora et ſignificans in primis imago. cf. Prooem. 24. item hic § 18.

7. *tractatus.* vid. 4, 1, 18.

partis ejus, quam tuemur, referenda sunt. Nec tamen omnibus semper, quae inveneri- 8
mus, argumentis onerandus est judex; quia
152 et taedium afferunt, et fidem detrahunt. Neque enim potest judex credere satis esse ea potentia, quae non putamus ipsi sufficere, qui diximus. In rebus vero apertis argumentari tam sit stultum, quam in clarissimum solem mortale lumen inferre. His quidam 9
probationes adjiciunt, quas παθητικὰς vocant, ductas ex affectibus. Atque Aristoteles quidem

8. *diximus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. Jens. Tarv. Ald. Reliqui *dicimus.* cf. 5, 14, 32.

8. *diximus.* Subaudi „*ea.*" Dictis enim et jamjam expositis si nunquam definimus alia eodem facientia subjicere; iis, quae praecesserunt, vim suam adimimus.

mortale lumen. Huc egregie faceret Euripidis locus in margine Basileensi positus ἀνάψαι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνθρώπινον φάος, si inveniretur in tragico. Ego quidem nec reperi, nec numeros exculpo. Quidquid de *mortali lumine* hic docent interpretes, ad poëtas pertinet, non ad oratorem. cf. notam ad 2, 16, 12 (item ibidem § 6. „ne *terrenis* im„morer") unde apparebit, sine translatione hic usurpari *mortale.*

9. *Aristoteles.* Rhet. 1, 2, 4. σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. Sic loco Aristotelis demonstrando defuncti sumus. Sed vereor ut integrum eum recte ceperit Qu. qui manifesto significat *virum bonum*, vita et existimatione communi probatum; Aristoteles eam probitatem commendat, quae oratione appareat. cf. 4, 2, 125 (ubi tale quid apud nostrum quoque) et Vaterum V. C. (p. 15 Animadverss. ad Aristot. Rhet.) item Wolfium in epistola ad eundem p. 201. 2. Menda ne nunc quidem carere censeo verba Aristotelis, etiam post Lambini praestantem sane emendationem. Hiat enim argumentatio inter ποιόν (sic scribendum, non ποῖον) τινα εἶναι τὸν λέγοντα' et οὐ γάρ. Noster autem, praeter expectationem subjiciens exemplum argumenti a moribus petiti,

potentiſſimum putat ex eo, qui dicit, ſi *ſit vir bonus*: quod ut optimum eſt; ita longe quidem, ſed ſequitur tamen, *videri*. Inde enim illa nobilis Scauri defenſio, *Q. Varius Sucronenſis ait Aemilium Scaurum rempublicam populi Romani prodidiſſe; Aemilius Scaurus negat*. Cui ſimile quiddam feciſſe Iphicrates dicitur, qui cum Ariſtophontem,

9. *bonus*. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *optimus*.

10. *Q. Var*. Sic Goth. (tac. Geſn.) *qua V*. Turic. *quae V*. Guelf. Voſſ. 1. *quam V*. Camp. Reliqui *Quintus V*.

Sucronenſis. Guelf. Camp. Tarv. *Veronenſis* cum aliquot Valerii Max. libris.

poſt memoratas *probationes ductas ex affectibus*, ſequitur uſum ſuum, et fortaſſe Latinorum, *affectus* vocabulo utrumque appellantium, et πάθος et ἦθος. vide 6, 2, 8. 9. monente rectiſſime Capperonnerio, Graeci quidem, auctore Ariſtotele l. c. § 3. tres fecerunt probationum ſpecies: αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος· αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως (cf. § 5 ubi adjicitur ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῇ)· αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι. cf. et Lex. Rhet. Ern. Gr. vocibus πίστις, ἠθικόν. item Voſſ. Inſtitutt. oratt. l. 1. p. 9.

10. *Scauri defenſio*. cf. 5, 13, 55. M. Aemilius Scaurus princeps ſenatus, alterum et ſeptuageſimum aetatis annum agens, A. U. C. 663 L. Marcio Philippo Sex. Julio Caeſare Coſſ., accuſatus eſt a Q. Vario trib. pl. concitatorum mercede accepta in arma ſociorum; et verbo repulit crimen. vide Freinsh. in Suppl. Livianis l. 71. c. 42. Et Valerius Max. et Aſc. Pedianus minus brevem ponunt Scauri reſponſionem. Noſtri ratio plurimum habet et acuminis et majeſtatis; ſed fortaſſe rhetore dignior eſt quam principe ſenatus Romani. Eximias Scauri laudes vide apud Cic. pro Fontejo c. 7. Pro Sextio c. 47. aliisque locis.

Iphicrates. Hoc ipſum narrat Ariſtoteles Rhet. 2, 23, 7 (qui reſponſum ex tragoedia ſumtum ſignificat) item Ariſtides ed. Jebbii T. 2. p. 385. Comparat Valckenaerius locum Telephi Euripidei qui ſic

quo accusante similis criminis reus erat, interrogasset, *An is accepta pecunia rempublicam proditurus esset?* isque id negasset; *Quod igitur*, inquit, *tu non fecisses*, *ego feci?* Intuendum autem et, qui sit, apud 11 quem dicimus: et id, quod illi maxime probabile videatur, requirendum. qua de re locuti sumus et prooemii et suasoriae praeceptis. Altera ex affirmatione probatio est, 12

igitur. Turic. Camp. *dicis* cum Alm.
tu non fecisses. Turic. *te n. fecisses* cum Alm. Sed ille sec. manu *te n. fecisse* et sic Camp. Male haec omnia recedunt a vulgata. *ego feci.* Camp. inserit *non.* Male. cf. ad 4, 2, 29.

11. *et prooem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Ald. Auctore Regio hic pro *et* scripsit *in.* Bad. inserit *in*, ut et mox ante *suas.* Reliqui semel inserunt ante *pro.* Regii ratio mutandi melior, sed non apparet in ea, diversis hoc locis fieri; nec puto quidquam obstare, quo minus *loqui* struatur cum ablativo instrumenti, vel intelligatur etiam praepositio utroque loco, quam quidem ipsam orationi nec semel nec bis liceat per sententiam et venustatem.

12. *Altera.* Sic omnes, nisi quod ex Turic. notatur: *altera lipa.* In postremis latet profecto *aliqua.* Quod hinc fingas: *At et aliqua*, parum satisfacit. Ad sententiam tamen melius recepto. *aff. — Ego.* Turic. omittit *prob.*

habet: Ταῦτ' οἶδ' ὅτι ἂν ἔδρατε· τὸν δὲ Τήλεφον οὐκ ἐδύνασθε; vid. Fragm. Eurip. Valk. p. 211. Cum hisce cf. Pearcium ad Longin. Segm. 10. Item Alexandri responsionem Et ego si essem Parmenio" de qua vide Wessel. ad Diod. 17, 53. De *Aristophonte* (pro quo et Regius hoc loco *Antiphontem* [cf. 3, 1, 11.] videtur legisse, et Scholiastes Aristotelis) quaerentibus cumulate satisfaciet Ruhnkenius in hist. Crit. Oratt. p. 45. cui adde Wolfium ad Leptineam p. 367.

11. *prooemii — suasoriae praeceptis.* vid. 4, 1, 17 — 22. item 3, 8. 36 — 48. cf. not. crit.

12. *ex affirmatione.* cf. 5, 13, 55. 4, 2, 125 *affirmando.* 11, 1, 28. 4, 2, 94. 7, 2, 12.

Ego hoc feci: Tu mihi hoc dixisti: et, *O facinus indignum!* et similia. quae non debent quidem deesse orationi, et, si desunt, multum nocent: non tamen habenda sunt inter magna praesidia, cum hoc in eadem causa fieri ex utraque parte similiter possit.
13 Illae firmiores ex sua cujusque persona probationes, quae credibilem rationem subjectam

est. Camp. *prob.* solum, ut et Alm. (cf. §. 6. 14). Sed pro *est* Camp. *fit.*

11, 3, 2. item 5, 11, 17. quibus locis manifestum fit, *affirmationem* plane significare quod *asseverationem*, quam frustra hic reponere volebat Regius, aliquot edd. obsecundantibus. Eam eadem potestate habes et 1, 4, 20. Conjungitur *asseverationis* sive *affirmationis* in probando vis cum *affectibus*, quoniam et ipsa affectum dicentis ostendit. Tanto minus assequor, quare *altera* dicatur haec esse ex affirmatione probatio, nec quidquam circumspicio, quo hic numerandi ordo referri possit, quod miror neminem adhuc eorum, qui haec legerent, male habuisse. Erat cum sufficere videretur, si *altera* respiceret ad *potentissimum* illud § 9, quasi illa *prima* esset probatio, haec *altera* i. e. secunda, minus potens. Sed illud Aristotelis erat decretum, non nostri ipsius. cf. not. exit. Exemplorum quidem ejusmodi affirmationis, quae mox ponuntur, non nisi postremum speciem habet affectus; reliqua duo indicare tantum videntur. Sed est in hoc ipso, si gravis sit dicentis persona, affirmatio probationis vicaria; neque opus, id quod fit a vetustis fere interpretibus, interrogandi formam dare hisce, quod alienum quoque fuerit.

O — indignum. Citant fere Terent. Andr. 1, 1, 129. Sed equidem ullum scriptoris alicujus locum obversatum Quintiliano, non credo, ut neque in proximis istis.

et — nocent. Nemo, opinor, calumniabitur scriptorem in hisce, quae sane in risum possunt verti, si quis urgeat, ea, quae desint, tamen nocere. Neque illico glossam interpretor, quanquam si absint haec verba, nihil magnopere decedat sententiae.

habent: ut *vulneratus, aut filio orbatus non fuerit alium accusaturus, quam nocentem; quando, si negotium innocenti facit, liberet eum noxa, qui admiserit.* Hinc et patres adversus liberos, et adversus suos quisque necessarios auctoritatem petunt. Quaesitum 14
etiam, potentissima argumenta primone ponenda sint loco, ut occupent animos? an summo, ut inde dimittant? an partita primo
154 summoque; ut Homerica dispositione in medio sint infirma? an a minimis crescant?

13. *habent.* Turic. Camp. *habeant* cum Alm. Non male.

14. *ut Hom.* Turic. *quodquod h.* Alm. *quidquid h.* (cf. § 12 item mox). Camp. *quod* et hoc Turic. quoque a secunda manu. Error ortus ex *summoque* extremo, cujus *qu.* coaluit cum sequente *ut* in *quot.* cf. 5, 5, 2.

13. *negotium — facit.* Hoc esse pro *accusando* animadverterunt VV. DD. ablegantes ad Cic. ad Div. 3, 10 init. Ipso potiro *facere* (non *facessere*) utitur Gellius 3, 16.

noxa — admiserit. An: *noxam qui admiserit?* Vel transponendo (cf. not. crit. ad § 5): *qui noxam admiserit?* Locutio est apud Ulp. Digest. 47, 2, 41, 3. cf. Oudend. ad Sueton. Caes. c. 81. p. 131.

adversus — necessarios. Quia nisi coacti nunquam eos fuerint in jus vocaturi.

14. *ut inde dimittant.* Cave aliud subjectum agnoscas, quam *potentissima argumenta. Inde* interpretare *a summo* i. e. postremo, *loco. Dimittunt* argumenta judicem ad sententiam ferendam. cf. 6, 1, 10.

Homerica dispositione. Il. 4, 299. κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν. Cic. de Or. 2, 77. „si „qua erunt mediocria — in „mediam turbam, atque in „gregem conjiciantur.“ vid. et 6, 4, 22. 7, 1, 10.

an — crescant. An est a Regio, cum in MSS. sit *aut.* Equidem malim *an, ut* (vide not. crit. ad 5, 11, 6). Non enim quaeritur, an *crescant,* sed an *crescere debeant.* Conjunctivi isti *occupent, dimittant, sint,* a suo quisque *ut* pendent, quo et hic opus, ad orationem levigandam et

Quae, prout ratio caufae cujusque poftulabit, ordinabuntur, uno (ut ego cenfeo) excepto, *ne a potentiffimis ad leviffima*
15 *decrefcat oratio.* Ego haec breviter demonftraffe contentus, ita pofui, ut locos ipfos et genera, quam poffem apertiffime, oftenderem. Quidam executi funt verbofius, quibus placuit, propofita locorum communium materia, quo quaeque res modo dici poffet, oftendere: fed mihi fupervacuum videbatur.
16 Nam et fere apparet, quid *in invidiam*, quid *in avaritiam*, quid *in teftem inimicum*, quid *in potentes amicos* dicendum fit: et de omni-

prout rat. Turic. *ut pro ratione* cum Alm. (cf. modo, item § 18), conjunctis transponendi (cf. § 5. 21) et male jungendi (cf. 5, 10, 113. 5, 13. 45.) erroribus.

16. *invidiam.* Turic. Guelf. Camp. *injuriam* cum MSS. omnibus (nifi quod tacentur Bal. Voff. 2. 3.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. utr. Reliqui noftrum e Regii conjectura. Poffis *injuriam* accipere fuperbiam fuperioris in inferiorem, ὕβριν, aut proprie fignificatum eam, de qua egimus ad 2, 2, 5 quibus adde Burm. ad Decl. Qu. 259. Sed leniffima eft Regii emendatio, in qua fere non nifi una literata R in D mutetur. Accedit non diffimilis locus 5, 2, 3 „gratia — *invidia.*"

in pot. am. Turic. Camp. *pro tefte amico* cum Goth. Bal. Ioann. et edd. ante Stoer. quo accedunt Gibf. Obr. Multi MSS. filentur, inter hos Bodl., negligentiffime. Sed noftram praeter Bern. dat Guelf. Illa fcriptura facile ex noftra corrumpi potuit propter praecedens *teftem*. Vide Gefn. qui vulgatam defendit. Spalding.

emendandam. Ceterum *a minimis crefcentia argumenta* non funt eadem ac *fummo loco pofita potentiffima.*

15. *propofita — materia.* Voluerunt inter docendum et ipfi oratores videri. De *locis* cf. 5, 10, 20.

16. *in invidiam.* cf. not. crit.

in potentes amicos. Exemplum Gefnerus ponit Ciceronem pro Rofcio Amerino, Chryfogono, potenti Erucii, vel potius T. Rofcii, amico, obftantem. Burm. multis ve-

is omnia dicere infinitum eſt, tam her-
quam ſi controverſiarum, quae ſint,
que futurae ſint, quaeſtiones, argu-
a, ſententias tradere velim. Ipſas autem 17
nentorum velut ſedes non me quidem
s oſtendiſſe confido, plurimas tamen.
l eo diligentius faciendum fuit, quia
mationes, quibus ad pugnam forenſem
: praepilatis exerceri ſolebamus, olim
ab illa vera imagine orandi receſſerunt,

: (*po têtes amicos*, *pro teſte amico*) ab iis, qui putarent *teſti* viciſſim *amicum teſtem* reddi debere. Sed inanis concinnitas; neque enim magis *pro* teſte amico, quam eundem locus communis poteſt explicari. Univerſus ille locus, *pro teſtibus*, *in teſtes* (vid. 5, 7, 4), propter hic poſita exempla et addita adjectiva *amico*, *inimicum*, t alienus. Sic recedendum mihi duxi a ſummae auctori- oris. *his omn.* Turic. Camp. inſerunt *et* cum br. quod improbare recte videtur Burm. elegantiam in ndis iſtis *omnibus* — *omnia* quaeſitam veteribus, exem- n paucis, oſtendens ad 9, 3, 56. et ablegans ad Manut. Epiſt. ad Div. 5, 12. p. Graev. 257. addo not. crit. ad 21. *hercule.* Guelf. *hercle*, ſolus.

t — *ſint.* Sic Turic. ſed priore loco a ſec. demum Poſteriore et Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui · *ſunt.*

locis oſtendit, *amicos* ci ſolitos qui gratioſi pud principem. Et eſt otentia eorum in neceſ- : principis, *amicos* ta- aliter ac Burm.) ipſius rii intellexerim. *Locos* ies aliquoties vidimus in invehendo, objur- vid. 2, 4, 22. quo fenditur noſtra ſcriptu- qua cf. not. crit.

17. *praepilatis.* Dialogus de oratt. c. 34. *rudibus*, alia imagine, poſt praeclaram Lipſii emendationem pro *ſudibus*, ut et Cic. de opt. gen. or. c. 6. Haec autem de neglectu probationum nimis gemina ſunt prioribus 5, 8, 1—4.

ſolebamus. Olim hoc fiebat; nunc, exercitationis cauſa hoc fieri obliti, ſine ullo ad opus ipſum reſpectu declamamus.

atque ad ſolam compoſitae voluptatem, nervis carent: non alio medius fidius vitio dicentium, quam quo mancipiorum negotiatores formae puerorum, virilitate exciſa,
18 lenocinantur. Nam, ut illi robur ac lacertos, barbamque ante omnia,* et alia, quae natura propria maribus dedit, parum exiſtimant decora, quaeque fortia, ſi liceret, forent, ut dura molliunt: ita nos habitum ipſum orationis virilem, et illam vim ſtricte robuſteque dicendi, tenera quadam elocutionis cute operimus: et, dum levia ſint ac nitida, quantum valeant, nihil intereſſe arbi-
19 tramur. Sed mihi, naturam intuenti, nemo non vir ſpadone formoſior erit: nec tam averſa unquam videbitur ab opere ſuo providentia, ut debilitas inter optima inventa ſit: nec id ferro ſpecioſum fieri putabo, quod, ſi

18. *propria.* Turic. Guelf. Camp. *proprie* cum Voſſ. 1. 3. Goth. *cute operimus.* Turic. *cui coeperimus* cum Alm. (cf. 14. 20). Sed ille a ſec. manu *vi premimus.* Bodl. Bal. *vi operimus.* *ſint ac.* Turic. Guelf. Camp. *ſunt a.* Male.

19. *ſpecioſum.* Turic. Camp. *ſpecioſiſſimum* cum Alm.

non alio — lenocinantur. De *non alio* cf. 4, 5, 5. Auget haec forma vehementiam aptiſſimae ſimilitudinis, habentem affectum viri boni. Alia in emendis ſervis inſania notatur 2, 5, 11.

18. *ſtricte* i. e. nervoſe cf. Prooem. 24. „*cſtringi* nervis."

tenera — cute. Hic *cutem* dixit cum contemtu; alibi *corpus*, *carnem* cum laude cf. § 6. 5, 8, 2.

levia. vid. 2, 5, 9.

19. *nemo non.* vid. 3, 1, 6. item 4, 1, 73.

nec tam averſa — providentia. cf. 1, 12, 19. Stoïcum arguit haec *providentiae* commemoratio. vid. not. ad 3, 5, 6. it. 6. Pro. 13. Sed cf. 6 Pro. 4.

nasceretur, monstrum erat. Libidinem juvet ipsum effeminati sexus mendacium, nunquam tamen hoc continget malis moribus regnum, ut, si qua pretiosa fecit, fecerit et bona. Quapropter eloquentiam, licet hanc 20
(ut sentio enim, dicam) libidinosam resupina voluptate auditoria probent, nullam esse existimabo, quae ne minimum quidem in se indicium masculi et incorrupti, ne dicam gravis et sancti viri, ostendet. An vero statua- 21
rum artifices, pictoresque clarissimi, cum corpora quam speciosissima fingendo pingendove efficere cuperent, nunquam in hunc

continget. Turic. Camp. *contingeret* (cf. 5, 11, 4). Voss. 1. *contingere.*

20. *resupina.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *resupinam* cum edd. ante Gryph. exc. Badio qui correxit. *masculi.* Sic Turic. cum Alm. (cf. § 18. 21). Reliqui *masculini.* *ostendet.* Turic. *ostentet.* Camp. *ostendat.* Non admonitus haesi in futuro, pro quo praesens conjunctivi malebam. Blanditur Turic. scriptura. *Ostentare* enim h. l. citra reprehensionem dici videtur in eo, quod laudi nobis ducimus, aliisque incitamenti causa ostendimus. vid. Barth. ad Stat. Thebaid. 7, 620.

21. *An vero.* Jens. *At vero* cum edd. ante Bas. exc. Aldo. cf. 2, 5, 16. 6, 2, 30. *speciosissima.* Guelf. *speciosissime* cum Jens. Tarv. *efficere.* Sic Turic. Aliquot MSS. *effingere* dare narrantur; meorum quidem nullus, nec Camp. Falso Bodl. recenset Burm. tacente Gibs.

nunquam — regnum. cf. 2, 5, 12. 1, 6, 44.

fecit — fecerit. Quod subjectum? An forte *libido?* Malim *fecerunt — fecerint.* Et pro hoc Goth. *ferent.*

20. *auditoria.* cf. 2, 11, 3. 2, 21, 21. 10, 1, 36. item Dial. de Oratt. c. 29. et passim. Sed idem et in veris judiciis usurpat c. 39.

ostendet. cf. not. crit.

21. *An vero — nos.* vid. 2, 5, 16. Etiam similior forma 12, 1, 21. „An vero M. „Antonius — ego non" cet. item 6, 2, 30.

incidernnt errrorem, ut *Bagoam* aut *Megabyzum* aliquem in exemplum operis sumerent sibi, sed *Doryphoron* illum aptum

neque Alm. recte, ut opinor (cf. § 20. item mox hac §). vide de hoc loco Oudend. ad Suet. Dom. 19. Dant quidem pravum illud *effingere* edd. meae a Jens. inde ante Stoer. quo acc. Rollinus. *Bagoam*. Turic. *Bachiam* cum Alm. Bodl. Jens. et edd. ante Bad. nisi quod Ald. duplicato *c*. *Baguam* Goth. (tac. Gesn.). Nostrum expresse Guelf. Camp. Vall. Neque est quod in ignoto vocabulo veteres libros moremur.

Megabyzum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *Megabuxum* cum edd. ante Ald. et aliquot Burm. confuse notatis. Camp. *Negabusum*. *sumerent*. Turic. Guelf. *sumere* cum Voss. 1. et Basil. Sed Alm. *assumerent* (cf. modo hac §. item § 22.) cum edd. ante Stoer.

aptum. Turic. *actum* (a sec. manu *mactum*) illud cum Alm., hoc cum Voss. 1. et Obr. Nostrum Guelf. Goth. Camp.

Bagoam — *Megabyzum*. Solita fuerunt eunuchorum nomina. vide Plin. H. N. 13, 4, 9. „in horto Bagou" (genitivus graecus est) „*ita enim* „*vocant*" [Persae] „*spado*- „*nes*." Strabo l. 14. p. 641. Ἱερέας δ' εὐνούχους εἶχον (Ephesii) οὓς ἐκάλουν Μεγαλοβύζους (vel Μεγαβύζους ut ait Casaubonus, eodem enim redit). Megabyzos in aula Persarum appellatos multos, plurimi auctores sunt. De Megabyzo vide Hemsterhus. ad Luciani Timon. Vol. Bip. 1. p. 382 seqq. et interpp. ad Ael. 2, 2. De Bagoa Lucian. Eunuch. Vol. Bip. 5 p. 204 seqq. et interpp. Adde Bosium in indice Corn. Nep. voce *Bagaeus*. Namque et hoc plurimorum nomen proprium. Obstat tamen quodammodo Plinius Quintiliano l. 35. c. 10, p. Hard. 697. Megabyzum in pompa Dianae pictum ab Apelle referens, sed neque solum, neque de industria, tanquam exemplar formae.

Doryphoron illum. Polycleti, cf. Plin. H. N. 34, 8. (quem fecit artifex „viriliter „puerum") vide et Cic. Brut. c. 86. Orat. c. 2. Cave autem Gesnero credas, effictum fuisse *Jovem* Doryphorum; in quem *puerilis* aetas nequaquam cadit. Fuit satelles aliquis. Idem „*Diadumenum* fecit mol- „liter juvenem" quod et ipsum Quintiliani argumentationi repugnat aliquatenus.

ilitiae vel palaestrae; aliorum quoque um bellicosorum et athletarum corpora, . vere existimaverunt: nos, qui ora-

rv. et edd. ab Aldo inde. Priores omittunt vocem. onjicit *natum*, non quidem male, sed frequens est τῶν *actus* et *aptus*. vid. Drakenb. ad Liv. 40, 13, 6. *uoque*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. 3. edd. ante Stoer. Reliqui *aliorumque*. MSS. quidem, itur, negligenter profecto excussi sunt.
osorum. Turic. Camp. *bellicorum* cum Goth. Alm. 2. 3. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. cf. 5, 10, 10. dat Guelf. *corp. dec.* Sic Turic. Camp. nf. (turbante aliquid in notando Gesn.) cum Bodl. d. ante Stoer. (nisi quod Guelf. et Basil. transponendo *vere*). Reliqui inserunt *quae esse*. Hoc unde sit, endit, neque ullum ei praesidium profecto in MSS. silentur plurimi. *dec. vere*. Bodl. *decorare* f. et edd. ante Basil. Haec transponendo *vere dec.* lf. (cf. § 14. 5, 13, 1) non impune. Nostrum Vall. oth. (errante Gesn.) Camp. et reliqui.
imaverunt. Sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Ald. Bad. Steph. Gryph. Stoer. Chouet. Roll. Sed Turic. Camp.

vel. cf. 3, 8, 49. f. 3. scriptura *et* — *et*, glossa.
n quoque. Sic diri- rtuit in hac scriptura, la est libris firmata. r quaestio ante *alio-* d est sane quod displi- ea ratione, ubi ne- artifices incidisse in *orem*, ut Bagoam in n sumerent, *sed* — yphoron exemplum . Hiccine ergo et ror erat? Sentio hoc esse calumniari; ni diligens scriptor hanc calumniam? gitur melius legetur *aliorumque* pro *aliorum quoque* (lenissima emendatione, nam *quoque* et *que* saepissime confusa habes in libris, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 1: et est ea scriptura in recentioribus edd., sine auctore tamen), ubi major diremtio fiet ante *sed*, a quo deinde ordietur altera quaestio, finem habens in *existimaverunt*, verbo respondente superiori illi *inciderunt*. Eandem structuram fieri in hac nostra constitutione, contortum videtur, nisi forte *et* inserueris post *palaestrae*.
vere. Attende positum adverbii, qui jubet referre

torem ſtudemus effingere, non arma, ſed
22 tympana, eloquentiae demus? Igitur et ille, quem inſtituimus, adoleſcens, quam maxime poteſt, componat ſe ad imitationem veritatis: initurusque frequenter forenſium certaminum pugnam, jam in ſchola victoriam ſpectet, et ferire vitalia ac tueri ſciat: et praeceptor id maxime exigat, inventum praecipue probet. Nam, ut ad pejora juvenes laude du-
23 cuntur, ita laudari in bonis gaudent. Nunc illud mali eſt, quod neceſſaria plerumque ſilentio tranſeunt, nec in dicendo videtur inter bona utilitas. Sed haec et in alio nobis tractata ſunt opere, et in hoc ſaepe repetenda. Nunc ad ordinem inceptum.

exiſtimarint cum Bodl. et recentt. edd. *exiſtimaverint* Jenſ. cum edd. ante Ald. acc. Baſil.

22. *ac.* Guelf. *aut* cum Jenſ. et Tarv. Regius correxit, et noſtram firmant libri noſtri.

exig. inv. praec. Guelf. omittit *inv.* cum Bern. Praeter Turic. Alm. Camp. inſerunt fere *et* ante *inv.*

gaudent. Turic. *laudent* cum Alm. (cf. § 21. 5. 13. 3.) ſed ille a ſec. manu noſtrum. Guelf. *mallent* cum Bern. Goth. (niſi quod hic *mallet*) et Stoer. Chouet. Leid.

23. *inceptum.* Definit in hanc vocem caput in Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) ut et Voſſ. 1. 2. 3. Alm.

ad verbum, ad adjectivum vetat.

tympana. Bacchica et imbellia inſtrumenta. vid. Ovid. Metam. 3, 534 — 37. Virg. Aen. 9, 617. Stat. Achill. 2, 174 — 76. cf. noſtr. 11, 3, 69 *cymbalis.*

22. *veritatis.* vid. not. ad 3. 8. 58. item 6, 1, 45.

victoriam ſpectet. cf. 5 Prooem. 1. 5, 8, 1. 10, 2, 27.

23. *utilitas.* Nihili eſt conjectura in Leidenſi polita: *virilitas.* vid. 4, 3, 2 ſeqq.

alio — opere. cf. dicta in praefatione noſtra p. 39.

Nunc — inceptum. cf. 3, 6, 60. Ordo autem ille inceptus

XIII. Refutatio dupliciter accipi potest. Nam et pars defensoris tota est posita in refutatione: et quae dicta sunt ex diverso, debent utrinque dissolvi. Et haec est proprie, cui in causis quartus assignatur locus. Sed utriusque similis conditio est. Neque vero ex aliis locis ratio argumentorum in hac parte peti potest, quam in confirmatione: nec locorum, aut sententiarum, aut verborum et figurarum alia conditio est. Affectus ple- 2
rumque haec pars mitiores habet. Non sine causa tamen difficilius semper est creditum

Reliqui adjiciunt *revertamur;* nulli tamen, ut opinor, MSS. quanquam multi silentur.

1. *Nam et.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Male.

haec. Turic. Guelf. *hoc* cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. et edd. ante Ald. correxit Regius, sed Camp. jam nostrum. cf. ad 5. 11, 3. Possit sane ferri neutrum. vid. 5. c. III.

ratio. Turic. Camp. omittunt. Soli, quantum video.

locorum. Goth. (tac. Gesn.) *jocorum* cum Voss. 2. et aliis, ut perhibet Burm. Ego nullos vidi.

cond. est. Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inter quos Guelf. *e. c.* cf. 5, 12, 21. item § 2.

2. *mitiores.* Turic. Camp. *minores.* Soli, quantum video. Potest tamen placere. Quare enim in probando *affectus* fuerint *saeviores*, *atrociores* quam in refutando? cum praesertim hic intelligatur *refutatio* utrinque usurpata, non a solo defensore. (In defensione enim et Cicero *mitiora* locum habere dicit Orator c. 38.) *Majores* esse in probando, facile intelligitur. Verum *mitiores aff.* sunt profecto ἤθη opposita illa τοῖς πάθεσι. cf. 6, 2, 9. 5, 12, 9. *semp. est.* Turic. Camp. *est. s.* cf. § 1. item mox hac §.

est quem designat 3, 9, 1. vide et 5 Prooem. 5.

1. *figurarum.* Vis hujus his vocis esse videtur quae 4, 2, 118.

2. *mitiores.* vid. not. crit.

(quod Cicero ſaepe teſtatur) *deſendere*, quam *accuſare*. Primum, quod eſt res illa ſimplicior: proponitur enim uno modo, diſſolvitur varie: cum accuſatori ſatis ſit plerumque, verum eſſe id, quod objecerit: patronus, *neget*, *deſendat*, *transſerat*, *excuſet*, *deprecetur*, *molliat*, *minuat*, *avertat*, *deſpiciat*, *derideat*; quare inde recta fere, atque, ut

proponitur — varie. Turic. Camp. *p. uno modo haec v. d.* cum Alm. Hic quidem vel optimos antiquiſſimosque libros, alioqui plurimam librariorum ſimplicitatem prae ſe ferentes, vitii, nec inconſulto admiſſi, arguere cogimur. *haec* manifeſto inſertum ut opponeretur τῷ *illa res*, quapropter et *enim* expunctum. Omne hoc natum ex ignorata *proponendi* ſignificatione. Sed error profecto ſuperior ea aetate, qua deſcriptus eſt Turic. Levius eſt, quod ordo in ultimis diverſus eſt et in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. (cf. not. prox. item § 17.) *varie diſſ.*, grato ſane χιασμῷ, ſed neque neceſſario et fortaſſe nimis affectato in hac dicendi tenuitate.

inde recta. Sic ſcripſi contra libros quidem omnes, de conjectura Lochmanni V. C. (vid. ejus Progr. anni 1790 prius

quod Cicero — teſtatur. Loca Ciceroniana nunc quidem in promptu nulla ſunt, quae percenſentem ejus libros, ſi ſit admonitus, fallere non poſſunt. Quod autem Turnebus ablegat ad Cic. de Offic. 2, 14, nec manifeſtam habet locus hanc ſententiam, nec ſufficiet illi *ſaepe*. Alterum, quem indicat in *oratore*, fruſtra quaeſivi. Se defendendi majorem habuiſſe conſuetudinem, teſtatur Cicero divinatione in Caecilium, et oſtendunt ipſae ejus orationes.

illa. ad propius i. e. *accuſare* refer. vid. 4, 1, 28. item hic § 12.

proponitur. Geſnerus monet hoc verbum aliquoties proprie in actore, ſeu accuſatore, a Fabio uſurpari. cf. nos ad 4, 4, 1. Manifeſta in primis loca 3, 6, 15. 5, 13, 46. Sed eſt in omni argumento utique *propoſitio*, eo ſignificatu, qui eſt in προθέσει Ariſtotelica, vid. 3, 9, 5; ut *proponere* poſſit dici pro *probando*, *aſſirmando*.

deſpiciat. cf. 4, 1, 38. 5, 13, 22.

inde — hinc. i. e. a parte accuſatoris — a parte patroni.

ſic dixerim, clamoſa eſt actio: hinc mille flexus et artes deſiderantur. Tum accuſator 3
praemeditata pleraque domo affert: patronus etiam inopinatis frequenter occurrit. Accuſator dat teſtem: patronus ex re ipſa refellit. Accuſator criminum invidia, vel ſi falſa ſint, materiam dicendi trahit, *de parricidio*, *ſacrilegio*, *majeſtate:* quae patrono tantum neganda ſunt. Ideoque accuſationibus etiam mediocres in dicendo ſuffecerunt: bonus defenſor nemo, niſi qui eloquentiſſimus, fuit.

p. 5. item anni 1776. p. 5 ſeqq. et 1778. p. 3.) In illis enim *indirecta*, unde vir doctus effecit *inde directa* ablegans ad 2, 13, 4. Poterat et hic ad § 11. Sed praeſtat profecto ſimplex *recta*. Geſnerum, pro *clamoſa* ingenioſe ſane conjectantem *dumoſa*, alieno loco quaeſiſſe ulcus, docet veritas reperta a Lochmanno.

3. *Tum.* Guelf. omittit cum Bern. Ald. Leid. Gibſ. *cum* Camp. *vel ſi.* Sic Camp. Omittit *ſi* Turic. Etiam hoc feras, quanquam vehementius. Reliqui *etſi.*

ſint. Sic Guelf. Reliqui *ſit.* Invidia criminum nunquam eſt falſa. Nec verbum ſubſtantivum poſiturus erat, ſi *falſa* eſſet ſingularis.

Sic 5, 7, 33. 6, 1, 6. Cic. pro Cluentio c. 30. *iſtinc* — *hinc.*

recta — *clamoſa.* vide *recta* 10, 5, 8 *clamoſe* 11, 3, 45 indicante Lochmanno V. C. Adde *recta* 6, 1, 2.

3. *criminum* — *trahit.* Geſnerus, contra libros, velit *a* praepoſitionem poni ante *crim.* Ignoro ſane, ubi veteres ſtruxerint *trahere* ſolo ablativo, niſi forte φυσικῶς, ut *fonte*, *caverna.* Si quid addi debet malim *e* ante *c.* cf. 4, 2, 93.

accuſationibus — *mediocres.* Monet Geſnerus, propterea adoleſcentes fere in accuſatione aliqua illuſtri poſuiſſe tirocinia. Sed hujus rei non in ſola facilitate erat ratio. Erudito de hoc more diſputat Boettigerus in proluſione anni 1794 p. 5. ablegans ad Qu. 12, 7, 3. et apponens egregium Plutarchi locum: (Ῥωμαῖοι) καὶ πάνυ τοὺς νέους

Nam, ut, quod ſentio, ſemel finiam, tanto eſt accuſare, quam defendere, quanto facere,
4 quam ſanare, vulnera, facilius. Plurimum autem refert, et *quid* protulerit adverſarius, et *quomodo*. Primum igitur intuendum eſt, id, cui reſponſuri ſumus, proprium ſit ejus judicii, an ad cauſam extra arceſſitum. Nam, ſi eſt proprium; aut negandum, aut defendendum, aut transferendum. extra haec
5 in judiciis fere nihil eſt. *Deprecatio* quidem, quae eſt ſine ulla ſpecie defenſionis, rara admodum, et apud eos ſolos judices, qui nulla certa pronunciandi forma tenentur: quanquam illae quoque apud C. Caeſarem et Triumviros pro diverſarum partium hominibus actiones, etiamſi precibus utuntur, adhi-

Nam ut quod. Turic. Camp. *quanquam ut q.* cum Alm. niſi quod hic dicitur omittere *ut* (cf. 5, 12, 22. item mox hac §). Guelf. *Nam quod* cum Voſſ. 1. Illa veterum librorum ſcriptura fortaſſe eſt frugi, ſi cum vehementia dictum interpreteris et ſubaudias: *quanquam quid opus eſt tot verbis!*

4. *quid protulerit.* Turic. *qui profuerit.* (Alm. *qui profuderit* cf. modo hac § item § 5.) cum Guelf. Camp. *quid profuerit* Voſſ. 1. *arceſſitum.* Turic. Guelf. Goth. Camp. *accerſitum* cum edd. ante Roll. Sed haec cauſa acta jam eſt. vide Dausqu. in v. Neque tamen ubique in vett. libb. meis prava ſcriptura. *utuntur.* Camp. *nituntur,*

ἐβούλοντο τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιφυομένους ὁρᾶν, ὥσπερ θηρίοις εὐγενεῖς σκύλακας. T. 2. p. 491. E.

Nam — finiam. Elegans forma ſibi quaſi ipſius inſtantis, et ſuam tarditatem indignantis. cf. 8, 3, 55. 9, 4, 138. 11, 3, 59. ſed et hic notcrit.

5. *Deprecatio — rara.* cf. 7, 4, 17.

certa — forma. cf. not. ad 5, 10, 1.

C. Caeſ. et Triumv. cf. not. ad 3, 8, 50.

bent tamen patrocinia: nisi hoc non fortissime defendentis est, dicere, *Quid aliud egimus, Tubero, nisi ut, quod hic potest, nos possemus?* Quod si quando apud Principem, 6
61 aliumve, cui, utrum velit, liceat, dicendum erit, dignum quidem morte eum, pro quo loquemur, clementi tamen servandum esse vel talem: primum omnium non erit res nobis cum adversario, sed cum judice; deinde forma deliberativae magis materiae, quam judicialis utemur. Suadebimus enim,

hoc non fort. Jens. omittit *non* cum edd. ante Ald. exc. Camp. corrigente jam Regio, sed ex aliis exemplis, non de conjectura. cf. ad 4, 2, 29. ut et proximum.

nos possemus. Turic. *n. non possumus* cum Alm. etsi hic *possemus.* cf. § 3. 8.

6. *lic. dicend.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. Ald. Stoer. Chouet. Leid. Roll. Burm. At Jens. cum Vall. et edd. ante Ald. inserit *dicemus* quo accedunt Gryph. Gibs. Obr. Gesn. Bip. et aliquot a Gibs. memoratae. Regius, cum hoc inveniret, *dicend. er.* expunxit, retinuit *dicemus,* verissime judicans de sententia. Hunc secuti sunt Bad. Bas. Capp. De suis Codd. altum tacet Gibs. (5, 10, 64), Mysorum ultimus inter criticos. Quis in Quintiliano tulerit *dicemus, dicendum erit,* aut *primum omnium* hic in fronte novae sententiae positum? Quod fieri necesse in Gibsoni et Gesn. constitutione. *clementi.* Sic Guelf. cum Goth. Vall. probitur.

fortissime. Interpretor *confidentissime* ut 5, 10, 78 non: *cum magno argumenti pondere.* cf. mox § 21.

Quid — possemus. Cic. pro Lig. c. 4. init.

6. *Quod si — talem: primum — utemur.* A vocabulo *primum* ordire apodosin, nec quidquam deesse orationi videbitur. Sin, post *dicendum erit,* absolutam putas protasin, omnia turbantur. *dicendum erit* interpretare, si tanti, *dicere cogeris, dicere necesse erit;* jam autem sequuntur ea ipsa, quae sola in tali causa dicenda relinquuntur. *primum omnium* eodem usu quo *ante omnia* cf. 4, 2, 40. Ad *utemur* cf. 5, 10, 69.

ut laudem humanitatis potius, quam voluptatem ultionis concupiscat. 7 Apud judices quidem, secundum legem dicturos sententiam, de confessis praecipere ridiculum est. Ergo, quae neque negari, neque transferri possunt, utique defendenda sunt, qualiacunque sunt: aut causa cedendum. Negandi duplicem ostendimus formam: *aut non esse factum; aut non hoc esse, quod factum sit.*

bantibus Bad. et Gesn. *clementem* Bern. Reliqui *clementia.* Antiquitus fortasse *autem* sequebatur hanc vocem, pro quo nunc est *tamen.*

7. *legem.* Camp. *leges* cum edd. ante Stoer. exc. Aldo.

praecipere. Guelf. *praecipue.* *sunt qu. sunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibs. Obr. *sint — sunt* Jens. quod inveniens Regius transposuit, et sic Goth. Loc. Ven. Rusc. Ald. Bad. Bas. Gryph. Roll. Burm. Gesn. Bip. *cedendum.* Ioann. Ald. Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibs. Roll. *cadendum.* Ioann. quidem etiam ante *causa* inserit *a* quod est in Voss. 3. quoque et vett. quibusdam edd. sed cum *ced.* Burm. ablegat ad 5, 8, 1. ubi pro *cedent* in aliquot edd. *cadunt*, item ad 2, 1, 5. ubi omnes *cedunt.* *Cedere causa*, collatis etiam hisce locis, facile apparet, esse non suscipere causam, tanquam non vincibilem. Sed mihi majus acumen et dignius Quintiliano inesse videtur nostro loco, si legitur: *cadendum.* Posuerat et antea: *ridiculum.* „Qui hoc noluerit, is etiam *causa cadere* optabit," quasi hoc sit, quod sanus optare possit. Alia hic ratio est, quam in binis istis locis; cum *causa* enim proprie jungitur *cadere*, cum *victoria* aut *onere*, non item. Geminus locus 7, 2, 12 „causa „periclitandum."

7. *de conf. praecipere.* Instruere oratorem praeceptis tractandorum eorum apud judices criminum, quae confitetur reus.

transferri. Ad alium judicem cf. 3, 6, 83. 84.

cedendum. cf. not. crit.

non esse — non hoc esse. Status conjecturalis — status finitivus, sive *finitio*, quod vocabulum mox ponitur.

Quae neque defendi, neque transferri poſſunt, utique neganda: nec ſolum, ſi finitio poteſt eſſe pro nobis, ſed etiam, ſi nuda infitiatio ſupereſt. *Teſtes* erunt? multa in eos 8
dicere licet. *Chirographum?* de ſimilitudine literarum diſſeremus. Utique nihil erit pejus, quam confeſſio. Ultima eſt *actionis controverſia*, cum defendendi negandive non eſt locus, *translatio*. Atqui quaedam ſunt, 9
quae neque negari, neque defendi, neque
162 transferri poſſunt. *Adulterii rea eſt*, *quae*,

8. *diſſeremus.* Sic Turic. Camp. item Alm. et aliquot exempla Regio viſa; probanti. Reliqui *diſſerendum.*

translatio. Turic. Guelf. Camp. *id eſt relatio* cum Alm. (etſi is dicitur notam habere pro *eſt*, referentem aleph Hebr. cf. § 5. 13.) Goth. Voſſ. 2. 3. Vall. Bern. et edd. ante Ald. Regius correxit, et facile litera *t* potuit abire in *i*, ut ex noſtro fieret illa Codd. ſcriptura. Haec quidem omnium eſt MSS. etſi ſilentur Britannici, ubi, cum et Voſſ. 1. nulla mentio, ſuſpicio poſſit ſubnaſci, an forte Ioann. et Voſſ. 1. (cf. 4, 5, 5) dederint receptam. Sed Bodl., ſimiliter neglectum a Gibſ., recedere a Turic. Alm. non eſt credibile. Si objiceretur in edd. illud MSS. *id eſt relatio*, de gloſſa aliquid nobis ſuboleret profecto. Eadem manet ſuſpicio, ſi *id eſt translatio* ſcriptum fuit (cf. 5, 11, 3.), Geſn. quidem ipſius Qu. appoſitionem interpretatur vocem *translatio*, ſine *id eſt* ſubjectam, et poteſt commendare, quod mox eſt verbum *transferri.* Sed poterat uſurpari id, etiamſi nulla ante *translationis* propria appellatio. Malim igitur pro gloſſa expungi *translatio.* cf. *transl.* et *rel.* ad 3, 6, 23.

8. *translatio.* cf. not. crit. De re vide 3, 6, 69. 7, 5, 1.

9. *Adulterii.* Promiſcue enim in jure uſurpatur *adulterii* et *ſtupri* appellatio, cum in vidua proprie *ſtuprum* modo fiat. vide Dukerum de Latinitate ICtorum p. 122—30. Hunc quidem Fabii locum non excitant VV. DD. ſed 4, 2, 98. ubi contraria permutatio *ſtupri* pro *adulterio*, facilior illa.

At, si singula quaeque dissolveris, jam illa flamma, quae magna congerie convaluerat, diductis, quibus alebatur, concidet: ut, si vel maxima flumina in rivos diducantur, qualibet transitum praebent. Itaque propositio quoque secundum hanc utilitatem accommodabitur, ut nunc singula ostenda-
14 mus, nunc complectamur universa. Nam interim quod pluribus collegit adversarius, satis est semel proponere: ut, si multas causas faciendi, quod arguit, reo dicet accusator fuisse: nos, non enumeratis singulis, semel hoc intuendum negemus, quia non, quisquis causam faciendi sceleris habuit, et
15 fecerit. Saepius tamen accusatori congerere

At si sing. Turic. *ut ad s.* Alm. *ut at si s.* (cf. modo, item § 14.) Goth. *et* (non *ut*, ut Gesn.) *si s.* cum Voss. 2. *At s.* Guelf. cum Voss. 1. 3. Hanc ego veram puto scripturam, ut est apud Juvenalem 3, 78. „in coelum, *jusseris*, „ibit" et saepe in calidiore oratione. cf. § 3.

conc. ut. Turic. *c. continetur u.* a sec. *c. et continetur u.* cum Alm. Bodl. *c. et conteretur et* Camp. cum Andr. Pro *concidet*, opinor, Burm. malit *considet*. Eleganter profecto. cf. 6, 2, 31. *diducantur.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Voss. 3., sine sensu. *ut nunc.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *ea cum* Voss. 1. Reliqui *u. ea n.* Poterat esse sextus casus; sed nihil necesse addi.

14. *satis est.* Turic. Guelf. Camp. *sat. e.* Alm. *satis e.* dare narratur, per sphalma Burm. profecto. cf. 4, 2, 45. mox tamen omnes *satis.* *reo dic.* Turic. *reum d.* cum Alm. cf. § 15. item mox. *enumeratis.* Turic. *numeratis* cum Alm. cf. modo item § 16.

15. *At si singula.* cf. not. crit. *flamma — flumina.* Displicent implicitae sibi similitudines, singulae quidem egregiae. cf. 2, 4, 7.

argumenta, reo dissolvere expediet. Id autem, quod erit ab adversario dictum, quomodo refutari debeat, intuendum est. Nam, si erit palam falsum, negare satis est: ut pro Cluentio Cicero, eum, quem dixerat accusator epoto poculo concidisse, negat eodem die mortuum. Palam etiam contraria, et 16
supervacua, et stulta reprehendere, nullius
[illegible] est artis: ideoque nec rationes eorum, nec exempla tradere necesse est. Id quoque (*obscurum* vocant), quod secreto, et sine teste aut argumento dicitur factum, satis natura sua infirmum est (sufficit enim, quod adversarius non probat); item, si ad caussam non pertinet. Est tamen oratoris interim 17
efficere, ut quid aut contrarium esse, aut a caussa diversum, aut incredibile, aut supervacuum, aut nostrae potius caussae videatur

15. *dix. — epoto.* Turic. Camp. *dix. poto* omissis reliquis. Ex Alm. nonnisi *poto* affertur.

16. *Ideoque — non probat.* Haec omnia desunt in Turic. Mire. Ex Alm. aliqua eorum afferuntur, neque ulla lacunae mentio. cf. § 14. 17.

17. *orat. int.* Sic Turic. Camp. Reliqui *i. o.* cf. § 2. 25. *aut a caussa.* Turic. Camp. omittunt *a.*

15. *pro Cluentio Cicero.* c. 60.

16. *contraria.* cf. 3, 3, 5. item hic § 17. 30. Sic et Dial. de oratt. c. 34 „stulte „contrarie."

quod secreto — factum. Pseudo-Turnebus bene ad partes vocat locum Cic. Philipp. 2. c. 4. ubi tam infirmi argumenti tractatio, in literis Ciceroni ab Antonio tributis.

si ad. Regius pro *si* malit *quod.* Equidem inferam *quid.* Recepta quidem vitio non caret.

esse conjunctum. *Objicitur Oppio, quod de militum cibariis detraxerit:* asperum crimen: sed id contrarium ostendit Cicero, quia iidem accusatores objecerint Oppio, quod is voluerit exercitum largiendo corrumpere.
18 *Testes in Cornelium accusator lecti a tribuno codicis pollicetur:* facit hoc Cicero supervacuum, quia ipse fateatur. *Petit accusationem in Verrem Q. Caecilius, quod fuerat quaestor ejus:* ipsum Cicero ut pro se videretur effecit.
19 Cetera, quae proponuntur, communis ratio habet. Aut enim *conjectura* excutiuntur, an

sed id contr. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui omittunt *id* inter quos recensetur Alm. cf. § 16. item mox.

18. *qu. ipse fat.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *q. idem f. ipse.* Alm. *q. f. ipso.* cf. modo, item § 19.

Q. Sic Goth. (tac. Gesn.) *L.* Turic. (sed a pr. manu *C.*) Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. Reliqui integrum praenomen. cf. 5, 11, 39. 6, 1, 20.

19. *comm. — habet.* Sic Camp. solus. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *communis habet.* Alm. Voss. 1. 2. *communes habent* (cf. § 18. item mox). Reliqui *communes locos habent.* Significatio *locorum communium*, qualis hic foret, aliena plane ab omni consuetudine, ut cogeretur Capper. nova de iis praecipere ad h. l. *Ratio* facile excidebat, *ro* notata per compen-

Oppio. vid. 5, 10, 69.

18. *in Cornelium.* vid. 4, 3, 13.

Q. Caecilius. vide Cic. Divinat. in Q. Caec. c. 2. 6. 11. et passim. Hunc Caecilium, Judaeum et ipsum, testante Plutarcho vit. Cic. p. 864 C. cf. cum altero ad 3, 1, 16.

19. *Cetera — habet.* Non sine insolentia *habere*, h. e. continere, dicitur *ratio* ea *quae proponuntur.* Acquiescendum tamen videtur in hac scriptura. *Communis ratio* facile intelligitur, modus receptus tractandi argumenta, idemque *communis* probanti et refutanti.

vera sint; aut *finitione*, an propria; aut *qualitate*, an inhonesta, iniqua, improba, inhumana, crudelia, et cetera, quae ei generi accidunt. Eaque non modo in propositioni- 20
bus, sed in toto genere actionis, intuenda, An sit *crudelis?* ut Labieni in Rabirium, lege perduellionis; *Inhumana?* ut Tuberonis Ligarium exulem accusantis, atque id agentis, ne ei Caesar ignoscat; *Superba?* ut in Oppium ex epistola Cottae reum factum.
Proinde *praecipites*, *insidiosae*, *impotentes* 21

dium (cf. 5, 13, 1.) ut et *res.* (cf. 5, 7, 13. not. ex.) quocum confunditur mox § 25. quanquam Camp. editio non est immunis a correctionibus. cf. 6 Pro. 6. 7. 9. 11. 13. 15. 6, 1, 5. 9. 40. 6, 3, 13. 16. 47.

19. 20. *inhumana crud.* — *Inhumana.* Haec omnia post prius *inh.* absunt a Turic. afferuntur inde aliqua ex Alm. cf. modo, item § 21.

generi accidunt. συμβέβηκε. Hic quidem ea quae *generi accidunt*, sunt species generi subjectae. cf. 3, 6, 56. Ibi sane magis ex usu Peripateticorum adhibitum vocabulum, quem vide apud Porphyr. in Isag. p. (Arist. Buhl.) 395. 414. Sed in illa veterum denominandi libertate (cf. not. ad 3, 6, 25.) potuerunt species videri accidentia generis.

20. *lege perduellionis.* Hac enim lege cum niteretur actio Labieni, non poterat non esse atrocissima poena rei, si condemnaretur. vid. argumentum orationis Ciceron. pro C. Rabirio, perduellionis reo, item ejusd. orat. c. 3 extr. 4. 5.

Superba. Videtur *superbum*, soli proconsulis contra quaestorem suum testimonio fidem exigere; neque in judicio dicto, sed literis familiaribus scripto. cf. § 17. item § 30 ubi apparet, veritatem Cottae pro summo argumento esse accusatori. Praegravabat in hac causa reum magistratus auctoritas, cui et ipse Cicero arreplit, quanquam dicens in Cottam. vid. 11, 1, 67.

21. *Proinde.* Hic quidem non mala videtur Gesneri κρίσις, optantis *perinde* (cf. 3, 8, 38). Vocabula haec ubique

deprehenduntur. Ex quibus tamen fortissime invaseris, quod est aut omnibus periculosum, ut dicit Cicero pro Tullio, *Quis hoc statuit unquam, aut cui concedi sine summo omnium periculo potest, ut eum jure potuerit occidere, a quo metuisse se dicat, ne ipse posterius occideretur?* aut ipsis judicibus, ut pro Oppio monet pluribus, *ne illud actionis genus in*
22 *equestrem ordinem admittant.* Nonnunquam tamen quaedam bene et contemnuntur, vel tanquam levia, vel tanquam ad causam nihil pertinentia. Multis hoc locis facit Cicero. Sed haec simulatio interim hucusque procedit, ut, quae dicendo refutare non possu-

21. *Tullio.* Tarv. *Rullo.* Jens. *Rullio* cum edd. ante Ald. *eum.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *cum.* correxit Regius. *ut pro Oppio.* Turic. *propositum* cum Alm. cf. § 19. 20. 23.

22. *bene et.* Sic Turic. cum Alm. Voss. 1. *et bene* Camp. Reliqui omittunt *et.* *facit.* Turic. Camp. *fecit* cum Alm.

paene confunduntur vide Drakenb. ad Liv. 27, 8. 18. item in nostro 5, 9, 11. 5, 10, 112. mox h. c. § 58. 6, 4, 20. Sed Qu. *ut, atque,* omnibus fere locis subjicit voci, quod quidem hic poni non poterat. Convenit tamen *perinde* orationi eo significatu, quem dant vett. Glossae παραπλησίως, ὁμοίως.

pro Tullio. cf. 4, 2, 131.

posterius. Pro hoc Francius *potius* malit, Capperonnerius *prius.*

22. *bene et contemnuntur.* cf. § 10.

Multis — Cicero. Insignem locum ponit Gesn. pro Rosc. Am. c. 29. extr.

Sed — calcemus. Cum *Sed* in omnibus sit libris, videntur haec cum reprehensione dici et referenda eodem quo § 9 *stultissime*; cui tamen obstat usus primae personae *calcemus.* Malit fortasse aliquis: *Et* pro *sed*, ubi nulla erit improbatio (cf. 4, 2, 65).

mus, quasi fastidiendo calcemus. Quoniam 25
vero maxima pars eorum similibus constat, rimandum erit diligentissime, quid sit in quoque, quod assumitur, dissimile. Id *in jure* facile deprehenditur. Est enim scriptum de
466 rebus utique diversis, tantoque magis ipsarum rerum differentia potest esse manifesta. Illas vero *similitudines*, quae ducun-

25. *Quon. — eorum.* Turic. *Q. in has* (a sec. manu *his*) *erit vero pars* (a sec. manu inseritur *et*) *e.* cum Alm., sine correctionibus (cf. § 21. item hac §). *Q. v. m. p. in his et e.* Camp. Priores scripturas non expedio; nisi forte trajiciendo natae ex illa Campani in qua est manifestus error librarii argutantis; sed *erit* unde sit non exputo. *Id.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reposuit Regius, sed habet, nisi dormitavimus, Goth., et Voss. 3. *id* pro *in*, ut videtur. *ipsarum.* Jens. (tac. Gesn.) *ipsa* cum edd. ante Stoer. Sed Camp. et MSS. mei receptam.

25. *eorum.* Fluctuat pronomen, nec certum habet respectum. Suspicor intelligi ea „quae dicendo refutare non „possumus." cf. not. crit.

in jure. Intelliguntur quaestiones legales. cf. 3, 5, 4.

Est enim — diversis. Nunquam enim lex perscripta est de hoc ipso, quod nunc tractamus, facto. Hoc est in *utique.* Nec *diversis* debet accipi *variis*, *inter se diversis*, quod facit Gedoynus; sed diversis ab hac, quae cum maxime in judicium venit. Alii *scriptum* interpretantur legem illam, cujus similitudine utatur, qui dicit, et volunt exemplum petitum a statu collectivo, sive syllogismo (cf. 3, 6, 46. 61). Sed hoc ex verbis *in jure* non recte elicitur, quae latius patent, quam ut una illa significetur ex quaestionibus legalibus.

ipsarum. Jam si ne lex quidem potest doceri de hoc ipso facto statuisse; quanto facilius, duo facta, ad quae accommodetur lex, inter se diversa ostendere. *Res* autem hic pro *factis* usurpantur, unde et mox illa locutio *exempla rerum.*

tur ex mutis animalibus, aut inanimis, facile
24 est eludere. *Exempla* rerum varie tractanda sunt, si nocebunt: quae si vetera erunt, fabulosa dicere licebit; si indubia, maxime quidem dissimilia. Neque enim fieri potest, ut paria sint omnia: ut, si Nasica post occisum Gracchum defendatur exemplo Ahalae,

inanimis. Turic. *animae* cum Alm. cf. hac ipsa §. item § 24.

24. *vetera.* Turic. *ultra.* Jens. *vera* cum edd. ante Ald. Nostrum Guelf. Goth. Vall. Alm. Voss. 2. Camp.

si indubia. Turic. *si indubi*, a sec. manu *sin dubia*, et sic Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bodl. Voss. 2. et edd. ante Ald. Nostra est in Alm. Guelf. Bern. Ald. Stoer. Chouet. Leid. Multi cum Regio transponunt *si dubia* — *sin vera* ut Gibs. Roll. Capper. et vetustiores. Ab Obr. inde fere *si vetera* — *sive dubia* quod defendit Burm. *sive* accipiens *vel* (subaudiendo *dicere licebit*); male profecto. Gesnerus fluctuat inter nostram et illam Regianam transpositionem; propensior tamen in nostram. *enim fieri.* Turic. Camp. *esse* cum Alm. Male. *ut — omnia.* Guelf. *utra ita sit optima.* Voss. 1. *Utrum ita sit optima.* Voss. 3. *ita sit optima.*

defendatur. Guelf. *ostendatur.* Camp. *defenditur.*

Ahalae. Turic. *athaleam.* Alm. *ut baleam.* Guelf. *Halae.* cum Jens. et edd. ante Roll. Sed Goth. *Nualae*, sed *N* correctum ex *H*. Nostra est in Ioann. Bern. (recedente a Guelf. vid. 5, 10, 113.) Camp. et a Rollino inde. vide Drakenb. ad Liv. 4, 16 extr. item nostr. 5, 11, 16.

24. *tractanda.* cf. 5, 12, 7.

indubia. Recte suspicatur Regius *indubitata* legendum, quod nostro frequens (cf. 5, 9, 2, et passim). Est tamen *indubium* apud Tacitum quoque.

maxime quidem. Hoc refertur ad § 25 *Si desf. omnia.*

sint omnia. Malim *s. omnino*, vel *s. per omnia.* cf. Plin. H. N. 37, 11 „*per omnia* „similis." noster 10, 1, 28 „*per omnia* sequendos." Et loco nimis simili 5, 2, 3 „*per* „*omnia* — *similis.*" item VV. DD. ad Vellej. 2, 31, 1.

Nasica — Ahalae. cf. 5, 7, 21 et 5, 9, 13.

a quo Maelius est interfectus: *Maelium regni affectatorem fuisse; a Graccho leges modo latas esse populares: Ahalam magistrum equitum fuisse; Nasicam privatum esse*, dicatur. Si defecerint omnia, tum videndum erit, an obtineri possit, ne illud quidem recte factum. Quod de exemplis, idem etiam *de judicatis* observandum. Quod au- 25
tem posui, referre, *quo* quidque accusator *modo* dixerit, huc pertinet, ut, si est minus efficaciter elocutus, ipsa ejus verba ponantur; si acri et vehementi fuerit usus oratione, eandem rem nostris verbis mitioribus proferamus: ut Cicero de Cornelio, *Codicem* 26
attigit: et protinus cum quadam defensione: ut, si pro *luxurioso* dicendum sit, *Objecta*

Maelius. Camp. *Emilius* omisso *est.* Guelf. *melius* et sic reliqui, quanquam litera majuscula. cf. 5, 11, 12.

Maelium. Sic Guelf. *M. Emilium* Camp. *M. Aelium* Goth. *M. elium* Voss. 1. 3. *M. Aemilium.* Bern. Reliqui *Melium*.

tum. Turic. omittit cum Alm. (cf. § 23. 27) Placet.

obtineri. Turic. Camp. *obtinere* cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald.

25. *acc. modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *m. a.* cf. § 17. 27.

rem. Turic. *rationem rem*, sed posterius subterlitum. Camp. *orationem.* Facilis confusio scriptorum per compendia.

26. *de Corn.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bern. et edd. ante Basil. exc. Aldo. Reliqui *pro C.*

et protinus. Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Sed Turic. a pr. manu dans *attiget* pro *attigit*, erroris originem demonstrat.

privatum. cf. Cic. in Cat. 1, 1 ibique Interpp.

tum videndum. Malim *jam v.*

25. *quo — modo.* vid. § 4.

26. *Codicem attigit.* vide § 18.

est paulo liberalior vita. Sic et pro *sordido parcum*, pro *maledico liberum* dicere licebit. 46
27 Utique committendum nunquam est, ut adversariorum dicta cum sua confirmatione referamus, aut etiam loci alicujus executione adjuvemus, nisi cum eludenda: *Apud exercitum mihi fueris*, inquit; *tot annis forum non attigeris; absueris tamdiu; et, cum tam longo intervallo veneris, cum iis, qui in foro*

liberalior. Guelf. *liberior* cum Vall. recte rejiciente Badio, ob id quod sequitur „pro maledico *liberum;*" dubitante Burmanno, et exempla ponente Nep. Themist. c. 1 „*liberius* vivebat." et Terent. Andr. 1, 1, 25. „*liberius* vivendi." Terentianum locum aufert Bentlejus, scribens *libera.*

27. *committ. nunquam.* Sic Turic. Camp. Reliqui *n. c.* cf. § 25. 29. *loci.* Turic. *joci* cum Alm. Bern. Jens. et edd. ante Rusc. (cf. 5, 11, 21) item Ald. Basil. Regius correxit, cui addicunt Guelf. Goth. Vall. Camp.

adjuvemus. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *adjuves* cum Voss. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. *adjuvem* Alm. (cf. § 25. 28). Necessaria correctio, ob *referamus* quod praecedit; sed nescio cujus. *cum elud.* Badii margo *cum eludendo* quod blandiretur, si pro *adversariorum* esset *adversarii.* Margo Basil. et Vid. *cum eludendo.* Goth. *c. eluenda.* *tot annis.* Turic. *quod a.* cum Alm. *quot a.* Camp. *t. annos* Goth. quod malit Burm. auctore Servio ad Aeneid. 1, 47. vid. eundem ad Ov. art. am. 1, 648. et accusativum dant Ciceronis libri; qui et dirimunt aliter *t. a.* referentes ad priorem sententiam. cf. § 9 not. ex.

pro sordido — liberum. cf. 4, 2, 77.

27. *loci.* i. e. communis vid. 4, 2, 117.

cum eludenda. Accusativum intellige participii, et ex proximis intellige *adjuvamus*, vel potius *referimus.*

Apud exercitum. Cic. pro Murena c. 9.

cum tam longo. Tam abest a libris Ciceronis cf. 5, 11, 41.

habitarunt, de dignitate contendas? Praeterea in contradictionibus interim totum crimen exponitur, ut Cicero pro Scauro circa Bostarem facit, veluti orationem diversae partis imitatus. Aut pluribus propositionibus junctis, ut pro Vareno, *Cum iter per agros et loca sola faceret cum Pompuleno, in fami-* 28

de dign. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenf. et edd. ante Burm. qui *de* expunxit, quia recte absit a Ciceronis libris. Ernestus reposuit et illic. *in contrad.* Guelf. Camp. *de c.* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. *in contradictiones* Turic. *in contradictionem.* Alm. (cf. § 27. item hac §). Erat profecto *in contradictione.* *circa.* Sic Turic. Reliqui *contra.* cf. 4, 2, 19. 7, 2, 10. *veluti.* Sic Turic. (a manu sec.) Camp. Reliqui *velut.* Ex nostro patet fons erroris Turic. (a pr. manu) *velut in rationem* qui est in Guelf. Bern. *velut in orationem* Alm. cf. modo hac § item § 30.

Pompuleno — Pompulenum. Sic Voss. 1. 3. Sed Turic. *pompulenio* (a sec. manu *pompulenium*) — *pompulenium* cum Camp. Nostrum nomen est apud Muratorium p. 1067, 3. ibidem 1023. *Pompulledius.* Reliqui hic *Populeno — Populenum* quod nusquam inveni praeterea.

28. *contradictionibus.* cf. 4, 2, 29. Malim singularem hic legi. vid. not. crit.

pro Scauro. cf. 4, 1, 69.

circa Bostarem. Fit mentio hujus hominis, Nora, urbe Sardiniae, oriundi, cujus mors objecta fuisse videtur Scauro. vid. Fragm. Cic. ap. Ern. p. 1056. Locus Severiani, rhetoris ex Pithoeanis, p. apud hunc 306, qui servavit fragmentum, cum nostri disputatione magnopere convenit. „Responsurus autem adversario primum id, quod ille „posuerit, verbis infirmioribus „pronunciato (cf. § 25). „Quae vero incredibilia visa „fuerint aut imbecilla, ita „universa ponantur sicut ab „adversario dicta sunt: ut est „illud, Bostarem igitur quendam" cet. cf. et 7, 2, 10.

imitatus. An forte *mutuatus*, ut *veluti* magis proprie dicatur?

Aut — junctis. Hoc *Aut* referes ad id quod sequitur § 29 *Interim.* cf. 4, 3, 16. item 6, 2, 12. Sic et Sueton. Caes. c. 81. *interdum — alias.*

pro Vareno. cf. 6, 10, 69.

liam Ancharianam incidiſſe dixerunt, deinde
Pompulenum occiſum eſſe, illico Varenum
vinctum aſſervatum, dum hic oſtenderet, 468
quid de eo fieri vellet. Quod eſt utique
faciendum, ſi erit incredibilis rei ordo, et
ipſa expoſitione fidem perditurus. Interim
per partes diſſolvitur, quod contextu nocet:
et plerumque id eſt tutius. Quaedam con-
tradictiones natura ſunt ſingulae. id exem-
29 plis non eget. *Communia* bene apprehen-
duntur, non tantum, quia utriusque ſunt
partis; ſed, quia plus proſunt reſpondenti.
Neque enim pigebit, quod ſaepe monui,

illico. Guelf. *illic.* *aſſerv.* Camp. *ad ſenatum.* Jenſ. (errante Geſn.) *obſervaſſe* cum edd. ante Ald. exc. Tarv. *adſervatione* Voſſ. 1. 3. Reliqui (praeter Bip.) *adſervatum.*

faciendum. Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 2. 3. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Hic pro *utique* dat *utile* cum Badio, quod et ipſum ſuaſerat Regius, ſed idem noſtrum de conjectura inſeri voluit, quod expreſſerunt reliqui; rectiſſime.

29. *quia plus.* Turic. Camp. *plus quia.* Fortaſſe non ſine conſilio ſcriptoris ipſius; duriuſcule tamen. cf. § 27. 42.

29. *Communia.* vid. 5, 12, 5. *apprehenduntur* autem egregie dicitur, quod ſaepe apud noſtrum valet: *in ſuam utilitatem convertere* veluti 6, 4, 18. 9, 2, 74.; hic etiam ſignificantius, quia tanquam *commune* in medio poſitum erat, ut utervis *apprehendens* ſuum faceret

quod ſaepe monui. Ingenioſa eſt et vera, ut videtur, Geſneri animadverſio, ſuſpicantis hoc familiari ſermone ſaepius monuiſſe Quintilianum; neque enim in ipſo opere noſtro tale quid inveniri. Dicat aliquis, plurimis illis locis, ubi *communia* nominet Qu., ſubeſſe reprehenſionem omnibus, ut potuerit ſibi videri hoc ipſum diſerte monuiſſe, quod, vocabulum uſurpans, ſemper in animo habuerit. cf. 4, 1, 71. quem ipſum locum memorat Geſn. Eſt tamen inſolens *referre* interpretari: „iterum ponere

rre. Commune qui prior dicit, contra-
ı facit. Eſt enim contrarium, quo ad- 30
arius bene uti poteſt. *At enim non veri-
'e eſt, tantum ſcelus M. Cottam eſſe com-
:um. Quid? hoc veriſimile eſt, tantum
ts Oppium eſſe conatum?* Artificis autem
invenire in actione adverſarii, quae
r ſemet ipſa pugnent, aut pugnare
antur: quae aliquando ex rebus ipſis
ifeſta ſunt: ut in cauſa Coeliana: *Clodia
ım ſe Coelio commodaſſe dicit, quod
um magnae familiaritatis eſt; venenum
paratum, quod ſummi odii argumentum*
Tubero Ligarium accuſat, *quod is in* 31

cit ∟ *contrarium.* Turic. Camp. omittunt cum Goth. et edd. ante Ald. niſi quod *facit* (quod inſeri juſſerat s) ſervant Tarv. et Ruſc. (cf. § 27). Noſtra eſt ſaltem elſ. et Vall. niſi in multis qui ſilentur.
›. *commentum.* Turic. *contentum*, a ſec. manu *conatum* Camp. *inter.* Turic. Camp. *contra* cum Alm. elſ. *quae al. ex.* Turic. *q. de a. et* cum Alm. :8. item mox. *Coeliana.* Turic. *juliana.* Alm. ı. cf. modo, item § 34. *Clodia.* Turic. Camp. ia. *quod ſign.* Turic. Camp. inſerunt *etiam* Alm.

tere," et hoc ſignificet : eſt, ſi reſpicit *monui* , quae dixerit in hoc pere. Sin ad familiares liſcipulis ſermones per- *referre* eſt „narrare, lectore communicare;" c eſt recepta verbi pote- cf. 6, 3, 106.
At enim. cf. § 20.
auſa Coeliana. Cic. pro ›. c. 13. „maximum vi- „deo ſignum cujusdam egre- „giae familiaritatis" — „ma- „gnum rurſus odium video „cum crudeliſſimo diſcidio „extitiſſe." Quintilianus rem ipſam ponit, Ciceronis verba referre nequaquam vult.
[illegible]. *Tubero Ligarium.* Cic. [illegible] Lig. c. 3. „Quis putet „[illegible] crimen, fuiſſe in Africa „Ligarium? nempe is, qui „et ipſe in eadem Africa eſſe

Africa fuerit; et queritur, quod ab eo ipse in Africam non sit admissus. Aliquando vero praebet ejus rei occasionem minus considerata ex adverso dicentis oratio: quod accidit praecipue cupidis sententiarum, ut ducti occasione dicendi non respiciant, quid dixerint, dum locum praesentem, non totam
52 causam, intuentur. Quid tam videri potest contra Cluentium, quam censoria nota? Quid tam contra eundem, quam filium ab Egnatio corrupti judicii, quo Cluentius Oppianicum circumvenisset, crimine exhere-
53 datum? At haec Cicero pugnare invicem ostendit. *Sed tu, Acci, consideres, censeo, diligenter, utrum censorium judicium grave velis esse, an Egnatii. Si Egnatii: leve* 46
est, quod censores de ceteris subscripserunt. Ipsum enim Egnatium, quem tu gravem esse

51. *Afr. fu.* Camp. *Africam fugerit* cum Turic. a manu sec., a pr. enim nostra. *non sit.* Omittit negationem Turic. cf. ad 4, 2, 29. *ducti.* Turic. *dicta*, a sec. manu *data* et sic Camp.

53. *Acci.* Guelf. Camp. Jens. (errante Gesn.) *acti* cum Bodl. et edd. ante Ald. *Atti* Goth. Alm. cum libris Cic. Nulla Turic. varietas memoratur.

„voluit, et prohibitum se a „Ligario queritur." Huc addunt locum Appuleji insignem in hoc exemplum. Apolog. p. Elmenh. 289. 90. „non contraria accu[illegible] „peram et baculum, ob auctoritatem: carmina et speculum, ob hilaritatem: unum „servum, ut deparci: tres libertos, ut profusi?"

cupidis sententiarum. cf. 2, 4, 31. 32.

locum praesentem. cf. 2, 11, 6.

32. *contra Cluentium.* cf. 5, 11, 15. apud Ciceronem quidem pro Clu. est c. 48.

vis, *ex senatu ejecerunt. Sin autem censorium*, *hunc Egnatium*, *quem pater censoria subscriptione exheredavit*, *censores in senatu*, *cum patrem ejicerent*, *retinuerunt.* Illa magis vitiose dicuntur, quam acute reprehenduntur, *argumentum dubium* pro necessario, *controversum* pro confesso, *commune pluribus* pro proprio, *vulgare*, *supervacuum*, *serius constitutum*, *contra fidem.* Nam et illa acci- 34

sin a. cens. Turic. Guelf. *s. a. censorum* cum libris Ciceronianis. Superius tamen omnes contra Cic. *censorium.*

hunc Egn. Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. et edd. ante Basil. et libris Ciceronianis. *h. ipsum enim E.* Guelf. qui modo post *subscripserunt* omittit *ipsum enim.* Reliqui inserunt *ipsum.*

34. *com. pluribus pro.* Sic Turic. cum Bodl. Alm. Goth. Loc. et edd. ante Stoer. quo accedunt Roll. Capp. Inserunt *pro* post *com.* Camp. Jens. quod correxit Regius. Reliqui omittunt *pluribus.* Gesnerus et ipse resumere suadebat.

vulgare. Turic. *legare vulg.* cum Alm. Solo repetendarum literarum errore. cf. § 30. *serius const.* Sic Turic. a secunda manu, cum a prima esset *servum const.* (cum Alm. hoc. cf. modo item § 36.) Camp. cum Andr. et edd. ante

33. *censoria subscriptione.* „Est, credo, lusus in hac formula. *Subscribere* dicuntur „censores, cum in tabulis sub „nomine civis, quem notarunt, causam notae vel animadversionis suae subscribunt; „unde circa hunc ipsum locum „*subscriptionem* saepe pro ipsa „nota ponit Tullius. Egnatius, senex delirus, levis „et parum sibi constans, notatus ipse a censoribus, censuram in filium exercet, et „exheredationi causam *subscribit.*" Haec quidem docte Gesnerus, quanquam ad Ciceronem pertinentia, non ad Qu.

34. *commune pluribus* Addidit *plur.* ut secerneret hoc ab illo *communi* § 29. proprie appellato.

vulgare. Nonnisi gradu distare videtur a praecedenti. cf. 4, 1, 71 ubi eadem reprehensio in prooemio usurpata.

serius constitutum. Intellige *argumentum.* Potest autem *argumentum* dici *serius constitu-*

dunt parum cautis, ut crimen augeant, quod
probandum eſt; de facto diſputent, cum de
auctore quaeratur; impoſſibilia aggrediantur;
pro effectis relinquant vix dum inchoata; de
55 homine dicere, quam de cauſa malint; ho-
minum vitia rebus aſſignent, ut, *ſi quis de-
cemviratum accuſet, non Appium;* manife-
ſtis repugnent; dicant, quod aliter accipi
poſſit; ſummam quaeſtionis non intueantur; 471
non ad propoſita reſpondeant: quod unum
aliquando recipi poteſt, cum mala cauſa adhi-
bitis extrinſecus remediis tuenda eſt, ut *cum
peculatus reus Verres, ſortiter et induſtrie
56 tuitus contra piratas Siciliam dicitur.* Eadem

Baſil. quo acc. Gryph. niſi quod Jenſ. Tarv. *ſervis c.* quod correxit Regius. Reliqui omittunt *ſerius.*

55. *vitia.* Turic. Guelf. Camp. *vitam* cum Goth. et. edd. ante Obr. Hunc, ſive ex Arg. ſive de conjectura, praeſtantiſſima, noſtrum reponentem ſecuti omnes praeter Roll.

tuitus. Camp. *tutatus* cum Goth. Andr. et edd. a Ruſc. (cf. § 29.) inde ad Stoer. quod placet Regio; mihi item.

tum, cum petitur ex SCto aut ſtatuto principis, quod poſt eam prodiit cauſam, quam agimus. cf. 4, 1, 41. *genus cauſae conſtitutum.* Refert Badius, Vallam annotaſſe vitia haec argumentorum non omnia vitata a Cicerone, juniore adhuc, ut pro Quintio et pro Roſc. Amerino; apud Lactantium autem, Ciceronem Chriſtianum, etiam frequentia.

crimen — probandum. cf. 4, 5, 6.

55. *tuitus — Siciliam.* Cic. in Verrem 5, 1. „Sed quae„dam mihi magnifica et prae„clara ejus defenſio oſtendi„tur —. Ita enim cauſa con„ſtituitur, provinciam Sici„liam virtute et vigilantia „ſingulari, dubiis formidolo„ſisque temporibus, a fugiti„vis atque a belli periculis „tutam eſſe ſervatam. — „Novi locum: video ubi“ (Ern. malit *ut:*) „ſe jactaturus „ſit Hortenſius.“

adverſus contradictiones nobis oppoſitas prae-
cepta ſunt: hoc tamen amplius, quod circa
eas multi duobus vitiis diverſis laborant.
Nam quidam etiam in foro tanquam rem
moleſtam et odioſam praetereunt: et iis
plerumque, quae compoſita domo attulerunt,
contenti, ſine adverſario dicunt: et ſcilicet
multo magis in ſcholis, in quibus non ſolum
contradictiones omittuntur, verum etiam
materiae ipſae ſic plerumque finguntur, ut
nihil dici pro parte altera poſſit. Alii dili- 37
gentia lapſi, verbis etiam vel ſententiolis
omnibus reſpondendum putant, quod eſt et
infinitum, et ſupervacuum. non enim cauſa
reprehenditur, ſed actor: quem ego ſemper
videri malim diſertum, ut, ſi dixerit quod
rei proſit, ingenii credatur laus eſſe, non
cauſae: ſi forte quod laedat, cauſae, non

36. *et. in ſoro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *in* cum Alm. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. correxit Regius. *e ſoro* Goth. (tac. Geſn.). *et iis.* Guelf. *etenim* cum Bern. Goth. Vall. et edd. ante Ald. correxit Regius, aſtipulante Turic. Camp. quanquam hic *is* pro *iis.*

non ſolum. Turic. Guelf. omittunt *non* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu reponit (cf. § 34. 37.) vide 4, 2, 29.

37. *mal. diſ.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. Baſil. Reliqui inſerunt *ſic.* *rei proſit.* Turic. *re promiſit.* Alm. *repmi.* (cf. § 36. 38.) *rei profuerit.* Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *forte quod.* Turic. Camp. Goth. Alm. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *quando forte*

36. *hoc — amplius.* vid. 3, 6, 75. Accipias tamen et nominativum *hoc.*

etiam in ſoro. Malim *et in ſ.* (quod in aliquot edd. eſſe narrat Burm.) ut *et* referatur ad „*et* ſcilicet."

ſine adverſario. Cum irriſione hoc dicitur pro eo: ſine reſpectu adverſarii.

38 ingenii culpa. Itaque illae reprehenſiones, aut obſcuritatis, qualis *in Rullum* eſt; aut 47 infantiae in dicendo, qualis *in Piſonem*; aut inſcitiae rerum verborumque, et inſulſitatis etiam, qualis *in Antonium* eſt, animo dantur

non Jenſ. (errante Geſn.) cum edd. ante Baſil. *quando forte* Baſil. ad Stoer. qui primus noſtram. Guelf. *forte* q̄n i. e. *f. quando.*

38. *reprehenſiones.* Turic. *reſponſiones.* Solus, quantum video. cf. 5, 7, 14. Hic quidem vulgatam praefero, non ſolum ob id quod eſt modo *reprehenditur* (§ 37) ſed etiam quod cum modo omnem actoris vituperationem vetuiſſet, his docet, quare Cicero tamen in hoc genus inciderit; ubi *reprehenſio* ſignificantior, quam *reſponſio*, cui etiam genitivus minus proprie adjungebatur quam *reprehenſioni.*

aut — aut — aut. Omittit primum Camp. alterum et tertium Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Bad. *animo dantur.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. cum Alm. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *accommodantur* ut et Turic. a ſec. manu, quanquam *acomodantur.*

38. *reprehenſiones.* cf. not. crit.

in Rullum. Cic. de agraria 2, 5. extr.

in Piſonem. Cic. in Piſ. c. 1. 30 et paſſim.

in Antonium. Philipp. 13, 19. 2, 4. 17. 3, 4.

animo — odiis. Poſtquam contumelioſam actoris tractationem proſcripſerat Qu. cavet ſibi ab exemplis Ciceronianis. *Itaque* enim ait i. e. cum vera ſint quae adhuc diſputavi, jam quaecunque apud Ciceronem videntur contraria meis dictis, ea aut conceſſa fuerunt *animo* i. e. iracundiae (ſic enim animus ſaepiſſime eſt accipiendus, ut apud Terent. Andr. 1, 1, 8. et Statium paſſim, ubi veteres Gloſſae Barthii inſpiciendae) vel libertati, aut expreſſit eadem adverſarii nequitia. Eodem modo Horatius dixit „amico quae *dederis animo*,“ caſu tertio, non ſexto; quanquam ibi *animus* eſt hilaris. Haec exempla igitur condonanda ſunt impotenti cuidam affectui, non pro regula ſequenda. Pro *aut* malis fortaſſe *et.* cf. not. crit.

aut justis odiis: ſuntque utiles ad conciliandum iis, quos inviſos facere volueris, odium. Alia reſpondendi patronis ratio. et aliquando 39
tamen eorum non *oratio* modo, ſed *vita* etiam, *vultus* denique, *inceſſus*, *habitus*, recte incuſari ſolet: ut adverſus Quintium Cicero, non haec ſolum, *ſed ipſum etiam praetextam demiſſam ad talos*, inſectatus eſt. Preſſerat enim turbulentis concionibus Cluentium Quintius. Nonnunquam elevandae 40
invidiae gratia, quae aſperius dicta ſunt, eluduntur: ut a Cicerone Triarius. Nam,

aut. Turic. Guelf. Camp. *ut* cum Goth. et edd. ante Bad. Reliqui omittunt conjunctionem, quam ego de conjectura mutavi. Haec particula, omiſſa Badio primum, lectore non monito, in omnibusque, ut ſuſpicor, MSS. inventa (quanquam abeſſe narratur ab Alm. (cf. § 37. 40.) reduxit me ad iſtam ſcripturam Leidenſem, Gibſono tantopere diſplicentem: *animo dantur*, cum altera non poſſit ferri, ſervato illo *ut*, an *aut*. Nec apparet, quomodo *accommodantur* coëat cum iſto *Itaque*. *juſtis.* Tarv. *iſtius.*

39. *inſectatus.* Turic. Guelf. Camp. *ſectatus* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Male.

ſuntque — odium. Diſplicet quam maxime tam exiguo intervallo recurrens *odium*, et jacet tota ſententia; non profecto deſiderata ſi abſit. Quanquam nec tota ineſt antecedenti. Et ſane vitio iterandorum vocabulorum non caret noſter. cf. 4, 2, 35. 6 Pro. 5.

39. *patronis.* Hi non actori (§ 37.) opponuntur, ſed *inimicis* et *adverſariis* ipſius dicentis, quales fuere Ciceronis Rullus, Piſo, Antonius. cf. 5, 11, 43. ubi „is qui ex diverſo agit" ſegregatur item ab „adverſario."

adverſus Qu. Cic. Cic. pro Cluentio c. 40. quod attinet ad togam in hoc loco vide Ferrarium de re Veſt. in Theſ. Graev. 6, 705. item Ruben. ibid. p. 959. Agnoſcitur enim a Qu. toga, non tunica, cum praetextam nominet.

40. *a Cic. Triarius.* cf. § 28.

cum Scauri columnas per urbem plaustris vectas esse dixit, *Ego porro*, inquit, *qui Albanas habeo columnas, clitellis eas apportavi.* Et magis hoc in accusatores concessum est, quibus conviciari aliquando patrocinii
41 fides cogit. Illa vero adversus omnes et recepta et non inhumana conquestio, si callide quid tacuisse, breviasse, obscurasse, 47
distulisse dicuntur. Defensionis quoque per-
42 mutatio reprehenditur saepe, ut Accius

40. *clitellis.* Turic. *depellis* cum Alm. cf. § 38. 43.

41. *tacuisse.* Turic. Goth. *accuisse.* Guelf. Camp. *acuisse* cum Voss. 2. Joann. (tac. Gibs.) et edd. ante Basil. exceptis Badii. Nostrum est e Regii conjectura, quamquam silentium collatorum multos et graves auctores receptae videatur dare ut Alm. Bodl. Sed monemur in Turnebiana nota, *acuisse* esse in omnibus Codd. (significat excusos) et in scripto Vallae (cf. 5, 10, 71.), qui notarit in hunc locum aliquid de historia illa Demosthenis accentum male ponentis μίσθωτος pro μισθωτός. Vulgatae errorem defendere frustra conatur Taylorus ad Demosth. pro Corona (p. Rskii 213. Vol. I. Apparat.) quem memorat Fosterus On Accent and Quant. p. 164. Ingeniosissima est Regii emendatio. Neque enim *breviasse* de corripiendis syllabis interpretandum (ut 12, 10, 57.), sed de contrahendis et artandis sententiis (ut 1, 9, 2.) cujus verbi vicinia utitur Regius ad commendandam suam scripturam. Sic *breviarium* usurpatum fuit a Seneca, Plinio, Suetonio.

42. *Accius.* Turic. *Appius* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui nostrum. Guelf. *Actius* (cf. § 35.) Goth. Voss. 2. Bern. *Attium* cum Burm. et recentt. hoc solum loco. cf. Heusing. ad Cic. de Off. 3, 21, 12. *Marcius* per *c* est a *Marte*, quare ne *Accius* quidem male, quanquam ab *Atto* vel *Atta*.

Ego — apportavi. Quasi viliori materia columnae (Albanae enim sunt e lapide ex montis Albani lapicidinis) non et ipsae plaustris indigeant ad vehendum. De vilitate *columnn. Albb.* vide Sueton. Aug. c. 72. De *porro.* cf. 2, 5, 5.

Accius. vid. mox § 47.

adversus Cluentium, Aeschines adversus Ctesiphontem facit: cum ille Ciceronem lege usurum modo, hic minime de lege dicturum Demosthenem queritur. Declamatores vero in primis sunt admonendi, ne contradictiones eas ponant, quibus facillime responderi possit; neu sibi stultum adversarium fingant. Facimus autem, quod maxime uberes loci, popularesque sententiae nascuntur, materiam dicendi nobis, quod volumus, ducentibus, ut non sit ille inutilis versus,

Non male respondit, male enim prior ille rogarat.

Fallet haec nos in foro consuetudo, ubi ad- 45
versario, non ipsi nobis respondebimus. Ajunt Accium interrogatum, cur causas non

quod vol. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Reliqui *quo vol.* Accommodarunt ad *ducentibus*, sed pro *quo* in hac ratione debebat esse *unde*. cf. 5, 10, 124. 6, 2, 16.

ille inut. Sic Turic. Guelf. Camp. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. qui *nobis inut.* Reliqui *inut. ille.* cf. § 29. 5, 14, 6.

43. *Accium.* Camp. *Actium* cum Alm. (non Turic. cf. § 40. 45.) Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *Attium* Goth. Voss. 2.

Aeschines. vid. 3, 6, 3. ibique notam.

ducentibus i. e. credentibus. cf. not. crit.

Non male — rogarat. Unde sit hic versus, ignoro; nec videntur interpretes anquisivisse, plerique tacentes. Quod autem Pithoeus confert Iliad. 20, 250 'Οπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις, parum ad rem facit.

43. *Fallet — consuetudo.* cf. 5, 11, 26. 11, 3, 108. 12 Prooem. 2. Pro *fallet* 2, 10, 9. „*tirones — inveniunt.*" et 2, 8, 13 *decipient.*

ageret, cum apud eum in tragoediis tanta vis esset optime respondendi, hanc reddidisse rationem, *quod illic ea dicerentur, quae ipse vellet, in foro dicturi adversarii essent, quae*
44 *minime vellet.* Ridiculum est ergo in exer- 47
citationibus, quae foro praeparantur, prius cogitare, quid responderi, quam, quid ex diverso dici possit. Et bonus praeceptor non minus laudare discipulum debet, si quid pro diversa, quam si quid pro sua parte acriter
45 excogitavit. Rursus aliud in scholis permittendum semper, in foro raro. Nam loco a petitore primo contradictione uti qui possumus, ubi vera res agitur, cum adversarius
46 adhuc nihil dixerit? Incidunt tamen plerique in hoc vitium vel consuetudine declamatoria, vel etiam cupiditate dicendi: dant-

esset — hanc. Guelf. omittit interjecta cum Bern. et Gryph. Stoer. Chouet. Leid. *e. optime h.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *e. optime resp. optime h.* Ald. cum edd. ante Gryph.

45. *aliud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Ioann. Voss. 1. Bern. Andr. Reliqui *aliquid.*

raro. Turic. Camp. *rarum* cum Voss. 1. 3. Habet insuavem sonum recepta, et potest videri nata ex errore (de quo vide 5, 12, 14. 6 Pro. 12); nec vicissim apparet quare consulto aliquis scripserit *rarum* nisi invenerit in exemplo. Durior tamen structura si non adverbium *raro* opponatur alteri *semper,* verum *rarum* nomen ad *semper permittendum* referatur, ut utrobique subauditur *est. Rarum* ita usurpatur 5, 11. 42.

qui poss. Turic. omittit *qui* cum Alm. cf. § 43. 47.

45. *aliud.* Hoc, ut „aliquid simile contradictioni" ponatur (§ 49.), non plane idem est, ac „stultum adversarium sibi fingere" (§ 42.), ut posset *aliud* appellare.

raro. cf. not. crit.

loco — primo. vid. 4, 2, 28.

que de se respondentibus venustissimos lusus, cum modo, *se vero nihil dixisse*, *neque tam stulte dicturos*; modo, *bene admonitos ab adversario*, *et agere gratias*, *quod adjuti sint*, jocantur; frequentissime vero, id quod firmissimum est, *nunquam iis responsurum adversarium fuisse*, *quae proposita non essent*, *nisi illa sciret vera esse*, *et ad fatendum conscientia esset impulsus*: ut pro Cluen- 47
tio Cicero, *Nam hoc persaepe dixisti*, *tibi sic renunciari*, *me habere in animo causam hanc praesidio legis defendere. itane est? ab amicis imprudentes videlicet prodimur? et est nescio quis de iis*, *quos amicos nobis arbitramur*, *qui nostra consilia ad adversarium deferat? Quisnam hoc tibi renunciavit? quis tam improbus fuit? cui ego autem narravi? Nemo*, *ut opinor*, *in culpa est. nimirum tibi istud lex ipsa renunciavit.* At quidam, con- 48
tradictione non contenti, totos etiam locos explicant, *Scire se hoc dicturos adversarios*,

47. *dixisti.* Turic. Guelf. Camp. *dixi* cum Alm. Voss. 1. 3. cum edd. ante Rusc. quod correxit Regius (cf. § 29). *dixti* Vall. et Voss. 2. (cf. 9, 3, 22) *dixit* Goth. si recte est excussus. *est nescio.* Turic. Camp. *iste n.* Alm. *ille n.* cf. § 45. 50. *renunc. quis.* Turic. inserit *ut* Camp. *aut.* *autem.* Voss. 1. *ante.* Placet.
est. nim. Ald. Bas. inserunt *sed* cum libris Cic.
istud lex. Turic. Camp. *i. res.* Placet. Ciceronis libri *istuc l.*

47. *pro Cluentio.* c. 52. *autem.* cf. not. crit. *istud lex.* cf. not. crit.

48. *explicant.* De vocabulo cf. 3, 6, 76, de re hic § 27.

et ita perſecuturos. Quod factum venuſte noſtris temporibus eluſit Vibius Criſpus, vir ingenii jucundi et elegantis: *Ego vero*, inquit, *iſta non dico. quid enim attinet illa bis*
49 *dici?* Nonnunquam tamen aliquid ſimile contradictioni poni poteſt, ſi quid ab adverſario teſtationibus comprehenſum in advocationibus jactatum ſit; reſpondebimus enim rei ab illis dictae, non a nobis excogitatae: aut, ſi id genus erit cauſae, ut proponere poſſimus certa, extra quae dici nihil poſſit: ut, cum res furtiva in domo deprehenſa ſit, dicat neceſſe eſt reus, aut *ſe ignorante illatam*, aut *depoſitum apud ſe*, aut *donatam ſibi.* quibus omnibus, etiamſi propoſita non ſint, reſponderi poteſt.
50 At in ſcholis recte et contradictionibus

48. *Vibius.* Turic. *vivus.* Camp. *Junius.*

50. *recte et contr.* Turic. *r. plenaribus o. c.* cum Guelf. niſi quod hic lacunas habet, poſt *plen.* minorem, poſt *et* paulo majorem. Goth. *r. et plenaribus o. c.* cum Voſſ. 2. Alm. (cf. § 47, quoniam prius *et* non eſt in Turic., item § 51).

Vibius Criſpus. Sub Domitiano ſenex teſte Juvenale 4, 81 ſed ganeae Vitellianae ſodalis (Dio Caſſ. l. 65. p. 1061 Reim.), „inter claros „magis quam inter bonos“ judicante Tacito Hiſtor. 2, 10. Multis eum locis memorat noſter cf. in primis 10, 1, 119. ubi *jucunditas* ejus laudatur, ut et 12, 10, 11 et a Juvenale l. c. Fidem faciunt dicta ejus aliquot a noſtro, Suetonio (Domit. c. 3 cf. Dio Caſſ. p. 1084 Reim.), aliis, relata. vid. et ſcriptorem de cauſſ. corrupt. el. c. 8.

49. *advocationibus.* Interpretor congreſſus advocatorum privatos, non in judicio factos. De *advocatis* cf. 5, 6, 6, item not. ad 2, 15, 30. *teſtationes* vide ad 5, 7, 33.

50. *recte et contradictionibus.* cf. not. crit.

remus, ut in utrumque locum, id est um et secundum, simul exerceamur. l nisi fecerimus, nunquam utemur contione: non enim erit, cui respondea- Est et illud vitium, nimium soliciti, 51 ca omnia momenta luctantis. Suspectam facit judici causam, et frequenter, quae

s et in Goth. Gesnerus neglexit. Camp. *interpellationi-*. Tarv. *r. et interpellationibus e. c.* cum Andr. Venet. f. ut quosdam emendare narrat Regius. Jens. *r. et ple- c.* cum Loc. Rusc. *r. et probationibus e. c.* Bad. utr. Capper. cum aliquot praeterea. Nostra est in reliquis ed MSS. turpiter silentur. *interpellationibus* omissis *recte* ipsum ab emendatore est profecto, quanquam in prin- ampani. Pro *plenaribus* Gesn. conjicit *velitaribus*. re *probationibus* non attinet, cum adeo nota vox tam on potuerit obliterari. Alioqui si noto vocabulo de- ossemus, nihil aptius quam *propositionibus*, quod inter uadet Badius. *plenius*, quod Regius, nec ipsum est nihili, t fuerit ante hanc vocem, post autem deleatur. Equi- hil exputo. Ejicere vocem portentosam, quod interim n multis, proletaria sane est κρίσις. Eum censeo emen- n orationem, qui graecas aliquas voces invenerit, lacu- Guelferbytanis inserendas. Ne illud quidem pro certo , sextum an tertium casum agnoscere debeamus in *con- inibus*. Hunc tamen malim.

simul. Turic. Camp. inserunt *plurimum*.

nimium. Turic. Camp. *magnum* cum Alm.

citi. Turic. *solicite* cum Alm. (cf. § 50. 56). Hoc ntecedente facit expeditiorem sane sed et jejunam em.

remus. cf. 3, 5, 12. 52. 5, 14, 20, 6, 3, obstat omnium librorum consensus cf. § 45.

t — secundum. Hoc ne quis cogitaret de lo et defendendo. Glos- im quo minus credam,

51. *Est et illud* i. e. Solet committi etiam illud cet. cf. 6, 1, 50. Rem ipsam habes 5, 12, 8. loco nimis simili nostro.

ſtatim dicta omnem dubitationem ſuſtuliſſent, dilata ipſis praeparationibus fidem perdunt, quia patronus et aliis crediderit opus fuiſſe. Fiduciam igitur orator prae ſe ferat, ſemperque ita dicat, tanquam de cauſa optime ſen-
52 tiat. Quod (ſicut omnia) in Cicerone praecipuum eſt. Nam illa ſumma cura ſecuritatis eſt ſimilis, tantaque in oratione auctoritas, ut probationis locum obtineat, dubitare nobis non audentibus. Porro, qui ſcierit, quid pars adverſa, quid noſtra habeat valentiſſimum, facile judicabit, quibus maxime rebus vel occurrendum ſit, vel inſtan-
53 dum. Ordo quidem in parte nulla minus affert laboris. Nam, ſi agimus, noſtra confirmanda ſunt primum: tum, quae noſtris opponuntur, refutanda. Si reſpondemus,
54 prius incipiendum eſt a refutatione. Naſcuntur autem ex his, quae contradictioni oppoſuimus, aliae contradictiones, euntque in- 471
terim longius: ut gladiatorum manus, quae

dicta. Turic. omittit, male. Opponuntur *ſtatim dicta — dilata.*

54. *manus.* Conferendis et noſtri locis 6, 4, 8. 9, 1, 20. et aliorum ſatis apparet, *manum* dici pro *ictu,* quae eſt interpretatio Schol. V. ad Stat. Theb. 6, 788. Sic et Lucan. 6, 190. Mutuantur hinc vocem in aleae jactibus appellandis. cf. Caſaub. ad Suet. Aug. c. 71. Neque tamen aeque facile eſt, docere, quae *vocatae* fuerint *ſecundae manus.* Nam quod Geſnerus ſumit, primam manum intelligi caventis ictum, ſecundam inferentis, id quidem inde precario efficitur „quia prius „eſt, humanius, juſtius, tueri „corpus ſuum; alterum, alie„num ferire.“ Equidem caventis ictum nullam eſſe manum, ſed ſoli inferenti tribui eam.

ſecundae vocantur, fiunt et tertiae, ſi prima ad evocandum adverſarii ictum prolata erat: et quartae, ſi geminata captatio eſt, ut bis cavere, bis repetere oportuerit. Quae ratio 55
et ultra ducit. Sed illam etiam, quam ſupra oſtendi, ſimplicem ex affectibus atque ex affirmatione ſola probationem recipit refutatio; qualis eſt illa Scauri, de qua ſupra dixi: quin neſcio, an etiam frequentior,

54. *ſi prima,* Turic. *iſti p.* Solus.

evocandum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vocandum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ruſc (cf. § 47). Noſtrum timida conjectura ſuaſit Regius. A MSS. iis, qui ſilentur, defendi vix ſpero. Quod Bern. noſtrum dare narratur, in eo errorem ſuſpicor transponendarum vocum.

bis cav. Camp. inſerit *etiam* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Stoer. An *eam* leges, et referes ad *captationem*? Sed ne ſic quidem juſtus manuum numerus videtur exire.

55. *ducit. Sed illam etiam.* Turic. *ductis et eam eſt ille tamquam ſed illa etiam.* Guelf. Camp. *d. S. illa e.* cum Goth. et edd. ante Ald. quo acc. recentiores a Stoer. inde ad Capper.

crediderim; collatis reliquis locis. Sed hic ſane ex bis *cavendo*, bis repetendo, quarta fit manus. *Captatio* hic quidem συνώνυμον videtur „proferendi manum ad evocandum adverſarii ictum," non petitio. Sed non video, quo modo numerus quaternarius manuum exeat in hac ratione. Obſcura eſt et res per ſe ipſa et collata cum altera cujus imaginem facit. *Secundam* ego *manum* per ſe quidem interpreter ictum protinus continuatum cautioni, *den Nachſtoſs*. Solatur me Regii ſimplicitas fatentis, ſibi ignotam eſſe hanc gladiatorum conſuetudinem.

bis cavere. cf. not. crit.

55. *ſupra oſtendi.* 5, 12, 12.

ſupra dixi. 5, 12, 10.

frequentior. Quod legitur in veteri Campani editione, ſola, *frequentius* adverbium, placet; facilius ad *recipit* referendum, quam adjectivum *frequentior*, ad *qualis — illa*.

ubi quid negatur. Videndum praecipue utrique parti, ubi ſit rei ſumma. Nam fere accidit, ut in cauſis multa dicantur, de pau-
56 cis judicetur. In his probandi refutandique ratio eſt, ſed adjuvanda viribus dicentis, et adornanda. Quamlibet enim ſint ad docendum, quod volumus, accommodata, tamen erunt infirma, niſi majore quodam 477
57 oratoris ſpiritu impleantur. Quare et illi communes loci *de teſtibus*, *de tabulis*, *de argumentis*, aliisque ſimilibus, magnam vim animis judicum afferunt; et hi proprii, quibus factum quodque laudamus, aut contra, *juſtum* vel *injuſtum* docemus, *majus*

rei. Turic. omittit, ſolus.

56. *docendum.* Turic. Guelf. Camp. *dicendum* cum Goth. Alm. Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 54) item Baſ. Stoer. et rell. ante Roll. quo acc. Burm. Noſtrum ex emendatione Regii. *accom. tamen er. inf.* Turic. *a. pecunia t. e. et i.* (a ſec. manu deletum *pec.*) cum Alm. (cf. § 51. 5, 14, 7). *a. t. e. et i.* Camp. cum Voſſ. 3. Ex monſtro illo Turic. et Alm. ingenioſe Burm. efficit *tenuia*, quod ſpeciem ſumit ab *et*, in aliis quoque, ut vidimus, libris remanente.

impleantur. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *implentur* cum edd. ante Baſ. *impleatur* Voſſ. 2.

57. *quodque.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quoque* cum Vall. Regius correxit.

juſt. vel. Guelf. *j. aut.*

ubi — ſumma. vid. 3, 6, 9. Capperonnerius commodum laudat Juvenal. 7, 155 — *ubi ſumma Quaeſtio* —.

56. *accommodata, tamen.* cf. not. crit.

majore — impleantur. Non ego ullam, cum Geſnero, hic navis ſimilitudinem agnoſco. *implere* pro *magnum reddere* et alibi uſurpat noſter ut 6, 1, 12. 9, 3, 74. Ambigas autem, pro *oratoris* ſitne legendum *orationis*.

aut *minus*, *aſperius* aut *mitius*. Ex his autem alii ad comparationem ſingulorum argumentorum faciunt, alii ad plurium, alii ad totius cauſae inclinationem. Ex quibus 58
ſunt, qui praeparent animum judicis; ſunt, qui confirment. Sed praeparatio quoque aut confirmatio aliquando totius cauſae eſt, aliquando partium, et perinde, ut cuique conveniunt, ſubjicienda. Ideoque miror, in- 59
ter duos diverſarum ſectarum velut duces non mediocri contentione quaeſitum, *Singulisne quaeſtionibus ſubjiciendi eſſent loci?* ut Theodoro placet: *An prius docendus judex, quam movendus?* ut praecipit Apollodorus: tanquam perierit haec ratio media, et nihil cum ipſius cauſae utilitate ſit deliberandum. Haec praecipiunt, qui ipſi non dicunt in foro: ut artes, a ſecuris otioſisque compoſitae, ipſa pugnae neceſſitate turbentur.

plurium. Turic. Guelf. Camp. *plurimum.* Male. cf. 2, 7, 5.

58. *perinde.* Turic. Guelf. Camp. *proinde* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Stoer. quo acc. Obr. *providit* Voſſ. 1. cf. § 21. not. ex.

59. *artes.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *acies.* Ingenioſa eſt conjectura (neque enim ab ullo, credo, MS.

59. *duos — duces.* cf. 3, 1, 17. 18.

tanquam — media. Agnoſcit Geſn. colorem petitum ab Ariſtotele cf. nos ad 4, 2, 32.

nihil — deliberandum. cf. 4, 2, 101.

ut — turbentur. De uſu conjunctionis *ut* cf. nos ad 1, 1, 30: quanquam hic intelligi etiam poteſt *ita* ante *ut.* *Artes* vide explanatas ad 2, 15, 4. ubi ex Cicerone „ad „*artes componendas.*" *Pugna*

60 Namque omnes fere, qui legem dicendi, quaſi quaedam myſteria, tradiderunt, certis 478 non inveniendorum modo argumentorum locis, ſed concludendorum quoque nos praeceptis illigaverunt: de quibus breviſſime praelocutus, quid ipſe ſentiam, id eſt quid clariſſimos oratores feciſſe videam, non tacebo.

XIV. Igitur *enthymema* et argumentum ipſum, id eſt rem, quae probationi alterius adhibetur, appellant; et argumenti elocutionem. Eam vero, ut dixi, duplicem: *ex*

defenditur) cujus quidem eruditi, ignoro; nec tamen neceſſaria. Deduxit eo *pugnae* mentio, et veniat legenti in mentem Phormionis illius Hannibalem docentis (Cic. de Orat. 2, 18). Sed diſſuadet mutationem hanc, quod ſubito per illam injicitur ſimilitudo. Alia res ſit ſi, pro *ut* — *turbentur*, legatur *ut* — *turbantur*. Abrupta quidem et hiulca vel ſic fuerit oratio, ſed manifeſta tamen comparatio. Neque pluralis locum habet, ſi legitur *acies*; ſi *artes*, optime.

60. *Namque*. Hinc novum caput, inſcriptione plerique impoſita, ordiuntur Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Neque erat quod tantam hujus diremtionis imperitiam accuſaret Regius, quem mox ſecuti ſunt omnes.

1. *quae prob.* Turic. Camp. *q. de reprob.* cum Alm.

ut dixi. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Alm. et edd. ante Baſil. Reliqui omittunt *ut*.

autem *ſcholae* ſaepe opponitur ut 5, 12, 17. 22. 6, 3, 28. 10, 1, 79. Praecepta ſcholarum cedere debere utilitati aliquoties monet, velut 4, 2, 85. cf. tamen not. erit.

60. *myſteria.* Comparat Burm. Cic. de Or. 1, 47. „explicet nobis, et illa dicendi *myſteria* enunciet." item Geſnerus noſtrum 5, 14, 27.

1. *ut dixi.* vide 5, 10, 2. Accuſativum *eam duplicem* repete ex *appellant.*

consequentibus, quod habet propositionem,
conjunctamque ei protinus probationem:
quale pro Ligario, *Causa tum dubia, quod
erat aliquid in utraque parte, quod probari
posset: nunc melior ea judicanda est, quam
etiam Dii adjuverunt:* habet enim rationem
et propositionem, non habet conclusionem.
ita est ille imperfectus syllogismus. Ex 2
pugnantibus vero, quod etiam solum *enthy-
mema* quidam vocant, fortior multo proba-
tio est. Tale est Ciceronis pro Milone, *Ejus
igitur mortis sedetis ultores, cujus vitam si
putetis per vos restitui posse, nolitis.* Quod 3
quidem etiam aliquando multiplicari solet,
ut est ab eodem, et pro eodem reo, factum:

ei. Turic. Camp. *rei.* *mel. ea jud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voss. pr. et edd. ante Gryph. *mel. jud.* Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *m. e. certe j.* cum libris Ciceronianis. *rationem et propos.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Jens. et edd. ante Bas. quo acc. Obr. *propositionem* omissis reliquis Guelf. cum Bern. Bas. *r. e. probationem* Goth. (tac. Gesn.). A Gryphio inde praeter Obr. *propositionem probationemque;* quo auctore, nescio.

3. *eodem et — reo.* Turic. Guelf. omittunt *et pro eodem* cum Voss. 1. 3. et Alm. ut suspicor, quanquam etiam *reo* ab hoc abesse narratur. Solitus error.

quod habet. Neutrum pronominis relativi spectat ad *enthymema,* nisi forte totum negotium comprehendit. cf. 5. c. III. item mox § 2.

pro Ligario. c. 6.

rationem — conclusionem. Ratio hic plane pro probatione dicitur; nec ordo diligenter custoditur, qui *prop.* anteverti postulabat *rationi.* Propositiones sunt *dubia, melior judicanda,* rationes *quod erat — posset, quam — adjuverunt.*

imperfectus syllogismus. vid. 5, 10, 3.

2. *quod etiam solum.* cf. 5, 10, 2.

pro Milone. c. 29.

Quem igitur cum omnium gratia noluit; hunc voluit cum aliquorum querela? quem jure, quem loco, quem tempore, quem impune, non est ausus; hunc injuria, iniquo loco, alieno tempore, cum periculo capitis
4 *non dubitavit occidere?* Optimum autem videtur enthymematis genus, cum proposito dissimili vel contrario ratio subjungitur: quale est Demosthenis, *Non enim, si quid unquam contra leges factum est, idque tu es imitatus, iccirco te convenit poena liberari: quin e contrario damnari multo magis. Nam*

omnium. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *aliqua* cum Voss. 2. 3. et edd. ante Basil. *aliquorum.* Voss. 1.

quem impune. Turic. Guelf. Camp. omittunt haec cum Vall. Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bas. Sed etiam *quem loco* Voss. 1. 2. 3. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald.

4. *factum.* Turic. Guelf. Camp. *actum.* cf. 5. 10. 55. Graece est ἐπράχθη. Cum de legibus ferendis hoc dicatur, *actum* fortasse melius. *quin.* Turic. Guelf. Camp. Jens. (errante Gesn.) Tarv. *quod.* Regius correxit. Goth. *sed* cum Voss. 2.

4. *Demosthenis.* In Androtionem p. Rsk. 595. Οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προήλω, σὺ ταδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως, ἂν σὺ δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γράψει. Gesnerus simile de eadem re enthymema designat apud Cic. Verr. 3, 89. „Si is qui erit — liberabuntur" et Regius ait, (quam quidem vere, ipse viderit), Paulum (Digest. 1, 3, 14.) ex hoc Demosthenis dicto collegisse regulam juris civilis: „Quod — „contra rationem juris receptum est, non est producendum ad consequentias." Eodem Demosthenis loco utitur Demetr. § 31. p. Schn. 17. Similis est alter ejusdem contra Stephanum falsi testimonii οὐ γὰρ ἂν ἕτερον δείξῃ δεινότερα εἰργασμένον, ἀποφεύγειν αὐτῷ προσήκει. p. 1117.

ut, *ſi quis eorum damnatus eſſet*, *tu haec*
non ſcripſiſſes: ita, *damnatus tu ſi fueris*,
non ſcribet alius. Epichirematos et quatuor, 5
et quinque, et ſex etiam factae ſunt partes a
quibusdam; Cicero maxime quinque defendit, ut ſit *propoſitio*, deinde *ratio* ejus, tum *aſſumtio*, et ejus *probatio*, quinta *complexio:* quia vero interim et propoſitio non egeat rationis, et aſſumtio probationis, nonnunquam etiam complexione opus non ſit, et quadripertitam, et tripertitam, et bipertitam quoque fieri poſſe ratiocinationem.
Mihi, et plurimis nihilominus auctori- 6
bus, tres ſummum videntur. Nam ita ſe

5. *vero.* Turic. Guelf. omittunt cum Camp. (a quo et *quia* abeſt, et pro *interim* eſt *interdum*) Voſſ. 1. 2. Goth. Vall. et edd. ante Bad. Regius repoſuit, neceſſario; et facillime intercidebat, compendio notatum ů.

et aſſ. prob. Guelf. omittit. *complexione.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cum plane* cum Alm. Vall. et edd. ante Ald. Regius veriſſime correxit.

quadripertitam. Sic Turic. In reliquis duabus vocibus A habet et ipſe pro E. et ſic libri mei omnes ubique, exc. Gryph. et Obr. qui mecum faciunt. cf. 3, 6, 83.

6. *plurimis.* Turic. Camp. *pluribus* cum Voſſ. 1. cf. 5, 15, 57. *ſummum.* Camp. *ſummi.* Ald. *ad ſummum* cum Bad. ſec. Baſ. Gryph. aliisque. *ſolummodo* Goth. Bad. pr. cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Burmannus ablegat ad Liv. 31, 42, 4. ubi vid. Drakenb. cf. noſtr. 5, 10, 5.

5. *Cicero.* vid. de Inv. 1, 87. item Script. ad Herenn. 2, 18.

et propoſitio — probationis. In altero membro deficit negatio, ubi pro *et* expectabas *nec.* In tali oratione equidem non acquieſco, cum exemplis geminis deſtituar. Suſpicor *aut* — prop. *aut* aſſumt.

6. *tres ſummum videntur.* cf. 5, 10, 5. qui locus non plane coit cum hoc.

habent ista natura, ut sit, de quo quaeratur, et per quod probetur: tertium adjici potest velut ex consensu duorum antecedentium. Ita erit prima *intentio*, secunda *assumtio*, tertia *connexio*. Nam confirmatio primae ac secundae partis et exornatio, eisdem cedere
7 possunt, quibus subjiciuntur. Sumamus enim

habent ista nat. Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *habet i. n.* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bas. Nostrum est in Gryph. (1536) Colinaei. Reliqui *habet nat.*

partis et exorn. Turic. Camp. *p. exorn. et.* Tarv. *p. exorn. est et* cum Alm. (cf. 5, 13, 42. item § 13). Reliqui *part. exorn.* omisso *et.* Nostrum dedi ex conjectura Capperonnerii, quam et ipse recepit, firmissimis rationibus comprobatam. Neque enim, ut monet, est pro candore Quintilianeo haec affectatio discernendi (etiam per χιασμὸν) *confirmationem primae* ab *exornatione secundae partis*, neque *exornatio* magis ad secundam argumentationis partem spectat quam ad primam (quod Cicero ipse ostendit mox § 7. *primam partem — copiosissimis verbis*) sicuti ne *confirmatio* quidem conjunctior est cum prima quam cum altera ejus parte. vid. § 5. *ratio — probatio.* *possunt.* Jens. (tac. Gesn.) *possent* cum edd. ante Ald. correxit Regius. cf. 5, 11, 2.

7. *enim.* Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Alm. Voss. 1. Ald. Omittunt Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante

Nam conf. — subjiciuntur. i. e. ratio propositionis et probatio assumtionis, quae sunt secunda et quarta pars ratiocinationis Ciceronianae, possunt comprehendi, illa quidem propositionis, haec assumtionis vocabulo, quibus subjunguntur. *Cedere alicui rei* idem est ac *cedere in locum vel partem alicujus rei* (cf. 3, 8, 53). *Subjici* autem hic non dialectico illo significatu dicitur, sed pro *subjungendo* cf. 3, 3, 6. Exornationem vide apud Cornif. ad Herenn. 2, 18, 29. Cic. de Inv. 1, 30. *exornari argumentationem.* Animadvertit Regius, Boëthium in secundo dialecticorum libro multis collegisse argumentis ratiocinationem tripertitam, quod et Aristoteli ac Theophrasto et omnibus denique peripateticis placuisse demonstret.

x Cicerone quinque partium exemplum. *Melius gubernantur ea, quae consilio reguntur, quam quae sine consilio administrantur. Hanc primam partem numerant: eam deinceps rationibus variis, et quam copiosissimis verbis approbari putant oportere.* Hoc ego totum cum sua ratione unum puto: alioqui si ratio pars est, est autem varia ratio, plures partes esse dicantur. Assumtionem deinde 8 ponit, *Nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, administratur. Hujus assumtionis quarto in loco jam porro inducunt approbationem:* de quo idem, quod supra, dico. *Quinto inducunt loco complexionem, quae* 9

Basil. exceptis, quas demonstravi. Recentiores *autem*, sine auctore. cf. 3, 5, 10. item Morel Elémens de Critique p. 306. *gubernantur ea.* Ciceronis libri *accurantur*, nisi quod Leid. 3. addit *ea.* *reguntur.* Cic. *geruntur.* Turic. ante *cons.* inserit *sine.* Alm. *cons. reg.* bis ponere et quaedam turbare narratur cf. 5, 13, 56. item § 11.

cum sua. Turic. Camp. *in s.* cum Goth. Vall. Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. *insita* Guelf. cum marg. Basil. non sine specie. Nostrum conjecit Regius. *puto.* Ioann. *pono* cum Steph. ipso, non ejus margine, ut narrat Burm. Non displicet.

8. *jam.* Basil. *aliam* cum edd. posterioribus ante Obr. et libris Cic. *approbationem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bern. et edd. ante Gryph. item libris Cic. Reliqui *prob.*

9. *compl. quae.* Cic. inserit *eam.*

7. *ex Cicerone.* vid. de Inv. 1, 34. *Enim* dixit, quia hoc ipso exemplo tripertitam rationem est defensurus.

est, est. Intellige *si* inter haec duo verba.

8. *quod supra.* modo § 7. „Hoc — dicantur."

aut id infert solum, quod ex omnibus partibus cogitur, hoc modo, Consilio igitur mundus administratur: aut, unum in locum cum conduxit breviter propositionem et assumtionem, adjungit, quid ex his conficiatur, ad hunc modum: Quod si melius geruntur, quae consilio, quam quae sine consilio administrantur; nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, administratur: consilio igitur

10 *mundus administratur.* Cui parti consentio. In tribus autem, quas fecimus, partibus,

aut id infert. Turic. Guelf. Camp. *a. id fert.* cum Alm. Bern. Tarv. Ald. *a. infert.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. (nisi quod hic dicitur dare *autem*) et reliqui ante Gryph.

conduxit. Sic Turic. Guelf. Camp. *conducit* Voss. 3. Reliqui *conduxerit*, ut et libri Cic. Sed *cum* h. l. est *postquam.* Basil.\ margo *concluserit* quod operosius impugnat Burmannus Ciceronis locum aliquem afferens aliorumque, nec sentiens, hoc ipsum esse Ciceronis, quod multos videtur interpretes fefellisse; etiam Regium. *assumt. adj.* Cic. inserit *id.*

quid. Goth. *quod* cum Cic. *gerunt. quae.* Cic. inserit *ea.* *qu. omn. mund. adm.* Cic. *adm. qu. omn. mund.*

infert. cf. 5, 11, 27.

10. *In tribus — partibus.* Queritur Gesnerus hic deesse lucidum ordinem, nec constare partium numerum. Neminem profecto dicturum, totum hoc „Nam quidquid — „ex se ipsa movetur" esse assumtionem; qua tamen sola ratione effici tres partes. Hunc errorem natum ex prava *intentionis* appellatione (§ 6) pro qua *propositionem* aptius fuisse dicturum. *Intentionem* vocandam fuisse, quae interdum praemittatur *propositioni*, ut hic; quaeque eadem sit *conclusioni.* (Sed efficiet ea quartum profecto membrum.) Equidem nihil aliud quam assumtionem creditum a Qu. censeo totum illud „Nam quidq. — movetur" quanquam hoc magnopere recedit a nostra subtilitate enumerandi partes syllogismi, neque ipsi sane Ciceronis exemplo, modo posito, satis con-

non eſt forma ſemper eadem, ſed una, in qua idem concluditur, quod intenditur, *Anima immortalis eſt. Nam, quidquid ex ſe ipſo movetur, immortale eſt: anima autem ex ſe ipſa movetur, immortalis igitur eſt anima.* Hoc fit non ſolum in ſingulis argumentis, ſed in totis cauſis, quae ſunt ſimplices, et in quaeſtionibus. Nam et hae pri- 11
mam habent propoſitionem, *Sacrilegium commiſiſti: Non, quisquis hominem occidit, caedis tenetur:* deinde rationem (ſed haec eſt

11. *commiſ. Non.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *hominem occidiſti.* cf. 3, 6, 74. *caed. ten.* Sic Turic. (ſed a ſec. manu aſcriptum *reus*) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui inſerunt *reus.*

haec eſt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) omittunt *eſt.* Placet.

venit. Sed nondum adoleverat nec juſtas vires ſumſerat dialectica illa diligentia inter homines Romanos, agendi et eloquendi peritiores quam argutandi. cf. 5, 13, 19. Sic in vocabulis uſurpandis fluctuat noſter, ut *connexio* (§ 6. 12.) pro *complexione.* Et hoc agnoſcit mox ipſe Geſnerus ad § 12. item in praef. ſua § 14, luculentiſſime diſputans. Refert maxime, ut hic efficiatur ternarius ille numerus, quem de induſtria tutatur noſter. Male autem Geſnerus ipſam ſcripturae integritatem ſollicitat, quanquam tecte, nec ſibi fidens ſatis.

Anima — eſt. Hoc quidem et ipſum e Cicerone petitur, quanquam non ipſius verbis explicatum. vid. Tuſc. Diſp. 1, 23. item Somn. Scip. p. 1091 (frgm. Cic. in Ed. Ern.). Sua autem ſe convertiſſe e Platonis in Phaedro oratione, teſtatur Cicero. vid. Phaedr. Plat. p. 245. C. D. E. (Bip. 10, 318. 19.) ubi cf. Heindorf. p. 246.

in quaeſtionibus, quae opponuntur cauſae univerſae cf. 3, 6, 10. De *cauſis ſimplicibus* 3, 10, 1.

11. *Sacril. — Non quisquis.* Sunt hae propoſitiones, vel intentiones, ajens altera, altera negans.

caedis — tenetur. Structuram eandem habes Cic. de legg. 3, 13. Digeſt. 6, 1, 4.

omnia enim animalia meliora ſunt, quam
13 *inanima.* Ceterum haec propoſitio aut confeſſa eſt, ut proxima; aut probanda, ut, *Qui beatam vitam vivere volet, philoſophetur oportet:* non enim conceditur: cetera ſequi, niſi confirmata prima parte, non poſſunt. Et aſſumtio interim confeſſa eſt, ut, *Omnes autem volunt beatam vitam vivere;* interim probanda, ut illa, *Quod eſt diſſolutum,*

13. *vivere.* Turic. Camp. *videre* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (cf. 5, 13, 56). Correxit Regius. Hebraiſmum olet, ut monuit Geſnerus. Sic et mox itidem, niſi quod priore loco ſiletur Alm. altero Voſſ. 2.

oportet. Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *oporteat* cum edd. ante Bad. exc. Camp. Correxit Regius.

non — conceditur. Turic. *non hoc c.* a ſec. manu: *hoc enim c.* et ſic Camp. *hoc enim concedit* Tarv. cum Alm. marg. Baſ.

poſſ. Et aſſ. int. conf. eſt ut. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. et errante Geſn.) *p. ut eſt a. i. c. e. u.* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod *eſt* poſt *conf.* omittunt Jenſ. et rell. quod ne ex Alm. quidem et Voſſ. 2. affertur. Reliqui *p. eſt et a. i. c. u.* quod Regius repoſuit. *Ut* natum ex *poſſunt* extremo. Mutavi veterem ſcripturam, nonniſi, pro *ut eſt*, dando *et*, ſolum.

13. *haec propoſitio.* Haeret Geſnerus in pronomine, pro quo malit *et*, quod ait valde eſſe ex more Quintiliani, conjunctionem *et* in protaſi libenter uſurpantis, ut 5, 7, 37 „Eſt laus *et* op.“ in primis 6, 3, 39. „Nam *et* a Cicerone.“ Huic deinde reſpondere *eſt et aſſ.* In hac concinnitate volebat haud dubie ejici mox *eſt* ex illis *eſt et aſſ.* (ſicut vulgo quidem legitur). Eſt ſane elegans in hac conſtitutione ſtructura; neque tamen neceſſaria mutatio, nullo auctore nixa. *Haec* interpretare, „de „qua nunc agimus“ ut non deſignetur certa aliqua propoſitio. cf. 4, 1, 64. Si longius trajicere liceat pronomen, tollas hinc et reponas inter *ut* et *proxima.* Hoc de dubiis etiam inter argumenta adhibendis vide et ſupra 5, 12, 1—4.

caret: cum, soluta corpore anima an mortalis, vel ad tempus certe maneat? dubio. Quam assumtionem alii, alii em vocant. *Epichirema* autem nullo 14 a syllogismis, nisi quod illi et plures

certe. Turic. Guelf. Camp. *certa* cum Vall. et edd. ante i Voss. 2. *certa;* sed correctum *certum*, quod ipsum Regius, et est in Goth. (cf. praef. p. 42). Reliqui MSS. silentur. Recepi meam conjecturam, quae pro MSS. accedit, quam Regiana (cf. 3, 11, 26), et aperhabet quaestionis non disjunctivae significationem. — *vocant Epi h.* Sic plane Camp. Sed Turic. Guelf. ac. Gesn.) *a. alii rationem alii voc. epic. Epic.* Jens. (tac. . *alii alii r. v. alii epic. Epic.* cum edd. ante Bad. exc. f. modo hac §, sed hic nulla Regii correctio) quae, ut omnes, *ass. alii r. v. alii epic. Epic.* Voss. 2. *a. alii Epic.* non plane consentiens Gothano, sed semel tanaens *Epic.* In recepta, et plerorumque etiam MSS. e Britannicis altum silentium), scriptura id maxime , quod *epichirema*, id quod animadvertit Pseudo-Turpro *argumentationis*, *argumenti* significationem asciscit. hic quidem Hermogenem, apud quem de Inv. 3, 4. ἐπιχείρημα tale quid significat, quanquam desidero jus definitionem. Quid autem proclivius, quam vocallud male geminari a librariis? In ceteris quidem, ctionem illam Campani asciscemus (cf. § 6. 16), quam pi, elegantissimam structuram, aut, abjecto *epichirema* acquiescemus in Turic. aliorumque constitutione, quae i Voss. 2.

- *maneat.* Cic. Tusc. , 31. „Stoïci — usuobis largiuntur, tancornicibus: diu manijunt animos; semper, ." Diog. Laert. 7, ετὰ θάνατον ἐπιμένειν ἦν. Attende *an* — *vel* im in quaestione non iva. Tum enim *utrum* requirebatur. cf. 1, 5, 47. *an* h. l. interpreteris *an non* cf. 1, 5, 19.

Quam ass. — vocant. Pronomen relativum vel ad praecedens referes, vel ad sequens. Si prius, haec erit sententia: Hoc quod modo exemplo demonstravi, alii vocant cet. Sin posterius: Idem, quod alii *ass.*, alii *rat.* vocant. Et hoc videtur praestare. Mox § 14 de *nullo* vide 2, 4, 13.

habent ſpecies, et vera colligunt veris: epichirematis frequentior circa credibilia eſt uſus. Nam, ſi contingeret ſemper controverſa confeſſis probare, vix eſſet in hoc genere
15 uſus oratoris. Nam quid ingenio eſt opus, ut dicas, *Bona ad me pertinent*, *ſolus enim ſum filius defuncti*, vel *ſolus heres*, *cum jure bonorum poſſeſſio teſtati ſecundum tabulas te-*
16 *ſtamenti detur; ad me igitur pertinent.* Sed, 481
cum ipſa ratio in quaeſtionem venit, efficiendum eſt certum id, quo probaturi ſumus, quod incertum eſt: ut, ſi ipſa forte intentione dicatur, *Aut filius non es*, *aut non es legitimus*,

15. *filius.* Turic. *fidelius.* Alm. Guelf. *fidelium.* cf. § 12. 17.

teſtati. Turic. Guelf. *inteſtatis* cum Alm. ſed Camp. *inteſtati* cum Vall. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (cf. § 13). Correxit Regius, et potuit *in* adhaereſcere ex extremo *poſſeſſio.* Sed Burmannus deſiderat hic aliqua, quia duplici uſus fuerit propoſitione: „ſolus ſum filius, vel heres. Utroque ergo caſu, ſive „pater teſtatus, ſive inteſtatus, deceſſiſſet, ſibi bona deberi contendebat: quare legendum forte“ [fortaſſe] „*cum jure bonorum* „*poſſeſſio teſtati heredi ſecundum tabulas, inteſtati filio detur,* „*ad me igitur pertinet.*“ In hac ratione una eſt cauſa *filii* et *heredis* etſi duplex, habens plures quaeſtiones. Quod prohiberi videtur ab illo *vel.* Hoc enim eſt in oratione Quintiliani, non ejus, qui hereditatem petit.

pertinent. Turic. Guelf. *pertinet* cum Alm. Obr. Refertur ad *poſſeſſio.*

16. *id quo.* Turic. *idque*, ſed a ſec. manu *id quod* et ſic omnes praeter Geſn. qui noſtrum repoſuit de conjectura; veriſſima illa. *forte.* Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Frequens confuſio vid. Drakenb. ad Liv. 34, 47, 4.

aut non es — non es. Turic. *aut eſt leg. et aut non e.* Guelf. *aut es leg. et aut non e.* cf. ad 4, 2, 29.

15. *teſtati.* cf. not. crit.

16. *ipſa — intentione*, adverſarii puta.

aut non es solus: itemque, *Aut heres non es, aut non justum testamentum est, aut capere non potes, aut habes coheredes:* efficiendum est justum, propter quod nobis bona adjudicari debeant. Sed tum est necessaria illa summa connexio, cum intervenit oratio largior. 17
Aliquando sufficiunt intentio ac ratio, *Silent leges inter arma, nec se expectari jubent,*

non just. t. e. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Basil. Reliqui *j. t. non e.* cf. § 13. item mox hac §. *nobis b. adj.* Sic Turic. Capp. Reliqui *b. adj. nobis.* cf. modo hac § item § 20.

17. *Aliquando.* Turic. *aliquod.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *ad quod* cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *Ad aliquid* Ald. Nostrum reposuit Regius, quem adjuvat Turic. cf. 5, 13, 37. *ac ratio.* Jens. (tac. Gesn.) *ac oratio* cum edd. ante Ald. Correxit Regius cf. ad 5, 2, 3.

Silent leges — nec se exp. Turic. *Silentem in l.* cet. (a sec. manu nostrum) Alm. *Silen ėm l.* cet. (cf. § 15. 18.) Jens. *s.*

Capere non potes. Propter eos, qui legibus vetarentur capere hereditatem, etsi heredes instituti, velut peregrini, deportati, fideicommissa coeperunt usurpari cf. not. ad 3, 6, 70.

efficiendum est justum. Hoc dicitur cum respectu ad prius illud „efficiendum est certum." *Legitimum* docere id, unde jus nostrum repetimus, aeque est necesse, ac *certum,* unde facti veritatem probamus. Hic quidem testamentum justum efficere oportet, quanquam non illa una est propositio, seu intentio. Adversus illas enim reliquas: *heres non es, capere non potes, habes coheredes,* opus erat, *certum* efficere; ut non adeo bene opponi haec sibi invicem videantur „*justum* eff. *certum* „eff." Neque tamen propter hanc difficultatem, negem cum Gesnero, exputari posse, quid *justum* sibi velit; nec recipiam ejus mutationem *istud,* etsi ingenio non carentem. *efficere* pro *probando,* notissimam formam, vix tamen ostenderis a Quintiliano usurpatam; nec patitur concinnitas hic nude poni hoc verbum, cum modo fuerit cum adjectivo *certum.*

Silent — leges. Cic. pro Milone c. 4. cf. not. crit.

cum ei, qui expectare velit, ante injuſta poena luenda ſit, quam juſta repetenda. Ideoque id enthymema, quod eſt ex conſequentibus, rationi ſimile dixerunt. Sed et ſingula quoque interim recte ponuntur: ut
18 ipſum illud, *Silent leges inter arma.* Et a ratione fas eſt incipere, deinde concludere: ut ibidem, *Quod ſi duodecim tabulae nocturnum furem quoque modo, diurnum autem, ſi ſe telo defenderet, interſici impune voluerunt:* 485
quis eſt, qui, quoquo modo quis interſectus

enim l. cet. cum edd. ante Bad. quo accedunt Baſ. et libri Cic. Si *enim* ponebat Qu., refragabatur ille aliquatenus ſuae ipſius rationi. Neque enim ſic ſit *intentio* et *ratio* in hoc loco, ſed ratio ſola, alii intentioni inſerviens; quae eſt haec apud Cic. *ſi vita noſtra — expediendae ſalutis.* Sin omittitur *enim*, habes *intentionem* in his: *Silent — arma*, rationem deinceps: *cum ei — repetenda.* Et ſic memoriter profecto ſcripſit noſter. cf. 5, 13, 27 not. ex. *Sed — recte.* Turic. *S. e. ſ. interimque r.* cum Alm. Voſſ. 2. *S. e. ſ. interim quae r.* Camp. cum Goth. *S. e. ſ. quae interim r.* Jenſ. cum edd. ante Ald. *quoque* ex *quae* fecit Regius. *S. ſ. interim quoque r.* Guelf. *S. e. ſ. quaeque interim r.* Bad. pr., ſolus, nec monito lectore. Hoc maxime blanditur (cf. 5, 13, 13). *Et quoque* tamen et ab aliis junguntur, vid. Ruhnk. ad Vell. 1, 17, 2.

18. *concl. ut ib.* Turic. *concluderent ibidem* a ſec. manu *concludere ib.* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. c. *ut idem.* Ald. Bad. pr. ex Regii emendatione.

et — quoque. cf. not. crit.

ut ipſum illud. Non quidem apud Ciceronem, opinor. Neque enim memini ſic poſitum hoc in ejus operibus. Sed permittit Qu. ejusmodi ſententias, qualis haec ſit, etiam ſingulas poni.

18. *ibidem.* c. 3. extr.

defenderet. Apud Ciceronem aliquot libri *defenderit;* minus bene, ob *voluerunt.*

ſit, puniendum putet? Variavit hic adhuc, et rurſus rationem tertio loco poſuit, *cum videat, aliquando gladium nobis ab ipſis porrigi legibus.* Prioris autem partis duxit ordi- 19

puniendum. Guelf. Camp. *permittendum*, mire argutante librario. *Variavit.* Sic Guelf. *varia aut* Turic. *varia autem* Camp. cum Alm. (cf. § 17. 19). *variant autem* Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *variat autem.* *adhuc et.* Camp. *adducat.*

poſuit. Sic Guelf. *poſſunt.* Turic. cum Alm. Sed ille a ſec. manu *ponunt* et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *ponit.*

videat. Camp. *videant* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. quo acc. Baſil. *nobis ab ipſis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ad occidendum hominem* poſt *nob.* ex Cicerone. cf. § 17. not. 3.

19. *Prioris — ordinem.* vid. Cic. pro Mil. c. 4. Subjectum hujus ſententiae, id quod recte vidit Capperonnerius, nullum aliud niſi totum illud quod ſequitur: *Inſidiatori — nex;* multum autem abeſt, ut ſit Cicero, quae eſt Gesneri ratio et aliorum fortaſſe, quanquam obmuteſcentium in loco, non adeo facili. *Prioris partis ordinem ducere*, itidem cum Capperonnerio, interpretor *priorem locum obtinere.* Repetenda profecto locutio e re militari, ubi *ordinem ducere* eſt centurionem eſſe (cf. 1, 2, 24). Addi etiam ſolet aliquid iſti *ordini*, ut apud Livium 3, 44, 2 „*honeſtum* ordinem — ducebat." Apud noſtrum quidem loca bina ad hanc formae originem referri nequeunt 4, 2, 58. 10, 1, 85. Ad Livianum autem exemplum *prioris partis ordinem* interpretor, ut dixi, i. e. *primum ordinem.* Monet Qu., in iſto exemplo Ciceroniano, quod jam poſiturus ſit, intentionem, quae eſt in verbis a me deſignatis, praemitti ceteris epichirematis partibus, cum modo inverſi ordinis exemplum dederit. Reliqua: *Quid comitatus — volunt* et *Quos habere — liceret*, ſimpliciter ponuntur, et ſubjectis tantum artis vocabulis, *ratio*, *connexio*, declarantur. Subjectum in tota illa ſententia eſſe quaerendum, nemini mirum videbitur, qui contulerit § 26. Sic 3, 6, 74. 75. 76. ubi ſententiae integrae ſubjectorum ſunt loco.

nem, *Insidiatori vero et latroni quae potest inferri injusta nex?* haec intentio: *Quid comitatus nostri, quid gladii volunt?* haec ratio: *Quos habere certe non liceret, si uti illis nullo pacto liceret.* haec ex intentione et
20 ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis, id est, per omnes partes. Aut enim expugnatur intentio, aut assumtio, aut conclusio, nonnunquam omnia: sed omnia haec tria sunt. Intentio expugnatur, *Jure occidi eum, qui insidiatus sit.* Nam prima statim pro Milone quaestio est, *an ei fas sit lucem intueri, qui a se hominem*

19. *Insid. vero.* Sic Turic. Camp. cum libris Cic. Reliqui *I. autem.* cf. 5, 10, 54. *gladii.* Turic. Guelf. Tarv. *clari viri* cum Alm. Similia, non eadem, in marg. Basil. Vide mihi portentum scripturae! *certe.* Turic. *certo*, non male. Guelf. *circa te.* cum marg. Basil. cf. Vorst. de lat. falso susp. c. 23. p. 186. *uti illis.* Turic. *utilis* cum Alm. cf. § 18. 21. sed et 3, 5, 12.

20. *omnia haec.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. quo acc. Obr. Reliqui *h. o.* Positus τοῦ *omnia* succurrit sententiae quam Gesnerus insimulabat glossematis. *pro Mil. quaest.* Turic. Camp. *q. p. M.* Nostra collocatio exquisitior sane et plurimorum est librorum; quanto verior, non dixerim.

ei fas sit. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.)

20. *sed — tria sunt.* Urget suam epichirematis partitionem, ne forte quis credat infinitam esse illam universitatem. cf. modo *tribus — omnes.*

Jure — sit. Haec ipsa est intentio, jam expugnanda; non est ratio ejus expugnandae. Pro nostro more dixissemus: „Intentio, *scilicet* Jure „occidi." cet. Recte enim monet Capper. *occidi* esse infinitivum praes., non perf. indicativi. Apparet hoc conjunctivo *sit.*

an ei — fateatur. Cic. pro Mil. c. 3. initio. Cicero *occisum* pro *necatum.* cf. not. crit. ad § 17.

necatum esse fateatur. Expugnatur assumtio 21
omnibus iis, quae de refutatione diximus. Et ratio quidem nonnunquam est vera, cum ejus propositio vera non sit: interim verae propositionis falsa ratio est. *Virtus bonum est*, verum est. si quis rationem subjiciat, *quod ea locupletes faciat*, verae intentionis
falsa sit ratio. Connexio aut vera negatur, 22
cum aliud colligit, quam id, quod ex prioribus conficitur: aut nihil ad quaestionem dicitur pertinere. Non est vera, sic, *Insidiator jure occiditur, nam, qui curavit, ut vim afferat ut hostis, debet etiam ut hostis repelli. recte igitur Clodius, ut hostis, occisus est.* Non utique. Nondum enim Clo-

e. f. f. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *f. e. f.* cf. § 16. et modo, item § 23.

21. *ejus.* Turic. *eis ut* cum Alm. (cf. § 19. 22). *eis et* Guelf. (ut et Turic. a sec. manu) *et* Camp. cum Goth. Voff. 2. Recepta latet in Turic. et Alm. *est. Virtus.* Turic. Guelf. *e. et virt.* Camp. *e. ut Virt.* Non fine fenfu.

Virtus — Connexio aut vera. Turic. *v. vel falsae* (a sec. manu *falsa*) *sit ratio quod nescio autem v.* Ex Alm. pro *connexio aut vera* affertur *quod nescio aut v.* lacunae illius nulla mentio (cf. modo hac §, item mox § 22). Camp. pro *quod* dat *qui*, pro *aut*, *autem.* Postremum et in Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Rufc. (cf. § 13.) quo acc. Bad. uterque et Vall. etsi obfcurius de hoc Bad. Correxit Regius.

22. *conficitur.* Turic. *afficitur* (a fec. manu noftrum) cum Alm. (cf. § 21. 24). *concipitur* Tarv. *nihil ad.* Guelf. inferit *aliud.* *ut vim.* Turic. *u. ne v.* Guelf. *ne v.* cf. Drakenb. ad Liv. 33, 12, 6.

21. *quae — diximus.* Capite hujus libri 13.

22. *curavit ut — afferat.* Vix fero. Refcribam *curat* potius quam *afferret.*

dium insidiatorem ostendimus: sed sit vera connexio, *Recte igitur insidiator, ut hostis,*
23 *occiditur.* Nihil ad nos. Nondum enim 486
Clodius insidiator apparet. Sed, ut potest vera esse intentio et ratio, et tamen falsa connexio: ita, si illa falsa sunt, nunquam est

ostendimus. Guelf. *offendimus.*

23. *vera esse.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *e. v.* cf. § 20. 25.

intentio — vera connexio. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Bal. Alm. Voss. 2. Andr. edd. ante Ald. quo acc. Obr. Gesn. Bip. et aliquot apud Burm. Reliqui ex correctione Regii *connexio et tamen falsa intentio et ratio; ita, si illa vera sunt, nunquam est falsa connexio.* Aldus (sed in binis edd.) et Burm. nostram ipsam dant, nisi quod pro *falsa s. n. e. vera c.* ponunt *vera s. n. e. falsa c.* eodem uterque profecto aberrandi casu. In hisce technicis quam proclive sit turbari inter corrigendum, ostendit mendum Tarvisinum: *vera intentio et ratio: et tamen. Ita si illa falsa connexio falsa sunt nunquam est vera connexio.* cf. 3, 11, 26.

23. *Sed ut — vera connexio.* Haesit in hisce Regius, cum obstare videretur auctoritas Aristotelis, sic praecipientis (Analyt. pr. l. 2. c. 2. Buhl. 317. 18.) Ἐξ ἀληθῶν μὲν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψευδῶν δέ ἐστιν ἀληθές. Monet acute et apposite Gesnerus, „in recta argumentatione „*ex veris falsum sequi non* „*posse;* sed Fabium ostendere, „quot modis falsa argumentatio esse possit." Possit sane ad Aristotelicam rationem redigere hunc sensum, qui velit pro lubitu trajicere adjectiva: *falsa e. i. e. r. e. t. vera c. i. s. i. vera s. n. e. falsa c.* Sed nullam hic diligentiam dialecticam affectavit Qu., verum id spectavit, quod usu veniret et in foro et in schola. Neque enim, si maxime vera conclusio potest effici ex falsis propositionibus, ullus orator audebit manifesto falsa proponere, cum nemo audientium adeo perspicax sit futurus, ut veritatem illam conclusionis agnoscat, nisi forte sponte est evidens, ut nulla probatione indigeret. Falsae autem connexionis ex veris propositionibus exemplum illud de Clodio recte occiso satis luculentum potuisse sibi est visus Qu.

vera connexio. *Enthymema* ab aliis oratorius 24 syllogismus, ab aliis pars dicitur syllogismi, propterea quod syllogismus utique conclusionem et propositionem habet, et per omnes partes efficit, quod proposuit: enthymema tantum intenta intelligi contentum sit. Syllo- 25 gismus talis, *Solum bonum virtus: nam id*

24. *oratorius.* Turic. Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *oratoribus* cum Alm. et edd. ante Rusc. (cf. § 21). Correxit Regius, cui astipulatur Vall. *syllogismus.* Turic. *syllogismi* (sed a sec. manu — *mus*) cum Alm. cf. § 22. 26.

propterea. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *propter.* *intenta.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 2. Obr. eoque recentioribus. *intentu* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bad. Hic *intentum* cum edd. ante Obr. quo acc. Capper. An supinum illud *intentu* succurret sententiae? Hoc modo: Per intentionem ipsam, qua fere sola constat enthymema, intelliguntur in eo ceterae syllogismi partes.

contentum. Turic. Guelf. *contenta.*

24. *ab aliis — ab aliis.* cf. § 1.

intenta. cf. not. crit. Hoc vocabulo utrumque et *propositionem* et *conclusionem* significari, insolens est sane; cum plerumque *intentio* appelletur quae et *propositio.* Nec profecto *intentio* intelligitur tantum in eo, quod sequitur, exemplo; sed exprimitur etiam: *Bonum est virtus.* Hisce rationibus recte adductus videtur Capperonnerius, ut spuriam crederet vocem *intenta*, *intentum* (nam et sic legitur), sine qua bene procedat sententia; ad infinitivum *intelligi*, repetendum esse *concl. et propos.* Est tamen quod desideres, post jacturam illam factam; et fortasse *intenta* latius hic dicuntur pro eo, quo tendat totus syllogismus. Dicas etiam, non utique expressam *intentionem* in exemplo, quia forma *propositionis*, seu *intentionis*, legitima illud careat. Alioqui, id quod urget Capper., turbari sane aliquid potuit in similibus istis ductibus *tantum intenta — contentum.* Pro *conclusione* interdum usurpari a Fabio *intentionem* Gesnero non credo, quanquam ablegauti ad § 10.

demum bonum est, quo nemo male uti potest: virtute nemo male uti potest: bonum est ergo virtus. Enthymema ex consequentibus, *Bonum est virtus, qua nemo male uti potest.* Et contra, *Non est bonum pecunia: non enim bonum, quo quisquam male uti potest. pecunia potest quis male uti. non igitur bonum est pecunia.* Enthymema ex pugnantibus, *An bonum est pecunia, qua quisque male uti*
26 *potest? Si pecunia, quae est in argento signato, argentum est; qui argentum omne legavit, et pecuniam, quae est in argento signato, legavit: argentum autem omne legavit: igitur et pecuniam, quae est in argento,*

25. *bonum e. q. n. male.* Camp. *b. e. q. n. malus* enim Goth. Voss. 2. *virtute — potest.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Plus etiam omittit Guelf. usque ad *Et contra.*

nemo male uti. Camp. *n. uti malus.* Goth. (tac. Gesn.) *n. uti male.* *quisquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *quisque.* *quis.* Sic omnes, nec Goth. *quisque* ut narrat Gesn. *Enthym. — pecunia.* Turic. Camp. omittunt cum Goth. (tac. Gesn.) a quo et *pecunia* utrumque abest, et ante *Enth.* et post *bon. est.* Guelf. caret hisce omnibus: *pecunia potest — male uti potest.* A Voss. 2. abesse dicuntur haec sola *Enth. ex pugnantibus.* *male uti potest.* Sic Turic. Camp. quo deducunt et lacunae Guelf. et Goth. Reliqui *p. m. u.* cf. § 23. 32.

25. *Enthym. ex conseq. — ex pugn.* cf. § 2. Displicet autem quod hic repente per interrogationem effertur *enthymema ex pugn.*, nec tuta est scriptura (cf. not. crit.). Malim igitur *Non* pro *An* (cf. 6, 2, 36 not. crit.).

26. *Si pecunia — in argento, legavit.* Simile, nec tamen iisdem verbis redditum, exemplum habes apud Cic. Topic. c. 3. vid. et 5. 11, 33. Recte autem et hic monet Capper. longissimam hanc periodum esse pro subjecto ad verbum *habebit.* cf. § 19.

gavit: habebit formam syllogismi. Oratori itis est dicere, *Cum argentum legaverit mne, pecuniam quoque legavit, quae est in rgento.* Peregisse mihi videor sacra traden- 27 ium artes, sed consilio locus superest. Namue ego, ut in oratione syllogismo quidem liquando uti nefas non duco, ita constare otam, aut certe confertam esse aggressionum et nthymematum stipatione minime velim. Dialogis enim et dialecticis disputationibus rit similior, quam nostri operis actionibus, uae quidem inter se plurimum differunt. Namque illi homines docti, et inter doctos 28

26. *habebit.* Turic. *habebat* (a sec. manu nostrum) Alm. *abeat* cum Voss. 2. cf. § 24. 29. *omne.* Turic. Camp. *omnem* cum Goth. Jungendum utrumque, *omne, mnem* putat Gesn. Non ego.

27. *sacra.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *sacras* cum 'all. Voss. 2. Male. *ut in oratione.* Turic. *utinera-one* a sec. manu *ut sine ratione*, et sic Guelf. Camp. (hic et misso *ut*) cum Goth. Voss. 2. *non.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Goth. est *non*, nisi et Gesn. et ego dormitavimus. cf. ad 5, 10, 107.

aggress. — enthym. Turic. *a. ex extimaematum.* Guelf. *ggressione e. e.* cum Loc. Venet. Sed Camp. Goth. (tac. iesn.) *aggressionem e. e.* Voss. 2. *aggressionem ex enthym.* et c Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Ablativum et *ex* egregie correxit Regius. pro *aggressionum* Rusc. mendose *aggregationum* ut et nte *aut certam* pro *aut certe confertam*, ubi et Loc. Venet. *utem c. c.* (cf. § 24).

28. *illi.* Turic. Guelf. *illis.* Rollinus malebat *illic.* Capperonnerius monet opposito mox (§ 29.) *nobis* defendi receptam. Turic. et Guelf. ratio blandiri potest, modo ablati-

27. *sacra.* Recte Gesnerus ablegat ad 5, 13, 60.

aggressionum. cf. 5, 10, 4.

28. *illi.* cf. not. crit.

verum quaerentes, minutius et ſcrupuloſius ſcrutantur omnia, et ad liquidum confeſſumque perducunt: ut qui ſibi et inveniendi et judicandi vindicent partes, quarum alteram
29 τοπικὴν, alteram κριτικὴν vocant. Nobis ad aliorum judicia componenda eſt oratio, et ſaepius apud omnino imperitos, atque aliarum certe ignaros literarum loquendum eſt; quos niſi et delectatione allicimus, et viribus trahimus, et nonnunquam turbamus affectibus: ipſa, quae juſta ac vera ſunt,
30 tenere non poſſumus. Locuples et ſpecioſa vult eſſe eloquentia: quorum nihil conſequetur, ſi concluſionibus certis et crebris, et in unam prope formam cadentibus conciſa, et contemtum ex humilitate, et odium ex quadam ſervitute, et ex copia ſatietatem, et
31 ex amplitudine faſtidium tulerit. Feratur

vum inſtrumenti ponere ſic liceat, vel omittere *in*. cf. 4, 5, 10. 3, 8, 20. *minutius*. Turic. *munitius*, per errorem haud dubie; quanquam ne ipſum quidem ſenſu carens.

29. *aliorum judicia*. Goth. (tac. Geſn.) *illorum judicium*. *aliarum*. Alm. *illarum*. Turic. nulla mentio (cf. § 26. 51). Verius videtur, ſi *illas literas* intelligis *dialecticen*. Frequentiſſima confuſio. vide modo, item Ruhnk. ad Vell. 2, 13, 3. Oudend. ad Suet. Galb. c. 1.

allicimus. Turic. *adligemus*. Guelf. Camp. *alligemus*. cum Alm.

30. *contemtum*. Camp. *contemni*. Mire.

29. *aliorum* i. e. indoctorum, non noſtrae eruditionis hominum; opponitur τῷ *inter doctos*. cf. 4, 2, 45.

aliarum — literarum. cf. not. crit.

quos niſi — non poſſumus. cf. 4, 5, 6. quo et ſequens hic § conferenda.

30. *ex copia ſatietatem et ex ampl. faſtidium*. Horum ego diſcrimen parum aſſequor.

ergo non ſemitis, ſed campis: non uti fontes anguſtis fiſtulis colliguntur, ſed ut latiſſimi amnes totis vallibus fluat, ac ſibi viam, ſi quando non acceperit, faciat. Nam quid

31. *ergo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *igitur.* cf. 5, 10, 54. *ſemitis.* Turic. *ſimentis* (ſed a ſec. manu noſtrum). Alm. *ſementis.* cf. § 29. item hac §.

latiſſimi. Turic. *beutiſſimi* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Palat. Nihil agit Gebhardus (Crepundd. p. 113) multo verborum ſtrepitu commendans hanc ſcripturam, improbante Burm. quem vide et ad Ovid. Amor. 1, 15, 54. *fluat.* Turic. *pluant.* (a ſec. manu *fluant*) cum Alm. Voſſ. 2. (Goth. nulla mentio) *fluant* Guelf. Camp.

acceperit. Geſneri ſphalma *accepit*, quanquam hoc ponit Ruhnk. ad Vell. 2, 3.

Nam quid — cuſtodientium. Sic Turic. cum Goth. Alm. Jenſ. et edd. ante Burm. exc. Badii utraque. *N. q. illam mireris legem* cet. Camp. Guelf. Reliqui *N. q. m. illam legem — perſequentibus — cuſtodientibus*, quod eſſe in Vall. narrat Badius, ſed a Valla, ut opinatur, repoſitum. Hujus loci ſcripturam deſigno, reſpiciens ad ablativum in *lege* et genitivum in participiis. In levioribus enim aliqua horum libb. eſt diverſitas a me nunc quidem neglecta. In Guelf. equidem nullum in participiis a Geſnero diſſenſum notavi: per incuriam profecto, cum Camp. eundem in *mireris* habeat errorem. Roll. ſolus eorum, qui genitivos ſervant, *illa* poſt *miſ.* amandat. Badius ipſe *illam miſerius legem* dat. Pronominis tamen poſitu ante *miſ.* maxime nitor in revocanda ſcriptura ante-Badiana. Nullis enim machinis ablativum in participiis referes ad *miſerius* ſi *illam* (ut tum eſt legendum) praemiſeris comparativo. Nec poteſt *illa lex* ſpectare ad voces ſequentes: *Propoſitio ac*

cf. 1, 1, 27. Sed hunc, quem modo deſignavi, locum optime vindicat, qui me admonuit, eruditus, parentheſin propagari jubens usque ad *egredi.*

31. *Nam quid — lege.* Miſeriam ſerviendi certis artium legibus aliquoties exagitat, ut 4, 2, 85. Structuram vero qualem hic agnoſcerem diſtinguendo ſatis deſignavi. Eſt *lex illa* ipſum illud quod ſequitur: „Propoſitio — repugnantibus.“ Hoc, quo manifeſtius appareat rigor et taedium perpetuae hujus obſervationis, abruptis verbis enunciatur et ſolis nominativis. cf. 2, 13, 1.

illa miserius lege, velut praeformatas infantibus literas persequentium, et, ut Graeci dicere solent, quem mater amictum dedit, solicite custodientium: propositio ac conclusio, ex consequentibus et repugnantibus?
32 Non inspiret? non augeat? non mille

concl. — repugn. si accusativum habet casum; sin ablativum, commodissime, quia tali post comparativum ablativo inest nominativus: „quam illa lex." Quod Badius negat legem esse miseram, sed potius eos, qui legem persequantur, non est tanti, ut Vallae correctionem, *audacule*, quod ipse confitetur Badius, reponas, contra omnium MSS. auctoritatem.

Graeci. Turic. *grachi* (a sec. manu nostrum) Alm. *Graechi.* cf. hac § item § 32. *et repugn.* Turic. Guelf. Camp. *propugn.* cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. Hic *pugn.* cum Goth. (aliter ac narrat Gesn.) Voss. et edd. ante Bad. sec. cf. 5, 10, 74.

velut — persequentium. cf. 1, 1, 27. item Plato Protagora p. 326. D. (Bip. Vol. 3. p. 119) ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων, ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι, οὕτω τὸ γραμμάτιον (l. γραμματεῖον) διδόασι, καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν.

ut Graeci — custodientium. Commodum succurrit Plutarchus ignorantibus alioqui hoc Graecorum proverbium, indicante Erasmo. Ille enim, in oratione prima de Alexandri fortuna (Vol. 2. p. 330 B), δίκην, ait, νηπίου παιδὸς φυλάττων τὴν περιβολὴν ἥν ἡ πάτριος αὐτῷ συνήθεια, καθάπερ τιτθή, περιέθηκε. Eodem respicere videtur, monente itidem Erasmo, Lucianus in Nigrino (Vol. 1. p. 59 Bip.) Athenienses inducens ridentes munditias peregrini, cujus vestem variegatam dum mirantur τάχα, inquiunt, τῆς μητρός ἐστιν αὐτοῦ. Quanquam haec ad proverbium nostrum relatio adeo tuta non est, cum isto loco fortasse significentur deliciae *mulierbres*, et inde tantum repetenda sit matris mentio.

32. *Non inspiret — verset.* Horum verborum subjectum desideratur. Sufficiunt illud ii, ut quidem volunt videri, qui continuant orationem post *repugnantibus*, ut *prop. ac concl.* „inspiret, augeat, variet, verset." Hanc rationem

figuris variet ac verſet? ut ea naſci, et ipſa provenire natura, non manu facta, et arte ſuſpecta, magiſtrum fateri ubique videantur? Quis unquam ſic dixit Orator? Nonne apud

52. *facta.* Turic. *ficta* ſed a ſec. manu noſtrum. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 7. De *facto* nos ad 2, 13, 9. Exemplis docet Burm. *manu factum* opponi *naturali.*

ſuſpecta. Sic Turic. (ſed a ſec. manu *ſuſcepta*) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Reliqui *ſuſcepta.* Sed Geſnero, volenti noſtrum et ſic etiam e Goth. notaſſe rato, operae non paruerunt, quem errorem repetierunt Bip. Et Burmannus, in nota, probat noſtram ſcripturam: Confuſio frequens vid. Drakenb. ad Liv. 28, 6, 12. ſicuti et *rec.* et *reſp.* vid. nos 3, 11, 26. item hic § 35. *dixit.* Sic Camp. Ruſc. (e correctione Regii cf. § 27.) et edd. ante Gryph. quo acc. Gibſ. Obr. Roll. Bip. *vixit* Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc.

utcunque expreſſit Gedoynus, quem tamen et ipſum populares miratos puto, cum legerent: „Cette propoſition, ou" (apud Qu. eſt *ac*) „cette conclusion — ne peut-elle point „ſ'exprimer noblement" cet. quanquam ſuccurrit Gallicismus uſurpans reciprocum inſtar paſſivi. Geſnerus idem tenuiſſe videtur, qui ab ipſo ornatu aliquid obſcuritatis traxiſſe locum judicat. Regius bonam copiam ejurat, depravatiſſimum cenſens locum. Burmannus emendationem tentat, reſecans *propoſ.* — *repugnantibus* tanquam gloſſam, et mox de ſuo inſerens *Quis ante non inſp.*, quam mutationem depravatiſſimi loci medicinam aliquam credit etiamnum in Epiſt. ad Capper. p. 19. Badius ſubaudit „Oratio." Equidem „Orator." Conciliaberis fortaſſe huic ſupplemento conferens locum, quem plerique appellant interpretes 2, 5, 8. Ibi quoque *inſpiret* (quod alibi dicit *implere* cf. 5, 13, 56. Graeco Φυσᾶν veluti Ariſtot. Soph. El. 1. p. 520 Buhl. Φυλαττικῶς φυσήσαντες), itidemque ſine ſubjecto expreſſo. Facile enim eſt intelligere „eum qui dicit." Redit haec forma eodem fere, quo *aliquis* omiſſum ad *inquit*, *volit* (vide 5, 11, 21).

figuris. Hic intelliguntur σχήματα λέξεως καὶ διανοίας cf. mox „Sed — alio loco." Alia ratio grammaticarum figurarum vid. 5, 13, 1.

ſuſpecta, cave ablativum accipias, etſi mox § 35 ipſi rei tribuitur hoc adjectivum.

ipſum Demoſthenem pauciſſima hujus juris 489
vel artis reperiuntur? Quae apprehenſa Graeci magis (nam hoc ſolum pejus nobis faciunt) in catenas ligant, et inexplicabili ſerie connectunt, et indubitata colligunt, et probant confeſſa, et ſe antiquis per hoc

(cf. 3, 6, 68.) *duxit* Goth. Reliqui *dicit.* Noſtrum conjiciebat Geſn. cf. 5, 12, 8. *hujus* — *rep.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. pr. *h. veri v. a. r.* Turic. ſed a ſec. manu *h. viri v. a. r.* et ſic Alm. Jenſ. edd. ante Ald. Reliqui *h. modi r.* ex mutatione Regii, nimia levitate et facta et probata. De MSS. altum ſilentium. *nam.* Turic. Guelf. Camp. *non.* cf. 3, 6, 47. *pejus* — *ſac.* Turic. *pro eis nos ſ.* a ſec. manu *pro eis non ſ.* et ſic Guelf. *nos pejus ſ.* Alm. (cf. § 31. 33.) *nobis pejus non ſac.* Jenſ. et edd. ante Ald. Regius expunxit *non*, quod, ne glorietur ille, a Vall. abeſſe ait Badius. Noſtro ordine Camp. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *nobis pejus ſ.* cf. § 25. 6 Prooem. 3.

ipſum Demoſthenem. Cujus probandi diligentia alioqui celebratur in primis. vid. 10, 2, 76 „tam *denſa* omnia" cf. 2, 5, 8 „*crebra* argumentatio" etſi hoc non de Demoſthene, ſed ut appareat, quae ſint *denſa* illa.

juris vel artis. Recte interpretari haec videtur Badius, qui *jus* ait idem eſſe, quod modo fuerit *lex illa* § 31. Rigida igitur illa dialectices praecepta *jus* dicuntur *vel ars*, a quibus qui recedat, artificum minus utatur ſeveritate. Ad molliendam hanc, quae ſane duriuſcula eſt, locutionem, faciet collatus locus 1 Prooem. 25, ubi eſt „*jus* ipſum rhetorices."

antiquis. An forte *Atticis*? Nam *antiquos* ſtudioſiores fuiſſe ſeverae probationis, quae quidem haberet formam dialecticae ſubtilitatis, minus cognitum habeo. Nec credo inter Graecos, quorum hic error notatur, tantum fuiſſe *antiquorum* exprimendorum ambitum. Hoc magis Romanorum erat, qui Catones et Gracchos aemulandos ſumerent. Sed huic argumento minus tribuo, cum et Graecorum antiquitas agnoſcatur in Demoſthene, Hyperide vid. Dial. de oratt. c. 16. comparata praeſertim huic Quintilianeae Graeculorum aetati. Fidem tamen fortaſſe faciet conjecturae locus 12,

imiles vocant: deinde interrogati nunquam espondebunt, quem imitentur. Sed de iguris alio loco. Nunc illud adjiciendum, 33
ie iis quidem consentire me, qui semper rgumenta sermone puro et dilucido et listincto, ceterum minime laeto ornatoque utant esse dicenda. Namque ea distincta uidem ac perspicua debere esse confiteor: in ebus vero minoribus etiam sermone ac veris quam maxime propriis, et ex usu. At, si major erit materia, nullum ornatum 34
is, qui modo non obscuret, subtrahendum uto. Nam et saepe plurimum lucis affert psa translatio, cum etiam jurisconsulti, quo-

interroguti. Camp. *interroganti.*

33. *illud.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *istud.*

me, qui. Turic. Guelf. *neque.* Alm. *me* solum omittere icitur. cf. 32. 35. *laeto.* Hoc dedi ex uno Obr., robante, sed non imitante, Burmanno. Reliqui *lato.* f. Drakenb. ad Liv. 6, 1, 3. Sed et nostr. 12, 10, 23. Tac. list. 1, 90. Cic. Brut. c. 31. Orat. 27. Correxit sic Muretus ocum Dialogi de Oratt. c. 22. „*locos — latiores.*" Minus erto eandem mutationem adhibeas Ciceroni Partitt. Oratt. . 23 ubi „uberior est atque latior," quanquam vel illic praeare videtur *laetior.* Dubio tamen caret „oratio — lata" pud Plin. Epist. 1, 20, 19. 1, 10, 5 „Platonicam — latitudinem." *Namque.* Turic. Guelf. *neque* cf. modo *me qui.*

34. *iis.* Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. nte Basil. Reliqui *his.* cf. 5, 10, 121. 6, 1, 23.

ipsa transl. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) um edd. ante Stoer. quo acc. Gibs. Obr. Reliqui *illa t.*

etiam jurisc. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2, Obr. Reliqui inserunt *ipsi.*

o, 14 — 27. collatus. Eundem in modum Lipsius mutait locum Dialogi de Oratt. . 18.

alio loco. Lib. 9, 1. 2. 3.

ipsa translatio, a qua maxime abhorrere credas argumentorum perspicuitatem.

rum summus circa verborum proprietatem labor est, *litus* esse audeant dicere, qua
35 fluctus *eludit;* quoque quid est natura magis asperum, hoc pluribus condiendum est voluptatibus; et minus suspecta argumentatio, 490
dissimulatione: et multum ad fidem adjuvat audientis voluptas. Nisi forte existimamus

litus. Guelf. *liter.* *qua fluct.* Turic. *quam fl.* cum Alm. Goth. Voss. 2. Sed Turic. a sec. manu *quam fructus* et sic Guelf. *quo fl.* Rusc. Bad. pr. (et Bad. sic dare Regium narrat, qui sane locum Ciceronis sic ponit in nota: „*quo — alluderet.*" cf. § 32.) *quid fl.* Camp. *quod fl.* Vall.

eludit. Camp. *elidit* cum Vall. et aliquot conjectantibus. *alludit* Jens. et edd. ante Gryph. Christ. Colerus in Everardi Ottonis Thesauro 1, 358. 59. praeoptat *alludit* subjiciens „*alludere* erit *alluere.*" cf. et VV. DD. ad Colum. 4, 20, 2.

35. *quid est natura.* Turic. Guelf. *quidem n.* Goth. (tac. Gesn.) nostrum cum Voss. 2. Reliqui omittunt *est.*

condiendum. Turic. *condicendum* cum Alm. (cf. § 33. item mox hac §). Sed ille a sec. manu nostrum. Guelf. *condendum.* *minus.* Turic. *munus*, a sec. manu nostrum, cum Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Alm. Voss. 2. Reliqui *nimis.* cf. Drakenb. ad Liv. 36, 9, 7. *suspecta.* Camp. *suscepta.* cf. modo § 32.

qua fluctus eludit. cf. Cic. Top. c. 7. „Solebat — Aquil„lius — litus ita definire qua „fluctus eluderet." Quoniam translatione opus est in hac definitione, non etymo, acquiescendum quidem videtur hoc *eludendi* verbo, cum alioqui *elidendi* aptior sane sit ratio. Conferendus est alter Ciceronis locus De Nat. Deor. 2, 39. Sed in neutro constat librorum scriptura, ut nec apud nostrum. *Eludere* capiendum est significatione intransitiva, pro translatione *exundandi.* Intransitivum hoc verbum, pro *ludendo*, habes Cic. de opt. gen. orat. c. 6.

35. *et minus — dissimulatione.* Facile subauditur vel *est*, vel *sit.*

fidem — voluptas. cf. 4, 2, 119.

Ciceronem haec, male, ipsa argumentatione, dixisse, *silere leges inter arma*, et *gladium nobis interim ab ipsis porrigi legibus*. His tamen habendus modus, ut sint ornamento, non impedimento.

Cic. — ipsa. Turic. *C. haec ipsa.* a sec. manu *C. hac i.*, cum Guelf. Camp. Ex Alm. affertur *C. male hac i.* (cf. modo hac § item mox hac §) Goth. Jens. (tac. Gesn.) nostram dant cum edd. ante Ald. qui *C. haec mala ipsa in* per errorem, sed in utraque. *C. haec m. in i.* Bad. uterque. *C. haec m. in hac i.* Basil. *C. male in hac i.* Gryph. et reliqui. *In* post *ipsa* de conjectura inseruit Regius.

habendus modus. Turic. *habetis istis modis.* Alm. *habendus istis modis* (cf. modo item 6 Prb. 5). Burmannus ex *istis* conjicit *justus*, bene. *adjectis modis* Guelf. Andr. *adjectis modus* Camp. Malis sane cum Burm. ex hisce *adhibendus* pro *habendus*. Alia ratio loci 10, 7, 7. sed cf. 6, 1, 13.

ipsa argumentatione. Desiderare sane potes praepositionem *in;* neque tamen necessariam judico cf. 4, 1, 64. Ornatum illum a Cicerone, per ipsam argumentationem, adhibitum nemo sanus reprehendat. De loco Ciceronis vide § 17.

habendus modus. Pro *adhibendus*, ut apud Ciceronem pro Cluent. c. 35. „modus „est habitus." vid. Ernest. not. et similius etiam in epistola Corneliae Gracch. matris inter fragmenta Corn. Nep. ap. Staver. p. 746 „quando mo„dus ei rei haberi poterit?" cf. not. crit.

ARGUMENTUM LIBRI VI.

Prooem. Filium, cujus, praeter Marcelli sui et Caesaris ipsius, in hoc opere conficiendo, utilitatem respexisset, morte interceptum esse — 3. Prius jam, inter alium librum scribendum, minorem filium et antea uxorem — 7. Minoris filii laudes — 9. Ampliores Quintiliani, modo mortui — 12. Suam doloris patientiam indignatur — 14. Unicum tamen literarum solatium repetenti sibi paratam sperat ex ipsa calamitate veniam minus effecti fortasse operis. — C. 1. Perorationis priorem rationem esse in repetitione rerum, eamque sententiis excitandam et figuris variandam — 7. Id unum epilogi genus multis visum — 9. Affectuum rationem accusatori patronoque communem — 10. Prooemium et epilogus quid commune habeant, quid proprium — 15. Accusatorem concitare affectus, aut quam atrocissimum ostendendo, quod objecit, aut quam maxime miserabile — 21. Periclitantem quae commendent — 23. Plurimum valere miserationem — 28. nec tamen longam esse debere — 30. Etiam faciendo lacrimas moveri — 37. Ejus, qui excitatur in epilogo, partes — 44. Nonnisi summis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi oportere — 46. Etiam discutere miserationem epilogi proprium — 50. Leniores Epilogi — 51. ut nec ab aliis partibus alienos esse affectus, ita huic uberrimos dandos — 54. Pluribus alicubi utendum epilogis. — C. 2. De affectibus in genere agendum. — 3. In his summam esse vim eloquentiae — 8. Duae affectuum species, πάθος et ἦθος — 13. Propria ἤθους natura — 20. Πάθος — 25. Summam circa movendos affectus esse, ut moveamur ipsi — 29. Imagines rerum absentium praesentes habendas — 36. Scholasticas declamationes huic rei

posse conducere — C. 3. *Difficilem risus movendi rationem* — 3. *Cicero an in hoc genere nimius* — 6. *Risus originem a nemine satis explicitam* — 8. *Magnum ejus esse momentum* — 11. *Ut aliquas artis, ita plurimas naturae et occasionis partes esse in risu* — 14. *Ejus rei nullam esse exercitationem, nullos praeceptores* — 17. *Rei varia vocabula* — 20. *Facetiarum, Joci, Dicacitatis, Urbanitatis propria vis* — 22. *Ridiculum, positum in rebus aut in verbis, peti aut ex aliis aut ex nobis aut ex rebus mediis* — 25. *Facto risum conciliari* — 27. *Dicto* — 29. *Oratori quid conveniat, considerandum* — 33. *Quae vitanda* — 36. *Risum peti aut ex corpore ejus in quem dicimus, aut ex animo, aut ex extra positis, quae aut ostendi* — 39 *aut narrari* — 45 *aut dicto notari* — 47. *Duci dicta ex amphibolia vocabulorum, nominum propriorum* — 57. *Acriora trahi ex vi rerum, ubi maxime valere similitudinem* — 63. *Eandem dissimilium rationem* — 65. *Ex omnibus argumentorum locis occasionem esse dictis* — 67. *In tropos et figuras cadere eadem* — 71. *Per singulas refutandi species dicta contingere* — 78. *Transferendo crimen, repercutiendo, eludendo, confessionem simulando* — 82. *Aliqua dictorum genera infra oratorem esse* — 84. *Inopinata* — 88 *per suspicionem* — 89. *Fingi alienas persuasiones aut suas, aut quod fieri non possit, aut ex ironia; optimamque simulationem contra simulantem* — 93. *Horum omnium jucundissima lenia* — 96. *Adjuvare urbanitatem versus commode positos, proverbia, historias* — 99 *subabsurda* — 101. *Quae his adjiciat Domitius Marsus, urbana esse, sed risum non habere* — 106. *Hujus tamen finitiones nimis late esse comprehensas* — 108. *Marsi partitio* — 110. *Urbane dicta si qua sint, non protinus esse ridicula* — C. 4. *Altercationis, positae in sola inventione, praecepta hic commode inseri* — 6. *Nimis vulgo negligi altercandi artificium* — 8. *Hic maxime necessariam causae notitiam* — 10. *Plurimum proficere moderationem* — 13. *Propositum tenendum.* — 14. *Quaedam in altercatione subito proferenda* — 15. *Non esse clamandum, nec diu pugnandum*

ARGUMENTUM LIBRI VI.

Prooem. Filium, cujus, praeter Marcelli sui et Caesaris ipsius, in hoc opere conficiendo, utilitatem respexisset, morte interceptum esse — 3. Prius jam, inter alium librum scribendum, minorem filium et antea uxorem — 7. Minoris filii laudes — 9. Ampliores Quintiliani, modo mortui — 12. Suam doloris patientiam indignatur — 14. Unicum tamen literarum solatium repetenti sibi paratam sperat ex ipsa calamitate veniam minus effecti fortasse operis. — C. 1. Perorationis priorem rationem esse in repetitione rerum, eamque sententiis excitandam et figuris variandam — 7. Id unum epilogi genus multis visum — 9. Affectuum rationem accusatori patronoque communem — 10. Prooemium et epilogus quid commune habeant, quid proprium — 15. Accusatorem concitare affectus, aut quam atrocissimum ostendendo, quod objecit, aut quam maxime miserabile — 21. Periclitantem quae commendent — 23. Plurimum valere miserationem — 28. nec tamen longam esse debere — 30. Etiam faciendo lacrimas moveri — 37. Ejus, qui excitatur in epilogo, partes — 44. Nonnisi summis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi oportere — 46. Etiam discutere miserationem epilogi proprium — 50. Leniores Epilogi — 51. ut nec ab aliis partibus alienos esse affectus, ita huic uberrimos dandos — 54. Pluribus alicubi utendum epilogis. — C. 2. De affectibus in genere agendum. — 3. In his summam esse vim eloquentiae — 8. Duae affectuum species, πάθος et ἦθος — 13. Propria ἤθους natura — 20. Πάθος — 25. Summam circa movendos affectus esse, ut moveamur ipsi — 29. Imagines rerum absentium praesentes habendas — 36. Scholasticas declamationes huic rei

posse conducere — C. 3. Difficilem risus movendi rationem — 3. Cicero an in hoc genere nimius — 6. Risus originem a nemine satis explicitam — 8. Magnum ejus esse momentum — 11. Ut aliquas artis, ita plurimas naturae et occasionis partes esse in risu — 14. Ejus rei nullam esse exercitationem, nullos praeceptores — 17. Rei varia vocabula — 20. Facetiarum, Joci, Dicacitatis, Urbanitatis propria vis — 22. Ridiculum, positum in rebus aut in verbis, peti aut ex aliis aut ex nobis aut ex rebus mediis — 25. Facto risum conciliari — 27. Dicto — 29. Oratori quid conveniat, considerandum — 33. Quae vitanda — 36. Risum peti aut ex corpore ejus in quem dicimus, aut ex animo, aut ex extra positis, quae aut ostendi — 39 aut narrari — 45 aut dicto notari — 47. Duci dicta ex amphibolia vocabulorum, nominum propriorum — 57. Acriora trahi ex vi rerum, ubi maxime valere similitudinem — 63. Eandem dissimilium rationem — 65. Ex omnibus argumentorum locis occasionem esse dictis — 67. In tropos et figuras cadere eadem — 71. Per singulas refutandi species dicta contingere — 78. Transferendo crimen, repercutiendo, eludendo, confessionem simulando — 82. Aliqua dictorum genera infra oratorem esse — 84. Inopinata — 88 per suspicionem — 89. Fingi alienas persuasiones aut suas, aut quod fieri non possit, aut ex ironia; optimamque simulationem contra simulantem — 93. Horum omnium jucundissima lenia — 96. Adjuvare urbanitatem versus commode positos, proverbia, historias — 99 subabsurda — 101. Quae his adjiciat Domitius Marsus, urbana esse, sed risum non habere — 106. Hujus tamen finitiones nimis late esse comprehensas — 108. Marsi partitio — 110. Urbane dicta si qua sint, non protinus esse ridicula — C. 4. Altercationis, positae in sola inventione, praecepta hic commode inferi — 6. Nimis vulgo negligi altercandi artificium — 8. Hic maxime necessariam causae notitiam — 10. Plurimum proficere moderationem — 13. Propositum tenendum. — 14. Quaedam in altercatione subito proferenda — 16. Non esse clamandum, nec diu pugnandum

ubi vinci necesse — 17. *Dissimulari instrumenta, simulari inopiam, callide fieri eligendi potestatem* — 19. *Judicis mentem diligenter explorandam, eique altercationem accommodandam* — 21. *Exercitationem hujus rei facilem* — 22. *Ordo probationum* — C. 5. *Judicii nullum esse proprium tractatum* — 3. *Consilium* — 6. *Exempla Demosthenis* — 9. *Ciceronis* — 11. *Conclusio.*

---

[291] # M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER SEXTUS.

PROOEMIUM.

Haec, Marcelle Victori, ex tua voluntate maxime ingreſſus, tum ſi qua ex nobis ad juvenes bonos pervenire poſſet utilitas, noviſſime paene etiam neceſſitate quadam officii delegati mihi, ſedulo laborabam; reſpiciens tamen illam curam meae voluptatis,

1. *etiam.* Sic Turic. Tarv. cum Alm. *eſſet.* Camp. Reliqui *et.* *reſpiciens.* Turic. Camp. *reſpuens*; peſſime.

1. *tua voluntate.* cf. Prooem. tot. op. § 6.

officii delegati. cf. 4 Prooem. 2.

illam — voluptatis. Dum aliorum, Victorii et Domitiani, negotium gerit, tamen nec ſuae immemor eſt utilitatis et voluptatis. *meae* interpretare, vocabulo minus latino: *propriae.* Sic apparet, nullum eſſe locum mutationi, quam propoſuit I. M. Heuſingerus: „illam *curae* meae *voluptatem.*" cf. 10, 1, 120 „ut ad *curam* rerum — *reſpiceret.*"

qui filio, cujus eminens ingenium sollicitam quoque parentis diligentiam merebatur, hanc optimam partem relicturus hereditatis videbar, ut, si me, quod aequum et optabile fuit, fata intercepissent, praeceptore
2 tamen patre uteretur. At me fortuna id agentem diebus ac noctibus, festinantemque metu meae mortalitatis, ita subito prostravit, ut laboris mei fructus ad neminem minus, quam ad me, pertineret. Illum enim, de quo summa conceperam, et in quo spem unicam senectutis reponebam, repetito vul-
3 nere orbitatis amisi. Quid nunc agam? aut quem ultra esse usum mei, diis reprobantibus, credam? Nam ita forte accidit, ut eum quoque librum, quem *de caussis cor*-

qui. Camp. omittit. Jens. *quae* cum edd. ante Ald. His *quod* cum Guelf. Bas. Regius malit *qua*, referens ad *curam*. Sic *resp.* — *volupt.* interpretaberis: „Hactenus tamen curans „voluptatem meam ut — viderer." Nostrum est in Turic. Goth. Vall. et reliquis, et pendet ex *meae*, prima persona. *illam* conjunges per structuram cum *ut* — *uteretur*.

aequum. Camp. *per aequum* cum Goth. Voss. 2.

2. *Illum.* Turic. Guelf. Camp. *illud.*

senect. rep. Sic Turic. Camp. cum Goth. Bodl. Alm. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque et Gryph. Reliqui inserunt *meae.* vide not. ex. ad *meae mortal.*

repetito. Goth. *repentino* cum marg. Bas. Pessime.

qui. vid. not. crit.

2. *meae mortalitatis.* Non supervacuum pronomen. Suam cogitabat mortalitatem, non pignorum suorum. Alia ratio mox in voce *senectutis*, nec ibi pronomen ponitur.

3. *librum* — *de causis corruptae eloquentiae.* cf. 5, 12, extr. Sponte unicuique succurret Dialogus de oratoribus, quem, Tacito tributum vulgo, hujus operibus subjunctum legimus. Quanquam enim alter titulus, dari solitus ei, *de causis corruptae eloquentiae*,

posse conducere — C. 3. *Difficilem risus movendi rationem* — 5. *Cicero an in hoc genere nimius* — 6. *Risus originem a nemine satis explicitam* — 8. *Magnum ejus esse momentum* — 11. *Ut aliquas artis, ita plurimas naturae et occasionis partes esse in risu* — 14. *Ejus rei nullam esse exercitationem, nullos praeceptores* — 17. *Rei varia vocabula* — 20. *Facetiarum, Joci, Dicacitatis, Urbanitatis propria vis* — 22. *Ridiculum, positum in rebus aut in verbis, peti aut ex aliis aut ex nobis aut ex rebus mediis* — 25. *Facto risum conciliari* — 27. *Dicto* — 29. *Oratori quid conveniat, considerandum* — 33. *Quae vitanda* — 36. *Risum peti aut ex corpore ejus in quem dicimus, aut ex animo, aut ex extra positis, quae aut ostendi* — 39 *aut narrari* — 45 *aut dicto notari* — 47. *Duci dicta ex amphibolia vocabulorum, nominum propriorum* — 57. *Acriora trahi ex vi rerum, ubi maxime valere similitudinem* — 63. *Eandem dissimilium rationem* — 65. *Ex omnibus argumentorum locis occasionem esse dictis* — 67. *In tropos et figuras cadere eadem* — 71. *Per singulas refutandi species dicta contingere* — 78. *Transferendo crimen, repercutiendo, eludendo, confessionem simulando* — 82. *Aliqua dictorum genera infra oratorem esse* — 84. *Inopinata* — 88 *per suspicionem* — 89. *Fingi alienas persuasiones aut suas, aut quod fieri non possit, aut ex ironia; optimamque simulationem contra simulantem* — 93. *Horum omnium jucundissima lenia* — 96. *Adjuvare urbanitatem versus commode positos, proverbia, historias* — 99 *subabsurda* — 101. *Quae his adjiciat Domitius Marsus, urbana esse, sed risum non habere* — 106. *Hujus tamen finitiones nimis late esse comprehensas* — 108. *Marsi partitio* — 110. *Urbane dicta si qua sint, non protinus esse ridicula* — C. 4. *Altercationis, positae in sola inventione, praecepta hic commode inferi* — 6. *Nimis vulgo negligi altercandi artificium* — 8. *Hic maxime necessariam causae notitiam* — 10. *Plurimum proficere moderationem* — 13. *Propositum tenendum.* — 14. *Quaedam in altercatione subito proferenda* — 15. *Non esse clamandum, nec diu pugnandum*

ſus, ictu ſimili ferirer. Tunc igitur optimum fuit, infauſtum opus, et quidquid hoc

ictu ſimili. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn). Camp. Reliqui *ſ. i.* cf. 5, 14, 32. item hic § 8.

Tunc. Turic. Guelf. *Nunc* cum Alm. et edd. ante Ruſc., corrigente Regio (cf. 5, 14, 34). *Num* Goth. Camp. cum Voſſ. 2. quanquam *nunc* inde affert Burm. ſed per errorem profecto. Nihil agunt, qui *nunc* defendunt, ut pro omni tempore poni ſolitum. Badius, qui horum eſt, retinnit tamen Regianam ſcripturam, quia *nunc* in Vall. invectum ſit pro *tunc*. Frequens eſt confuſio librariorum vid. Drakenb. ad Liv. 41, 9, 11.

uterque notat Dial. c. 29. Qu. 1, 2. Item multarum literarum ſtudium adjungunt oratori Dial. 30. Qu. 1, 10. Materias ſcholaſticorum exagitant c. 35 extr. Qu. 2, 10, 5. Leviora quae conſpirent, hujusmodi ſunt: Nicoſtratus athletes laudatur Dial. c. 10. Qu. 2, 8, 14. Orpheus et Linus junguntur Dial. c. 12. Qu. 1, 10, 9. Locus ſimilis Dial. c. 14. „laeta — et — „audentior — oratio" Qu. 12, 10, 23 „Aeſchines — latior" (an *laet.?*) „et audentior." Dial. c. 19. „judices — ora„torem — ultro admonent." Qu. 4, 5, 10. Dial. c. 21 „oſſa et — maciem." Qu. Pro. 24, 2, 4, 9. De Pollione Dial. ibid. „Aſinius — vide„tur mihi inter Menenios et „Appios ſtuduiſſe." Qu. 10, 1, 113" (Aſinius Pollio) „vi„deri poſſit ſeculo prior." Dial. c. 22 „(Cicero) quas„dam ſententias invenit." Qu. 12, 10, 48 „ſententias — „apud Ciceronem invenio." Dial. c. 23. „illud tertio quo„que ſenſu — pro ſententia „poſitum *eſſe videatur.*" Qu. 10, 2, 18 „ſi in clauſula „poſuiſſent, *eſſe videatur.*" Quanquam alter Ciceronem vituperat, alter pravos imitatores. Dial. c. 23. „illam — „quam jactant, ſanitatem — „jejunio conſequuntur." Qu. 12, 10, 15 „imbecillitati ſani„tatis appellationem — obten„dant." item 2, 4, 9. Dial. c. 34. „apud majores noſtros „juvenis — deducebatur — ad „eum oratorem qui principem „locum in civitate obtinebat." Qu. 10, 5, 19. „juvenis — ora„torem ſibi aliquem (quod apud „majores fieri ſolebat) deli„gat." Dial. c. 34. „rudibus „dimicantes" de declamantibus. Qu. 5, 12, 17. „prae„pilatis exerceri" de iisdem. Sed ille e Cicerone de opt. gen. dicendi c. 6. Dial. c. 34. inter alios Caeſarem, Pollionem et Calvum exempla ponit mature agendi cauſas in foro. Qu. 12, 6, 1 eosdem.

491 M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER SEXTUS.

PROOEMIUM.

Haec, Marcelle Victori, ex tua voluntate maxime ingressus, tum si qua ex nobis ad juvenes bonos pervenire posset utilitas, novissime paene etiam necessitate quadam officii delegati mihi, sedulo laborabam; respiciens tamen illam curam meae voluptatis,

1. *etiam.* Sic Turic. Tarv. cum Alm. *esset.* Camp. Reliqui *et.* *respiciens.* Turic. Camp. *respaens*; pessime.

1. *tua voluntate.* cf. Prooem. tot. op. § 6.

officii delegati. cf. 4 Prooem. 2.

illam — voluptatis. Dum aliorum, Victorii et Domitiani, negotium gerit, tamen nec suae immemor est utilitatis et voluptatis. *meae* interpretare, vocabulo minus latino: *propriae.* Sic apparet, nullum esse locum mutationi, quam proposuit I. M. Heusingerus: „illam *curae* meae *voluptatem.*" cf. 10, 1, 120 „ut ad *curam* rerum — *respiceret.*"

ſus, ictu ſimili ferirer. Tunc igitur optimum fuit, infauſtum opus, et quidquid hoc

ictu ſimili. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn). Camp. Reliqui *ſ. i.* cf. 5, 14, 32. item hic § 8.

Tunc. Turic. Guelf. *Nunc* cum Alm. et edd. ante Ruſc., corrigente Regio (cf. 5, 14, 34). *Num* Goth. Camp. cum Voſſ. 2. quanquam *nunc* inde affert Burm. ſed per errorem profecto. Nihil agunt, qui *nunc* defendunt, ut pro omni tempore poni ſolitum. Badius, qui horum eſt, retinuit tamen Regianam ſcripturam, quia *nunc* in Vall. invectum ſit pro *tunc*. Frequens eſt confuſio librariorum vid. Drakenb. ad Liv. 41, 9, 11.

uterque notat Dial. c. 29. Qu. 1, 2. Item multarum literarum ſtudium adjungunt oratori Dial. 30. Qu. 1, 10. Materias ſcholaſticorum exagitant c. 35 extr. Qu. 2, 10, 5. Leviora quae conſpirent, hujusmodi ſunt: Nicoſtratus athletes laudatur Dial. c. 10. Qu. 2, 8, 14. Orpheus et Linus junguntur Dial. c. 12. Qu. 1, 10, 9. Locus ſimilis Dial. c. 14. „laeta — et — „audentior — oratio" Qu. 12, 10, 23 „Aeſchines — latior" (an *laet.?*) „et audentior." Dial. c. 19. „judices — ora„torem — ultro admonent." Qu. 4, 5, 10. Dial. c. 21 „oſſa et — maciem." Qu. Pro. 24, 2, 4, 9. De Pollione Dial. ibid. „Aſinius — vide„tur mihi inter Menenios et „Appios ſtuduiſſe." Qu. 10, 1, 113" (Aſinius Pollio) „vi„deri poſſit ſeculo prior." Dial. c. 22 „(Cicero) quas„dam ſententias invenit." Qu. 12, 10, 48 „ſententias — „apud Ciceronem invenio." Dial. c. 23. „illud tertio quo„que ſenſu — pro ſententia „poſitum *eſſe videatur.*" Qu. 10, 2, 18 „ſi in clauſula „poſuiſſent, *eſſe videatur.*" Quanquam alter Ciceronem vituperat, alter pravos imitatores. Dial. c. 23. „illam — „quam jactant, ſanitatem — „jejunio conſequuntur." Qu. 12, 10, 15 „imbecillitati ſani„tatis appellationem — obten„dant." item 2, 4, 9. Dial. c. 34. „apud majores noſtros „juvenis — deducebatur — ad „eum oratorem qui principem „locum in civitate obtinebat." Qu. 10, 5, 19. „juvenis — ora„torem ſibi aliquem (quod apud „majores fieri ſolebat) deli„gat." Dial. c. 34. „rudibus „dimicantes" de declamantibus. Qu. 5, 12, 17. „prae„pilatis exerceri" de iisdem. Sed ille e Cicerone de opt. gen. dicendi c. 6. Dial. c. 34. inter alios Caeſarem, Pollionem et Calvum exempla ponit mature agendi cauſas in foro. Qu. 12, 6, 1 eosdem.

est in me infelicium literarum, super immaturum funus consumturis viscera mea flam-

Puritas et sobrietas orationis tanta est in nostro scriptore, ut ne ipsa quidem adolescentiae excusatio sufficere videatur Dialogi auctori ad adipiscendum similem inter oratores locum. Nimia affectatio est in talibus (c. 20) „non „Accii aut Pacuvii *veterno in*„*quinatus*, sed ex Horatii et „Virgilii et Lucani" (cf. Qu. xv, 1, 90) „*sacrario prolatus*" (c. 26) „melius est oratorem „vel hirta toga *induere*, quam „fucatis et meretriciis vesti„bus *insignire*." (c. 32) „tan„quam in aciem omnibus *ar*„*mis instructus*, sic in forum „omnibus *artibus armatus*." Neque potest adolescentia ulla scriptoris ostendi, si Quintiliani est hic *de caussis corruptae eloquentiae* dialogus. Aggrediebatur enim scribere librum istum cum amitteret filium minorem; et hanc jacturam fecisse Quintilianum annos natum fere 46 bonis rationibus persuadet Dodwellus (Annal. Qu. § 21. coll. § 4). Nolo jam multum tribuere illi argumento, quod, qui negant Dialogi auctorem Qu., repetunt a nota temporis c. 17. ubi 6 Vespasiani annus designatur, cum *juvenis admodum* (c. 1.) audierit hanc disputationem auctor, quisquis fuit. Si enim maxime Qu., sexto Vaspasiani anno, 32 vel 33 annorum fuit, secundum rationes Dodwellianas (§ 28.); quoniam ea aetas juventutem illam Romanam non excedit, solo isto *admodum* niti parum tutum videtur. vide de hac voce Dukerum ad Flor. 2, 6, 10. item Tursell. p. 51. not. Ernesti. Sed succurrit altera nota, quam Dodwellus item eruit, Dial. c. 2, ubi auctor se minorem natu Julio Secundo ostendit, ejusque affectatorem ostendit, qualis adolescens et tiro solet esse viri et veterani. Contra Quintilianus 10, 3, 12 eundem *aequalem* suum vocat, *atque a se familiariter amatum*. Quibus argumentis universis, quae, praeter alios, Schulzius, nuperus Dialogi editor (Lips. 1788. 8.), in Prolegomenis persecutus est, plane confirmor in ea sententia, ut Quintiliano auctori abjudicem *Dialogum de oratoribus*.

viscera mea. Pro *liberis* usurpare *viscera* poëticum est, nec video fere, qui ante Qu. idem ausus sit in oratione soluta, nam Valer. Max. (7, 6 ext. 3.) diversa est ratio, quoniam devorandi illic mentio. Appulejum sic loqui nihil mirum; nec Curtium valde moror, quanquam hujus aevi.

mis injicere, neque hanc impiam vivacitatem novis insuper curis fatigare.
4 Quis enim mihi bonus parens ignoscat, si studere amplius possum? ac non oderit hanc animi mei firmitatem, si quis in me est alius usus 4
vocis, quam ut incusem deos, superstes omnium meorum? nullam terras despicere providentiam tester? si non meo casu, cui tamen nihil objici, nisi quod vivam, potest; at illorum certe, quos utique immeritos

4. *firmitatem.* Turic. Camp. *infirmitatem* cum Alm. et edd. ante Rusc. (cf. modo § 3.) corrigente Regio.

impiam vivacitatem. Impius sibi videtur qui liberis suis superstes esse sustineat. Bene hanc vehementiam doloris illustrat Gesnerus, exemplo epitaphii apud Gruterum p. 762, 2, ubi *crudeles* se vocant parentes liberis superstites. cf. Burm. ad Decl. Qu. p. 218 et totum c. 16 indicis Scaligerani item hic § 12. ubi se, quod potuerit recepta filii anima, auram amplius communem haurire dignum ait suis cruciatibus.

4. *studere.* cf. 2, 7, 1. Oratoriae artis proprium est verbum, „quae tum apex „studiorum" ut recte Gesnerus ad Plinium.

incusem deos — nullam — providentiam. Solitus veterum error, ubi bonis male est, providentiam ullam negantium; si quando poenas luant mali, *esse deos* clamantium, ut testes apud Livium. Ipse noster vacuo animo de providentia aliter sentit, vid. 5, 12, 19. Orbati dis nequaquam parcunt. Sic Epigramma apud Brunkium 3, p. 295.

Τῷ πατὴρ τόδε σῆμα. τὸ δ' ἔμπαλιν ἦν τὸ δίκαιον·
ἦν δὲ δικαιοσύνης ὁ φθόνος ὀξύτερος.

Geminus locus Statii Sylv. 5, 5, 76. 77. „nonne horridus „ipsos Invidia" (id est odio) „superos, injustaque Tartara, „pulsem." Sed totum hoc carmen Statii, quod est in mortem vernae sui, commode potest conferri cum hac nostri comploratione.

meo casu. cf. 4, 1, 30.

mors acerba damnavit: erepta mihi prius eorundem matre, quae nondum expleto aetatis undevicesimo anno duos enixa filios, quamvis acerbissimis rapta fatis, felix deces-
94 sit. Ego vel hoc uno malo sic eram afflictus, ut me jam nulla fortuna posset efficere felicem. Nam cum omni virtute, quae in feminas cadit, functa, insanabilem attulit marito dolorem: tum aetate ea puellari,

felix. Turic. Guelf. Camp. *infelix* cum Alm. Voss. Goth. et edd. ante Bad. qui restituit nostrum e Vall.

5. *functa insanabilem.* Turic. *functas ins.* Guelf. Camp. *f. sit ins.* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. (quo acc. Basil.) qui *sit* delevit, sed auctore producto nullo. Aliquid simile illius *sit* etiam in Turic. Sed potuit ex compendio syllabae *in* in *insan.* existere importunum illud *sit.*

aetate ea. Turic. *aetati eam,* a sec. manu *aetaté eam.* Alm. *aetate tam* (cf. 5, 14, 35. item hic § 15.) cum Camp. et edd. ante Bad. item cum Burm. eoque recentioribus. Gesnerus Goth. modo pro *tum* dare narrat *ea,* falso ille profecto, quanquam et ipse dormitavi. Guelf. et reliqui editi mei *ae. ea.*

decessit. Placebat Mureto (Varr. lectt. 18, 20. p. 1221. Fac. Grut. Vol. 2.) post hoc verbum continuare illa, quae, disjuncta aliquot sensibus, mox leguntur „*et, quod nefas — effugit.*" Eadem fere est constitutio Regio probata, qui sibi astipulari ait exemplar Mediceum, neque tamen diligenter designans, quae sit ejus MS. scriptura. In meis quidem libris receptum adhuc ordinem inveni omnibus, excepto Capper. qui Mureti conjecturam expressit. Agnosco difficultatem, quam exprobrat huic rationi Gesnerus, abruptae nimis sententiae, si post *oblectabar* protinus succurrit *Mihi.* Sed vide not. crit. ad *oblectabar.*

5. *felicem.* Displicet, quod hic (si maxime consulto) recurrit vox *felix,* modo posita in proxima clausula. cf. 5, 13, 38.

omni virtute — functa. Paulo insolentior locutio, neque enim alibi eandem reperi. Proxime accedit Vellej. 2, 15, 3 „duplici numero — militum — fungi" quod dictum pro *praestando* probat Ruhnkenius, quem vide.

ea. Nominativum agnosce.

praeſertim meae comparata, poteſt et ipſa 6 numerari inter vulnera orbitatis. Liberis tamen ſuperſtitibus oblectabar: et, quod nefas erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos cruciatus praecipiti via effugit.

6. *oblectabar.* Guelf. *delectabar.* Turic. *orbitabar* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Hanc vocem, portentoſam ſane, et natam, ut credi poteſt, ex male repetitis ſyllabis *orbitatis* proſcribere malebat Regius, quam mutare illa noſtra; et procedebat non male ea ratio in ipſius conſtitutione. Sed et in recepto ordine commode fieri videtur illa jactura. Quanto enim facilius decurrit ſententia, ſi omnia haec referuntur ad uxorem Qu., nulla ipſius interjecta mentione, hunc ad modum: „Liberis tamen ſuperſtitibus, et, quod nefas „erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos — effugit.“ Ita trajectione, quam Regius et Muretus certatim tentarunt, opus eſt nulla, et habet *Mihi* reſpectum aptiſſimum, in oppoſitione uxoris et ipſius.

erat, ſed. Sic Goth. 2 et Camp. Reliqui vocem aliquam inſerunt. Turic. Guelf. *e. ſera ſ.* cum Goth. (errante, ſed retractante in Addendis Geſnero) Alm. et edd. ante Ald. exc. Tarv. Reliqui mei omnes *e. ſaeva ſ.* quod ex quo ſit MS., in moleſto conferentium ſilentio fruſtra requiro. (Confundi haec *ſera* et *ſaeva*, etiam exemplo apparet Declam. 313 p. Burm. 618.) Badius alios et *feru* dare narrat. In Guelf. *ſera*, *e* habet apicem in dorſo, ut videatur *ae* debuiſſe ſignari. Expungenti mihi vocem interjectam aſſentitur Heuſingerus. Natum equidem illud *ſera* credo ex literis iisdem in verbis *nefas erat ſed. Saeva* tum demum poſſet probari, ſi poſt *ſed* poneretur; vel ſic nimium, et ſupervacuum.

maximos cruciatus. Turic. *maximo cruciatu*, ſed a ſec. manu: *maxime cruciat* et ſic Guelf. *maxime cruciat ve* Goth. (non aperte, ut Geſn., *cruciatu e*) cum Voſſ. 2.

6. *quod nefas erat*, „turbato mortalitatis ordine, „puellam, ante virum jam „inclinatae aetatis, decedere.“ Geſnerus.

praecipiti via. Languere hoc videtur. Quidſi *p. vita?* ut *praeceps vita* ſit praecipitata, immature abrupta.

Mihi filius minor quintum egressus annum, prior alterum ex duobus eruit lumen. Non 7
sum ambitiosus in malis, nec augere lacrimarum causas volo: utinamque esset ratio minuendi. Sed dissimulare qui possum,

Mihi. Camp. omittit, male. Est autem ingeniosa Badii suspicio loco τοῦ *minor* intercidisse *Marcus* vel aliud nomen, quod responderet mox (§ 9.) *Quintiliano.*

egressus annum prior. Turic. *e. in malis nec agere p.* Guelf. *e. in malis agere p.* Goth. *e. a. in malis nec agere p.* eum Voss. 2. *e. a. in malis ne agere p.* Goth. 2. *e. a. in malis nec augere p.* Mureti codex *e. a. ut in malis agerem p.* Camp. cum Tarv. (nisi quod ibi *agere* pro *agerem*) Ald. reliquisque ante Gesn. *e. a. nec p.* Jens. Locat. *e. a. ut in malis agerem nec p.* Veneta. Gesnerus primus obtemperavit Mureto ejicienti *ut in malis agerem*, quippe praesumtum a somnolento librario ex iis quae mox inferuntur: *in malis nec augere.* Conjectura magis etiam firmatur eo, quod mox (§ 7.) pro *nec augere* dant *nec agere* Turic. Guelf. Camp.

prior — eruit. Oculos pro liberis dictos ex Lipsio (Elect. 1, 24) hic docet Colomesius, quanquam suppresso auctore (cf. not. crit. ad 3, 1, 14). Locus insignis est Ausonii in parentalibus avi materni v. 25. 26. „Amissum flesti post trina de„cennia natum. Saucius, at„que *uno lumine cassus* eras." p. Tollii 117. ubi vide interpp. ne nostri quidem loci immemores. Sed maxime ad rem facit Festus in h. v. „Orba est, quae patrem aut „matrem, aut filios, *quasi* „*lumen*, amisit." Simillima nostrae locutio e Justino 5, 8. affertur a Burmanno: „Cum „multi delendum Athenien„sium nomen, urbemque in„cendio consumendam cen„serent; negarunt se Spartani „*ex duobus* Graeciae *oculis* „*alterum eruturos*," quanquam alio translata imagine. Nostri quidem oratio aliquid contorti habet, quod filius ille non dicitur *esse* oculus, sed morte sua *eruisse* oculum. Ad *prior* recte animadvertit Badius „cum esset *posterius* „natus."

7. *ambitiosus.* Et hic gloriae captationem significat vocabulum cf. 5, 11, 21.

quid ille gratiae in vultu, quid jucunditatis in ſermone, quos ingenii igniculos, quam ſubſtantiam placidae, et (quam ſcio vix poſſe credi tantam) altae mentis oſtenderit? qualis amorem quicunque alienus infans mereretur.
8 Illud vero inſidiantis, quo me validius cruciaret, fortunae fuit, ut ille mihi blandiſſimus, me ſuis nutricibus, me aviae educanti,

7. *ille*. Sic Baſil. Transponunt Tarv. et Ald. poſt *gratiae*. Turic. Guelf. omittunt vocem, cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *illi*. *ingenii*. Turic. Camp. *ingenio* cum Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 4.) exc. Tarv. Correxit Regius. *ſubſtantiam*. Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. recte improbans Aldum reponentem conjecturam Regianam *praeſtantiam*. Haec eſt in reliquis, etiam Camp. ex ipſius profecto editoris ingenio. *quam ſcio*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. Reliqui *quod ſ.*

tantam. Libri quidem omnes *tantum* ſed recepi Badii, et mox Geſneri, conjecturam reſingendi genus ad ſcripturam illam *quam* pro *quod*. Eſt in Camp. transpoſitio *quam vix ſcio*, unde efficere poſſis *quamvis ſcio vix — tantum*. *jam tum* eſſe in aliis narrat Burm. et effici inde bonam ſcripturam (*quod — credi*) *jam tum*. Hanc probaſſe Heumannum quoque refert Geſn. Expeditiſſima ſane fuerit.

oſtenderit. Sic libri mei, exc. Jenſ. Loc. Ven. qui *oſtendit*, et Burm. Capp. qui ex Mureti Codice *oſtenderet*. Perperam hoc praeſtare ait Muretus. Regius *oſtendit* in noſtrum correxit, obſequente primo Ruſc. (cf. modo hac §).

8. *aviae*. Goth. *avis* cum Voſſ. 2. ſolo.

ſubſtantiam. Haec opponitur *ingniculis* illis facile evaneſcentibus. Ita Seneca ep. 68 „Quidquid falſa *cogitatione* formatum, *ſubſtantiam* „non habet" et noſter 2, 21, 1 „*verba* ipſa — ſine rerum „*ſubſtantia*." cf. in voce Procem. tot. op. 21. 2, 14, 5. 2, 15, 34. 7, 2, 5.

me omnibus, qui ſolicitare illas aetates ſolent, anteferret. Quapropter illi dolori, quem ex matre optima, atque omnem laudem ſupergreſſa, paucos ante menſes ceperam, gratulor. Minus enim eſt, quod flendum meo nomine, quam quod illius gaudendum eſt. Una poſt haec Quintiliani mei ſpe ac 9
voluptate nitebar: et poterat ſufficere ſolatio. Non enim floſculos, ſicut prior, ſed jam decimum aetatis ingreſſus annum, certos

ill. aet. ſ. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſ. i. a.* cf. § 5. item mox. *omn. laud. ſup.* Sic Turic. Guelf. Sed Goth. (tac. Geſn.) *o. ſ. l.* Reliqui *l. o. ſ.* cf. modo, item § 10. *quam quod illius.* Turic. Guelf. *quanquam illis* cum Alm.

9. *Quintiliani.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. ad praef. noſtr. p. 25 — 27. item 6, 3, 112.

ſed jam. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſed etiam* per errorem.

8. *ſolicitare.* Hoc pro *alliciendo* dici exemplis aſtruit Burm. ſed et ipſa Lexcia docent. Illud infrequentius, quod *homines* dicuntur ſolicitare illas aetates; malis ſane *rebus* hoc tribui. Eo redit conjectura eruditi in Leidenſi ed. poſita: *quae* pro *qui.* Nec fuerit abſurdum ita perſonis protinus ſubjungi res.

Quapropter — gratulor. Matre mortua totum ſe ad patrem applicuerat infans, qui cum iisdem blanditiis matrem, ſi vixiſſet, demeriturus fuiſſet, nimia futura erat ejus triſtitia, ſi ſuperſtitem puerulo eſſe eam oportuiſſet. *Gratulor* autem plane pro *gratias ago,* quo nomine hunc ipſum locum deſignat Gronovius Obſerv. 2, 19. p. Platn. 294. Eandem ſignificationem agnoſcere poſſis in Plin. Epiſt. 4, 27, 5 „temporibus noſtris „gratulare pro ingenio tali." Si enim *gratulare* poneretur poteſtate ſolita, *pro* non videtur dicturus fuiſſe, ſed *de.* Item Seneca Pater p. Bip. 208 „*Gratulare* — naturae „meae: nunquam ejusmodi „filius parricidium faciet." cf. Duker. ad Flor. 4, 3, 5. Oudend. ad Suet. Tiber. c. 60.

quam etiam deficiens, jamque non noster, ipsum illum alienatae mentis errorem circa
12 solas literas habuit? Tuosne ego, o meae 497

jamque. Turic. Guelf. *quamque* cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Obr. quo acc. Rollin. exc. tamen Camp. qui dat *quanquam* et Tarv. qui *quique.* Nostrum est ex Mureti Cod.

noster. Camp. *tunc* cum Bad. sec. et posterioribus ante Obr. quo acc. Rollin. Etiam Muretus hanc inveniebat vulgatam; fortasse ex Campani mutatione profectam. cf. 5, 13, 19.

alienatae mentis. Turic. Guelf. *aliena tenentes* cum Alm. nisi quod ex hoc *tenentis.* *solas.* Turic. Guelf. *scholus* cum Alm. *Tuosne.* Turic. *Tuasne* cum Jens. (tac. Gesn.) ex errore referendi ad *spes.* cf. 5, 15, 45. 6, 1, 52.

jamque non noster. „Significat eum jam in potestate „mortis fuisse." Muretus loco ad 4. citato. Comparant Ovid. Art. 2, 93 „jam non pater." Sed propius est Georg. 4, 498 „tendens heu *non tua* „palmas." Ad *jam non* cf. 2, 7, 3. not. crit. item mox 6, 1, 10.

ipsum illum — habuit. Mirum in modum hallucinati hic sunt Rollinus et Gesnerus. In promptu est, moribundi deliria versata esse nonnisi in rebus ad literas pertinentibus, quod recte expresserunt Gedoynus et Hugo Blaerius in praelectionibus rhetoricis, ubi hujus loci versionem ponit. Talis fuit error ille supremus dulcissimi senis, Io. Arnoldi Eberti, interpretis Youngianae poësis, Graece Latineque doctissmi, nihil nisi carmina et musicos modos extremo tenuique spiritu agitantis, cujusmodi aliquid notabili praesagio significavit ipse in Epistola ad sodalem suum C. A. Schmidium (Ebert's Episteln und vermischte Gedichte. Hamb. 1789. p. 90). Huic nostri loco scriptam censeo notam Almelovenii, male relatam a Burmanno ad initium § hujus, ubi de *fortuitis illis* agitur. Designat ille simile apud Aristidem exemplum in oratione funebri in Eteoneum ὃς καὶ τελευτῶν εἰς ταῦτα ἐτελεύτησεν, πανηγυρικὸν καὶ μελίτας βοῶν. T. 1. p. 77 Jebbii. Istam Aristidis declamationem, compositam et ipsam in adolescentis mortem immaturam, sed discipuli, non filii, si quis contulerit cum hoc Quintiliani prooemio, viderit is, quid Graeculus Seculi nostrae aerae secundi concedat Romano praeceptori.

12. *o meae — inanes.* Hunc accipiemus vocativum, quo

ſpes inanes, labentes oculos, tuum fugientem ſpiritum vidi? Tuum corpus frigidum exangue complexus, animam recipere, auramque communem haurire amplius potui? dignus his cruciatibus, quos fero, dignus his cogitationibus. Tene 15

tuum fug. — *tuum corp.* Turic. Guelf. *tum f.* — *tum c.* cum Goth. Voſſ. 2. Sed Camp. *cum f.* — *cum c.* Baſ. *cum f.* — *tuum c.* *exangue.* Sic edd. meae omnes ante Roll. Neque tamen haec ſcriptura e MSS. annotata. cf. 5. 11, 7.

ipſum filium compellet (ſic et Blaerius); ut nullis parentheſis ſignis indigeat locus. Si interjecta haec foret lamentatio, accuſativum fortaſſe poſiturus erat ſcriptor, non nominativum. Quanquam geminus eſt locus Ciceronis Pro Mil. c. 34. ubi nominativus in tali ſtructura (cf. tamen not. crit. ad 6, 1, 27). Sed abrupta nimis et obſcura ſit oratio, ſi *tuos* nullum habet vocativum, quo referatur. Et docet Gronovius Obſervv. p. (Platn.) 493 *ſpes* uſurpari pro ipſis liberis. vid. Plin. Paneg. 26, 4. Neque eſt quod haereas in plurali, cum unius filii ſit mentio. *Spes* frequenter plurali numero de una re. vid. Drakenb. ad Liv. 4, 36, 2. Reitz. ad Lucian. Tyrannic. Vol. 4. p. 601. Bip. ib. p. 525.

labentes oculos. Sunt iidem qui et alias *natantes*, morientium oculi. Eodem, quo noſter, verbo utitur Virgilius Aeneïd. 11, 818. 19. „*labun-* „*tur* frigida leto *Lumina.*“ item Ovid. Triſt. 3, 3, 44 „*Labentes oculos* condet ami- „ca manus“ ubi vide Heinſium, indicante Almelovenio. Heinſius ponit locum Statii Sylv. 3, 5, 39 „oculos jam „morte *cadentes.*“

frigidum exangue. Haec duo adjectiva juncta ἀσυνδέτως uni ſubſtantivo, non ſane placent magnopere, ſed ſolent defendi talia exemplis. vide Drakenb. ad Liv. 1, 14, 7. Inter quae tamen, quod huic plane reſponderet, inveni nullum. Neque enim conveniunt in hunc locum, quae rectiſſime monet Oudend. ad Suet. Neron. 37.

his cogitationibus. Haec ipſa, quae volvit et verſat animo, filii mortem, ſe adoleſcenti ſuperſtitem et infelici firmitate tanto dolori reſiſtentem, ſam-

consulari nuper adoptione ad omnium spes honorum patris admotum, te avunculo praetori generum destinatum, te omnium spe Atticae eloquentiae candidatum,

13. *patris.* Turic. Guelf. Camp. *prius* cum Goth. Alm. Bodl. Voss. 2. Guilielm. Cod. Andr. et edd. ante Bad. Hic superscriptam in Vallensi Cod. (in quo et ipso *prius*) vocem nostram recepit; quae quin vera sit, nullus dubito. Est notum compendium *pr* pro *pater*. Quid proclivius, quam ut ex *pris.* fieret *prius?* *spe Atticae.* Turic. *spes acutis* (et pro *eloqu.* mox *aeloqu.*) cum Guelf. Alm. (nisi quod *ael.* non

mos videtur putare cruciatus, quibus ipsis dignum se cogitur pronunciare. cf. § 3.

13. *consulari — admotum.* *Consularis adoptio* nihil profecto aliud significat nisi quod adoptatus fuerit Quintiliani filius, non quidem a consule aliquo sed, a viro quodam consulari. An forte *consularis,* gen. casu? Tentat sane Nicolaus Antonius in Bibl. Hisp. vet. p. 56. § 251 eam hujus locutionis interpretationem, qua Consulatus non verus, sed consularibus modo ornamentis constans, ideoque fictitius, intelligatur, qualem fuisse Quintiliani patris, liquet ex Ausonii gratiarum actione cf. praef. nostr. p. 32. Idem honor Plutarcho concessus fuit a Trajano, auctore Suida. De cujusmodi ornamentis consularibus vid. Sueton. Caes. 76. Claud. 24. „Ut enim adoptio" ait Antonius „fictio est natu„rae; sic ornamentorum con„sularium concessio adopti" [impetrati] „revera consula„tus fictio fuit. Quod Fabii „interpretes non animadver„terunt." Id tamen est fortasse, quod obscure satis significat Pseudo-Turnebus; quanquam hoc multis displicere ait. Inter quos et ego ascribi velim. Quid enim contortius? Discimus igitur Quintilianum, id quod aliunde sane non liquet (ut nec illud de avunculo, et socero futuro, praetore), nostri filium, a viro consulari esse adoptatum, eoque ad spem omnium accessisse honorum, quibus fungebatur *pater* ille *adoptivus*, quae est verissima Gesneri interpretatio. Vanum enim fuerit, de suis honoribus praedicare Qu. Nec puto difficultatem habere, quod post adoptionem in alienam domum erat transiturus Qu. filius. Quid enim vetat, vel hic patrem naturalem ejus studia rexisse, animamque morientis recepisse?

spe Atticae. cf. not. crit.

ſuperſtes parens tantum ad poenas, amiſi?
98 Et, ſi non cupido lucis, certe patientia vin-

memoratur) *acutis* etiam Mureti Cod. unde hic efficit *omnium ſpe ac votis* (ſed Guilielmius idem), frigidiuſcule. Camp. *acutae* cum Goth. Andr. Jenſ. et edd. ante Ald. qui ex conjectura videtur repoſuiſſe noſtrum. Turpe eſt Gibſoni de ſuis ſilentium (vid. 5, 13, 6). Manum injicit corrigenti mihi Turic. aliorumque ſcriptura *acutis*, qui ſi et ipſi haberent *acutae* illud reliquorum, inventam crederem medicinam, ut ſcriberetur *avitae*. (Sed video praeſumtum hoc ab Eraſmo Adag. 1, 9, 24 extr.) Patrem ſuum Qu. laudat 9, 3, 73 quanquam modeſtius. Sed hic in domeſtico illo affectu potuit augeri fama ejusdem. Et conſpirant magnopere cuncta haec, ſi vel noſtro loco gentis et neceſſitudinis injiciatur mentio, quae eſt in *patre* (adoptivo), *avunculo*, *parente* (naturali). Nam quod *acutae* ipſum explicare ſibi videntur quidam locis aliquot ſeriorum, qui laudant Quintiliani *acumen*, id leve eſt profecto. Sed reſidet aliud vitium. Quovis pignore contenderim, *omnium ſpe* eſſe ſpuria. Vide mihi Tur. Alm. Guelf. dantes *o. ſpes*. Habes ipſa, quae modo erant, verba „ad *omnium ſpes*." Ad haec aberrabat librarius. Neque enim talis iteratio Quintilianei ſtomachi videtur, etſi cf. § 5. not. ex.

ſuperſtes — Et, ſi. Turic. Guelf. *ſ. p. t. poenas et ſi* cum Goth. 1. 2. Alm. *ſ. p. habiturus eſt t. ad p. et ſi* Camp. cum Bad. ſec. Baſil. all. ap. Burm. *ſupereſt p. t. poenis et ſi* Tarv. *ſ. p. t. poenis et ſi* Jenſ. cum Loc. Ven. Ruſc. *ſ. p. t. ad poenas et ſi* Ald. Bad. pr. Apparet abeſſe a libris veteribus omnibus *ad* et *amiſi*, quorum poſterius diffidens ſibi conjecit Regius; et meorum primus dat Gryph. In Camp. et ipſo eſt correctio. *Poenis* pro *poenas* itidem novatum ab editoribus. In veteri quidem ſcriptura acquieſcendum non eſt; nec expedita medicina. Qui putant *vidi* poſſe intelligi ex quo pendeant accuſativi, vix ulli ſuam rationem probabunt. Geſnerus *poenas* pro *cruciatibus*, *doloribus* uſurpari idoneis Plinii majoris locis oſtendit: quod et Burm. docuit ex Gron. Obſ. 2, 9. Sed Poenas

ſuperſtes — Et, ſi. vide not. crit.

ſi non — certe patientia. Hoc ipſum, quod vivo, mihi erit poenae. *Iniquiſſimum* erat, ſi, poſt mortem filii, cuperes vitam pater; „neque ego tam „ferreum memet ipſe agnoſco, „etiamſi aliis videar fortaſſe. „Sed patior certe vitam, quam „abrumpere decebat, et haec „ipſa *lucis patientia* vindicet te." Sic *non* illud ad verbum finitum nequaquam pertinet, ſed

dicet te reliqua mea aetate. Nam fruſtra mala omnia ad crimen fortunae relegamus.
14 Nemo, niſi ſua culpa, diu dolet. Sed vivimus, et aliqua vivendi ratio quaerenda eſt: credendumque doctiſſimis hominibus, qui unicum adverſorum ſolatium literas putaverunt. Si quando tamen ita reſederit praeſens impetus, ut aliqua tot luctibus alia cogitatio inſeri poſſit, non injuſte petierim morae veniam. Quis enim dilata ſtudia miretur, quae potius non abrupta eſſe miran-

dici *Furias* quoque, ſatis eſt notum, cf. Ern. clav. h. v. Venit igitur in mentem talis loci noſtri conſtitutio, in qua vel minimum mutaretur. „Tene — ſuperſtes parens tantum „poenas *habet?* Si." *Et* illud ante *Si* alienum ultro videbitur attento; in quo poſſis tabulam laceram agnoſcere illius *habet*, quod perierit. Sententia haec: Te igitur Poenas tantum, i. e. *Furias* quasdam, habebit pater tuus, miſere et impie tibi ſuperſtes? Sed diſplicet, praeter alia, quod eſt tertia perſona: *habet*, non prima: *habeo.* Henſingeri ratio, nec ipſa facilis, *te* poſt *vindicet* expungit, ceterum acquieſcens in Aldina ſcriptura, ut *parens ſuperſtes ad poenas vindicet* filium. Locus ſoſpitatorem expectat. *te reliqua.* Turic. Guelf. *terrae aliquam* cum Alm. niſi quod *aliqua.* Camp. *t. a r.* cum Ald. Male.

ſubjecti finibus continetur, ut omnia iſta *ſi non — patientia* conjunctim efficiant ſubjectum ſententiae. Manifeſtius ſane hoc erat, ſi ante *ſi* fuiſſet pronomen, hoc modo: „Haec, „ſi non cupido lucis, certe „patientia." Fateor etiam conjunctivum praeſentis *vindicet*, minus aptum loco mihi videri quam futurum indicativi: *vindicabit.*

relegamus. cf. 7, 4, 13. item Ruhnk. ad Vell. 2, 44, 2.

Nemo — dolet. Stoïca vox. cf. 5, 12, 19. Sed nec propria ſectae haec mens cenſenda, verum toti antiquitati communis, quod inter alia ſuadet exemplum Attici Epicurei; et Plinius, H. N. 2, 7 „ſibi — „mortem conſciſcere — optimum in tantis vitae poenis." cf. 5, 6, 3.

dum est? Tum, si qua fuerint minus effecta 15
iis, quae levius adhuc afflicti coeperamus, imperitanti fortunae remittantur: quae, si quid mediocrium alioqui in nostro ingenio virium fuit, ut non extinxerit, debilitavit
99 tamen. Sed vel propter hoc nos contuma-

15. *fu. minus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *m. f.* cf. § 10. 6, 1, 2.

imperitanti fortunae. Hoc dedi ex ingeniosissima verissimaque Lochmanni V. C. conjectura. Praeter unum Alm. praeferentem *imperi aut f.* (quocum non narratur conspirare Turic. cf. § 5. 16.) in libris nihil variatur, dantibus omnibus *imperitiae aut f.* Veritate reperta jam non attinet recensere Mureti, Pithoei, Schelii, Burmanni, Gesneri conjecturas.

al. in nostro. Sic Turic. cum Alm. Jens. et edd. ante Bas. quo acc. Gryph. Reliqui omittunt *in* quorum et Camp. et Goth. Compendium habet Guelf. in quo praepositionem latere existimo. Mollior et minus affectata cum praep. structura quam sine eadem.

tamen. Turic. Guelf. Goth. (errante Gesn. qui ref. *jam meus*) *jam mens* cum Vall. (quem item *meus* dare falso narrat Burm. ut confidam eundem fuisse in recensendo Voss. 2. errorem). Quod Alm. dicitur dare *debilita vitia mens*, in eo ipso est ceterorum scriptura, negligentius diremta illa. Camp. *de-*

15. *imperitanti fortunae.* Similiter Sallust. Jug. c. 76 (apud Tell. 72) „naturam „ipsam ceteris *imperitantem.*" et verbum frequentat Tacitus, utrumque indicante Lochmannio V. C. in prolusione anni 1776 p. 9. Qui non plane pro *imperando* variant hoc verbum, ii libidinem fere et superbiam imperandi eo significant ut Liv. 21, 1, 3 ubi vid. Drakenb. item Plin. H. N. 10, 21 „(gallinacei) *impe-„ritant* suo generi, et *regnum*, „in quacunque sunt domo, „*exercent.*" 8, 16. „(leonis) „animalis — ceteris — *impe-„ritantis.*" Plin. Paneg. 82, 6 „si his validior toto cor-„pore animus *imperitet.*" Significatur ergo potentissimum et superbum fortunae regnum.

cius erigamus, quod illam ut perferre nobis difficile eſt, ita facile contemnere. Nihil enim ſibi adverſus me reliquit, et, infelicem quidem ſed certiſſimam tamen, attulit mihi
16 ex his malis ſecuritatem. Boni autem conſulere noſtrum laborem vel propter hoc aequum eſt, quod in nullum jam proprium uſum perſeveramus, ſed omnis haec cura ad alienas utilitates (ſi modo quid utile ſcribimus) ſpectat. Nos miſeri, ſicut facul-

bilitata vitio mens. Tarv. *debilitata jam vitio mens.* Jenſ. *deb. tamen* omittit cum reliquis ante Ald. et hoc inveniebat Regius, de conjectura reponens *debilitaverit*, cum perſentiſceret lacunam, improbaret autem Campani et Tarv. rationem, quae ſane eſt perverſa, etſi eruta ex illa Alm. ſcriptura.

16. *hoc aequum.* Turic. Guelf. Camp. *h. cecum* (poſteriores quidem *ae*) cum Goth. 2. Mureti MS. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque. Reliqui *h. certum.* Noſtrum facili emendatione reſtituerunt Muretus, Guilielmius, Geſnerus in Add. De poſtrema litera in *hoc* iterata, *e* autem poſita pro *ae* vide Drakenb. ad Liv. 1, 21, 3 et nos ad 4, 2, 83. 6, 3, 47. *cura — utilitates.* Turic. *curas alienas utiles.* ut et Guilielmii liber. vid. Fac. Grut. Vol. 3. p. 2. pag. 311. Alm. *curas ad alienas utiles* (cf. § 15. item mox). Sed ille a ſec. manu *curas ut alienis utiles.* et ſic Guelf. niſi quod *cura.* Camp. *omnes has curas alienis utiles.* Reliqui *cura ad alienos ut alienis utilis,* quam ſtribliginem quis tulerit? Nos repoſuimus emendationem Guilielmii. Quod Burm. ait, *ad* ante *curas* requiri, id tam certum non eſt. Sunt utriusque formae apud noſtrum exempla; velut, ſine praep., 5, 12, 22 *vict. ſpectet.* Sic et *reſpicere* § 1. ſine praep., 10, 1, 120 cum eadem. Poſſit *ut* ex *ad* eſſe corruptum, quod tamen magis repeto a turbata voce *utilitates.* Alm. ſcripturam recte excerptam magnopere dubito, quem pluralem vide 5, 4, 14.

ſcribimus. Camp. *ſcribi* cum Alm. Nulla Turic. varietas notata (cf. modo, item 6, 1, 1). Infinitivum fruſtra defendit Burm.

tates patrimonii nostri, ita hoc opus aliis praeparabamus, aliis relinquemus.

I. Peroratio sequebatur, quam *cumu-*
lum quidam, *conclusionem* alii vocant. Ejus
duplex ratio est, posita aut in rebus, aut in
affectibus. *Rerum repetitio* et congregatio,
quae Graece dicitur ἀνακεφαλαίωσις, a quibus-
dam Latinorum *enumeratio*, et memoriam
judicis reficit, et totam simul causam ponit
ante oculos, et, etiamsi per singula minus
moverat, turba valet. In hac, quae repe- 2
temus, quam brevissime dicenda sunt, et,
quod Graeco verbo patet, decurrendum per
capita. Nam, si morabimur, non jam enu-
meratio, sed quasi altera fiet oratio. Quae

praeparabamus. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Palat. MS. Ald. Obr. *praeparamus* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Bad. et edd. ante Leid. quo acc. Roll. *praeparabimus* Jens. et edd. ante Ald. *paramus* Leid. Gibs. Reliqui *paravimus*.

1. *enumeratio*. Turic. *renumeratio* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. *remuneratio* Alm. (cf. 6 Pro. 16. item hic § 8.) *renunciatio* Guelf.

moverat. Turic. (a sec. manu) *moveret* et sic Guelf. cum Goth. Vall. Voss. 2. *moveat* Camp.

2. *quasi altera*. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Reliqui *a. q.* cf. 6 Pro. 15. item hic § 7.

aliis — aliis. Cum Gedoynus male ceperit hoc, et ipse Gesnerus, suadens futurum pro *praeparabamus* (cf. 6, 3, 15), aberrare videatur, juvat apponere similitudinem orationis: 1, 5, 7 *alium — alium*. 8, 4, 15 *alibi — alibi*. 9, 2, 12. *aliud — ad aliud*. 9, 2, 85. 92. 97. 9, 3, 22.

1. *sequebatur*. Attende tempus imperfectum i. e. tum cum labor interrumperetur morte filii mei.

repetitio. cf. 4 Pro. 6.

turba valet. cf. 5, 13, 11.

autem enumeranda videntur, cum pondere aliquo dicenda sunt, et aptis excitanda sententiis, et figuris utique varianda: alioqui nihil est odiosius recta illa repetitione, velut memoriae judicum diffidentis. Sunt autem innumerabiles: optimeque in Verrem Cicero, *Si pater ipse judicaret, quae diceret, cum haec* 50
probarentur? et deinde subjecit enumerationem: aut, cum idem in eundem, *per invocationem deorum spoliata a praetore templa* dinu-

enumeranda. Turic. *adnumeranda* cum Alm. *annumeranda* Camp. Hinc colligo scripturam *ann.* antiquiorem fuisse quam *adn.* quippe quae facilius ex vera *enum.* corrumperetur. cf. 6 Pro. 12. item simile exemplum 4, 2, 29. vide tamen § 17.

5. *diceret.* Turic. *dicerent.* *idem in.* Turic. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *et* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Camp. Basil. Male adhaesit ad *idem* extremum.

2. *excitanda sententiis.* Eadem translatione a Plin. H. N. 14, 20 dicitur „crudo „flore resinae *excitari* — leni„tas (musti)." item 19, 8 „ut (betae) lenitas *excitetur* „acrimonia sinapis." Sed et noster 9, 2, 29 „fictiones per„sonarum — orationem — „*excitant*" 12, 10, 49 „*exci*„*tatiora* lumina (orationis)." item 6, 3, 19.

odiosius. vid. not. ad 1, 6, 19. item 1, 6, 40.

8. *innumerabiles.* scil. figurae.

in Verrem Cicero. Cic. in Verr. 5, 52. Etiam hic locus memoriter excitatus valde recedit ab ipso Ciceronis exemplo. cf. 5, 13, 27. Qui in fluctuante apud Ciceronem ipsum scriptura elaborarunt, nostri nullam videntur rationem habuisse. Ut Quintilianus quidem locum memoria tenuit, pater Verris fingitur auditor modo eorum fuisse, quae probarentur in filium, cum ipse sederet judex; nihil eorum ipse commemorasse. Sermo ejus, in hac ratione, nonnisi admirantis fuit et indignantis, quod secus est apud Ciceronem. Hic tamen apud Qu. maxime displicet *quae diceret* pro *quid diceret.*

idem in eandem. c. 72.

merat. Licet et dubitare, num quid nos fugerit: et, quid responsuri sint adversarii his et his: aut, quam spem accusator habeat omnibus ita defensis. Illa vero jucundissima, si contin- 4
gat aliquod ex adversario ducere argumentum: ut, si dicas, *Reliquit vero hanc partem caussae;* aut, *Invidia premere maluit;* aut *Ad preces confugit; et merito, cum sciret haec et haec.* Sed non sunt singulae species 5
persequendae, ne sola videantur, quae forte nunc dixero: cum occasiones et ex caussis, et ex dictis adversariorum, et ex quibusdam fortuitis quoque oriantur. Nec referenda modo nostra, sed postulandum etiam ab adversariis, ut ad quaedam respondeant.

4. *Reliquit vero.* Turic. *reliquius* (in quo nihil aliud nisi ipsum nostrum), a sec. manu *reliquam v.* et sic Guelf. Omittunt *vero* Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Leid.

preces. Guelf. *pedes.* cum marg. Bas.

5. *persequendae.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 2. Steph. Obr. Reliqui *proseq.* cf. 4, 1, 43.

occasiones. Turic. Guelf. *accusationes* (quanquam ille a pr. manu *accusationis*) cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, sed et antea Camp. cf. 6 Pro. 11.

caussis. Basil. *ausis*, de conjectura, futili illa.

ita defensis. *Ita*, ut jam enumeratione significetur. Succurrebat tamen pro *ita* fortasse legendum *rite*, vel *scite*. Sed non multum tribuo.

4. *Illa — jucundissima.* Hunc accipio singularem feminini referendum ad *figura*, intellectum; non pluralem neutrius, in genere positum.

et merito. Vulgo male distinguunt, quasi *et* sit ipsius Quintiliani interjicientis, a *Merito* autem ordiatur nova figura enumerandi. Pertinet omne hoc ad illud: *Ad preces* cet.

5. *Sed non sunt — persequendae.* Hoc sibi ipse praecipienti suadet Qu., non oratori dicturo.

huic concitare judices, illi flectere convenit. Verum et accusator habet interim lacrimas ex miseratione ejus rei, quam ulciscitur: et reus de indignitate calumniae conspirationis vehementius interim queritur. Dividere igitur haec officia commodissimum, quae

quaerendum quidem magnopere est, utri singula pronomina, *hic ille*, reddantur, qua de re ad hunc locum differunt VV. DD. Sed mox eadem recurrit observatio, vid. ibi not. ex. In recepta autem ratione, *hic* profecto ad propius, ad *patronum*, referendum erat, *ille* ad remotius, ad *accusatorem*, quod male coibat cum sequentibus. Id sentiens Capper. nec tamen agnoscens veram difficultatem, ludibrium debuit Burmanno in Epistola p. 45, ne ipsi quidem expedienti locum.

rei quam. Sic Rusc. (ex correctione Regii ut videtur cf. 6 Pro. 7) cum Goth. et Aldo Bad. utroque Gesn. Bip. *r. qua* Voss. 2. Sed Turic. Guelf. Vall. et edd. rell. *r. quem*. Aut *quam* scribi debere ait Regius, aut *rei* tolli. Hoc ipsum factum a Campano, corrigente procul dubio (cf. § 5.); nec male, cum mox § 19. sit „*ejus casum quem ulciscitur.*" Potuit facillime irrepere *rei*. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 2. Exempla e Quint. vide 4, 2, 61. 5, 10, 72. 5, 13, 56. 5, 14, 1. vide et 3, 11, 1.

huic — illi. Ad remotius, *accusatorem*, refer *huic*, ad propius, *patronum*, *illi*. cf. 5, 13, 12. item hic § 22. Ablegat Burm. ad Sanctii Minervam, locupletatam a Perizonio, l. 2. c. 9. item (in Epistola ad Capper. p. 45) Budaeum in Comment. Gr. L. p. 1038 ed. Steph. (quem locum in mea ed. nondum inveni) ubi Budaeus addit „*usus est et varie Quintilianus*" ut appareat, Budaeo cognitam fuisse hanc Quintilianeam usurpandi pronomina libertatem.

calumniae conspirationis. Rollinus *et* volebat inseri. Burm. vel hoc vel *aut* (non quidem *vel*, ut refert Harles). Alterum sententiae convenientius, etsi minus leni emendatione. Alterutrum necessarium. Quis enim ferat hoc asyndeton?

haec officia. *Concitandi* profecto et *flectendi*. Qui tamen ex proximis sequatur, haec

rumque sunt, ut dixi, prooemio similia, liberiora, plenioraque. Inclinatio enim 10
icum ad nos petitur initio parcius, cum
aitti satis est, et oratio tota superest: in
ogo vero est, qualem animum judex in
silium ferat, et jam nihil amplius dicturi
ıus, nec restat, quo servemus. Est igi- 11

lenioraque. Turic. *plerioraque.* Guelf. omittit. Camp. *que.*

o. *parcius cum.* Turic. Camp. *parti tum* (sed ille a sec. ı *partim tum* et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. Vall.) cum *tum* pro *cum* edd. ante Stoer. exc. Bas.

nimum — ferat. Turic. *animam* (sed a sec. manu nostrum) ı *consilio fecerat.* Postrema tantum duo vocabula ex Alm. ıntur ut Turic. (cf. § 9. item mox) *animo idem consilio ıt* Guelf. ut et Bas. margo, excepto *animo.* De *ferat* et *ıt* vide Drakenb. ad Liv. 7, 5, 6. item nost.). 10. *servemus.* Goth. Jens. *servemur* cum (Turic. nulla mentio cf. modo, item § 13.) Voss. sec. et ante Leid. nisi quod in marg. Chouet nostram. Hoc ı tamen in Turic. Guelf. Camp. Plane gemellam literae

i debere, parum intelli-
Ad sensum malim paene
ngere. Varietas una est
uric. *didere* pro *dividere,*
errore, in quo nullum
dium. Rollinus ad *divi-*
haec annotat: „Disputare
ratim de diversis affecti-
, quos excitant accusator
eus." Atqui *iisdem* uti
nodo dixerat Qu. Infor-
r diceretur et vi careret,
o *dividere* scriberetur *vi-*
hac sententia: *excutere,*
us introspicere.

dixi. Respicit procul
ad 4, 1, 27. 28. Mox
o *in* praepos. addi malim.
prooemio dativum inter-
pretari, qui pendeat ex *simi-*
lia, prorsus alienum.

10. *admitti.* Cum acumine hoc dicitur, ut 4, 1, 5. sed hic exquisitius, nullo additamento. Sic Persius noto versu de Horatio

„— *admissus* circum prae-
„cordia ludit."

Petita translatione aut a convenientibus reges et principes, aut a maribus incuntibus feminas. Simili sententia *recepti* 4, 1, 59.

qualem — ferat. Similis fere sententia 5, 12, 14. *Consilium* vide ad 4, 2, 22.

servemus. Hanc scripturam ita interpretor, ut objectum

tur utrisque commune, conciliare sibi, avertere ab adversario judicem, concitare affectus, et componere. Et brevissimum quidem hoc praeceptum dari utrique parti potest, ut totas causae vires orator ante oculos ponat: et, cum viderit, quid *invidiosum*, *favorabile*, *invisum*, *miserabile* aut sit in rebus, aut videri possit, ea dicat, quibus, si
12 judex esset, ipse maxime moveretur. Sed certius est ire per singula. Et quae conciliant quidem accusatorem, in praeceptis exordii jam diximus. Quaedam tamen,

R et S figuram in MSS. septimi et octavi seculi, docet Morelius in Elemens de Critique p. 174. Mox § 16. pro *quaerimur* Camp. *quaerimus*.

11. *conciliare*. Turic. *consiliare*, a sec. manu *consiliari*. Ita mox § 12. Goth. (tac. Gesn.) *consiliant* pro *conciliant*.

12. *conciliant*. Camp. Tarv. *concilient*. cum Ald. Si conjunctivus ponebatur, debebat praeferri imperfectum ob *diximus*.

verbi repetam ἀπὸ κοινοῦ, „id quod dicendum erat, nec „jam dicimus.“ *Servemus* dictum pro *reservemus* ut 8, 6, 35. *Quo* adverbium loci accipio, non pronomen: „Nullus locus restat, ad quem re„servemus dicta nostra.“ Altera scriptura *servemur* (vide not. crit.) nimiam videtur sententiam habere, si haec significat: „Quo nos periculo eri„piamus.“ Nam quod eandem Gesnerus explicat „quo „nos reservemus“ (in qua ratione *quo* profecto interpretatur ut ego; etsi id diserte non monens), contortius videtur. Capperonnerius objectum facit, „eum quem defendi„mus,“ quod abhorret a perspicuitate Quintiliani.

12. *Et quae conciliant — diximus*. Haec fere inveneris 4, 1, 5 — 27. Nec tamen *accusatoris* proprie commendandi artificia ibi traduntur, quanquam exempla et praecepta eo maxime spectare possunt videri. Dicas igitur Qu., quem toties in Cicerone aliisque parum vidimus memorem, etiam sua ipsius securius retinuisse. Hic quidem altera pars, quae est defensoris, tractatur a 21 inde §. Sed et

quae illic oſtendere ſatis eſt, in peroratione implenda ſunt magis, ſi contra impotentem, inviſum, pernicioſum, ſuſcepta cauſa eſt; ſi judicibus ipſis aut gloriae damnatio rei, aut deformitati futura abſolutio. Nam egregie 15
in Vatinium Calvus, *Factum*, inquit, *ambitum ſcitis omnes, et hoc vos ſcire omnes ſciunt.* Cicero quidem in Verrem etiam *emendari poſſe infamiam judiciorum damnato reo* dicit: quod eſt unum ex ſupra dictis. Metus etiam, ſi eſt adhibendus, ut faciat idem, hunc habet locum fortiorem, quam in prooemio. Qua de re quid ſentirem, alio jam libro ex-

15. *hoc vos.* Guelf. transponit, ſolus. Bene. cf. § 7. 21. *infamiam.* Turic. *infamam* cum Alm. ſed ille a ſec. manu receptam. cf. § 10. 14. *adhibendus.* Turic. Guelf. *habendus.* cf. 5. extr. *faciat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Reliqui *facit*, niſi quod plurimi profecto MSS. negliguntur a conferentibus.

habet. Sic Turic. Guelf. cum Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Reliqui *habeat*, inter quos et Camp. Male.

in prooemii praeceptis §§ 27 — 72 verſantur fere in defenſore.

implenda. cf. 5, 13, 56.

15. *Calvus.* vid. 1, 6, 42. Vatinium, Cicerone defendente, ambitus in petenda praetura, qua Catoni praelatus eſt, reum egit. vid. 9, 2, 25. Plutarch. Cat. min. p. 779 C. D. E. Cic. ad Div. 1, 9. Fuit Vatinius (in quem ſi nux pinea jaceretur, *pomum* erat. Macrob. Sat. 2, 6) illorum temporum Maratus, et corporis et animi foeditate, paulo fortaſſe melior noſtro. cf. Ruhnk. ad Aquilam Romanum p. 184. ſeq. in ed. Lupi, quo adde p. 276.

in Verrem. Act. 1, 15.

ex ſupra dictis i. e. ex conciliantibus.

ut faciat idem i. e. ut et ipſe conciliet accuſatorem. *Conciliare* quidem hic latius accipies. Metus enim et ipſe facit ut accuſatorem laedere nolit judex. Neque enim cum Heuſingero *ut* interpreter *licet, etſi*, quod ſequente indigeret *tamen;* et jejuna in hoc ſignificatu ſit ſententia.

alio — libro. 4, 1, 20. 21.

14 posui. Concitare quoque invidiam, odium, iram, liberius in peroratione contingit: quorum *invidiam* gratia, *odium* turpitudo, *iram* offensio judicis facit, si contumax, arrogans, securus sit: qui non ex facto modo, dictove aliquo, sed vultu, habitu, aspectu moveri solet. egregieque nobis adolescentibus dixisse accusator Cossutiani Capitonis

14. *judicis.* Camp. *judici* cum Alm. cf. § 13. 15. *qui.* Turic. Camp. *quia* cum Goth. et edd. ante Basil. Sed Turic. a pr. manu *quae.* Guelf., nisi dormitavi, nostrum. Verum quidem hoc esse nequit. Quo enim tandem referatur pronomen relativum masculinum? Ad judicem? Ad reum? Neutrum ferri potest. Equidem sanam scripturam censeo primam illam Turicensis. Eget autem ea altera mox mutatione, ut, contra libros quidem omnes, pro *solet* legamus *solent.* *Quae*, neutro plurali, referes ad *contumax*, *arrogans*, *securus.* Sed restat scrupulus, quod huic sensui minus congruit *moveri.* Neque enim *moventur* ista e vultu, reliquis; sed *apparent.* Mihi quidem pro *moveri* nihil aliud succurrebat nisi *notari*, quod sane vix placet. Sed *moveri* alienum plane censeo, cum relativum ad *invid. od. ir.* spectare nequeat. Eo enim faceret *movendi* verbum. Sed nimis remota sunt, et eorum, quae modo posita sunt: *cont. arr. sec.*, aliqua amplificatio paene necessaria est.

14. *quorum.* Neutrum genus accipe, et refer ad omnia ea, quae praecedunt „invidiam — iram."

offensio judicis. Cave genitivum sejungas et referas ad cetera quoque: *gratia*, *turpitudo.* Est *offensio judicis* admissa a reo, cujus ipsius quoque sunt *gratia*, *turpitudo.*

sit. Subjectum, quod intelligitur, est *reus*, in quem concitantur ista.

qui — solet. cf. not. crit.

accusator Cossutiani Capitonis. Quis fuerit accusator ignoramus. Ad causam spectant haec loca veterum: Tac. Annal. 13, 33. „Cossutianum „Capitonem Cilices detulerant, „maculosum foedumque, et „idem jus audaciae in pro„vincia ratum, quod in urbe „exercuerat. Sed pervicaci „accusatione conflictatus, po„stremo defensionem omisit, ac „lege repetundarum damnatus

videbatur, Graece quidem, sed in hunc sensum, *Erubescis Caesarem timere.* Summa tamen concitandi affectus accusatori in hoc
04 est, ut id, quod objecit, aut quam atrocissimum, aut etiam, si fieri potest, quam maxime miserabile esse videatur. Atrocitas

Erubescis. Jens. (tac. Gesn.) *erubescit* cum sequentibus ante Obr., quo acc. Rollin. Mecum faciunt MSS. mei et Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. cf. 5. 10, 97.

15. *objecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *objicit.*

„est." Juvenal. 8, 92 — 94. „— quam fulmine justo Et „*Capito* et Numitor ruerint, „damnante senatu, Piratae „*Cilicum.*" —

Graece quidem. „Quis — „huic consuetudini, qua nunc „Graecis actionibus aures cu„riae exurdantur, januam „patefecit? ut opinor, Molo „rhetor, qui studia M. Cice„ronis acuit. Eum namque „ante omnes exterarum gen„tium in senatu sine inter„prete auditum constat. Quem „honorem non immerito ce„pit, quoniam summam vim „Romanae eloquentiae adju„verat." Val. Max. 2, 2, 3. quo loco utitur Pseudo-Turnebus in nota, neque tamen indicato. cf. nos ad 1, 5, 60. Sub Caesaribus multus Graecae linguae usus etiam in republica administranda, Suetonio in primis memorante. Fuerit illa causa, quam Graece orare licuit Moloni, de praemiis Rhodiorum. vid. Cic. Brut. c. 91. Ignarum Latini sermonis Molonem testatur Plutarchus in Cicerone Vol. 1. p. 862 F. Exemplum autem accusantis Capitonem ideo huc facit, quia inest significatio vultus ipsius, in quo ferocia nihil usquam pensi habentis conflictatur cum metu, quem nec vincere potest nec dissimulare prorsus. Invidiae plena erat haec oratio, praesente maxime, quod credi potest, Nerone. In senatu dixisse crediderim Graecum oratorem. cf. loc. Juvenalis.

15. *objecit.* Praeterito uti videtur, ad significandum summum illud, in quo causa vertitur, crimen. Praesens *objicit* locum habebat, si de partibus accusationis singulis ageretur.

Atrocitas. ICtorum de augenda injuriarum atrocitate loca indicat Turnebus. Dig. 47, 10, 7, 8. item l. 8. 9.

14 posui. Concitare quoque invidiam, odium, iram, liberius in peroratione contingit: quorum *invidiam* gratia, *odium* turpitudo, *iram* offensio judicis facit, si contumax, arrogans, securus sit: qui non ex facto modo, dictove aliquo, sed vultu, habitu, aspectu moveri solet. egregieque nobis adolescentibus dixisse accusator Cossutiani Capitonis

14. *judicis.* Camp. *judici* cum Alm. cf. § 13. 15.
qui. Turic. Camp. *quia* cum Goth. et edd. ante Basil. Sed Turic. a pr. manu *quae.* Guelf., nisi dormitavi, nostrum. Verum quidem hoc esse nequit. Quo enim tandem referatur pronomen relativum masculinum? Ad judicem? Ad reum? Neutrum ferri potest. Equidem sanam scripturam censeo primam illam Turicensis. Eget autem ea altera mox mutatione, ut, contra libros quidem omnes, pro *solet* legamus *solent.* *Quae*, neutro plurali, referes ad *contumax*, *arrogans*, *securus.* Sed restat scrupulus, quod huic sensui minus congruit *moveri.* Neque enim *moventur* ista e vultu, reliquis; sed *apparent.* Mihi quidem pro *moveri* nihil aliud succurrebat nisi *notari*, quod sane vix placet. Sed *moveri* alienum plane censeo, cum relativum ad *invid. od. ir.* spectare nequeat. Eo enim faceret *movendi* verbum. Sed nimis remota sunt, et eorum, quae modo posita sunt: *cont. arr. sec.*, aliqua amplificatio paene necessaria est.

14. *quorum.* Neutrum genus accipe, et refer ad omnia ea, quae praecedunt „invidiam — iram."

offensio judicis. Cave genitivum sejungas et referas ad cetera quoque: *gratia*, *turpitudo.* Est *offensio judicis* admissa a reo, cujus ipsius quoque sunt *gratia*, *turpitudo.*

sit. Subjectum, quod intelligitur, est *reus*, in quem concitantur illa.

qui — solet. cf. not. crit.

accusator Cossutiani Capitonis. Quis fuerit accusator ignoramus. Ad causam spectant haec loca veterum: Tac. Annal. 13, 33. „Cossutianum „Capitonem Cilices detulerant, „maculosum foedumque, et „idem jus audaciae in pro„vincia ratum, quod in urbe „exercuerat. Sed pervicaci „accusatione conflictatus, po„stremo defensionem omisit, ac „lege repetundarum damnatus

videbatur, Graece quidem, sed in hunc sensum, *Erubescis Caesarem timere.* Summa tamen concitandi affectus accusatori in hoc
04 est, ut id, quod objecit, aut quam atrocissimum, aut etiam, si fieri potest, quam maxime miserabile esse videatur. Atrocitas

Erubescis. Jens. (tac. Gesn.) *erubescit* cum sequentibus ante Obr. quo acc. Rollin. Mecum faciunt MSS, mei et Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. cf. 5, 10, 97.

15. *objecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *objicit.*

„est." Juvenal. 8, 92 — 94. „— quam fulmine justo Et „*Capito* et Numitor ruerint, „damnante senatu, Piratae „*Cilicum.*" —

Graece quidem. „Quis — „huic consuetudini, qua nunc „Graecis actionibus aures cu„riae exurdantur, januam „patefecit? ut opinor, Molo „rhetor, qui studia M. Cice„ronis acuit. Eum namque „ante omnes exterarum gen„tium in senatu sine inter„prete auditum constat. Quem „honorem non immerito ce„pit, quoniam summam vim „Romanae eloquentiae adju„verat." Val. Max. 2, 2, 3. quo loco nititur Pseudo-Turnebus in nota, neque tamen indicato. cf. nos ad 1, 5, 60. Sub Caesaribus multus Graecae linguae usus etiam in republica administranda, Suetonio in primis memorante. Fuerit illa causa, quam Graece orare licuit Moloni, de praemiis Rhodiorum. vid. Cic. Brut. c. 91. Ignarum Latini sermonis Molonem testatur Plutarchus in Cicerone Vol. 1. p. 862 F. Exemplum autem accusantis Capitonem ideo huc facit, quia inest significatio vultus ipsius, in quo ferocia nihil usquam pensi habentis conflictatur cum metu, quem nec vincere potest nec dissimulare prorsus. Invidiae plena erat haec oratio, praesente maxime, quod credi potest, Nerone. In senatu dixisse crediderim Graecum oratorem. cf. loc. Juvenalis.

15. *objecit.* Praeterito uti videtur, ad significandum summum illud, in quo causa vertitur, crimen. Praesens *objicit* locum habebat, si de partibus accusationis singulis ageretur.

Atrocitas. ICtorum de augenda injuriarum atrocitate loca indicat Turnebus. Dig. 47, 10, 7, 8. item l. 8. 9.

creſcit ex his, *Quid factum ſit*, *a quo*, *in quem*, *quo animo*, *quo tempore*, *quo loco*, *quo modo?* quae omnia infinitos anfractus
16 habent. Pulſatum querimur: de re primum ipſa dicendum: tum, *ſi ſenex*, *ſi puer*, *ſi magiſtratus*, *ſi probus*, *ſi bene de republica meritus;* etiam, ſi percuſſus ſit *a vili aliquo contemtoque;* vel ex contrario *a potente nimium*, vel *ab eo*, *quo minime oportuit;* et, ſi *die forte ſollemni*, aut *iis temporibus*, *cum judicia ejus rei maxime exercerentur*, aut *in ſolicito civitatis ſtatu;* item *in theatro*, *in*
17 *templo*, *in concione*, creſcit invidia: et, ſi

infinitos anfractus. Turic. *infinito fractus.* Alm. *infinito ſtractus* (quod ſi vere notatum fuit, recte Burm. reſolvit *infinitos tractus* cf. § 14. 20). Sed ille a ſec. manu noſtrum Goth. 2. *tractatus.*

16. *ab eo*, *quo.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn. qui in Add. de Goth. 2. tantum refert). *a re. quem* Tarv. cum Aldo. Reliqui *a. e. a q.* ut et Guelf. Burmannus Aldinam rationem improbans apponit Livii locum 39, 11, 7. „ſpoliatus „fortunis a quibus minime oporteret" quo tamen et ipſe noluiſſet tueri *a* receptae, ſi MSS. ſcriptura cognita ei fuiſſet.

ejus rei. Jenſ. (tac. Geſn.) *hujus r.* cum ſequentt. ante Stoer. exc. Baſ. *creſcit.* Palat. C. Gebh. *gliſcit* plaudentibus fruſtra Gebhardo et Pareo; nam praeſentius reme-

infinitos anfractus habent. i. e. Mille modis tractari poſſunt. Elegans forma dicendi, cui ſimilem deſidero; neque tamen dubia ſententia.

16. *ab eo quo.* Omittitur praepoſitio a praemittenda relativo, evitandi taedii cauſa. Vid. Corn. Nep. 5, 3, 1. „Incidit in eandem invidiam, „quam" cet. ubi vide interpretes, item Heuſingerum in Hellenolexia Vechneri p. 322. indicante in Add. Geſnero. Similis licentia Quintiliani in fragmento declamationis deperditae apud Lactant. Inſt. Div. 5, 7. „in id, quod in„cubuerunt" quem locum oſtendit Heuſing. l. c.

creſcit invidia. Leidenſis editor, diſtinctione maxima

a errore, *nec ira*, vel etiam, si forte *ira*, *l iniqua*, *quod patri affuisset*, *quod re- ondisset*, *quod honores contra peteret*: et, *lus* etiam videri potest *voluisse*, quam it. Plurimum tamen affert atrocitatis dus, *si graviter*, *si contumeliose*: ut De- osthenes *ex parte* percussi corporis, ex *ltu* ferientis, ex *habitu* invidiam Midiae aerit. *Occisus est*: *utrum ferro*, *an igne*, 18

n locus expectat. vid. not. ex. Alioqui frequens glossa *cere* pro *gliscere* vid. Liv. Drak. 6, 14, 1.

17. *affuisset*. Turic. *adfuisset* sed a sec. manu *abfuisset* d ipsum est in Goth. (tac. Gesn.) *offuisset* Jens. (tac. Gesn.) r. quod correxit Regius. Nostram scribendi rationem t Camp. ceterique excepto Gesn. qui cum Turic. *adf.* ; 2. 6, 2, 13. *peteret*. Guelf. *petisset* sed super- ota nostra. *affert*. Turic. *adferat*. Guelf. *et*. *ut Demosth*. Turic. Guelf. *et*. Tarv. *aut*. *Midiae*. Turic. *me deae*. Guelf. *medeae* cum Jens. (tac. .). Correxit Regius, sed et Vall. recte et vetustiores

Occisus est. Turic. omittit *est*, et ita Camp. Ille tamen . manu *occisae et*. Guelf. *occisae*. *Sed*.

concione facta, ab his or- r novam sententiam, quem robat Burmannus prae- e Gebhardo in Crepun- p. 112. Equidem in es partes versatis hisce vo- s, quid iis faciam non re-). Neque enim opus erat quam addi; nec apparet, e adhuc „*sine istis coena* i" potuerit si nunc re- e inseruntur.

7. *patri affuisset*. Pulsatus impotente illo patrem suum aliquo judicio contra ipsum defenderat.

respondisset. cf. 5, 7, 14. et 3, 5, 15. Injuriam, quam illi fecerat superbus ille, non tacitus pertulerat. Inest eadem vis in loco Terentiano Phorm. Prol. 19. „Hic *respondere* vo- „luit non lacessere."

Demosthenes — *Midiae*. vid. Demosth. p. Rsk. 537. seq. Commodissime Philander ablegat ad Dig. 48, 19, 16, 6. ubi ipse hic Demostenis locus affertur.

an veneno; uno vulnere, an pluribus; subito, an expectatione tortus, ad hanc partem maxime pertinet. Utitur frequenter accusator et *miseratione*, cum aut ejus casum, quem ulciscitur, aut liberorum ac parentum soli- 505
19 tudinem conqueritur. Etiam futuri temporis imagine judices movet, *quae maneant eos, qui de vi et injuria questi sunt, nisi vindicentur: fugiendum de civitate, cedendum bonis, aut omnia, quaecunque inimicis animus*
20 *fuerit, perferenda*. Sed saepius id est accusatoris, avertere judicem a miseratione, qua reus sit usurus, atque ad fortiter judicandum

tortus. Turic. Guelf. *tertius* cum Alm. et marg. Basil.

ac parent. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Reliqui *aut p.* Disjunctio hic quidem nimia post alteram majoris momenti.

solitudinem. Turic. Guelf. Camp. *solicitudinem* cum Alm. Voss. 2. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Eandem confusionem vide ad Liv. 8, 13, 15 Drakenb.

19. *quae.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Jens. Reliqui *qui.* *eos qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *casus.* Adhaesit ex proximo *eos*, improbandum vel ob id quod modo (§ 18.) erat *ejus casum.*

inimicis animus fuerit. Sic Turic. cum Obr. Sed ille a prima manu *inimicus fuerit.* Guelf. *inimici animus fert* cum margine Basil. probante Burmanno. *inimicis in animo fuerint* Voss. 2. (nihil ejusmodi dante Goth.). Reliqui *inimicus fecerit.* Scripturae Guelf. et Voss. 2. interpretamenta videntur nostrae, quae dura videri non debet, cum facile subaudiatur *facere* ad *quaecunque.* Sueton. Caes. c. 82 „*Fuerat animus* „conjuratis — *trahere.*" cf. Oudend. ad ejusd. Othon. c. 6. in quibus sane expressus, qui hic intelligitur modo, infinitivus, locutionem expeditiorem facit.

18. *ad hanc partem* i. e. ad augendam atrocitatem, vide § 15.

19. *quaecunque — fuerit.* cf. not. crit.

concitare. Cujus loci eſt etiam occupare, quae dicturum facturumve adverſarium putes. Nam et cautiores ad cuſtodiam ſuae religionis judices facit, et gratiam reſponſuris aufert, cum ea, quae praedicta ſunt ab accuſatore, jam, ſi pro reo petentur, non ſint nova: ut Servius Sulpicius contra Auſidiam, *ne ſignatorum ab ipſis diſcrimen objiciatur ſibi*, praemonet. Nec non ab Aeſchine, quali ſit uſurus Demoſthenes actione,

20. *ea, quae — petentur.* A meis quidem libris *quae* illud abeſt omnibus ante Gryph. Omittunt enim et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.). Burmanno nullus, qui omittat, MS. memoratur praeter Voſſ. 2. neque hiſcit Gibſonus (cf. 6 Pr. 15). Malim igitur *ea quae dicta* ut *quae* abierit in *prae*. In reliquis quidem nulla varietas. Quid tamen illud: „pro reo *petentur*?" in quo *petentur* me offendit quam maxime. Sentio, quid audeam. Sed reponi velim. — „jam ſi *a patrono repetentur.*" *Servius.* Goth. (tac. Geſn.) *Ser.* cf. 5, 13, 18. hic § 35. *ne ſign.* Turic. Guelf. *nec ſ.*

ab ipſis. Turic. *ut ipſis* cum Alm. (cf. § 14. item mox) ſed ille a ſec. manu *ut ab ipſis.*

quali — uſurus D. Turic. *quae vel ſitur D.* a ſec. manu *qualis D.* Alm. *Qua l. itur* (cf. modo hac § item § 23). Prominens *t* cf. cum § 9.

20. *ſuae religionis.* vid. 5, 6, 4. *religio* enim eſt *jusjurandum* ut 5, 6, 2. 5, 7, 33.

ea, quae — petentur. vid. not. crit.

Servius Sulpicius. cf. 4, 2, 106. *contra*, quod facit difficultatem, tenendum eſt, cum *accuſatoris* ſit exemplum. Vim argumenti perſpicere nequimus, totam hanc cauſam ignorantes. Tantum apparet poſitu verborum, *ab ipſis* non eſſe referendum ad *objiciatur* ſed ad *diſcrimen* i. e. diſcrimen imminens ſignatoribus *ab ipſis.* Qui ſint *ipſi* illi, nemo, ſine pluribus hujus orationis reliquiis, dixerit.

ab Aeſchine. vide Reisk. Oratt. 3, 597 — 608. Steph. 83, 28 — 84, 23. 611 — 623. St. 34, 33 — 86, 30. cf. item 3, 6, 3. 7, 1, 2.

praedictum eſt. Docendi quoque interim judices, quid rogantibus reſpondere debeant: quod eſt unum repetitionis genus.
21 Periclitantem vero commendat *dignitas*, et *ſtudia fortia*, et *ſuſceptae bello cicatrices*, et *nobilitas*, et *merita majorum*. Hoc, quod proxime dixi, Cicero atque Aſinius certatim ſunt uſi: pro Scauro patre hic, ille pro filio.

quoque int. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *i. q.* cf. § 13. 22.

21. *merita.* Turic. Guelf. *materia.* *quod.* Jenſ. *apud* ſolus, quod correxit Regius.

patre. Turic. *parte*, a ſec. manu *partem*. Confuſio obvia et frequens cf. Drakenb. ad Liv. 4, 60, 5. Oudend. Suet. Aug. 12. Fluctuat hoc modo ſcriptura apud Cic. ad Att. 4, 16. itidem in Scauri cauſa. Sed apud Qu. ne ulla quidem ſpecies eſt τοῦ *parte*.

repetitionis. ἀνακεφαλαιώσεως de qua vide § 1 — 9. Argumenta enim repetuntur, quibus preces illae rei amoventur.

21. *Periclitantem.* cf. § 12.

pro Scauro — filio. Ciceronis pro Scauro orationem vide ad 4, 1, 69. in cujus quidem fragmentis et eorundem interpretatione Aſconiana manifeſtum eſt, quantum verſatus fuerit Cicero in patre laudando. Spectat eodem locus Valer. Max. 8, 1, 10 Turnebo jam laudatus: „tamen propter *vetuſtiſſimam* „*nobilitatem*, et recentem me„moriam patris, abſolutus „eſt." Pollio quem Scaurum defenderit, a nemine proditum invenio. Monet Geſnerus, filii eum cauſam egiſſe, idemque Manutius refert in enumerandis operibus Aſinii Pollionis ad Cic. ad Div. 10, 31. Jam temporum rationes eum ſane non ferant, ut Scaurum illum principem Senatus (cujus vitam ſcripſit Broſſius Mém. Acad. Inſcr. T. 40. 12°. cf. 5, 12, 10.) defenderit Pollio, ſequitur ut cauſam dixerit pro filio illius, quem Cicero tutatus eſt. Quanquam ipſa Ciceronis aetate audiebat is Scaurus filius, dum reſpicitur ad nobilem illum Senatus principem. Viciſſim Quintiliano filius recentior appellatur, ad illum Ciceronis clientem, is autem ipſe pater. Pollionis quidem pa-

Commendat et causa periculi, si suscepisse 22
inimicitias ob aliquod factum honestum videtur: praecipue *bonitas*, *humanitas*, *mi-*
106 *sericordia.* Juste enim tunc petere ea quisque videtur a judice, quae aliis ipse praestiterit. Referenda pars haec quoque ad *utili-*

22. *si suscep.* Turic. a sec. manu delet *si* et abest a Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Voss. 3. Item Turic. post *susc.* secunda manu ponit *est*, sine sensu. *praecipue.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. *praecipua* cum Goth. Voss. 2.

Juste enim. Turic. *justis e.* (a sec. manu *justae e.*) Camp. *Justius H.* (solito errore pro .N. i. *enim.* cf. 6, 3, 7.) *Justius e.* Tarv. Ald. *Justi e.* Jens. (tac. Gesn.).

aliis. Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. et edd. ante Bad. exc. Tarv. Reliqui *alii.*

pars haec. Jens. (tac. Gesn.) *h. p.* cum reliquis ante Stoer. exc. Bas. quo acc. Roll. Mollius videtur etsi minus accurate structum. cf. § 20. 30.

trocinio usus videtur Mamercus Scaurus, foedissimus homo idemque ingeniosissimus, cujus multa est mentio apud Senecas, Tacitum, Dionem, quique a Tiberio mortem sibi consciscere coactus est A. U. C. 787. Hunc Pollione familiariter usum ostendit L. Seneca de Beneff. 4, 31. Fuerit igitur is filius M. Aemilii Scauri, quem defendit Cicero, etsi ambitus rei jam A. U. C. 702, quando Mamercum ne natum quidem conjicere licet, nisi forte hic noster alius fuit, ignotus praeter hanc causam, a Qu., quantum video, solo memoratam. Quod in hac interpretandi ratione *hic* ad remotiorem Ciceronem, *ille* ad propiorem Asinium refertur, cf. § 9. *Asinius* hic quidem nullus nisi Pollio potest intelligi, cum filium Scauri Ciceroniani defendisse dicatur.

22. *tunc.* Non satis apparet, quo valeat adverbium temporis. An: „*si bonitas* „cet. *fuerint in reo?*" Sed haec est scabra oratio. Collata scripturae varietate, malim scribere: *Justissime enim petetere.* Etiam *Justius*, comparativus, facilius quodammodo struitur cum *tunc.* *Quisque* vid. ad 4, 1, 46.

pars haec quoque. Respicit ad prooemium, in quo eadem praeceperat vid. 4, 1, 7.

tatem reipublicae, ad judicum gloriam, ad
25 *exemplum, ad memoriam posteritatis.* Plurimum tamen valet *miseratio*, quae judicem flecti non tantum cogit, sed motum quoque animi sui lacrimis confiteri. Haec petetur aut ex iis, *quae passus est reus*, aut ex iis, *quae cum maxime patitur*, aut ex iis, *quae damnatum manent:* quae et ipsa duplicantur,

25. *petetur.* Retinui emendationem Gesneri, etsi nullo meorum libro firmatam, qui dant *petentur.* Sed „nimis" ait Gesn. „manifestum ad *miserationem* referri."

aut ex iis. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *a. ex his.*

aut ex iis. Turic. Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* Goth. (tac. Gesn.) *aut ex his.* *quae cum max.* Turic. *quae quam cum m.* cum Alm. (cf. § 20. item hac §) *quae quam m.* Camp. Tarv. *quae tum m.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum reliquis praeter Gesn. Bip. et antiquissimum Cod. Cortio memoratum ad Plin. Ep. 6, 31, 15. Regius inveniens *quae quantum m.* quod est in Jens. Loc. Ven., mutabat in *quae tum quam m.* improbante *quam* illud Badio, qui vulgatam *q. tum m.* in Vall. esse testatur. Apparet *quam* natum ex *quum*, vel *quom* pro *cum*, et id ipsum mox geminatum altero.

aut ex iis. Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* De *his* pro *iis* cf. 5, 14, 34. item hic § 51. De repetenda praepositione 4, 2, 122. 6, 3, 11.

25. *cum maxime.* De hac forma consule Ernest. in Clav. Cic. Heusing. ad Cic. de Off. 1, 13, 11. Oudendorp. ad Suet. Tib. c. 14. Domit. c. 10. Est enim profecto pro „*eo*, quando quidque agitur, „*tempore*," nec opus est urgere τοῦ *maxime* potestatem et per ἔλλειψιν ubique interpretari, ut facit Ernestus l. c. post eumque Jaegerus V. C. ad Paneg. vett. 1, 2, 1. 9, 1, 2. Nec tamen ubique reponam *cum maxime* ubi libri dant *tum m.* quod fieri recte vetant Freinshemius et Dukerus. Hic quidem sententia in universum proposita, *cum* desideratur. Aliter se habet mox § 31. cf. not. crit.

cum dicimus, *ex qua illi ſortuna, et in quam recidendum ſit.* Affert in his momen- 24
tum et *aetas*, et *ſexus*, et *pignora; liberi*, dico, et *parentes*, et *propinqui*. Quae omnia tractari varie ſolent. Nonnunquam etiam ipſe patronus has partes ſubit: ut Cicero pro Milone, *O me miſerum! o te infelicem! Revocare me tu in patriam, Milo, potuiſti per hos, ego te in patria per eosdem retinere non potero?* Maximeque, ſi (ut tunc accidit) non conveniunt ei, qui accuſatur, preces.

ex qua. Turic. *aequa.* Alm. cum reliquis facere narratur. cf. modo hac § item § 24. *illi.* Turic. Guelf. *illa* cum Alm. Jenſ. quod inventum correxit Regius. Sed noſtrum eſt in Vall. Goth. Camp. Tarv. et reliquis edd.

24. *etiam ipſe.* Sic Camp. cum Alm. non Turic. (cf. modo § 23. item hac §). Reliqui *etiam et ipſe* quod ferre non potui. Veram ſcripturam hanc credo: „Nonnunquam *enim* et ipſe." cf. 5, 14, 12 not. ex. Si defendi poſſunt *et etiam* ut aliquoties apud Sueton. cf. Oudend. ad Neron. c. 45, non protinus *etiam et* quoque placebunt, quanquam aliquid ejusmodi eſt in inſcriptione quadam. vid Ruhnk. citat. ad 5, 14, 17.

O me miſ. Goth. (tac. Geſn.). Omittit *me.*

te. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. exc. Ald. et marg. Baſ. qui cum reliquis *me.* *revocare.* Jenſ. (tac. Geſn.) *renovare.* Correxit Regius. *tu.* Turic. Guelf. *tum.*

te in patria. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *t. i. patriam.* *non potero.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Librarii, non Quintilani, error.

Maximeque, ſi. Turic. *maxime quaeſivi.* Alm. *maxime quaeſivit* (cf. hac § item § 25). Guelf. *maxime quae ſi.*

conveniunt. Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. cum

24. *pignora.* cf. 4, 1, 28. mox § 33.

O me miſerum — non potero. Cic. pro Mil. c. 37. Ibi non eſt *te* ante *infelicem* et ſane *infelicem* melius et ad ipſum Ciceronem refertur. cf. 5, 14, 17.

25 Nam quis ferret Milonem pro capite suo supplicantem, qui a se virum nobilem interfectum, quia id fieri oportuisset, fateretur? Ergo et ille captavit ex ipsa praestantia animi favorem, et in locum lacrimarum ejus ipse successit. His praecipue locis utiles sunt *prosopopoeïae*, id est fictae alienarum personarum orationes, quales litigatorem decent,

Alm. Tarv. Reliqui *convenient*. Turic. a sec. manu haec: *accidunt non inconvenienter*, a tertia *accidunt non convenienter*.

25. *ipsa*. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *illa*.

fictae. Turic. *factae* cum Alm. Malc.

alienarum personarum. Guelf. *aliarum p.* et Goth. (tac. Gesn.) idem a pr. manu.

quales — patronum. Turic. *q. litigatore dicit p.* (a sec. manu *e* a *litig.* dirimitur, superscripta nota, quasi esse debeat *est*) cum Alm. nisi quod inde Burm. ponit: *q. litigatorem dicit vel p.* in quo *vel* expressum quam maxime miror (cf. § 24 item mox hac §). Guelf. *q. litigator edicit p.* Camp. *q. litigatorem decet p.* Goth. receptam dat, omisso tamen *vel* cum Voss. 2. *q. litigatorem decet vel p.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Ald. Bad. Bas. quod ipsum dare Vall. narrat Badius; miror, ni deceptus in *vel*. Hoc igitur ab omnibus antiquis quidem libris abesse persuasissimum est; nec fert sententia. Quales enim fuerint prosopopoeïae, quae *deceant* patronum? Nempe omnes eum *decent*, modo frugi sit orandi artifex, neque ulla hic exceptio locum habet, quia τὸ *decere* non est in honestate, sed in congruendo. cf. 11, 1, 41 ubi itidem in prosopopoeïa est *decor*, ut et apud Horat. ad Pis. 157. Quaeruntur autem

25. *et ille*. Repone *illi*, leni emendatione. (cf. 6 Pro. 7. not. crit. item 9, 2, 68.) Rem ipsam vide et 6, 5, 10.

praestantia animi i. e. ferocia, contumacia, sed laudabili illa. *praestantia* idem quod *constantia* sed majus in suo genere. cf. not. crit. ad Prooem. 27. quo adde 12, 5, 1, 2. 6 Pro. 11. hujus cap. § 27.

prosopopoeïae. cf. 3, 8, 41.

quales — patronum. vide not. crit.

107 vel patronum. Mutae tamen res movent, aut cum ipsis loquimur, aut cum ipsas loqui fingimus. Ex personis quoque trahitur 26

prosopopoeïae aptae cuique personae inductae, qualis nunquam est *patronus*, qui, dum prosopopoeïas dicit, ipse tollitur plane de scena, quoniam *alienarum* personarum orationem effingit. Quapropter nonnisi gravissima veterum librorum auctoritate adducar ut, dimissis hisce cogitatis, *vel* sincerum credam. Sed unde erues aliquid a quo pendeat accusativus *patronum?* Parum probatur mihi quod adhuc extudi; est tamen hujusmodi: *qualis litigator est docens patronum.* Aptius sane fuerit *est* post *qualis.* An praeferes *q. est l. edocens p.?* Sed hoc simplicitate caret. *Docetur* causam patronus a litigatore. Est ejusmodi prosopopoeïa Cluentius vetans Ciceronem lege se defendere. pro Clu. c. 52. de qua vide 4, 5, 20.

Mutae. Turic. Guelf. Camp. *unde* cum Alm. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Rusc. qui primus, de Regii conjectura *nudae* (cf. § 9.) cum edd. ante Gryph. qui primus *mutae*, nescio unde, nisi quod jam est in marg. Bas.

tamen. Turic. Guelf. Camp. *tantum* cum Alm. Voss. 2. Goth. Ald.

cum ipsis — loqui fingimus. Turic. *c. ipsi loqui fingimus.* Guelf. *c. ipsis loqui f.* Alm. *c. ipsis f.* (cf. modo hac § item § 29). Voss. 2. *c. ipsis loquimur aut cum illis loqui f.* aliter Goth. qui receptam dat. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *a. c. ipsi l. a. c. ipsos l. f.* cum Loc. Venet. Rusc. (nisi quod hic *ipsas* ex conjectura Regii) Ald. Pro *ipsas* Gesn. *ipsis* per sphalma. *Mutae* non habet quo se defendat (dictum semper circa *ratione* nunquam circa *anima* carentia) ne *nudae* quidem operae pretium. Si quid hariolari licet in verae scripturae ignorantia, haec boni consulat lector: *unde et animum res movent, si* (*si* ejusmodi vide 4, 1, 33. 42. 48.) *aut cum ipsis loquimur aut ipsas loqui fingimus.* Displicet *unde*, displicet positus τοῦ *et; animum* ne ipsum quidem placet. Nec melius fuerit *et inanimae. Si* saltem melius quam Burmanni: „*cum* aut ipsi *cum* „ipsis — aut *cum* i." *Unde* interpretor: *Quare; Quo fit ut moveant;* nisi forte malis: *ex quo genere.* cf. 5, 10, 90.

26. *trahitur.* Turic. *trahatur* cum Goth.

Mutae tamen — loqui fingimus. De corruptissimo loco consule notas critt.

affectus. Non enim audire judex videtur aliena mala deflentes, sed sensum ac vocem auribus accipere miserorum, quorum etiam mutus aspectus lacrimas movet: quantoque essent miserabiliora, si ea dicerent ipsi, tanto sunt quadam portione ad assiciendum potentoria, cum velut ipsorum ore dicuntur: ut scenicis actoribus eadem vox, eademque pronunciatio plus ad movendos affectus sub
27 persona valet. Itaque idem Cicero, quanquam preces non dat Miloni, eumque potius animi praestantia commendat, accommodavit ei tamen verba, convenientes etiam forti viro conquestiones: *O frustra*, *inquit*, *mei*

accipere. Turic. *accire* cum Alm.

quadam port. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. quo acc. Roll. Reliqui inserunt *sua*, ut et Obr. secus narrante Burm. *assiciendum*. Hoc e Regii conjectura recepit primus Rufc. (cf. § 25) sequentibus reliquis ante Stoer. quo accedunt Roll. et Capper. Reliqui *efficiendum* e constanti MSS. etiam Vall. scriptura.

ut scen. Turic. Guelf. *et s.* cum Goth. Tuleris hoc, si novam sententiam ordiatur, ut in Goth. Attamen contortius vulgato. Goth. scriptura *actionibus* pro *actoribus* mihi non aeque arridet ac Gesnero. *eademque*. Sic Turic. Camp. Reliqui omittunt *que*. Non indiget locus hac asyndeti affectatione.

27. *tamen verba*. Sic Guelf. cum Goth. Reliqui inserunt *et*. *verba conv.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Reliqui inserunt *et*, jubente Regio. *O frustra*. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) omittunt *O* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. quo accedit Badius uterque. Male sane; nec puto hoc esse a Qu. immemore. cf. § 24. not. ex. Sententia fieret pro exclamatione, si abesset *O*, subaudito *sunt*; quod sane jacet.

27. *idem Cicero.* pro Mil. c. 34.

suscepti labores! O spes fallaces! O cogitationes inanes meae! Nunquam tamen debet esse longa miseratio: nec sine causa dictum est, *Nihil facilius, quam lacrimas, inarescere.* Nam, cum etiam veros dolores miti- 28
get tempus, citius evanescat necesse est illa, quam dicendo effinximus, imago: in qua si moramur, lacrimis fatigatur auditor, et requiescit, et ab illo, quem ceperat, impetu ad rationem redit. Non patiamur igitur 29
608 frigescere hoc opus: et affectum, cum ad summum perduxerimus, relinquamus: nec speremus fore, ut aliena quisquam diu ploret. Ideoque cum in aliis, tum maxime

O spes. Turic. a pr. manu *opes*, a sec. *o epes.*

inanes meae. Turic. *meas i.* Guelf. *inanes* omisso *meae.* Camp. *i. meas.* Goth. Jens. (tac. Gesn. de transp. Goth.) *meas i.* cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Bas. quo acced. Obr. qui dant *meae i.* Mihi praeplacet Guelf. ratio. Accusativus (qui et in Alm. et Voss. 2. esse narratur) ferri nequit, si *o* ante *frustra* manet, quod probum credo. Recepta est apud Ciceronem. De nominativo vel vocativo in exclamando cf. 6 Pro. 12.

28. *effinximus.* Sic et Goth. nec, ut Gesn. narrat, *effingimus.* *lacr. fatig. audit.* Turic. *fatig. lacr.* omisso *aud.* Guelf. *fatig. lacr. aud.* Camp. (si recte excerpsi) *lacr. fatig. lacrimis.*

29. *aliena quisquam diu.* Turic. *alienam aliquis quamdiu* cum Alm. (cf. § 25. 31). *aliena aliquis quamdiu* Guelf. Camp. cum edd. ante Rusc. (exc. Tarv. ubi post *al.* inseritur *mala*) qui ex Regii conjectura omittit *quam* (cf. § 26). Illud *mala* revocarunt Ald. et Obr. Nostram primus dedit Badius e Vall. qui et hic conspirat cum Goth. cf. 5, 11, 38. item § 31.

ploret. Jens. (tac. Gesn.) *deploret* cum edd. ante Bad. exc. Camp.

Nihil facilius — inarescere. cf. not. ad 5, 1, 16. extr.

in hac parte debet crescere oratio: quia, quidquid non adjicit prioribus, etiam detrahere videtur: et facile deficit affectus, qui
30 descendit. Non solum autem dicendo, sed etiam faciendo quaedam, lacrimas movemus. unde et producere ipsos, qui periclitentur, squalidos atque deformes, et liberos eorum ac parentes, institutum, et ab accusatoribus, cruentum gladium ostendi, et lecta e vulneribus ossa, et vestes sanguine perfusas videmus, et vulnera resolvi, ac verberata cor-
31 pora nudari. Quarum rerum ingens plerumque vis est, velut in rem praesentem animos hominum ducentium. Et populum Romanum egit in furorem praetexta C. Caesaris

30. *cruent. gl. ost.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *o. c. g.* cf. § 22. 34.

e vuln. Jens. *est v.* quod correxit Regius. Tarv. omittit praepositionem. *ac verb.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *ac* cum Alm. Fortasse nec male.

31. *C. Caes.* Sic Camp. Reliqui *Caji C.* cf. 5, 11, 42.

30. *lecta — ossa.* Nihil opus Burmanniana conjectura, qui malit *funeribus* pro *vulneribus*, cum Gesnerus recte moneat *ossa*, i. e. particulas osseas, lecta e vulneribus, capitis in primis, nota esse chirurgis, quanquam et ipse probans mutationem. cf. Senec. de Benef. 5, 24 „cum hoc „factum est, integer eram. „postea ad Mundam in acie „oculus mihi effossus est et in „capite *lecta ossa*.“ Idem Consol. ad Marciam c. 22. „lacerationes medicorum ossa vivis legentium.“ Quidni patronus judicibus ostentet litigatoris ossa vulneribus extracta. *Ossa fracta extrahuntur* apud Plin. H. N. 25, 11. 26, 14. Saepius etiam pro vivente litigatore movere commiserationem usu veniet, quam pro posteris ejus, post ipsius funera.

31. *praetexta C. Caesaris.* cf. Sueton. Caes. c. 84. Ap-

prolata in foro cruenta. Sciebatur interfectum eum, corpus denique ipsum impositum lecto erat: at vestis tamen illa sanguine madens ita repraesentavit imaginem sceleris, ut non occisus esse Caesar, sed tum maxime occidi videretur. Sed non ideo probaverim, 32
quod factum et lego, et ipse aliquando vidi,
109 depictam in tabula sipariove imaginem rei,

foro. Turic. *furore* a pr. manu. Camp. *funere* cum Alm. (cf. § 29. item mox). Sed et *praelata* Turic. et Camp. quod facit cum *funere.* *at vestis.* Turic. *ad v.* cum Alm. (cf. modo hac § item § 32.) a sec. tamen ille manu *adest v.* et sic Guelf. cum Basil. marg. sed hic alieno loco. Omittunt *at* edd. post Ald. cum Goth. (errante Gesn.) et Vall. (cf. § 29. 38). *esse.* Turic. Guelf. *esset.* Male.

32. *quod fact.* Turic. a pr. manu *quam f.* Goth. 2. *quia f.* cf. 4, 1, 1. 6, 2, 3. *depictam in tabula sipariove imag.* Turic. *d. tabulam supra Jovem imag.* cum Alm. (cf. § 31. 33.) sed ille a sec. manu *d. t. s. J. in imag.* et sic libri mei omnes, nisi quod Goth 2. pro *supra* dat *sr.* Posui conjecturam Conradi (vid. not. ex.) sibi fidem facientem ipsam in tot erroribus VV. DD. Nam sanam esse vulgatam, nemo defenderit, etsi movere potest auctoritas summi Casauboni, ad Persii Sat. 1, 89, ponentis hunc Quintiliani locum verbisque *supra Jovem* per parenthesin subjicientis: *is locus est in foro,* quasi re confecta. Gesnerus et ipse aliquot post edi-

piam. B. Civ. 2, 146. quorum alter habet et ipse plebis ad vestis conspectum exardescentis notationem.

Sciebatur interfectum. cf. 5, 10, 5. Tac. Hist. 1, 90 „eo Othonem uti credebatur."

32. *in tabula sipariove imaginem.* Confectum est, etsi paucis veterum locis, in foro, ipsoque tribunali, moris fuisse suspendere velum, ex usu scenae siparium appellatum, quod tribunal obumbraret, et multitudinem, ex publica porticu in judicium irrupturam, inde prohiberet. Hoc velum, ut cetera judiciorum supellex, a litigatoribus, solebat conduci, ut possent ii suis utilitatibus accommodare, v. c. siparia pingere convenienter actioni futurae. Fuit igitur vel in tabula, vel in ipso tri-

cujus atrocitate judex erat commovendus. Quae enim eſt actoris infantia, qui mutam illam effigiem magis, quam orationem, pro
33 ſe putet locuturam? At ſordes, et ſqualorem, et propinquorum quoque ſimilem habitum ſcio profuiſſe, et magnum ad ſalutem momentum preces attuliſſe. (Quare et obſecratio illa judicum *per cariſſima pignora*, utique ſi et reo ſunt *liberi*, *conjux*, *parentes*, utilis erit: et *deorum* etiam *invocatio* velut ex bona conſcientia profecta videri
34 ſolet.) Stratum denique jacere, et genua

tum Qu. annis, veritatem noſtrae ſcripturae ultro agnovit in literis datis ad Cruſium Vitebergenſem vid. ejusd. Probabilia Critica (Lipſiae 1753. 8.) p. 83.

eſt act. Goth. (tac. Geſn.) omittit *eſt* cum Voſſ. 2. Neſcio unde Baſ. ſumſerit *erit a.* quod placet Burm.

qui mutam. Turic. Guelf. Camp. *quae m.* cum Goth. Alm. et edd. ante Loc. quo redeunt Ald. Baſ. male. cf. 6 Pro. 12. item hic § 45.

33. *ſqualorem.* Sic Turic. Guelf. cum Obr. Reliqui *ſqualores.* *ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſint.*

utilis erit. Turic. Guelf. *et juſſerit* cum Alm. cf. 32. 34.

etiam inv. Guelf. omittit *etiam.*

bunalis ſipario picta *res* ea, *cujus* cet. cf. 6, 3, 72. Rationem hanc tribunalium ſatis ſuperque probarunt Geſnerus in Opuſculis Vol. 1. p. 85 ſeqq. et Fr. Car. Conradus, Antecessor Helmſtadienſis in Miſcoll. Nov. Lipſ. 4 p. 511 ſqq.

cariſſima pignora. Intellige liberos reliquosque propinquos ipſorum judicum.

34. *Stratum — complecti.* Haec refer ad *ſcio profuiſſe.* Parentheſi notanda adjuvi intellectum, qua et hoc apparet, *et obſ.* atque *et — inv.* ſe invicem reſpicere: pertinet utrumque ad *preces.* Non eſt autem haerendum in praeterito illo *profuiſſe*, quaſi et hic agat de eo, quod factum ſit, non quod faciendum. Ex infinitivo praeteriti promendum eſt praeſens, quo deducamur futuro *prohibebit.*

ıplecti: nisi si tamen persona nos, et an- :ta vita, et rei conditio prohibebit. ıedam enim tam fortiter tuenda, quam a sunt. Verum sic habenda est auctorita- atio, ne sit invisa securitas. Fuit quon- ı inter haec omnia potentissimum, quo Murenam Cicero accusantibus clarissimis s eripuisse praecipue videtur, persuasit- , nihil esse ad praesentem rerum statum ıus, *quam pridie Kalendas Januarias*

ʇ. *nisi si.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 33. 38). Reliqui Burm. omittunt *si*, quorum et Goth. est (tac. Gesn.) 10, 107. 6, 3, 96. *hab. est.* Sic Turic. Guelf. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *e. h.* cf. § 30. 37.
5. *potentiss. quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. sec. qui inserit *id*, obtempe- us reliquis. *L.* Sic Camp. Reliqui integrum ıt pronomen. cf. § 20. 6, 3, 25
ırsuasitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. l. ante Bad. sec. qui dat *persuasit enim*, dirimens hoc a bus. Hunc secuti sunt reliqui. Male. Dicas enim ex :riptura, *potentissimum* illud versari in hoc ipso, quod ıli tantum causa ponitur.

ıedam — tam fortiter. male Milonis admonet bianus. vid. § 25.

potentissimum, quo. Ni- conciliandos reo judices ius olim erat, quam si jus casu rempublicam docere posset patronus. tur hoc, id quod exem- co affert, a Cic. pro ıa c. 37. „Magni inter- judices — esse Kalendis in republica duo con- ." Hoc igitur plus va- ıd servandum Murenam significat Qu. consummatissima illa eloquentia, quam otiosi nunc miramur. Neque aliter Cicero ipse pro Flacco c. 39 indicante jam Regio.

persuasitque. Hac ipsa rei- publicae caritate hoc persuasit judicibus Cicero. Mox ad *Januarias ingredi* nihil attinet inseri *eum*, quod suadet Ges- nerus. Satis e praecedentibus intelligitur accusativus *Mure- nam*; et fuerit insuavis structu- ra orationis.

ingredi consulatum. Quod genus nostris temporibus totum paene sublatum est, cum 51
omnia curae tutelaeque unius innixa pericli-
36 tari nullo judicii exitu possint. De accusatoribus et reis sum locutus, quia in periculis maxime versatur affectus. Sed privatae quoque causae utrumque habent perorationis genus: et illud, quod est ex enumeratione probationum, et hoc, quod ex lacrimis: si aut statu periclitari, aut opinione litigator videtur. Nam in parvis quidem litibus has tragoedias movere tale est, quale si personam Herculis et cothurnos aptare infantibus velis.

36. *locutus.* Goth. (tac. Gesn.) *locuturus* cum Voss. 2. pessime. cf. 5, 10, 107. *privatae.* Turic. *pravitate.* *enumerat.* Guelf. Camp. *numerat.*

quale si. Turic. Guelf. Camp. *quasi si* cum edd. ante Bad. qui e Vall. reposuit nostrum, obtemperantibus reliquis. Cum illo MS. facit Goth. cf. § 31. Revocassem vetustiorem scripturam, nisi haererem in illo *quasi si*, quod Plautinum magis videtur quam Quintilianeum. Fortasse a Qu. fuit: *quale sit si.*

cum — possint. Confer mihi cum hisce 3, 8, 47. Sed et adulantem Dial. de Orr. c. 41.

36. *privatae — causae.* in quibus proprie tantum *petitor* et *unde petitur*, sed vide nos ad 3, 10, 4. De *privatis causis* ibid. § 1. Nam publicorum judiciorum sunt *accusatores* et *rei.*

ex enum. — ex lacrimis. cf. § 1. et passim in praecedentibus.

aut statu — aut opinione. „Sitne senator, civis, liber, „filius etc. *opinione*, sitne vir „bonus, perjurus, fraudu-„lentus.“ Gesnerus.

quale si. cf. not. crit.

personam Herculis — infantibus. Bene Almelovenius conferre jubet Cic. de Orat. 2, 51. ubi et ipsum „si — *tragoedias* agamus in nugis.“ Longin. de subl. c. 30. ὡς εἴ τις τραγικὸν προσωπεῖον μέγα παιδὶ περιθείη νηπίῳ. ubi Interpp. non sunt immemores

Ne illud quidem indignum eſt admonitione, 37
ingens in epilogis meo judicio verti diſcri-
men, quomodo ſe dicenti, qui excitatur,
accommodet. Nam et *imperitia*, et *ruſticitas*,
et *rigor*, et *deformitas* afferunt interim fri-
gus: diligenterque ſunt haec actori provi-
denda. Et quidem repugnantes eos patrono, 38
et nihil vultu commotos, et intempeſtive
ridentes, et facto aliquo vel ipſo vultu

37. *Ne illud quid. indign.* Turic. Guelf. Camp. *Illud ne quidem indign.* Reliqui *I. n. ind. q.* Noſtrum dedi ſine auctore, faciliore tranſpoſitione et ſententia flagitante cf. § 34.
38. *eſt adm.* Sic Turic. Reliqui omittunt *eſt.*

ſunt haec. Sic Turic. Camp. *haec* om. Guelf. Reliqui *h. ſ.*

38. *Et quidem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Equidem.* cf. 4, 1, 43. *eos.* Turic. *ea* cum Alm. (cf. § 34. 6, 2, 25). Sed ille a ſec. manu *eas* et ſic ante Ruſc. omnes exc. Vall. Goth. Voſſ. 2. (cf. § 31. 50.) Tarv. qui tam pertinax error unde adhaeſerit, non exputo. Correxit Regius. Mox *commotas* Turic. Guelf. Camp. nec ullus praeterea tantum ſibi conſtat in vitio. Quod e Voſſ. 2. affertur *repugnandos* non eſt ita in Goth. *ridentes.* Turic. Tarv. *reſidentes* (ille a pr. manu) cum Alm. Voſſ. 2. Goth. (Vall. tamen noſtrum) Ald. Baſ. marg. Fruſtra Burm. et Geſn. *reſidentes* interpretantur „qui non aſſurgant et praeſto ſint patrono excitanti." Equidem latere ibi puto *renidentes*, lenius illud altero *ridentes*, quae poteſt eſſe gloſſa. Sic Liv. 35, 49, 7 quo et ipſo loco peccatur a librariis in hoc vocabulo. Gloſſae veteres *renidet* Quintiliani. Paulo longius eſt quo idem ablegat Lucian. de conſcr. hiſt. c. 23. Vol. 4. p. 185 (Bip.) ὡς καὶ τοῦτο ἐοικέναι παιδίῳ, εἴ που ἔρωτα εἶδες παίζοντα, προσωπεῖον Ἡρακλέους πάμμεγα — περικείμενον. Fortaſſe proverbii loco fuit haec comparatio; decora Quintiliani ingenio, ſi primus dixit.

38. *eos.* Promitur hic pluralis ex eo quod antecedit (§ 37.) *qui excitatur*, quanquam leniſſima ibi fuerit emendatio: *excitantur accommodent.*

ridentes. vid. not. crit.

risum etiam moventes saepe vidi, praecipue
39 vero, cum aliqua velut scenice fiunt. Trans- 511
tulit aliquando patronus puellam, quae soror
esse adversarii dicebatur (nam de hoc lis erat),
in adversa subsellia, tanquam in gremio fratris relicturus. at is a nobis praemonitus
discesserat. Tum ille, alioqui vir facundus,
inopinatae rei casu obmutuit, et infantem
40 suam frigidissime reportavit. Alius imaginem
mariti pro rea proferre magni putavit: at ea
saepius risum fecit. Nam et ii, quorum

παιδιᾷ. Neque leniorem hunc risum excludit conditio rei, aut stantis in judicio, quo nomine vulgatum improbat Gesnerus. Refertur tamen huc, quod mox est „risum etiam „moventes." *ris. et. mov. saepe.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. Gesn. Bip. Reliqui *r. m. s. e.* cf. hac § item § 39. *praecipue — fiunt.* Turic. post haec verba inserit *aliam cadunt.* Guelf. in marg. addit *al cadunt.* Camp. inserit *alia cadunt* et sic Goth. Voss. 2. Vall. Alm. Reliqui ante Rusc. *alias cadunt*, quo redit Ald., et Bal. Cod. unum suorum nominat Gibs. Regius haec, ut glossam marginalem, „omnino" eradenda censuit, cui obsecuti sunt editores, Gesnero eandem scripturae originem designante. Me magis advertunt haec verba, cum praesertim structura sine iisdem fit abruptior. Quid enim est, quod Qu. „*vidit* cum „*fiunt?*" *Cadere* scenicum esse verbum, cum fabula exploditur, docet Horat. Epist. 2, 1, 176. Cum igitur actor in judicio velut scenam instruit, *cadit* interdum ista fabula. Sentio difficultatem in *alia.* Nisi forte expleat aliquis haec ita: *fiunt alia, alia cadunt.* Servato codicum additamento, novam sententiam ordiemur a *praecipue.*

39. *aliq. patr.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *p. a.* cf. § 38. 42. *Tum.* Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *cum* cum Alm. Voss. 2.

obmutuit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *commutuit.*

praecipue — fiunt. vid. not. crit. *Scenice* cf. ad § 47. 49.

i erat, ut traderent eam, ignari, qui epilogus, quoties respexisset patronus, ebant palam, et prolata novissime, mitate ipsa (nam senis cadaveri infusa), eritam quoque orationis gratiam perdi- Nec ignotum, quid Glyconi, cui 41

officii. Turic. Guelf. Camp. *officio* cum Alm.
rmitate — *infusa.* Turic. *d. i. n. s. caduca* (a sec. *aducam*) *veri infusam.* et plane ut sec. hujus manus sic ut prima Goth. 2. et Alm. nisi quod ex hoc *infusa.* multum cruciatus, ut ait Badius, i. e. lituris multis emen- . l.) *d. i. n. ceris cadaver attulerat infusum* et sic Colb. sum dat Turneb. Advers. 29, 13. *d. i. n. ceris cada- fusis* Camp. aperta correctione (cf. 5, 13, 19) quam gnosco in Vall. et Colb. nec minus in Goth. *deformante ura ceris cadaver infusum*, quod totidem verbis ponunt . 1.; errore, opinor, pro Voss. 2. Mitto edd. varie- Nihil, quo commendetur, habet conjectura Conradi Lips. Nov. 4. p. 514) *d. ipsa natura senis cadaveri in-* Si quid liceat arripere ex hisce, faciam ex *natura am fuerat.* cf. not. ex.

leformitate ipsa — in- „Imago non ad vivum nale exemplum imita- expressa, sed gypsum tri, quod naturaliter deformaverat" (et *se-* l, „inductum; in eam formam cera infusa : unde imago et ipsa iis exiit. Ratio illa etiam vultus gypso e effingendi Lysistrato tur a Plinio 35, 12 Gesnerus. Haec imago earum genere, quae nobilium ponebantur, ineribus ducebantur. tamen desidero, in expedita hac et nitida oratione, verbum substantivum ad *infusa*, quo expresso indigebamus, ni fallor. Inseram *fuerat* inter *nam* et *senis.* cf. not. crit. extr.

41. *Glyconi, cui Spiridion.* Graecus fuit rhetor, cujus frequens nec semper honorifica mentio apud Senecam patrem, velut p. (Bip.) 151. ubi cognomentum ejus scribitur *Scyridion*, item p. 190 ubi *Syrion*, vel *Syricon.* Sed p. 364 ipsum nostrum est bis, quanquam priore loco nonnisi per emendationem. Ad locum Senecae p. 251 Nicolaus

Spiridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer, quem in jus productum, quid fleret, interrogabat, *ex paedagogo ſe vellicari* reſpondit. Sed nihil illa circa Cepaſios Ciceronis fabula efficacius ad pericula epilogo-
42 rum. Omnia tamen haec tolerabilia, quibus actionem mutare facile eſt: at, qui a ſtilo 51

41. *Spiridion.* Guelf. *Speridion.* Voſſ. 2. Goth. Ald. Baſ. *Spiridon*, ut et Geſn. ſed per ſphalma. Apud Suidam voce Τριφύλλιος eſt nomen Σπυρίδων. Hic in Alm. traditur eſſe lacuna, pertingens, ut videtur ad 6, 2, 25.

in jus. Turic. *his.* Guelf. *is* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *circa.* Sic Turic. Guelf. Reliqui *contra.* cf. 5, 13, 28.

Faber haec habet de noſtro Quintiliani: „Veriſimile eſt a „paedagogo vellicatum" (puerum) „ut fleret: a Glycone „vero in orando per ἀποστρο-„φὴν interrogatum, non ut „ullam reſponſionem eliceret, „ſed ut miſerandum pueri ſta-„tum judicibus oſtenderet, „quem in ea aetate ſe intelli-„gere lacrimis demonſtrabat. „Dum tamen miſericordiam „judicum movere nititur, „riſum excitavit." Cognomen, factum ex σπεῖρα, cujus eſt diminutivum, ut στηλίδιον ex στήλη, qua occaſione haeſerit Glyconi, vaga et infinita eſt conjectura.

ex paedagogo. Geſnerus haeret in *ex* dicto pro *a*, nec acquieſcit exemplis duobus Flori a Burmanno allatis 3, 16, 4 „regem — *ex* ſatelliti-„bus — appellatum." 2, 6, 27. „*ex* populo — ſentum „vocaretur." Nec mihi ſat auctoritatis in hoc. Praeſidium in libris nullum. Turic. quidem a pr. manu *et* pro *ex*, unde non facilius exculpſeris *a* quam ex noſtro. An ejiciemus voculam, ut ſit: *paedagogum ſe vellicare?*

circa Cepaſios. cf. 4, 2, 19. item hic 6, 3, 39. Apparet enim hoc maxime exemplo, quam miſere interdum cedant artificia illa epilogorum, niſi bene praeparata et proviſa fuerint.

42. *tolerabilia quibus.* Perſpicuitatis Quintilianeae eſſe puto, inſeri *iis*, cujus veſtigium tenere videor in Turicenſis errore a pr. manu *tolerabilius* pro *tolerabilia.*

a ſtilo. Ab eo quod ſcripſerunt ante domi. Sic ſem-

non recedunt, aut conticescunt ad hos casus, aut frequentissime falsa dicunt. Inde est enim, *Tendit ad genua vestra supplices manus;* et, *Haeret in complexu liberorum miser;* et *Revocat ecce me:* etiamsi nihil horum is, de quo dicitur, faciat. Ex scho- 43
lis haec vitia, in quibus omnia libere fingimus et impune, quia pro facto est, quidquid volumus. non admittit hoc idem veritas, egregieque Cassius dicenti adolescentulo: *Quid me torvo vultu intueris, Severe? Non*

42. *genua vestra.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *v. g.* cf. § 39. 6, 2, 1.

etiamsi. Turic. *etiam.* omisso *si.* Nostrum Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *etsi.*

43. *Ex scholis:* Sic Turic. Camp. A secunda manu ille *et s.* cum Guelf. *e s.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *et e s.* *pro facto.* Goth. (tac. Gesn.) *profecto* cum Voss. 2. cf. § 36. *volumus.* Turic. a pr. manu *voluimus*, nec male. *ver. egreg.* Sic Turic. Guelf. cum Colb. Voss. 2. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui jam inserit *fori* ut reliqui. *Cass. dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. Reliqui inserunt *Severus.*

per *stilum* usurpat noster, nec unquam orationis formam vocat. cf. 2, 4, 13.

Inde est. cf. 5, 10, 90.

43. *veritas.* cf. 5, 12, 22.

Cassius. Cassius Severus, orator celeber obiit A. U. C. 777. Ejus laudes cum accurata orationis descriptione habes apud Senecam patrem Exc. Controv. l. 3. praef. p. Bip. 395 — 400. Animum et mores contemnit Tacitus Annal. 4, 21. cf. Horat. Epod. 6. quae non video quare ad alium Cassium Severum referatur a Gesnero. Scriptores quid de eo prodiderint, designat G. I. Vossius de Hist. Latt. 1, 21 p. 109. Frequenter a nostro memoratur. cf. et Dial. de oratt. c. 19. ibique VV. DD.

me hercule, inquit, *faciebam*, *ſed ſic ſcripſiſti: ecce!* et, quam potuit, truculentiſſime
44 eum aſpexit. Illud praecipue monendum, ne quis niſi ſummis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi audeat. nam, ut eſt longe vehementiſſimus hic, cum invaluit, affectus, ita, ſi nihil efficit, tepet: quem melius infirmus actor tacitis judicum cogita-
45 tionibus reliquiſſet. Nam et vultus, et vox, et ipſa illa excitati rei facies, ludibrio etiam plerumque ſunt hominibus, quos non permoverunt. Quare metiatur ac diligenter aeſtimet vires ſuas actor, et, quantum onus ſubiturus ſit, intelligat. nihil habet iſta res

inquit. Turic. Guelf. *quidni* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit Regius. Sed jam Camp. Tarv. recte.

faciebam. Guelf. *faciam* et ſic Turic. a ſec. manu cum Jenſ. Apparet, argutatum librarium, poſtquam corruptum erat *inquit;* pro quo *quit* profecto ſcriptum.

44. *ne quis.* Turic. *neque*, a ſec. manu *ne quem* cum Guelf. *ne quid* Goth. Jenſ.

hic cum inv. Jenſ. *h. animi* (non *anima* ut Geſn.) *i.* cum Loc. Ven. Ruſc. Regius correxit, ſed jam Camp. et Tarv. dant receptam, quae et in Vall.

45. *excitati.* Turic. *excitari*, a ſec. manu *excitandae* cum Jenſ. et edd. ante Ald. qui et ipſe *excitandi.* Camp. *excitatae* cum Voſſ. 2. non Goth. Rectam habet primus Badius e Vall. cf. 23. 49.

ſed ſic ſcripſiſti. Non opus emendatione Burmanniana: *ſed ſi ſic ſ.* Quanquam enim inventum hoc in libris, ne ipſum quidem ſpreverim, receptum tamen etiam acrius mihi videtur; ut et Harleti V. C.

44. *efficit.* Malim *effecit* et ſponte et propter *permoverunt* (§ 45). cf. § 15. *objecit.* item 2, 14, 5. *percepit.*

medium, sed aut lacrimas meretur, aut risum. Non autem commovere tantum 46
miserationem, sed etiam discutere, epilogi est proprium; cum oratione continua, quae motos lacrimis judices ad justitiam reducat, tum etiam quibusdam urbane dictis: quale est, *Date puero panem, ne ploret.* Et cor- 47
pulento litigatori, cujus adversarius, item puer, circa judices erat ab advocato latus,
5 *Quid faciam? ego te bajulare non possum.* Sed haec tamen non debent esse mimica. Ita neque illum probaverim, qui inter clarissimos sui temporis oratores fuit, qui, pueris in epilogum productis, talos jecit in medium,

47. *mimica.* Turic. Guelf. Camp. *inimica* cum edd. ante Ald. Primus nostrum verum pronunciavit Badius (sed Vall. auctore non nominato), a quo sua mutuatus est margo Bas. sed et corrupit addens aliqua. *minuta* Goth. cum Voss. 2. (cf. § 43) correctorem prodentes, sed infelicem.

Ita neque illum. Turic. *I nec quia i.* a sec. manu *I. ne quia i.* Jens. *Itaque ne i.* cum edd ante Rusc. Bene monet Badius *neque* respondere iterum posito § 48 *neque illum.* Camp. nostram ipsam dat. cf. not. ex. ad 1, 5, 38. 6, 2, 1.

probaverim. Turic. *probaverit.* *jecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante

45. *meretur.* cf. 5, 1, 1.

46. *cum — tum.* vid. not. ad 4, 1, 66. Hic quidem non ita manifesta est illa ratio, et habet unus Guelf. *tum — tum.*

47. *litigatori.* Pendet hic dativus a quibusdam, quae addi debent ab lectore, velut: *quod dictum est aliquando.* Exemplo tamen destituor. An ablativos faciemus absolutos: *litigatore*?

advocato. cf. 4, 1, 7.

mimica. cf. § 38. item mox § 49 *scenae.*

qui — oratores fuit. Deficior praesidiis conjiciendi quis fuerit. Neque enim alibi memoratum factum hoc novi.

quos illi diripere coeperunt; namque haec ipſa diſcriminis ſui ignorantia potuit eſſe
48 miſerabilis: neque illum, qui, cum eſſet cruentus gladius ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubito ex ſubſelliis ut territus fugit, et, capite ex parte velato, cum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit, *an jam ille cum gladio receſſiſſet?* Fecit enim riſum,
49 ſed ridiculus fuit. Diſcutiendae tamen

Baſ. quo acc. Obr. Reliqui *projecit*. Sed Camp. modo *ductis*. Male.

48. *glad. ab.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui inſerunt *ejus*, valde importunum.

ad agentem. Turic. Guelf. Camp. *ad agendum* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. Tarv. Bad. pr. Sed Turic. a ſec. manu *id agendum* cum Jenſ. et edd. reliquis ante Bad. ſec. Noſtrum partim Regius conjecit, etſi fluctuat ille inter *ad agentes* et *quid ageretur*. Conſenſus Codd. facit ut cogitare malim de uſu aliquo gerundii, quem exemplis quidem aſtruere non datur. Dicimus *inter agendum*, quidni *ad agendum proſpicere* ſit: „proſpicere „ad actionem, ad ſcenam agendi, eo, ubi ageretur.“ cf. 4. 5, 2. „*ad agendum*.“ Paſſivum in hoc gerundio certatim agnoverunt VV. DD. vid. Oudend. ad Suet. Galb. c. 8. Sententia etiam melius procedere videtur, quam in recepta. *Ex turba*, circumſtantium, proſpexit, non quidem *ad* ſolum *agentem* i. e. actorem, ſed ad omne illud agendi negotium, ubi aptius quoque, quod „interrogavit — receſſiſſet.“ Si enim ad agentem ipſum proſpexit, quid opus *interrogando*? niſi forte *prolatus ab accuſatore* ita eſt gladius, ut illum aſſerri et teneri ab altero curaret. *riſum.* Turic. Guelf. *riſus.*

namque — miſerabilis. Tenerum et acrem in Quintiliano ſenſum agnoſce. Sic ludentes Medeae filiolos pinxit Timomachus. vid. C. A. Boettigerus prolus. anni 1802. p. 17. not. 4.

48. *ad agentem.* vid. not. crit.

49. *tamen.* Tranſitus eſt in hac particula. Etſi male adhibentur hujusmodi agendi artificia, cum tamen facta ſunt contra eundum eſt iis oratione.

oratione hujusmodi scenae: egregieque Cicero, qui et contra imaginem Saturnini pro Rabirio graviter, et contra juvenem, cujus subinde vulnus in judicio resolvebatur, pro Vareno multa dixit urbane. Sunt et illi 50
leniores epilogi, quibus adversario satisfacimus, si forte sit ejus persona talis, ut illi debeatur reverentia; aut, cum amice aliquid commonemus, et ad concordiam hortamur: quod est genus egregie tractatum a Passieno,

49. *oratione.* Turic. a sec. manu *orationes* cum Guelf. cf. § 45. 6, 2, 15.

50. *leniores.* Guelf. Camp. *leviores* cum Goth. Voss. 2. Vall. cf. 6, 2, 10. *satisfacimus si f.* Turic. Guelf. omittunt *si* (et hic quidem mox *si* pro *sit*) cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Rusc. Correxit Regius (cf. § 29.) sed Camp. et Tarv. rectam scripturam habent. *illi.* Turic. Guelf. *tali.*

Gesnerus malebat *tantum*, ut sola oratione, „non gestu vel „alia quadam actione" utendum esse moneretur. Nec positus placet adverbii, nec sententia diutius morata in vetandis hisce mimicis.

Cicero — pro Rabirio. vid. Cic. pro C. Rabirio, perduellionis reo c. 9.

pro Vareno. cf. 5, 13, 28.

50. *Sunt et illi.* Structuram cf. cum 5, 13, 51.

satisfacimus. vid. not. ad 3, 6, 65 et adde loca 6, 2, 14. 15. 6, 3, 34. 9, 2, 104. item cf. Ruhnken. ad Vell. 2, 29, 3. Manut. ad Cic. ad Div. 8, 12. Plin. H. N. 10, 34 de columbis. „mox „in *satisfactione* exosculatio" Sueton. Caes. 73. Tib. 27. Claud. 58. ubi cf. Casaub.

Passieno. C. Vibius Crispus Passienus iterum Consul fuit A. U. C. 797. ex conjectura Theodori Ryckii ad Tac. Annal. 6, 20, 2. neque tamen certa illa, cum alii *Crispinum* eidem anno assignent, nec *Passieni* nomen addatur a Dione (p. Reim. 960.) quo auctore nititur Ryckius, qui et *Vibium* de conjectura tantum denominavit, subiecta illa Andreae Schotto in libro de claris apud Senecam rhetoribus. Temporum sane rationes addicunt. Mortuum nostrum sub Claudio imperatore

cum Domitiae uxoris ſuae pecuniaria lite adverſus fratrem ejus Aënobarbum ageret. 51

pecuniaria lite. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (niſi quod hic *in* praemittere narratur a Badio, per errorem, ut ſuſpicor) et edd. ante Ald. quo acc. Obr. Reliqui *pecuniariam litem;* nullo, ut credibile eſt, MS. addicente. Non vidi ubi, praeter hunc locum, ſtrueretur *agere litem,* ſed *agere jure, agere lege* eo deducit ut et *agere lite* probam formam judicemus, ex qua ipſa ſit *litigo.* Praepoſitionem

teſtatur Sueton Neron. c. 6., et bis Conſulem fuiſſe narrat Plin. H. N. 16, 44 cum Scholiaſte ad Juvenal. 4, 81 qui tamen turpiter confudit hunc cum Vibio Criſpo quem vide apud Quintil. 5, 13, 48. correctus a Lipſio ad Tac. Annal. 12, 6, 3. Fuit noſter vitricus Neronis, Agrippinae maritus, ſed et, prioribus nuptiis, Domitiae, ut hoc ipſo loco apparet et 6, 3, 74. Ejus oratoris ſummas laudes habent Senecae pater et filius. Apud illum tamen Nicolaûs Faber ad locum, qui eſt p. Bip. 132, ubi „Paſſienus" dicitur „vir „eloquentiſſimus et ſui tempo„ris primus orator," Neroniani noſtri patrem intelligendum cenſet, ut et Lipſius l. c. Ad eundem ergo referentur, quae de Paſſieno dicentem Caſſium Severum facit Seneca pater p. Bip. 398. 99. ubi ejus in epilogis praeſtantia celebratur. Idem Lipſio videtur, cujus meminit Vellejus 2, 116, 2. Hieronymus in Chronico Euſebiano Paſſienum patrem, declamatorem inſignem nominat, idemque filium, qui „heredis ſuae" (Agrippinae) „fraude necatus" ſit. L. Seneca exul epigramma inſcripſit Criſpo, fortaſſe noſtro, ipſum patri et avo maximam gloriam appellans, quanquam de epigrammatis hiſce adhuc criticorum lis eſt. vid. Burm. Anthol. Lat. T. 1. p. 598. Fateor autem mihi nonniſi noſtrum a Seneca patre laudatum videri, quoniam nulla *patris* nota, quae frequentiſſima in aliis ei rhetoribus eſt, usquam nomini apponitur. Et potuit plane noſtrum ipſum familiariter noſſe M. Seneca. Vellejanus ille Paſſienus quin pater ſit noſtri, nequaquam repugno. Quintilianus hujus meminit et 6, 3, 74. 10, 1, 24. Noſter quoque locus divitem Paſſienum ſignificat, qualem oſtendunt Suetonius, Chronicon Euſebii, Scholiaſtes Juvenalis.

pecuniaria lite. vide not. crit.

, cum de necessitudine multa dixisset, ortuna quoque, qua uterque abundabat, cit, *Nihil vobis minus deest, quam de contenditis.* Omnes autem hos affectus, 51 nsi quibusdam videntur in prooemio e in epilogo sedem habere, in quibus sunt frequentissimi, tamen aliae quoque es recipiunt, sed breviores, ut cum ex iis

et Regius addi malebat, abesse satius puto in formula i. Memorabilis est consensus Goth. Voss. 2. Vall. 38. 52.) dantium haec: *uxori suae pecuniaria lite* — t, quibus male Gesnerus addit Jens.

m de. Turic. omittit *cum.* *qua.* Turic. Guelf. unt.

1. *ut cum.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) unt *cum*, accedente Obr. Male. vide not. ex.

iis. Sic Camp. et edd. ante Bas. Reliqui *e. his.* 23.

tuna. Apparet hic vocа- usurpari pro *divitiis*, usu pluralem *fortunas* ntari monet Burmannus emino loco singularem in gnificatu illustrare datur. rnest. ad Cornific. seu . ad Herenn. 4, 41. 18. ubi et Oudend. Sed o hunc usum vindicat us Ruhnkenius 6, 60, 1. sebimus hoc quoque latinitati et in Gallicis- vergenti. vide 5, 12, 6. . *ut cum — sit.* cf. 5, 4. 6, 3, 9.

iis plurima — res eruen- Ex aliis istis partibus enim intelligo *ex iis*, vi- t *narrandi* et *probandi.* opponitur huic *ex iis* mox *At hic* i. e. in epilogo) veritas rei maxime est eruenda, nec patiuntur propterea magnam affectuum copiam et diuturnitatatem. cf. 12, 9, 3. ubi itidem „*eruendae* veritatis latebrae" et passim *eruendi* verbo utitur de probatione agens. Argutius dictum videri possit *plurima res* pro *plurimum rei*, *maxima pars rei;* nisi forte malis accipere pro *plurimae res*, usitatius sane, sed minus apte ad hunc locum. Hic, quem poeticum dicas, singularis numeri usus frequentissimus est Plinio in H. N. veluti 16, 23 p. Bip. 108 „quoniam — *plurima* tum ficus exeat."

plurima ſit res eruenda. At hic, ſi usquam, totos eloquentiae aperire fontes
52 licet. Nam ex his, ſi bene diximus reliqua, poſſidemus jam judicum animos: et, confragoſis atque aſperis evecti, tuto pandere

ſit res eruenda. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. Tarv. *ſit res ruenda* Camp. per errorem. Reliqui *ſint reſervanda*, profecto ex mera conjectura, infelici illa, etſi leniſſima. Quid enim eſt: „*reſervare plurima* ex affecti„bus?“ nam ad affectus *ex iis* retulerunt correctores. Aliud eſt „ipſos affectus reſervare perorationi“ ut 7, 10, 12. Vide mihi quantum jaceant haec: „aliae partes recipiunt affectus „breviores, *quia*“ (hoc enim eſt *ut cum*) „contrahi et bre„viari debent.“ Neque enim aliud ineſt. Et cui *reſervantur*, ſi jam in prooemio ſedem habuerunt? Nempe de epilogo ſolo cogitarunt, qui ſic ſcriberent.

At hic. Turic. a pr. manu *Ad hic.* a ſec. *ad haec* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi usquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi cujusquam*, quare errorem ſuſpicor quod notatur e Voſſ. 2. *ſicut unquam.* Camp. *ſicut usquam.*

52. *poſſidemus.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *poſſidebimus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui repoſuit noſtrum ex Vall. hic cum duobus illis non faciente. cf. § 50. 6, 2, 20.

et confr. Turic. Camp. inſerunt *e*. Neſcio quomodo placet omiſſio praepoſitionis. Alias ſane repetitur ea vid. Drakenb. ad Liv. 37, 30, 9 Sine *et*, *confragoſius a. aſperius.* Guelf. cum Baſ. margine.

tuto. Sic Turic. (a ſec. manu, a pr. *toto*) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. *toto ſinu* Camp. Tarv. cum Andr. ex manifeſta correctione (cf. § 40) quae non debebat placere Burmanno. Reliqui *tota*. Praeter defectum auctoritatis diſplicet iteratio, cum modo eſſet (§ 51) „*totos* — fontes.“ cf. tamen 4, 1, 28.

52. *Nam ex his.* Parum aſſequor. Si enim *his* referendum ad *reliqua*, tranſponenda ſaltem: „Nam, ſi — „reliqua, *ex his*“ quod ipſum valde friget. Corrigo „Nam „*et hic*“ reſpiciendo ad: „*At* „*hic.*“ *Et* valet *nempe*. cf. 2, 13, 9. De *hic* pro *his* cf. 6, 10, 80. Libri nihil variant, niſi quod Turic. a prima manu pro *ex his* dat *eſſe*.

poſſumus vela: et, cum ſit maxima pars epilogi amplificatio, verbis atque ſententiis uti licet magnificis atque ornatis. Tunc eſt commovendum theatrum, cum ventum eſt ad ipſum illud, quo veteres tragoediae comoediaeque clauduntur, *Plaudite.* In aliis 53
autem partibus tractandus affectus erit, ut quisque naſcetur. nam neque exponi ſine hoc res atroces et miſerabiles debent: cum de qualitate alicujus rei quaeſtio eſt, probationibus uniuscujusque rei recte ſubjungitur. Ubi vero conjunctam ex pluribus cauſam 54
agimus, etiam neceſſe erit uti pluribus quaſi epilogis: ut in Verrem Cicero fecit. Nam et *Philodamo*, et *nauarchis*, et *cruciatis civibus Romanis*, et aliis plurimis ſuas lacri-

et cum. Guelf. *ut cum.* Male. ***clauduntur.*** Turic. ***cluduntur.*** *Plaudite.* Turic. *plodite* a pr. manu.

54. *facit.* Guelf. Camp. *facit*, male ob *dedit.*

cruciatis — Rom. Turic. *crucitius R.* a ſec. manu *crucis civibus R.* cum Voſſ. 2. Sed Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Erucis* (Guelf. minuſcula *e* ut et Vall.) *c. R.* (Camp. per comp. Ro.) Jenſ. (tac. Geſn.) *eruciatis c. R.* Venet. *cruciatis civitatibus R.* Mirus codd. conſenſus. Diſplicet aliquatenus participium in fronte poſitum, ut malim e prima Turic. manu eruere *cruciatibus civium Romanorum*, quoniam compendiis fere res

53. ***debent: cum.*** Confragoſa haec eſt oratio; et nimium *neque* modo, ſi ſignificat *ne — quidem.* Non dubito quin exciderit *et* poſt *debent*, referendum illud ad *neque.* cf. not. crit. ad 3, 4, 13.

qualitate. cf. 5, 10, 52.

54. ***conjunctam — cauſam.*** Eadem quae et *multiplex.* cf. § 8.

Philodamo — Romanis. Cic. in Verr. 1, 30. Philodamus. 5, 45, 46. nauarchi. 5, 53 — 68. cives Romani. cf. autem not. crit.

55 mas dedit. Sunt, qui hos μερικοὺς ἐπιλόγους vocent, quo *partitam perorationem* ſignificant. Mihi non tam partes ejus, quam ſpe- 515 cies videntur. Siquidem et *epilogi* et *perorationis* nomina ipſa aperte ſatis oſtendunt, hanc eſſe conſummationem orationis.

II. Quamvis autem pars haec judicialium cauſarum ſit ſumma, praecipueque conſtet *affectibus*, et aliqua de his neceſſario dixerim: non tamen potui, ac ne debui quidem iſtum locum in unam ſpeciem concludere. Quare adhuc opus ſupereſt, cum ad obtinenda, quae volumus, potentiſſimum, tum ſupra dictis multo difficilius, movendi judicum animos, atque in eum, quem volumus, habitum formandi, et velut transfigurandi.

geritur in iſtis gentium nominibus. Sed propius etiam MSS. ſcripturam, et ipſam illam primam manum, fuerit *cruci civis Romani*, quod referatur ad ſupplicium P. Gavii (Cic. in Verr. 5, 61 — 66.) in quo hoc identidem indignatur et vociferatur Cicero, veluti c. 62 extr. „cum — uſurparet — nomen civi„tatis — *crux*, *crux* inquam — comparabatur." cf. 4, 2, 113 de eodem. ubi „*verbera* civis Romani," ut hic *crux*.

55. *hos.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *hoc.* *vocent.* Turic. (a pr. manu) Guelf. *vocem.* Camp. *vocant.* Guelf. autem pro Graecis habet lacunam plus quam ſufficientem. *perorationem.* Jenſ. *orationem* cum edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed, praeter MSS., Camp. jam noſtrum dat. *et epilogi.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Andr. Obr. et quibusdam edd. Reliqui *haec e.* *orationis.* Turic. Guelf. *rationis.*

1. *iſtum locum.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *l. i.* (cf. 6. 1. 42. item hic § 2.) Camp. modo omittit *quidem* cf. 6, 1, 47.

Qua de re pauca, quae poſtulabat materia, 2
ſic attigi, ut magis, quid oporteret fieri, quam quo id modo conſequi poſſemus, oſtenderem. Nunc altius omnis rei repetenda ratio eſt. Nam et per totam (ut diximus) cauſam locus eſt *affectibus:* et eorum non ſimplex natura, nec in tranſitu tractanda, quo nihil afferre majus vis orandi poteſt.

2. *poſtulab. mat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. (an 2.?) Obr. Reliqui inſerunt *haec.*

poſſemus. Turic. Guelf. *poſſimus.* cum Goth. et edd. ante Stoer. exceptis Camp. Tarv. Ald. Baſ. Male. cf. 6 Pro. 10.

nihil — orandi. Turic. omittit *vis*, et a ſec. manu *oranti* dat. Guelf. *n. afferri magis* (a ſec. manu *majus*) *oranti*, cujus novatam ſcripturam dant Vall. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. et Aldo. Ille enim *n. afferre majus jus orandi*, hic *n. majus afferre vis orandi*, cum recentioribus in quo eſt noſtra, ſi diceſſeris a levi tranſpoſitione τῶν *afferre majus*, quam exhibuit Regius, non conjiciens ille, ut putat Harles V. C. ſed veteres libros excerpens. Reſtituendus erat veterrimorum ordo (cf. § 1. 6.) qui locum dedit omiſſioni.

2. *quae poſtulabat materia.* Hoc idem modo appellabat: *neceſſario.* Natura enim epilogi, quem tractabat, eo deduxit eum. Omne hoc de affectu perſequitur Macrobius Saturnal. l. 4. Virgilianis quidem exemplis.

ut diximus. Modo 6, 1, 51. et hic quoque § 1. „non debui — in *unam ſpec.* concludere."

quo nihil — majus. Quaerit ſolus, ſed recte, Capperonnerius, cui reddatur relativum iſtud *quo*, et „totum negotium" intelligi, ut neutrum genus ſtare poſſit, pro Quintilianeo candore eſſe negat. Vidimus quidem ſimiles ſtructuras, ut 3, 10, 4 „*quod* „accidit." 4, 2, 27. 5. c. 3, 5, 14, 1. ſed non hujus duritiae illas. Leniter corrigas *qua*, referendo ad *natura*; nec tamen feliciter. Cum Capp. equidem probo ſcripturam Obrechti, ſolius ante ipſum, *quod*, quamvis poſſit illa ex mero ſphalmate nobis extitiſſe, quoniam inter mutationes ſuas non recenſet Obrechtus. Malim tamen *quoniam*, prae *quod*

5 Nam cetera forſitan tenuis quoque et anguſta ingenii vena, ſi modo vel doctrina vel uſu ſit adjuta, generare, atque ad frugem aliquam perducere queat: certe ſunt, ſemperque fuerunt non parum multi, qui ſatis perite, quae eſſent probationibus utilia, 6 reperirent: quos equidem non contemno, ſed hactenus utiles credo, ne quid per eos judici ſit ignotum; atque (ut dicam, quod ſentio) dignos, a quibus cauſas diſerti docerentur: qui vero judicem rapere, et in quem vellet habitum animi poſſet perducere, quo dicto flendum et iraſcendum

5. *vena.* Turic. *venia.* *quod ſentio.* Turic. a pr. manu *quia ſ.* (cf. 6, 1, 32. item § 5).

ſemperque. Turic. a pr. manu *que* omittit. cf. 5, 8, 34. ubi diverſa ratio. *cauſas.* Turic. Camp. *cauſam.* Goth. *cauſis.* Mire. *diſerti.* Aldi ſed in utraque ed. ſphalma *diſerte* propagavit Baſil.

h. l. *Quod* et *quo* confuſa vidimus 5, 10, 2. 124. 5, 13, 42.

5. *vel — vel.* cf. 5, 12, 21. Neque enim disjunctivas arbitror particulas. Exemplum in primis evidens eſt Suet. Tit. 5.

docerentur. Nullum imperfecto locum video. Neque tamen tam leniter hic reponatur *doceantur* quam ſupra (5, 11, 4.) *concedetur.* cf. § 24.

quo dicto. Certatim hic ſignificatum activi in forma paſſiva agnoſcunt Gallaeus et Geſnerus, interpretantes Graece: οὗ ἠγορευκότος, αὐτοῦ λέξαντος, nixus hic auctore Perizonio ad Sanctii Minervam 1, 15, 4. Equidem Perizonii illam diſputationem miſſam nunc faciens, praeterquam quod aegerrime adducar, ut Qu. tale quid auſum credam, in tempore praeterito haereo quam maxime. Quis enim Graeca illa tulerit pro οὗ λέγοντος? Fiunt iſta dum dicit orator, non poſtquam dixit. cf. mox § 7. *pronunciatio — — ſedens adhuc.* Gallaeus inſuper tentat *audito*, in quo

t, rarus fuit. Atqui hoc eſt, quod do- 4
ıatur in judiciis. haec eloquentiam regunt.
mque argumenta plerumque naſcuntur ex
ſa; et pro meliore parte plura ſunt ſem-
: ut, qui per haec vicit, tantum non

l. *et iraſc.* Turic. a pr. manu omittit *et*.
arus. Hoc primus dedi ex conjectura Burmanni veriſſima, *rarius* omnium librorum, quibus auctoribus hic peſſime r Capper., repente religioſus factus, etiam novis, a ſe s. vide Burm. in epiſtola ad Capp. p. 79.
Atqui. Sic conjecit Geſnerus. Libri omnes *Atque*. 3, 17. *dominatur.* Turic. Guelf. Tarv. *dominenam* Goth. Voſſ. Jenſ. Ald. Baſ. Correxit Regius, cujus :uram firmat Camp. *qui per haec.* Guelf. *qui pr h.*)at *quippe h.* Camp. *qui h.* quod, etſi ſenſu non omnino , alienum tamen hinc.

eadem eſt temporis diffi- ı, quippe paſſivo. Non magnum ego facinus du- ı, ſi quis corrigat *dicente* *licto.* Sed ſubit animum :io gloſſae. Verba: *q. d.* *i. e.*, ſi ab hoc naevo Ieris, ſatis elegantia eſſe, ıego. Videor tamen per- cere moleſtam ſedulita- ɟus, qui vellet explanare *ım animi*, in quibus vo- is profecto ineſſe *fletum* et *iracundiam*, nemo fatebitur. Jam in mar- poterat allinere quis iſta, uſurpans vulgari modo, *o dicto* ſcribens pro *ad* *dictum.* Hoc malim ſal- quam ad ſummam di- inſolentiam confugere in tiliano.
-us fuit. cf. 12 Prooem. *·arus*, qui receſſiſſet, re- „periebatur." Cum hac eloquentiae affectus moventis laude cf. Cic. Orat. c. 28.

4. *haec — regunt.* Non poſſum non agnoſcere gloſſam in his verbis. Quid ſibi vult repente poſitus pluralis? Quid eſt, quod nunc *regitur* eloquentia, quae modo *regebat* i. e. *dominabatur?* cf. 7, 4, 24. ubi item „eloquentia „*regnat — imperat.*" Quid ulla parte accedit ſententiae hiſce addendis? At, regeret aliquis, unde nata gloſſa? Quid ſi ignoro? Cogarne ideo ſincera haec judicare? Et potuit haec miſera eſſe interpretatio illorum *hoc — judiciis*, cum praeſertim veteres aliquot edd. *haec* ibi dent pro *hoc*, quod correxit Regius.

tantum non. Commodum ſuccurrit locus Livianus plane

5 desuisse sibi advocatum sciat. Ubi vero ani-
mis judicum vis afferenda est, et ab ipsa veri
contemplatione abducenda mens, ibi pro-
prium oratoris opus est. Hoc non docet liti-
gator: hoc libellis non continetur. *Proba-
tiones* enim efficiunt sane, ut caussam nostram
meliorem esse judices putent: *affectus*
praestant, ut etiam velint: sed id, quod
6 volunt, credunt quoque. Nam, cum *irasci*,
favere, *odisse*, *misereri* coeperunt, agi jam
rem suam existimant: et, sicut amantes de
forma judicare non possunt, quia sensum 517
oculorum praecipitat animus, ita omnem

5. *hoc libellis.* Camp. inserit *caussarum* cum edd. ante Bad. quo acc. Basil. MSS. meorum nullus, ut nec Vall.

praestant. Turic. *putant*, a sec. manu *petunt* cum Guelf. Goth. Voss. 2. Apparet fons erroris pr. Turic. manu.

quod vol. Sic Camp. Reliqui *quia v.* cf. § 3. 13.

6. *coeperunt.* Sic Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Basil. Reliqui *coeperint.*

praecipitat animus. Ita Goth. 2. *praecitamus* Turic. a pr. manu. *praecipitamus*, cum nota divulsionis post literam *t* Cod. geminus nostro 4, 57, 8 „Dictator, bello ita gesto, „ut *tantum non defuisse* for- „tunae videretur," quo ap- pareat in neutro horum acci- pi debere *tantum non* pro *paene.* Nimium enim et stul- tum hoc erat tam in Livio quam in Qu. cf. not. crit. ad 2, 15, 14.

5. *ab ipsa — abducenda mens.* cf. 4, 5, 6.

libellis. „Quos componit „aut litigator, qui confugit „ad patronum, quia liti ipse „non sufficit: aut aliquis ex „eo genere advocatorum, qui „se non posse agere confiten- „tur, deinde faciunt id, quod „in agendo est difficillimum." Nolier lib. 12, 8, 5.

sed id — quoque. cf. 5, 14, 35.

6. *amantes — possunt.* cf. Horat. Serm. 1, 3, 38. ubi Gesnerus imitationes designat.

veritatis inquirendae rationem judex omittit occupatus affectibus: aestu fertur, et velut rapido flumini obsequitur. Ita argumenta ac te- 7
stes quid egerint, pronunciatio ostendit: commotus autem ab oratore judex, quid sentiat, sedens adhuc atque audiens confitetur. An, cum ille, qui plerisque perorationibus petitur, fletus erumpit, non palam dicta sententia est? Huc igitur incumbat orator, hoc opus ejus, hic labor est: sine quo cetera nuda, jejuna, infirma, ingrata sunt. adeo velut spiritus operis hujus atque animus est

Palat. Gebhardi. *premit amor* a sec. manu Turic. et sic reliqui. Gebhardus e suo effingit *praecipit amor*, indubitate, ut ipse censet; infeliciter, ut ego (cf. 4, 5, 4). Longe melius e vulgato Burm. *perimit amor*, quanquam hoc nimium. Nostra in Turic.' et Palat. est manifesto. Parum eleganter vulgata *amorem* iterat post *amantes*, nec *premit* nisi a poëta sic dici poterat. *verit. inquir.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *i. v.* cf. § 2. 15. *omittit.* Ita Camp. Sed Turic. *obmittit*, a sec. manu *amittit*, et sic reliqui. „Rationem veritatis inquirendae" non tanquam aliunde acceptam rem *amittit* judex, sed tanquam suum negotium *omittit*. Millies haec confusa vid. Drakenb. ad Liv. 21, 8, 12.

obsequitur. Jens. *consequitur* cum edd. ante Rusc. Correxit Regius, sed immunis ab errore Camp. cum MSS.

7. *atque aud.* Goth. (tac. Gesn.) *ac a.* cum Voss. 2. En deteriores Codd.! cf. 4, 1, 79. 5, 10, 107.

spiritus. Camp. *species* cum Goth. Voss. 2. male interpretando compendium scribendi, sicut et cum *spes* confunditur horum utrumque.

7. *hoc opus — hic labor.* Non sine respectu ad Aen. 6, 128 dictum credo.

ingrata sunt. Non videtur negligendum quod sola Turic. prima manus dat: „ingrata „sint." Sive enim potentialem illum modum agnoscis, sive refers ad *quo*, ubi lateat *tale ut in eo*, elegantius profecto sic dicitur, quam per indicativum.

8 *in affectibus.* Horum autem, sicut antiquitus traditum accepimus, duae sunt species: alteram Graeci πάθος vocant, quam nos vertentes recte ac proprie *affectum* dicimus; alteram ἦθος, cujus nomine, ut ego quidem sentio, caret sermo Romanus; *mores* appel- 51
lantur: atque inde pars quoque illa philoso-
9 phiae ἠθική, *moralis* est dicta. Sed ipsam rei naturam spectanti mihi, non tam *mores* significari videntur, quam *morum quaedam proprietas.* nam ipsis quidem omnes habitus mentis continentur. Cautiores voluntatem complecti, quam nomina interpretari, ma-

9. *omnes — continentur.* Camp. *omnis — continetur.* Non displicet, cum praesertim Turic. (a pr. manu) et Goth. (tac. Gesn.) *omnis — continentur.* *voluntatem.* Turic. Jens. (tac. Gesn.) *voluptatem.*

8. *quam — vertentes.* Alienum videtur, quod relativum accommodavit ad *species* quasi *speciem* vertissent Romani, non πάθος. Censeo igitur ex prima Turic. manu *quia* eruendum *quod.* cf. not. crit. ad § 5. Nostrum cum aliis citat Hermannus ad Aristot. Poët. p. 85.

affectum. De hoc vocabulo disputantem Regium, qui negat Ciceroni usurpatum, Burmannus frustra admonet loci Disput. Tusc. l. 5, c. 16. Ibi enim *affectus* non pro πάθει ponitur; sed expressit Cicero Platonis τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος (de repub. 3 p. 400 d.) neque quidquam voluit nisi *affectionem,* varians modo formam vocabuli.

ἦθος. cf. 5, 13, 2.

moralis est dicta. Ab ipso quidem Cicerone de Fato c. 1.

9. *omnes — continentur.* cf. not. crit.

voluntatem i. e. significationem, oppositam vocabulo. Sic 7, 10, 1 indicante Gesnero „In finitione quae sit *voluntas* „nominis, quaeritur." Adde 3, 6, 87. „Alia — cujus *ver-* „*bis,* — alia cujus *volun-* „*tate.*"

luerunt. Affectus igitur hos concitatos, illos mites atque compofitos effe dixerunt; in altero vehementer commotos, in altero lenes; denique hos imperare, illos perfuadere; hos ad perturbationem, illos ad benevolentiam praevalere. Adjiciunt quidam

in altero len. Turic. *in alteros l.* *imperare.* Turic. Guelf. Camp. *impetrare* cum Goth. Frequens confufio vid. Drakenb. ad Liv. 35, 17, 7. item noftrum 7, 4, 24. ubi Goth. (tac. Gefn.) *impetrat* pro *imperat*. Hic quidem attendenti nulla *impetrandi* ratio placere poteft. cf. 10, 1, 110.

perturbationem. Turic. Guelf. *perlationem*. Camp. *probationem* cum Goth. (nifi et Gefn. et ego dormitavimus, nam Voff. 2. narratur dare *prolationem*) et edd. ante Rufc. Miror Badium de Vallenfi altum filere. Regius correxit refragantibus, ut ipfe ait, exemplaribus. Blanditur fane emendatio; fed corruptelae origo non apparet. Equidem valde moveor fcriptura Turicenfi, quam aut ipfam veram effe, aut verae femina recondita tenere fufpicor. *Perlatio* adhuc nonnifi apud Lactantium Inftitutt. 5, 23 objicitur, fed poteftate hinc aliena. Si verum fit, fuerit repetendum ab illo *perferendi* fignificatu, quo dicitur *perlata lex*, cum aliquid per obftacula ipfa evehitur. Sed quis defenderit ἅπαξ λεγόμενον? Malis tamen aliquid,

Affectus — dixerunt. Equidem veram cenfeo κρίσιν Regii, inferentis poft *concitatos* πάθος, poft *compofitos* ἦθος (quae tanto facilius excidebant fi latinis fcripta erant literis, *patos*, *etos*); fruftra obloquentibus Badio, qui, auctore Servio, negat pronomen (*hos*) cum nomine (πάθος) fimul poni debere, et Capperonnerio, qui haec vocabula fubaudiri ait ab erudito lectore. Non dixerunt *cautiores* ifti „affectus hos effe „conc.; illos, mites" fed, quae res verbis illis Graecis fignificarentur, oftenderunt. Si abeffet *effe* ferri poffet „*dixerunt* „*hos* concitatos aff." pro eo „*vocarunt* *hoc* conc. aff." Nunc cf. 5, 6, 15. Addendo Graeca cavetur etiam fcabrities, quae fit alioquin in fequentibus. Quid enim fibi vult *in altero* — *in altero*, nifi prius ad πάθος refertur, pofterius ad ἦθος?

hos — illos — hos — illos. cf. 6, 1, 22. et in primis 4, 1, 28.

perturbationem. cf. not. crit.

peritorum, πάθος temporale esse. Quod ut accidere frequentius fateor, ita nonnullas credo esse materias, quae continuum desiderent affectum. Nec tamen minus artis aut usus hi leniores habent, virium atque impetus non tantundem exigunt. In caussis vero etiam pluribus versantur, immo, secundum
11 quendam intellectum, in omnibus. Nam,

quod ad ipsum judicem referatur. *Perlatio* illa ad summum nonnisi *causae*, *rei*; fuerit. Ad sensum apte rescripsit Regius cf. 4, 5, 6. (quanquam loco incerto et ipso) 5 Pro. 1. Sententiae ipsius summam, mirifice exornatam, habes 10, 1, 110. in Ciceronis laudibus, sed unde nil proficias ad verba nostri loci ordinanda. *Probationem* quidem sensus, ut recte ait Regius, aspernatur; quanquam fuit, cum de aliis omnibus cogitarem, ut pronomina *hos* — *illos* vulgari ordine acciperentur, *impetrare* praeferretur, *persuadere* et *benevolentia* de πάθει, non de ἤθει, dicta viderentur. Sed haec velut desperantis interpretatio fuerit.

peritorum. Turic. a pr. manu *per tuum.* Quid si antiquitus fuit: „*quidam perpetuum* ἦθος, πάθος *temporale esse?*" Insolens est *peritorum* appellatio, cum plerumque *quidam* modo dicat, in diversis rhetorum opinionibus recensendis: nec probat hic *peritos* illos.

hi leniores. Turic. (a pr. manu *hic l.*) Guelf. *haec leviores.* Camp. *ii lev.* Goth. (tac. Gesn.) *Hi lev.* cum Bodl. Vall. et edd. ante Basil. exc. Tarv. Rusc. Ald. Correxit Regius; necessario. cf. 6, 1, 50.

vero. Goth. (tac. Gesn.) omittit.

10. *peritorum.* cf. not. crit.

quae continuum — affectum. Hic *peritos* illos fortasse parum assequitur noster. Cum enim *temporale* dicunt πάθος, animi affectionem quae sic appellatur ab illa, quae ἦθος, distinguunt, non id spectant, quod in orando locum habet. *Continuum affectum* in quibusdam suasoriis concedit 3, 8, 60.

usus. cf. dicta ad 1, 1, 34. Idem significatus 10, 7, 18.

luerunt. Affectus igitur hos concitatos, illos mites atque compositos esse dixerunt; in altero vehementer commotos, in altero lenes; denique hos imperare, illos persuadere; hos ad perturbationem, illos ad benevolentiam praevalere. Adjiciunt quidam

in altero len. Turic. *in alteros l.* *imperare.* Turic. Guelf. Camp. *impetrare* cum Goth. Frequens confusio vid. Drakenb. ad Liv. 35, 17, 7. item nostrum 7, 4, 24. ubi Goth. (tac. Gesn.) *impetrat* pro *imperat.* Hic quidem attendenti nulla *impetrandi* ratio placere potest. cf. 10, 1, 110.

perturbationem. Turic. Guelf. *perlationem.* Camp. *probationem* cum Goth. (nisi et Gesn. et ego dormitavimus, nam Voss. 2. narratur dare *prolationem*) et edd. ante Rusc. Miror Badium de Vallensi altum silere. Regius correxit refragantibus, ut ipse ait, exemplaribus. Blanditur sane emendatio; sed corruptelae origo non apparet. Equidem valde moveor scriptura Turicensi, quam aut ipsam veram esse, aut verae semina recondita tenere suspicor. *Perlatio* adhuc nonnisi apud Lactantium Institutt. 5, 23 objicitur, sed potestate hinc aliena. Si verum sit, fuerit repetendum ab illo *perferendi* significatu, quo dicitur *perlata lex*, cum aliquid per obstacula ipsa evehitur. Sed quis defenderit ἅπαξ λεγόμενον? Malis tamen aliquid,

Affectus — dixerunt. Equidem veram censeo κρίσιν Regii, inserentis post *concitatos* πάθος, post *compositos* ἦθος (quae tanto facilius excidebant si latinis scripta erant literis, *patos*, *etos*); frustra obloquentibus Badio, qui, auctore Servio, negat pronomen (*hos*) cum nomine (πάθος) simul poni debere, et Capperonnerio, qui haec vocabula subaudiri ait ab erudito lectore. Non dixerunt *cautiores* isti „affectus hos esse „conc.; illos mites" sed, quae res verbis illis Graecis significarentur, ostenderunt. Si abesset *esse* ferri posset „*dixerunt* „*hos* concitatos aff." pro eo „*vocarunt hoc* conc. aff." Nunc cf. 3, 6, 15. Addendo Graeca cavetur etiam scabrities, quae sit alioquin in sequentibus. Quid enim sibi vult *in altero — in altero*, nisi prius ad πάθος refertur, posterius ad ἦθος?

hos — illos — hos — illos. cf. 6, 1, 22. et in primis 4, 1, 23.

perturbationem. cf. not. crit.

denique *faciendis et non faciendis* dicitur, huc vocari poteſt. Quidam *commendationem* atque *excuſationem* propria hujus officii 5 putaverunt: nec abnuo eſſe iſta in hac parte;

rectum a Petro Pithoeo exemplum (vid. Burm. in praef.). Hujus igitur, ſive Danielis, ſive Pithoei, haec ponitur conjectura: *ἦϑος vocari non poteſt* pro *hoc vocari poteſt*, in qua quid ſibi velit *non*, nequaquam aſſequor. An *non* poſuit alio loco, et quidem poſt *nihil*, quo minus indigeremus additamento illo Regiano *niſi?* Lenior profecto eſt medicina, cum *non* intercidiſſe ſaepe in MSS. negari plane nequeat (velut 3, 6, 10. 4, 2, 93. 6, 11, 39. 5, 13, 31. 5, 14, 27. 6, 3, 4. 18.); et hic imperitum librarium poſt *nihil* poterat etiam offendere. *Niſi* item a Regio profectum, ſed non inſertum vide 5, 7, 25. Structura quidem, qua *niſi* longius praecedit *non*, non debet offendere cf. 5, 14, 29. Inſertum a Regio *niſi* 4, 1, 25. *Hoc* eſt in omnibus libris ante Leid. et revocavit etiam Capp. ἀπροσδιονύσως. Unde igitur *huc?* Profecto a ſummo viro I. F. Gronovio, qui in literis ad N. Heinſium „De Inſtitutt.“ ait „non me immiſceo, niſi quod vivo“ (Schrevelio) „pauculas conjecturas dedi.“ Jam praeſtantiſſima cum ſit haec emendatio (cf. Geſn. idem mutantem 4, 2, 55.), magis tamen arridet illa Pithoeana, velut ſponte naſcens ex Graeco ΗΘΟϹ, et ſententiam habens planiorem. Et ecce mox (§ 12. pr. loco) pro ἦϑος in Camp. ed. eſt *hoc*.

abnuo. Turic. a pr. manu *abnunc.* Guelf. Camp. Tarv. *ab uno* cum Jenſ. Sed jam Turic. a ſec. manu noſtrum, quod et in aliis vidit Regius.

eſſe. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſed* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Hic de conjectura noſtrum

ſtis — non faciendis, nihil obſcuritatis haberet locus. Sed neceſſe erat rationem anteverti, unde inſolentiam illam praemittendi pronomina velut neceſſario extitiſſe mihi perſuadeo. Quaerat quidem aliquis: Num in ſtatu conjecturali quidquam *de honeſt. — faciendis* tractet orator? Sed cum in affectuum praeceptis verſemur, quorum ſedes propria eſt in epilogo, nihil profectò, quod ad docendum unice faciat, hic ſpectatur; verum oratoris eſt cum judice negotium, hunc ad pronunciandum hortantis, ubi ſemper aliquid ex iſtis tractatur.

huc vocari. cf. not. crit.

ſed non concedo, ut ſola ſint. Quin illud 12 adhuc adjicio, πάθος atque ἦθος eſſe interim ex eadem natura, ita ut illud majus ſit, hoc minus, ut *amor* πάθος, *caritas* ἦθος: interdum diverſa inter ſe, ſicut in epilogis; namque πάθος *concitat*, ἦθος ſolet *mitigare*. Proprie tamen mihi hujus nominis exprimenda natura eſt, quatenus appellatione ipſa non ſatis ſignificari videtur. Ἦθος, 13

dediſſe videtur; veriſſima illa, nec adeo dura. Confunduntur enim *eſſe*, *eſſet* (5, 1, 31) *eſt* (3, 8, 31). Quidni cum hiſce *ſed*, quod toties cum *et?*

12. *adj.* πάθος *atque* — πάθος *caritas* ἦθος: *int.* Guelf. *adj.* ἦθος *atque* πάθος *caritas int.* Turic. a pr. manu *adj.* π. *a.* η. *e. i. e. e. n. i. n. i. m. ſ. h. m. u. amor* ηθος *caritas* ηθος *int.* Secunda manus noſtrum, ſed Graeca litt. latt.

concitat. Turic. a pr. manu: *concitavit.* An fuit: *nam quae — concitavit* cet.? *Proprie.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *Propria.*

tamen — eſt. Sic Jenſ. et edd. ante Bad. quo accedunt Gryph. et edd. ante Obr. Reliquae edd. *t. m. vis n. et e. n. e.* quam, nihil monito lectore, jam Badius dedit. MSS. faciunt cum hiſce Goth. Voſſ. 2. Bodl. Turic. (niſi quod *et* omittit pr. ejus manus) Guelf. (niſi quod tranſponit *vis nom. mihi*). Inſerit Camp. *hujus* poſt *mihi*, in ceteris ſimilis. Vide mihi affectationem hyperbati in illis: *vis nom. et expr. nat. eſt* (cf. not. ex. ad 4, 2, 112). Proclivis autem erat error ab *mihi hujus* delabendi in *mihi vis.*

ſignificari. Turic. Guelf. Camp. *ſignificare* cum Goth. et edd. ante Bad. Leniſſima quidem mutatio (cf. 5, 7, 37.) ſed

12. *interim — interdum.* Poſſit videri alterutrum corrigendum (cf. not. crit. ad 4, 2, 19.), quo manifeſtior fiat relatio, ſed neque libri variant et hujusmodi diſſimilitudinem aliquoties animadvertimus in noſtro cf. 5, 13, 28. Suet. Caeſ. 81. *interdum — alias.* Cal. 43. *modo — interdum.* Claud. 15. *modo — nonnunquam*, in quorum locorum poſtremo vid. Oud.

concitat — mitigare. vide 4, 5, 9.

ſignificari. cf. not. crit.

quod intelligimus, quodque a dicentibus desideramus, id erit, quod ante omnia *bonitate* commendabitur: non solum mite ac placidum, sed plerumque blandum et humanum, et audientibus amabile atque jucundum: in quo exprimendo summa virtus ea est, ut fluere omnia ex natura rerum hominumque videantur, quo mores dicentis ex oratione pelluceant, et quodammodo agnoscantur.
14 Quod est sine dubio inter conjunctas maxime

fortasse non necessaria. Intelligam subjectum, non ut in recepta *naturam*, verum *nomen*. „Hoc, non videtur satis significare i. e. significans esse" (cf. 8, 6, 6. item not. ex. ad 1, 7, 32.) „ipsa appellatione i. e. pronunciatione, vel sono" (cf. 11, 3, 35 ex Cicerone). Simile quiddam 1, 7, 10 „K — quae „*significat*." Sed potest geminus videri locus 9, 3, 44 ubi est *ostendi*.

13. *quod*. Turic. Guelf. *quia* ut et mox post *erit* et § 14. ante *est*. cf. § 5. 15. *a dicentibus*. Turic. *adicientibus* (a pr. manu). Guelf. *adjicientibus*. cf. 3, 6, 10. Ille a sec. manu *a docentibus* et sic Camp. cum omnibus ante Capper. qui recepit, quod secundis curis posuerat Obr. sequentibus Gesnero et Bipontinis; Andrete autem et Blassio male redeuntibus ad obsoleta, quae operose interpretari conatur Rollinus. Defendere eadem videtur Gedoynus in nota versioni subjecta; sed frustra. *quo mores*. Turic. Guelf. *quae m.*

mores dicentis. Turic. Guelf. *m. dicitis*, sed ille a sec. manu *molestis*. *pelluceant*. Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *perluceant* cum edd. ante Basil. quo acc. Gryph. (cf. 6, 1, 17. item hic § 16. sed in primis 11, 3, 35).

agnoscantur. Goth. (tac. Gesn.) *agnoscuntur*.

13. *quo mores*. Obscurius hoc et affectatius quam pro Quintiliano. Displicet in primis *quo*, post *ut* idem valens. An *quod* legemus potestate τοῦ *quia?* cf. § 2.

14. *sine dubio* — *Sed tamen*. Probat vulgare praeceptum, sed sufficere negat, et majorem partiendi diligentiam adhibet. cf. 4, 1, 7.

personas, quoties *ferimus*, *ignoscimus*, *satisfacimus*, *monemus*, procul ab ira, procul ab odio. Sed tamen alia patris adversus filium, tutoris adversus pupillum, mariti adversus uxorem moderatio est (hi enim praeferunt eorum ipsorum, a quibus laeduntur, caritatem; neque alio modo invisos eos faciunt, quam quod amare ipsi videntur); alia, cum senex adolescentis, alia, cum vitium honestus

14. *ferimus*. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *perferimus*. *monemus*. Goth. (tac. Gesn.) *movemus* cum Voss. 2. *praeferunt*. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Voss. 2. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. prior. Regius de conjectura inseruit *se*, praeter necessitatem. Ablegat Burm. ad 10, 1, 113 ubi MSS. mei et Camp. cum aliis *praeferens*. cf. mox 6, 3, 17. Structuram defendit etiam Badius. cf. Clav. Ern. Cic. Drakenb. ad Liv. 27, 34, 5. et Lexica. Nec video quare Oud. damnet ad Suet. Cal. 14. Hic quidem Rusc. non exprimit mutationem Regianam. cf. 6, 1, 50.

laeduntur. Turic. (a pr. manu) *ledimur* cum Jens. et edd. ante Ald. ne Rusc. quidem recedente. Sed Camp. verum dat. Correxit Regius. *alia cum vitium*. Sic Turic (a sec. manu) Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Tarv. quae sic habet: *a. enim v.* Prima Turic. manus: *alieni c. v.* in cujus correctione obscurius quid addi narratur, quod referat *enim*. Ald. *convicium* omisso *alia*. Mox omnes *a. c. convicium*. Meo in Guelf. silentio parum fido. Non est, quare protinus *convicii* mentio injiciatur; *vitium* enim sufficit: aptius quoque ad id quod sequitur *affici*. Insuavis etiam sonus *cum con.* facile poterat vitari, si hoc volebat Qu. Conjicit, hic quidem sub nota *D.*, nescio quis in Leidensi *aut c. conv.* cf. not. ad § 11.

praeferunt. cf. not. crit.
honestus. vid. 1, 1, 25. Sic et 9, 2, 61. ex Cicerone 11, 1, 42. 82. 11, 3, 137. Hor. Ep. ad Pis. 213. Ita Plaut. in Aulul. 4. 9, 6. *frugi*. Structura sane mollior erat, posita voce *vitium* statim post *adolescentis*. Fortasse tamen pondus addere voluit orationi.

inferioris fert (hic enim tantum concitari,
15 illic etiam affici debet). Sunt et illa ex eadem natura, sed motus adhuc minoris, *veniam petere*, *adolescentium defendere* 520

fert. Turic. *ferit*.

15. *adolescentium*. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *adolescentiam* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. (nisi quod Tur. et Goth. *adul.*) exc. Tarv. qui *adolescentiae*, ut reliqui omnes. Dedi conjecturam verissimam Burmanni.

Quod ipsum conjungas cum minore dicendi insolentia si transposueris *inferioris honestus*. vid. 4, 2, 112.

hic enim — debet. Quod est hujus sententiae subjectum? Id quidem nemo videtur quaesisse. Si locutionem acceperunt impersonalem, qua diceretur *concitatur*, *afficitur* sicut *curritur*, *itur*, unde mox fieret *concitari debet* quomodo *curri debet*; exempla quam maxime desidero durissimae structurae; et ne sic quidem in verbo transitivae significationis procedit ratio, qualis est in illis intransitivis *eundi*, *currendi*. Mutatione subveniri debet loco. Aut pro *illic* scribemus *ille*, aut *decet* pro *debet* (cf. not. crit. ad 4, 1, 76). Expeditissimam praestat sententiam prior correctio. Refertur enim hoc ad postremum exemplum *senis* et *honesti* non item ad reliqua, supra posita. Jam in verbis hisce *concitandi* et *afficiendi* nequaquam est argutandum quasi cum artificiali quadam diligentia usurpatis, quod vel ipsa hac eorum conjunctione apparet. Versatur sane Qu. in praeceptis τοῦ ἤθους, ut ne locus quidem esse videatur *concitando*. Sed cum ipsa etiam indignatio possit moderatione temperari, eum, qui cum ἤθει velit tractare hunc affectum, pro personae differentia agere debere monet. „Honestus, ferens vitium in„ferioris, solum indignatio„nis, sed mitigatae ejus per „ἦθος, affectum ostendet: „Senex, adolescenti errorem „ignoscens, praeter illam in„dignationem, paternum etiam „quendam dolorem testabi„tur." *Illic* tanto libentius muto, quanto concinnior exit structura, si in adjunctis istis duobus, quorum utrumque inducitur per *enim*, utrobique sunt pronomina personalia, non adverbia secundo loco. Similis ratio erat 1, 7, 8.

personas, quoties *ferimus*, *ignoscimus*, *satisfacimus*, *monemus*, procul ab ira, procul ab odio. Sed tamen alia patris adversus filium, tutoris adversus pupillum, mariti adversus uxorem moderatio est (hi enim praeferunt eorum ipsorum, a quibus laeduntur, caritatem; neque alio modo invisos eos faciunt, quam quod amare ipsi videntur); alia, cum senex adolescentis, alia, cum vitium honestus

14. *ferimus*. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *perferimus*. *monemus*. Goth. (tac. Gesn.) *movemus* cum Voss. 2. *praeferunt*. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Voss. 2. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. prior. Regius de conjectura inseruit *se*, praeter necessitatem. Ablegat Burm. ad 10, 1, 113 ubi MSS. mei et Camp. cum aliis *praeferens*. cf. mox 6, 3, 17. Structuram defendit etiam Badius. cf. Clav. Ern. Cic. Drakenb. ad Liv. 27, 34, 5. et Lexica. Nec video quare Oud. damnet ad Suet. Cal. 14. Hic quidem Rusc. non exprimit mutationem Regianam. cf. 6, 1, 50.

laeduntur. Turic. (a pr. manu) *ledimur* cum Jens. et edd. ante Ald. ne Rusc. quidem recedente. Sed Camp. verum dat. Correxit Regius. *alia cum vitium*. Sic Turic (a sec. manu) Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Tarv. quae sic habet: *a. enim v.* Prima Turic. manus: *alieni c. v.* in cujus correctione obscurius quid addi narratur, quod referat *enim*. Ald. *convicium* omisso *alia*. Mox omnes *a. c. convicium*. Meo in Guelf. silentio parum fido. Non est, quare protinus *convicii* mentio injiciatur; *vitium* enim sufficit: aptius quoque ad id quod sequitur *affici*. Insuavis etiam sonus *cum con.* facile poterat vitari, si hoc volebat Qu. Conjicit, hic quidem sub nota *D.*, nescio quis in Leidensi *aut c. conv.* cf. not. ad § 11.

praeferunt. cf. not. crit.
honestus. vid. 1, 1, 25. Sic et 9, 2, 61. ex Cicerone 11, 1, 42. 82. 11, 3, 157. Hor. Ep. ad Pis. 213. Ita Plaut. in Aulul. 4. 9, 6. *frugi*. Structura sane mollior erat, posita voce *vitium* statim post *adolescentis*. Fortasse tamen pondus addere voluit orationi.

faciendi, *rogandi*, εἰρωνεία, quae diverſum ei,
16 quod dicit, intellectum petit. Hinc etiam ille major ad conciliandum odium naſci affectus ſolet, cum hoc ipſo, quod nos adverſariis ſummittimus, intelligitur tacita impotentiae exprobratio. Namque eos graves et intolerabiles id ipſum demonſtrat, quod cedimus: et ignorant cupidi maledi-

mea conjectura. Reliqui *ſimulationis*. Erroris, ſi error, origo eſt in continuatione ſtructurae (cf. 6, 1, 49. 6, 3, 33.) ſequente praeſertim *S* in *ſatisfaciendi*.

rog. εἰρωνεία. Sic Turic. Guelf. Reliqui inſerunt *et*. Sed tamen nominativum in εἰρ. retinent Goth. Camp. Loc. Ven. Raſc. Reliqui εἰρωνείας, quorum eſt jam Tarv. *Et*, etiam cum genitivo εἰρ., rejiculum (cf. p. 79 praef. noſtr.) natum ex primis graeci literis. Foediſſima etiam fuerit definiendi ſimplicitas, εἰρωνείαν ipſam hic, quid ſit, oſtendere. Neque enim de induſtria hic ea tractabatur, ut ferri poſſet verboſa hujusmodi explanatio, velut 9, 2, 44. Quidni jam antea 4, 1, 39 hoc vocabulum credidit interpretatione egere? In noſtra quidem ratione, haec, quae adduntur, eo ſpectant, ut *diverſus* ille *intellectus* referatur ad *rogandum*, *ſatisfaciendum*; non generatim et univerſe dicatur. „Dum *rogat*, „ſignificat indignationem; dum *ſatisfacit*, maledicit."

quod. Turic. a pr. manu *quia*. cf. § 13. 36.

16. *quod.* Turic. *qui*, a ſec. manu *quo* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. (cf. 5, 13, 42). In ipſo *qui* Tur. latet *quod*. cf. 3, 7, 5. Probam ſcripturam dat Camp. *ſummittimus.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *ſubm.* cf. § 13. 18. *tacita.* Jenſ. *tacite* volebat *tacitae*, et ſic edd. ante Baſ. exc. Camp. Tarv. Ald.

16. *ille major — affectus.* Qui in ipſum πάθος evadit.

nos — ſummittimus. Geſnerus appoſite exemplum oſtendit Cic. pro Roſc. Am. c. 49.

et ignorant. Geſnerus, poſt Capper., rectiſſime improbat Burmannum, ſuadentem *nec ign.*, quaſi *affectatores* illos *libertatis* laudet Qu., conferre jubens 6, 4, 13.

:endi, aut affectatores libertatis, plus invidiam, quam convicium, posse: nam invidia adversarios, convicium nos invisos facit. Ille jam paene medius affectus est, ex 17 amoribus et ex desideriis amicorum et necessariorum. Nam et hoc major est, et illo minor. Non parum significantes etiam illa in scholis ἤθη dixerimus, quibus plerumque rusticos, superstitiosos, avaros, timidos, secundum conditionem propositorum effingimus. Nam si ἤθη *mores* sunt; cum hos

plus invid. Guelf. *quam inv.* Mire !

17. *am. et ex.* Turic. (a pr. manu) Camp. omittunt *et*. Non male. *significantes*. Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. Reliqui *significanter*. Nostrum vulgato, etsi exiguo discrimine, praestare videtur. Sic et Oudend. ad Suet. Claud. 28 *libens* praetulit τῷ *libenter*. Adverbium propius verbum esse debebat, ni fallor. „Si ita dixerimus, recte, quid res sit, ostendemus." cf. § 12. 27. Jens. (tac. Gesn.) *significantur* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

propositorum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *propositionum* cum Goth. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit. *si* Sic Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Vall. Bad. pr. Obr. Reliqui *sic* ex prava Regii correctione, quanquam jam Camp. idem.

17. *hoc major*. *Hic* in hisce semper ad ἦθος referendum est, *ille* ad πάθος.

significantes. cf. not. crit. Designat profecto quas ethopoeïas appellamus. vide dicta ad 1, 9, 3.

propositorum. i. e. thematum cf. 4, 1, 4. 7, 1, 4. Quanquam vel hoc exemplo apparet, quantum fluctuet Qu. in vocabulis artis usurpandis (cf. 5, 14, 10): *propositum* enim apud Ciceronem nequaquam est *thema*, verum θέσις, vide 3, 5, 5.

Nam, si — orationem. Nominis proprietatem defendit. „Si enim ἤθη sunt *mores*, „quid aliud nisi ἤθη in ora„tione nostra potest esse tum, „cum *mores* imitamur.

18 imitamur, ex his ducimus orationem. Denique hoc omne bonum et comem virum poſcit. Quas virtutes cum etiam in litigatore debeat orator, ſi fieri poteſt, approbare, utique ipſe aut habeat, aut habere credatur. Sic proderit plurimum cauſis, quibus ex ſua bonitate faciet fidem. Nam qui, dum dicit, malus videtur, utique male dicit: non enim videtur juſta dicere,
19 alioqui ἦθος videretur. Quare ipſum etiam dicendi genus in hoc placidum debet eſſe ac mite: nihil ſuperbum, nihil elatum ſaltem 522
ac ſublime deſideret: proprie, jucunde,

imit. ex. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Bad. pr. (et profecto Vall.) Obr. Reliqui inſerunt *et.* Peſſime.

18. *approbare.* Turic. *adprobari*, a ſec. manu *adprobare.* cf. § 16. 6, 3, 3. *alioqui* ἦθος. Turic. *a. et vos.* Guelf. *a. et nos.* Goth. (tac. Geſn.) *a. ethos.* Jenſ. inſerit *qui* cum edd. ante Bad. exc. Camp. in qua ſcriptura eſt interrogandi forma, negationem valens. Ego ex Turic. ceterisque illis ſcripturis eruo: *et bonus.* Poſtremi vocabuli compendium locum dedit errori. De ſententia cf. 2, 15, 34.

18. *Denique hoc omne.* Cave ad proxima adjungas. *Hoc omne* eſt id quod generatim tractamus, τὸ ἦθος.

approbare. ſcil. judicibus. Sic idem verbum 3, 6, 63.

alioqui — ἦθος videretur. Hoc non intelligo. Dicunt, *videretur* poſitum pro *appareret*, *conſpiceretur.* Sed hoc dici poſſe video, probari poſſe, non video; in tanta praeſertim vicinia proprie adhibiti verbi *videri.* Neque facile credam ἦθος ſic a Romano pro *virtute* potuiſſe uſurpari quae apud Graecos interdum eſt ſignificatio. vid. not. crit. Recte autem Pſeudo-Turnebus conferre jubet 5, 12, 9.

19. *nihil elatum ſaltem — deſideret.* „Quid ſignificat illud: *ſaltem?* Malim etiam „legere: *deſiderat.*“ Rollinus. De *ſaltem* cf. 5, 1, 3. Burmannus h. l. eadem quae nos animadvertit, negligens tamen,

credibiliter dicere, sat est. ideoque et medius ille orationis modus maxime convenit. Diversum est huic, quod πάθος dicitur, 20 quodque nos *affectum* proprie vocamus: et, ut proxime utriusque differentiam signem, illud comoediae, hoc tragoediae simile. Haec pars circa *iram*, *odium*, *metum*, *invidiam*, *miserationem* fere tota versatur. Quae quibus ex locis ducenda sint, et manifestum omnibus, et a nobis in ratione prooemii atque epilogi dictum est. Et *metum* tamen 21 duplicem intelligi volo, quem patimur, et

19. *orationis.* Sic (ut optabat Regius) Turic. Guelf. Camp. cum Vall. Voss. 2. *oratoris* Jens. et reliquae ante Rusc.

20. *proxime.* Goth. *proprie* cum Voss. 2. et Vall. cf. 6, 1, 52. *duc. sint.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *d. sunt* cum edd. ante Basil.

quod negatio adjungitur, sine qua diversa est ratio; et ablegans ad exempla aliena scriptoresque, quorum nemo nostram locutionem respexit. De *desiderat* tacet. Equidem unice accedo Rollino. cf. 4, 1, 24. Alienum esse conjunctivum, liquebit si quis posuerit: *concupiscat, petat;* quod ipsum tamen magis ferendum quam idem in *desiderando*, cujus indicativus valet conjunctivum *habeat.* cf. 4, 2, 9.

medius ille — modus. vide 2, 17, 8.

20. *proxime.* scil. ad veritatem i. e. quam *verissime* fieri potest. Sic et Plin. H. N. l. 16. p. Bip. 128 „*proxime* „— aestimanti.“ Ejusdem generis locutio videtur *proximum* argumentum, quae legitur Declam. 13. p. Bip. 258. cui loco conferunt Appulej. Apolog. p. Elmenh. 278 (non longe ab initio) „tam *proxi*„*mum* argumentum.“ Minus placet quod *proximum* illic interpretantur *in promptu obvium.* Possit tamen et *proximitas* ista trahi non ad *veritatem* sed ad rem ubique tractatam, ut hic *proxime* ad *affectus* hosce; minus et hoc apte, ut mihi quidem videtur.

quem facimus: et *invidiam;* namque altera invidum, altera invidiosum facit. Hoc autem hominis, illud rei est; in quo et plus habet operis oratio. Nam quaedam videntur gravia per se, *parricidium*, *caedes*, *vene-*
22 *ficium:* quaedam efficienda sunt. Id autem contingit, aut cum magnis alioqui malis gravius esse id, quod passi sumus, ostenditur; quale est apud Virgilium:

O felix una ante alias Priameïa virgo,
Hostilem ad tumulum Trojae sub moenibus altis
Jussa mori —

(quam miser enim casus Andromachae, si
25 comparata ei felix Polyxena!) aut cum ita exaggeramus injuriam nostram, ut etiam, quae multo minora sunt, intoleranda dica- 521

21. *altera invidum.* Desunt haec Goth. et Voss. 2. cf. § 7. *oratio.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *ratio* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Male. In Vall. nostrum a sec. manu. *parricidium.* Turic. *patrio.*

22. *cont. aut cum.* Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) omittunt *aut* cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. nisi quod Basil. modo pro *autem* dat *aut.* Habent particulam Guelf. Goth. si recte tacui. *ei.* Guelf. *eo.* Turic. *os*, a sec. manu *o.*

25. *ita.* Turic. (a pr. manu) Camp. *vita.*
multo. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *multa* cum edd. ante Rusc. Correxit Regius, sed Camp. verum.

in rat. prooem. atque epil. l. 4. c. 1. l. 6. c. 1.

21. *et invidiam.* Designat Turnebus Tuscul. Disp. 4, 7. „invidia non in eo, qui invidet solum dicitur, sed etiam „in eo, cui invidetur."

Hoc — illud. cf. § 9.

22. *Virgil.* Aen. 3, 321.

mus: *Si pulsasses, defendi non poteras: vulnerasti.* Sed haec diligentius, cum ad eam amplificationem venerimus, dicemus. Interim notasse contentus sum, non id solum agere affectus, ut, quae sunt, ostendantur acerba ac luctuosa, sed etiam ut, quae toleranda haberi solent, gravia videantur: ut, cum in maledicto plus injuriae, quam in manu; in infamia plus poenae dicimus, quam in morte. Namque in hoc eloquentiae 24
vis est, ut judicem non in id tantum compellat, in quod ipsa rei natura ducetur: sed aut, qui non est, aut majorem, quam est, faciat affectum. Haec est illa, quae δείνωσις vocatur: rebus indignis, asperis, invidiosis

ad eam ampl. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui omittunt *eam*, quod expunxit Regius. *venerimus.* Guelf. Camp. *veniemus.* Male. Turic. pr. manus omisit.

24. *in id.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ad id.*

compellat. Sic Turic. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. Reliqui *impellat.*

ipsa rei. Sic Turic. Camp. cum Voss. 2. (Nec Goth. nec Guelf. ulla in schedis mentio.) Reliqui fere *ipse a rei*, quanquam leviter fluctuant.

ducetur. Sic Turic. Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Ald. Voss. 2. (Goth. *ducitur* tac. Gesn.) Reliqui *duceretur.* cf. § 3.

23. *ad eam amplificationem.* vide 8, 4, 9 seqq. Dicit et ibi aliquoties *haec amplif.* ut species ostendatur universae *amplif.*

Interim notasse. cf. 5. 11, 16.

quae sunt i. e. acerba ac luctuosa.

addens vim oratio: qua virtute praeter alias plurimum Demosthenes valuit. Quod si tradita mihi sequi praecepta sufficeret, satis feceram huic parti, nihil eorum, quae legi, vel didici, quod modo probabile fuit, omittendo: sed mihi in animo est, quae latent penitus, ipsa hujus loci aperire penetralia; quae quidem non aliquo tradente, sed expe-

alias. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Vall. Voss. 2. Bad. Reliqui *alios.*

25. *satis feceram.* Turic. *s. fecerat.*

mihi. Turic. a pr. manu *mere* et sic Alm. (cf. 6, 1, 38. item mox). Unde efficit Burmannus scripturam, mihi valde placentem: *eruere i. a. e. q. l. p. et i.* cet. *Et* additum in hac ratione, longe molliorem et tersiorem facit structuram. Quis enim probet haec: „quae latent *penitus ipsa penetralia aperire?*" cf. 9, 2, 63 „*latens* aliquid *eruitur*" item 6, 1, 51. Tarv. (per errorem) *nihil.* Guelf. mox omittit *ipsa*, solus, nec bene. Adde et 4, 2, 60. „*occultum — erutum.*"

24. *praeter alias*, intellige *virtutes.* Nota res, et agnita tam veteribus quam recentioribus. Vide in primis Dionysii Halic. librum περὶ Δημοσθένους δεινότητος, quae quidem ipsa latius patet quam δείνωσις. Consule et Lexicon rhetoric. Graec. Ernesti in δείνωσις.

25. *mihi.* vide not. crit.

non aliquo tradente. Monent VV. DD. hoc praeceptum a Cicerone dari de Orat. 2, 45. ab Horatio notissimo loco ad Pison. v. 101 seqq. Almelovenius et Aristotelem appellat (non quidem in Rhetoricis, ut ipse ait, sed in Poetica c. 18 apud Buhl. V. 5. p. 240) πιθανώτατοι γὰρ ἀπ' αὐτῆς τῆς (vide Hermann. p. 158.) φύσεως οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσι. Sed illud de φαντασίαις (§ 29 seqq.) tanquam peculiare Quintiliano vindicat Gesnerus. Si Strebaeus, quem improbat Gesnerus, ad Ciceronem de Orat. *insolentiam gloriandi* objicit Quintiliano, asperius sane, vix tamen reperio, quo defendam ampullas hasce in homine alio qui sano in primis et prudente, cum neque primus eruerit hoc neque ipsum praeceptum sit ex arcanis et reconditis. Ne Gedoynus quidem mihi satis facit, qui Qu.

rimento meo, ac natura ipſa duce, accepi.
Summa enim (quantum ego quidem ſentio) 26
25 circa movendos affectus in hoc poſita eſt, ut
moveamur ipſi. Nam et luctus, et irae, et
indignationis aliquando etiam ridicula fuerit
imitatio, ſi verba vultumque tantum, non
etiam animum, accommodaverimus. Quid
enim aliud eſt cauſae, ut lugentes, utique
in recenti dolore, diſertiſſime quaedam ex-
clamare videantur, et ira nonnunquam
indoctis quoque, eloquentiam faciat, quam
quod illis ineſt vis mentis, et veritas ipſa
morum? Quare in iis, quae veriſimilia eſſe 27
volemus, ſimus ipſi ſimiles eorum, qui vere
patiuntur, affectibus: et a tali animo pro-
ficiſcatur oratio, qualem facere judicem

26. *indignationis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *indignationes* cum Voſſ. 2. Ald. Nulla Alm. mentio cf. modo item mox hac §. *etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Ald. Baſ. Reliqui omittunt. Malim *ei* quoque hic inſeri alicubi.

fuerit. Turic. *fuit* a pr. manu (cf. § 15.), correctum *ſunt* et ſic Guelf. Sed Goth. *ſunt ut* cum Voſſ. 2. Neque hic Alm. memoratur cf. modo, item § 27.

accomm. Turic. *accommodarimus* a pr. manu. Placet.

nonnunquam indoctis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Leid. Reliqui inſerunt *in.* Turic. Goth. *indoctus.*

27. *quae veriſ.* Turic. *quoque v.* cum Alm. cf. § 26. item hac §.

probe memorem, quid alii dixerint, hoc colore excitare modo voluiſſe orationem.

accepi. Non ſane placet verbum ad *penetralia* relatum; ſed omiſſa jam eſſe videtur ſimilitudo, et in univerſum haec dicta.

26. *veritas — morum.* Vix mihi tempero, quin legam *motuum.* Mox § 29 ſunt *motus.*

volet. An ille dolebit, qui audiet me, qui in hoc dicam, non dolentem? irascetur, si nihil ipse, qui in iram concitat se idque exigit, simile patietur? siccis agenti oculis
28 lacrimas dabit? fieri non potest. Nec incendit, nisi ignis; nec madescimus, nisi humore: nec res ulla dat alteri colorem, quem non ipsa habet. Primum est igitur, ut apud

me qui in hoc dic. Sic Turic. cum Alm. ille tamen a secunda manu *m. q. si h. d.* et sic Guelf. *m. cum haec d.* Goth. Voss. 2. *m. cum hoc d.* Camp. et edd. ante Stoer. qui transponit *m. hoc cum d.* et sic reliqui.

dolentem. Turic. a sec. manu *dolenter* et sic Guelf. cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. cf. § 17. *se.* Sic Guelf. cum Jens. et edd. ante Ald. *concitasse.* Turic. a pr. manu, a sec. *concitat,* omisso *se.* Alm. *concitassem* (cf. hac § item § 29). Regius expunxit *se* quod reliqui omittunt, in his Goth. Vall. 2. cf. § 20. *agenti.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *agentis* cum Alm. Voss. 2. Vall. Ald. *agens* (ut volebat Regius) Loc. et reliquae ante Gryph. exc. Bad. sec., qui primus nostrum; unde, ignoro. Sanius hoc est profecto et verius, sed nescio quomodo acrius et elatius videtur cum genitivo, ut *siccis oculis* sint dativi, quo positus etiam participii deducit. Neque hic tam proclivis erat error librariorum, qui *s* ad *agenti* addiderint de suo.

28. *alteri.* Turic. Guelf. *alterius.* Camp. omittit.

non ipsa. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *i. n.* cf. § 15. 34.

27. *in hoc.* scil. ut doleat; ita mox *idque exigit.* cf. Ruhnken. ad Vellej. 2, 41 extr.

concitat se. Cave ad dicentem referas pronomen.

agenti. cf. not crit.

28. *dat alteri colorem.* „Non versatur Fabius in rerum naturalium doctrina, aut circa experimenta chemicorum; alias facile esset exemplis ista revincere tum vulgaribus tum reconditioribus: de simplici illo crassoque affrictu et contactu carbonum, rubricae, ac pigmentorum agere eum apparet." Gesnerus.

nos valeant ea, quae valere apud judicem volumus: afficiamurque, antequam afficere conemur. At, quomodo fiet, ut afficiamur? 29
neque enim ſunt motus in noſtram poteſtatem. Tentabo etiam de hoc dicere. Quas *φαντασίας* Graeci vocant, nos ſane *viſiones* appellemus: per quas imagines rerum abſenſentium ita repraeſentantur animo, ut eas cernere oculis, ac praeſentes habere videamur. Has quisquis bene conceperit, is erit 30

29. *noſtram poteſtatem.* Sic Turic. (a pr. manu). Reliqui *noſtra poteſtate.* „Suſpicor antiquam et Ciceroni uſitatam con„ſtructionem hic corrupiſſe librarios, nam in V. C. Alm. „erat" (an et ibi, ut in Turic., repoſita vulgata? cf. § 27. item hac §) „*in noſtram poteſtatem.* ita enim Gellius lib. 1. „c. 7. docet veteres dixiſſe. vide et Gronov. ad Liv. 2, 14" (et Drakenb. ibidem) „et Voſſ. ad Jul. Caeſ. de bello Civil. 1, „25. et commentatores ad Sueton. Auguſt. 13." (quibus adde Oudend. ibidem et Sueton. Aug. c. 16 „in *conſpectum* fuiſſe.") Burmannnus. Palatini Gebhardi vulgatam dare putandi ſunt, cum iis utatur hic ad 1, 1, 12 *in uſum* et 3, 6, 63 *in aliam — opinionem* praeferentibus, defendens noſtram ſtructuram crepundd. 1, 5. noſtri tamen loci immemor. Libro 3. Burm. conjicit *iſſe* pro *eſſe.* *Φαντασίας.* Turic. *fantaſias* cum Jenſ. et reliqui quoque ante Ald. latt. litt. (quibus adde Bad. pr.) ſed per *ph.* *appellemus.* Camp. *appellamus.* cf. 5, 10, 1. *cernere.* Turic. *cenſe* a ſec. manu *cenſere*, et ſic Alm. cf. hac § item § 30. *videamur.* Foedum operarum Geſneri vitium *videamus* repetitum a Bip.

30. *conceperit.* Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *coeperit* cum Alm. Vall. Goth. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Bad. ſec. Correxit Regius, et, quod hic neglexit, idem feci mox § 33 quem locum Burm. huic in vulgata tuendo affert, parum recte.

29. *in noſtram poteſtatem.* cf. not. crit.

Φαντασίας. „Vide de his „ſummum magiſtrum Longi„num c. 15" (non 16) „et „quae ad eum viri doctiſſi„mi" Geſnerus. cf. Lexicon Rhet. Ern. Graec. h. v.

in affectibus potentissimus. Hunc quidam 52
dicunt εὐφαντασίωτον, qui sibi res, voces, actus secundum verum optime finget: quod quidem nobis volentibus facile continget. An vero, inter otia animorum, et spes inanes, et velut somnia quaedam vigilantium, ita nos hae, de quibus loquor, imagines prosequuntur, ut peregrinari, navigare, proeliari, populos alloqui, divitiarum, quas non habemus, usum videamur
51 disponere, nec cogitare, sed facere: hoc

Nam et ibi libri omnes *coepit*, nec nisi aliquot in utroque loco *ceperit*, *cepit* quae est correctio librarii, cum in *coeperit*, *coepit*, lateat vera ipsa scriptura, per compendium.

Hunc. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. Jens. *has.* orto errore ex obscuritate vocis quae sequitur Graecae.

quidam. Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *quidem* cum edd. ante Ald. Sed Guelf. et Camp. verum.

εὐφαντασίωτον. Turic. tam obscuris litt. ut legi nequeat. Guelf. lacunam habet. Goth. ἐν πᾶσι σοφόν cum Voss. 2. dare narretur ἐμπαντασοφὸν, sed hic in margine ἐμφαντασίοτεν Camp. ειπαησιστοτον. Tarv. primus veram vocem. Adhuc hoc solo loco cognovimus vocabulum Graecum cf. 5, 6, 35 ubi Camp. expresse απρολῃπτον.

An vero. Turic. Guelf. *nil v.* Alm. dare narratur: *nihil* ū (cf. § 29. 34). Jens. (tac. Gesn.) *Nam u.* Reliqui *Nam ut*, pro quo Regius malit *N. vel*, corrupte vulgatam legi agnoscens. *Vero* est etiam in illo *u* Jens. *An* pro *Nam* vel potius NIL (cf. 5, 14, 25 not. ex.), de conjectura reposui, et probo locis geminis quae vide in not. ex.

loquor. Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *loquimur.* cf. 5, 8, 4.

prosequuntur. Goth. (tac. Gesn.) *perseq.* cum Voss. 2. Vall. cf. § 27.

30. *An vero — non transferemus.* De hac excitandae orationis forma cf. 5, 12, 21.

nos valeant ea, quae valere apud judicem volumus: afficiamurque, antequam afficere conemur. At, quomodo fiet, ut afficiamur? 29 neque enim sunt motus in nostram potestatem. Tentabo etiam de hoc dicere. Quas *φαντασίας* Graeci vocant, nos sane *visiones* appellemus: per quas imagines rerum absentium ita repraesentantur animo, ut eas cernere oculis, ac praesentes habere videamur. Has quisquis bene conceperit, is erit 30

29. *nostram potestatem.* Sic Turic. (a pr. manu). Reliqui *nostra potestate.* „Suspicor antiquam et Ciceroni usitatam constructionem hic corrupisse librarios, nam in V. C. Alm. „erat" (an et ibi, ut in Turic., reposita vulgata? cf. 6, 27. item hac §) „*in nostram potestatem.* ita enim Gellius lib. 1. „c. 7. docet veteres dixisse. vide et Gronov. ad Liv. 2, 14" (et Drakenb. ibidem) „et Voss. ad Jul. Caes. de bello Civ. 1, „25. et commentatores ad Sueton. August. 17." (quibus adde Oudend. ibidem et Sueton. Aug. c. 16 „in *conspectum* [illegible]") Burmannus. Palatini Gebhardi vulgatum [illegible], cum iis [illegible] hic ad 1, 1, 12 *in usum* et 3, 6, 63 *in aliam* [illegible] *opinionem* praeferentibus, defendens *nostram* [illegible] pundd. 1, 5. [illegible] *isse* pro *esse.* [illegible] et reliq. [illegible] Sed per [illegible] 10, 1. [illegible] sic Alm. cf. [illegible] operarum [illegible]

30. [illegible] cum Alm. [illegible] Correxit [illegible] quem [illegible]

[illegible]

evidentia nominatur, quae non tam dicere videtur, quam oſtendere: et affectus non aliter, quam ſi rebus ipſis interſimus, ſequentur. An non ex his viſionibus illa ſunt,

Excuſſi manibus radii, revolutaque penſa?

33 *— Leviqne patens in pectore vulnus?*

equus ille in funere Pallantis,

Sed Vall. verum ut et Goth. Correxit Regius hic ut 4, 2, 63 ubi etiam pejora monſtra velut Turic. *upriaa*, a ſec. manu *argila*. Camp. *αργιλα*. Apud Rufinianum Geſnerus (anno 1745) et Capper. (anno 1750) repoſuerunt *enargia* pro *energia*. *penſa Leviqne.* Sic Turic. Camp. cum edd. ante Baſ. Reliqui inſerunt *et*. Goth. et Guelf. non notavi, negligenter ut ſuſpicor. *equus.* Turic. Guelf. *et quos* cum Alm. et edd. ante Ald. ne hic quidem recedente Ruſc. cf. § 30. Hoc correxit Regius, ſed antepoſuit *et*, quod deinde propagarunt Aldus et reliqui; quanquam Camp. jam *et aequus*. Goth. Voſſ. 2. Vall. *et equus*. cf. § 30. In *et quos* latebat nihil niſi *equus*.

cum Cicero, nondum oſtenderunt VV. DD. nec oſtendent, ut opinor. Huc enim nequaquam pertinet, quod De Nat. Deor. 1, 31. *illuſtratio* legebatur ante Daviſium, nunc eſt *luſtratio*. Aut vitium ineſt ſcripturae, aut (quod verius puto) memoria lapſus eſt Qu., cui obverſabatur locus de Or. 3, 53 ubi eſt *illuſtris explanatio*. cf. 6, 1, 24. Sed in noſtri loco diſplicet etiam *Inſequetur*. Nullam compoſiti verbi vim agnoſco. Deinde, ſi reſpondet illi, quod mox eſt, *ſequentur*, tanto minus convenit. Mihi quidem illa geminatio *ſequendi* non valde arridet; Quintiliano petitam tamen credam, modo pro *Inſequetur*, fuerit *Hinc ſequetur*. Libri quidem nullius varietatem animadverti, niſi quod Turic. a pr. manu *inſequentur*. *Enargia* inter figuras definitur a Rufiniano ut a noſtro. Ruhnk. in ed. Rutil. p. 275. cf. Nic. Faber ad M. Senec. Contr. 2, 11 extr.

Excuſſi. Virg. Aen. 9, 474. 33. *Leviqne patens.* Aen. 11, 40. *poſitis inſignibus* Aen. 11, 89. *Et dulcis.* 10, 781.

— *positis insignibus?*

Quid? non idem poëta penitus ultimi fati concepit imaginem, ut diceret,

— *Et dulces moriens reminiscitur Argos?*

Ubi vero *miseratione* opus erit, nobis ea, de 54
quibus queremur, accidisse credamus, atque id animo nostro persuadeamus. Nos illi simus, quos gravia, indigna, tristia passos queremur: nec agamus rem, quasi alienam, sed assumamus parumper illum dolorem. Ita dicemus, quae in nostro simili casu dicturi essemus. Vidi ego saepe histriones 35

positis insign. Sic omnes ante Gryph. Reliqui inserunt *qui.* *insign. Quid.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt sequentem apud Virgilium versum.

34. *queremur acc.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. (nisi quod hic *s* in fine pro *r*). Reliqui *querimur.*
id. Turic. Guelf. Camp. *in* cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Rusc. Hic omittit vocem cum Ald. Bad. pr. Vall. Regius reposuit nostrum. *indigna tristia.* Turic. *an dignu tristitia* cum Alm. *aut digna tristitia* Camp. *Au* correctum in *in* in Turic. *queremur nec.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui *queramur.*
nostr. sim. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui *s. n.* cf. § 28. 36. *essemus.* Turic. (a pr. manu) *vidissemus* cum Alm. cf. § 30. 36.

35. *Vidi — comoedos.* Quid differant *histriones* et *comoedi* non adeo facile dictu est mihi. Locus huc quidem maxime faciens adhuc mihi cognitus est Sueton. Cal. c. 54. ubi *tragoedi* (quod nullo negotio potest ad *comoedum* transferri) *pronunciatio*, secernitur a *gestu histrionis.* cui similis ejusdem Neron. c. 24 ubi *hypocrita* est qui illic *histrio.* His acquiescere satius duxi, quam vel majorem vera peritiam simulare, vel rem tentare mihi valde impositam, cum Gronovii et Salmasii (quamvis distinguentis tem-

atque comoedos, cum ex aliquo graviore actu personam deposuissent, flentes adhuc egredi. Quod si in alienis scriptis sola pronunciatio ita falsis accedit affectibus: quid nos faciemus, qui illa cogitare debemus, et moveri periclitantium vice possumus?
36 Sed in schola quoque rebus ipsis affici convenit, easque veras sibi fingere, hoc magis,

35. *accedit.* Sic omnes praeter Goth. qui *accendit.* Gesnerus hanc sibi conjecturam a Codice praereptam dolebat. Sed tum *Quod* debebat mutari in *Quos* et verbum ipsum est nimium. *et — possumus.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Ald. *at — possumus* Jens. *et — possimus.* Basil. Reliqui, etiam Regio jubente *ut — possimus.* Guelf. mihi non memoratum miror; sed Voss. 2. Goth. Vall. cum recepta facere facile credo.

36. *quoque rebus.* Sic Turic. Reliqui. *r. q.* cf. § 34. item § hac extr.

pora) aliorumque decretis multa veterum loca obstare mihi viderentur. Geminum huic Ciceronis locum indicat Gesnerus de Orat. 2, 46. Sichardus, ni fallor, Gellii 7, 5. Mirum etiam hoc, quod *comoedi* dicuntur *flentes* egredi.

accedit affectibus i. e. ad eos accedit, eos aequat, sic 10, 1, 86. et Ascon. Ped. ad Divin. in Caecil. (quanquam aliena interpretatione) „*accedere* est proximum fieri." cf. Sil. Ital. 14, 26. quanquam ibi cum accusativo struitur.

cogitare debemus et moveri — possumus. Ne quis ultima haec nimis jacere putet, monendum videtur, id, quod *cogitare* etiam *debemus*, opponi *alienorum scriptorum soli pronunciationi* (cf. 3, 8, 51 *pronunciando — dicendo*), quod autem *moveri possumus* respondere, „*falsis* affectibus." Id quoque cavendum, ne quisquam *vice* interpretur *loco.* Accipiendum est sic: *casu, infortuniis.*

36. *Sed in schola.* Quae praecesserunt, ad solum actorem forensem spectabant. Nunc et in declamationibus tale quid fieri posse, docet; et si non *personis*, at *rebus ipsis* affici.

easque — fingere. Interpretare: tales seligere, quae

26 quod illic ut litigatores loquimur frequentius, quam ut advocati. Orbum agimus, et naufragum, et periclitantem: quorum induere personas quid attinet, nisi affectus assumimus? Haec dissimulanda mihi non fuerunt, quibus ipse, quantuscunque sum, aut fui, perve-

quod. Camp. *quia.* cf. § 15. 6, 5, 6.
illic ut lit. Turic. (a pr. manu) *illi lit.* Alm. *illi ut l.* (cf. § 34. item hac §). Camp. *illic l.* cf. § 15.
induere. Jens. Tarv. *inducere.* Correxit Regius. cf. 5, 8, 50. *quid att.* Camp. *non a.* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Mire, sed sententia quidem non differt. *fuerunt.* Camp. *fuerint.* Male.
quantuscunque — pervenisse. Turic. *quantiscunque is a. s. p.* cum Alm. (cf. hac § item 6, 3, 3). Sed ille a sec. manu *aut* mutat in *as.* Guelf. *quantiscunque usus sum p.* Goth. *quantuscunque s. ac s. nam p.* Camp. *quantuscunque sum nam p.* cum Andr. *quantuscunque sim nam p.* Ald. *quantuscunque usus fuit nam perv.* Sichardi apud Gibs. et Bas. Nostram ipsam dant Jens. (tac. Gesn. de *nam* omisso) et edd. ante Ald. (nisi quod *sim* habent Jens. et Tarv.) quo acc. Bad. pr. Mox Bad. sec. ad nostram addit *nam* insertum ante *perv.* quam scripturam reliquae dant. Parenthesin faciunt *nam — credo,* ut *motus sum* pendeat a *quibus.* Videor optimis auctoribus expunxisse *nam* (quod ipse nonnisi in uno Goth. MS. reperi cf. § 21). Longe melius dicitur et ad latinitatem et ad sententiam *quibus pervenisse me credo,* quam *quibus motus sum.* Num *praeceptis* hisce, vel artificiis orandi, *motus* fuit? Displicuit sane iis, qui insererent *nam,* abrupta in fine oratio: *frequenter* cet.; nec profecto mihi placet; velim molliri saltem subjecto *enim,* quod dicat aliquis excidisse post *frequenter,* haustum ab hujus ultimis. Modestiae color corrumpitur ponendo *nam* post *quantuscunque.* Manifestum censeo et hoc, in veritatem praeferant, non fabulosas (cf. 2, 10, 5). Neque enim recte accipi crediderim hic *fingere* pro *credere.*
quod illic. Succurrit reponere *quo,* referendo ad *frequentius;* sed cum hoc longe inde sit, fortasse non opus illa relatione ad *hoc magis.*
quantuscunque. cf. 4, 2, 86.

nisse me ad aliquod nomen ingenii credo. frequenter motus sum, ut me non lacrimae solum deprehenderent, sed pallor, et veri similis dolor.

III. Huic diversa virtus, quae *risum* judicis movendo et illos tristes solvit affectus, et animum ab intentione rerum frequenter avertit, et aliquando etiam reficit, et a satietate vel a fatigatione renovat. Quanta sit autem in ea difficultas, vel duo maximi oratores, alter Graecae, alter Latinae elo-
2 quentiae principes, docent. Nam plerique Demostheni facultatem defuisse hujus rei

illa structura *quibus motus*, opus fuisse expresso *ita*, quod subandiri potest in nostra ratione. Turicensis illud *is* nihil aliud est nisi *sim*, cui praeferendum est *sum*, praesertim ob *fui*. Repositum *as* pro *aut*, destinabatur profecto *ac*, quod est in Goth. *usus sum* Guelf. quod inquinavit Sichard. ab argutante librario profectum existimo.

non lacr. Jens. (tac. Gesn.) *l. n.* cum edd. ante Bad. cf. hac § item 6, 3, 2. *deprehenderent.* Sic Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Bas. Reliqui *deprehenderint.* *veri.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *vero.*

1. *sat. vel a sat.* Goth. (tac. Gesn.) *s. v. f.* cum Voss. 2. *s. et f.* Camp. *maximi.* Turic. Guelf. *maxime* cum Alm. Placet; in vulgata *vel* post *duo* collocandum videtur. Ut nunc est *vel* demonstrat non plus quam duobus opus ad hoc dicendum, ubi adverbium aptius videtur, cum etiam laus sit in sequentibus. *principes.* Guelf. *princeps.* Placet.

2. *des. huj. re.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *h. r. d.* cf. 6, 2, 36. item § 3.

1. *maximi.* cf. not. crit.

2. *Demostheni — defuisse.* Gesnerus monet, Ciceronem, agnoscentem ita vulgo judicari, magnam tamen praedicare Demosthenis urbanitatem Orat. c. 26. extr.; recensere autem aliquot ejus dicta Plu-

:, Ciceroni modum. Nec videri noluisse Demosthenes, cujus pauca un dicta, nec sane ceteris ejus vir-respondentia, palam ostendunt, non isse illi jocos, sed non contigisse. vero, non solum extra judicia, sed 3 etiam orationibus, habitus est nimius ectator. Mihi quidem, sive id recte

ctator. Turic. *adfectatior* (de orthogr. cf. 6, 2, 18. 90.) *affectatior* Alm. (cf. 6, 2, 36. item § 5.) cum iardi, qui hoc, cum altera ejusdem Cod. varietate, *nimius* (cf. § 8. Camp.), conjungens, impense pro-

ı vita p. 851. B. ɜrius ablegat ad c. 34. ubi inter : ἔνθα μέντοι γε- ɜιάζεται καὶ ἀστεῖος, κινεῖ μᾶλλον, ἢ ι. Ad quem locum ı Faber, impro- ogenem, qui eum υμφδεῖν ἐπίσπασθαι ου δεινότητος c. 34. emostheni acommo- in rara Thucydidis quibusdam dictum ıs Scholiastes λέων τᾶῦθα. vid. Thu- Vol. 5. p. 359. ebat ibi optimus ogitare de Leone Dionysii Hal. judi- banitate Demosthe- Δημ. δεινότητος. p. 1122) ut nunc re videtur cum hoc recepto. Vix tamen ı illa prorsus esse τον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος sic video accipi, ut subjectum sit εὐτραπελία quae plurimam partem habeat τῆς χάριτος. Quid si subjectum est Demosthenes, qui multum habeat εὐτραπελίας? Sed tum οὐδὲ oportebit inserere supra, jubente etiam Reiskio. cf. et mox § 21. Pearcius indicat locum nostri huic geminum: 10, 1, 107. „Salibus — „vincimus." Justus Lipsius Variar. lectt. 2, 17 (citante Almelovenio) rectissime Ciceronem defendit ab irrisione Corn. Taciti, quem tunc temporis credebat auctorem Dial. de Oratt.

dicta. proprie ita facetias appellari, notum.

3. *nimius risus affectator*. Notum Catonis illud: ὦ ἄνδρες, ὡς γελοῖον ὕπατον ἔχομεν. Plutarch. Vol. 1, 769 D. *Scurra consularis* audiebat ab inimicis Macrob. Saturn. 2, 1.

judico, five amore immodico praecipui in eloquentia viri labor, mira quaedam in eo
4 videtur fuiffe urbanitas. Nam et in fermone quotidiano multa, et in altercationibus, et interrogandis teftibus plura, quam quisquam, dixit facete, et ipfa illa, quae funt in Verrem dicta frigidius, aliis affignavit, et teftimonii loco pofuit: ut, quo funt magis vulgaria, eo fit credibilius, illa ab oratore
5 non ficta, fed paffim effe jactata. Utinamque

bat; malit tamen fere *affectantior.* Sed rejicit Burm. *ineptam,* quam recte vocat, Gebhardi emendationem, et negat folicitandam receptam. *labor.* Camp. *labar.* Jenf. *laboro* cum edd. ante Burm. qui repofuit noftrum e Voff. 2. addicentibus MSS. meis. Locum geminum, quem defignat, 10, 1, fruftra quaero. *in eo videtur.* Sic Turic. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *v. i. e.* cf. § 2. item mox.

4. *ipfa illa.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Bafil. Reliqui *illa ipfa.* Camp. non notavi. cf. modo item § 10. *pofuit.* Guelf. *ponit.* placet fere, ob *fit*, modo *affignat* quoque fcribatur.

illa. Guelf. omittit. Goth. (tac. Gefn.) *ea.*

non ficta. Turic. Guelf. omittunt *non.* Soli. Guelf. *et* pro *fed.*

5. *Utinamque lib.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Goth. (tac. Gefn., mire! cum ipfe, praeter filentium fcriptorum, moneat fimultates Ciceronum fratrum obftare quo minus honorem aliquem a Quinto habitum credamus Marco) Camp. Tarv. cum Alm. Voff. 2. Andr. Pro *que* enclitico habent fane *quae*

4. *in altercationibus.* cf. 2, 4, 28. Mox inferam *in* ante *interrogandis.* cf. § 11.

dicta frigidius. Rectiffime Lipfius loco modo citato, ipfius Ciceronis appellat excufationem Verrin. 1, 46 „Quae „ego non commemorarem „(neque enim perfacete dicta, „neque porro hac feveritate „digna funt) nifi vos illud „vellem recordari, iftius ne„quitiam et iniquitatem tum „in ore vulgi, atque in com„munibus proverbiis effe ver„fatam."

libertus ejus Tiro, aut alius quisquis fuit, qui tres hac de re libros edidit, parcius dictorum numero indulſiſſent, et plus judicii in eligendis, quam in congerendis ſtudii adhibuiſſent: minus objectus calumniantibus

Turic. Camp. ſed hoc non refert. A ſec. manu Turic. *Utinam q. libertus.* Reliqui *Utinam Quintus et l.* quod cum Mureto Varr. lect. 19, 6. debebant ejicere editores. *Utinamque* vide 2, 10, 9. 6 Pro. 7.

aut alius. Turic. Guelf. *et a.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. Vix defendas hanc ſcripturam. Quod ſi enim praeter Tironem, ſed cum eo aliquis, ignotus Quintiliano, ferebatur edidiſſe hos libros, *alter* dicendum erat, non *alius.* Vide confuſa *et* atque *aut* 5, 10, 90.

objectus. Turic. *ablectus* cum Alm. (cf. § 3. 7.) ſed ille a ſec. manu *ab his locus.* Bodl. *objectus ab his locus* (modo recte excerpſerit Gibſ. nam *objectus* magnopere ſuſpicor abeſſe ab hoc Codice) cum Obr. *abjectus locus* Jenſ. cum edd. ante Ald. exc. Camp. *objectus locus* Ald. Baſil. Noſtram tuentur Guelf. Goth. Vall. (ref. Badio) Camp. *Abjicere* et *Objicere* con-

5. *Tiro — adhibuiſſent.* Etiam Macrobius (citante jam Regio) Saturn. 2, 1 „Cicero, „inquit, quantum in ea re va„luerit quis ignorat, qui vel „liberti ejus libros, quos is „de patroni jocis compoſuit, „quos quidam ipſius putant „eſſe, legere curavit?“ Geſnerus de dictis Ciceronis ablegat ad Cic. ad Div. 7, 32. 9, 16. (collato Suetonii loco Caeſ. c. 56.) item ad Div. 15, 21. Pluralem *indulſiſſent — adhibuiſſent* poſt *aut* cf. ad 3, 8, 67. Malim tamen hic *indulſiſſet — adhibuiſſet* ob id, quod inferitur, *edidit.* Ne Tironem quidem potuiſſe auctorem horum librorum eſſe, ſi indigna Cicerone admiſta fuerint, calidius pronunciare videtur Vavaſſor *de dictione ludicra* p. (Kappii) 342.

objectus. Proprie et cum vi dictum pro *expoſitus,* ut „*ob*„*jecti* fraudibus anni“ Claud. rapt. Proſ. 3, 116. vid. Drakenb. ad Liv. 2, 58, 5. quanquam ibi textus habet ſenſum *defendendi,* exempla in nota *periclitandi,* qui eſt in noſtro loco. item ad 22, 34, 6. et Clav. Cic. Ern. h. v. Habet enim utramque poteſtatem verbum, prout refertur vel ad eos qui poſt *objectum hominem* ſunt collocati vel ad eos, qui advorſus eundem.

foret: qui tamen nunc quoque, ut in omni 518
ejus ingenio, facilius, quod rejici, quam
6 quod adjici possit, invenient. Affert autem summam rei difficultatem, primum, quod ridiculum dictum plerumque falsum est, hoc semper humile; saepe est industria depravatum; praeterea nunquam honorificum. tum varia hominum judicia in eo, quod non ratione aliqua, sed motu animi

funduntur, vid Drakenb. ad Liv. 34, 14, 8. Ex vulgata priorum edd. Burm. non male eruit *obj. jocis calumniantium*, quanquam deteriore sententia, quam est nostra, sed Capperonnerio stulte reprehensus. *locus* et *jocus* confusa hic docet Burm. item Drakenb. ad Liv. 36, 14, 4.

quod rej. — quod adj. Sic Camp. Reliqui *quid — quid.* Recte, si pro *invenient*, esset *docebunt*. Guelf. secundo loco omittit pronomen, nec male.

6. *prim. quod.* Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *p. quia* cum edd. ante Bad. cf. 6, 2, 36. item mox.

falsum. Rusc. (nisi forte abrasit aliquid manus male sedula) *salsum* cum edd. ante Gibs. quo acc. Rollin. Muretus Varr. lectt. 19, 6 nostrum defendit. cf. 5, 10, 87. item hic § 18. Pro *salsum* conjicit *lascivum* Dan. ille cf. 6, 2, 14.

hoc. Vallae liber *ac* ref. Badio, non *at*, ut est apud Burm.

eo quod. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Gesn. Bip. Reliqui *quia* cf. modo hac §. Sic Camp. *quia* § 14.

animi. Edd. post Basil. ante Gesn. omittunt.

6. *hoc sempe*r. Nihili est pronomen h. l. nec adjuvat Capper. interpretans *eo*, *ideo*. Sed verissima emendatio Burmanni: *ad hoc* (cf. 3, 6, 53. 3, 5, 16. not. crit. item Telleri Ind. Sallust. et Oudend. ad Sueton. Aug. c. 25.), cui tamen, pro *semper* scribenti *saepe*, nequaquam accedo. Gesneri quidem ratio *hoc* (ablat.) referentis ad *falsum*, quasi *falsum* i. e. mendacium semper homine ingenuo indignum hic moneat Qu., omnium minime placet.

quodam, nescio an enarrabili, judicatur. Neque enim ab ullo satis explicari puto, 7
licet multi tentaverint, unde *risus*, qui non solum facto aliquo dictove, sed interdum quodam etiam corporis tactu,

enarrabili. Jens. *errabili* (cf. 1, 5, 33) quod Regius inveniebat. Tarv. *narabili.*

7. *enim ab.* — Sic Camp. cum Andr. (non Venet. ut ait Gibs.) *hab.* Turic. in quo idem latet (cf. 6, 1, 22.) ut exemplo in primis notabili ostendemus ad 9, 4, 140. Alm. *enim hoc ab* (cf. § 5. item mox h.) cum Ald. Reliqui *hoc ab.* Francius, conjiciens *expl. posse puto*, prodit, se, quid res sit, ignorare. *ris. qui.* Sic Turic. (a pr. manu) Jens. Tarv. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. et Bad. pr. Quo acc. Capper. Gesn. eoque recentiores, item Muretus Varr. lectt. 19, 6 recte distinguens locum, *unde risus* referendo ad praecedentia. Reliqui *r. quidem.* In prima editione bonam esse scripturam falso narrat Gesn.

tactu. Turic. (quanquam nota subscripta, quasi *R* tollente) Guelf. Goth. Camp. Jens. Tarv. *tractu* cum Alm.

nescio an enarrabili. Fortiter reponendum censeo *n. an inenarrabili.* cf. 1, 5, 33. item 5. 4, 2. et hic § 26. Perit, in recepta, structura illa legitima et jam satis confirmata τῶν *nescio an*, quae vel mox (§ 8.) servatur. *enarrabilis* ubi sine negatione possit dici, ne comminisci quidem possum, (cf. 12, 10, 76.) certe nondum legi. Quod ad sententiam attinet recte jubet Gesnerus conferre Cic. de Orat. 2, 54. 58. docentem, quam difficile sit de facetiis disputare.

7. *quodam — tactu.* Titillationem designari agnoscunt Capper. et Gesn. qui apponunt locum Plinii 11, 38. Sect. 77. quem sua ex Aristotele mutuatum ostendit Harduinus. Hujus igitur verba subjiciemus περὶ ζώων μορίων l. 3. c. 10. pag. Sylb. 75. ὁ — γαργαλισμὸς γέλως ἐστί — συμβαίνειν δέ φασι, καὶ παρὰ (sic lego pro περὶ) τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πληγὰς, εἰς τὸν τόπον τὸν περὶ τὰς φρένας, γέλωτα, διὰ τὴν ἐκ τῆς πληγῆς γινομένην θερμότητα. Adjicit Gesn. Nemesianum Ecl. 3, 29 ubi Bacchum Silenus „vocat ad risum *digito*.“ *Quodam — tactu* dixit, quoniam non omnis tactus est titillatio.

lacessitur. praeterea non una ratione moveri solet. neque enim acute tantum ac venuste,

Voss. 2 Gebhardi (ut videtur) MS. Vall. Bas. Gryph. (1536) Burm. Nostrum ex ingenio Regii solo profectum videtur, astipulante Mureto, qui nec ipse MS. nixus est, nisi forte illo, quem appellat Varr. lectt. 18, 20 in corrigendo prooemio hujus libri. *Tractum* astruere conatur Burm. locis Claudiani in Rufin. praef. v. 7. De 3 cons. Honor. 141; ubi *tractus* nihil alind nisi spirae serpentum, paulo melius Ovidii ex Pont. 4, 15. locutione *trahere vultum*. Interpretatur „motum in„decorum." Recte videntur obstare Capper. et Gesn. quorum hic *tractum* illum *facto* jam inesse monet, ut non debuerit seorsim memorari. Similem errorem habes 4, 2, 124. Sed 4, 4, 9 *jactu* male scribitur, quod et hic conjecit Francius, nullo, quantum video, emolumento.

lacessitur. Turic. *lascesscitur.* a sec. manu *lassescit.* Guelf. Camp. *accersitur.* Ald. *arcessitur* cum Colin. abesse verbum narrat Sichardus, a vetusto Codice, quem sibi missum ab Antonio Cassoviensi ex media fere Polonia, significat idem in praefatione. Nisi praegravaret Turic. auctoritas, amplecterer ego scripturam Guelf. *Lacessere* enim in re quacunque, quae non hostilis aut sit aut singatur certe, usurpatum, nunc primum disco (neque enim Lucretiana exempla sufficiunt); sed est ingeniose sane dictum. Quod autem Burm. ait *arcessere* locum modo habere in frigidis jocis, longe petitis, nequaquam ei accedo. Virg. Aeneïd. 11, 254 hanc confusionem *arcessendi* et *lacessendi* invenit Burm. cf. et Heyn.

una ratione. Turic. Guelf. *ut narratione* cum Jens. Tarv. (hic quidem *narat.* per unam R) et edd. ante Ald. *ut ratione* Alm. (sed non credo recedere hunc a suo Turic. cf. hac § item § 8.) *una oratione* Camp. Nostram dant Goth. (quem falso veterem illam praeferre narrat Gesn.) Vall. et reliquae edd. ante Gesn. (nec dubito quin Voss. 2. etsi tacetur cf. 6, 2, 20.) qui suam *ut orat.* eruisse se ait ex Alm. interpretatur autem ita, ut *non* referat ad *explicari* hac sententia: „praeterea puto non „explicari, *ut* i. e. quo modo" cet. quam dure, dicere vix attinet. Hunc sequuntur Bip. Andr. Blass. Modo 6, 2, 30 a, quod solum offerretur, abiisse vidimus in *ut*; idem hic factum, unde *ut narrat.* extitit pro *una rat.* cf. et § 12.

solet. Turic. Camp. *soleat* cum Goth. (nisi forte cum

lacessitur. cf. not. crit.

sed stulte, iracunde, timide dicta aut facta ridentur: ideoque anceps ejus rei ratio est, quod a *derisu* non procul abest *risus*. *Habet* 8
enim, ut Cicero dicit, *sedem in deformitate aliqua et turpitudine:* quae cum in aliis
29 demonstrantur, *urbanitas:* cum in ipsos dicentes recidunt, *stultitia* vocatur. Cum videatur autem res levis, et quae ab scurris, mimis, insipientibus denique saepe moveatur; tamen habet vim nescio an imperiosissi-

Gesn. dormitavi) et edd. ante Bad. quo acc. Gesn. et recentiores. Nostrum Vall. *solent.* Guelf. Recte Badius faustam appellat Regii divinationem (is enim conjiciendo effecerat *una rat.* ex *ut narrat.*, mira verecundia usus in suadendo) modo pro *soleat* restituerit *solet.* Potest dici conjunctivus invectus ab iis, qui jam corrupissent *ut.* Pendere tamen etiam potest a *qui* post *risus*, modo et *lacessatur* legamus, quod ipsum suadet Regius. *aut facta.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ac f.* cum edd. ante Bas.

8. *ipsos dicentes.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Goth. Voss. 2. (nisi quod *dicentis*, et Turic. a pr. manu *ipso*, Alm. *ipse* cf. § 7. item mox). Reliqui *ipsum dicentem.*

videatur. Goth. (tac. Gesn.) *videtur* cum Vall. Voss. 2. cf. modo § 7. *ab.* Sic Turic. Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. et edd. ante Bad. Reliqui *a.*

mimis. Turic. *munus*, a sec. manu *minus.* Camp. *nimis.* cf. § 3. Cod. Gebh. *insipientibus.* Turic. *inspicientibus* cum Alm. cf. hac §. item § 9.

tamen. Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *tum* cum Voss. 2.

sed stulte. Suspicor intercidisse *et.* Quanquam saepe hoc omitti docet Drakenb. ad Liv. 2, 6, 1. et Oudend. ad Suet. Caes. c. 14 extr., nos ad 4, 2, 130. 5, 11, 18. 6, 3, 48. et vere omittitur modo 6, 2, 36 et mox § 12. in omnibus libris.

8. *Cicero.* De Orat. 2, 28. Similis est Aristotelis finitio, Poetic. c. 5. p. Buhl. 205. τὸ — γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι καὶ αἶσχος ἀνώδυνον οὐ φθαρτικόν.

mam, et cui repugnari minime poteſt.
9 erumpit enim invitis ſaepe: nec vultus modo ac vocis exprimit confeſſionem, ſed totum corpus vi ſua concutit. Rerum autem ſaepe (ut dixi) maximarum momenta vertit ut cum odium iramque frequentiſſime frangat.
10 Documento ſunt juvenes Tarentini: qui

Vall. *cum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Correxit Regius.

9. *enim.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *etiam* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Bad. Noſtra eſt e conjectura Regii (leniſſima cf. 6, 1, 24.) quam expreſſit Bad. Reliquae *enim etiam.* *invitis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *invitus* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Alm. dare *enim etiam invito* non credo cf. § 8 item mox. *ſaepe: nec.* Turic. Guelf. Camp. inſerunt *nec fultus ope* cum Alm. et edd. ante Burm. exc. Ald. Gryph. (1536) Colin. Vidov. Scribunt Guelf. Camp. Voſſ. *fulctus.* Goth. *fluctus* (niſi forte erravimus) Alm. *vultus* (quod tamen non credo cf. modo, item § 14). Muretus l. c. eleganter, ut ſemper, „Barbara" ait „quaedam enunciatio effecerat, „ut *nec fultus* pro *nec vultus* ſcriberetur. Quae corrupta ſcriptu„ra fulta eſt poſtea ope alicujus, qui de ſuo addidit illud *ope.* „Sic ſaepe *feritas* invaſit in locum *veritatis*, *fenus* in locum „*Veneris*; aliaque ad eundem modum." cf. Drakenb. ad Liv. 21, 2, 4. *nec vultus.* Turic. Guelf. *n. vultum* cum Alm. Sed Goth. (tac. Geſn.) *non v.*

ſaepe omittit Camp. *ut cum.* Sic Turic. Obr. Reliqui omittunt *ut.*

10. *Tarentini.* Turic. (a pr. manu) *ſtarent iniqui.*

9. *erumpit — invitis.* Ponit Geſnerus geminum Ciceronis locum l. c. „Ita repente erum„pit — oculos occupat."

ut dixi. Non habeo demonſtrare locum. Securi transeunt interpretes. Omiſit (ſic melius) Gedoynus. An memoria lapſus Qu. credebat hoc ſe alicubi monuiſſe? cf. 5, 11, 26.

ut cum. cf. 6, 1, 51.

10. *juvenes Tarentini.* „Nar„rat Val. Max. 5, 1, 3 ex„tern." (citatus jam Regio) „et Plut. in Pyrrho" (Tur-

multa de rege Pyrrho securius inter coenam locuti, cum rationem facti reposcerentur, et neque negari res, neque defendi posset, risu sunt et opportuno joco elapsi. Namque unus ex his, *Immo*, inquit, *nisi lagena defecisset, occidissemus te:* eaque urbanitate tota est invidia criminis dissoluta. Verum 11
hoc, quidquid est, ut non ausim dicere carere omnino arte; quia nonnullam observationem habet, suntque ad id pertinentia et a Graecis et a Latinis composita praecepta:

10. *rege Pyrrho.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *P. r.* cf. § 4. 12. *reposcerentur.* Turic. (a pr. manu) *res poscerentur.* Jens. (tac. Gesn.) *reposceret* cum edd. ante Ald.

11. *omnino.* Sic et Camp. cum MSS. ut volebat Regius pro *omni* edd. a Jens. ante Ald. *nonnull.* Turic. (a sec. manu) Guelf. omittunt *non* cum edd. post Camp. ante Ald. Correxit Regius.

nebo, p. 587. E). „Sed multo argutius noster" (cf. 1, 9; 5). „Ille *Nisi vinum nobis defecisset, ista quae tibi relata sunt, prae iis, quae de te locuturi eramus, lusus ac jocus fuissent.* Hic Πλείονα δ' ἂν τούτων εἰρήκειμεν, εἰ πλείων παρῆν οἶνος ἡμῖν. Si vitam Plutarchi et Maximi miles, Fabianus profecto insuper aureum tripoda meruit." Gesnerus.

11. *composita praecepta.* Cic. de Orat. 2, 54 „Itaque cum quosdam Graecos inscriptos libros esse vidissem de ridiculis, nonnullam in spem veneram, posse me aliquid ex istis discere." Aristotelis quidem de ridiculis praecepta temporum injuria nobis invidit vid. Arist. Rhet. 1, 11, 29. 3, 18, 7. etiam Theophrasti liber περὶ γελοίου intercidit. Rhetores, qui aliquid de risu scripserint, recenset Vavassor *de ludicra dictione* Sect. 3. c. 1. p. (Kappii) 257—270. Sed obiter illi plerique; et credibile est in *artibus*, quibus caremus, hunc locum de industria tractatum, velut in Gorgiae prodente Aristotele l. c. cf. nostr. § 22. Aristotelis doctrinam de εὐτραπελίᾳ propositam in Ethic. Nic. 2, 7 demonstrat Schnei-

ita plane affirmo, praecipue positum esse *in*
12 *natura* et *in occasione*. Porro *natura* non tantum in hoc valet, ut acutior quis atque habilior sit ad inveniendum (nam id sane doctrina possit augeri): sed inest proprius quibusdam decor in habitu ac vultu, ut eadem illa minus, alio dicente, urbana esse
13 videantur. *Occasioni* vero et in rebus est

in occ. Praepositionem habent et Turic. Guelf. Goth. Omittunt Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Burm. exc. Bad. Bas. cf. 6, 1, 23. hic § 27. Simili modo duplex *a* in omnibus libris.

12. *possit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jens. Tarv. Reliqui *posset.* Reposuit Regius, male cf. 1, 8, 5. nisi forte ejus mutatio spectabat ad § 10 ubi sane corrupte in Goth. (tac. Gesn.) *des. possit.* cf. 4, 2, 128. Aptius hic quidem fuerit *potest*, quod reponere h. l. ne ipsum quidem durum. cf. 4, 5, 11. *proprius — hab.* Turic. *propius quibus deorum in hab.* a sec. manu: *proprius quibus decorum hab.* Guelf. *propria vis de eorum hab.* Jens. *p. q. d. h.* cum edd. ante Ald. ubi Regius desiderat *in*. Camp. nostrum.

ac vultu. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *atque v.*

ut ead. Turic. Guelf. omittunt *ut* ob *u* antecedens cf. § 7. *alio — videantur.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. (nisi quod hic *esse vid. urb.*) cum Voss. 2. Reliqui *d. a. v. u. e.* (cf. § 10. 17). Quare deseruerit Ciceronem? 10, 2, 18.

13. *Occasioni.* Turic. Guelf. *Occasio* cum Alm. Reliqui Codd. silentur. Equidem video dativum esse in Goth. cui derus ad Demetr. p. 153. quo adde indicante etiam mox (§ 18) Almelovenio 4, 8. Magna Moral. 1, 31. Ethic. Eudem. 37. Sed juvabit audire Schneiderum de consuetudine loquendi in hoc genere disputantem l. c. Eleganter, sed respiciens modo ad pronunciationem, praecipit de *jocatione* Cornif. ad Herenn. 3, 13. 14. Marsi (vid. hic § 102.) liber intercidit. Huc trahas Athenodori quoque opus. cf. 2, 17, 15.

12. *possit.* cf. not. crit.

13. *Occasioni — prior.* In tanta, quae est hujus loci,

tanta vis, ut ſaepe adjuti ea non indocti modo, ſed etiam ruſtici ſalſe dicant in eum,

ſocios ultro aſſigno Voſſ. 2. Vall. (cf. § 8). Sed eorum vix majorem auctoritatem agnoſco quam Camp. qui et ipſe *occaſioni* cum tot edd. cf. 5, 13, 19.

ruſtici ſalſe. Turic. Guelf. *ruſticis ai ſe.* Ille a ſec. manu *ruſticis adeſſe.* Levis error, in quo recepta illa latet.

dicant in eum. Turic. Guelf. Camp. *d. et in eo* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. qui *d. et in eum.* Baſil. *d. ut cum* ex conjectura Regii. Mox Gryph. *d. in eum* cum reliquis edd. ubi *et* perquam leviter expungitur. Neutrum genus eſſe in *eo*, apparet oppoſitis *et in rebus.* Quod ſi enim maſculinum eſſet, quo referretur *quisquis*, dicturus erat Qu. „et in „*rebus*, et in *perſona.*" Goth. dare *d. in* omiſſo pronomine et Geſnero dicenti et mihi ſilenti credo, quanquam obſtat gemellus ille Voſſ. 2. cf. 6, 2, 20.

corruptela id unum relinquitur ut probabilem ſcripturam, utut erutam e MSS. (vid. not. crit.) communicemus cum lectore: „Occaſio vero et in „rebus eſt tanta" (hic *vis* omitto de conjectura) „ ut — „dicant, et in eo, *quid*" (conj. pro *quis*) „*aliquis*" (conj. pro *aliquid*) „dixerit „prior." Facile apparet alieniſſima illa *et in rebus* hac conſtitutione defendi et in aliquo dignitatis loco poni, dum referuntur ad *et in eo.* Eſt enim occaſio aut in rebus, aut in dicto alicujus priore. Quis autem tulerit „occaſioni et *in* „rebus?" ubi ſaltem *in* debebat omitti, etsi vel ſic *rebus* viliſſimum fuerit et plane otioſum. Sed diſplicet, quod, in illa partitione, prior ſpecies non nuda proponitur, ſed adjunctis iſtis: *tanta ut* cet. Hoc ut vitetur paulo licentius ita poterit ſcribi: „Occaſio — eſt (*cujus*" [hoc additur de conjectura] „tanta „vis ut — d.) et in eo" cet. Levior illa (et lenis profecto) mutatio τῶν *quid* et *aliquis* eo commendatur quod non celeritate dicendi certatur, cujusmodi ſententia ineſt iſtis: *quis aliquid d. prior*, verum artificio et felicitate apprehendendi id, quodcunque forte fortuna aliquis dixerit prior. Eo enim prorſus ducunt quae protinus inferuntur: *Sunt enim* cet. Recte autem Regius huc advocat locum Ciceronis de Orat. 2, 56 extr. „Omnino probabiliora ſunt „quae laceſſiti dicimus quam „quae priores."

quisquis aliquid dixerit prior. Sunt enim longe venuſtiora omnia in reſpondendo,
14 quam in provocando. Accedit difficultati, quod ejus rei nulla exercitatio eſt, nulli praeceptores. Utique in conviviis et ſermonibus multi dicaces; ſed, quia in hoc uſu quotidiano proficimus. Oratoria urbanitas rara, nec ex parte propria, ſed ad hanc conſuetu-
15 dinem commendata. Nihil autem vetabat

quisquis. Turic. *quis* cum Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. Baſ. quod inveniebat et Regius. A ſec. manu ille noſtrum et hoc Camp. Tarv. cum reliquis. Badius prior *cui* de conjectura.

dixerit. Jenſ. (tac. Geſn.) *dicitur* cum Loc. Ven. Ruſc. Bad. pr. quanquam Vall. nobiſcum facit.

14. *ſed quia.* Turic. (a pr. manu) omittit *ſed* cum Alm. probante Burm. *Sed* a librariis addi oſtendit Drakenb. ad Liv. 6, 22, 8. Hanc originem veriorem cenſeo, quanquam et literae *ces* praecedentes parere potuerint errorem cf. eundem ad 7, 41, 5. et hic § 28. item 4, 2, 70.

parte. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bodl. Bal. Alm. Andr. Reliqui *arte.* cf. not. ex.

commendata. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *accommodata*, ex conjectura Aldi ut ſuſpicor. Non dubito quin nobiſcum faciat Alm. quanquam non memoratus cf. § 9. 19.

15. *vetabat.* Goth. *vetabit*, ut conjecit et recepit (in pr.) Badius. Male, vel ob *fingerentur* imperfectum (cf. 6 Pro. 16). Sed Voſſ. 2 *vetebat.*

14. *ſed quia.* Melius ſane abfuerit *ſed.* cf. not. crit. Sic et Gedoynus.

ex parte propria. Sua cauſa, quaſi aliquid conducat oratori. *Pars* dictum pro *ſpecie*, *genere.* cf. 2, 18, 5.

ad hanc conſuetudinem. „Conviviorum ſcilicet et ſermonum, de qua paulo ante „dixit.“ Rollinus.

commendata. a rhetoribus in ſcholis, quos protinus notat male jocos ex *materiis* ſuis proſcribentes. Hoc enim eſt in imperfecto iſto *vetabat.* cf. 2, 10, 9.

et componi materias in hoc idoneas, ut controversiae permixtis salibus fingerentur: vel res proponi singulas ad juvenum talem exercitationem. Quin illae ipsae, quae *Dicta* 16
531 sunt,¹ ac vocantur, quas certis diebus festae licentiae dicere solebamus, si paulum adhi-

materias. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *materies.* Male. cf. 2, 10, 4 et tot locis. Guelf. omittit *in hoc idoneas.*

salibus. Turic. (a sec. manu) *talibus.* Guelf. *tabulis.*

16. *Quin — vocantur.* Turic. Guelf. Camp. *Q. ipsae illae dictae sunt a. v.* Goth. (tac. Gesn.) *Q. illae ipsae dictae sunt a. v.* cum Voss. 2. Alm. (?) Tarv. Ald. *Q. illae ipsae quae dictae s. a. v.* Vall. (?) et Bad. pr. Nostrum in Jensoniana prima.

dicere. Omittunt hoc Turic. Guelf. cum Alm. *dare* Camp. Juvat integram protasin apponere, qualis legitur in vetustissimis Codd., quo manifestior sit difficultas loci. „Quin ipsae illae dictae sunt ac vocantur, quas certis diebus „festae licentiae solebamus." *Dicere* illud novitium esse, quanquam in uno meorum Codd. positum, vel hoc apparet, quod pro eodem est *dare* in Camp., quo fluctuatio librariorum indicatur (cf. 5, 13, 19). Etiam *quae* relativum post *dictae* a sinceris libris abest. In recepta neutrum *dicta* nullis machinis structurae inferi potest, et rectissime Badius „Quaeram" ait „ab eo" (Regio) „quid demonstrent illa pronomina *illae* „*ipsae*, cum nullum substantivum significans rem demonstra„tam addatur, nisi *dictae* legantur." In Vallensis margine ad *dictae* annotatum est: *dictae sive dicteriae.* Inauditum sane feminini generis substantivum, si tamen sincerum possit probari, magnopere subventum fuerit loco. Durissimum enim tot vocabula mutare: *ipsa illa dicta — quae*, ubi nulla erroris occasio ostenditur. Atqui hoc saltem fieri debebat in recepta. Deinde quid illud est: „dicta *sunt* ac *vocantur?*"

15. *et componi.* Quidni *vel* pro *et?* (cf. not. crit. ad 4, 3, 12). Opponuntur enim *componi* et *singulas.* Nisi forte expunxeris *et.*

16. *Quin illae — solebamus.* Etiam hic ad nott. criticas lectorem amandare cogimur.

bita ratione fingerentur, aut aliquid in his ferium quoque esset admixtum, plurimum

Anne igitur nomen, quod ajunt, et omen habent *dicta* illa? Sed quod tandem comminiscar *dictum*, quod *vocetur* quidem neque *sit* tamen? cf. § 109. Apage frigus istud plus quam puerile. Porro *dicta dicere* quam sit elegans, alii viderint. Sed hoc ne in Codd. quidem. Quare autem *solebamus?* Num igitur jam non sit idem? Praeteriti ratio potest esse in eo, quod vel consuetudo tangatur, quae fuerit Quintiliani et condiscipulorum in scholis (velut 1, 5, 23. 24. 1, 10, 39. 5, 12, 17.) vel mos antiquus Romanorum jam abolitus, ubi tamen perfectum aptius (velut 3, 10, 1. 6, 1, 35). Neutrum huc pertinet, cum Saturnalia et *libertas* illa *Decembris* (Hor. Serm. 2, 7, 4) procul dubio respiciatur in istis *certis diebus festae licentiae*, quae nec scholarum erant (nam feriae isto tempore) nec abolita Quintiliani aetate. In tanta obscuritate, magis, ut aliquam tamen sententiam dispiceremus, quam ad restituendam Quintiliani manum, *sunt ac* et *solebamus* mutare aggressus sum. Ex illo fecerim *sicut*, ex hoc *ferebamus*. Aegre, fateor, quisquam admittet illam corruptelam; in hac emendatione scrupulum eundem inveniet, quem tetigimus, temporis praeteriti. Hoc quidem ita amoliri posse videaris, si dicas juvenum modo fuisse hosce jocos in Saturnalibus, quos se quoque olim agitare meminerit Qu. Sed equidem praeteritum ab eo probatum censeo, qui *fingerentur* et *poterant* male interpretaretur, quasi de praesenti non dicta. Quare si quid licentius grassari permittatur, scribemus ita: „Quin ipsae illae „(*dictae sententiae* vocantur) quas c. d. f. l. *jaculamur*." *dictas sententias* vulgo esse appellatas hasce in Saturnalibus jocationes, gratis sumo, neque aliunde, quam ex hoc ipso loco, didici. Eodem redit, si pro *sunt ac* scribis *sicut*; ubi *dictae* appellabuntur eaedem, in quo facilior sane est structura „*dictae* (sicut „vocantur)." Nisi forte censes, huic voci *dictae* aliquod praesidium esse in glossa illa Vall. *Jaculamur* aptissimum fuerit verbum. cf. § 42. 43. 9, 2, 79. ubi recte Burm. ablegat ad Petron. c. 109. C in L, in B abire L, etsi exemplis docet Morelius Elém. de Critique p. 93. 140. 141., despero tamen quenquam tantae mutationi conciliatum iri, nisi casus advocetur, verus ille ex machina Deus, omniumque emendationum, ingenio carentium, vindex praesentissimus. Potuit enim sane *casu* librarius scribere *solebamus* pro *jaculamur*.

poterant utilitatis afferre: quae nunc juvenum, vel ſibi ludentium exercitatio eſt. Pluribus autem nominibus in eadem re vulgo 17 utimur: quae tamen ſi diducas, ſuam quandam propriam vim oſtendent. Nam et *urbanitas* dicitur: qua quidem ſignificari video ſermonem praeferentem in verbis et ſono et uſu proprium quendam guſtum Urbis, et ſumtam ex converſatione

poterant. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Loc. Venet. Ruſc. Obr. Geſn. Bip. *poterat* Jenſ. Tarv. Ald. Reliqui *poterunt.* Male.

17. *diducas.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Loc. et edd. ante Geſn. Reliqui *deducas.* Correxit Regius.

quand. propr. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui *p. q.* cf. § 12. item § 18. *praeferentem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Vall. et edd. ante Baſil. exc. Ald. *praeſentem* Goth. Voſſ. 2. (cf. 6, 2, 21). Reliqui *ſe* inſerunt; ſuadente Regio, Badio iterum refragante. cf. 6, 2, 14.

ſono. Turic. *ſoſe*, a ſec. manu *ſeſe*, cui aſcribitur: *vel ex arte.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *arte.* Mirum gloſſema! *guſtum.* Camp. *geſtum* cum Goth. Vall.

vel — ludentium. Ambiguum eſt *vel.* Aut dirimit enim *ludentes* a juvenibus, aut valet *adeo*, quod ſic interpretaberis: etiam tum, cum nihil aliud niſi cet. Quid ſit „*ſibi* ludere“ vix dicam. An nullo alio teſte, magiſtro non moderante? Sed fortaſſe nihil aliud niſi *inter ſe.* *Nunc* non ad aetatem eam refero, qua ſcribit Fabius, ſed oppono deſideratis iſtis: *ſi fingerentur*, *ſi eſſet*, quomodo dicimus: „melius abeſſet; *nunc* „ita intelligimus.“

17. *diducas* „i. e. ſepares.“ Regius. Si quis ſynonymiam hanc ſedulo diſcernat, differentiae apparebunt.

converſatione. Vocabulum hoc, L. Senecae in primis frequentatum, jam Trogo adhibitum docet ſummus Ruhnkenius ad Vellej. 2, 102, 5 ubi locus Gronovii in Obſerv. demonſtratus, eſt p. 631 ed. Platn. vid. noſtr. 1, 2, 4. Declam. p. (Bip.) 5, 17. 4. 149. Dial. de Oratt. c. 9. Seneca Epiſt. 108 p. (Bip.) 55. „non ſolum ſtudentes,

non sit immodicus, affert aliquid propriae voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam, quod nobis faciat audiendi sitim. *Facetum* quoque non tantum circa ridicula
20 opinor consistere. Neque enim diceret Horatius, *facetum carminis genus natura* 53
concessum esse Virgilio. Decoris hanc magis, et excultae cujusdam elegantiae appellationem puto. Ideoque in epistolis Cicero haec Bruti refert verba, *Nae illi sunt pedes*

habent. Guelf. *habet.* *sitim.* Turic. a pr. manu *sit In.* Unde est profecto quod mox Camp. *Infacetum.*

20. *Horatius.* Turic. (a pr. manu) *oratus.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *oratius;* ut mox *oratiano* Turic. Camp.

carminis. Turic. (a pr. manu) *cato minus* cum Alm. Ille a sec. *catoni* et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. *catoni minus* Camp. *catonis* Jens. et edd. ante Ald. Nostrum Vall. non *cautionis* ut narrat Burm. Regius *orationis* reponere svalit. Equidem suspicanti Burmanno respóndeam, nihil nisi receptam latere. *Nae illi.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (de *ne* tac. Gesn.) *ne ulli* cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. itemque edd. Ciceronis. *ne ullo* Andr. Sich. Potest recepta videri commoda veteris scripturae emendatio, auctore incerto. Scriptura τοῦ *nae* semper per E solum tenenda, docente Faërno

sales pro *hi;* non leni emendatione. Burmanno displicet tam brevi geminatum *tamen.* Rectissime; etiam propter logicam. Equidem praeterea quid sibi velit *sane* illo loco, si interroger, obmutescam. His igitur vocabulis dilissus rescribere malim: *Sales enim — habent.* Peccatum fuit similiter in loco Ciceronis, modo citato, Orat. c. 26. ubi *sanum* pro *salsum* male praetulit Lambinus ex uno codice. cf. turbatum in eodem vocabulo § 15. *Audiendi sitis* quam egregie dicta sit, quenquam docere non attinet.

20. *Horatius.* Sat. 1, 10, 44. 45.

Cicero in epistolis. Locus inter fragmenta relatus, apud Ernest. p. 1067. Malim *paene ingrediendi.*

faceti, ac deliciis ingredienti molles. Quod :onvenit cum illo Horatiano, *molle atque facetum Virgilio.* *Jocum* vero accipimus, 21
|uod eſt contrarium ſerio. Nam et fingere,

3 Terent. Andr. prol. 17. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 2, 21, 6. Cort. ad Sall. Cat. 52, 27.

faceti. Turic. (a pr. manu) *facti* cum Alm. (cf. § 19. em § 26. vid. § 37.

molles. Turic. (a pr. manu) Camp. *mollis.* Jenſ. *mollius* um edd. ante Stoer. quo acc. Ciceronis fragmenta. Badius ſcenſius (referente Burmanno: nec ſcio ubi, neque enim in ld. quas confero) conjecit *delicatius ingrediente molles,* proute Burmanno, me, quare praeſtet, parum aſſequente, niſi oluit *ingredienti.*

Quod convenit — Virgilio. Non erat quod hiſce uncos poneret, tanquam gloſſemati, Geſnerus, male repetitos illos Bipontinis. Camp. *Quia — V.* cf. § 6.

21. *vero acc.* Camp. inſerit *id,* non male.

et fing. Turic. Camp. *effing.*

21. *Nam et fingere.* Hiſce ıprobatio, niſi fallor, ineſt ıs, quod modo fieri dicet. Eſt autem talis fere in ɔnibus, quae hic recenſentr, vocabulis. Sed particula m, quamvis in omnes parı verſata, nondum ſcio id faciam. Id quidem uniique manifeſtum eſſe puto, *ium* a Romanis non, ut a bis, opponi etiam *ficto,* l ſoli *ridiculo.* Quod pluna veterum loca oſtendunt, lut hic apud noſtrum § 106. 8. 9, 2, 14. Sic 1, 2, 1 liſcere *ſerio*" non eſt *vere,* n *diſſimulate,* ſed *ſevere,* ra *luſum* (cf. 1, 1, 20). cus autem poteſt eſſe vel in riis i. e. ubi non ridetur. Ejusmodi eſt *terrere* in primis. Ergo aliud hic dicit Qu. ac modo accipi narrabat. Hoccine autem induci poteſt per *nam?* Subaudiendum in proximis fuerit *male, parum recte,* ad illud *accipimus.* Sed nimia iſta durities. *vero* etiam, poſt *Jocum,* languet et jacet ne leviſſimam quidam habens oppoſitionem. Malim *vulgo,* ut § 17. item § 18. *in conſuetudine.* Neque tamen vel ſic, etſi improbatio paulo ſit manifeſtior, *Nam* recte dici, nullo alio interjecto, mihi perſuadeo. *Et* ante *fingere* in primis neceſſarium, quod valet *etiam,* quo oſtenditur, non ſolum *riſum* contineri *joco.*

et terrere, et promittere interim jocus eſt. *Dicacitas* ſine dubio a dicendo, quod eſt omni generi commune, ducta eſt: proprie tamen ſignificat ſermonem cum riſu aliquos inceſſentem. Ideo Demoſthenem *urbanum* fuiſſe dicunt, *dicacem* negant.
22 Proprium autem materiae, de qua nunc loquimur, eſt *ridiculum:* ideoque haec tota diſputatio a Graecis περὶ γελοίου inſcribitur. Ejus prima diviſio traditur eadem, quae eſt omnis orationis, ut ſit poſitum *in rebus*, aut *in verbis.* Uſus autem maxime ſimplex.
23 Aut enim *ex aliis* riſum petimus, aut *ex*

quod eſt. Turic. (a ſec. manu) *quae ex.* Camp. addit *ex.* Edd. a Jenſ. ad Ald. *quae e.* *ducta.* Goth. (tac. Geſn.) *dicta.* *aliquos.* Baſil. Stoer. Chouet. Leid. *aliquo.* Reſtituit Gibſ. cum magno ſtrepitu, „reliquos" malam ſcripturam dare narrans, quod Burm. refinxit „*nonnulli.*" cf. 15, 13, 9.

22. περὶ γελοίου *inſcr.* Turic. περι cελοιουιν *ſcr.* a ſec. manu *peri ſologion inſcr.* Camp. περισϯολογια *ſcr.* Goth. περισσολογια *inſcr.* Voſſ. 2. Περισσολόγον *inſcr.* περιίσολόγια. Vix credo. Jenſ. Tarv. lacunam. Reliquae ante Ald. περι γελιου. *Ejus prima.* Turic. *enim pr.*, a ſec. manu *etenim pr.* et ſic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *et enim ſupremi*, unde apparet origo vitii, quod correxit Regius.

23. *ſimpl. Aut.* Turic. Camp. inſerunt *In.* cum Alm. mire, natum tamen credo ex litera *I* in *mediis* male accepta; quanquam Camp. transponit *med. reb.*

21. *urbanum — dicacem;* velut Cicero cf. § 2.

22. *quae eſt omnis orationis* cf. 3, 5, 1. Sic modo § 21 *omni generi* i. e. dicendi. Mox inter *poſitum* et *in* inſerit *aut* Goth. (tac. Geſn.) ſolus, ſed valde in tempore.

maxime ſimplex. Geſnerus pro *ſimplex* emendat *triplex*, aptiſſime et aliquanto ultra Trancium, qui pro *maxime*

nobis, aut *ex rebus* mediis. *Aliena* aut *reprehendimus*, aut *refutamus*, aut *elevamus*, aut *repercutimus*, aut *eludimus*. *Noſtra*, *ridicule indicamus*, et, ut verbo Ciceronis utar, dicimus aliqua *ſubabſurda*. Namque eadem, quae, ſi imprudentibus excidant, *ſtulta* ſunt; ſi ſimulamus, *venuſta* creduntur. Tertium eſt genus, ut idem dicit, in 24
decipiendis expectationibus, dictis aliter acci-
4 piendis, ceterisque, quae neutram perſonam contingunt, ideoque a me *media* dicuntur. Item *ridicula* aut facimus, aut dicimus. 25

aut repr. Turic. Guelf. Camp. *autem r.* cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Correxit Regius. Verbum Turic. Guelf. dant *reprendimus*. *ridicule*. Recepi conjecturam Regii ex Cicerone petitam cum Aldo, Colinaeo, Pearcio ad Cic. Reliqui *ridicula*.

24. *ceterisque*. Turic. pr. manus omittit *que*. cf. 5, 11, 12.

25. *aut. fac. aut dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. Quo acc. Obr. Reliqui *a. d. a. f.* cf. § 18. item mox.

reſcribi malit *minime*, probante Capper. Uſum adverbii cum numerali, graeciſſantem, non capiebat librarius. cf. Viger. ed. Zeun. p. 405. item Hemſterhuſ. ad Lucian. Bip. Vol. 1. p. 303. cf. 5, 14, 5. *maxime quinque*. Vulgata ſtare nequit. Aſcriptum in Rufc., excuſum in Bad. utriusque margine: *maximi triplex*.

23. *mediis*. Hoc quid ſit, mox ipſe interpretatur § 24. extr.

verbo Ciceronis. De Orat. 2, 71. Sed totus ille locus noſtra ſcribenti Qu. obverſabatur. Inde enim alia quoque mutuatus eſt ut *ridicule indicamus*, *decipiendis expectationibus*. Obſcurius tamen loquitur Qu. dum, pro Ciceronis *naturis aliorum*, *ipſorum*, dicit *Aliena*, *noſtra*. cf. et noſtr. 1, 5, 65.

ſtulta — venuſta. Par ratio ſoloecismi et ſchematis 1, 5, 53.

Facto risus conciliatur, interim admixta gravitate: ut M. Coelius praetor, cum sellam ejus curulem consul Isauricus fregisset, alteram posuit loris intentam; dicebatur autem consul a patre flagris aliquando caesus: interim sine respectu pudoris, ut in illa *pyxide Coeliana*, quod neque oratori, neque

Facto — conc. Turic. *factoribus c.*, a sec. manu *factis c.* et sic Guelf. *Factis r. c.* Camp.

Coelius. Turic. Guelf. Camp. *Caecilius* cum Goth. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. exc. (mire) Loc. Ven. Rusc. Error idem mox commissus § hac, ut et apud Dionem et Livium vid. Drakenb. ad Epit. l. 111. et Ruhnk. ad Vell. 2, 68, 1. p. 38. item nos in praef. p. 38, quod praesumserat Funcc. de imminenti senect. L. L. p. 350. Praenomen auctore Camp. una litera scripsi, reliqui integrum. cf. 6, 1, 35.

Isauricus. Guelf. *Isaurus*

consul a patre. Sic Turic. (a prima quidem manu: *consunt a pr.*) Camp. et edd. ante Gryph. Reliqui *cos.*

flagris aliquando caes. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *a. c. f.* cf. hac § item mox.

pyxide. Turic. *puxide.* a sec. manu *apodixe* cum Jens. Tarv. verum dant Camp. et Guelf. nisi quod hic *i* pro *y*. Goth. *pypside.* Voss. 2. *pyside.* Correxit Regius.

Coeliana. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. *Caeciliana.*

25. *M. Coelius.* Hujus (cf. 4, 2, 123.) praetoris cum P. Servilio Vatia Isaurico, filio, consule contentiones celebres fuerunt, de quibus prodita veteribus scite, ut cetera, coagmentavit Freinshemius in Suppl. libri Liviani, ubi et hancce historiam ponit (c. 20.), a nemine, quod sciam, praeter Quintilianum, memoratam; quanquam sellam Coelii, plebem novarum tabularum promissione lactantis, ab Isaurico fractam etiam Dio refert. l. 42. p. Reim. 319, 53. Accidit hoc A. U. C. 706 Caesare II. et P. Servilio Coss. superstite consulis patre, qui nonagenarius mortuus est A. U. C. 710 C. Julio Caesare V. mox Dolabella, et M. Antonio Coss. quo ipso anno Caesar est interfectus. Hunc cum filio confudit Reimarus ad Dion. l. 45. p. 430. cf. et § 48.

pyxide Coeliana. vid. Cic. pro Coelio c. 25 — 29. Sed ut jocum impudicum assequa-

ulli viro gravi conveniat. Idem autem de 26
vultu gestuque ridiculo dictum sit: in quibus est quidem summa gratia, sed major, cum captare risum non videntur. nihil enim est his, quae sicut *salsa* dicuntur, insulsius.

ulli. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ullo.*

viro gr. Sic Turic. Camp. Reliqui *g. v.* cf. modo, item § 26.

26. *de vultu.* Turic. Guelf. *sed v.* Goth. (tac. Gesn.) *si v.* cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Stoer. exc. Camp. Tarv. Ald. Bas. *summa.* Goth. omittit cum Vall. Possit placere omissio ob id quod sequitur *major*, sed malim reponere *sua*, ubi fortasse expungas *in* post *sit.* Modo *est* om. Camp.

major cum. Turic. *m. eum* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *majorem* Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

videntur. Turic. *videtur* cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. exc. Camp. *est his — insulsius.* Turic. *estis quae dicunt salsa dicuntur insullius* cum Goth. 2. et Camp. nisi quod hi *est his* et *insulsius*, unde optime nostram scripturam eruit Gesnerus, nec tamen recepit. Mox Turic. a sec. manu *ex his* et sic Guelf. cum Goth. Jens. Tarv. Mox Locat. *ex iis q. dicuntur s. dicitur i.* cum Andr. Ven. Rusc. ut et Obr. nisi quod *dicunt* pro *dicuntur.* Ald. *ex iis q. s. dicuntur, insulsius.* Bad. *ex iis q. dicunt s. dicunt i.* cum Vall. Voss. 2. (cf. Goth. et § 13.) Bas. Mox Gryph. praefert Regianam mutationem *ex iis q. dicuntur salsa, dicitur salsius* cum reliquis, quanquam Roll. *salse*, de suo, opinor. Burmanniana Codd. excerpta errore carere vix credo, velut Alm. fertur cum Loc. facere

mur, frustra inspiciemus Ciceronem ejusque interpp. Nec satis perspicio, quem hic reprehendat Qu., aut quomodo *facto* risum conciliatum dicat in hoc exemplo. Ciceronem quidem adeo acerbe increpitum a Qu., mirer.

26. *summa gratia — gratiae plurimum.* Hic unusquisque glossam agnoscat. Utrumque a sano eodemque acuto scriptore proficisci non potuit. Quis enim aut linguam suam aut ingenium tantae damnet inopiae, ut in levissima sententiae diversitate ad eandem locutionem recurrat? Quid autem in toto hoc loco, multis ulceribus oppleto, cultro sanandum sit, melius disputabitur in nott. critt.

Quanquam autem gratiae plurimum dictis ſeveritas affert, ſitque ridiculum id ipſum, quod qui dicit, non ridet: eſt tamen interim et *aſpectus* et *habitus oris* et *geſtus* non inur-
27 banus, cum iis modus contingit. Id porro,

(cf. 20. 28). Gibſonus de ſuis tacet etiam hic; ferreus Criticus. *Quanquam autem.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *a. q.* transpoſuit Regius (cf. § 25. 36). Guelf. *haud quaquam.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *autem* cum Voſſ. 2.

ſitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. Quo acc. Roll. Capp. Geſn. Bip. (non Obr. ut Burm.). Reliqui *ſitque.*

quod qui. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui *quia q.* cf. § 20. *dic. non.* Turic. Camp. inſerunt *illa* cum Alm. Ald. Baſ. *inurbanus.* Turic. Guelf. Camp. *urbanus* cum Alm. *inurbanitas* Goth. mire! *iis.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *is.*

contingit. Guelf. Camp. *contigit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Jam totam hanc § percenſentes, haerebimus primum in illis *Idem de vultu dictum ſit.* *Idem* quid ſit, quaeritur. Quid igitur modo dixerat, quod etiam in geſtu locum habeat? Num „conciliari riſum interim admixta gravitate, „interim ſine reſpectu pudoris?" At hoc non ſequitur. Reſtat ut *idem* ſit, „conciliari iis riſum," ſatis jejunum. Deinde importunum eſt quod *dicere* hic uſurpatur pro *praecipere,* ut eſt mox § 34, in tanta facilitate referendi verbum magis ad *oratorem jocantem* quam ad *Quintilianum docentem.* ſed cf. 7, 1, 9. Accedit varietas veteris ſcripturae; cui quidem proſpiciat, qui ex *ſi* faciat *in.* Badius *ſi* retinens ſubaudit *ſit* (vel *fuerit*) poſt *autem,* et *dictum* interpretatur de dicto oratoris, non Quintiliani. Sed repugnat ſententia, cum de riſu in *factis* agatur adhuc, cui *vultus* et *geſtus* ſubjici quodammodo poſſunt, non ea quae *dicuntur.* Vel hiſce igitur diffidat qui fuerit ſuſpicioſior. Sed quae iis protinus continuantur, ſua ſe elegantia haec quoque tuentur adeo, ut nonnisi aegre jacturam faciam. Alterutram „*gratiam*" abjiciendam eſſe monui in not. ex. nec dubito quin *Quanquam — affert* ſit mera gloſſa. Sed illa quoque conclamata *nihil — inſulſius* reſecanda cenſeo. Recte enim nexum logicum deſiderat in iis Regius. Non ſi *major* gratia eſt in geſtu riſum non captante, protinus etiam *plane inſulſum*

dicitur, aut eſt *laſcivum* et *hilare*, qua-
Galbae pleraque: aut *contumelioſum*,

l ſicut falſum dicitur; nec poſſunt tales ſententiae vin-
junetione *enim*. Regii ſcriptura, etſi ab oratione valde
ı, ſenſu tamen ſola huc fecerit. Hoc ipſum quod nunc
:cepta, infra ſuo loco ponit noſter § 30. Etiam inſe-
multum abeſt ut in veteribus libris habeant eam ſani-
ſpeciem quam hic praeferunt, *autem* vitium prodit.
ar continuo orationem: *videntur*, *ſitque* — *non ridet*.
eeſſe aliquid videtur in iſtis *eſt tamen* — *inurbanus*,
odi fere, poſt *geſtus:* „ad riſum compoſitus." Pluralis
icet poſt *eſt* et *inurbanus*, nec *contingere* fero in re ſita
ſtate oratoris, qui, modo voluerit, adhibebit illum
Quid ſi extrema legis: *cum is motus contigit* vel *con-*
i. e. cum riſus audientium contingit. Si quid recte
e, cogitandum erit de corruptelis et gloſſematis valde
ı, quae profecta primitus a commentantibus non impe-
efingendo et accommodando textum turbaverint.
A. Galbae. Turic. *agulbae* a pr. manu. Reliqui *Gal-*
f. § 62.

A. Galbae. Hujus ali-
in hoc capite meminit,
i usquam. Quin enim
t omnibus locis, non
quamvis obſtante Bur
id § 64. De ejus per-
hil certi habeo dicere.
ı illum, Juvenali 5, 4
ppellatum, ſub Augu-
entem, hinc alienum
Burmannus vel ob prae-
, quod indicet de ho-
Galba agi. Hoc quan-
aleat, mihi non ſatis
tum ingenue fateor.
viciniias *Baſſi*, cui
ſubjungitur *Sarmentus*
, magis etiam de ſcur-
itare ſuadet. Nam et
us ibidem Juvenali ad-
. Eodem nomine γε-
λωτοποιὸν memorat Plutarchus
(V. 2. p. 700 A.), quanquam
ibi de nomine certatur *Cal-*
ba, an *Cubba*, an *Gabba*,
quorum poſtremum vel apud
Juvenalem et Martialem 1, 42.
10, 10. reponunt. Expectan-
dus ad Plutarchum Wyttenba-
chius. *Humilem* ejus condi-
tionem et hic ipſe locus et
§ 64. oſtendere videntur. Quo
minus frater Galbae impera-
toris intelligatur, quem habes
apud Sueton. Galb. c. 3. Tac.
Ann. 6, 40., obſtat praenomen,
in quo religioſe ſequimur ve-
tuſtiſſimos libros, nihil con-
jecturae dantes. Is enim C.
qui „attritis facultatibus urbe
„ceſſit" teſte Suetonio.

qualia nuper Junii Bassi: aut *asperum*, qualia Cassii Severi: aut *lene*, qualia Domitii Afri. Refert, his ubi quis utatur. Nam in convictibus et quotidiano sermone *lasciva* humilibus, *hilaria* omnibus convenient.
28 Laedere nunquam velimus, longeque absit

Junii. Turic. *Jani* cum Jens. Tarv. quanquam conjunctim duo nomina, et hic magis *lani.* Guelf. Camp. *jum.* Voss. 2. *Jā.* (i. e. *jam*) cum Goth. dare narretur *Lambassi.* cf. § 58. 74. ubi non variatur. Frustra Burm. (post Schottum de Rhett. apud Senecam patrem p. 9.) *Julii* conjicit.

convictibus. Sic Turic. Camp. cum MS. Pal. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. quo acc. Gibs. Obr. Reliqui *conviviis*, glossam, dant. cf. Vossius ad Vellej. 2, 33 ubi Burm. quare hic notius praetulerit, non meliores affert rationes, quam ad ipsum nostrum locum. Neque enim exemplis, in quibus sunt *convivia*, res conficitur. Locus infra positus § 105. ne Qu. quidem est, sed Domitii Marsi. Mox inter *et* et *quot.* Goth. *in*, solus (tac. Gesn.). cf. § 11. 32.

convenient. Sic Turic. Guelf. (a sec. manu) Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *conveniunt.*

28. *Laedere.* Sic Gesn. Bip. Reliqui *Ludere.* Conjectura est deinceps Rollini, Burmanni, Gesneri. Turbata haec vulgo

Junii Bassi. Recens fato functum significat dicens *nuper* (cf. 10, 2, 90. item hic § 57). Ter hoc capite memoratur, ubi aetas ejus (§ 74.) ostenditur conjuncta cum Crispi Passieni (6, 1, 50). Nihil equidem hic moveam, nec temere huc traham *Julium* Bassum, nomine mutando, vel a Seneca patre, vel a Plinio in Epistolis memoratum. Videtur enim sat manifestis vestigiis argui noster infra illorum conditionem constitutus, nec fuisse nisi scurra.

Cassii Severi — Domitii Afri. vide 6, 1, 43. 5, 10, 79. de *leni* joco § 93.

convictibus. Vocabulum pro *conviviis* usurpatum Vellejo, Senecae, Plinio, Tacito, Juvenali. „Eleganter etiam hic „locus tractatur apud Plutarch. „in Sympos. lib. 1. Quaest. 1 „circa finem, ubi de quaestio„nibus convivalibus agit." (Vol. 2. p. 614. C. D. E) „et apud Macrob. Lib. 7. Sa„turn. c. 3." Almelovenius.

propositum illud, *Potius amicum, quam dictum, perdendi.* In hac quidem pugna forensi malim mihi lenibus uti licere. quanquam et contumeliose et aspere dicere in adversarios permissum est: cum accusare etiam palam, et caput alterius juste petere

a librariis Burm. ostendit ad Ovid. Am. 3, 3, 4. Displicet, quod accusativus nullus praesto est, veluti § 34. et 4, 1, 10. Simile nostro 5, 7, 30. Nec tamen facinus fuerit reponere: *L. neminem unq.* *perdendi.* Posui lenissimam Mureti emendationem (Varr. lectt. 19, 6). Deterior est Nicolai Fabri ad Senecam l. c. *perdere.* Reliqui *perdidi.*

forensi. Turic. Guelf. Camp. *forensium* cum Alm. Voss. 2. Goth. Andr. et edd. ante Ald. Correxit Regius, neque *etiam* in extremis latere puto cum Burm. sed errorem natum ex continuatis multis I et M. *licere.* Turic. Guelf. *dicere* cum Vall. Sed Goth. *decere.* Alm. Voss. 2. nostrum dare, Burmanno narranti non credo (cf. 6, 2, 21. item hic § 29). Jens. pro *uti lic.* junctim *interdicere* cum edd. ante Gesn. exc. Camp. Andr. Ald. Bas. *quanquam.* Turic. Guelf. Camp. *nonnunquam* cum Voss. 2. Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius.

juste. Turic. *iste.* Guelf. *te.* Jens. *injuste* cum edd. ante Bad. exc. Camp. *invisc* margo Bas. Adhaesisse suspicor ex postremis proximi. Nonnisi insulse additur quidquam illi *concessum.* Vereor enim ut Gesnerus rationem suam exemplis tueatur, qua *juste* dici putat pro: „plane, non dissimulanter, nec „oblique, sed omni paratu, et dedita opera."

28. *propositum illud.* Pronomen significat, alicujus hoc fuisse propositum, vulgo notum. Mihi tamen nihil ejusmodi compertum. Sunt enim alia verba apud Horat. Serm. 2, 4, 34. 35. In re diversa eadem locutus invenitur Seneca pater p. Bip. 174. „caput „*potius quam dictum per-* „*dere.*"

hac — forensi. Opponitur ea *convictibus* ceterisque. Sequitur autem ipse praeceptorem suum Domitium, *lenia* praeferens *asperis.*

juste. cf. not. crit.

non sit immodicus, affert aliquid propriae voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam, quod nobis faciat audiendi sitim. *Facetum* quoque non tantum circa ridicula

20 opinor consistere. Neque enim diceret Horatius, *facetum carminis genus natura* 55
concessum esse Virgilio. Decoris hanc magis, et excultae cujusdam elegantiae appellationem puto. Ideoque in epistolis Cicero haec Bruti refert verba, *Nae illi sunt pedes*

habent. Guelf. *habet.* *sitim.* Turic. a pr. manu *sit In.* Unde est profecto quod mox Camp. *Infacetum.*

20. *Horatius.* Turic. (a pr. manu) *oratus.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *oratius;* ut mox *oratiano* Turic. Camp.

carminis. Turic. (a pr. manu) *cato minus* cum Alm. Ille a sec. *catoni* et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. *catoni minus* Camp. *catonis* Jens. et edd. ante Ald. Nostrum Vall. non *cautionis* ut narrat Burm. Regius *orationis* reponere suasit. Equidem suspicanti Burmanno respondeam, nihil nisi receptam latere. *Nae illi.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (de *ne* tac. Gesn.) *ne ulli* cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. itemque edd. Ciceronis. *ne ullo* Andr. Sich. Potest recepta videri commoda veteris scripturae emendatio, auctore incerto. Scriptura τοῦ *nae* semper per E solum tenenda, docente Faerno

sales pro *hi;* non leni emendatione. Burmanno displicet tam brevi geminatum *tamen.* Rectissime; etiam propter logicam. Equidem praeterea quid sibi velit *sane* illo loco, si interroger, obmutescam. His igitur vocabulis diffisus rescribere malim: *Sales enim — habent.* Peccatum fuit similiter in loco Ciceronis, modo citato, Orat. c. 26. ubi *sanum* pro *salsum* male praetulit Lambinus ex uno codice. cf. turbatum in eodem vocabulo § 15. *Audiendi sitis* quam egregie dicta sit, quenquam docere non attinet.

20. *Horatius.* Sat. 1, 10, 44. 45.

Cicero in epistolis. Locus inter fragmenta relatus, apud Ernest. p. 1067. Malim paene *ingrediendi.*

faceti, *ac deliciis ingredienti molles*. Quod convenit cum illo Horatiano, *molle atque facetum Virgilio*. *Jocum* vero accipimus, 21 quod eſt contrarium ſerio. Nam et fingere,

ad Terent. Andr. prol. 17. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 2, 21, 16. Cort. ad Sall. Cat. 52, 27.

faceti. Turic. (a pr. manu) *facti* cum Alm. (cf. § 19. item § [illegible] Vid. § 37.

molles. Turic. (a pr. manu) Camp. *mollis*. Jenſ. *mollius* cum edd. ante Stoer. quo acc. Ciceronis fragmenta. Badius Aſcenſius (referente Burmanno: nec ſcio ubi, neque enim in edd. quas confero) conjecit *delicatius ingrediente molles*, probante Burmanno, me, quare praeſtet, parum aſſequente, niſi voluit *ingredienti*.

Quod convenit — Virgilio. Non erat quod hiſce uncos apponeret, tanquam gloſſemati, Geſnerus, male repetitos illos a Bipontinis. Camp. *Quia — V.* cf. § 6.

21. *vero acc.* Camp. inſerit *id*, non male.

et fing. Turic. Camp. *effing*.

21. *Nam et fingere.* Hiſce improbatio, niſi fallor, ineſt ejus, quod modo fieri dicebat. Eſt autem talis fere in omnibus, quae hic recenſentur, vocabulis. Sed particula *nam*, quamvis in omnes partes verſata, nondum ſcio quid faciam. Id quidem unicuique manifeſtum eſſe puto, *ſerium* a Romanis non, ut a nobis, opponi etiam *ficto*, ſed ſoli *ridiculo*. Quod plurima veterum loca oſtendunt, velut hic apud noſtrum § 106. 108. 9, 2, 14. Sic 1, 2, 1 „diſcere *ſerio*“ non eſt *vere*, *non diſſimulate*, ſed *ſevere*, *citra luſum* (cf. 1, 1, 20). *Jocus* autem poteſt eſſe vel in *ſeriis* i. e. ubi non ridetur. Ejusmodi eſt *terrere* in primis. Ergo aliud hic dicit Qu. ac modo accipi narrabat. Hoccine autem induci poteſt per *nam?* Subaudiendum in proximis fuerit *male*, *parum recte*, ad illud *accipimus*. Sed nimia iſta duritics. *vero* etiam, poſt *Jocum*, languet et jacet ne leviſſimam quidam habens oppoſitionem. Malim *vulgo*, ut § 17. item § 18. *in conſuetudine*. Neque tamen vel ſic, etſi improbatio paulo ſit manifeſtior, *Nam* recte dici, nullo alio interjecto, mihi perſuadeo. *Et* ante *fingere* in primis neceſſarium, quod valet *etiam*, quo oſtenditur, non ſolum *riſum* contineri *joco*.

foedissimus esset, ait eum, contra quem judicio liberali aderat, *ne faciem quidem habere liberi hominis.* cui respondens Domitius Afer, *Ex tui*, inquit, *animi sententia,* 537 *Longe? qui malam faciem habet, liber non*
33 *est?* Vitandum etiam, ne *petulans*, ne *superbum*, ne *loco*, ne *tempore alienum*, ne

foedissimus. Turic. *sidissimus.* *ait.* Turic. *aut,* a sec. manu *ad* et sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Busc. Regius expunxit, cui obsecuti sunt reliqui. Nos facillimam conjecturam expressimus.

hom. tui. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui inserunt *dixit,* quod Regius subaudiendum ducebat.

Afer, Ex tui. Turic. *afe rex tu,* a sec. manu *afer es tu* et sic Guelf. *A. tu* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bas. Reliqui *A. Et tu.* Nostrum ex conjectura.

inq. animi. Sic Turic. Guelf. Reliqui inserunt *ex.*

33. *superbum.* Turic. Guelf. Camp. *superbus* cum edd. ante Bad. quo acc. Bas. Gesnerus suspicatur primitus fuisse *superbius,* non ego, sed tralatitium errorem interpretor male jungendi, cum *petulans* pro masculino accepisset librarius. cf. 6, 2, 15. item § 36. *tempore.* Vall. Loc. Bip. *tempori* cum edd. recentt. ante Burm. exc. Ald. Bas.

Liv. Epit. lib. 63. Oudend. ad Suet. Caes. 63. Ruhnk. de Longino p. 2. Nec aliter noster Marcellum Victorium dicit. Nihil autem de hoc Sulpicio Longo habeo dicere. Qui hoc nomine memorantur a veteribus, aliorum sunt temporum quam Domitii Afri cf. § 27.

judicio liberali. cf. 5, 2, 1.

Ex tui — sententia. Recte hic ablegant Pareus ad Lipsium Varr. lectt. 1, 1. Gesnerus ad Brissonium de Formulis 8, 9. p. 689. ed. Conradi. Formula enim est jurandi. cf. in primis locum nostri 8, 5, 1 Brissonio laudatum. Apparet ubique in jurejurando addi *animo* pronomen possessivum. Regius mentionem injicit loci Dig. 1, 5, 14. qui est et apud Schulting. Jurispr. Antejust. p. 416. Pauli recept. sentent. 4, 9, 3. „non sunt — liberi „qui contra formam humani „generis converso more pro„creantur."

33. *tempore alienum.* Regius dativum substantivi re-

praeparatum et domo allatum videatur, quod dicimus. Nam adverſus miſeros, ſicut ſupra dixeram, inhumanus eſt jocus. Sed quidam ita ſunt receptae auctoritatis ac notae verecundiae, ut nocitura ſit in eos dicendi petulantia. Nam de amicis jam praeceptum eſt. Illud non ad orandi fere conſilium, ſed 34

et domo. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ne d.* cum edd. ante Bad. Male. *ac notae.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Ald. Reliqui *et n.* Turic. a pr. manu *a. noctae.*

34. *ad orandi fere.* Turic. *adoram f.* Guelf. *ad horam ferre* (a ſec. manu *a. oram f.*) cum Camp. Goth. (niſi quod hic *fere*). *ad horandi f.* Tarv. Nihil exputo quod in veteir. ſcriptura lateat, praeter receptum.

ponendum ducebat, et eſt ſane ea ſtructura modo § 29. et 2 Pro. 5. Sed manifeſtis Ciceronis et Ovidii exemplis noſtrum defendit Burm. cf. et Henſing. ad Cic. de Off. 1, 13, 10. Hujus generis eſt quod Cicero loco mox citando „aut ſua perſona" inquit „aut „— *tempore alienum.*"

33. *domo allatum.* Almelovenius ad partes vocat Cic. de Orat. 2, 60. 63. ubi quaedam hujus doctrinae ſemina, ſed convenientius Orat. c. 26 Geſnerus: „Vitabit etiam „quaeſita nec extempore ficta, „ſed *domo allata*, quae plerumque ſunt frigida." quae ipſa Quintiliano obverſata cenſet.

ſupra. § 28.

verecundiae. Dicitur pro *reverentia* et haec ipſa paſſive intelligitur ea, „qua coluntur „ii, qui ſunt notae verecun„diae." vide Drakenborch. ad Liv. 4, 45, 8. Oudend. ad Suet. Caeſ. 75. p. 117. cf. mox § 34. 64. Diverſo plane modo junguntur *auctoritas* et *verecundia* apud Vellej. 2, 32, 1. 2.

dicendi. Cum Geſnero reponere *dicenti* nec opus eſt neo neceſſe. Dativo ad *nocitura* non indigemus, *petulantia*, ſine illo gerundii genitivo, jacet. cf. *delicias ingrediendi* § 20. Alia ratio 4, 5, 6.

jam. § 28.

34. *orandi — hominis.* Poſſis tentare *orantis*, nec tamen opus. Opponitur ſibi invicem *orandi* et *vivendi* prudentia (cf. 6. 5, 11). *Non — fere — ſed* interpretare *non — tam — quam*, ſed etiam modeſtius pronunciatum.

ad hominis pertinet: laceſſat hoc modo, quem laedere ſit periculoſum, ne aut inimicitiae graves inſequantur, aut turpis ſatisfactio. Male etiam dicitur, quod in plures convenit: ſi aut nationes totae inceſſantur, aut ordines, aut conditio, aut ſtudia mul-
35 torum. Ea, quae dicit vir bonus, omnia ſalva dignitate ac verecundia dicet. Nimium enim riſus pretium eſt, ſi probitatis impendio conſtat. Unde autem concilietur riſus, et quibus ex locis peti ſoleat, difficillimum dicere.

hominis. Sic Turic. *homines.* Guelf. cum Alm. (vix credo, cf. § 29. 38.) Voſſ. 2. Goth. Vall. Bad. pr. *omnis* Camp. *omnes* Turic. a ſec. manu, cum edd. ante Ald. Reliqui *omnia* ex Regii conjectura, cui patrocinatur aliquatenus 5, 7, 7.

pertinet: lac. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ne.*

35. *ſalva.* Turic. *ſalſia*, a ſec. manu *ſalſa* et ſic Guelf. cum Jenſ. (non *falſa*, ut Geſn.) Noſtrum Goth. Vall. Camp. reliqui, quod et ipſum latet in prima Turic. manu. Praetulit Regius quoque. *dicet.* Turic. *decet.* Noſtrum Guelf. Tarv. Ald. margo Baſ. (non *dices* ut Burm.) et conjecit Geſn. Reliqui *decent.*

impendio. Turic. Guelf. Camp. *compendio* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. excc. Tarv. Ald. Error natus e compendio *īpend.* ſequente praeſertim *cſtat.* vid. Drakenb. ad Liv. 10, 5, 11. *diffic. dic.* Sic Turic. Guelf.

laceſſat — ne. „Subaudi: „ut orator laceſſat eum, quem „periculoſum ſit laedere, hoc „modo ne etc." BADIUS, cujus interpretatione arcentur et Gallaeus, conjiciens *laceſſatur*, probante Capper., et plerique recentiorum inferentes *ne* ante *lac.* Minus eſt et levius laceſſere quam laedere.

ſatisfactio. vide 6, 1, 50.

35. *Unde — riſus.* cf. § 7. item 5, 14, 30. Neque tamen mera ταυτολογία, cum illic de riſus origine in genere et quaſi φυσικῶς quaeratur, hic de dictis eorumque locis, praeceptis quibusdam comprehendendis.

Nam, ſi ſpecies omnes perſequi velimus, nec modum reperiemus, et fruſtra laborabimus. Neque enim minus numeroſi 36
ſunt loci, ex quibus haec *dicta*, quam illi, ex
538 quibus eae, quas *ſententias* vocamus, ducuntur, neque alii. Nam hic quoque eſt *inventio* et *elocutio*, atque ipſius elocutionis vis, alia in *verbis*, alia in *figuris*. *Riſus* igitur 37

Reliqui inſerunt *eſt*. *laborabimus*. Turic. (a pr. manu) Camp. *laboravimus*. Hoc, tantillum abfuit, ut reciperem. Nonne enim redit fere eodem, *modum non reperire* et *fruſtra laborare?* At longe manifeſtius opponuntur, *modum non reperire* et *fruſtra adhuc laboraſſe*. Haec igitur digna erant operoſa illa ſtructura *neque — et*, quae, ſi parum diverſa conjunxerit, jacet. Nec tamen oſtendere contingit, ubi de *ſententiis* (cf. § 36.) jam dixerit, quod ſit demum 8, 5. Hoc obſtitit mutaturo receptam. Niſi forte dicas, intelligi omne hoc negotium partiendi et genera conſtituendi, quod fruſtra factum ſit, ſi per ſingu[illegible]ire, etiam in riſu, velimus. *Infinitus* labor eſt in *numeroſitate*, *irritus* in *paritate* rerum dicendarum. „Neque minus *numeroſi* neque *alii*.“ Sed, unde natus ſit error poſtmodo corrigentis *laborabimus* (ſi eſt error) liquido apparet, unde ſcribentis primitus *laboravimus*, non item; niſi forte caſu (cf. 6 Pro. 16). In gemello fere loco 4, 1, 26 parum praeſidii ad dirimendam ſcripturam.

36. *min. num.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *n. m.* cf. § 26. 38. *dicta*. Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Ald. Reliqui ante Gryph. libri *ducta*, inter quos Goth. (tac. Geſn.) Vall. Emendavit Regius.

eae. Turic. Guelf. *eas* cum edd. ante Ald. (errore quem vid. § 33.) exc. Camp. qui *aea*, cum ex Vall. Bad. pr. det *ea*. Goth. Voſſ. 2. *cauſae* in qua recepta ipſa (vid. 4, 1, 19). Correxit Regius.

laborabimus. cf. not. crit.

36. *haec dicta*. vide § 2.

quas ſententias. vid. l. 8. c. 5. Regius geminum Ciceronis locum deſignat, unde ſua deſumſerit Qu. De Or. 2, 61. „mementote — unde ridicula — ex iisdem locis fere „etiam *graves* ſententias duci „poſſe.“ Cicero tamen de ſententiis, proprie ſic dictis, non cogitat.

oriuntur aut *ex corpore* ejus, in quem dicimus; aut *ex animo*, qui factis ab eo dictisque colligitur; aut *ex his, quae ſunt extra poſita.* Intra haec enim eſt omnis vituperatio: quae ſi gravius poſita ſit, *ſevera* eſt; ſi levius, *ridicula.* Haec aut oſtenduntur,
38 aut narrantur, aut dicto notantur. Rarum eſt autem, ut oculis ſubjicere contingat, ut fecit C. Julius, qui cum Helvio Manciae ſae-

37. *ex corpore.* Turic. Guelf. Camp. *in c.* cum edd. ante Ald. Noſtrum Goth. Vall. et Regii quaedam exemplaria.

factis — dictisque. Turic. Guelf. *facetus* (ille a pr. manu *factus* cf. § 20.) *dictus qui.* *Intra.* Turic. Guelf. Camp. *Inter.* Male. Frequens confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 2. *ſevera.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. (qui modo lacunam habet a *poſita* ad *poſita*, in Goth. non comparentem cf. 6, 2, 21.) Bodl. Alm. Vall. Andr. et odd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Obr. Reliqui *ſeria*, obſequentes Regio. *eſt.* Jenſ. *ſit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. pr. Correxit Regius MSS. addicentibus. cf. 4, 1, 28. *dicto.* Turic. Guelf. Camp. *dicta.* Turic. tamen a ſec. manu *digito* et ſic Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Obr.

38. *autem ut oculis.* Turic. (a pr. manu) omittit *ut*, quod ipſum ſuis exemplaribus addere cogebatur Regius. Ex Alm. *aut ut* aſſertur. An forte excerpens Burm. volebat dare *autem* ſine *ut*? (cf. § 34. 41). Diſplicet iteratum, diverſa poteſtate, *ut*; nec tamen aliam rationem comminiſcor.

C. Julius. Goth. 2. *C. Lucilius.*

Manciae — Mancia. Turic. Guelf. (a pr. manu) Camp. *mancipe — manceps* cum Bodl. Alm. Andr. Tarv. Sed Guelf.

37. *ex corpore.* „Verba „contracta ex Cicerone de „Orat. 2, 59.“ Almelovenius. Tripertitam hanc rationem habes etiam 3, 6, 25.

dicto notantur. Hic ego *notantur* non tam cenſoria ſignificatione vituperandi accipiam, quam illa altera *breviter indicandi* (cf. 6, 2, 23.) quod commode ſit aliquo urbane dicto.

38. *C. Julius — ſigni gratia poſitum.* cf. Liv. 7, 10. ubi narratur certamen T. Man-

pius obstrepenti sibi diceret, *Jam ostendam, qualis sis*; isque plane instaret interrogatione, qualem tandem se ostensurus esset, digito demonstravit imaginem Galli in scuto
39 Cimbrico pictam, cui Mancia tum simili-

sec. manu Jens. et mox edd. ante Basil. *mancipi — manceps.* cum Vall. Colb. *Mancino — manceps* Goth. *Mancius — manceps.* Voss. 2. (?) Error pertinax, sed posterior ille consulto effictus, ut opinor, cum in priorem casus incidisset. Pighius quoque correxit. Nomen praemissum recte praeferunt plerique veteres, nisi quod Loc. Ven. Rusc. *Helio*, Camp. Andr. *Elvio*. Mox Basil. cum edd. ante Gesn. *Helmio*, quod vitium invasit et Ciceronis libros.

Jam ost. qual. Turic. Guelf. *etiam o. q.* cum Alm. Voss. 2. Goth. edd. ante Ald. exc. Camp. qui sic: *J. ost. etiam jam q.* Correxit Regius. *tandem.* Turic. *talem*, a sec. manu *tamen* et sic Jens. cum edd. ante Rusc. exc. Camp. Correxit Regius. *se ostens.* Sic Turic. Camp. Reliqui *se* ante *tandem.* cf. § 36. 30. *scuto Cimbr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inferunt *Mariano*, ex Cicerone.

lii cum Gallo, ferociter provocante Romanos. Ita autem ad § 5. Drakenborchus: „Hujus proelii picturam multis „postea seculis in foro Romano prope rostra vetera sub „novis tabernis argentariis „publicatam mansisse, et in „tabula, facta in scuti Gallici „vel Cimbrici formam, exhibitam fuisse Galli istius exultantis ac barbare linguam „exerentis imaginem ex Cic. „l. 2. de Orat. c. 66. Quintil. lib. 6. Instit. Orat. c. 3. „et Plin. lib. 35. Hist. Nat. „c. 15.“ [est c. 4. segm. 8. p. 683. Hard.] „docuit Pighius in Annal. ad ann. 392. „p. 277.“ Plinius Crassum, pro C. Julio, joci auctorem facit, neque est temere corrigendus, ut vult Huberus Basileensis in *Variis lectionibus ad Plauti Amphitryonem* (s. anno, sed editis haud dubie post 1684); verum error ipsius scriptoris agnoscendus.

in scuto Cimbrico. cf. Cic. de Orat. 2, 66. ad quem locum Turnebus in libello de Jocis Ciceronianis: „Marianum“ [hoc enim adjicitur apud Ciceronem] „scutum „Cimbricum vocat propterea „quod Cimbris nuper a Mario

mus est visus. Tabernae autem erant circa forum, ac scutum illud signi gratia positum.
59 Narrare, quae falsa sint, in primis est subtile

39. *falsa.* Sic Turic. Voss. 2. Goth. Jens. Tarv. Ald. Bad. pr. multaeque vett. edd. et hoc conjecit Rollinus. Sed Guelf. Camp. *falsa* cum Venet. Bad. sec. Stoer. eoque recen-

„victis, in memoriam victo„riae dominus tabernae scu„tum suspenderat, sic pictum „pro tabernae signo. Solebant „enim ad pompam triumphi „ornandam multa hujusmodi „scuta traduci, et in foro „poni. Livius" [9, 40, 15. 16.]: „Dictator" [Papirius Cursor] „ex senatusconsulto „triumphavit, cujus trium„pho longe maximam speciem „captiva arma praebuere; tan„tum magnificentiae visum in „iis, ut aurata scuta dominis „argentariarum ad forum „ornandum dividerentur. inde „natum initium dicitur fori „ornandi ab aedilibus." Hic nondum apparet, quare in Cimbrico scuto pictus fuerit Gallus ille Manlianus. Nec multum adjuvat Pighius l. c. *Manliano* reponens pro *Mariano.* Nam si maxime C. Manlius Maximus, qui et *Mallius*, A. U. C. 649 Consul bellavit cum Cimbris, qui potest ejus Cimbricum scutum memorari, fusi et fugati a Cimbris? Occasio picturae ex nominibus tam gentis devictae quam ducis Romani erui posse, mihi quidem vix videtur; nisi forte Romanis videbatur Gallus ille etiam Cimbros designare. Neque tamen dubito quin illius certaminis Manliani imaginem praetulerit scutum; nec cuiquam temere credam, gallum gallinaceum esse intelligendum, quae fuit Sichardi et Gesneri opinio. Et haesit Gesnerus quoque, hanc rationem tenens, in „buccis fluentibus" Gallo tributis a Cicerone. Rectissime; iisque illustrandis Turnebus l. c. commode adhibet verba gemina Orat. post red. in Senatu c. 6. „fluentibus buccis, pressa voce „et temulenta" quibus cum nemo eruditior fidere queat post κρίσεις Marclandi et Wolfii, substituam tutiora in Pisonem c. 11. „*fluentes* „cerussataeque *buccae.*" Quod in Pisone temulentia et luxuria, in Gallo Manliano ferocia et iracundia effecerunt. De oris enim impuritate exprobranda interpretari imaginem Galli, linguam exerentis, quod jubet Isaacus Vossius ad Catullum p. 336 citante Burmanno, alienissimum fuerit.

39. *quae falsa sint.* Haec est optimorum librorum scriptura, quam et ipsa sententia firmissime tuetur. Neque enim

et oratorium: ut Cicero pro Cluentio narrat *de Cepasio atque Fabricio*, aut M. Coelius *de illa D. Laelii collegaeque ejus in provinciam festinantium contentione.* Sed in his omnibus cum elegans et venusta exigitur tota expositio, tùm id festivissimum est, quod adjicit orator. Nam et a Cicerone sic est 40
Fabricii fuga illa condita: *Itaque cum callidissime se putaret dicere, et cum illa verba gravissima ex intimo artificio depromsisset:*

sioribus ante Burm. Nullà mentio Alm. et multorum praeterea. cf. § 89. *aut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jens. (non *at* ut Gesn.) Voss. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *ac*, mutante Regio. *M.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Marcus.*, cf. § 25.

D. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Reliqui (sed ii sunt editi) *C.* Nominis autem genitivum Turic. a pr. manu habet simplici I, ut et mox in Fabricio bis et in Fabio § 61. in Vatinio § 68. cf. 3, 5, 17. Eadem ratio ubique est Turicensis. cf. Oudend. ad Suet. Aug. 101. Claud. 12.

festinantium. Turic. a pr. manu *festantium.* Guelf. *manifestantium.* *festiv. est.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. f.* cf. § 58. 44.

40. *condita.* Guelf. *credita* cum Jens. Loc. Ven. Rusc. Sed verum, quod reposuit Regius, jam Turic. Vall. Camp. Tarv. cf. Cic. pro Muren. c. 31 extr.

depromsisset. Turic. a sec. manu inserit *p.* cf. 5, 8, 16.

falsas hasce narrationes appellare ulla ratione procedit. cf. 4, 2, 19.

Cic. pro Cluent. c. 21.

D. Laelii. Hujus viri praenomen *C.* ponit ex editionibus nostri Pighius Annal. ad A. U. C. 799. p. 400 sq., sed praegravant MSS. Neque factum neque dictum hoc aliunde notum ex hoc ipso loco eruit idem hunc in modum, ut contentio fuerit Laelio cum collega quaesturae, utrum Syracusanam an Lilybaetanam obtineret. Sic Laelium occupare voluisse alteram.

Reſpicite C. Fabricii ſenectutem. cum hoc, reſpicite, *ornandae orationis cauſa ſaepe dixiſſet, reſpexit ipſe: at Fabricius a ſubſelliis demiſſo capite diſceſſerat*, et cetera, quae adjecit: nam eſt notus locus: cum in re hoc ſolum eſſet, *Fabricium a judicio receſſiſſe.*
41 Et Coelius cum omnia venuſtiſſime finxit, tum illud ultimum, *Hic ſubſecutus quomodo tranſierit, utrum rate, an piſcatorio navigio, nemo ſciebat. Siculi quidem, ut ſunt laſcivi et dicaces, ajebant in delphino ſediſſe, et ſic tanquam Ariona transvectum.* 54

Reſp. C. Sic Turic. Guelf. *Reſp. inquit hominum fortunam reſp. C.* Goth. Jenſ. (errante Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. niſi quod *fort.* omiſi in excerptis Camp., per errorem haud dubie. Mox integra dantur e Cicerone, nec tamen *judices* pro *inquit* ante Gryph. Malui abſtinere iis, quae abeſſent a vetuſtiſſimis; nec attinebat notiſſimum locum integrum dari a Qu. Quod autem *duros* ponunt pro *dubios* Ciceronis, id nullo MS. niti perſuaſum habeo.

at Fabr. a. Turic. *a F. a*, a ſec. manu *F. et a.* Guelf. *ac F. a.* Goth. noſtrum ipſum (errante Geſn.). Sed Jenſ. omittit *at* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv.

demiſſo. Turic. Guelf. Camp. *dimiſſo.*

notus. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *totus.* Praeferrem ſi addiceret Turic.

41. *illud.* Turic. a pr. manu *illum* cum Alm. cf. § 38. 43. *Hic.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Reliqui *Sic.* *rate.* Turic. *ratus.*

40. *notus.* vid. not. crit.

41. *finxit.* Hoc quidem non eo pertinet ut commendetur modo (§ 39.) *falſa*, vel *Ficta* l. 4. Eſt enim *effinxit*, *expoſuit*, quorum prius ſine audacia reponere poſſis, praecedente *E* in *venuſtiſſime.*

quidem. Cave audias Francium corrigentem *quidam*, nihil enim alienius.

In narrando autem Cicero consistere *facetias* 42
putat, *dicacitatem* in jaciendo. Mire fuit in hoc genere venustus *Afer Domitius*, cujus orationibus complures hujusmodi narrationes insertae reperiuntur: sed dictorum quoque ab eodem urbane sunt editi libri. Illud quo- 43
que genus est positum non in hac veluti jaculatione verborum, et inclusa breviter urbanitate, sed in quodam longiore actu, quod de Crasso *contra Brutum* Cicero *in secundo de Oratore libro*, et aliis quibusdam locis narrat. Nam, cum Brutus in accusa- 44
tione Cn. Planci ex duobus lectoribus osten-

42. *jaciendo.* Turic. Guelf. Camp. *faciendo* cum Goth. Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. Emendavit Regius praestantissima conjectura, nihil contra agente Badio, qui transponit: *fac.* — *fac.* — *dic. i. narr.* levicula etymorum specie deceptus.

43. *verborum.* Camp. *dictorum* cum Palat. Gebh. Goth. 2, Alm. sed hunc vix credo recedere a vulgata, quacum facit Turic. (cf. § 41. 45). Recte Burmannus abstinuit a scriptura sane blandiente, ob id quod modo erat *dictorum.* Gesnerus glossam interpretatur *dictorum.*

44. *Cn.* Turic. Guelf. Camp. *C.* cum Goth. et edd. ante Bas. nisi quod Tarv. et recc. integrum dant *Cuji.* cf. Ern. Clav.

42. *Cicero.* Locum designavit Rollinus: Orat. c. 26. „duo genera — *facetiarum* — „*dicacitatis* — altero in *nar-* „*rando* — altero in *jaciendo.*" Paulo diversum vocabulorum usum animadvertit Gesnerus de Orat. 2, 54. ubi *facetiis* ipsis subjicitur hoc *peracutum et breve*, et fit mentio *faceti dicti.* Regius ablegat ad libros de Or. 2, 59. 60. qui et ipse locus valde huc facit.

43. *jaculatione.* Juvenal. 7, 193 „Felix, orator quoque „maximus et *jaculator.*"

secundo de Oratore. c. 55.

aliis — locis. Designant VV. DD. Pro Cluentio c. 51. Utrum praeterea alicubi idem memoretur in Ciceronis libris, equidem non dixerim.

44. *ex duobus.* Pithoeus verissime pro *ex* de conjectura reponit *excitatis;* neque enim

disset, contraria L. Crassum patronum ejus in oratione, quam de Colonia Narbonensi habuerat, suasisse iis, quae de lege Servilia dixerat; tres excitavit et ipse lectores, hisque patris ejus dialogos dedit legendos: quorum cum *in Privernati* unus, alter *in Albano*, tertius *in Tiburti* sermonem habitum complecteretur, requirebat, *Ubi essent eae possessiones?* Omnes autem illas Brutus vendiderat: et, cum paterna emancuparet praedia, turpis habebatur. Similis in apo- 54
logis quoque et quibusdam interim etiam historiis exponendi gratia consequi solet.
45 Sed acutior est illa atque velocior in urbanitate *brevitas*. Cujus quidem duplex forma

Cic. p. 234. *dixerat.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *dixerit* cum Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius. *emancuparet.* Sic Turic. quanquam latet haec scriptura in vitio librarii *paternae mancuparet.* Reliqui *manciparet* nisi quod Guelf. Obr. *mancuparet.* Camp. *nuncuparet* cum Goth. Voss. 2. Andr. Agnosce Codd. deteriores cf. § 37. Praetuli compositum verbum simplici, quia sic clarius fit, alienasse Brutum paterna praedia. Nam si maxime *mancupare* ipsum tale quid significat, dativo addito erat opus, qui fere semper reperitur in structura *mancipandi.* (Quanquam sine hoc est Tac. Annal. 1, 73.) Sed expletur hoc praepositione adjuncta, quam imprudens nobis servavit dormitans ille librarius Turicensis. cf. 4, 3, 17.

inter. etiam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *e. i.* cf. § 39. 45. *exponendi.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Goth. Alm. Jens. Ald. Bas. Reliqui *exponendis.* 45. *dupl. forma est.* Sic Turic. Guelf.

ferendam credo vulgatam, quanquam est omnium librorum.

emancuparet, vid. not. crit.

exponendi gratia i. e. grata narratio. *Consequi* autem h. l. fere quod *contingere* significat.

est, *dicendi*, ac *respondendi.* sed ratio com- 46
munis in partem: nihil enim quod in lacessendo dici potest, non etiam in repercutiendo: at quaedam propria sunt respondentium. illa etiam ira concitati afferre solent: haec plerumque in altercatione, aut in rogandis testibus requiruntur. Cum sint autem loci plures, ex quibus dicta ridicula ducantur, repetendum est mihi, non omnes eos

Camp. *e. dupl. f.* Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *d. e. f.* cf. § 44. item § 46.

partem. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Obr. Reliqui *parte.*

46. *nihil enim quod — potest non.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (errante Gesn. sed in Goth. *quod* additur a sec. demum manu) et edd. ante Ald. Ex Alm. idem, nisi quod omittitur *quod.* cf. § 43. 47. Reliqui *n. e. — p. quod n.* transponentem Regium secuti.

quaed. propr. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *p. q.* cf. § 45. 50. *ira conc.* Turic. a pr. manu *itaque c.* Diu equidem hasce literas versavi et revolvi ut aliquid utile sententiae eruerem. Neque enim dubito quin vera in iis lateat scriptura eaque multum discrepans a vulgata. *que* post *ita* vix potuit forte fortuna allini. Nihil sane succurrit, in quo acquiescere velim. An patiemur *etiam itaque concitati* abire in ista: *etiam atque etiam meditati?*

requiruntur. Turic. a pr. manu *requirantur.*

46. *illa etiam — requiruntur.* Apparet opponi ea, quae domo afferuntur, inventis in ipsa altercatione testiumque interrogatione. Jam ne *requirantur* quidem magnopere ad rem facit, nisi forte id tenes, quod sane multam speciem habet, *requiri* dici pro *desiderari;* sin pro *erui*, usum loquendi ignoro et malim *repe-riuntur.* Sed quid est quod „*ira* concitati" haec afferre dicuntur? Aut cur *irae* proprie sit mentio, quae magis subitaneum aliquod dictum exprimet, quam domo afferendum ministrabit? cf. not. crit.

ducantur. Non displicet profecto Obrechtus, reponens *ducuntur.*

repetendum. cf. § 29, 30.

47 oratoribus convenire. In primis autem ex *amphibolia*, neque illa obſcura, quae Atellanae more captent, nec, qualia vulgo jactantur a viliſſimo quoque, converſa in

47. *autem ex.* Turic. Guelf. *ut ex.* In Alm. τῷ *aut*, an *ex* ſubjiciatur, nemo docet (cf. § 46. 50). Camp. *ut in.*

amphibolia. Guelf. Camp. Tarv. *amphibologia* cum Bodl. Vall. (a pr. manu) Andr. et edd. ante Gryph.

quae. Tarv. *quum.* Ald. *cum.*

Atellanae. Turic. *ate. iellanie*, a ſec. manu *attellaniae* ut et Jenſ. Sed Guelf. *attelliano.* Camp. *Attellano.* Goth. *Atellanio* cum Voſſ. 2. Vall. Similis varietas eſt apud Suet. Cal. 27 ed. Oud. ubi quoque terminatio *niae.*

captent. Turic. a ſec. manu *captant*, et fortaſſe apiculus in extrema voce, index paſſivi. Guelf. *captantur*, anteverſum τῷ *more.*

a viliſſimo. Turic. Guelf. Camp. omittunt *a* cum Goth. et edd. ante Gryph. Mox § 49. *a villa* libentius careas praepoſitione, itidem literae V praemiſſa. Si quid in univerſum ſtatuere licet de hac §, diffido ſane illi *autem* poſt *in primis*, a bonis libris deſtituto, cum praeſertim paucis vocabulis ante ſit „cum — „*autem.*" Nec tamen facile dictu, quomodo *ut* ſtructuram juvare poſſit. Malim quidem ſic ordinari eam: *In primis ut ex amph. neque illa obſcura, quaſi Atellano more, captent nec q. v. j. a* (praepoſitione enim opus eſt profecto) *v. q.* etc. *Ut* pendere dicam ab illo *repetendum eſt*, quanquam impeditur hoc, interveniente accuſativo cum inf., nec praeſtem latinitatem hancce *ut neque* — *neque* pro *ne* — *neve.* Indidem mox pendebit hoc quoque: *Ne illa quidem.* Sin retinemus *autem*, tamen *captent* interdicentis et dehortantis animo dictum accipiemus. Saltem *quae* nequaquam fero, quo ſtante *neque illa*

47. *In primis* — *ambiguitate.* In hiſce ſententia quidem facillime perſpicitur, ſtructura injuſta, neque ex vulgata eruitur, neque ex librorum veterum fluctuatione conſtituitur. *Atellanarum* dicta ex antiquitate obſcura habita a Qu. recte monet Geſnerus. De hoc fabularum genere videndus Livius loco claſſico 7, 2 cum interpretibus et in his Caſaubono de Satira et Dacerio in Commentariis Academiae Inſcriptt.

maledictum fere ambiguitate. Ne illa quidem, quae Ciceroni aliquando, ſed non in agendo, exciderunt, ut dixit, cum is candidatus, qui coci filius habebatur, coram eo ſuffragium ab alio peteret: *Ego quoque*

obſcura referri debent ad praecedentem infinitivum *convenire*, duriſſima ſtructura. Nec video, unde nobis exiſtat conjunctivus in illo *captent*, niſi fuerit praecipientis Quintiliani. Secundae enim Turicenſis manui minimum tribuo. Ne paſſivum quidem illud Guelf. placet, vel ob ſonum inſuavem *captantur*, *jactantur*. Huic taedio remediis quibusdam contra iturus erat Fabius. Burmanni quidem ſuſpicio, ſcribentis: *quae Atellani more captant*, non eſt ſpernenda, praeſertim ſi ſcribere liceat *Atellani e more*, in quo tota eſt veterum ſcriptura. *Atellanum*, actorem *Atellanarum*, habes apud Cic. quoque ad Div. 9, 16. Suet. Galb. 13. Sed ſcrupulus (praeter illam ſtruendi cum inf. *convenire* duritiem) reſtat in *captent*, quod aegre mutatur in *captant*. Nam *more*, *e more* ſatis apertum. *quae* Cic. Turic. a pr. manu *quod* C. *dixit*. Hoc dedi ex uno Camp. Reliqui *dixi*, ſententia admodum impedita. Quando enim et ubi, hoc *dixit* Qu.? quanquam aliquid ſimile § 4. Nec videtur ſtructura poſſe carere verbo ſinito (Aliter ſe res habet § 96 ubi caſus rectus *Cicero*); nec exitum habet ullum in hac ordinatione, vulgo recepta. Poſſit tamen noſtrum ipſum eſſe a Campani emendatione cf. 5, 13, 19. Gallaeus ſuo remedio (cf. 2, 10, 4.) utens expungit *dixi*. Si ſalebroſius videtur *dixit cum* cf. § 59. 64. *is*. Turic. *his*.

coci. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Jenſ. (non *cocci*) et edd. ante Bad. Reliqui *coqui*. cf. 1, 2, 6.

ab alio. Turic. Guelf. *a. eo* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Regius noſtrum commendavit, quod in quibusdam legi narrat, fruſtra refragante Badio. Et Goth. nobiſcum.

coci filius — favebo. Donatus ad Terent. Adelph. 3, 3, 69. „Ciceronis dictum refer„tur in eum, qui coqui filius „ſecum cauſas agebat: Tu „quoque aderas huic cauſae. „Nam apud veteres *coquus* „non per C. literam, ſed per „Q ſcribebatur.“ Occaſio dicti verior profecto et elegantior narratur a Quintiliano.

48 *tibi favebo.* Non, quia excludenda ſint omnino verba, duos ſenſus ſignificantia: ſed, quia raro belle reſpondeant, niſi cum prorſus 54 rebus ipſis adjuvantur. Quare non hoc modo, paene et ipſum ſcurrile, Ciceronis eſt in eundem, de quo ſupra dixi, Iſauricum, *Miror, quid ſit, quod pater tuus, homo conſtantiſſimus, te nobis varium reliquit:*
49 ſed illud ex eodem genere praeclarum, cum objiceret Miloni accuſator in argumentum factarum Clodio inſidiarum, *quod Bovillas ante horam nonam devertiſſet, ut expectaret, dum Clodius a villa ſua exiret*, et identidem interrogaret, *quo tempore Clodius occiſus*

tibi favebo. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui inſerunt *jure*, improbante Regio et a vetere exemplo abeſſe teſtante. Profectum hoc ab iis, qui ignorant ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.

48. *belle.* Turic. *velle* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *ad velle* et ita Obr. Sed Guelf. *id velle* (puto voluiſſe hos: *ad voluntatem*). Jenſ. *bello*, ex quo noſtrum repoſuit Regius. Tarv. *pelle.* Burmanni conjectura *ad verum* nequaquam opus. cf. § 74. *in eundem.* Turic. *et e.* a ſec. manu *ejusdem.* Guelf. *et ejusdem.* *Iſauricum, Miror.* Turic. *iſauri minor.* Guelf. *iſauri minorem.*

reliquit. Camp. *reliquerit.* *ſed illud.* Turic. a ſec. manu inſerit *et.* cf. § 7.

48. *reſpondeant.* Ita et mox § 54. *reſpondent* pro *conveniunt.*

Qua re. Senſum turbant haec. Repone *Quale*, conjiciente jam *Dan.* (cf. 6 2, 11). Idem error § 88.

ſupra. § 25. *Varium* Philander et Geſnerus rectiſſime interpretantur maculoſum a plagis, quorum hic ponit locum Plautinum Pſeud. 1, 2, 12 „Ita ego veſtra latera loris „faciam ut valide *varia* ſint." vide Taubm. ad Plaut. Epid. 1, 1, 15.

esset? respondit, *Sero.* quod vel solum sufficit, ut hoc genus non totum repudietur. Nec plura modo significari solent, sed 50
etiam diversa: ut Nero de servo pessimo dixit, *Nulli plus apud se fidei haberi: nihil ei neque clusum neque signatum esse.* Per- 51

50. *plus apud se.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *a. s. p.* cf. § 46. 51.

neque clusum. Sic Jens. Loc. Ven. Rusc. Bad. pr. *neclusum* Turic. *inclusum* Guelf. Camp. Goth. Voss. 2. *neque inclusum* Vall. Tarv. Bad. sec. *neque occlusum* Alm. (cf. § 47. 52.) et sic reliqui cum Cicerone.

signatum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. et edd. ante Gryph. Reliqui ex Cicerone *obsignatum.*

49. *sero.* Valla Elegant. 4, 107. „Haec — tria Sero significat, quae tamen paene „idem sunt. Una et vera „significatio est pro vespere, „quod est post occasum. Altera quae hinc nascitur, „quae est post tempus. Quod „enim post solis lucem est, „id vere potest post tempus „dici. Cicero, cum accusator Milonis identidem interrogatus“ [l. interrogans] „instaret, quo tempore Clodius esset occisus, urbane respondit: *Sero*, non tam horam intelligens, quam tardius occisum, et post tempus, quo debuisset occidi.“ etc. Ejusdem adverbii significationis testem locum ponit Pseudo-Turnebus Cic. ad Attic. 7, 21 „Lentulus venit „*sero.*“ Regius quidem haeret in hisce et operosius sententiae rationem reddit, sed nec diversam ab illa, quam posui. Male autem a suis aequalibus vulgo dici narrat *bonum sero*, quibus se respondere consuesse *malum cito.* cf. Cerda ad Virg. Aen. 12, 864 *serum.*

50. *Nero de servo.* Cic. de Or. 2, 61 „Ridiculum est Neronianum illud vetus in furace servo, solum esse, cui „domi nihil sit nec obsignatum, nec occlusum.“ Turnebus in Commentario ad jocos Ciceronianos hunc Neronem censet esse eundem C. Claudium consulem A. U. C. 547, qui res adversus Annibalem, et Asdrubalem gesserit.

venit res usque ad aenigma: quale est Ciceronis in Pletorium Fonteji accusatorem, *cujus matrem* dixit, *dum vixisset, ludum, postquam mortua esset, magistros* 543 *habuisse.* Dicebantur autem, dum vixit, infames feminae convenire ad eam solitae: post mortem bona ejus venibant. Quanquam hic *ludus* per translationem dictus est,
52 *magistri* per ambiguitatem. In metalepsin quoque cadit eadem ratio dictorum: ut

51. *aenigma.* Turic. Guelf. *enigmam.*
quale. Turic. Tarv. *quae* cum Jens. Correxit Regius. Origo vitii est in scriptura modo relata.
Fonteji. Turic. Guelf. Camp. *Fontei.* cf. § 59.
vixisset. Turic. Camp. *jussisset* cum Alm.
esset. Turic. a pr. manu *esse.* Camp. *est.* cf. 6, 2, 12.
habuisse. Turic. (a pr. manu) Guelf. *abiisse.*
vixit. Turic. *vissit.* cf. 5, 14, 12.
conv. ad eam. Sic Turic. Camp. Reliqui *a. e. c.* cf. § 50. item mox. *bona ejus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *e. b.* cf. modo, item § 55.
venibant. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. *veniebant* cum Voss. 2. *dictus.* Turic. *dictum*, mire.
52. *eadem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. 1. 2. Voss. Andr. Bas. Reliqui omittunt.

51. *Ciceronis.* Magna pars ejus orationis quam pro M. Fontejo habuit Cicero, aetatem non tulit, cujus et hoc est quod refert Qu. cf. Fragmenta apud Ern. p. 1059. Ad hunc nostri locum spectat nota P. Manutii ad Cic. ad Att. 1. 1. „infamem“ [matrem Pletorii Cicero] „significavit et ab im- „pudicitia, dum viveret; et „mortuam, ab aere alieno.“

52. *metalepsin.* cf. 8, 6, 37.
eadem ratio i. e. hoc dictorum genus quod petitur ex amphibolia. Neque enim quidquam nisi species amphiboliae est metalepsis, cujus praesentissimum exemplum habe Homericum illud ubi ἐθόωσα ponitur pro ὤξυνα, Ὀδυσσ. 9, 327. quoniam θοὸς aliquo usu idem est τῷ ὀξεῖ.

Fabius Maximus, incusans Augusti congiariorum, quae amicis dabantur, exiguitatem, *heminaria esse* dixit. nam *congiarium* commune liberalitatis atque mensurae; ea mensura ducta in minutionem rerum.

Augusti. Turic. *angustae.* Guelf. *anguste.* Camp. *angustae* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius, cui tanto libentius ausculto, quia primitus *anguste* scriptum videtur, adverbium interpretante librario.

heminaria. Guelf. Camp. *heminariam* (nisi quod hic sine aspiratione) cum Goth. Voss. 2. Vall. Bodl. Andr. et edd. ante Bad. Correxit Regius, quem adjuvat Turic. neque enim hic quidquam suspicor neglectum a conferente.

cong. commune. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inserunt *cum sit*, suadente Regio. *ea.* Sic Turic. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. (qui et deinceps *mensura* omittit cum Goth. tac. Gesn.). Reliqui *a.*

ducta. Guelf. Camp. *dicta.*

in minutionem. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Goth. Voss. 2. Jens. Mox Locat. cum reliquis ante Ald. *imminutione*, quod et Alm. tribuitur (cf. § 50. 54). Reliqui *imminutio est*, ex Regii conjectura.

Pariter et hic, quoniam *congius* et *hemina* aliquatenus sunt conjuncta, Fabius, dictum captans, alieno etiam loco eadem reciprocavit.

Fabius Maximus. Hic est P. Fabius Paulus Maximus (tale enim ejus nomen indicat Cannegieterus de mutata Romanorum nominum ratione p. 2.) A. U. C. 743 Cos. de quo vide Tacit. Annal. 1, 5 ibique Lips. Ad eundem sunt aliquot Ovidii ex Ponto epistolae magnam ejus eloquentiae famam fuisse testantes, nisi forte hac laude exul poeta amicum potentem demereri conabatur. Longe enim iniquius de eodem est Cassii Severi et Senecae ipsius apud M. Senecam judicium p. Bip. 173. (ubi cum Nic. Fabro scribe *Fabius* pro *Fabianus*) nec aliud videtur nostri h. l. Generis claritatem, quam et Ovidius, significat L. Seneca de Clementia c. 9.

nam cong. — rerum. Sunt haec abruptius posita, cujusmodi oratione utimur, brevi interpretatione aliquid velut

53 et tam frigida, quam est nominum fictio, adjectis, detractis, mutatis literis: ut *Acisculum*, quia esset pactus, *Pacisculum*; et *Placidum* nomine, quia is acerbus natura esset, *Acidum*; et *Tullium*, cum fur esset, *Tollium* dictos in-
54 venio. Sed haec eadem genera commodius in rebus, quam in nominibus respondent. 541
Afer enim venuste Mallium Suram, multum in agendo discursantem, salientem, manus jactantem, togam dejicientem et reponentem, *non agere* dixit, *sed satagere*. Est enim dictum per se urbanum, *satagere*, etiamsi nulla subsit alterius verbi similitudo.

53. *et tam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et Loc. Venet. Nam Tarv. jam inserit *haec*, quod mox et Rusc. reliquique jubente Regio, sed nulla utilitate. *adjectis.* Turic. Guelf. *adjecit.* Jens. (tac. Gesn.) *adjecit is.* *mutatis.* Turic. Guelf. omittunt. Male. *esset Acidum.* Turic. Guelf. *et ad citum.* Jens. (tac. Gesn.) *e. Aculum.*

54. *Mallium.* Sic Turic. Camp. cum Voss. 2. non concinente Goth. Sed ego Burm. voluisse nominare *Alm.* existimo (cf. § 52. 57). Reliqui *Manlium.* Guelf. *Maulium.* cf. not. ex. ad § 38. In Leidensi jubemur (a Pithoeo haud dubie) legere *Manilium*, ratione posita nulla.

agendo. Turic. a pr. manu *agendum.*

enim. dict. Guelf. *hoc d.* cum Goth. Error est, de quo § 7.

cito subsequentes. Ad *rerum* intelligo „dono datarum." Pronomen *ea* ad *mensura* sic additur ut supra 6, 2, 23 ad *ampl.*

53. *et tam frigida.* Hoc et ipsum refertur ad nominativum *mensura*. *Ducta* eo est *mensura*, et quidem non majore cum sale, quam sit *fictio nominum.*

54. *Mallium Suram.* Hunc non aliunde norunt VV. DD. Burmannus, apud Plin. H. N. l. 18 p. (Bip.) 259 *Suram Manilium* esse monens, cum nostro eundem facere recte dubitat. cf. not. crit.

Fiunt et adjecta et detracta aſpiratione, et 55
binis conjunctis verbis ſimiliter ſaepius frigida, aliquando tamen recipienda. Eademque conditio eſt in iis, quae a nominibus trahuntur. Multa ex hoc Cicero in Verrem, ſed ut ab aliis dicta, modo, *futurum*, *ut omnia verreret*, cum diceretur ei *Verres:*

55. *et adj. et detr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. d. e. a.* cf. § 51. 56. *futurum.* Guelf. *furtim.* Camp. *furtum.* *verreret.* Turic. (a pr. manu) Camp. *verteret* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *everteret* malit Geſn.

ei. Sic veſtutiores mei omnes. Omittunt Goth. et edd. poſt Tarv. quod ſuadet etiam Regius. Geſnerus omne hoc *cum* — *Verres* uncis ſepſit tanquam gloſſema.

55. *ex hoc.* Hoc vix videtur integrum. Malis addi *genere.* cf. § 56. Facilius excidebat ob literas ſimiles in *Cicero.*

ab aliis. cf. § 4.

futurum — *Verres.* Hoc quidem fruſtra quaeſiveris in libris Verrinis, neque enim ſufficit poſitum 4, 24 *everriculum* quo utitur Geſnerus, nec *everſum* atque *exterſum* fanum 2, 21. Propius eſt 4, 25 extr. Praeterea trium iſtorum minime eſt facetum, quamquam aliqua, et major ſane quam pro librario, gratia contingit dicto, ſi attendas, cujus me admonuit Buttmannus, ſecundam futuri perſonam eſſe in *Verres*, ut, audito ſermone compellantium Verrem, continuo Siculi dixerint *futurum eſt.* Sic apparet nequaquam otioſum eſſe pronominis dativum *ei*, ſine quo nec ullus relinqueretur lepor, nec ferri poſſet *diceretur* poſitum pro *vocaretur.* Unde igitur arripuit hoc Qu.? An forte et ipſum incertae ejus memoriae (cf. § 18.) tribuemus, ut vulgo jactatum quid, vel quod jactari potuerit, apud Ciceronem legiſſe ſibi viſus ſit? Nam in lacuna illa libri primi Verrinarum extremi nullum praeſidium, quoniam is non eſt locus hujusmodi dictorum. Structura autem ſubjiciendi hanc dicto explanationem, eadem recurrit § 64 *cum* — *perplueret.*

modo, *Herculi, quem expilaverat, molestiorem apro Erymanthio fuisse:* modo, *malum Sacerdotem, qui tam nequam verrem reliquisset:* quia Sacerdoti Verres successerat.
56 Praebet tamen aliquando occasionem quaedam felicitas hoc quoque genere bene utendi: ut pro Cecinna Cicero in testem Sex. Clo-

Herculi quem. Turic. *Herculae ei quae.* Guelf. *Hercule ei quem.* Camp. Goth. Jens. (err. et tac. Gesn.) *Herculem ei quem* cum Voss. 2. et edd. ante Ald.

molestiorem. Turic. (a sec. manu) Guelf. *molestior est* cum Bas. non margine, ut Burm., sed contextu.

mol. apro. Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. inserunt *quam* (quod et Guelf. post suum *est*) cum Alm. Voss. 2.

Sacerdoti Verres. Turic. Guelf. Camp. *Sacerdos Verri* (Turic. a pr. manu *S. Veri* et sic Tarv.) cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald., relabente in vitium Bad. pr. Hic non potuit ipsius Qu. esse error, sed fuit ejusdem librarii qui modo omnia turbavit ignarus, addens de suo *quam.*

56. *hoc quoque genere bene.* Turic. *enim* (cf. § 54.) *q. b.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *h. q. b.* cum Alm. Voss. 2. Hic quidem *genere* poteramus carere, modo fuisset § 55.

Sex. Clod. Turic. a pr. manu *sunt* (sed per compendium solius S cum linea) *ex C.* mox a sec. manu *sumit ex Clodio.* Vide mihi correctricem manum secundam.

Herculi — Sacerdotem. vid. Cic. in Verr. 4, 43. 1, 46.

56. *pro Cecinna.* c. 10. Ernestus nequaquam debebat verba ista *nec minus niger* velut spuria rejicere, si maxime aberant a Waldarferiana. Rectissime enim h. l. Gesnerus monet, respicere hoc ad colorem personae, qualis et Manutii est animadversio ad locum Ciceronis. Quanquam nihil tale nunc apparet in personis Terentianis. Nec ab eo est, cujus mentionem injicit Pseudo-Turnebus, in primis facetum esse in nominibus lusum Ciceronis pro Cluentio, in Bulbo et Gutta c. 26. quem locum excidisse Quintiliano, haec tractanti, valde miror.

dium Phormionem, *Nec minus niger*, inquit, *nec minus confidens*, *quam eſt ille Terentianus Phormio*. Acriora igitur ſunt et 57
elegantiora, quae trahuntur ex vi rerum. In his maxime valet ſimilitudo, ſi tamen ad aliquid inferius leviusque referatur: quae jam veteres illi jocabantur, qui Lentu-
45 lum *Spintherem*, et Scipionem *Serapionem*

eſt ille Ter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui i. *T. e.* cf. § 55. 59.

57. *quae jam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. Andr. et edd. ante Ald. qui, de ſuo haud dubie, *quemadmodum* cum marg. Baſil. Reliqui *qua jam* conjiciente Regio.

Serapionem. Turic. *et ſerationem*, a ſec. manu *e. ſiritionem.* Guelf. *et ſiricionem.* Camp. *Siricionem* cum Goth. (err. Geſn.) niſi quod hic *Sy.* Jenſ. *ſyriationem* cum edd. ante Rufc. qui, Regio docte emendante, noſtrum (cf. § 32). Ex Voſſ. 2. *ſerationem* affert Burm. An volebat Alm. (cf. § 54. 59.)? Manifeſta verae ſcripturae veſtigia in prima manu Turic. Hermolaus Barbarus et hic et in Plinii loco legi volebat *sciritionem* prodente, neſcio unde, Pſeudo-Turnebo. Quid in Plinio dent MSS. noſſemus, ſi Criticus eſſet Harduinus. Aldus, non inconſulto, bis enim, *Scrapionem* facit, quod Moſellanus

57. *quae — jocabantur.* Eadem ſtructura Cic. ad Div. 9, 14 „*haec* — jocatus ſum." 7, 14. Horat. Sat. 1, 5, 62. „*permulta* jocatus." Malis ſane *qualia* pro *quae jam*.

Spintherem — Serapionem. Valer. Max. 9, 14, 3. „Cornelius Scipio — in ſervilem „Serapionis appellationem vulgi ſermone impactus eſt, „quod hujusce nominis victimario quam ſimillimus erat." ibid. n. 4. „propter ſimilitudinem" (Lentulus) „ex „quodam ſecundarum" (partium hiſtrione) „cognomen „Spintheris traxit." Lentulus hic eſt ad quem datae ſunt epiſtolae libri primi Ciceronis ad diverſos, ubi vide Manutium, de eodem exponentem. Scipio eſt Naſica, interfector Ti. Gracchi. de hoc cf. Epit. Liv. 55. item de utroque Plin. H. N. 7, 12 S. 10. 21, 3 S. 7.

esse dixerunt. Sed ea non ab hominibus modo petitur, verum etiam ab animalibus: ut nobis pueris Junius Bassus, homo in primis
58 dicax, *Asinus albus* vocabatur. Et Sarmentus, seu P. Blessus, *Junium, hominem nigrum,*

interpretatur a *screando*. Festi anus *screptas* ad partes vocans neque ullo modo ferens Codd. scripturam *Serapionem*.

58. *P. Blessus*. Sic Turic. a sec. manu (a pr. enim *phlessis*) cum Camp. nisi quod hic simplici S. ut et Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Unica litera praenomen dant nonnisi Turic. Camp. cf. § 39.

Junius Bassus. vid. § 27. Recte autem Burmannus improbat Turnebum Adverss. 28, 35 interpretantem *asinum album* quasi dictum de stulto non insiceto, ut *asinus* pertinuerit ad ineptias hominis, color *albus* ad ejusdem dicta acuta. Aliam *albi* potestatem impropriam cognovimus ad 2, 5, 19. nec, id quod caput, occasio, per quam hoc inducitur, fert ullum hic respectum nisi ad faciei et corporis similitudinem.

58. *Sarmentus*. Hunc Horatio prodente novimus. vid. Sat. 1, 5. Erat autem ex *deliciis* (cf. 1, 2, 7) Augusti teste Plutarcho V. 2. p. 943. Apud Horatium quoque pollet comparando eum quem ludibrio habet v. 55 — 64. Vide et Juvenal. 5, 3. ibique Schol. Et hoc notabile, quod Sarmentus ipse *gracilis* erat magnopere (Hor. 1, 5, 69) ut verendum esset, ne in ipsum recideret jocus cf. § 32.

P. Blessus. Qua potestate huic nomini praemissum sit *Jes*, quaeri sane potest. Indicatur eo vel idem homo, diversis nominibus, vel diversus joci auctor a scriptoribus proditus. Hoc profecto aptius altero. Nec tamen accedam Burmanno, qui, scribendo *Blaesum* pro *Blessus*, praenomen solum refert ad jocantem nostrum, eumque intelligit P. Syrum, celeberrimum mimorum scriptorem; ut vel Sarmentus vel Publius hoc fuerit jocatus. *Blaesum* deinceps Burm. conjungit ad *Junium*, designans loca Taciti Annal. 1, 16. 18. 21. ubi memoratur ejus nominis legatus, in *Blessi* autem nomine erratum esse suspicans. *Junium Blaesum* (praemisso hic quidem, ut saepe, cognomine vid. § 32, quod fraudi fuisse putat libra-

dium Phormionem, *Nec minus niger*, inquit, *nec minus conſidens*, *quam eſt ille Terentianus Phormio.* Acriora igitur ſunt et 57
elegantiora, quae trahuntur ex vi rerum. In his maxime valet ſimilitudo, ſi tamen ad aliquid inferius leviusque referatur: quae jam veteres illi jocabantur, qui Lentu-
145 lum *Spintherem*, et Scipionem *Serapionem*

eſt ille Ter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui i. *T. e.* cf. § 55. 59.

57. *quae jam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. Andr. et edd. ante Ald. qui, de ſuo haud dubie, *quemadmodum* cum marg. Baſil. Reliqui *qua jam* conjiciente Regio.

Serapionem. Turic. *et ſerationem*, a ſec. manu *e. ſiritionem.* Guelf. *et ſiricionem.* Camp. *Siricionem* cum Goth. (err. Geſn.) niſi quod hic *Sy.* Jenſ. *ſyriationem* cum edd. ante Ruſc. qui, Regio docte emendante, noſtrum (cf. § 32). Ex Voſſ. 2. *ſerationem* affert Burm. An volebat Alm. (cf. § 54. 59.)? Manifeſta verae ſcripturae veſtigia in prima manu Turic. Hermolaus Barbarus et hic et in Plinii loco legi volebat *sciritionem* prodente, neſcio unde, Pſeudo-Turnebo. Quid in Plinio dent MSS. noſſemus, ſi Criticus eſſet Harduinus. Aldus, non inconſulto, bis enim, *Scrupionem* facit, quod Moſellanus

57. *quae — jocabantur.* Eadem ſtructura Cic. ad Div. 9, 14 „*haec* — jocatus ſum.“ 7, 14. Horat. Sat. 1, 5, 62. „*permulta* jocatus.“ Malis ſane *qualia* pro *quae jam.*

Spintherem — Serapionem. Valer. Max. 9, 14, 3. „Cornelius Scipio — in ſervilem „Serapionis appellationem vulgi ſermone impactus eſt, „quod hujusce nominis victimario quam ſimillimus erat.“ ibid. n. 4. „propter ſimilitudinem“ (Lentulus) „ex „quodam ſecundarum“ (partium hiſtrione) „cognomen „Spintheris traxit.“ Lentulus hic eſt ad quem datae ſunt epiſtolae libri primi Ciceronis ad diverſos, ubi vide Manutium, de eodem exponentem. Scipio eſt Naſica, interfector Ti. Gracchi. de hoc cf. Epit. Liv. 55. item de utroque Plin. H. N. 7, 12 S. 10. 21, 3 S. 7.

Noli, inquit, *dubitare*, *tanquam assem ele-*
60 *phanto des*. Sunt quaedam veri similia: unde Vatinius dixit hoc dictum, cum reus, agente in eum Calvo, frontem candido sudario tergeret, idque ipsum accusator in invidiam vocaret, *Quamvis reus sum*, in-
61 quit, *et panem candidum edo*. Adhuc est

dubitare. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt cum Alm. et Goth. 2. Probat hoc Heusingerus, nescio tamen quo exemplo. Debebit enim *timere* subaudiri et velut δεικτικῶς intelligi: „Noli facere, quod facis, nunc porrigens „nunc retrahens libellum." Procul dubio vetustissimi editores expleverunt locum e Suetonio. Malim equidem *timere* inserere inter *inq.* et *tanquam*. Confusum *timere* cum *tunc* vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 16, 6. *tunc* autem per compendium notatur unius prope literae.

assem elephanto des. Turic. *et semel pantódes* cum Alm. cf. hac § item mox.

60. *quaedam v*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Sed pro *veri* Turic. *vi*, et Alm. *ut veri* (cf. modo item § 61). Reliqui inserunt *etiam*.

Vatin. — cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt interjecta, quae non est quod fastidias, modo recte intelligatur *dictum*. cf. § 43. *front. cand*. Sic Turic. Camp. Reliqui *c. f.* cf. § 59. 66. *panem*. Turic. Guelf. *parentem* cum Alm.

dubitare. cf. not. crit.

60. *veri similia*. Non videtur sufficere hoc ad significandum quod vult scriptor, ut Gedoynus cogeretur addere haec esse ejusmodi, quorum ipsa veri similitudine contineatur lepor. Eo sane pertinet exemplum. Sed vix acquiesco in appellatione.

Vatinius. cf. 6, 1, 13. unde vid. 5, 10, 90.

panem candidum. Huic opponitur *cibarius* servis paratus et pauperibus. vid. Schol. Cruq. ad Hor. Epist. 2, 1, 123. Juvenal. 5, 67—70. Donat. ad Eunuch. 5, 4, 17. Nequaquam autem accedo Burmanno putanti simul obli-

subtilior illa ex simili translatio, cum, quod in alia re fieri solet, in aliam mutuamur. Ea dicatur sane *fictio:* ut Chrysippus, cum in triumpho Caesaris eborea oppida essent translata, et post dies paucos Fabii Maximi lignea, *thecas esse oppidorum Cae-*
47 *saris* dixit. Et Pedo de mirmillone, qui

61. *eborea.* Turic. Guelf. Camp. *epolitea*, nisi quod hic per y. Alm. *epolita* (cf. § 60. 67). Jens. (tac. Gesn.) *eburnea* cum edd. ante Bad. qui nostrum e Vall. (quocum conspirat Goth.) monens Vallam annotasse hic, *eboreum* dici magis in prosa quam *eburneum;* ipse autem eandem vocem ostendens Digest. 32, 52 bis. Harduinus ad Plin. H. N. 36, 5 versus fin. hoc dare omnes MSS. testatur, non *eburneum.* Fortasse ignotius vocabulum ad eum, quem vidimus, modum potuit inquinari a librariis; quis autem certo statuat, nullam aliam ejusdem formam fuisse in usu, velut *eboritium*, ut *lateritium.* Quin enim illud ipsum *ebur* hic lateat, non potest dubitari.

Et Pedo — qui. Turic. *et pedocle mirmillo neque.* Guelf. *et pec lode Mirmillo neque.* Camp. *E. P. d. mirmillo q.* Jens. (tac. Gesn.) *E. Empedocles d. m. q.* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

que in Calvum, quasi sordidum, haec jaci.

61. *Chrysippus.* Recte Burmannus videtur hunc suspicari Chrysippum Vettium, Cyri libertum, architectum (vid. Cic. ad Div. 7, 14. Ad Att. 14, 9) argumento usus, quod eundem in Gallia fuisse appareat, et fortasse in Caesaris comitatu.

in triumpho Caesaris — Caesaris dixit. Idem fere narrat Dio Cass. l. 43. p. 369. cf. Vellej. 2, 5. (in quo levis differentia, de qua vide Ruhnk.) Sueton. Caes. c. 37. Appian. B. C. 2, 101. *Fabius Maximus* hic quidem alius est ab illo § 52. Noster Q. Fabius Maximus Caesaris legatus in Hispania, Consul Caesari suffectus A. U. C. 709, mortuus extremo consulatus die.

Pedo. Non dubito quin hic sit poeta non ignobilis C. Pedo Albinovanus cujus obiter fit mentio 10, 1, 90. Reliquae nobis factae sunt hujus (si modo) Elegiae duae in Maecenatem et Drusum Neronem.

retiarium consequebatur, nec feriebat, *Vi-*
62 *vum*, inquit, *capere vult.* Jungitur amphiboliae similitudo: ut A. Galba pilam negligenter petenti, *Sic*, inquit, *petis*, *tanquam Caesaris candidatus.* Nam illud *petis* ambiguum est, securitas similis. Quod
63 hactenus ostendisse satis est. Ceterum frequentissima aliorum generum cum aliis mixtura est: eaque optima, quae ex pluribus constat. Eadem dissimilium ratio est.

62. *A. Galba.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 2. Colb. Andr. Tarv. Ald. Reliqui *L. G.* nisi quod Jens. praepostere *A. L. G.* cf. § 27.

pilam. Turic. praemittit *qui* cum Goth. Alm. Camp. (nisi quod hic *cui*) et edd. ante Stoer. Puto hoc insertum ab eo qui *A.* ante *Galb.* interpretaretur praepositionem, quo deducit scriptura Turic. et Guelf. (quanquam *qui* in hoc non animadverti) Et sic hunc nostri locum recenset Budaeus ad Pandd. fol. 237. E. (cum prius eundem fol. 83. C. „*Lucius G.*"). Neque tamen eam rectam censeo rationem. Cum enim laus ejus frequenter cum Catulli et Marsi potissimum (cf. § 102.) conjungatur a Martiale, satis probabile sit, ingenium fuisse hujuscemodi lusibus accommodatum. Vide et L. Senecam epist. 122, p. 136. qui *fabulatorem elegantissimum* vocat.

62. *Caesaris candidatus* i. e. quem Caesar commendasset. vid. Sueton. Caes. c. 41. Aug. c. 56. Alieni hinc *Candidati Principis* i. e. Quaestores de quibus vide Bach. Hist. Jur. 3, 1, 1, 20. Non equidem credo ex hac *Caesaris* appellatione colligi necessario, Galbam C. Julii Caesaris scurram fuisse, quae est multorum opinio; quanquam sequiores fere, et ipse Quintilianus, Augustum solent appellare et Caesarem, ita ut designent hominem non dignitatem. Sed hoc refertur ex Galbae ipsius persona. vide et § 81. Juvenalis saltem et Plutarchus (modo hujus locus, id quod mihi persuadeo, spectet ad nostrum) Augusti temporibus dant Galbam, non Caesaris. cf. § 27.

subtilior illa ex simili translatio, cum, quod in alia re fieri solet, in aliam mutuamur. Ea dicatur sane *fictio:* ut Chrysippus, cum in triumpho Caesaris eborea oppida essent translata, et post dies paucos Fabii Maximi lignea, *thecas esse oppidorum Cae-*
17 *saris* dixit. Et Pedo de mirmillone, qui

61. *eborea.* Turic. Guelf. Camp. *epolitea*, nisi quod hic per y. Alm. *epolita* (cf. § 60. 67). Jens. (tac. Gesn.) *eburnea* cum edd. ante Bad. qui nostrum e Vall. (quocum conspirat Goth.) monens Vallam annotasse hic, *eboreum* dici magis in prosa quam *eburneum;* ipse autem eandem vocem ostendens Digest. 32, 52 bis. Harduinus ad Plin. H. N. 36, 5 versus fin. hoc dare omnes MSS. testatur, non *eburneum.* Fortasse ignotius vocabulum ad eum, quem vidimus, modum potuit inquinari a librariis; quis autem certo statuat, nullam aliam ejusdem formam fuisse in usu, velut *eboritium*, ut *lateritium.* Quin enim illud ipsum *ebur* hic lateat, non potest dubitari.

Et Pedo — qui. Turic. *et pedocle mirmillo neque.* Guelf. *et pec lode Mirmillo neque.* Camp. *E. P. d. mirmillo q.* Jens. (tac. Gesn.) *E. Empedocles d. m. q.* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

que in Calvum, quasi sordidum, haec jaci.

61. *Chrysippus.* Recte Burmannus videtur hunc suspicari Chrysippum Vettium, Cyri libertum, architectum (vid. Cic. ad Div. 7, 14. Ad Att. 14, 9) argumento usus, quod eundem in Gallia fuisse appareat, et fortasse in Caesaris comitatu.

in triumpho Caesaris — Caesaris dixit. Idem fere narrat Dio Cass. l. 43. p. 369. cf. Vellej. 2, 5. (in quo levis differentia, de qua vide Ruhnk.) Sueton. Caes. c. 37. Appian. B. C. 2, 101. *Fabius Maximus* hic quidem alius est ab illo § 52. Noster Q. Fabius Maximus Caesaris legatus in Hispania, Consul Caesari suffectus A. U. C. 709, mortuus extremo consulatus die.

Pedo. Non dubito quin hic sit poeta non ignobilis C. Pedo Albinovanus cujus obiter fit mentio 10, 1, 90. Reliquae nobis factae sunt hujus (si modo) Elegiae duae in Maecenatem et Drusum Neronem.

penulam roganti, *Non possum commodare, domi maneo;* cum coenaculum ejus perplueret. Tertium adhuc illud (siquidem, ut ne auctorem ponam, verecundia ipsius facit), *Libidinosior es, quam ullus spado:* quo sine dubio et opinio decipitur; sed ex contrario. Et hoc ex eodem loco est, sed nulli priorum simile, quod dixit M. Vestinius,

dium). Camp. *qui.* *commodare.* Turic. Guelf. *commendare* cum Alm. cf. § 14 et VV. DD. ad Phaedr. 1, 17, 5. indicante Burm. *M.* Sic Turic. Camp. Tarr. Ald. Bas. Reliqui *Marcus.* cf. § 58.

Vestinius. Turic. (a pr. manu, *vestimus.* Qui hoc nomen memorant scriptores Plancus ap. Cic. ad Divers. 10, 25. Tacitus, Suetonius, Martialis, Phlegon, Suidas, Marmor apud Reines. 2, 68 dant *Vestinum* sine *I* et hoc reposuit Burmannus, obsecundantibus Gesn. Bip. Nec sane hoc gentile nomen fuisse dicas, ut desineret in *ius.*

verecundia ipsius. cf. § 35. „Major ejus est persona, quam „ut dicto huic ejus hilariori „nomen apponam." Neque tamen hisce significat Qu. sibi minus probari hunc jocum, quod est Gesneri judicium. Equidem suspicor Domitiani hoc fuisse dictum, vulgo tunc notum, quod nec omittere vellet Qu. nec in magna quadam tanti viri laude ponere videri. Spadonum libidinem sed effectu carentem veteribus satis cognitam ostendit Barthius ad Claudian. in Eutrop. 2, 88. Sed ea re non tollitur hujus dicti lepor.

sine dubio — sed. cf. 6, 2, 14. Possit aliquis malle hoc referri ad *inopinatum* (vid. 9, 2, 23), sed vindicat Qu. suam rationem huic subjiciendi generi, quod est *ex contrario.*

M. Vestinius. Burmannus, ostendendis Taciti locis Annal. 15, 48. 52. 68. adjuncto Phlegonte Tralliano de mirabil. c. 23, persuasit hunc esse M. Vestinum Atticum A. U. C. 818 Consulem, sed mox post initum magistratum mori jussum a Nerone (cf. not. crit.). Mutilum esse locum nemo non videt, sed solus Burmannus perspexit, cujusmodi esset id quod intercidisset, accedente Gesnero; mortem turpis et foedi cujusdam hominis nunciatam esse Vestinio. Facilis

149 cum ei nunciatum esset, *Aliquando desinet putere.* Onerabo librum exemplis, similem- 65
que iis, qui risus gratia componuntur, efficiam, si persequi voluero singula veterum. Ex omnibus argumentorum locis eadem occasio est. Nam et *finitione* usus est Augustus de pantomimis duobus, qui alternis gestibus contendebant, cum eorum alterum *saltatorem* dixit, alterum *interpellatorem.*
Et partitione Galba, cum penulam roganti 66

esset. Turic. (a pr. manu) *esse.* Succurrit nostrae conjecturae. Sed cf. § 51.

fuerit expletio, cum aliquo vestigio occasionis errori datae: „cum ei *nunciatum esset* „— *necatum esse.*" Quanquam hoc homoeoteleuton suave equidem non dicam. Si falsum rumorem interpreteris, possis *Neronem* lacunae reponere, cujus nominis ductus non male respondent. Quare autem dictum Vestinii neget Qu. nulli priorum simile, cum proxime accedat ad illud de *spadone*, parum assequor, nisi forte asperitas nostri facit discrimen.

65. *argument. locis.* cf. 5, 10, 20. *finitione* ib. § 54.

saltatorem — *interpellatorem.* Illo quidem vocabulo nihil aliud quam ipsum pantomimum voluit significare Augustus, neque enim *saltatio* aliena ab hujus arte, sed ea ipsa est. cf. 1, 11, 17. Alter contra ei videtur non, qualem se esse profitebatur, saltator, sed saltationis corruptor et eversor. Tantum video in hoc joco, quem, cum male interpretatus esset Pseudo-Turnebus, ceteri intactum reliquerunt. Augustus pantomimicae saltationis fautor et auctor, testibus Athenaeo, Zosimo, Macrobio prae aliis offendebatur hujusmodi artificum inscitia. Si forte aliquod artis vocabulum est in isto *interpellatore*, me sane fugit. Nec ubique in hisce dictis, exempli loco appositis, magnas expectandas facetias reor, cum qualicunque in singulis partibus exemplo defungi cogatur Qu. Qui autem, praeter illum, hoc referret, inveni neminem.

respondit, *Non pluit, non opus est tibi: si pluit, ipse utar.* Proinde *genere, specie, propriis, differentibus, jugatis, adjunctis, consequentibus, antecedentibus, repugnantibus, caussis, effectis, comparatione parium,* 55
majorum, minorum, similis materia praebe-
67 tur. Sicut in *tropos* quoque omnes cadunt. An non plurima καθ' ὑπερβολὴν dicuntur? quale refert Cicero de homine praelongo,

66. *op. est.* Sic Turic. Camp. Reliqui *e. o.* cf. § 60. 79.

67. καθ' ὑπερβολὴν. Haec omittunt Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui pro iis *per hyperbolen.* Inseruit Graeca Regius de conjectura; argumento non inepto usus, quod hujus linguae vocabula ab indoctioribus librariis plerumque omittantur. Alioqui sane Aldina ratio magis placeret. *quale.* Turic. a pr. manu *quod*, a sec. *quae* et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius.

de homine. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inserunt *Memmio.*

66. *resp. non.* Rectissime *si* inserere suadet Dan. (cf. § 48.) Similis partitio 1, 8, 2.

genere — comparatione. cf. 5, 10, 94.

67. *cadunt.* Subjectum quidem hujus verbi nullum invenio, nisi *dicta* ἀπὸ κοινοῦ. Nec melius, quod prima Turic. manus offert, *cadit*, ut *materia* intelligatur.

quale — Cicero. De Orat. 2, 66. Hic quidem novo exemplo agnoscimus securitatem citandi Quintilianeam (cf. § 55). De qua antequam expono notanda videtur locutio parum latina „refert de „homine eum offendisse." Huic vitio mederi possis inserendo *Crassi* ante *refert.* Neque enim alioqui verisimile est, adeo immemorem loci Ciceroniani fuisse, cum haec scriberet, Qu. ut Ciceronem joci auctorem crederet, et *refert* in alieno demum dicto memorando proprium habet usum. Restat aliud vestigium oblivionis. In Cicerone ipso legendo non apparet jocum hunc in staturam Memmii fuisse intentum. Quare Tur-

caput eum ad fornicem Fabium offendisse: et, quod P. Oppius dixit de genere Lentulorum, cum assidue minores parentibus liberi

Fabium. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Reliqui *Fabii.* Sequor analogiam viae Appiae, columnae Maeniae. cf. Drakenb. ad Silium 3, 387. *jussa magistra.*

offendisse. Goth. 2. *ostendisse.* Goth. 1. *demisisse* cum Voss. 2. sublectum Ciceronis libris cf. § 44. Sed Goth. 1. praeterea in margine *ostendisse.*

Oppius. Turic. a pr. manu *opis,* a sec. *opius.* Camp. *Appius.* In praenomine mei consentiunt, cum ex edd. aliquot et Alm. afferatur *D.* cf. § 61. item mox.

nebus in jocis Ciceronianis, ad animum referens rectissime „reprehenduntur" ait „magni „ejus spiritus et notatur inso„lentia hominis sese efferentis „supra modum. Ut ita intel„ligam, faciunt et verba Ci„ceronis scribentis *ipsum „Memmium ita sibi videri „magnum,* et historia." cf. de C. Memmio Cic. Brut. c. 36. de Orat. 2, 59. Sallust. bell. Jugurth. c. 23. 26. Tell. Denique ne *offendisse* quidem sed *demisisse* caput, metuentem, ne offenderet, Memmium narrat apud Ciceronem Crassus. Dicas Qu. hominis, in quem hoc jactum fuerit, totiusque occasionis oblitum, solum dictum meminisse.

fornicem Fabium. „Fornix „Fabianus arcus est juxta Re„giam in Sacra via a Fabio „Censore constructus, qui, a „devictis Allobrogibus, Allo„brox cognominatus est, ibi„que statua ejus posita propter„ea est." Ascon. Pedian. ad Actionem pr. in Verr. c. 7. citante Regio qui extrema haec ita: „Ibique scuta ejus „posita fuere." cf. Ernest. Clav. Cic. in voce *Q. Fabius Allobrogicus,* cujus insigne παρέργαμα est, partem saxeae turris in principatu Arausionensi inventam cum hujus fornicis reliquiis confundentis. vid. Graev. ad Flor. 3, 2, 6. Sed cf. et Menardus trahens monumentum. Mem. de l' Ac. des Inscr. T. 44. p. 326. 8vo.

P. Oppius. De hoc nihil certi tradere contingit. Burmannus ostendit hujus nominis virum memoratum Ciceroni Philipp. 3, 10. Sed nulla adest nota; nec illo loco constat lectio.

68 essent, *nascendo interiturum.* Quid *ironia?* nonne etiam, quae severissime fit, joci prope 551 genus est? Qua urbane usus est Afer, cum Didio Gallo, qui provinciam ambitiosissime

essent nasc. Sic Bas. Obr. Alm. (cf. modo item § 68). Sed Turic. Guelf. *esse n.* cum Goth. 2. Mox Camp. *esset n.* Reliqui *e. in n.* Addunt autem deinceps haec: *decrescere genus Lentulorum* edd. a Gryph. inde ante Gesn. Equidem, id quod narrat Burm., Badium jactantem se ausum apponere *decrescit genus Lentulorum*, nusquam reperio. Ait ille, testatus suam verae scripturae inveniendae desperationem, facile quidem aliquid, quod congruat, posse divinari, quale sit: „Lentuli interim patrem aequare verentur, interim matrem, „interim utrumque."

interiturum. Turic. a pr. manu *interit utrumque.* a sec. *interim utrumque* et sic libri ad unum omnes, nisi quod Guelf. i. *utrinque* et Goth. 2. *vicerit. Utrumque.* Nos cum Bip. dedimus elegantem et verissimam Gesneri emendationem, cui patrocinatur in primis quod protinus sequitur *Q* in *Quid.* Nec nihil adjuvatur a pr. manu Turic.

68. *severissime.* Turic. Jens. (tac. Gesn.) *sit verissime* cum edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Reliqui *sit verissima* (nisi quod Bad. pr. *si verissima*). Nostrum partim ex conjectura Gesneri, pro *verissima* optantis *severissima.* Alm. cum recepta facere narratur cf. § 67 item mox hac §.

fit. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui omittunt.

joci. Turic. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *loci* cum Alm. Loc. Ven. Rusc. cf. § 29.

prope. Turic. *proe.* a sec. manu *proprie* et sic Guelf. cum Bas. marg. Omittit Camp. *prope egens* Alm. male a collatore continuato vocabulo sequenti cf. modo hac § item hac §.

Qua. Turic. Guelf. Camp. *quam* cum Alm.

68. *Didio Gallo.* Hujus meminit Tacitus Annal. 12, 40, 2. 14, 29, 1. Agric. 14, 3. unde nomen ejus integrum effecit Ryckius: A. Didius Avitus Gallus, Britanniae praefectus. Nec dubitandum quin idem sit, cui Domitium Afrum successisse in aquis publicis curandis sub Claudio narrat

petierat, deinde, impetrata ea, tanquam coactus querebatur, *Age*, inquit, *aliquid et reipublicae causa elabora:* quaque Cicero lusit, cum, Vatinii morte nunciata, cujus parum certus dicebatur auctor, *Interim*, inquit, *usura fruar.* Idem per allegoriam 69
M. Coelium, melius objicientem crimina, quam defendentem, *Bonam dextram, malam*

quaque. Turic. Guelf. *quoque.* *lusit.* Sic Goth. Voss 2. Colbert. *jussit* Turic. Alm. (cf. hac § item § 75.) sed ille a sec. manu *usus sit* et ita Camp. cum edd. ante Ald. qui primus ex Regii emendatione *usus est* ut et reliqui. Tantaene quenquam infantiae damnare potuisse Qu., ut bis continuo poneret *usus est!*

Frontinus de aquaeductibus, citante Glandorpio in Onomast.

quaque — lusit. Locum ipsius Ciceronis geminum locutione citant ad Div. 6, 12. „ut te usura falsi gaudii frui „velim." Sed ironiam hic ullam ostendi rectissime negat Gesnerus. Quid si ab illo proximo *elabora* haustum fuit *metaphora*, pro *quaque* autem scribimus *quoque* (cf. not. crit.)? *Causam* dant aliquot veteres modo pro *causa*, quod facit ad occasionem vitii in omittendo tropi vocabulo. Vatinium vide ad 6, 1, 13. Juvat autem videre Ciceronem, fortasse etiam post reditum in gratiam, non ignarum Vatinianae turpitudinis. Βατίνιον — ἀκούσας ὅτι τέθνηκεν, εἶτα γνοὺς ὕστερον ὅτι ζῇ, κακῶς (εἶπεν) ἀπόλοιτο κακῶς ὁ ψευσάμενος. Plutarch. in Apophthth. Vol. 2. p. 205. indicante Pseudo-Turnebo. cf. Vol. 1. p. 873. E. sed et nostrum mox § 84.

69. *Bonam — habere.* „Recte personatus Turnebus „monet, *dextra* gladium geri „ad laedendum, scutum, quo „tegitur corpus, sinistra." Gesnerus. cf. Cic. Bruto c. 79. „ejus — acres accusationes — „defensiones — non contem-„nendae tamen, saneque to-„lerabiles." Attende autem *dicebat*, quo verbi tempore ostenditur Cicero haec dicere solitus.

finistram habere dicebat: Antonomafia

Antonomafia. Turic. Guelf. Camp. *emphafia.* cum Goth. 1. 2. Loc. Venet. Reliqui *emphafi* praeter Baf. Gefn. Bip. qui dant *emphafi qua,* quod ex Vallae libro fumtum teftantem Gefn. non affequor. Interpretatur quidem *eadem* hoc de Coelio dixiffe Ciceronem *emphafi, qua* cet. Muretus 19, 6 p. Grut. 1229. in Vett. fuis membranis effe ait: *Emphafis A,* in quo acquiefcit ipfe. Si maxime *A* accepit praenomen fequentis, tamen nominativum non expedio. Aufus fum noftrum de conjectura dare. Sed eo et neceffitas tropi cujusdam inveniendi (*emphafis* enim non eft, nec ipfi Fabio, fed inter fchemata 9, 2, 63) et ipfa literarum hic comparentium fragmina me quafi manu duxerunt. Terminatio noftra eft quidem etiam in *paronomafia,* fed neque haec tropus et longe facilius ex praecedente *at* in *dicebat* repetebatur *ant.* Incognitum rudibus librariis vocabulum paene neceffario cedebat decantatiffimae illi *emphafi,* quam facile crediderim vel *emphafiam* iis appellatam.

Antonomafia — incidiffe. „Locus depofitus, nec fine „ope codicis melioris fanan„dus." Burmannus. Tropum, quem pofui, quatenus quidem difpicio denfiffimas illas fequentium verborum tenebras, aptiffimum loco huic invenio. *Ferrum* enim, quod plerumque fine controverfia (cf. not. crit.) legitur, ufurpatum fufpicor pro homine quodam, vel Marte, Deo, qui, five *in* alium, five *alium,* ferri inftar *inciderit,* prout antepenultimam verbi vel producis, vel corripis. Ea vero vis eft *antonomafiae* vid. 8, 6, 29. Magis etiam noftrae rationi conducat, fi quis latiorem illam antonomafiae definitionem probet, quam recte contra Fabium tuetur Voffius in Inftitt. Oratt. l. 4. p. 171 feqq. ut non folum commune fuccedat proprio, fed et proprium communi per hunc tropum, velut Herculem dicimus quemvis virum fortem. Illud ipfum fortaffe fuerit in nomine ifto obfcurato vel Tuccii vel Accii Navii vel cujuscunque tandem viri. Nec obftat, quod artior eft Quintiliani ipfius definitio, quem faepe vidimus, non adeo diligenter fibi ipfum conftare ubique. An fani quidquam in tanta brevitate poffit extundi, cum praefertim ceterorum hic relatorum liquidiffima fit perfpicuitas, magnopere aeftuo. Quaecunque autem interpretationes pendent ex hiftoria illa

Julius dixit, ferrum Accium Navium inci-
552 diſſe. Figuras quoque mentis, quae σχήματα 70
διανοίας dicuntur, res eadem recipit omnes, in quas nonnulli diviſerunt ſpecies dictorum. Nam et *interrogamus*, et *dubitamus*, et *affirmamus*, et *minamur*, et *optamus*, quaedam ut *miſerantes*, quaedam ut *iraſcentes*, dicimus. Ridiculum eſt autem omne, quod aperte fingitur. Stulta reprehendere facilli- 71

69. *Julius.* Turic. *villis*, a ſec. manu *nullius.* Guelf. *Villius* an *Jullius.* illud cum Mureti libro et Goth. 2. Sed Gryph. cum recentioribus ante Geſn. *Livius.*

ferrum. Ruſc. *ſervum.* Sic et Commentarius Regianus in Bad. editione. Per ſphalma uterque profecto.

Accium Navium. Turic. *in tuctium* (a ſec. manu tollitur *in*) Guelf. *intactum* cum Goth. Omittit Camp. *tatium* Jenſ. (errante Geſn.) cum edd. ante Ald. qui *ductitium.* Mureti liber *in cotem.* Noſtrum in Vall. a ſec. manu et dant edd. a Bad. ad Gryph. Hic *ferro cotem Acc. Nav. inc.* cum edd. ante Geſn. In Voſſ. 2. lacuna eſſe narratur; Alm. ductus prorſus obſcuratos notavit Francius. Gibſonum et hic habemus *egregii mortalem altique ſilenti.*

70. *miſer. quaed.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *et.* *aperte.* Turic. a pr. manu *aparte.* Camp. *a parte* et ſic ex Alm.

Liviana de Attio Navio (1, 36), eas falſas eſſe plane perſuaſum habeo. vid. not. crit.

Julius. Haec quidem probatiſſima hujus nominis ſcriptura. Nec tamen quidquam conſtituti eſt, quis maxime hic ſit agnoſcendus. Sunt apud ipſum noſtrum tres hoc nomine oratores: Africanus, Florus, Secundus. 10, 1, 118. 120. 10, 3, 13.

70. *Ridiculum — fingitur.* Omnis ejusmodi figura, quae ne ſpeciem quidem habet veri affectus, ridiculis accenſetur. Cave autem *ridiculum* hic in vitio accipias; eſt pro dicto, facetiis. Quanquam *aperte* poteſt ſolicitari, et malebat Burmannus *apte.* Praefero tamen receptam. Apte enim fingi debet vel in ſevera oratione.

ſuae mentientem, *Tum ergo, cum una declamabamus, non eras natus.* Interim et ſimu- 553
lata aſſenſione, ut idem Fabiae Dolabellae dicenti, triginta ſe annos habere, *Verum eſt,*

V. Curtium cum Goth. *Julium Curtium.* Jenſ. cum Loc. Ven. *Julium Curtium.* Ruſc. Bad. pr. Idem qui hic in Turic. error ad Att. 9, 6 eſt in Beſſarionis libro. *Curtii* autem et *Curii* frequentiſſima confuſio v. c. apud Cic. pro Rabir. Poſt. c. 3. vide § 90. *et ſimul.* Turic. Guelf. Camp. *ut ſ.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. § 32. *Dolabellae.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Dolobellae* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. ſed mox (§ 79.) et Jenſ. ita, nec viciſſim Goth. cf. 4, 2, 132. item hic § 99.

credunt eſſe eum, cujus mentionem injicit Caeſar in Commentariis Belli Civ. 1, 24. quanquam ib legitur *Bivius,* ad quem locum Oudendorpius recte monet nomen mutandum videri in noſtrum, ſive hic noſter ſit ſive non ſit. Caeſarianus ille Ciceroni quoque memoratur ad Att. 9, 6 neque eſt quod de alio cogitare debeamus ad Att. 2, 20, ubi a Vibio ſe accepiſſe narrat libros Alexandri poëtae inepti. Male enim Burmannus Vibium ipſum poëtam illum facit. cf. ad Att. 2, 22.

mentientem. Malim *dementem.* Structuram *dementi* cum praepoſitione *de* vide apud Cic. In Verr. 3, 33. 34. Livium 7, 41 extr. ut taceam poëtas.

Dolabellae. intellige: uxor. ut mox § 74 (vid. Duk. ad Epit. Liv. l. 30). Dolabellam hunc eſſe notiſſimum Ciceronis generum, antequam duceret Tulliam, jam maritum (vid. Cic. ad Div. 8, 6.), nec quo probem habeo, nec, quare negem, reperio.

triginta — annos habere. Manifeſtum hunc, qualis videri poſſit, Gallicismum habes infra 8, 5, 17. Quanquam utroque loco non fuerit difficilis emendatio: *trigeſimum — annum agere: ageret annum duodevigeſimum;* ſi notas numerorum in libris antiquis fuiſſe ſumas, memineris autem quoties *agere* abierit in *habere* (cf. 5, 6, 3). Eandem ſtructuram oſtendit Epitomator Livianus l. 7. ſed non ſine hac, quam propoſui, librorum varietate. vid. ibi Drakenb.

inquit: *nam hoc jam viginti annis audio.* Belle interim subjicitur pro eo, quod neges, 74
aliud mordacius: ut Junius Bassus, querente Domitia Passieni, quod, incusans ejus sordes, *calceos eam veteres* diceret *vendere solere*, *Non mehercule*, inquit, *hoc unquam*

hoc jam. Turic. Guelf. Camp. *h. illam* cum Alm. Voss. 2. Goth. Ald. Praetulissem, nisi obstaret *dicenti* poscens secundam personam *te* pro tertia *illam.* Alioqui, praeter summae auctoritatis libros, geminus locus Livianus (4, 20, 7 ubi vide Drakenb.), valde commendat scripturam habentem ellipsin τοῦ *dicentem.* Sic enim ille: „cum Augustum Caesarem — se — legisse, audissem." Hic tali structurae occasio erat, ex eo, quod modo est, *dicenti.* Hoc ipsum si mutaris in *dicente*, pro *Fabiae* scribens *Fabia* (quod est in Turic. a pr. manu), recte defendas *illam;* in qua constitutione *Dolabellae* fortasse interpreteris dativum, ut ne uxor quidem Dolabellae fuerit Fabia. Nec tamen id placet. *annis.* Camp. Ald. *annos* cum Voss. 2. (non Goth.) cf. 5, 13, 27.

74. *Belle.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. *velle.* cf. § 48. *neges.* Gesnerus, Bip. *negas.* Ex illius sphalmate. *eges* Goth. (tac. Gesn.).

Passieni. Turic. *passioni.* a sec. manu *passanii* et sic Guelf. Camp. cum Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Ald. (nisi quod Tarv. simplici I in fine) quo acc. Bad. pr. *Passiani* Goth. *Passenii* Voss. 2. Neutrum credo. Apparet, quas turbas dederit librarius intempestive *passionem* cogitans.

mehercule. Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Libri mei veteres, ut hic, etiam 12, 5, 2. Alibi nostrum ut mox § 81. Nihil certi statui posse arbitror, cum saepe, contra canonem illum Ciceronianum (Orat. 47.) *mehercules* legatur; commendet autem hoc ipsa ratio τῶν *medius fidius*, *di me perdant.* Sine *me* magis Vocativum (de quo vid. Voss. Anal. p. 715) expectes velut Graecum Ἡράκλεις. Apud Suet. Cal. 34 *Semet hercule*

hoc jam. cf. not. crit.

74. *Domitia Passieni.* cf. 6, 1, 50. Vel hoc dicto scurram Junium Bassum arguam, non justae dignitatis virum, cui tantum in Domitiam licuisse vix crediderim cf. § 27.

ſuae mentientem, *Tum ergo, cum una declamabamus, non eras natus.* Interim et ſimu- 553
lata aſſenſione, ut idem Fabiae Dolabellae dicenti, triginta ſe annos habere, *Verum eſt,*

V. Curtium cum Goth. *Jubium Curtium.* Jenſ. cum Loc. Ven. *Julium Curtium.* Ruſc. Bad. pr. Idem qui hic in Turic. error ad Att. 9, 6 eſt in Beſſarionis libro. *Curtii* autem et *Curii* frequentiſſima confuſio v. c. apud Cic. pro Rabir. Poſt. c. 3. vide § 90. *et ſimul.* Turic. Guelf. Camp. *ut ſ.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. § 32. *Dolabellae.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Dolobellae* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. ſed mox (§ 79.) et Jenſ. ita, nec viciſſim Goth. cf. 4, 2, 132. item hic § 99.

credunt eſſe eum, cujus mentionem injicit Caeſar in Commentariis Belli Civ. 1, 24. quanquam ib legitur *Bivius,* ad quem locum Oudendorpius recte monet nomen mutandum videri in noſtrum, ſive hic noſter ſit ſive non ſit. Caeſarianus ille Ciceroni quoque memoratur ad Att. 9, 6 neque eſt quod de alio cogitare debeamus ad Att. 2, 20, ubi a Vibio ſe accepiſſe narrat libros Alexandri poëtae inepti. Male enim Burmannus Vibium ipſum poëtam illum facit. cf. ad Att. 2, 22.

mentientem. Malim *dementem.* Structuram *dementiendi* cum praepoſitione *de* vide apud Cic. In Verr. 3, 33. 34. Livium 7, 41 extr. ut taceam poëtas.

Dolabellae. intellige: uxor. ut mox § 74 (vid. Duk. ad Epit. Liv. l. 30). Dolabellam hunc eſſe notiſſimum Ciceronis generum, antequam duceret Tulliam, jam maritum (vid. Cic. ad Div. 8, 6.), nec quo probem habeo, nec, quare negem, reperio.

triginta — annos habere. Manifeſtum hunc, qualis videri poſſit, Gallicismum habes infra 8, 5, 17. Quanquam utroque loco non fuerit difficilis emendatio: *trigeſimum — annum agere: ageret annum duodevigeſimum;* ſi notas numerorum in libris antiquis fuiſſe ſumas, memineris autem quoties *agere* abierit in *habere* (cf. 5, 6, 3). Eandem ſtructuram oſtendit Epitomator Livianus l. 7. ſed non ſine hac, quam propoſui, librorum varietate. vid. ibi Drakenb.

nquit: *nam hoc jam viginti annis audio.* Ielle interim fubjicitur pro eo, quod neges, 74
liud mordacius: ut Junius Baffus, querente)omitia Paffieni, quod, incufans ejus for- .es, *calceos eam veteres* diceret *vendere olere*, *Non mehercule*, inquit, *hoc unquam*

hoc jam. Turic. Guelf. Camp. *h. illam* cum Alm. Voff. 2. ιoth. Ald. Praetuliffem, nifi obftaret *diconti* pofcens fecundam erfonam *te* pro tertia *illam.* Alioqui, praeter fummae aucto- itatis libros, geminus locus Livianus (4, 20, 7 ubi vide Dra- enb.), valde commendat fcripturam habentem ellipfin τοῦ *icentem.* Sic enim ille: „cum Auguftum Caefarem — fe — gifle, audiffem." Hic tali ftructurae occafio erat, ex eo, uod modo eft, *dicenti.* Hoc ipfum fi mutaris in *dicente*, pro *abiae* fcribens *Fabiu* (quod eft in Turic. a pr. manu), recte efendas *illam;* in qua conftitutione *Dolabellae* fortaffe inter- reteris dativum, ut ne uxor quidem Dolabellae fuerit Fabia. Ieo tamen id placet. *annis.* Camp. Ald. *annos* cum 'off. 2. (non Goth.) cf. 5, 13, 27.

74. *Belle.* Turic. (a fec. manu) Guelf. Camp. *velle.* f. § 48. *neges.* Gefnerus, Bip. *negas.* Ex illius ιhalmate. *eges* Goth. (tac. Gefn.).

Paffieni. Turic. *paffioni.* a fec. manu *paffanii* et fic Guelf. Jamp. cum Jenf. (err. Gefn.) et edd. ante Ald. (nifi quod 'arv. fimplici I in fine) quo acc. Bad. pr. *Paffiani* Goth. *Paf- enii* Voff. 2. Neutrum credo. Apparet, quas turbas dederit brarius intempeftive *paffionem* cogitans.

mehercule. Turic. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *meher- cles* cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Libri mei veteres, ut ic, etiam 12, 5, 2. Alibi noftrum ut mox § 81. Nihil certi atui poffe arbitror, cum faepe, contra canonem illum Cice- onianum (Orat. 47.) *mehercules* legatur; commendet autem oc ipfa ratio τῶν *medius fidius, di me perdant.* Sine *me* nagis Vocativum (de quo vid. Voff. Anal. p. 715) expectes 'elut Graecum Ἡράκλεις. Apud Suet. Cal. 34 *Semet hercule*

hoc jam. cf. not. crit.

74. *Domitia Paffieni.* cf. 6, 1, 50. Vel hoc dicto fcurram Junium Baffum arguam, non juftae dignitatis virum, cui tantum in Domitiam licuiffe vix crediderim cf. § 27.

dixi; sed dixi, emere te solere. Defensionem imitatus est eques Romanus, qui objicienti Augusto, quod patrimonium comedisset,
75 *Meum*, inquit, *putavi. Elevandi* ratio est duplex, ut aut veniam quis, aut jactantiam minuat: quemadmodum C. Caesar Pomponio, ostendenti vulnus ore exceptum in

Oudend. reponit pro *se mehercule:* verissime. cf. ipsum ad Claud. 8 extr. *sed dixi.* Goth. Vall. Bad. omittunt verbum, cum edd. post Ald. ante Obr. quo redit Capp. *Romanus.* Camp. omittit.

sed dixi. Burmannus in Epistola ad Capper. p. 37. recte docet iterationem hanc verbi adamatam veteribus, exempla ponens Cic. pro Lig. c. 6. „dignitas — paene *par:* non *par* fortasse" cet. Brut. c. 97. extr. „nihil *dico* — tantum *dico*" cet. Pro Sext. c. 3 „*Ademit* — non *ademit.*" ubi Abramus pro Mil. c. 35. „*negat* — *negat* — non *negat.*"

75. *aut veniam quis aut.* Recte Gesnerus, sed solus, haeret in *veniam*, quae hujus non sit loci. Malebat quidem reponi *crimen*, nec leni conjectura, nec valde congruente, cum structura plane non sit ferenda *aut* ter positi in divisione non nisi bipertita: „*aut* „crimen — *aut* jactantiam — „— *aut* crimen objectum." Horum unius jactura necessaria. Nihil melius succurrit hoc: „aut *vanam* quis *alius*" (cf. 6, 1, 9.) „jactantiam minuat — aut crimen objectum." Postquam *alius* abierat in *aut*, cogebantur librarii substantivum extundere ex adjectivo *vanam*, respondens illud *jactantiae.* Potuit etiam ante „*obi* — ectum" excidere *sibi*, relatum ad *alius.*

Caesar Pomponio. Hic quidem olitor ille Turnebianus valde opportuna est locutus, monens hoc dictum a Macrobio tribui Augusto (Saturn. 2, 4.) sed Fabium profecto designasse C. Julium Caesarem Strabonem, patris magni illius Dictatoris patruelem, L. Caesaris et Catuli fratrem, cujus sunt partes praecipuae apud Cic. de Orat. lib. 2. (cf. § 38). Neque enim alius esse temporis seditionem Sulpicianam summa imis miscentem pro Mario contra Sullam A. U. C. 666. L. Cornelio Sulla et Q. Pompejo Rufo Coss. Periit

seditione Sulpiciana, quod ipse se passum pro Caesare pugnantem gloriabatur, *Nunquam fugiens respexeris*, inquit: aut crimen objectum, ut Cicero objurgantibus, quod sexagenarius Publiliam virginem duxisset, *Cras mulier erit*, inquit. Hoc genus 76

75. *Publiliam.* Turic. *puplicam*, a sec. manu *pupliam.* Guelf. *Pupiliam.* Alm. *publicam* (cf. § 68. 80). Tarv. *publiam* cum Ald. *pupillam* Jens. Loc. Ven. Rusc. non inepte quidem, quoniam in Ciceronis tutela erat; nec tamen sine errore. *Pompiliam* Goth. *Popiliam* Bad. (cum edd. reliquis ante Burm.) et sic a Quintiliano nominari referunt Corradus ad Cic. ad Div. 4, 14 et Bosius ad Epist. ad Att. 12, 32. Equidem non dubito quin manum Quintiliani restituerit Burm. cui astipulatur etiam (nisi quid dormitavi) Camp. cf. 5, 10, 75.

idem a Marianis interfectus anno post. Sulpicius tribunus pl. C. Caesari praecipue infensus fuisse narratur ab Asconio ad Cic. pro Scauro p. 175. Nec absurdum fuerit Pomponium hunc facere M. Pomponium Luculli legatum captum a Mithridate A. U. C. 685. Cn. Aufidio Oreste et P. Cornelio Lentulo Coss. vid. Appian. B. Mithr. c. 79. quanquam ejus ibidem ostenditur animus, ignaviae crimine nequaquam dignus. Sed nihil attinet eruere, in quem potissimum jecerit hoc Caesar, cum desint certae notae.

nunquam — respexeris. Perperam Badius interrogationem hanc accipit. Est cautio in posterum facta, quomodo et Macrobius reddit (l. c.): „At „tu cum *fugies* — nunquam „post te respexeris.“ Idem auctor „saxo percussum“ narrans fortasse recte tenuit vulgi rumorem ad sua tempora transmissum, quoniam ejusmodi telum seditioni in primis convenit. cf. Appian. Civ. 1, 55.

Cicero — Publiliam. cf. Cic. ad Div. 4, 14. ad Att. 12, 32. Plutarch. Vol. 1. p. 881. Ex pervulgatis fortasse in Ciceronem dicteriis effinxit sua Dio Cassius, quae dicentem facit Fusium Calenum l. 46. ut et in hoc ipsum matrimonium p. Reim. 461. τίς — οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν μὲν γυναῖκα τὴν προτέραν — ἐξέβαλες, ἑτέραν δὲ ἐπεισηγάγου παρθένον ὑπέργηρως ὤν.

mulier. De hoc vocabuli significatu vide Vallam Eleg. 6, 38 indicante Pseudo-Tur-

dicti *consequens* vocant quidam, atque illi simile, quo Cicero Curionem, semper ab

76. *simile.* Subjiciunt huic voci *et* Leid. eoque recentiores ante Burm. qui ejecit auctore etiam Voss. 2.

quo. Turic. Guelf. *quod.* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Camp. Scabrities inest aliqua istis: „dicto (id enim intelligi debet) *quo* — dixit." Lenius autem „illi (per „neutrum, absolute) *quod* i. e. secundum quod (καϑ' ὅ)." Sed nec totum placet: „Hoc — vocant — simile illi quo." Si *et*, modo relatum, esset in MSS., extunderem inde parenthesin: „atque illi simile est quod — dixit:" duram tamen, fateor, quia mox in *videantur* respicitur ad illud *vocant.* Nec satis novi, *illi* ad sequens an ad praecedens referendum sit, i. e. utrum dictum Ciceronis simile sit *generi*, an *genus* dicto Ciceronis. Prius malim, nec impedire credo usum *illius* oppositum quid postulantem. *Illi* fuerit pro *ei.* (Post *quidam* nec aegre in *quod* abierit *atque.*) Displicet maxime quod illi qui

nebo; item Gothofr. ad Dig. 21, 1, 14, 7. et Brisson. De V. S. ubi citatur Servius ad Aen 11, 687.

76. *quo.* cf. not. crit.

Curionem. Neque quis potissimum Curionum h. l. sit agnoscendus (quanquam Curio avus aetate ipsa Ciceronis excluditur), neque adolescentiam, an senium causatus fuerit orator, satis compertum habeo. Turnebus Advers. 28, 35 (indicante Capper.) de sene in dies magis delirante dictum accipit, non prorsus repugnans tamen, si quis juventutis confidentiam excusatam interpretetur. *Excusatio aetatis* ipsa non uno modo potest intelligi. Nam aut alicui errori veniam impetrare aetas dicitur, aut ipsa egere indulgentia. Illud sit in sene minus emendate dicente, cujus sane vitia quotidie paratiorem habent veniam; hoc in adolescente de republica consulere jam nunc audente, qui et ipse quotidie minus arrogans videri debet. Prius tamen magis pro consuetudine Romanorum dici puto, verumque vidisse Turnebum, in cujus sententiam vel hoc deducit, quod ita Curionem patrem agnoscere licet, cum filius, admodum adolescens tractans rempublicam, et mox immatura morte oppressus, major fuerit orator, quam in quo tanta infantia potuerit notari. cf. not. ad 3, 7, 2. In Curionem igitur patrem maxime convenit dictum. cf. 11, 5, 129. Cic. Brut. 59. 60.

excusatione aetatis incipientem, *facilius quotidie prooemium habere* dixit: quia ista natura sequi et cohaerere videantur. Sed *ele-* 77
vandi genus est etiam *causarum relatio*, qua Cicero est usus in Vatinium. Qui, pedibus aeger, cum vellet videri commodioris valetudinis factus, et diceret se jam bina millia passuum ambulare, *Dies enim*, inquit, *lon-*

vocant, jocum Ciceronianum referre sunt putandi, propter structuram. *excusatione.* Turic. Guelf. *accusatore*. Male.

77. *Qui*. Turic. *quod*, a pr. manu.

et diceret. Turic. Guelf. *ediceret*. *enim*. Turic. (a sec. manu) Guelf. Goth. (errante Gesn.) *hi* cum Voss. 2. Vall. Ald. Bas. Burm. Capp. orto, ut monet Ulricus V. C., errore ex compendio τοῦ *enim*. cf. § 54. Gesnerus jungi posse utrumque censet, nec male.

77. *Sed — etiam*. Non quidem Qu. obloquitur hic istis *vocantibus*. Neque enim inest contrarium argumentum, sed transitioni modo inservit *sed*, ut ostendat alias quoque posse species fieri. Ut modo aliquid *sequi* dicebatur praeter opinionem, ita hic *causa* ostenditur insperata.

Qui — Dies enim inquit. Ita fuit dirimendum cum Jens. et Tarv. ut justa existeret structura. Nisi enim sententiam ordiris ab *Qui*, pertingente protasi ad *ambulare* apodosi illata per *inquit*, cujus subjectum est Cicero, impeditur oratio. Reliqui fere *qui* subjungunt praecedenti sensui. Badius autem commodum injicit mentionem Vallae hunc in modum praecipientis in Elegantiis 5, 17. „Sallustius" (B. Cat. cap. penult.) „At ex altera parte „C. Antonius *pedibus aeger* in „proelio adesse nequibat. „Cicero Quintilianusque dixis„sent *Pedibus aegris*." quibus haec subjicit ille: „cum ta„men hic quoque in ejus" (Vallae) „codice scriptum sit „*aeger*" *Enim*, itidem monente Badio, „eam vim habet „ut intelligam Ciceronem re„spondisse: facile credo, aut „nihil miror: dies enim" cet. cf. § 63. Macrobius et hoc dictum Augusto tribuit. Sat. 2, 4.

giores sunt. Et Augustus nunciantibus Tarraconensibus, palmam in ara ejus enatam, *Apparet*, inquit, *quam saepe accendatis.*
78 *Transtulit* crimen Cassius Severus. Nam, cum objurgaretur a praetore, quod advocati ejus L. Varo Epicureo, Caesaris amico, con-

accendatis. Guelf. *accedatis.* quod in aliquot suis reperisse videtur Badius.

78. *advocati.* Guelf. *evocati.*

L. Varo Epicureo. Turic. (a pr. manu) *vel vareo epicurio.* Camp. *ut L. Varro Epicuro.* Guelf. *L. Varro E.* cum edd. meis ante Gibs. excepta Basil. Ex Alm. nostrum affert Burm, ut et ex edd. aliquot mihi non visis.

Tarraconensibus — enatam. Faustum hujusmodi palmae ostentum aliquoties referunt scriptores velut Liv. 43, 13. Dio Cass. p. Reim. 369 (idemque Sueton. Aug. c. 94). Caes. B. C. 3, 105 (idemque Plin. H. N. 17, 25 extr. ubi vide Hard.). Dio Cass. p. 559. Aliquot horum et inter se et cum nostro confundit Almeloveenius. De honoribus divinis Augusto habitis consulendus Lipsius ad Tac. Annal. 1, 10. 4, 37. Tarraconensis templi mentionem habent Tacit. Annal. 1, 78 (ubi Lipsius nostri loci meminit, sed vide ibi et Wolf.), Spartianus Hadr. 12. (ubi vide Casaub.) idemque Sever. 3. Monet Burmannus hujus ipsius eventus testem nummum produci ab Antonio Augustino (in Antiquitatibus. Antverp. 1653. F. p. 15.) ipsius Tarraconis archiepiscopo doctissimo. Ejusdem nummi effigiem habes apud Valentem Numismm. aerea impp. Paris. 1698. F. p. 45. unde sua compilat Harduinus Opp. Selectt. p. 164. Balzacus, memoratus Colomesio, Differtt. Politt. 12. Vol. 2. Opp. p. 497. 8. hunc jocum a solo Quintiliano referri testatur.

78. *Cassius Severus.* vid. § 27.

L. Varo. De hoc nihil comperi. Suspicor tamen objurgatum a praetore Cassium in causa Asprenatis. vid. 10, 1, 22. 11, 1, 57. item Suet. Aug. 56. Qui cum Nonium Asprenatem, accusatum veneficii a Cassio Severo, *artius* dicat *junctum* fuisse Augusto, potuit *L. Varus*, propinquus *P. Quintilii Vari*, infelicis contra Germanos ducis, avunculi L. Nonii Asprenatis (vid.

vicium fecissent; *Nescio*, inquit, *qui conviciati sint: et puto Stoïcos fuisse. Repercutiendi* multa sunt genera: venustissimum, quod etiam similitudine aliqua verbi adjuvatur: ut Trachalus dicenti Suellio, *Si hoc ita*

venustissimum. Turic. Guelf. Camp. Tarv. *vetustissimum* cum Jens. quod se ex libris corrigere monet Regius. Nostrum est in Vall. Goth. *Trachalus*. Turic. Guelf. *trashallatus* cum Goth. Colb. Voss. 2. et edd. ante Ald. nisi quod hae sine aspiratione. Camp. *Trachal latus*. Fluctuant praeterea editi nunc literae T nunc C reddentes spiritum ut et lapis apud Gruter. 300 *Thrachalus*. Nominis scripturam nostram constituit Burmannus ex Festo h. v., et sic Guelf. et Camp. plerisque locis, Turic. autem, ut videtur, nonnisi 10, 1, 119. in reliquis geminans liquidam.

Suellio. Turic. Guelf. *suclio*. Goth. (tac. Gesn.) *Suelio* et sic Vall. non *Suillio* ut perperam Badium accepit Burm. In Badii nota, textum suum repetente, est sphalma *Suill.* pro *Suell.* Camp. *sudio* cum Andr. Tarv. Ald. Quod *Diconti* •

Vellej. 2, 120, 5.), ex hac occasione notari ab advocatis Severi, cum esset Caesaris i. e. Augusti amicus. *Caesar* autem h. l est dignitatis magis quam hominis significatio, quasi diceret *principis*, *imperatoris* ut modo § 62. Filium Publii Vari non equidem accipiam (de quo vide Senecam patrem p. 97.), qui et Tacito Annal. 4, 66 audit *Caesari* (i. e. Tiberio) *propinquus* ubi vide Lipsium. Nec puto obstare, quod hic *advocati* dicuntur Cassii accusatoris, qui proprie sunt rei. Nam latius patere appellationem docent Lexica. cf. 4, 1, 7. Simulavit autem Cassius convicia illa in Varum conjecta, fuisse eruditas quasdam altercationes, quippe Stoïcorum contra Epicureum. Francius quidem non male pro *et puto* malit *sed p.*

Trachalus — Suellio. Galerii Trachali bis meminit Tacit. Hist. 1, 90. et 2, 60. Consul fuit A. U. C. 821. Dicas propinquum fuisse Galeriae Fundanae, Vitellii uxori. Noster aliquoties memorat et magni facit. 8. 5. 19. 10, 1, 119. 12, 5. 5. 12, 10, 11. Voce suavissima fuisse eum testatur, nec tamen reperio, ubi legatur, quod obiter recenset Erasmus, *Trachalo vocalior*, proverbium. Alterius quidem, *Suellii*, cor-

eſt, *is in exilium: Si non eſt ita*, *redis*, in-
79 quit. *Eluſit* Caſſius Severus objiciente quodam, quod ei domo ſua Proculejus inter-

Suellio reponi curis poſterioribus Obrechti ait Burm., id et ipſum ſphalma eſt (Obrechti), cum nil niſi *Trachallum* corrigi vellet ille pro *Trachalo*, quem operae dederant in textu. Ex *Suclio* (quod ipſum latet in Camp. ſcriptura) facile eruas *Suilio*, qualis eſt apud Tacitum et Plinium. Gruterus tamen in lapidibus aliquoties, indicante Burm., oſtendit *Suellium*, ut et Muratorius; ſed et *Suillium* iidem.

redis. Bad. (de conjectura) *redii* cum edd. poſterioribus ante Obr. exc. Baſil. qui tantum in margine. Sed redit eo Capp. Nihil magnopere proficitur hac mutatione. Latent hic nos omnia, quoniam joci occaſionem ignoramus. An hoc inerat: „Tu dignus exilio, jam nunc exul habendus, tum „demum inde reverteris, ſi hoc, quod dico, verum non ſit „i. e. nunquam inde redibis?" Nam ſi *in exilium redire* dicatur Suilius, minus etiam capio. Apud. Tacit. Ann. 13, 48 „in Baleares pellitur" Suilius. Sed ne hoc quidem in comperto, utrum *ſi hoc ita eſt* ſignificet, „ſi id quod *tu* dicis, „verum eſt" an potius „ſi id quod *ego*." Inde enim pendet antapodoti interpretatio. Nec ſatis aſſequor: *is in exilium*. An forte ſic: „ſequitur, ut tibi ſit eundum in exil." Sed quis ita pro futuro uſurpavit praeſens? cf. § 92.

79. *Eluſit*. Turic. Guelf. *eludit* cum Voſſ. 2. non Goth.

ruptum eſſe ſcripturam facile credo Burmanno. Nec fugio h. l. agnoſcere P. Suilium Rufum accuſatorem venalem ſub Claudio Tac. Annal. 11, 1 ſeq. quem recte videtur Burmannus ſecernere a M. Suilio Conſule A. U. C. 805. Glandorpius autem Conſulem Publium quoque eruit ex Inſtit. 3. tit. 9. quem quidem ſuffectum Kal. Jul. A. U. C. 799 invenio apud Almelovenium. Ejus tempora admodum conveniunt aetati Trachali, ſi tamen hunc aliquanto juniorem fingas. Quo ſpectaverit jocus hujus, aut qua de re hic agatur non magis quam Burmannus divino. cf. not. crit.

79. *Proculejus*. Nomen hoc in antiquitate legitur apud Horatium Carm. 2, 2, 5. Plin. H. N. 7, 45. 36, 24. Rutil. Lup. p. Ruhnk. 18 ſeqq. Tacit. Ann. 4, 40. Juv. 7, 94. Plut. Anton. p. 952. Dion. Caſſ. p. Reim. 641. 718. 732. Noſtrum 9, 3, 68. Vir gravis et notae mo-

dixiſſet, reſpondendo, *Numquid ergo illuc*
55 *accedo?* Sic *eluditur* et ridiculum ridiculo; ut divus Auguſtus, cum ei Galli torquem aureum centum pondo dediſſent, et Dolabella per jocum, tentans tamen joci ſui eventum, dixiſſet, *Imperator*, *torque me dona; Malo*, inquit, *te civica donare:* menda-

ergo. Camp. *Ego* ut conjecit Regius, cum edd. a Ruſc. ad Geſn. Male. *inqu. te.* Hoc ordine Turic. Guelf. Reliquit *t. i.* niſi quod Camp. *inq. te Civ. malo d.* cf. § 66. 85.

civica. Turic. Guelf. *ravica.* An fuit *rari*, ut jocatus fuerit Auguſtus, reponens pro *torque*, qui circa collum eſt, *ravim*, quae intra, tali ſententia: „Malo te ſilentio damnare?" Sed non multum tribuo huic commento.

rum ſeveritatis fuiſſe, noſtro ipſo loco oſtenditur. Pauciores quidem inſunt notae ſingulis, quae recenſui, quam unde certo ſtatuas, idemne ubique ſignificetur necne. Nihil tamen obſtat, quo minus noſter ſit Horatianus ille, Maecenatis per Terentiam ſororem affinis, quo etiam deducere quaedam videntur. vide Torrentium ad Hor. Carm. 2, 2.

Numquid — accedo. „Objectio eo pertinebat, turpem „videri, cui domo Proculejus „interdixerit. Sed ſimulat Caſ„ſius ſibi objici, quaſi contra „interdictum domum illam „veniſſet: idque negat." Geſnerus.

Sic. An forte *Sed?* Confunduntur ſaepe *Sed* et *ſi*, *ſi* et *ſic*.

Centum pondo. cf. 1, 5, 15.

tentans — eventum. Ille quoque joci ſui eventum tentavit, qui, cum Ludovicus XIV patellam auream, in qua erant perdices, domum ejus aſportandam coram juſſiſſet: „Perdicesne" inquit „ſimul, „domine?"

Imperator. Militari vocabulo *imperatorem* appellat, a quo vult torque donari, quippe noto fortitudinis praemio ab imperatoribus tribui ſolito poſt proelium. Vide Lipſ. Milit. Rom. 5, 17. Ineſt autem jocus in eo quod *torquem* nominat univerſe, cum velit intelligi *hunc* torquem, modo allatum a Gallis.

Malo — donare. „Cum „Dolabellae torquem maximae „indicaturae petenti, civicam „potius ſe daturum ait Augu„guſtus, hoc ipſo ſatis indi„cat, quanti faceret donum

cium quoque mendacio; ut Galba, dicente quodam, *victoriato ſe uno in Sicilia quinque pedes longam murenam emiſſe; Nihil*, inquit, *mirum*, *nam ibi tam longae naſcuntur*, *ut iis*
81 *piſcatores pro reſtibus utantur.* Contraria eſt neganti *confeſſionis* ſimulatio, ſed ipſa

80. *quodam victoriato ſe.* Turic. *quadam victoria id ſe.* Duo poſtrema vocabb. a ſec. manu *aſſe* et ſic Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Tarv. Sed Jenſ. *quadam victoria eſſe ſe* (err. Geſn.) cum edd. ante Ruſc. (cf. § 73). Hanc Regii emendationem, quae multum adjuvatur Turicenſi, laudare cogitur ipſe ejus obtrectator Badius.

murenam. Ita et hic libri cf. 4, 2, 75.

reſtibus. Jenſ. *teſtibus.* Tarv. *veſtibus.* Goth. *reſte*, niſi forte et Geſn. et ego dormitavimus.

utantur. Turic. a pr. manu *cingatur* cum Alm. (cf. § 75. 83.) a ſec. *cingantur* et ſic Guelf. cum Voſſ. 2. Bodl. Goth. 2. et edd. ante Bad. qui recepit conjecturam Regianam, quid eſſet in Vall referre oblitus. Ad prius redierunt Baſ. et Obr. Rectene acquieverim in Geſneri notato, Gothanum 1. *cinguntur* dare monentis, magnopere dubito. Unice placet Regii ratio. Quis enim *reſte cingitur?* Aliquod ei praeſidium quaero vel e prima Turic. manu, quae totidem habet ductus; et, mirum, concinit Camp.

„civicae, quam niſi coactus „non daret.“ CASAUB. ad Suet. Aug. c. 25. ubi haec leguntur „Dona militaria aliquanto facilius, phaleras et „torques et quidquid auro ar„gentoque conſtaret, quam „vallares et murales coronas, „quae honore praecellerent, „dabat.“ Obſervat Caſaub. nullam hic civicarum mentionem fieri; ſed parciſſime omnium datas iſtas ab Auguſto. cf. Sueton. Tib. c. 26. 32. ibique interpp. in primis Oudend. Civica poſtquam domibus Auguſtis appendi ſolita eſt, nonniſi ab ipſis tribuebatur. Redit igitur eo reſponſum Auguſti: „Malo tibi tribuere id, quod vix unquam „ulli.“ Simul tamen et vilitas materiae in civica partem facit joci. cf. not. crit.

80. *victorato — uno.* i. e. duobus nummis.

81. *utantur.* cf. not. crit.

quoque multum habet urbanitatis. Sic Afer, cum ageret contra libertum Claudii Caeſaris, et ex diverſo quidam conditionis ejusdem, cujus erat litigator, exclamaſſet, *Praeterea tu ſemper in libertos Caeſaris dicis? Nec mehercule*, inquit, *quidquam proficio*. Cui vicinum eſt, *non negare*, quod objicitur, cum et id palam falſum eſt, et inde materia bene reſpondendi datur: ut Catulus dicenti Philippo, *Quid latras? Furem video*, in-
56 quit. *In ſe dicere*, non eſt fere niſi ſcur- 82
rarum, et in oratore utique minime probabile: quod fieri totidem modis, quot in alios, poteſt. Ideoque hoc, quamvis fre-

81. *cum*. Turic. Guelf. omittunt cum edd. ante Bad. exc. Camp. *ageret*. Turic. (a ſec. manu) *egerat* et ſic Guelf. cum edd. ante Bad. exc. Camp.

cuj. — litig. Turic. Guelf. *civium — litigatus* cum Jenſ. *exclamaſſet*. Turic. *exclamaſſe* et a ſec. manu additur *fertur*. Utrumque Camp. cum Bodl. Voſſ. 2. Goth. Andr. et edd. ante Bad. acc. Baſil. *vicinum*. Turic. a pr. manu *viciniam*. Tarv. *vitium* cum Voſſ. 2. (Goth. nil tale, nec Vall.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Illae praeter Tarv. etiam *cum* pro *cui*. Correxit Regius.

82. *oratore*. Guelf. Camp. *oratione*.

contra libertum Claudii. Tacito, Suetonio, Dione, teſtibus notum, quam obnoxius libertis ſuis vixerit Claudius, quorum unum Polybium nobilitavit in primis adulatio L. Senecae, conſolationem ei ſcribentis in morte fratris. Quo laudabilior libertas in dicto Afri.

et id. Pronomen certiſſime eſt inducendum, natum ex iteratione ſoni. Etiamſi transpoſueris, ingratum nihilominus eſt, quod operoſe invicem referuntur *id, inde*. Neque enim hic eſt ratio inſuper addendi pronominis, de qua Ruhnk. ad Vell. 2, 79, 2. cf. not. crit. ad 5, 7, 8.

Catulus — Philippo. vide Cic. de Orat. 2, 54.

83 quens sit, transeo. Illud vero, etiamsi ridiculum est, indignum tamen homine tolerabili, quod aut turpiter, aut impotenter dicitur: quod fecisse quendam scio, qui humiliori, libere adversus se loquenti, *Colaphum*, inquit, *tibi ducam, et formulam scribam, quod caput durum habeas.* Hic enim dubium

83. *ridic. est ind.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. (Hic quidem *r. et i.*) Mox omittunt *est* exc. Basil. Malui mox post *tamen* ejicere *est*, quanquam invitis omnibus libris. Potuit adhaerescere ibi ex *tamen* extremo.

tolerabili. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Bas. nisi quod Bad. *tolerabile.* A Basil. inde omnes *liberali*, sine auctore. Illud levius, quod ante Ald. *homini.* *impotenter.* Turic. Guelf. *potenter* cum Alm. *scribam.* Turic. a pr. manu *scribe* (cum Goth. 2.) a sec. *scribo*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. sec. qui unde verissimam sumserit scripturam, nusquam ostenditur. Nam quod Alm. *scribebam* dare narratur, errorem suspicor (cf. § 80. 85). Idem error § 95.

83. *homine tolerabili.* Paulo insolentius vocabulum, sed nec inauditum, velut Terent. Heaut. 1, 2, 34. ubi *homo tolerabilis* is dicitur qui sit comis et moribus jucundis. cf. 6, 2, 16. *intolerabiles.* Eodem redit Tacit. Annal. 11, 10 extr. *intolerantior subjectis.* Cic. ad Att. 16, 14 *intolerabilis Antonius.* Non erat igitur, quod deferretur librorum auctoritas. Gujetus ad Ter. (quo ablegat Burm.) verum vocabuli in loco sensum non est assecutus.

aut turpiter aut impotenter. Non videtur haerendum et argutandum in priore adverbio, cum utrumque facile possit eodem referri. Contumeliose (i. e. *turpiter*) patienti fit idem quod ab agente geritur *impotenter.* de *aut aut* cf. 3, 5, 1.

Colaphum — habeas. Impotentia in hisce manifesta; nec assequor Badium, qui „*Colaphum*“ inquit „*ducere* „et *formulam scribere* qui solum id quod Regius affert“ (sunt autem hujus interpretationes verissimae, sed obviae in quovis Lexico) „significare „credit, delicias dicti illius „non intelligit.“ Plane persuasum mihi est, has esse argutias.

est, utrum ridere audientes, an indignari debuerint. Superest genus *decipiendi opi-* 84
nionem, aut dicta aliter intelligendi, quae sunt in omni hac materia vel venustissima. inopinatum et a lacessente poni solet: quale est, quod feret Cicero, *Quid huic abest*, *nisi res et virtus?* aut illud Afri, *Homo in agendis caussis optime vestitus:* et in occurrendo,
57 ut Cicero, audita falsa Vatinii morte, cum Ovinium libertum ejus interrogasset, *Rectene omnia?* dicenti, *Recte; Mortuus est?* inquit.
Plurimus autem circa simulationem et dissimu- 85
lationem risus est, quae sunt vicina, et prope eadem; sed *simulatio* est, certam opinionem animi sui imitantis: *dissimulatio*, aliena se

84. *opinionem.* Sic scripsi e certissima Burmanni emendatione. Libri *opinione.* *feret.* Sic Turic. sed a sec. manu deletur *R.* An voluit librarius efficere *fecit?* Nam hoc est in Guelf. Camp. *facit* Goth. *Refert* reliqui. Sed hoc proprie non cadit in locum Ciceronis, quoniam nemini hoc assignat, sed exempli causa ipse finxisse videtur.

abest. Turic. Guelf. Camp. *est* cum Goth. Voss. 2. male, quoniam in lacessendo.

85. *et dissimulationem.* Omittunt haec Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. Jens. Loc. Ven. Reposuit Regius, sed sunt jam in Camp. et Tarv.

sed simul. Turic. Camp. *si s.*

se parum. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *p. s.* cf. § 79. 93.

84. *decipiendi opinionem.* cf. 9, 2, 22. 23. Cic. de Orat. 2, 70.

a lacessente — in occurrendo. cf. § 45. *dicendi respondendi. in lacessendo — in repercutiendo.*

feret Cicero. Verbum sic interpretor: „quod ministrabit Cicero (de Or. 2, 70) si „eum consulueris.“ vid. not. crit. et ad 4, 2, 80.

Vatinii morte. cf. § 68.

parum intelligere fingentis. Simulavit Afer,
cum in causa subinde dicentibus, *Celsinam de
re cognovisse;* quae erat potens femina: *Quis
est*, inquit, *iste?* Celsinam enim videri sibi
86 virum finxit. Dissimulavit Cicero, cum
Sex. Annalis testis reum laesisset, et instaret

Afer cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Stoer. quo redeunt Gesn. et Bip. Reliqui inserunt *qui*. *de re cognovisse.* Turic. *dere cognovisset* cum Alm. quanquam hic disjunctim *de re.* (cf. § 83. 87). Ille autem a sec. manu *dicere* et sic reliqui mei, nisi quod Bad. pr. et Gryph. *ditem* Bad. sec. *diceret* cum Stoer. Chouet. *cognovisse* conjecit Burm. expressit Gesnerus. Lenissima emendatio cf. § 81. 6, 1, 31. Sed et *de re* suasit Burm.

quae. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. quo redeunt Gesn. Bip. Reliqui *quod*.

85. *Celsinam — cognovisse.* Testimoniis Celsinae magnam auctoritatem inesse, eaque nominanda multum se profecturos rati, hujus in primis nomen jactabant, quibus ita respondet Domitius, ut ne nosse quidem eam testetur. Simul marem potius quam feminam decere hanc nominis celebritatem significat. *de re cognoscere*, ut recte monet Burmannus, Cicero saepe pro certiorem fieri. Fortasse tamen simulavit id quoque Domitius, se de aliquo *cognoscente in judicio* haec accipere. De ipsa, alicujus Celsorum filia, quod ipsum cognomen est complurium gentium, nihil comperi. Aliquot Celsini apud Gruterum (quanquam aliquoties per conjecturam) velut Clodius Celsinus p. 1141, 1.

86. *Sex. Annalis.* Nonnisi Villiorum hoc cognomen fuisse recte monet Burmannus, cujus gentis familiae haesit e lege annali, quam tulit L. Villius tribunus plebis. cf. Ernest. in Clav. Cic. p. 6. 7. Causa, in qua hoc dictum sit, ignoratur; quapropter incertissima est de homine conjectura, quanquam Burm. aliquem *Sex. Villium* designat apud Cic. ad Div. 2, 6. *L. Villium Annalem* 8, 8. *Annalem* ad Qu. fr. 3, 1 sine nomine et praen. Duos habes Annales apud Appianum Civ. 4, 18 quorum alter patri prodito cito poenas dedit. Pater Valerio Maximo 9, 11, 6 audit L. Villius. Ceterum ap-

identidem accusator ei, *Dic*, *M. Tulli*, *numquid potes de Sexto Annali?* versus enim dicere coepit de libro Ennii annali sexto,

Quis potis ingentis causas evolvere belli.

Cui sine dubio frequentissimam dat oc- 87
558 casionem ambiguitas: ut Cascellio, qui

86. *accusator — numquid.* Turic. *accusato di M. Tullius inquit.* a sec. manu *accusatori M. Tullius* n. et sic Guelf. Errorem *inquit* etiam Jens. (tac. Gesn.) Loc. Ven.

enim. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *tunc.*

Quis. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Qui* et sic Serv. ad Virg. antiquius profecto et magis Ennianum. Sed et Diomedes *Quis.* Est apud Macrob. Sat. 6, 1. Diomed. p. 381. Virgilium, *oras*, pro *causas*, verius sane, sed Qu. minus memorem saepe cognovimus. Male nostrum corrigere vult Merula.

87. *Cascellio.* Sic Turic. a pr. manu (Alm. *Castellio* per errorem conferentis haud dubie cf. 85. 90.) a sec. *Cassio Celio* et sic Guelf. (nisi quod per AE) Goth. (err. Gesn.) Camp. *Cascelio* Jens. Reliqui fere *Casselio*, *Caselio*, nisi quod *Caeci-*

paret quam precarium sit Prisciani decretum (p. Putsch. 761.), nomina propria ablativum formare in E, qui et ipso *Annalis* exemplo utitur (ubi est *Julius* pro Villius) e Cic. pro Fundanio p. Ern. Fragm. 1041.

Quis — belli. Locus Ennianus expressus a Virgilio Aen. 9, 528 ubi vide Heynium. Proba est Columnae conjectura, qua „Ciceronem „non e medio libro, sed ex „principio eum versum exce- „pisse" suspicatur „cujus fa- „cile omnes meminisse pos- „sent." Quanquam Merula alio loco ponit ex ratione annorum, cum initium ei pertinere videatur ad A. U. C. 462. hic versus ad 477.

87. *Cascellio.* A. Cascellius, celeberrimus Augusteae, sed et prioris, aetatis ICtus. Ejus in sua arte famam ostendit Horatius A. P. 371. Sed et libertatem animique praestantiam Val. Max. 6, 2, 12. Macrobius Saturn. 2, 6 inter alia hoc ipsum ejus dictum refert, cujus scriptoris ope illustratur quidquid obscuritatis inesse videatur nostro loco.

consultori dicenti, *Navem dividere volo;* *Perdes*, inquit. Sed averti intellectus et aliter solet, cum ab asperioribus ad leniora

lio Capper. stolide obsequens Colomesio, compilanti Meursium ad Macrob. qui et ipse contra temporum rationes huc advocat Caecilium Gellii 20, 1. Sed eo ablegat vetus quoque Cruquii interpres ad Hor. A. P. legens *Cascell.* ap. Gell. In jure semper *Cascelius.* cf. Hard. Emendatt. ad Plin. H. N. l. 8. n. 115. *consultori.* Turic. Guelf. Tarv. *consultatori* cum Goth. Jens. Regius correxit. Sed nostrum jam in Camp. cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 54. Et nisi obstitisset auctoritas Camp., immutatam, recentioribusque linguis accommodatam vocem praeferebam. cf. 7, 1, 18. *perdes.* Turic. Guelf. MS. Gebhardi, Sichardus *pedes.* Pessime; inde natae interpretationes Scipionis Gentilis in Parergg. ad Pandd. 1, 38. et Gebh. in Crepp. 3, 1. quae et aliena hinc obscenitate (cf. § 29.) et pravitate judicii mire peccant. *et aliter.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. Reliqui *etiam a.*

„Mercatori, quemadmodum „cum socio navim divideret, „interroganti respondisse tra„ditur: Navim si dividis, nec „tu, nec socius habebitis.“ Ad quae Menagius in Amoenitt. Juris Civilis c. 8. „Consultor“ inquit „intelligebat „de dividenda navis aestima„tione, Cascellius de dividen„do navis corpore. Quod „Labeonem, qui Antiochum „bello superaverat, fecisse „auctor est Valerius (7, 3, 4). „Is scilicet, icto foedere, cum „dimidiam navium habere de„buisset, dimidias omnes se„cuit, ut tota Antiochum „classe privaret.“ Ad Horatii locum vulgo nostrum confundunt cum aliquo majorum, cujus meminit Cicero pro Balbo c. 20. unde sua hausit Valer. Max. 8, 12, 1. nec caret hoc errore Vorstius ad eundem. cf. Bachius Hist. Jur. ed. Stokm. p. 254. Multum nostri mentionem habent auctores Juris Justinianei. cf. in primis Pomponium de origine Juris Dig. 1, 2, 2, 45. Apud Gruterum in Inscrr. 1131, 11 est A. Cascellius Jucundus, qui videtur orbus fuisse, qualem se dicit noster apud Val. Max. Oblatum sibi ab Augusto consulatum recusasse narrat Glandorpius in Onomastico, nullum designans auctorem, qualem nec ipse inveni.

deflectitur: ut, qui interrogatus, quid sentiret de eo, qui in adulterio deprehensus esset, *Tardum fuisse* respondit. Ei confine 88
est, quod dicitur per suspicionem: quale illud apud Ciceronem, querenti, quod uxor sua e fico se suspendisset, *Rogo, des mihi surculum ex illa arbore, ut inseram.* Intelligitur enim, quod non dicitur. Et hercle 89
omnis salse dicendi ratio in eo est, ut aliter, quam est rectum verumque, dicatur. quod fit totum fingendis aut nostris aut alienis persuasionibus, aut dicendo, quod fieri non

deflectitur. Turic. Guelf. Camp. *inde flectitur* cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. qui nostrum, quo auctore nescio, sed recte.

88. *Ei confine.* Turic. Guelf. *et quo fine.* Habent *et* praeterea Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, acute cf. 5, 10, 96.

quale. Turic. Guelf. Camp. *quare.* cf. § 48.

hercle. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *hercule.*

salse. Turic. *salsae*, a sec. manu *salsae* et sic Guelf. cf. § 59.

interrogatus — tardum fuisse. Vide Cic. de Orat. 2, 68. Nihil hic in recessu, et aliena est Burmanni docta obscenitas, *tardum* ad torporem in Venere trahentis.

88. *per suspicionem.* Suspicio haec est decantatissima illa apud rhetoras *figura*, unde controversiae *figuratae* (cf. 5, 10, 70). Nam et in iis 9, 2, 65. 90. usurpat noster haec: *per suspicionem.* Graecis esse ὑπόνοιαν et hic Capper. et copiosius Ernéstus (immatura morte interceptus) docet in Lexico utroque sub his vocibus.

apud Cic. de Orat. 2, 69. Levis, quae et hic differentia, facile apparebit consulenti Ciceronis libros (cf. § 67).

89. *omnis salse — verumque.* Recte Capper. ablegat ad § 6.

90 potest. Aliena finxit Juba, qui querenti, quod ab equo suo esset adspersus, *Quid? Tu*, inquit, *me Hippocentaurum putas?* sua C. Cassius, qui militi sine gladio decurrenti, *Heus*, *commilito*, *pugno bene uteris*, inquit. Et Galba de piscibus, qui cum pridie ex parte adesi, et versati postera die appositi essent,

90. *ab equo suo.* Turic. Guelf. *ab eo quod suos* et Guelf. a pr. manu *suus.* Alm. *ab eo qui suos* et omisso *esset* (cf. § 87. item hac §). Camp. *a. e. sputos.* Goth. Tarv. *a. e. sputo* cum Voss. 2. Regius recte probat nostram. Sed latere aliquid videtur sub illo S finali librorum vett., nisi forte adhaesit illud ex sequente protinus *esset* ut mox hac §.

sua. Camp. Tarv. *sic* cum Ald. Bas.

Heus commi. Camp. Tarv. Ald. inserunt *tu*, male, ni fallor, cum *Heus* videatur esse vocantis, imperantis; *Heus tu* objurgantis. *adesi.* Turic. Guelf. Camp. *adusii* cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. Philander nostrum, vel *adesii*, conjecisse Badium memorat; et est sane in pr. Bad. margine nostrum, nihil tamen in notis monito lectore. *adesios* Grammatica respuit cum et de *comesto* sit lis. Verissima emendatio. *postera.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *postero.* Nolui insolentiorem formam fraudare bonis auctoribus. *appositi.* Turic. a pr. manu *appositus* Alm. *positus.* cf. hac § item 92.

90. *Juba.* Hic est Juba filius, historicus, quem in triumpho duxit Caesar, post autem Romae educatum et literis eruditum Augustus regno donavit. cf. Plut. Vol. 1. p. 733 E. Appian. Civ. 2, 101 ibique Schweighous.

C. Cassius. Nemine praeterea, quod sciam, dictum hoc referente, quis hic fuerit Cassius, dici non potest. Interfector Caesaris hoc fuit praenomine. Mox autem *uteris* penultima longa pronunciabis, ut sit futurum indicativi pro imperativo.

decurrenti. Verbum proprium *decurrere* in exercitationibus militum, quare non sine vitio edd. a Bad. ad Obr. *discurrenti.* vid. Drakenb. ad Liv. 26, 51, 4.

ex parte adesi. Similem parsimoniam Tiberii narrat Sueton. c. 34.

postera die. Femininum ge-

Festinemus, *alii subcoenant*, inquit. Tertium illud Ciceronis (ut dixi) adversus Curium. fieri enim certe non poterat, ut, cum declamaret, natus non esset. Est et illa 91
ex ironia fictio, qua usus est C. Caesar. Nam, cum testis diceret, a reo femina sua ferro petita, et esset facilis responsio, cur illam potissimum partem corporis vulnerare

subcoenant. Turic. (a pr. manu) *subscenant.* Goth. (tac. Gesn.) *succoenant.* In novato verbo malui etymon custodire, quod longe secus fuerit *in succidendo.* cf. § 5.

Ciceronis. Turic. (a pr. manu) *Cicero* cum Alm.

Curium. Turic. *Curbum* cum Alm. sed ille a sec. manu *Curvum.* Guelf. Goth. (sed hic a sec. manu, tac. Gesn.) *Curtium* cum Voss. 2. cf. § 73.

ut — natus. Turic. *u. declam. et n.* (sed *et* a sec. demum manu), cum Guelf. Camp. Goth. Voss. 2. Obr. Malui receptam, cum facile exciderit *eum* antecedente praesertim *ut* (quod speciem dabat structurae illius de qua vide § 9. cf. et 4, 4, 9.) et videar corrigentis manum deprehendere in Turic.

91. *femina sua — petita.* Turic. *feminam suam — petitam*, sed a sec. manu; et sic Guelf. nisi quod *potitum.*

facilis. Jens. Tarv. *facilius.*

responsio. Guelf. Camp. *reprehensio* cum Goth. Voss. 2. et edd. ab Aldo inde ante Burm. cf. 3, 5, 15.

nus non inauditum in hoc vocabulo. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 12, 1.

Ciceronis — adversus Curium. cf. § 73.

91. *ex ironia.* Quod *fingitur* h. l. est, armatum fuisse testem illum. Fit autem illud *ex ironia*, quoniam speciem dat Caesar haec, quae dicantur a teste, serio credentis, cum simul significet, ne potuisse quidem ea fieri. cf. 6, 2, 15.

C. Caesar. Aliunde quidem hoc dictum non novi. Satis tamen persuasum habeo esse C. Julii Caesaris Strabonis cf. § 75. In hunc maxime cadit altercatio cum teste, et ipsa quoque festivitas.

voluisset: *Quid enim faceret*, inquit, *cum*
92 *tu galeam et loricam haberes?* Vel optima est simulatio contra simulantem, qualis illa Domitii Afri fuit: Vetus habebat testamentum, et unus ex amicis recentioribus, sperans aliquid ex mutatione tabularum,

92. *Domitii Afri.* Plin. Epist. 8, 18, 5 „Domitius „Afer" inquit „reliquit testa„mentum ante octo et decem „annos nuncupatum" cujus mentio commodum succurrit loco nostro, quo magis appa[illegible]t occasio talis consilii in homine nuper admisso in familiaritatem Domitii. *Falsam*, quam ille narravit, *fabulam* omisit hic Qu., ne longus esset. (Nemo, puto, haerebit in *falsa fabula*, quasi ταυτολογούση. Nam supra [6, 1, 41] *fabula circa Cepasios* erat *vera*, nec „ceterae diei *fabu*„*lae*" [Suet. Dom. c. 15.] *falsae* omnes.) Sed credibile est hanc fuisse ejusmodi, ut primipilaris quidam induceretur, cujus res postquam essent mutatae, tabularum quoque mutatio consentanea videretur. Quare hujus maxime conditionis homo ad partes vocatus sit, equidem non dixerim; nisi forte horum tunc temporis testamenta plurimum jactabantur quotidianis sermonibus. In pristina hujus, quem tractamus, loci constitutione, magis propria VV. DD. visa est *primipilaris* mentio, quippe qui conferrent Suetonii verba c. 38 Calig. „Testamenta „primipilarium, qui ab initio „principatus Tiberii, neque „illum, neque se heredem re„liquissent, ut ingrata, resci„dit." Ad ea ipsa Casaubonus nostrum quoque expendit sed ex prava scriptura. Eo tamen tendunt loca Dionis et Vegetii, ab ipso apposita, ut intelligamus, quare hereditates primipilarium solerent magnopere expeti. Quae Turnebus in Advv. 28, 35 acute sane excogitavit ad haecce Quintilianea explicanda, reperta jam vera eorum scriptura, minus ad rem faciunt. *Suprema judicia ordinare* pro *testando* usurpant juris auctores, quanquam frequentius omisso substantivo. vid. Brisson. de V. S. *Rursus* verbo *suadendi* hic praeter consuetudinem antevertitur, quoniam propria sententiae via est in eo adverbio quanquam pertinente non ad *suadendum* sed ad *ordinandum*, ut possis, si libuerit, virgulis sepire τὸ *suaderet*.

falſam fabulam intulerat, conſulens eum, an primipilari ſeni jam teſtato rurſus ſuaderet ordinare ſuprema judicia, *Noli*, inquit, *facere: offendis illum.* Jucundiſſima ſunt au- 93
tem ex his omnibus lenia, et (ut ſic dixerim) boni ſtomachi: ut Afer idem ingrato litiga-

92. *fabulam.* Guelf. Camp. Tarv. *tabulam* cum Ald. et recc. ante Geſn. exc. Obr. qui tamen nimis leviter expungit *falſam.* Noſtrum praeterea defendunt Turic. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. cum edd. reliquis ante Ald. Silentur Alm. (cf. § 90. 93) et Vall. *primipilari — ſuaderet.* Turic. *primipilaris enim intetaſtor ſ.* Alm. *primipilaris ei inteſtator ſ.* Sed ille a ſec. manu expungit *in* ante *teſtator.* Et ſic Guelf. (niſi quod *eum* pro *enim*) Goth. Voſſ. 2. Camp. cum edd. ante Ald. ſed hi omnes *ei* pro *enim.* Mox e Regii conjectura *teſtamento* pro *teſtator* ante Geſn. exc. Obr. cujus ille ſcripturam recepit, quae eſt noſtra, omiſſis *jam* et *rurſus.* Regianum illud *teſtamento*, ſed praemiſſo *in*, dare narratur Goth. 2., me quidem incredulo. Voces duas, hic primum comparentes, effinxi partim ex prima Turic. manu, quae et in Alm. Goth. 2., partim ex *R*, quod nullus veterum librorum ignorat. Sequente enim protinus *S* facillime hauriebatur *rurſus* quod *rs* ſcribitur per compendium, impoſitis quibusdam notis, nullo negotio evaneſcentibus.

93. *et ut.* Turic. Guelf. omittunt *et*, proclivi ante *ut* errore. *Afer idem ingrato.* Turic. Guelf. *aperiam demigrato* cum Alm. *aperiam de ingrato* Jenſ. cum edd. ante Ruſc. qui de Regii conjectura *Afer ingr.* et ſic reliqui. Ego inſerui *idem* (6, 1, 27 Goth. *idem* omittit ante *Cic.*). Camp. *aper ingr.* manifeſta, ut mihi videtur, correctione (cf. 6, 1, 9). Quod Goth. *aperiant de ingr.* dare narratur et Voſſ. 2. *Afer* . . (quaſi lacuna interjecta) *e ingr.*, miror.

offendis illum. Minus hujus loci videri poteſt praeſens tempus (cf. 78.) quod omnes libri praeferunt; ſed cenſeo conſulto adhibitum a Domitio, quo magis oſtenderet, quanquam per ſuſpicionem, quid ſibi ipſi cummaxime eſſet mentis. Longius abit Turnebus l. c. referens, quaſi ſic in noſtro poſitum, *offendes enim.*

93. *lenia.* cf. § 27.

voluiſſet: *Quid enim faceret*, inquit, *cum*
92 *tu galeam et loricam haberes?* Vel optima eſt ſimulatio contra ſimulantem, qualis illa Domitii Afri fuit: Vetus habebat teſtamentum, et unus ex amicis recentioribus, ſperans aliquid ex mutatione tabularum,

92. *Domitii Afri.* Plin. Epiſt. 8, 18, 5 „Domitius „Afer" inquit „reliquit teſta„mentum ante octo et decem „annos nuncupatum" cujus mentio commodum ſuccurrit loco noſtro, quo magis appareat occaſio talis conſilii in homine nuper admiſſo in familiaritatem Domitii. *Falſam*, quam ille narravit, *fabulam* omiſit hic Qu., ne longus eſſet. (Nemo, puto, haerebit in *falſa fabula*, quaſi ταυτολογούσῃ. Nam ſupra [6, 1, 41] *fabula circa Cepaſios* erat *vera*, nec „ceterae diei *fabu*„*lae*" [Suet. Dom. c. 15.] *falſae* omnes.) Sed credibile eſt hanc fuiſſe ejusmodi, ut primipilaris quidam induceretur, cujus res poſtquam eſſent mutatae, tabularum quoque mutatio conſentanea videretur. Quare hujus maxime conditionis homo ad partes vocatus ſit, equidem non dixerim; niſi forte horum tunc temporis teſtamenta plurimum jactabantur quotidianis ſermonibus. In priſtina hujus, quem tractamus, loci conſtitutione, magis propria VV. DD. viſa eſt *primipilaris* mentio, quippe qui conferrent Suetonii verba c. 38 Calig. „Teſtamenta „primipilarium, qui ab initio „principatus Tiberii, neque „illum, neque ſe heredem re„liquiſſent, ut ingrata, reſci„dit." Ad ea ipſa Caſaubonus noſtrum quoque expendit ſed ex prava ſcriptura. Eo tamen tendunt loca Dionis et Vegetii, ab ipſo appoſita, ut intelligamus, quare hereditates primipilarium ſolerent magnopere expeti. Quae Turnebus in Advv. 28, 35 acute ſane excogitavit ad haecce Quintilianea explicanda, reperta jam vera eorum ſcriptura, minus ad rem faciunt. *Suprema judicia ordinare* pro *teſtando* uſurpant juris auctores, quanquam frequentius omiſſo ſubſtantivo. vid. Briſſon. de V. S. *Rurſus* verbo *ſuadendi* hic praeter conſuetudinem antevertitur, quoniam propria ſententiae via eſt in eo adverbio quanquam pertinente non ad *ſuadendum* ſed ad *ordinandum*, ut poſſis, ſi libuerit, virgulis ſepire τὸ *ſuaderet*.

falsam fabulam intulerat, consulens eum, an
primipilari seni jam testato rursus suaderet
ordinare suprema judicia, *Noli*, inquit, *fa-*
cere: offendis illum. Jucundissima sunt au- 93
tem ex his omnibus lenia, et (ut sic dixerim)
boni stomachi: ut Afer idem ingrato litiga-

92. *fabulam.* Guelf. Camp. Tarv. *tabulam* cum Ald. et recc. ante Gesn. exc. Obr. qui tamen nimis leviter expungit *falsam.* Nostrum praeterea defendunt Turic. Goth. 1. 2. Voss. 2. cum edd. reliquis ante Ald. Silentur Alm. (cf. § 90. 93) et Vall. *primipilari — suaderet.* Turic. *primipilaris enim intetastor s.* Alm. *primipilaris ei intestator s.* Sed ille a sec. manu expungit *in* ante *testator.* Et sic Guelf. (nisi quod *eum* pro *enim*) Goth. Voss. 2. Camp. cum edd. ante Ald. sed hi omnes *ei* pro *enim.* Mox e Regii conjectura *testamento* pro *testator* ante Gesn. exc. Obr. cujus ille scripturam recepit, quae est nostra, omissis *jam* et *rursus.* Regianum illud *testamento*, sed praemisso *in*, dare narratur Goth. 2., me quidem incredulo. Voces duas, hic primum comparentes, effinxi partim ex prima Turic. manu, quae et in Alm. Goth. 2., partim ex *R*, quod nullus veterum librorum ignorat. Sequente enim protinus *S* facillime hauriebatur *rursus* quod *rs* scribitur per compendium, impositis quibusdam notis, nullo negotio evanescentibus.

93. *et ut.* Turic. Guelf. omittunt *et*, proclivi ante *ut* errore. *Afer idem ingrato.* Turic. Guelf. *aperiam demigrato* cum Alm. *aperiam de ingrato* Jens. cum edd. ante Rusc. qui de Regii conjectura *Afer ingr.* et sic reliqui. Ego inserui *idem* (6, 1, 27 Goth. *idem* omittit ante *Cic.*). Camp. *aper ingr.* manifesta, ut mihi videtur, correctione (cf. 6, 1, 9). Quod Goth. *aperiant de ingr.* dare narratur et Voss. 2. *Afer* . . (quasi lacuna interjecta) *e ingr.*, miror.

offendis illum. Minus hujus loci videri potest praesens tempus (cf. 78.) quod omnes libri praeferunt; sed censeo consulto adhibitum a Domitio, quo magis ostenderet, quanquam per suspicionem, quid sibi ipsi cummaxime esset mentis. Longius abit Turnebus l. c. referens, quasi sic in nostro positum, *offendes enim.*

93. *lenia.* cf. § 27.

tori, conspectum ejus in foro vitanti, per nomenclatorem missum ad eum, *Amas me*, inquit, *quod te non vidi?* Et dispensatori,

in foro vit. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *v. i. f.* cf. § 85. 105. *nomen latorem.* Turic *nomen elatorem,* a sec. manu *nomen delatorem.* Goth. *nomen datoris.*

Amas — vidi? Locutio *amas quod* satis illustratur exemplo, quod ponunt, Terentii Eun. 3, 2, 3. „Ecquid „nos amas de fidicina ista?" Sed hoc in quovis Lexico reperias. Parum tamen, a Turnebo inde Adverss. 20, 27, assecuti sunt jocum, quem eo trahunt, quasi collaudet Afer litigatorem illum, qui se molesto aspectu ingrati hominis levarit. Non erat tum hic jocus pro solita Afri lenitate, cujus exemplum ponitur; et debebat *amo te* scribi, non *amas me.* Sed longe festivius et simplicius: „Nonne gratias „mihi habes, quod te videre „dissimulavi?" Et, mirum, interrogandi signum in ipso Codice Guelf. comparet. Malim sane *Ecquid* vel *Numquid* praemitti quaestioni, elapsum fortasse ob *inquit* sequens, cujusmodi non est sine exemplo confusio. cf. 5, 11, 28. 6, 1, 43. hic § 86. *Ingratum litigatorem* accipio eum, qui nihil praemii contulerit patrono. cf. not. ad libr. 1 extr. sicut toties *ingrati* appellantur, qui in testando obliviscuntur principis.

dispensatori — debes. Quid sit *respondere ad reliqua* optime docet magnus Gronovius Obss. 2, 4. p. 185 seq. „Respondere ad reliqua dicitur „qui reliquum solvit et parem „rationem facit vel pariat." Quod qui non facit, *reliquatur* ille, de qua voce consule Brissonium de V. S. Hic dispensator servus cum velit frugi videri mancipium, credere se illi simulat jucundus Afer, sed vel *passerem* hunc, nil nisi aquam gustantem, jubet tamen reddere quod debeat. Eandem passeris similitudinem nullo sane praeterea loco apud veteres invenio; neque enim, quo utitur Gebhardus, huc facit illud apud Nonium (c. 2. § 335.) „*passerinum* pran„dium," ubi intelligitur id quod frustatim comeditur. Clarius sane multo erat, si dixisse narraretur Afer: „Cica„da redde cet." cujusmodi locum ponit Gebhardus Theocrit. 4, 17 μὴ πρᾶκας σιτίσδεται ὥσπερ ὁ τέττιξ? Nam in cicada notissimus roris pastus. Sed et nostrates exiguo cibo contentum avi comparant, quanquam non speciei certae.

qui, cum ad reliqua non reſponderet, dicebat ſubinde, *Non comedi panem, et aquam*
51 *bibo: Paſſer redde, quod debes.* Quae ὑπὸ

Voſſ. 2. *nomen et latorem.* Camp. *nomenculatorem* cum edd. ante Baſ.

cum ad reliqua. Turic. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. Inſeruit Regius. Bad. *c. a. aliqua.* Goth. Voſſ. 2. *c. aliqua.* cf. 4, 2, 92. Obr. *c. r.* — *reſponderent* et ſic Salmaſius.

Paſſer. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bal. Palat. Gebh. Andr. Dicitur Alm. ſubjicere *et* noſtrae voci (cf. § 92. 99). Reliqui omnes *paſce et* exc. Obr. qui *Paſcere et.* Cod. Bodl. ut et reliquorum nullam mentionem fieri, conferentium ſocordiae imputo. Salmaſium ad Spart. Hadr. c. 7. noſtrum dare e MS. vel antiquiſſima editione nullus dubito, quoniam ne meminit quidem alterius ſcripturae. Gronovii vero aequius de hac textus conſtitutione judicium futurum fuiſſe mihi perſuadeo, ſi conſenſum vett. librorum vidiſſet. Nec abſurdum Gebhardi judicium, alioqui ſatis plerumque inſiceti hominis, „Frigidiora haec" in vulgata „hieme „Gallicana" dicentis. Ubi enim ullus hic jocus, ſi *paſce* (ſive *puſcere*, quod profecto tutius, ob ſimilitudinem MSS.) i. e. epulare *et redde quod debes* dixit ſervo ſuo Afer? In eo autem Gronovii ſolitam verecundiam deſidero, quod pro *Non comedi panem* ſe ait legere *Nigrum edo panem*, nullo auctore. Eſt hyperbole in vulgato, ſatis conveniens illa diſpenſatori nequam.

ὑπὸ τὸ ἦθος. Sic plane (niſi quod ſine accentibus), Turic. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam ſic Burm. ΥΠΟ-ΤΟΠΘΟC). υπετουθος Camp. Sed Turicenſi aſcribitur *ipothetos.* Obr. Ὑπόθετα. Reliqui ὑπαγωγάς. Meorum hoc

ὑπὸ τὸ ἦθος. Deſtituor ſane locis rhetorum Graecorum, qui hoc artis vocabulo utantur. Neque tamen obſcurum quo modo dicta, qualia modo relata ſunt, potuerint hac appellatione deſignari. Dicuntur enim quam maxime ἐν ἤθει, et perſonam eandem ſervant, quam alter, quocum loquimur, ſumſit. Minus docuero ὑπὸ praepoſitionem hujus locutionis propriam eſſe, potius quam κατά. An videtur, qui talia ludit, ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὸ ἦθος? cf. l. huj. c. 2.

94 τὸ ἦθος vocant. Eſt gratus jocus, qui minus exprobrat, quam poteſt, ut idem dicenti candidato, *Semper domum tuam colui:* cum poſſet palam negare, *Credo*, inquit, *et verum eſt.* Interim de ſe dicere ridiculum eſt: et, quod in alium, ſi abſentem diceretur, urbanum non erat, quoniam ipſi palam ex-
95 probratur, movet riſum: quale Auguſti eſt, cum ab eo miles neſcio quid improbe peteret, veniret contra Marcianus, quem ſuſpicaba-

primus Tarv. Etiam obſcurius noſtro, nec magis firmatum aliorum ſcriptorum uſu. Neque enim quidquam huc facicns dant Heſychius et Suidas in v. Lepidum Regii commentum: „Subactiones dici, quod, qui iis utatur, quodammodo ſubigat „eum, quem rideat.“ Haec corrupta vulgo tribuuntur Turnebo iſti. Unde ſit recepta, diſcere velim. Camp. *quod* pro *quae*. *vocant.* Turic. (a pr. manu) *vocantem* cum Alm.

94. *jocus.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *locus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. exc. Camp. Correxit Regius. cf. § 29. *diceretur.* Dedi hoc ex Obr. ſolo. Neque enim id conjecit Francius, ut credidit Geſn. Reliqui *diceret.* Sponte naſcitur emendatio, ſubjecto mox „*ur*banum.“

erat. Gryph. (1544.) *eſſet* eum edd. ante Geſn.

95. *veniret contra.* Camp. inſerit *et* cum Goth. Mallem copulam oſtendi ante *veniret*, unde facillime excidebat.

95. *Marcianus.* Sic Goth. (tac. Geſn.) priore loco. Reliqui *Martianus.* Noſtrum recte tuetur Oudend. ad Suet. Galb. c. 14.

94. *Interim — ridiculum eſt.* Miror nullum hic exemplum ſubjici. Etſi enim de ſuo conſilio aliquid narrat Auguſtus in dicto mox relato, alio tamen pertinet quam ad hanc ſpeciem. Suſpicor aliquot verba hic turbata et intercepta, fortaſſe cum exemplo ipſo. *aliam* etiam aptius referas ad *ſe;* quod in noſtra ſtructura fieri nequit. Nam *de ſe* niſi aliud fuerit quam *in ſe*, improbavit hoc noſter § 82.

95. *Marcianus.* „Memoratur Granius Marcianus Senator ſub Tiberio apud Tacit. „annal. 6, 38. Sed illum

tur et ipſum aliquid injuſte rogaturum: *Non magis*, inquit, *faciam*, *commilito*, *quae petis*, *quam quod Marcianus a me petiturus eſt.* Adjuvant urbanitatem et verſus commode 96
poſiti, ſeu toti, ut ſunt (quod adeo facile eſt, ut Ovidius ex tetraſtichon Macri carmine librum in malos poëtas compoſuerit),

faciam. Guelf. *facio.* cf. 83.

96. *toti.* Turic. Guelf. Camp. *tot* cum Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. Sed Ruſc. omittit *ut* et fortaſſe id volebat Reg. cf. § 73. Eſt tamen apud Cic. de Or. 2, 64. *tetraſtichon.* Sic Turic. Guelf. niſi quod ſine aſpiratione. Reliqui *tetraſticho*, quanquam vetuſtiores aliquot plurimis mendis inquinati v. c. *thetaſtrico.* Corruptiſſimus Tarv. *terraſtico* et omittit *Macri*, quod facile excidebat, ſicut litera M officiebat antecedenti voci. *tetraſtichum carmen* nihil aliud eſt niſi carmen conſtans duobus diſtichis, unde nemo librum integrum effecerit.

compoſuerit. Turic. a ſec. manu *compoſuerat.* Jenſ. Tarv. *compoſuit* quod correxit Regius.

„ſenem fuiſſe oportuit, quia „hic Auguſtus militem *com*„*militonis* titulo ornat, quod „eum feciſſe poſt bella civilia „negat Suetonius c. 25. niſi „hic in communi ſermone „praeter ſolitum blandum Au„guſtum dicamus, cum Sue„tonius abſtinuiſſe hoc voca„bulo in concionibus et edictis „ſcribat." BURMANNUS. *Contra venire* Φυσικῶς dictum accipio, pro *e regione, in conſpectum.* Mirum tamen hoc aſyndeton. cf. not. crit. Macrobius quidem hunc Auguſti jocum non refert, nec alibi legi.

96. *Ovidius — compoſuerit.* Aemilius Macer, Virgilii, Tibulli, Ovidii aequalis, carmen aliquod *tetraſticha* appellatum, conſtans ſingulis per tetraſticha elatis epigrammatis, compoſuerit neceſſe eſt. Neque tamen ipſum opus neque parodia Ovidiana alio, quam hoc Quintiliani, teſtimonio nobis innotuit. Videtur autem Ovidius trajiciendis verſibus, quos ſingulos intactos reliquerat, in alium ſenſum deflexiſſe librum Aemilii. Scripſit ille de volucribus, herbis, ſerpentibus. item Paralipomena Homeri (quanquam Maſ-

98 aptata: ut homini nequam lapſo, et, ut 56
allevaretur, roganti, *Tollat te, qui non novit.* Ex hiſtoria etiam ducere urbanitatem,

manu *verba* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. marg. Baſ. *ut.* Ald. ſubjicit *de* ex conjectura Regii, cum edd. recentioribus ante Geſn. exc. Obr.

homini nequam. Turic. *homine quam* cum Alm. Colb. Sed Turic. a ſec. manu *homine in aquam*, et ſic Guelf. Camp. cum edd. ante Burm. Noſtrum dant Goth. Voſſ. 2. niſi quod ille *neque* pro *nequam.* *roganti.* Turic. *rogant* a pr. manu. Reliqui, etiam qui *homine*, omnes noſtrum.

98. *ducere.* Turic. Guelf. *docere* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius, ſed eſt noſtrum jam apud Camp.

VV. DD. partim quia exemplo hoc praeceptum careret, qualia in reliquis omnibus poſuit Fabius, partim quia parodia eſſe videretur jam in proximo. Intereſt quod in illo genere levis ſit mutatio, in hoc poteſt ne ullum quidem verbum remanere priſtini verſus. Accedit illa veterum, toties in noſtro animadverſa, ſecuritas dividendi et ordinandi ſyſtematis (cf. 5, 14, 10). Neque enim repugno ſi quis parodiam agnoſcat in Ovidiano illo contra malos poëtas libro. cf. 6, 14, 10. Exemplo afferendo ſuperſedit fortaſſe, ne longus eſſet, cum parodia fere (et haec altera nota eſt) juſto carmine cernatur. Muretus ad Athenaeum ablegat, ut et Turnebus in explicatione jocorum Ciceronianorum ad libr. de Orat. 2, 64. item Geſnerus ad Fabr. Bibl. Gr. Vol. 1. p. Harl. 550 ſeq.

ut homini — non novit. Huic loco commodum ſuccurrit alter Horatianus Epiſt. 1, 17, 62. ad partes vocatus Regio et omnibus deinceps, ubi ei, qui tolli vult fracto crure, plano „*Quaere peregrinum* „*vicinia rauca reclamat.*“ Niſi diſerte tamen monuiſſet nos Qu., vix agnoſcebamus proverbium in iſtis; nec facilis demonſtratu eſt origo dicti, ſi in Horatiano exemplo jam fuit proverbium. Neminem praeter hos duos, qui eodem ſit uſus, deſignat Eraſmus, 7, 75. Fortaſſe autem non ipſum hoc fuit proverbium, ſed potius contrarium, ut conſuetum eſſet, opem rogantibus acclamare: „Familiares „tuos adi, ego te non novi.“ Ita parodia quaedam hic fuerit proverbii, et *aptatu* accipias,

eruditum: ut Cicero fecit, cum ei teſtem in judicio Verris roganti dixiſſet Hortenſius, *Non intelligo haec aenigmata. Atqui debes,* inquit, *cum Sphingem domi habeas.* acceperat autem ille a Verre Sphingem aeneam magnae pecuniae. *Subabſurda* illa con- 99
ſtant ſtultis ſimili imitatione, et quae, niſi ſingantur, ſtulta ſunt: ut, qui mirantibus, quod humile candelabrum emiſſet,

Sph. — Sph. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſp. — ſp.* cum Voſſ. 2. Priores quidem duo *n* in fine pro *m.*

99. *ſtultis — imit.* Turic. Camp. *ſtultiſſimi i.* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Sed Guelf. (niſi quid peccavi) *ſtultiſſima i.* Noſtrum conjecit Regius ſtribligine vix ferenda. Malim *ſtulti ſimulatione* (cf. § 23. *ſimulamus*), ubi non dicam, *ſtulti* maſculine melius accipias, an neutraliter.

humile. Turic. a pr. manu *humilem.*

figurata, deflexa. Structura quidem nominativi *proverbia* pendet ex illo *Adjuvant* § 96. Ceterum unde ſua hauſerit, quosve dicat *Teutonicos*, Badius, equidem ignoro, qui haec ad locum noſtrum: „Teutonicis adagium eſt: Te novi: „nec te, qui bene norit, „emet."

98. *Cicero — domi habeas.* Bis legitur idem jocus apud Plutarchum, in vita Ciceronis Vol. 1. p. 864. D. et Apophthh. 2, 205. B. Triplicem vero apud ſcriptores materiam hujus Sphingis habes. Nam Plutarchi priore loco ἐλεφαντίνην, poſteriore ἀργυρᾶν accepiſſe narratur Hortenſius. Occaſio quidem dicti expeditior apud Plutarchum, πλαγίως τι εἰπεῖν τὸν Κικέρωνα πρὸς τὸν Ὁρτήσιον; niſi forte *teſtem rogatum* eſſe Hortenſium ipſum, interpretaris in noſtro. Alioqui non apparet, quare ſibi hoc aenigma ſolvendum duxerit Hortenſius.

99. *Subabſurda illa.* cf. § 23.

ſtultis ſimili imitatione. cf. not. crit.

et quae. Copula profecto abjicienda. Adhaeſit ex proximo.

Pranſorium erit, inquit. Sed illa *ſimilia abſurdis* ſunt acria, quae tanquam ſine ratione dicta feruntur: ut ſervus Dolabellae, cum interrogaretur, an dominus ejus auctionem propoſuiſſet, *Domum*, inquit, *vendidit.*
100 Deprehenſi interim pudorem ſuum ridiculo aliquo explicant: ut, qui teſtem dicentem ſe a reo vulneratum, interrogaverat, *An cicatricem haberet?* cum ille ingentem in

Pranſorium. Turic. a pr. manu *prandorum*, a ſec. *pranſurum* et ſic Guelf. *pramurum* Goth. *parmurum* Camp.

dicta. Omittit Guelf. *feruntur.* Alm. *ferunt* dare narratur, ſed nihil tale in Turic. ut nec mox *interrogaret* quod Alm. tribuitur (cf. § 93. 100). Sed hoc eſt in Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Bad. qui ſe conjecturam Regianam recipere teſtatur, cum in omnibus ſit activum.

ut ſervus. Turic. a pr. manu *et ſ.*

Dolab. Guelf. Goth. Camp. *Dolob.* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. cf. § 73.

100. *aliquo.* Turic. a pr. manu *alio quo* cum Alm.

cicatricem. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Reliqui *cicatrices.*

Pranſorium. Prandia, noſtris fere jentaculis ſimilia, minorem apparatum deſiderabant.

Sed illa. *Illa* h. l. refer ad relativum inſequens *quae*; neque enim intelligitur aliquid frequenti mentione tritum, quale modo in *ſubabſurdis*, ſed certa ſpecies, quae mox definitur.

Dolabellae. Ciceronis ille gener (cf. § 73), aere alieno obrutus, ab Antonio, ut ſuas partes ſequeretur, emtus eſt, ſicut olim a Caeſare Curio. In hunc ergo quam maxime cadit tale ſervi dictum.

auctionem propoſuiſſet. Proprium verbum eſt *auctionem proſcribere* vid. Briſſon. de Formm. p. 485 ſqq.

Domum — vendidit. „Acute „reſponſum: domum vendi„dit. ſ. ſuam. quomodo auctio„nem igitur propoſuiſſet: cui „nihil reliquum ſit?" Badius.

femine oſtendiſſet, *Latus*, inquit, *oportuit*. Contumeliis quoque uti belle datur: ut

femine. Sic Turic. Reliqui *femore*. cf. § 91 et Graev. et Oudend. ad ſcript. ad Her. 3, 15 item ad Suet. Tit. c. 4. et in primis Drakenb. ad Sil. It. 1. 540, qui exemplorum copia rem confecit, in obliquis caſibus *N* potius eſſe quam *R*. adde Wolf. in Addend. Vitruv. item Qu. 1, 6, 22.

oportuit. Contumeliis. Turic. *oportunum is*, cum Alm. (cf. 99. item mox), ſed ille a ſec. manu *oportunius* et ſic Guelf. Bodl. Voſſ. 2. Vall. cum edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. ſed exc. Camp. qui noſtrum. Goth. nobiſcum facere de induſtria notavi, contra Geſn. qui loco *G*. fortaſſe volebat *Jenſ*. Sed miror hunc a ceteris, ſuisque in primis, recedere. Alteram vocem Turic. in ſec. manu ponit nullam; reliqui autem ante Bad. *iis*, niſi quod Guelf. Voſſ. 2. Goth. (err. Geſn.) Tarv. *Is*, Camp. *id*. Badius, poſtquam Regius pro *iis* ſuaſerat vel *jurgiis* vel *conviciis*, „lego," inquit „*contumeliis*." Eum certatim ſunt ſecuti.

uti. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *utile* cum Alm. Voſſ. 2. *belle*. Camp. *bello*.

100. *Latus* — *oportuit*. „Latus et vitalia petere debebat cliens meus, quo minus nunc-dicere contra ipſum teſtimonium poſſes." Geſnerus. Plaut. Aulul. 3, 2, 4 „— iſtuc malefactum arbitror, quia non *latus* fodi."

Contumeliis — inquit domine. Ab hiſce emendandis manum abſtinere malo, quam quidquam in denſiſſimis tenebris diſpicere videri. Varietas ſcripturae oſtendet, quam incerta ſint ſingula prope verba. In primo quidem dicto Hiſponis perſona ſatis nota. Burmannus eum deſignari putat, cujus plurimam mentionem habet Seneca pater (velut p. 230. 290 ubi dicitur aſperiorem dicendi viam natura ſecutus, p. 363). cf. et Tacitus Annal. 1, 74 ubi ne quis turpia illa delatorum vitia Hiſponi tribuat, recte cavent Pichena et Ryckius. Ejusdem cognominis memorari apud Ciceronem Ad Div. 13, 65. 14, 1. Alterius joci contumelioſi auctor Fulvius eidem Burmanno videtur eſſe Fulvius Sparſus, ſaepe et ipſe oblatus legentibus Senecam patrem, v. c. p. 179. 229. 242 quibus locis gentile quoque nomen exprimitur. Sed praeter ſuperioris dicti corruptiſſimi difficultatem, ſat habet tricarum hoc ipſum Fulvii, in quo Geſnerus *propinqui*, *legati*, ſignificationem, *chirographi* etiam inſolenter novatum genus (vide 5, 13;

Hiſpo objicienti bis acerba crimina accuſatori, 564
Mentiris, inquit. Et Fulvius propinquus Legato interroganti, an in tabulis, quas proferebat, chirographus eſſet, *Et verus*, in-
101 quit, *domine*. Has aut accepi ſpecies, aut inveni frequentiſſimas, ex quibus ridicula ducerentur: ſed repetam neceſſe eſt, infini-

Hiſpo. Tarv. *Hiſopo.* *objicienti — inquit.* Turic. *obicientibus arbore c. a. mentis i.* cum Alm. (cf. hac §. item 104.) quo acc. Guelf. Goth. Voſſ. 2. Pithoei lib., niſi quod *obj.* et *mentiris*, quorum poſterius Turic. a ſec. manu. Camp. *obj. acerba c. a. m. i.* omiſſo *bis.* Jenſ. noſtrum, ſed *ardore* pro *acerba* cum edd. ante Ald. Rectiſſime Burm. „latet" inquit „aliquid; nam quid belli ſit in ruſtico illo convicio, „*mentiris*, non video." Obrechtus, quanquam genio, ut videtur, indulgens, nihil magnopere proficit, haec dans: *objicienti eliſa tempore crimina a. m. i.* Ingenio ſane non caret correctio. *Fulvius.* Turic. a pr. manu *fluvius.*
an. Turic. a pr. manu *aut.* cf. 5, 10, 69. 6, 4, 4.
chirographus. Turic. *cirograhus.* Guelf. Camp. *cyrographus.*

8. et Steph. de abuſu Gr. L. p. 26 Roloff.), merito gravatur. Superioris quidem aetatis interpretes certatim agnoſcunt contumeliam in *domini* appellatione, cui rectiſſime Burmannus, Geſnero etiam probatus, adjicit alteram in illo: *et verus*, quaſi is, cui hoc dicebatur, notatus ſit tanquam *falſarius.* Sed eſt aliquid etiam in iſto *domine*, quod tum demum perſpicietur, ſi quis *Legati* in hoc loco rectam rationem reddiderit. *Chirographi* (de quo vide Briſſon. de V. S.) mentio deducit ſane eo, de quo cogitat Geſnerus, ad tabulas teſtamenti, in quo *legatum* fuerit. Sed nihil proficitur. Gedoynus multum ſibi licere ratus non incommodam extudit utrinque ſententiam: „L'accuſateur „d'Hiſpon diſoit qu' il l'avoit „accuſé deux fois en juſtice; „*et deux fois tu as menti*, lui „dit Hiſpon. Un lieutenant „général demandoit à Fulvius „ſi le teſtament qu' il produiſoit étoit ſigné. *Et la ſigna„ture n'en eſt pas contrefaite* „répondit Fulvius." Vides *propinqui* nec volam nec veſtigium relinqui. Geſnerus de cognomine cogitabat.
101. *repetam.* cf. § 35. 36.

tas esse, tam salse dicendi, quam severe; quas praestat *persona*, *locus*, *tempus*, *casus* denique, qui est maxime varius. Itaque 102
haec, ne omisisse viderer, attigi: illa autem, quae de usu ipso et modo jocandi complexus sum, adeo infirma, sed plane necessaria. His adjicit Domitius Marsus, qui *de urbanitate* diligentissime scripsit, quaedam non ridicula, sed cuilibet severissimae orationi convenientia, eleganter dicta, et proprio quodam lepore jucunda: quae sunt quidem *urbana*, sed risum tamen non habent. Neque 103

102. *usu.* Camp. *risu.* Male. *adeo — sed.* Ne hic quidem quidquam expedio. *Adeo*, quod pertinaciter retinent omnes libri, sensu prorsus caret. Videntur quidem VV. DD. accepisse pro *quidem*, *etsi*, cui mox opponeretur *sed*, sed quo tandem illi usu aut exemplo nixi? Nihil magnopere proficias si *ad ea* exculpas et hoc referas ad *complexus sum*, ut sit *simul cum iis*. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 54, 4. *infirmarem* est in Turic. et Alm. sed ille *rem* refinxit in *sed*, quod omnes reliqui tuentur. Modo priora ordinaris, hinc facile eruas: *rem plane necessariam*, ut videlicet agatur de „usu et modo jocandi.“ Sed *infirma* ipsum quam maxime languet, prae quo *infima* malebat Regius, improbante recte Badio, sed male, cum ceteris, acquiescente in recepta. Gesnerus, *non* inseri posse ante *adeo*, putabat, vel *infinita* scribi pro *infirma*, neo sibi satisfaciens. Sententiam quidem trans nebulam video, orationem nullam extrico sanam. Verbum finitum in hisce post *illa autem quae — sum*, quam maxime desidero.

102. *complexus sum. Complecti* h. l. habet potestatem *conjungendi*, *admiscendi*, veluti 3, 6, 68. De *modo jocandi* cf. ad 5, 12, 1 ubi *modus utendi argg.* post ipsa argumenta tractatur. item 4, 1, 52. 6, 2, 2.

adeo infirma sed. cf. not. crit.

Domitius Marsus. cf. 3, 1, 18. Brukhusius ad Tibull. 4, 15 multa de eo collegit.

enim ei *de riſu*, ſed *de urbanitate* eſt opus
inſtitutum, quam propriam eſſe noſtrae civi-
tatis, et ſero ſic intelligi coeptam, poſt-
quam *Urbis* appellationem, etiamſi nomen
proprium non adjiceretur, *Romam* tamen
104 accipi ſit receptum. Eamque ſic finit: *Urba-
nitas eſt virtus quaedam in breve dictum
coacta, et apta ad delectandos movendosque
homines in omnem affectum, maxime idonea
ad reſiſtendum, vel laceſſendum, prout quae-
que res ac perſona deſiderat.* Cui ſi brevi-
tatis exceptionem detraxeris, omnes orationis 565
virtutes complexa ſit. Nam, ſi conſtat rebus
et perſonis; quod in utrisque oporteat, di-

103. *civit. et ſero.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui poſt *civ.* inſerunt *ait*, (ſuadente Regio) moroſiores illi hic quam § 47. et 1, 6, 36. Marſi hanc eſſe ſententiam elicitur ex „eſt opus inſtitutum" unde mox pendet infinitivus. *proprium.* Omittit Camp. *Romam.* Turic. Guelf. *roma.*

104. *ſi — quod.* Turic. Guelf. Camp. *ſicut iſta r. e. p. q.* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod Goth. Voſſ. 2. edd. a Bad. ſec. inſerunt *et* poſt *perſ.* In Gryph. margine primum: *ſic conſtat* pro *ſicut iſta*, conjiciente (ſatis quidem leniter) neſcio quo, neque enim ex ullo Codice prolatum credo. Hoc omnes retinuerunt, ſed Geſn. recepit conjecturam Burm. *ſi* pro *ſic* quam occupavit, ſed operarum,

103. *eamque ſic finit.* „Vid. ſupra Fabianam finitio„nem ſ. 17." Geſnerus.

104. *exceptionem.* „H. e. „ut nunc loquuntur *determi„nationem, reſtrictionem.* Vid. „ſupra 2, 15, 36." Geſnerus.

Nam ſi — eloquentiae eſt. i. e. Si enim nullam aliam definitionem profers, quam rebus et perſonis contineri urbanitatem, equidem viciſſim te admonebo, dicere id, quod et in perſonis et in rebus conveniat, eſſe perfectae eloquentiae opus, nec jam ſolius urbanitatis.

çere, perfectae eloquentiae eſt. Cur autem *brevem* eſſe eam voluerit, neſcio quidem. At, quam in eodem libro dicat fuiſſe et in 105
multis, narrandi urbanitatem paulo poſt ita finit, Catonis (ut ait) opinionem ſecutus, *Urbanus homo erit, cujus multa bene dicta reſponſaque erunt: et, qui in ſermonibus, circulis, conviviis, item in concionibus, omni denique loco ridicule commodeque dicet. Riſus*

haud dubie errore, Chouetus, in quo eſt ipſa Geſneri conſtitutio, revocantis *et* (ante *quod*) ex Goth. ceteriſque, omiſſum a Burm. Structura Geſneri quam maxime contorta: „Si con„ſtat (urbanitas) r. e. p. et (eo) quod i. u. o. d.; perfectae „(urbanitas) eſt eloquentiae," incommodo, ut apparet, poſtremae ſententiae ſubjecto.

perfectae — eſt. Turic. (a pr. manu) *perfecti eloquenti eſſe* cum Alm. ſed ex hoc profertur *eſt.* cf. § 100. 110.

eſſe eam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *eam eſſe.* cf. § 93. 106,

105. *dicat.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *dicit.*

Riſ. erunt. Bad. pr. *R. eruet*, ex conjectura, nec quidquam de ea monens.

105. *At, quam — finit.* Haec cum ſit conſtans optimorum librorum ſcriptura, ferri tamen nequit. Quo enim conjunctivus in *dicat*, quo *et* poſt *fuiſſe?* Quid deinde eſt, quod „*narrandi* urbanitatem" ſic finiiſſe dicitur Marſus. „Urbanus *homo* erit?" Haec levigabuntur aliquatenus ſi *eum* ſcripſerimus pro *quam.* „Cum tamen narrandi quoque „urbanitatem fuiſſe in multis „dicat, mox hanc finitionem „ponit cet." *Finit*, ſine objecto ſive accuſativo, poſitum accipio. Qui in narrando agnoſcit urbanitatem, is a *dicto* illo *in breve coacto*, jam receſſiſſe videtur, nomenque urbanitatis etiam copioſiori ſermoni impertire.

Riſus — orator. „Primo „illud mihi liquebat, haec „verba, *Riſus — orator*, ad„huc pertinere ad Catonianam „finitionem hominis urbani; „de qua deinde judicat Fabius, „*Quas ſi recipimus finitiones* „etc. Porro illa etiam con„ſtructio, *Riſus erunt, qui*„*cunque haec faciet orator*,

106 *erunt*, *quicunque haec faciet orator.* Quas si recipimus finitiones, quidquid *bene* dice-

quicunque. Bad. sec. *quaecunque*, suadente Regio, nec tamen sibi satisfaciente.

106. *quidquid — urbane dicti nom.* Transponit Gibsonus *Dicti q. b. d. e. urbane nom.* nullo auctore, nec quidquam monens.

„ipsum olere ac sapere Catonem, familiarem nuper meum, mihi videbatur. V. G. „c. 144, 3. *Qui oleam legerit, „qui deportarit, in singulas „deportationes SS. N.* 11. *de„ducentur.* c. 145, 3. *Qui „eorum non ita juraverit, quae „ejus pars erit, omne deduce„tur, neque debebitur.* c. 146, „1. *Qui oleam emerit, am„plius, quam quanti emerit, „omnis pecuniae centesima ac„cedet.* c. 157, 8. *Omnis, qui „insomniosus est, hac eadem „curatione sanum facies.* Nimirum ut pro *qui* vel *qui„cunque* ponunt boni scriptores *si quis*, ita contra ea pro „*si quis* antiqui illi relativo „*qui* vel quicunque utebantur." GESNERUS. In his nullum quidem τοῦ *quicunque* exemplum compareret, quod sane insolentius; nec est ipsius Catonis haec definitio, ut priscam illam elocutionem hic expectemus; nec tamen dubito quin verum viderit Gesnerus, cum praesertim Marsus solutae quidem orationis non tam peritus videatur, ut Catonianam simplicitatem elegantioris eloquentiae nervis et vinculis astringere calluerit. Sunt enim haecce ex eo prolata *fluctuantis* illius et *dissoluti* generis, de quo agit Wolfius in praef. ad quatuor orationes Ciceronis personati p. 58 seqq. Simile quid agnosco illorum, quae legimus 2, 15, 21.

106. *quidquid — accipiet.* Restitui veterum plerorumque diremtionem, cum alii, maxime recentiores, sed et aliquot vetusti, ita ordinent: „quidquid bene dicetur et „urbane, *dicti* nomen ac„cipiet." Apparet sententiae diversitas. Potest autem illa verior videri structura, cum, Marsi quidem, urbanitas risu saepe carere dicta fuerit (§ 102); ut nunc reprehendat Qu., risum tribui urbanis istis, quae non utique *dicti*, i. e. ridiculi, nomen accipere debeant. Sed et illud improbarat in Marsi finitione, quod „omnes — complexa sit" (§ 104). Vide et § 109. 110. Et quis, quaeso, qui hoc volebat, quod est in ista structura, non poneret: *bene et urbane dicetur?* cf. 5, 7, 26. 6, 1, 46. In genere Marsum qui-

tur, et *urbane* dicti nomen accipiet. Ceterum illi, qui hoc propofuerat, confentanea fuit illa divifio, ut dictorum urbanorum alia *feria*, alia *jocofa*, alia *media* faceret. Nam eft eadem omnium bene dictorum. Verum mihi etiam jocofa quaedam videntur poffe non fatis urbane referri. Nam meo quidem 107
judicio illa eft *urbanitas*, *in qua nihil abfonum*, *nihil agrefte*, *nihil inconditum*, *nihil peregrinum*, *neque fenfu*, *neque verbis*, *neque ore geftuve poffit deprehendi*; ut non tam fit in fingulis dictis, quam in toto colore dicendi: qualis apud Graecos ἀττικισμὸς ille

eft eadem. Sic Turic. Guelf. Obr. Reliqui *ead. eft.* cf. § 105. 108.

107. *geftuve.* Turic. *guftuque.* Guelf. Camp. *geftuque.* Goth. *guftuve.* *deprehendi.* Turic. *deprendi.*

ἀττικισμὸς. Sic Obr. Capp. Reliqui latt. litt. unde multa portenta extiterunt apud vetuftiores. *atticis mos*, *atticos mos* Tur. quorum pofterius Guelf. *Acticosmos* Camp. Etiam mox *illos* pro *ille* Goth. (tac. Gefn.). Similiter K Graecum librarii dem recte reprehendit nofter; nec tamen eidem contingit juftam ponere finitionem, cum impediatur fere, nunc etymon premens, in quo nulla eft ridiculi ratio, nunc ufum, qui fane jocum praecipue complectitur vel fatis interdum inurbanum. Neque enim M. Seneca rhetor fuae linguae ufum ignoraffe eft putandus, qui, cum Ciceronem oratoris filium negaffet (p. 51) quidquam ex paterno ingenio habuiffe praeter *urbanitatem*, protinus narrat flagris caedi juffum Ceftium ab eodem per jocum. cf. Gedoynus in Commentt. Academiae Infcrr. 8. 354—368. 12mo.

Verum — referri. Interdum pugnat jocus et urbanitas. *referre* vide 5, 13, 29.

107. *nihil abfonum.* „Similiter fere de voce et fono „Tullius de Orat. 3, 12." Gefnerus.

ἀττικισμὸς. cf. Cic. ad Att. 4, 17. „ille Latinus ἀττικισ„μός." indicante Capp.

108 redolens Athenarum proprium saporem. Ne
tamen judicium Marsi, hominis eruditissimi,
subtraham, seria partitur in tria genera,
honorificum, *contumeliosum*, *medium*. Et ho- 561
norifici ponit exemplum Ciceronis quod est
pro Ligario apud Caesarem, *Qui nihil soles*
109 *oblivisci*, *nisi injurias*: et contumeliosi, quod
Attico scripsit de Pompejo et Caesare, *Habeo*,

mutarunt in C apud Suet. Domit. c. 13. „Latine scriberetur „*Atticismus*." Capper. cf. 5, 10, 42.

redolens. Turic. Guelf. Camp. *reddens* cum Alm. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Nostrum eleganter conjecit Regius.

108. *Marsi hom.* Goth. (tac. Gesn.) *h. M.* pessime. cf. § 106. 109. *quod — Lig.* Sic Camp. Sed Turic. *quoque* (per compendium *qq.*) *Lig.*, a sec. manu *quod pro L.* et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. Ald. Obr. Reliqui *quoque pro L.*

redolens — saporem. „Apud „Plautum (Pseud. 2, 4, 48) „ad quaestionem, *Quid sapit?* „respondetur, *Hircum ab alis*. „Ipse Cicero, Plinio teste 17, „5 s. 3" (Bip. Vol. 3. p. 159) „ubi *Certe*, inquit, *Cicero* „*lux doctrinarum altera*, *me-* „*liora*, *inquit*, *unguenta sunt*, „*quae terram*, *quam quae cro-* „*cum sapiunt*. *Hoc enim*, per- „git Plinius, *maluit dixisse*, „*quam redolent*." GESNERUS. In reliquis tamen Ciceronis operibus de Orat. 3, 25. „quod crocum *olere* vide- „atur." quem locum indicat Harduinus ad Plin. H. N. 13, 3. Ponunt quidem VV. DD. verba ista in fragmentis Ciceronianis, ut apud Ern. p. 1140; sed vix dubito quin sint ipsa illa ex libris de Oratore, memoriter relata Plinio (cf. ad § 88). Id tamen prorsus apparet *redolere saporem* potuisse scribi a Qu. Burmannus ablegat ad locum geminum 8, 1 extr. ubi loca ponit Ciceronis et Varronis, in quibus nihil est ad nostram locutionem. Apud Cic. de Orat. non dubito quin glossa sit *olere*, pro *sapere*.

108. *pro Ligario*. c. 12.

109. *Attico*. Cic. ad Att. 8. 7. paulo aliter ordinatum. cf. Plutarch. Vol. 2. p. 205. C. Macrob. Saturn. 2, 3. Noster 8, 5, 18.

quem fugiam; quem sequar, non habeo: et medii, quod ἀποφθεγματικὸν vocat, et est, cum ita dixit, *Neque gravem mortem accidere viro forti posse, neque immaturam consulari, neque miseram sapienti.* Quae omnia sunt optime dicta: sed, cur proprie nomen *urbanitatis* accipiant, non video: quod si 110 non totus (ut mihi videtur) orationis color meretur, sed etiam singulis dictis tribuendum est: illa potius *urbana* esse dixerim,

109. *quem sequar.* Turic. Guelf. Camp. *quemque s.*

ἀποφθεγματικόν. Turic. ἀποφθηματικον; a sec. manu *apothematicon.* Guelf. Camp. ἀποθηματικὸν. Goth. ἀποθεματικόν. *et est — dixit.* Turic. Guelf. Camp. *e. e. ita cum dixerit,* cum Goth. Voss. 2. (quanquam hi fortasse aliter ordinatum habent) et edd. ante Ald. qui tamen et ipse *ita cum.* Nostrum est a Regio. Ferri tamen nequit. *vocat et est* per eandem affectationem dicta videntur, quam explosimus ad § 16. Equidem suspicor *ita* corruptum esse ex hisce: *in Catilinam* (cf. longius quid contractum in *ita* 5, 10, 9). Neque enim abesse poterat, ubi hoc diceret Cicero. Jam sicut modo erat *est pro Lig.* ita hic *est in Cat.* cf. et 4, 2, 125 „qualis „est — *in Ant.* descr." Conjunctivum tamen recte mutasse videtur Regius. Fortasse *vocatur* quoque magis conveniat.

viro forti. Sic Turic. Guelf. Reliqui *f. v.* cf. § 108. 6, 4, 1. *posse.* Turic. a pr. manu *possit.*

neque imm. — neque. Turic. Guelf. Camp. *nec i. nec.* cf. 5, 10, 81.

110. *quod — totus — mihi.* Turic. a pr. manu *quo — totis — vidi.* Post *non* inserunt *solum* nonnisi edd. a Gryph. ante Obr. quo male rediit Capper.

urbana esse. Turic. *urbe exerio* cum Alm. (cf. § 104. 111). Sed ille a sec. manu *urbe ex serio* et sic Guelf. Goth. *verbane*

et est — dixit. cf. not. crit. Locus Ciceronis est in Catilin. 4, 2.

impetrat, accipit. cf. 6, 1, 45.

110. *meretur.* Etiam hic: *urbana esse.* cf. not. crit.

quae ſunt generis ejusdem, quo *ridicula* dicuntur, et tamen ridicula non ſunt: ut de Pollione Aſinio, ſeriis jocisque pariter accommodato, dictum eſt, *Eſſe eum omnium horarum:*
111 et de actore facile dicente ex tempore, *Ingenium eum in numerato habere:* etiam

ex ſerio. Camp. Diſplicet in recepta *eſſe*, quoniam de nomine agitur ſolo. Effingam ex illis: *urbana ex ſerio* i. e. „urbane „dicta ex ſerio petita.“ Sic *illa* revellitur ſane ab illo *quae ſequente*; ſed commode referas ad *ſingula dicta*, quibus nomen urbanitatis tribuendum ſit.

quo ridic. Sic Turic. a pr. manu. mox reponitur *que r.* et ſic reliqui, niſi quod ſane *quae r.* Capper. quidem „Sic“ inquit „intelligo, quaſi ſcripſiſſet Fabius: *Quae ſunt generis* „*ejusdem atque ea, quae r. d.*“ Sed per qualem uſum loquendi tantum licet? *ut de Poll.* Omittunt *ut* omnes ante Ruſc. Inſeruit Regius.

111. *actore.* Alm. *arctore*, nihil tale dante Turic. (cf. § 110. 112.) *doctore* Gryph. quod et ex Steph. affertur.

quo — dicuntur. Ad ablativum aut *in* intellige aut *ex* vel *e* vel denique *de* repone, quod exciderit poſt *ejusdem.* „Dicuntur ridicula ex certo „quodam dictorum genere“ h. e. genus quoddam poteſt conſtitui, cujus nonniſi una ſpecies ſit *ridiculum.*

omnium horarum. Moſellanus ablegat ad Eraſmi Chiliad. 1, 5, 86 ubi aliquot huic ſimilia dicta referuntur; Tiberii in primis quosdam combibones ſuos in codicillis appellantis *omnium horarum homines* Suet. Tib. c. 42. Addit Burm. Cic. de Orat. 2, 67 „apud Catonem eſt, C. Publi„cium ſolitum dicere, *P.* „*Mummium cuivis tempori* „*hominem eſſe.*“ cf. Schneid. in Ind. Ruſt. voce *quis.*

111. *ingenium — habere.* Seneca pater Contr. l. 2. p. 184. „L. Vinicius — De „hoc eleganter dixit divus „Auguſtus: — *Vinicius inge-* „*nium in numerato habet.* (cf. Idem in Excerptis p. 392.) Idem p. 414. „Tanta“ (Haterio) „erat velocitas oratio„nis, ut vitium fieret. Ita„que divus Auguſtus optime „dixit: Haterius noſter ſuf„flaminandus eſt.“ Hieronymus Epiſt. 61 ad Pammachium (citante ad Senec. contr. 13. Andrea Schotto) „Q. Haterius,

567 Pompeji, quod refert Marſus, in Ciceronem, diffidentem partibus, *Tranſi ad Caeſarem, me timebis.* Erat enim, ſi de re minore, aut alio animo, aut denique non ab ipſo dictum fuiſſet, quod poſſet inter ridicula numerari. Etiam illud, quod Cicero Cerelliae ſcripſit, 112

diff. part. Gryph. cum rell. ante Obr. inſerunt *ejus*, improbante recte Burm. neque tamen ei credam, abſolute ſic deſignatas veteribus partes Pompejanas.

non ab ipſo. Turic. *nam a. i.*, a ſec. manu *jam a. i.* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. (ſed Bad. pr. *non jam a. i.*). Regius, ſed ex libris, correxit. *Nam* et *non* confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 8, 27, 2. et mox 6, 4, 1. pro *nam — uſus* in Turic. et Alm. eſt *non — u.* item 5, 14, 32.

112. *Cerelliae.* Sic Turic. Guelf. Bodl. (non *Cor.* ut Burm.). Sed Goth. *Corelìae* (non geminata L) cum Voſſ. 2. at Vall. *Corelliae* ref. Bad. Noſtrum ipſum, ſimplici L, Camp. Tarv. et edd. ab Ald. ante Burm. Is duplicavit liquidam; recte, ex inſcriptionibus. *AE* et *E* in ipſis monumentis promiſcue ſcribitur. Reliquae ante Ald. *Cotelìae*, ex vitio Gothani. Apud Muratorium p. 508, 1 eſt *Caerellius* (ſic enim expletur nomen *Caer.*) *Quintilianus*, ſine C. ſcriptus, quater.

„qui *ingenium in numerato* „*habebat*, de quo egregie „Caeſar Auguſtus: Quinctus „noſter ſufflaminandus eſt." Poſui haec loca, ut copia fieret lectori judicandi de conjectura Torrentii qui (ad Horat. carm. 3, 10) velit reponi *Haterio* pro *actore*. Mihi quidem hoc non perſuadet. Eſt enim manifeſtus error Hieronymi, quo ſolo nititur emendatio Torrentiana.

me timebis. Longe alia mente idem dictum refert Macrob. Saturn. 2, 3. Non dubium quin major ſit Marſi auctoritas, unde pendet Qu.

112. *Cerelliae.* Cum hac muliere, docta illa et philoſophiae ſtudioſa, ſocietas aliqua epiſtolarum intercellit Ciceroni. Neque abſtinet convicio adulterii, quanquam in anu, Fuſius Calenus ille Dionianus. vid. Dio Caſſ. l. 46. p. Reim. 461. A talibus nullo negotio defenditur bonus conſularis cf. Mongalt. ad Epiſt. ad Att. 12, 51 (qui tamen non debebat Auſonii locum Cent. Nupt. p. Tollii 516

reddens rationem, cur illa C. Caesaris tempora tam patienter toleraret, *Haec aut animo Catonis ferenda sunt, aut Ciceronis stomacho:* stomachus enim ille habet aliquid joco simile. Haec, quae movebant, dissimulanda mihi non fuerunt: in quibus ut erraverim, legentes tamen non decepi, indicata et diversa opinione, quam sequi magis probantibus liberum est.

IV. *Altercationis* praecepta poterant videri tunc inchoanda, cum omnia, quae ad continuam orationem pertinent, peregissem: nam est usus ejus ordine ultimus: sed, cum sit posita in sola inventione, neque habere

decepi. Turic. *decipi* cum Alm. Goth. *decepti* Camp.

et diversa. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 111. 6, 4, 1). Ille a sec. manu tollit *et*. Sic reliqui.

1. *habere — possit.* Turic. *ab heredis possit*, a sec. manu *abradi p.* et sic Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. (siletur a Cicerone avertere ad Appulejum, meliora docente I. F. Gronovio) et Middleton. in vita Cic. Vol. 3. p. 308. ed. Basil. Nullum quidem aliud harum epistolarum fragmentum extat praeter hoc, neque ab alio relatum.

112. *ille.* Eleganter hoc refertur ad *stomachum*, nec opus mutatione Regiana *illic*, quae placet Badio. (cf. 6, 2, 14.) Similis usus 5, 9 extr. „haec ipsa cornix.“

movebant. Unus haeret in hoc verbo Gesnerus, ceteris non quidem magis intelligentibus, sed minus diligentibus. Interpretatur „quae *novabunt* „quidam,“ in quo non acquiescens, conjicit *monebant*. Neutrum placet. *Movere* accipio potestate, de qua vide 4, 5, 14. 3, 6, 59. Praemitti autem oportet *me*. Quanquam fateor, sic quoque nimis correptam locutionem pro hac pleniore: „quae me move„bant, *ut aliter sentirem ac* „*Marsus*.“ Libri tamen omnes conspirant.

1. *Altercationis.* cf. 6, 3, 4.

diſpoſitionem poſſit, nec elocutionis ornamenta magnopere deſideret, aut circa memoriam et pronunciationem laboret: prius quam ſecundam quinque partium, hanc, quae tota ex prima pendet, tractaturus non
168 alieno loco videor: quam ſcriptores alii fortaſſe ideo reliquerunt, quia ſatis ceteris praeceptis in hanc quoque videbatur eſſe proſpectum. Conſtat enim aut intentione, aut 2

Alm. cf. 6, 3, 112. item mox). Voci *diſpoſitionem* obfuit ſimilitudine ſyllabarum *diſpoſſit* in Turic.

deſideret. Turic. (a pr. manu) *reſideret* cum Alm. (cf. modo, item hac §). Ortum ex „magnopere."

quinque. Turic. Guelf. *quam que.*

alii fortaſſe ideo. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Obr. Reliqui *i. f. a.* cf. 6, 3, 109. item hic § 9. *reliquerunt.* Turic. a pr. manu *reliquerint.*

ceteris. Guelf. Camp. *aliis* cum Goth. Voſſ. 2.

praeceptis. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. *perceptis.* cf. 2, 17, 41. *in hanc quoque.* Turic. Guelf. Camp. *i. hac q.* cum edd. a Stoerio ante Obr. *Hanc* dare Alm. narrat Burm. cf. hac § item 2. *videbatur.* Turic. (a pr. manu) *videbantur* cum Alm. *proſpectum.* Turic. (a pr. manu) Guelf. *perfectum* cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Camp. (quae *perſpectum* cum Turic. ſec. manu et Alm.) Bad. qui noſtrum. Mox Stoer. et edd. ante Obr. *profectum.* Noſtrum Vall. (hic quidem cum Goth. non faciens) quod conjectura repoſuit Regius. In Stoer., ejusque commatis, haec eſt ſententia: *ceteris perceptis in hac quoque — profectum,* jacens illa magnopere.

nec — magnopere deſideret. Hic quidem non ironica illa ſignificatio, quam vide 4, 1, 24. *Magnopere* ſtatim admonet verae poteſtatis.

quinque partium. cf. 5 Pr. 5.

hanc, quae — pendet. Ad *hanc* non tam *pars* intelligenda quam *res*, vel *altercatio* ipſa. Neque enim ſextam partem facit.

depulſione: de quibus ſatis traditum eſt; quia, quidquid in actione perpetua circa probationes utile eſt, idem in hac brevi atque conciſa proſit, neceſſe eſt. Neque alia dicuntur in altercatione, ſed aliter, aut interrogando, aut reſpondendo. Cujus rei fere omnis obſervatio in illo teſtium loco excuſſa
3 nobis eſt. Tamen, quia latius hoc opus aggreſſi ſumus, neque perfectus orator ſine hac virtute dici poteſt, paululum impendamus huic quoque peculiaris operae, quae quidem in quibusdam cauſis ad victoriam
4 vel plurimum valet. Nam, ut in *qualitate generali*, in qua, ' *Rectene factum quid*,

2. *perpetua.* Camp. *praecipue.* Sane *actio* per ſe intelligitur *perpetua*, ſed obſtant mox *brevi atque conciſa*. cf. 5, 7, 3. 25. hic § 4. *idem.* Sic edd. (exc. Camp.) ante Stoer. nec Jenſ. omittit deinceps *in*. Turic. a pr. manu *id eſt*, a ſec. *id et* ut reliqui praeter Alm. qui noſtrum dare narratur (cf. § 1. 8.) cum aliquot edd. apud Burm. *Id eſt* pro *idem* ſaepius ingeritur quam pro *id et*.

3. *quoque peculiaris.* Turic. a pr. manu *quorum p.*, a ſec. *quoque peculiarius*. Poſteriorem vocem ſic et Guelf. *peculiari* Goth. (tac. Geſn.).

4. *ut in.* Turic. *utine*, a ſec. *uti in.* in Kappii Lipſienſis Cod. *u. itque ne in.*

2. *ſatis traditum.* Deſignant lib. 3. c. 9. ſed paſſim per totum opus adhuc factum hoc, praecipue in l. 5. ubi probatio et refutatio proprie tractantur.

in illo — loco. Lib. 5. c. 7.

3. *quia latius — aggreſſi ſumus.* cf. 5, 7, 6.

4. *generali — quaeritur.* Haec ſupervacua plane videntur, poſſisque gloſſema ſuſpicari. Sed potuit ſubjici explanatio vocis *qualitas*, quo magis appareret, *dominari* in ea *perp. or.* cf. 7, 4, 24. Eodem modo gloſſae crimen amoliti ſumus 2, 1, 4. Etiam id mirum, quod additur ad-

an contra sit, quaeritur, perpetua dominatur oratio; et quaestionem *finitionis*, *actionis*, plerumque satis explicat, et omnia paene, in quibus de facto constat, aut *conjectura*

an contra. Camp. *aut c.* cf. 6, 3, 100.

dominatur. Turic. Guelf. *donatur* cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) Regius correxit. Sed nostrum jam in Camp.

actionis — explicat. Turic. (a pr. manu) *a. — explicant.* Camp. *actiones — explicant* cum Goth. Voss. 2. Kappii Cod. Gesn. Bip. Fateor magnam esse primae in Turic. manus auctoritatem, eique accedere alias istas, integram praestantes scripturam. Sed nulla ego ratione concilior ei constitutioni, ubi *perpetua oratio* operose distinguitur ab illis continuo subjectis *actionibus*, quae tamen idem plane significant. Restat scrupulus in utraque scriptura. et sic sane § 7. 14. 18. Indigebamus enim tertio aliquo verbo (post *dominatur*, *explicat*) quo nonnisi per summum languorem caret tertium comprehensionis hujus membrum. Corrigebat quidem Francius *colligit* pro *colligitur*, hoc fortasse sentiens. Sed id ipsum ut proficiat, majore mutatione opus est. „et — facto *non* constat conjectura „— colligit." *Non* facile excidebat inter *o* et *co* (cf. 6, 3, 71) inserebatur *aut* post *stat*. Sic *colligit* redditur ad *perpetua oratio*, quae *dominatur*, *explicat*, *colligit*. Durum sane *conjectura* accipere ablativum. Sed tota structura admonetur lector, tenens adhuc subjectum integrae comprehensionis, quod est *perp. or.* Illud, quod impedimento esse videtur, *artificiali ratione*, interpreter oppositionem ad *conjectura*, adjectam ob sequentia, in quibus *probationes extra artem* memorantur.

jectivum *generalis*. Alias hic ipse *status qualitatis* vocatur *status* l. *constitutio generalis*. An forte natum inde aliquid erroris? cf. Cic. de Inv. 1, 8.

et quaestionem — explicat. *Actionem* h. l. interpretare *statum translativum* (cf. 3, 6, 50. 84. 4, 2, 68. 5, 13, 8. 7, 1, 9). Sic habebis in hisce *qualitate — conjectura*, quatuor illos status rationales, a nostro diligenter explicatos c. 6. lib. 3. Malim sane pro *quaestionem* hic legi *quaestiones* (cf. 5, 10, 36), et fuerit levissima correctio. Quod duo illa *finitionis* et *actionis* vocabula copula committuntur nulla, nihil habet insoliti et huic structurae congruebat. cf. tamen not. crit.

artificiali ratione colligitur: ita in iis caufis
(quae funt frequentiffimae), quae vel folis
extra artem probationibus, vel mixtis conti-
nentur, afperrima in hac parte dimicatio eft,
nec alibi dixeris magis mucrone pugnari.
5 Nam et firmiffima quaeque memoriae judicis
inculcanda funt, et praeftandum, quidquid
in actione promifimus, et refellenda menda-
cia. Nusquam eft denique, qui cognofcit,
intentior. Nec immerito quidam, quan-
quam in dicendo mediocres, hac tamen alter-
candi praeftantia meruerunt nomen patro-
6 norum. At quidam litigatoribus fuis illum 569
modo ambitiofum declamandi fudorem prae-

iis c. MSS. mei (praeter Goth.) et edd. ante Gryph. *his c.* cf. 5, 10, 21. *quae vel.* Turic. Camp. *quae ve.* cf. § 16.

5. *inculcanda funt.* Turic. (a pr. manu) *inculcata funt.*

et praeft. Sic Turic. Guelf. Camp. cum plerisque praeter edd. a Jenf. ante Bad. dantes *etiam p.* unde, melius fane fed alienum, eruit et recepit *et jam pr.* Gefn. cum Bip.

intentior. Guelf. *interior.*

6. *fuis illum.* Turic. *jus i.*, fed a fec. manu *ufi i.* et fic Guelf. Camp. Tarv. cum Bodl. Bal. Andr. *ufi ull.* Jenf. cum rell. ante Ald. qui recepit Regii conjecturam; eft ea in Goth. Vall. fed et in prima manu Turic.

mucrone pugnari. Locutionem exemplo illuftrare non contingit, quanquam minime obfcuram; neque enim fufficit *gladiorum* mentio, quae eft in multis locis bic apponi folitis a VV. DD.

6. *Nec immerito — meruerunt.* Difplicent haec geminata (cf. 6 Pro. 5.) fed hoc ipfo naevo apparet quam plane *merendi* verbum abierit in fenfum *impetrandi*, etymo plane abfterfo cf. 6, 3, 110.

ambitiofum. vide 1, 2, 28. Sed ad *declamandi fudorem* cf. 12, 3, 4 *clamorem fuum.* *Sudor* eft agitatio cf. 5, 7, 1.

ſtitiſſe contenti, cum turba laudantium deſtituunt ſubſellia, pugnamque illam decretoriam imperitis ac ſaepe pullatae turbae relinquunt. Itaque videas alios plerumque 7
judiciis privatis *ad actiones* vocari, alios *ad probationem*. Quae ſi dividenda ſunt officia, hoc certe magis neceſſarium eſt: pudendumque dictu, ſi plus litigantibus proſunt mino-

decretoriam. Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Goth. Vall. (a ſec. manu) Bodl. Andr. Obr. (etſi ſph. *decetor.*) Roll. Capp. Geſn. Bip. Reliqui vett. *decertoriam* cum Vall. a pr. manu, et mox Ruſc. cum recentioribus *decertatoriam* ex Regii conjectura. *pullatae*. Jenſ. (tac. Geſn.) *puellatae* quod inventum correxit Regius.

7. *judiciis*. Turic. *inridiis*, a ſec. manu *inſidiis* et ſic Guelf. cum Vall. Jenſ. et edd. ante Ruſc. qui recepit Regii emendationem. Camp. tamen *ſubſelliis* et ſic Goth. Affertur e Voſſ. 2. *inſidiis*, ſed per errorem profecto, cum *ſubſelliis* ibi etiam memoretur, tanquam recepta. Poſterius Regius et ipſum inveniebat. *actiones*. Ald. cum edd. reliquis ante Gryph. *altercationes* de conjectura Regii, falſa illa et improbata Capperonnerio quoque. Intelliguntur enim *actiones perpetuae* (cf. 12, 3, 5), quibus opponitur *probatio*, quae ipſa ſit partim altercatione. Ad totum locum recte adhibebis quae ſunt c. 3. lib. 12. de pragmaticis, ubi *minores advocati* ut hac ipſa § *minores*. Malim ſane hic *actionem* ſing. numero ut mox. *probationem*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *probationes*.

litigantibus. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. *litigatoribus*.

pugnamque — decretoriam. cf. 10, 5, 20. L. Seneca Epiſt. 117. „Remove iſta luſoria arma; *decretoriis* opus „eſt.“ citante Nic. Fabro ad M. Senecae praef. libri 4. Controverſſ.

pullatae turbae. cf. 2, 12, 10. „Hic tamen intelliguntur „*pragmatici*“ (cf. 3, 6, 59) TURNEBUS; rectiſſime, quanquam perſonatus ille, et ex Regii nota. Neque enim coronae circumſtantium haec relinquuntur, quoniam ſunt ipſius patroni partes.

7. *ad actiones*. vid. not. crit.

res. In publicis certe judiciis vox illa praeconis, praeter patronos, ipſum, qui egerit,
8 citat. Opus eſt igitur in primis ingenio veloci ac mobili, animo praeſenti et acri.
Non enim cogitandum, ſed dicendum ſtatim 57
eſt, et prope ſub conatu adverſarii manus exigenda. Quare cum in omni parte hujusce officii plurimum facit, totas non diligenter modo, ſed etiam familiariter noſſe cauſas; tum *in altercatione* maxime neceſſarium eſt, omnium *perſonarum*, *inſtrumentorum*, *temporum*, *locorum habere notitiam:* alioqui et tacendum erit ſaepe, et aliis ſub-

8. *ſtatim.* Turic. Guelf. *ſatis* cum Alm.

exigenda. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. quo acc. Geſn. Bip. Reliqui *erigenda* fruſtra defendente Burmanno.

ſam. noſſe. Turic. Guelf. Camp. inſerunt *nos* cum Alm. Goth. et edd. ante Bad. Regius proſcripſit compoſitionis cauſa; optime. *tac. erit.* Turic. Guelf. Camp. *t. ergo.* cum Alm. Goth Voſſ. 2. *t. eſt ergo* odd. ante Ald. Regius pro *ergo* repoſuit *eſt* obſecundantibus reliquis, praeter Ald. et Baſ.

vox illa praeconis. cf. 1, 5, 43 ad quem locum erant ponenda Aſconii verba ad act. pr. in Verrem p. 65. „Ab „utraque parte oratione con„ſumta, ut in conſilium di„mitterentur, *Praetor* ſolebat „pronunciare: *Dixerunt.*“ In his autem pro *Praetor* repono *Praeco*, auctore Qu. l. c. et Cic. Verr. 2, 30 „*praeco* dixiſſe „pronunciat.“

praeter patronos. „Patroni „enim poſſunt eſſe plures, „unus tantum egiſſe.“ GESNERUS. Malis tamen fortaſſe „*inter* patronos,“ ut librarii oculus aberrarit ad „*praeco*„nis“ „*patronos.*“

8. *cogitandum.* cf. 2, 11, 4. et praeſ. noſtr. p. 83.

manus exigenda — eſt. De manu vide 5, 13, 54. *exigere* autem eſt perferre ad corpus adverſarii (Francogallice *alonger*), ferire. cf. Gronov. ad Senec. conſol. ad Marc. c. 16. citante Burm.

jicientibus, plerumque ſtudio loquendi fatue modo accedendum: quo nonnunquam accidit, ut in noſtra credulitate aliena

quorum ſcripturam expreſſimus. Compendia τῶν *ergo* et *erit* ſatis ſimilia habes in Waltheri Lexico Diplom. p. 105, 9. 111, 21.

plerumque — accedendum. Turic. Guelf. Camp. *p. autem* — *a.* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Gryph. Proſcripſit *autem* jam Regius; ſed jacturae hujus faciendae nullam rationem criticam oſtendit. Etiam in ſequentibus illis *fatue modo* vix eſt acqnieſcendum. Nec *plerumque* nec *ſtudium loquendi* congruit, ſi hoc *ſtudium* eſt patronorum in altercando deſtitutorum ab ſua ignorantia. Quare enim *plerumque* poſt *ſaepe?* Quodve exprobratur iis *ſtudium loquendi*, quibus turpe ſane eſt *tacere*, ut illud non tam ſit *ſtudium*, quam *officium?* Aſſumto igitur *autem*, fuerit melius *ſtud. loqu.* referre ad *ſubjicientes*, et *plerumque autem ſtudio loquendi* facere parentheſin, hac ſententia: „quod tamen illi plerumque nullo certo faciunt „conſilio, ſed pruritu quodam, aliquem ſuum quoque ſermo„nem immiſcendi." Ea eſt etiam Gedoyni ratio (cf. 5, 13, 46. *cupiditate dicendi*). Jam iſta „*ſatue modo*" fallor, aut habent illud *modo* inſolenter uſurpatum pro *tantum*, *ſolummodo;* quod ſi maxime ſit latinum, jacet tamen miſere. Malim igitur *ſatui modo* i. e. ſicut *fatuus*, *tardus*, cui effoetum eſt cerebrum. Irrepſit hoc, inconſulto, opinor, et per ſphalma, in notam Burmanni. Mihi ſponte ſubnatum, et primo etiam propius literas ipſas volebam *ſatuae modo.* cf. Senecae Epiſt. 50. p. Bip. 143. ſi forte feminae hujusmodi etiam frequentiores fuerint in domibus potentum quam mares, et ſolitae dominis ſuis per omnia aſſentiri.

quo nonnunquam. Turic. *quo nunquam*, a ſec. manu *quod n.* et ſic Guelf. Camp. cum Jenſ. et edd. ante Baſ. exc. Ald. Hic enim noſtram, Baſ. *quod nonnunquam* cum Gryph.

acc. — noſtra. Turic. omittit *ut* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. *a. ut n.* Tarv. *a. ni n.* Guelf. Camp. cum edd. rell. ante Gryph. exc. Aldo. *Ni* Regius tanquam ſuam conjecturam proponit.

credulitate. Turic. Guelf. Camp. *crudelitate* cum Jenſ. Tarv. (cf. 4, 2, 107) *cruditate* Obr. *ruditate* conjecit Burm. infeliciter.

plerumque — accedendum. vid. not. crit.

9 stultitia erubescamus. Neque tamen hoc ipsis 57
monitoribus clarescit: quidam faciunt aperte,

stultitia. Turic. Guelf. Camp. *studia* cum Goth. Voss. 2. Gryph. eoque recentioribus ante Burm. Et hic et modo nostra vocabula dare narratur Alm. negligenter profecto cf. § 2. 9.

9. *tamen hoc*. Turic. *tam cum his*, a sec. manu *tantum his* et sic Guelf. cum Goth. Jens. et recentioribus ante Rusc. Ex Alm. et Voss. 2. nonnisi *his* profertur. Camp. *tamen his* cum Ald. Bas. *tantum lis*. Obr. *tantum* pro *tamen* retinent, exceptis, quos designavi, omnes ante Burm. quo redit Capper. *Hoc* pro *his* de Regii conjectura reposuit Rusc. Hanc esse inanem facile agnoscas; neque ullis argumentis doceri potest *clarescere* sic adhiberi pro „apparere, manifestum esse." Inest semper nitoris, splendoris aliqua significatio, velut 8, 5, 19 „(sententia) fit pulcherrima cum aliqua comparatione *clarescit*." Aliud est *clarere*; sed hoc est antiquitatis affectatae, nec Qu. usurpatum. Denique Gesnerus, qui solus receptam interpretari conatus est, nullum ostendit justum sententiarum nexum si prius dicuntur litigatores (eos accipit *monitores*) non agnoscere, quantum noceat domi non docuisse causam (hoc est illud *hoc*); mox autem facere aperte quod rixemur, „cum „nutu se non patiuntur eo redigi, uti taceant quod dicto opus „non est." In hac consilii inopia, ad mutationem confugio; eruo autem haec, partim e prima Turic. manu: „Neque *jam* „*cum* his ipsis monitoribus *clam res fit*: quidam faciunt „*aperte*" cet. Locutio, quam induco, nihil habet insoliti. cf. Plin. H. N. 36, 2. „Nec *clam* illud — factum est." Digest. lib. 43. titulus 24. „Quod vi aut *clam*" scil. factum est. *Jam*, quod repono, minus congruere videbitur. Neque tamen quidquam temere melius extundes ex illo *tam* Turic. *tamen* minus placeat, nec *etiam* praestare credo. Interpreter *jam* meum: *porro*, *praeterea*. Optimum erat *non jam* accipere *non amplius*, sed huic non est hic locus. Sententia universa hujusmodi: „Cum his ipsis autem monitoribus, „i. e. subjicientibus, qui per se sunt valde incommodi, ne „tacite quidem, neque clam judice, transigitur negotium." *Aperte* quo referam, ad *faciunt*, an ad *rixemur*, haereo. In altera quidem ratione transponere paene malim vocem post *quod*. Nec videor mihi totum locum emendasse, et levigasse.

quid. fac. ap. Camp. *fac. ap. quidem*. cf. § 1. 14.

9. *tamen hoc*. vid. not. crit.

quod rixemur. Videas enim plerosque ira percitos exclamantes, ut judex audiat, contrarium id esse, quod admoneatur, sciatque ille, qui pronunciaturus est in causa, malum, quod tacetur. Quare bonus alterca- 10
tor vitio iracundiae careat. Nullus enim rationi magis obstat affectus, et fert extra causam, et plerumque deformia convicia facere ac mereri cogit, et ipsos nonnunquam judices incitat. Melior moderatio, ac nonnunquam etiam patientia. Neque enim
72 refutanda tantum, quae e contrario dicuntur, sed contemnenda, elevanda, ridenda

quod rix. Turic. *quae r.*, a sec. manu, sed obscure *quo r.* A Voss. 2. *quod* abesse dicitur, non addicente Goth.

admoneatur. Alm. (ref. Burm.) *admoneant.* Nihil tale Turic. (cf. § 8. 10.) Paulo melius videtur recepto; nec tamen refert. *sciatque.* Turic. (a pr. manu) *sciantque.*

10. *Nullus.* Turic. Camp. *nullius.* cf. 6, 2, 3.

fert. Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Rusc. Correxit Regius. cf. 6, 3, 80.

plerumque def. Turic. Guelf. inserunt *et*; per errorem.

quod rixemur. Nullam hic monitorum perfidiam notari arbitror, sed negligentiam modo et vecordiam. Neque enim apparet ulla ejus malitiae causa, cum non suppositi illi dicantur ab adversariis. Quapropter *quod* potius dixisse videtur Qu. quam *ut*, quo non tam *occasio*, ut nunc, sed *consilium* rixandi demonstraretur.

contrarium esse. Cave hoc referas ad *audiat*; pendet ex *clamantes*. Sunt igitur *patroni* „ira perciti," non *monitores*, quod recte vidit Gesnerus.

10. *mereri.* cf. § 5. Hic mire cum *cogit* componitur, neglecto item etymo.

et ipsos. Quod hic Turic., solus quidem et a prima modo manu, inserit *in*, id ego verissimum censeo. cf. 4, 1, 11.

patientia. Quae alias sane indecora est viro.

contemnenda — ridenda. cf. 5, 13, 22. 6, 3, 23.

ſunt; nec usquam plus loci reperit urbanitas. Hoc, dum ordo eſt et pudor: contra turbantes audendum, et impudentiae fortiter reſiſtendum.
11 Sunt enim quidam praeduri in hoc oris, ut obſtrepant ingenti clamore, et medios ſermones intercipiant, et omnia tumultu confundant: quos ut non imitari,

reperit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *recipit* eum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *Repetere* et *Recipere* confuſa vide apud Drakenb. ad Liv. 28. 37. 1 et, quod ſponte credas, *repetere* et *reperire* 8. 18. 12. Alm. *recepit.* *odium — pudor.* Turic. *hoc dium ordo eſt e. p.* Alm. *Hoc diū ordo e. p.* (cf. § 9. 11). Sed ille a ſecunda manu *odium mordet e. p.* Et haec jam eſt in reliquis ſcriptura; pro qua Burm. tentat *odium tardet et* (*etiam*, *vel*, ſic enim capio illum, minus perſpicue explanantem) *pudor*, quaerens nexum cum ſequentibus. Geſnérus, vulgatam probans et *mordet* referens ad illa *nusquam plus*, ut ſuam rationem multis probet, vereor.

11. *tumultu confundant.* Turic. *tumultum confidant*, a ſec. manu additur *in* et ſic Guelf. *in tumultum confundant* Goth.

Hoc — pudor. Subjicit praeceptis adhuc traditis cautionem, quousque iis uti deceat. Simili locutione, quanquam pleniore 11, 3, 144 „Sed *haec* „amictus obſervatio, *dum* in„cipimus." Moderatio, patientia, urbanitas commendantur, dum adverſarius in altercando ſe continet *ordine* et *pudore*, quibus mox opponitur *turbantes*, *impudentia*. *Sed* quod in tranſeundo ad proxima deſiderare poterat tardior, eleganter omittitur.

11. *praeduri — oris.* Ovid. Met. 5. 451 „*duri* puer *oris* „et audax." Mox opponitur „*mollis* frons" quacum confer 11, 3, 78 „(fronti) — ſan„guis — cum *infirmam vere*„*cundia cutem* accipit, effun„ditur in ruborem." item 12, 5, 4 „quamlibet *imbecilla* „*frons*." cf. et Declam. Qu. Vol. 4. p. 63.

oportebit — retundenda. Salebroſa oratio. Quidni enim alter infinitivus continuatur *improbitatem retundere*, et mox tertius *appellare?* Repone ex Burmanni conjectura: „et — *improbitate* — *ap*„*pellando*" (vid. not. crit.).

ſic acriter propulſare oportebit: et ipſorum improbitas retundenda, et judices vel praeſidentes magiſtratus appellandi frequenter, ut loquendi vices ſerventur. Non eſt res animi jacentis, et mollis ſupra modum frontis, fallitque plerumque, quod *probitas* vocatur, quae eſt imbecillitas. Valet autem 12
in altercatione plurimum *acumen*, quod ſine dubio ex arte non venit (natura enim non docetur) arte tamen adjuvatur. In qua prae- 13
cipuum eſt, ſemper id in oculis habere, de quo quaeritur, et quod volumus efficere:

(tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Bal. Andr. Ex Alm. nonniſi *confidunt* memoratur. ex Bodl. *in tumultu.*

ſic. Guelf. *ſed.* Male. *improb. ret.* Turic. (a pr. manu) *improbitate retundendum*, cum Alm. ex quo tamen *retundendam.* *praeſidentes.* Turic. *poſſidentis*, a ſec. manu *poteſtates* Alm. *poſſidentes.* Guelf. Camp. omittunt. Male. *vices.* Turic. *voces.*

Non. Sic Turic. (a pr. manu) cum edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui *Nam* et ſic correxit Regius. cf. 6, 3, 111.

plerumque. Turic. a pr. manu *ferrumque* cum Alm. (cf. 10. 19). Sed ille a ſec. *verum* et ſic Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2.

13. *volumus.* Jenſ. *voluimus*, meorum ſolus, quod inventum correxit Regius.

[1] *Non eſt res — frontis.* Quae hic dicitur *res* ea non quidem univerſa eſt *eloquentia*, quod tamen ipſum ferri poterat, ſed potius *altercandi ars*, quam negat aggredi debere eum, qui nimium verecundus ſit et timidus.

fallitque. cf. 2, 12, 3. Malim ſane h. l. tranſpoſita illa *quod plerumque*, ut poſterior vox referatur ad *vocatur*, non ad *fallit* (cf. § 9. not. crit.). Si minus ſententia, quae in recepta eſt prope eadem, compoſitio tamen hoc flagitat.

12. *natura — non docetur.* Hoc interjicitur, ne quis credat *adjuvatur* ſpectare ad *naturam.* Referendum eſt verbum ad *acumen.* cf. 6, 3, 12. Ad *ſine dubio* reſpicit *tamen.* cf. 6, 2, 14.

quia propositum tenentes in rixam non ibimus, nec causae debita tempora conviciando conteremus; gaudebimusque, si hoc adver-
14 sarius facit. Omnia tempora fere parata sunt meditatis diligenter, quae aut ex adverso dici, aut responderi a nobis possint. Non-
nunquam tamen solet hoc quoque esse artis 57
genus, ut quaedam in actione dissimulata,

quia. Turic. a pr. manu *quod.* cf. 6, 2, 13.
non. Turic. (a prima manu) omittit cum Alm.
14. *fere.* Turic. (a pr. manu) *ferre.*
quae. Turic. *quae quod*, a sec. manu *quaeque* et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. utraque, quarum prior *quaecunque.*
possint. Turic. (a pr. manu) *possunt.* Hoc, cum *quaecunque* conjunctum, verum censeo.
tam. sol. Stoer. Chouet. Leid. inserunt *dici*, pessime.

13. *rixam.* cf. 2, 12, 2.

14. *Omnia tempora.* Plane, id quod fecit jam Capper., accedo Rollino, delere jubenti *tempora*, tanquam repetitum a librario, aberrante ad proximum versum (cf. 6 Pro. 13). Sententia autem, exemto hoc, ita cum sequentibus videtur conjuncta, ut praemittatur haec et occupetur velut responsio, nondum pertinens ad praeceptum ipsum: „Non „equidem ignoro, ei, qui dili-„genter meditatus veniat in „judicium, nihil fere posse in-„speratum et novum objici: „solet *tamen* nonnunquam" cet. Fateor autem *praeparata* aptius mihi videri quam *parata*. *fere* non quidem *prope*, *paene* interpreter sed *plerumque*. Illi „*meditati dilig.*" non igitur sunt, quos instituit Qu., sed adversarii. Agnosco ultro non parvam esse in hoc duritiem, quod *ex adverso*, *a nobis* alio sane ducunt. Buttmannus retinens *tempora*, refert ad diversa tempora proferendi quid, prout vel in altercatione dicitur, quo ipso quoque rationem reddere sibi videtur illius mox *tamen*. Iterationem vocabuli, quanquam molestissimam hoc loco, defenderis multis sane exemplis. cf. § 5. *parata* tum interpretandum *convenientia, conducibilia.*

quae — possint. cf. not. crit.

ſubito in altercando proferantur, et inopinatis eruptionibus, et ex inſidiis citiſſimo facto ſimillimum. Id autem tum faciendum, cum eſt aliquid, cui reſponderi non ſtatim poſſit; potuerat autem, ſi tempus ad diſponendum fuiſſet. Nam, quod fideliter firmum eſt, a primis ſtatim actionibus arripere optimum eſt, quo ſaepius diutiusque dicatur. Illud 15
vix ſaltem praecipiendum videtur, ne turbidus et clamoſus tantum ſit altercator, et

altercando. Camp. *altercatione* cum Ald. Baſ.

et inop. — ſimill. Turic. *eſt i. e. aut in ex i. oinciſio facte ſ.* a ſec. manu *et* (pro *eſt*), deletur *in* (quod ex errore librarii, primo *ex* omittentis, recte repetit Ulricus, cum illud *in* ab initio lineae in *inſidiis* poſtea aſcriptum, quanquam a manu pr., videatur), reponitur *citiſſimo facto.* Alm. ſiletur cum Britann. *aut* pro *et* (ante *ex*) habent mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. cum Voſſ. 2. (de Goth. tac. Geſn.). E Turic. pr. manu haec eruo; *et eſt i. e. aut e. i. incurſioni factae ſ.* Rollinus *citiſſime factis* conjicit, Gallaeus *citiſſimo furto*, occupans Burmannum qui et ipſe *impetui* vel *incurſui* volebat inſeri poſt *cit.*, Geſnerus *factum* ex aliquot Frontini locis pro *ſtrategemate* dici probare conatur; fruſtra, ut videntur, omnes.

tum fac. cum. Turic. *dum* (a pr. manu) *fac. eſt c.* cum Alm. Sed Camp. omittit *tum* et addit *eſt.* Hoc cum Guelf. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ. *eſt al.* Turic. (a pr. manu) Tarv. omittunt *eſt*, et hinc, transponendo, ſit noſtra. cf. § 9. 16. *potuerat.* Turic. Guelf. Camp. *potuerit* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. Bip. probante Geſn. cf. Camp. qui 4, 1, 46. 4, 2, 64 *potuerint* pro *poterunt.*

et inopinatis — ſimillimum. cf. not. crit.

potuerat. Malim *poterat.* cf. not. crit. et 5, 10, 101.

diſponendum. Non dubito quin a Qu. fuerit *diſpiciendum.* cf. 10, 7, 20 „breve ſaltem „*tempus* — ad ea — *diſpiciendа* ſumamus.“ Regius *reſpondendum* conjecit.

15. *vix ſaltem.* cf. 6, 2, 19

tantum. i. e. nihil aliud quam clamoſus et turbidus, ut

quales fere ſunt, qui literas neſciunt. Nam improbitas, licet adverſario moleſta ſit, judici inviſa eſt. Nocet etiam diu pugnare
16 in iis, quae obtinere non poſſis. Nam, ubi vinci neceſſe eſt, expedit cedere: quia ſive plura ſunt, de quibus quaeritur, facilior erit in ceteris fides: ſive unum, mitior ſolet poena irrogari verecundiae. Nam culpam, praeſertim deprehenſam, pertinaciter
17 tueri, culpa altera eſt. Dum ſtat acies, multi in re conſilii atque artis eſt, ut errantem

15. *fere.* Turic. Guelf. Camp. *facti* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. conjecit Badius *fatui*, ſed et noſtrum ipſum. Mira eſt vetus illa ſcriptura, quae admonet Francogallicae locutionis: „c'eſt ainſi que l'homme eſt *fau*," cujusmodi nihil ſane vidi in latinitate.

pugnare. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pugna* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ.

non. Turic. a pr. manu omittit. cf. ad 6, 2, 11.

16. *ſive.* Turic. *ſi vel.* cf. § 4.

poen. irr. ver. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *i. p. v.* cf. § 14. 6, 5, 5.

17. *re.* Turic. (a manu ſec.) Guelf. Camp. *rem* cum Voſſ. 2. Vall. Baſ. Obr. (Goth. non memoratur) Lubricum ſane judicium, ſed ego vel ſuperſtitioſe teneo pr. Turic. manum, et res ipſa adjuvat.

nihil afferat in judicium praeter inconditum clamorem. Sic certe interpretor.

qui — neſciunt. cf. 1, 10, 18.

Nocet — non poſſis. cf. 5, 13, 34. 6, 5, 2.

17. *ſtat acies.* Huic contrarium *inclinat acies* cf. Drakenb. ad Liv. 7, 33, 7. noſtr. 5, 13, 57 „cauſae *incl.*"

in re. Aliquoties noſter *rem* dicit id ipſum quod cum maxime tractat (pro *hanc rem*), velut 6, 3, 85 et hoc capite § 11. item 9 (vid. not. crit.). Sic et Livius praef. § 4. Additur ergo hoc *in re*, ut definiatur quale hoc ſit *conſilium*, qualis *ars*, quaſi dicas: „Conſultus et peritus altercationis is eſt, qui" cet.

adverſarium trahas, et ire quam longiſſime cogas, ut vana interim ſpe exultet. Ideo quaedam bene diſſimulantur inſtrumenta. Inſtant enim, et ſaepe diſcrimen omne committunt, quod deeſſe nobis putant, et faciunt probationibus noſtris auctoritatem poſtulando. Expedit etiam dare aliquid adver- 18
ſario, quod pro ſe putet, quod apprehen-
174 dens, majus aliquid cogatur dimittere: duas interim res proponere, quarum utramlibet male ſit electurus; quod in altercatione ſit potentius, quam in actione: quia in illa

majus. Turic. (a pr. manu) *majus majus* (cf. 6, 5, 9). Guelf. *magis.* Jenſ. *minus magis* cum Loc. Ven. Ruſc. Hoc inventum correxit Regius, nec video quare placeat Geſnero. *minus* etiam a Vall. abeſt. *duas.* Turic. Guelf. *alias.* *quarum.* Turic. (a pr. manu) *quartum.* Camp. *quorum.*

ire quam longiſſime. cf. 5, 7, 19.

diſcrimen — committunt. Exemplo gemino hanc locutionem declarare nondum contigit. Burmannus juris formulam agnoſcit, qualis ſit *edictum committere* vel *multam*, de qua vide Briſſon. de V. S. cf. 7, 4, 20. *commiſſa — poena.* Geſnerus, addubitans de ſcriptura, comparat notionem verbi, qua *pugna* vel *proelium committi* dicitur i. e. incipi, conſeri. Sententiam nemo ignorat. Ego cogitandum cenſeo de Liviano illo *rem in caſum committere* 4, 27, 6 ubi vide Drakenb.

Diſcrimen omne i. e. totius cauſae momentum, diremtionem: ubi fortaſſe malis inſeri *eo* (i. e. in id) ante *quod* vel potius *ei*, quoniam non eſt adverbium loci. Carere tamen vel hoc poſſumus, tumque ad *deeſſe* repetemus ex proximo *inſtrumenta.*

18. *apprehendens.* Eleganter cf. 5, 14, 32. Concinnitati autem profuturum cenſeo, ſi copulam adjunxeris τῷ *quod*, ita: *quodque appr.* Quanquam ratione quadam poteſt defendi recepta, ſed minus terſa illa.

duas — utramlibet. cf. 5, 10, 69.

nobis ipſi reſpondemus, in hac adverſarium,
19 quaſi confeſſum, tenemus. Eſt in primis acuti, videre, quo judex dicto moveatur, quid reſpuat: quod et vultu ſaepiſſime, et aliquando etiam dicto aliquo factove ejus deprehenditur. Et inſtare proficientibus; et ab iis, quae non adjuvant, quam molliſſime pedem oportet referre. Faciunt hoc medici quoque, ut remedia perinde perſeverent adhibere, vel deſinant, ut illa recipi vel
20 reſpui vident. Nonnunquam, ſi rem evolvere propoſitam facile non ſit, inferenda eſt alia quaeſtio: atque in eam, ſi fieri poteſt, judex avocandus. Quid enim, cum reſpondere non poſſis, agendum eſt, niſi ut aliud invenias, cui adverſarius reſpondere non

19. *et vultu.* Sic Turic. (a prima manu) cum Alm. (cf. § 11. 21). Reliqui *ex v.* *adjuvant.* Turic. (a pr. manu) *adjuvent.* Non male; cf. mox.

pedem oportet. Turic. (a pr. manu) *pede operet* cum Alm. ex quo poſterius tantum. Goth. (tac. Geſn.) *p. oportere.* Quod ſponte ſubnatum mihi, hac fluctuatione veriſimilius ſit, delendum eſſe illud *oportet.* Quanto enim terſior oratio, ſi infinitivi *inſtare, referre,* pendeant ex iſtis „Eſt in primis „acuti." Tum uncis ſepiemus parentheſin *quod — deprehenditur.* *perinde.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *proinde.* cf. 5, 13, 21.

20. *avocandus.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *advocandus.* Geſn. (per σφ.) *evocandus.*

potentius. Adverbium agnoſcendum, non nomen. cf. 5, 7, 37.

20. *evolvere.* i. e. expedire, extricare. Nullum tamen ejusdem uſus exemplum praeſto eſt, niſi forte Ennianum illud 6, 3, 86 et *evolvere ſe e turba* apud Terent. Eun. 4, 4, 56.

possit? In plerisque idem est, ut dixi, qui circa testes, locus, et personis modo distat, quod hic patronorum inter se certamen, illic pugna inter testem et patronum. Exercitatio vero hujus rei longe facilior. Nam est utilissimum, frequenter cum aliquo, qui sit studiorum eorundem, sumere materiam vel verae, vel etiam fictae, controversiae, et diversas partes, altercationis modo, tueri: quod idem etiam in simplici genere quaestio- 21

21. *idem.* Hoc reposui de mea conjectura, pro omnium librorum *judex.* *est ut dixi.* Sic Turic. (a pr. manu) cum Alm. (cf. § 19. 22). Reliqui ante *ut* inserunt *avocandus*, nisi quod Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Vall. *adv.* Praeterea Goth. (tac. Gesn.) omittit *dixi qui.* Burm. (non Obr. ut putat Gesn.) *eo* adjici velit post *dixi.*

testes locus. Sic Turic. Obr. *t. locos* Guelf. *t. et locos* Camp. cum Goth. Voss. 2. (nisi quod ex hoc *locus*) et edd. ante Bad. quo acc. Bas. Reliqui *t. est l.* et hoc repositum in Vall. narrat Bad. *personis.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. *personas* cum edd. ante Bad. quo acc. Bas. Nostrum (contra ac narrat Gesn.) etiam in Goth. Rectissime Regius in recepta (*judex — personas*) bonam copiam ejuravit.

certamen. Turic. (a pr. manu) *cum tamen*, quanquam *cum* per compendium. *illic.* Turic. Guelf. *illa.* Non quidem sine sensu. *qui sit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quod s.* cum Voss. 2. cf. 3, 6, 64.

21. *ut dixi.* § 2. (not. 2.) *In plerisque* autem intellige: „partibus altercationis."

et — distat. Languere hoc videtur, verbo relato ad *locus.* Quid si *distat* est pro impersonali? cf. 1, 2, 4. 5, 10, 26.

in simplici — quaestionum. Male Capper. ablegat ad 5, 10, 1. Quis enim dubitet in *simplici* quoque *causa* partes esse altercationis? Nec attinebat igitur hoc de industria moneri. Malo cogitare de *quaestionibus* (θέσεσι) quatenus opponuntur *causis* cf. 5, 10, 53 et maxime 2, 1, 9 ubi itidem respondent hisce ex altera parte *verae fictaeque controversiae.* Neque tamen in ullo eorum locorum

22 num fieri poteſt Ne illud quidem ignorare advocatum volo, quo quaeque ordine probatio ſit apud judicem proferenda: cujus rei eadem in argumentis ratio eſt, ut potentiſſima prima et ſumma ponantur. Illa enim ad credendum praeparant judicem, haec ad pronunciandum.

V. His pro noſtra facultate tractatis, non 575
dubitaſſem tranſire protinus ad *diſpoſitionem*, quae ordine ipſo ſequitur: niſi vererer, ne, quoniam fuerunt, qui *judicium inventioni* ſubjungerent, praeteriſſe hunc locum quibusdam viderer, qui mea quidem opinione adeo partibus operis hujus omnibus connexus ac mixtus eſt, ut ne a ſententiis quidem aut verbis ſaltem ſingulis poſſit ſeparari: nec magis arte traditur, quam guſtus aut odor.
2 Ideoque nos, quid in quaque re ſequendum cavendumque ſit, docemus ac deinceps docebimus, ut ad ea judicium dirigatur.

22. *judicem prof.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *judices.* *et ſumma.* Turic. (a pr. manu) *ut ſ.* cum Alm. cf. § 21. 6, 5, 9.

2. *docemus ac deinceps.* Haec dant Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt, improbante ipſo Geſnero, qui recte ablegat ad § 6.

adjectivum *ſimplex* additur *quaeſtioni*, ut hic generi earum, ſed *infinitum*, *univerſum*.

22. *eadem in.* Malim inſeri *quae.* De re cf. 4, 12, 14. 7, 1, 17.

1. *judicium.* cf. 3, 3, 5. 6.

ſaltem. vid. 6, 4, 15.

2. *cavendumque.* Elegantius videtur omitti copula, ut habet prima Turic. manus.

Praecipiam igitur, ne, quod effici non poteſt, aggrediamur, ut contraria vitemus et communia, ne quid in eloquendo corruptum obſcurumque ſit: referatur oportet ad ſenſus, qui non docentur. Nec multum a *judi-* 5 *cio* credo diſtare *conſilium*, niſi quod illud oſtendentibus ſe rebus adhibetur, hoc latentibus, et aut omnino nondum repertis, aut

2. *Praecipiam.* Turic. Guelf. Camp. *praecipuam.* Noſtrum Jenſ. et edd. apte Gryph. exc. Bad. pr. qui e Vall. *Praecipuum*, cum reliquis. *ne quod — non.* Turic. *neque — n.* a ſecunda manu *ſine qua — nil*, et ſic Guelf. *rem ſine qua — nil* Camp. (contemnenda profecto ſcriptura, quanquam negat Capper.). Turbatum miſere in Jenſ. et Tarv. ordinem, reſtituit Regius, addicente et Vall. et meis MSS. Rollini aliena κρίσις, relegantis *referatur — docentur* (quae tamen vel gloſſae ei ſuſpecta ſunt) poſt *odor*, ſupra § 1. extr. Quam ſuadens Capper., a nemine, in Qu. lectione verſato, non agnitum iri cenſet. *obſcurumque.* Turic. Guelf. omittunt copulam (cf. not. ex. ad *cav.*) Camp. pro ea *ve*.

oſtend. ſe. Pronomen omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. (Voſſ. 2. *e* dare narratur pro *ſe*) et edd. ante Ald. Correxit Regius.

Praecipiam — referatur. Haec ſibi invicem reſpondent. „Meum eſt *praecipere*, et hoc „praeſtabo; fruſtra tamen fe„cero, niſi *referatur* illa mea „doctrina ad ſenſus“ cet. Inſervit altera ſententia illuſtrandae priori, et eſt velut exemplo. Aldi ratio, poſt ſingula illa praecepta interrogationis ſigna ponentis, ut *Referatur oportet* ſit reſponſio, ne ipſa quidem abſurda; minus tamen accommodata videtur proximis, ubi vere aliqua doceri agnoſcitur.

communia. cf. 3, 3, 5.

ſenſus — docentur. Malis ſane *ſenſum — docetur.* Erravit certe Gedoynus, haec dans: „cela eſt ſi évident qu' il le „faut raporter aux ſens, qui „n' ont pas beſoin d' enſeigne„ment pour faire leurs fonc„tions.“

3. *conſilium.* cf. 5, 14, 27. 2, 13, 2.

dubiis. Et *judicium* frequentissime certum est; *consilium* vero est ratio quaedam alte petita, et plerumque plura perpendens et comparans, habensque in se et inventionem,
4 et judicationem. Sed ne haec quidem praecepta in universum spectanda sunt. Nam ex re sumitur, cui locus *ante actionem* est frequenter: nam Cicero summo consilio videtur

Et jud. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Basil. Obr. Reliqui inserunt *quod*, continuantes cum superiore illo *nisi quod*. Guelf. etiam majusculum habet *E* in *Et*.

comparans. Camp. *ponderans*.

et judicationem. Turic. Guelf. omittunt, non sine sensu quidem, cum *et* ante *inv.* possit esse *etiam*. Errorem tamen librarii interpretor. *Sed ne — sunt*. Turic. *S. n. hoc. q. p. i. u. expectanda s.* cum Guelf. Alm. (nisi quod ille *haec*, ex hoc nihil in ista voce affertur). *S. n. h. q. p. i. u. expetenda s.* Camp. Receptam laborare apparet. Quae enim sunt ista, quae dicit *haec praecepta?* Nulla dedit. Cogebatur Gedoynus reddere „ces *notions* générales" nempe respiciens ad proximam illam *consilii* definitionem. Deinde quid significat *spectanda*? Acquiescendum in Turic. Quanquam aptius cum istis *in universum* coïre videtur *expetenda*, sed hoc correctorem olet. Pro *haec* autem legam *hic*. Ut in *judicio* nulla praecepta, ita ne in *consilio* quidem. Si quid desideres ad sequentem protinus sententiam, possis scribere *huic* i. e. consilio.

cui. Turic. *cius*. Guelf. Camp. *cujus* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, et nostrum agnosco in Turic. *nam Cic*. Turic. (a sec. manu) praemittit *a* sine sensu.

Sed ne — sunt. cf. not. erit.

4. *sumitur*. Intellige: consilium. Geminandis particulis iisdem etiam minus parcit Qu. ut hic ter est *Nam*, minimo intervallo, quod ipsum alicubi notavimus in superioribus.

in Verrem vel contrahere tempora dicendi maluisse, quam in eum annum, quo erat Q.
76 Hortensius consul futurus, incidere. Et *in ipsis actionibus* primum ac potentissimum obtinet locum. nam, quid dicendum, quid tacendum, quid differendum sit, exigere, consilii est; negare sit satius, an defendere?

5. *in ipsis.* Omittunt *in* libri omnes ante Loc. Reposuit et Regius. Pro *Et* Turic. a sec. manu *at.*

potentissimum. Jens. *potissimum* cum Tarv. Loc. Ven. Rusc. Idem dare Goth. narrat Gesn., cum tamen Voss. 2. Vall. nostrum. *differendum.* Hoc e Goth. recepit Gesn. qui auctorem addere oblitus est Voss. 2. Salubre hic quidem consortium. In margine est non Stephani solum sed et Gryphii (1544). MSS. quidem et excusi *diffidendum* ante Ald. qui cum reliquis habet Regii mutationem *diffitendum* (quod in ipso Vall. legit Bad.) i. e. negandum. Sed hoc est continuo: „negare," nec unquam pro negando isto verbo utitur Qu. Apud Rollinum (in meo quidem exemplo) ipsum invenio *differendum*, quod tamen novasse videtur Harles. cf. 5, 10, 55.

contrahere — incidere. cf. Cic. Act. 1. in Verr. c. 8. 9. 18. Asconius Pedianus argumento ejusdem (p. 40) „Cum „videret" (Cicero) „id agi, „ut a M. Glabrione Praetore „et ab iis judicibus, qui tunc „erant, ad alium annum, „aliumque Praetorem res tota „transiret, eriperetur que sibi „reus patrocinio Hortensii ac „Metelli, qui tunc Consules „futuri erant (per hos enim „Verres eludendi judicii fidu„ciam sumserat) hoc commen„tus est ut orationem longam „praetermitteret." Idem in fine commentarii p. 66. „Victoriae „consuluerat *brevitate dicen„di.*" Middletonus in Vita Ciceronis Sect. 2. etiam nostri loco utitur.

5. *exigere.* „Examinare, ac„curate perpendere, ut 1, 4, „7 *An cujuslibet auris est exi„gere literarum sonos?* Plin. „Epist. 9, 26, 13 post longam „disputationem *Jam nunc,* in„quit, *desines diem, quo et „de illis et de his coram exi„gere possimus.* Vid. Gronov. „Obs. 4, 20." (p. Platn. 762) Gesnerus.

ubi prooemio utendum, et quali? narrandumne, et quomodo? jure prius pugnandum, an aequo? qui ſit ordo utiliſſimus? tum omnes colores; aſpere an leniter, an
6 etiam ſummiſſe loqui expediat? Sed haec quoque, ut quisque paſſus eſt locus, monuimus: idemque in reliqua parte faciemus. pauca tamen exempli gratia ponam: quibus manifeſtius appareat, quid ſit, quod demon-
7 ſtrari poſſe praeceptis non arbitror. Laudatur conſilium Demoſthenis, quod, cum ſuaderet bellum Athenienſibus parum id proſpere expertis, nihil adhuc factum eſſe ratione monſtrat; poterat enim emendari negligentia: at, ſi nihil eſſet erratum, melioris in

narrand. — *quomodo.* Turic. *narrandum et ne q. m.* (cf. 6, 4, 16 ſed et 5, 8, 2), a ſec. manu *narrandum et an iniquo m.* et ſic Guelf.

ſummiſſe. Sic Guelf. Goth. Camp. Reliqui fere *ſubm.* cf. 4, 2, 62.

jure — *an aequo.* cf. 4, 3, 11.

prius. cf. 4, 2, 26 „*antiquior* — cura.“ Eodem modo uſurpat Caeſ. B. C. 3, 1. Adjectivum mox eſt § 11.

ſummiſſe. cf. 4, 2, 62. 7, 4, 27. „ſummiſſa et ad ſatis „faciendum compoſita.“ Repetitum a modis muſicis cf. 3, 8, 48.

7. *conſilium Demoſthenis.* Deſignat Philander Olynth. ſec. quae ſane habet hujusmodi quaedam, velut p. Reisk. 19. 24. Geſnerus Philipp. pr. excitans inde haec verba ἵν' εἰδῆτε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἐστι φοβερὸν οὔτ' ἂν ὀλιγωρῆτε τοιοῦτον οἷον ἂν βούλησθε. (p. Reisk. 41). Sed ipſa prope noſtri verba habes eadem oratione (p 40) ὅτι οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν, κακῶς τὰ πράγματα ἔχει. ἐπείτοιγε εἰ πάνθ' ἃ προσῆκε πραττ-

posterum spei non erat ratio. Idem, cum 8
offensam vereretur, si objurgaret populi segnitiem in asserenda libertate reipublicae, majorum laude uti maluit, qui eam fortissime administrassent. Nam et faciles habuit aures, et natura sequebatur, ut meliora probantes pejorum poeniteret. Ciceronis quidem vel 9
una pro Cluentio quamlibet multis exemplis suffecerit oratio. Nam, quod in eo consilium maxime mirer? primamne expositionem, qua matri, cujus filium premebat aucto-

8. *eam.* Turic. Guelf. Camp. *rem* cum Goth. Voss. 2. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. Emendavit aliquis doctus; rectissime ille, quicunque primum. Neque enim sufficit, id quod facit Burm., proferre exempla *administrandi rempubl.* quod ipsum non est in veteri scriptura.

9. *suffecerit.* Turic. Guelf. *sufficeret*, cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. exc. Camp. (si recte tacui) cf. 1, 1, 22. Turic. (a pr. manu) *sufficeretur* et sic Alm. cf. 6, 4, 22 item protinus. *mirer.* Turic. *miror* cum Alm. cf. modo item hac §. *qua matri.* Sic Turic. (nisi quod *quam*) Camp. cum Alm. Andr. et edd. ante Stoer. exc. Jens. quo acc. Obr. Reliqui *quae.* Displicet in hac ratione praeteritum *abstulit.*

τούτων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν ἐλπὶς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι.

8. *Idem.* Hic Philander ablegat ad Olynth. tert. ubi tamen (p. 34 seq.) superiorum temporum oratores maxime laudat Demosthenes, qui in concionibus nihil dixerint ad demerendum populum, omnia reipublicae causa, nec suas utilitates spectaverint sed communes. Vereor etiam ut recte haec Demosthenis exempla ad partes vocarit Qu., offensam eum veritum dicens. Demosthenes quidem adeo animosus est et liber in exagitanda civium socordia, ut vix ullum ejus locum ostendi posse credam, ubi manifesta sit talis, qualem laudat noster, cautio et prudentia. Plenissimae enim sunt Philippicae illae decem acerrimarum torporis, levitatis,

ritas, abstulit fidem? an, quod idem corrupti judicii crimen transferre in adversarium maluit, quam negare, propter *inveteratam* (ut ipse dicit) *infamiam?* an, quod in re invidiosa legis auxilio novissime est usus? quo genere defensionis etiam offen- 57
disset nondum praemollitas judicum mentes: an, quod se ipsum invito Cluentio facere testatus est? Quid pro Milone? quod non ante

quod idem. Turic. (a pr. manu.) *quo dicit.*

judicii. Turic. Guelf. omittunt cum Alm.

in re. Hoc prima Turic. manus bis ponit. cf. 6, 4, 18.

offendisset. Turic. *defendisset* cum Alm. cf. hac § item 10.

10. *non ante.* Turic. omittit *non* (cf. 6, 4, 16). Sed modo *quo*, a secunda manu et sic Guelf.

mollitiei, injustitiae objurgationum, quarum qui contemsit invidiam, is non videtur unquam surrepturus fuisse ambitioni concionum. Talis confidentiae ipsa illa Olynthiaca tertia plurima habet exempla. Si laudes majorum requiris in Demosthene, creberrimae quidem sunt eae, sed nulla parcendi aequalibus ratione. cf. p. Rsk. 68. 295 — 297 usque ad celeberrimum istud jusjurandum. Nec Turnebianus interpres vera docet, Dionysium Halicarnassensem ajens, haec ipsa de Demosthene prodidisse, capite artis de figuratis orationibus. Neque enim ibi quidquam tale figuris occultans ostenditur Demosthenes, verum callide avertens cives a rege Persarum jam nunc debellando (Dion. Hal. ed. Rsk. 5. 351 — 54).

9. *inveteratam — infamiam.* Ipse quidem Cicero *invidiam* dixit, non *infamiam*, in ipso orationis initio. Paulo tamen post *infamiam judicii corrupti*, itidem primo capite; et 22 „judicia — operta — *infamia.*“ Haec nobis facilia inventu in libris excusis. cf. ad 6, 5, 107.

legis auxilio — testatus est. cf. dicta ad 6, 1, 25.

10. *non ante narravit.* cf. 4, 2, 25.

narravit, quam praejudiciis omnibus reum liberaret? quod insidiarum invidiam in Clodium vertit? quanquam revera fuerat pugna fortuita: quod factum et laudavit, et tamen voluntatem Milonis removit? quod illi preces non dedit, et in earum locum ipse successit? Infinitum est enumerare, ut Cottae detraxerit auctoritatem; ut pro Ligario se opposuerit; Cornelium ipsa confessionis fiducia eripuerit. Illud dicere satis habeo, nihil esse non modo in orando, sed in omni vita, prius consilio; frustraque sine eo tradi ceteras artes; plusque vel sine doctrina prudentiam, quam sine prudentia facere doctrinam. Aptare etiam orationem locis, temporibus, 11

reum. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *rerum.* Quod emendans Regius cum dixisset eum, qui hoc ignoraret, *instruendum* reddere grammaticis oportere, acerbe increpitus est a Badio, ipsum ab illis *instituendum* dicente ut disceret quid esset *instruere.* *liberaret.* Sic et Goth. non *liberarit*, ut Gesn. narrat. *re vera.* Turic. Camp. *res v.* Alm. *rem v.* cf. § 10. sed et 5, 7, 13.

11. *Aptare.* Turic. (a pr. manu) *appare.* a sec. *apparet*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Andr. Bad. utr. Rollin. et aliquot Burmanni.

orat. locis. Goth. (tac. Gesn.) Camp. inserunt *accommodare* cum Voss. 2. Andr. Bad. utr. Rollin. aliisque Burmanni. cf. § 5.

insidiarum invidiam. cf. 4, 2, 57. 5, 10, 50.
voluntatem — removit. cf. 3, 6, 93.
non dedit — successit. cf. 6, 1, 25. 27.
Cottae. cf. 5, 13, 30.
pro Ligario. cf. 5, 10, 93.
Cornelium. cf. 5, 13, 18. 26.
11. *nihil esse — consilio.* cf. 6, 3, 34.

personis, est ejusdem virtutis. Sed hic quia latius fusus est locus, mixtusque cum elocutione, tractabitur, cum praecipere de apte dicendo coeperimus.

est ejusdem. Sic Turic. (a pr. manu) solus. Reliqui *esse e.* pendente ex *dicere satis habeo* structura. Alienum est et hoc annumerari iis, quae dicere satis habeat.

apte. Turic. Guelf. *capite.*

de apte dicendo. cf. 1, 5, 1. Agetur autem de eo c. 1. lib. 11.

E r r a t a.

p. 16. not. ex. v. 4. furf. explicatur l. explicatur.
p. 21 - - 8. fos l. los
p. 28. not. crit. v. 13. 4, 6, 52 l. 4, 1, 52
p. 29. not. ex. v. 4. 6, 4, 6 l. 6, 1, 44.
p. 30. not. ex. v. 2. furf. quo cum l. quocum
p. 52. - - v. 1. 1 11. l. 1, 11.
p. 35. - - v. 10. Defiderari l. *Defiderari*
p. 38. not. crit. v. 5. furf. Turic. *et amorem.* l. Turic. cum Alm. *amorem*
p. 48. - - v. 4. furf. 30, l. 30.
p. 49. - - v. 2. furf. cum l. et
p. 57. - - v. 9. 1, 2, 26. l. 1, 6, 26.
p. 66. not. ex. v. 2. furf. *Teuxer* l. *Teucer*
p. 77. - - v. 1. 6, l. 5.
p. 89. not. crit. v. 3. Bad. l. Bal.
p. 95. - - v. 2. furf. *nec.* l. *nec*
p. 97. not. ex. v. 2. furf. 31, l. 31.
p. 112. not. crit. v. 1. furf. inde l. inde.
p. 114 not. ex. v. 1. Compara l. Comparat
p. 119. not. crit. v. 7. furf. Ald. Rel. l. Ald. (exc. Camp.) Rel.
p. 124. not. ex. v. 1. 61, l § 61.
p. 125. - - v. 16. ἦν l. ἦν
p. 126. not. crit. v. 3. Rollinum l. Obr.
p. 132. not. ex. v. 2. excitamenta l. incitamenta
p. 136. - - v. 3. furf. ex l. et
p. 144. - - v. 1. furf. 62. l. 63.
p. 146. - - v. 3. 2, 13, 2. l. 2, 13, 3.
p. 165. not. crit. v. 5. *adverfi.* l. 19. *adverfi.*
p. 169. - - v. 7. 27. *quid dicamus* l. 26. *quid dicamus*
p. - not. ex. v. 4 furf. 27. l. 26.
p. - - - v. 1. furf *ut fi dicam* l. 27. *ut fi dicam.*
p. 170. not. crit. v. 10. furf. *quod dict.* l. *de quo dict.*
p. 179. - - v. 4. furf. Habent l. Habet
p. 193. not. ex. v. 2. furf. 4. l. 3.
p. 200. not. crit. v. 5. Nihil l. Nihili
p. 202. not. ex. v. 1. furf. *tamen* l. tamen.
p. 203. not. crit. v. 2. furf. accedd. l. acc. edd.
p. 216. - - v. 5. *alia* l. *aliae*
p. 223. - - v. 4. furf. *ad* l. ad
p. 233. - - v. 1. furf. quoque l. quoquo.
p. 235. - - v. 2. furf. *rationum* et l. *rationum:* et
p. 245. not. ex. v. 1. raena l. reua
p. 261. not. crit. v. 2. *hic* l. hic
p. - not. ex. v. 3. 5. l. 5,
p. 266. not. crit. v. 2. furf. illa l. ille
p. 272. not. ex. v. 2. furf. δίκαιοιν l. δίκαιον
p. 277. not. crit. v. 1. *neque omne* l. 81. *neque omne*
p. 302. not. crit. v. 1. furf. 20. l. 120.
p. 303. not. ex. v. 1. *inutiles* l. *inutilem*
p. 307. not. crit. v. 1. *copia occur.* l. *copia — occur.*
p. 314. not. ex. v. 1. *Muraena* l. *Murena*
p. 315. not. crit. v. 10. furf. *p. ex fe* l. *D. p. ex fe*
p. 318. not. ex. v. 6. Vol. 2. l. Vol. 1.
p. 319. - - v. 3. furf. 672. l. 627.
p. 328. - - v. 2. furf. Sylla l. Sulla

p. 335. not. ex. v. 4. furſ. A. L. 2, l. A. L. Z:
p. 361. - - v. 4. furſ. malatet l. nam latet
p. 362. not. crit. v. 5. furſ. *ſat.* l. *ſat*
p. 382. - - v. 2. furſ. ſubauditur l. ſubaudiatur
p. - - - - - 11. l. 11,
p. 394. not. ex. v. 3. 18. l. 18.
p. 426. - - v. 12. furſ. 24, l. 24.
p. 428. - - v. 12. δικανοσ. l. δικαιοσ.
p. 434. not. crit. v. 4. *mei — dol.* l. *mei dol.*
p. 442. - - v. 4. 5. furſ. *utilitates.* Alm. — dubito, quem pluralem — 14. l. *utilitates*, quem pluralem — 14. Alm. — dubito.
p. 449. - - v. 5. furſ. noſt. l nos
p. 459. - - v. 2. Voſſ. 3. l. Voſſ. 2.
p. 461. - - v. 12. Omittit l. omittit
p. 469. - - v. 8. pronomen l. praenomen
p. 477. - - v. 6. *I* l. *I.*
p. 495. - - v. 6. *i. n. i.* l. *i. n. i.*
p. 502. not. ex. v. 7. *alioqui* — ἦθος l. *alioqui* ἦθος
p. 511. not. crit. v. 7. ad *hominem* l. *ad hominem*
p. 536. - - v. 3. furſ. *ſimpl. Aut* l. *mediis. Aliena.*
p. 542. not. ex. v. 6. *conviris* l. *conviviis*
p. 547. - - v. 4. furſ. 6. 5, 11 l. 6, 5, 11
p. 549. not. crit. v. 7. ſit l. fit.
p. 556. - - v. 8. ſit l. fit.
p. - - - v. 11. ſi inc l. ſine
p. 574. - - v. 5. manu, l. manu)
p. 577. not. ex. v. 10. furſ. trahens l. tractans
p. 598. - - v. 8. eam l. ſe eam
p. 629. not. crit. v. 2. furſ. oppoſitionem l. appoſitionem.
p. 638. not. ex. v. 11. dicitur, quo l. dicitur, vel in actione perpetua, quo

Stanford University Libraries
3 6105 013 450 981

